DIRITTO
ECCLESIAST
161
K
31.
BIB.NAZ.NAPOLI

BIBL. NAZ.
VITT. EMANUELE III
161
K
31
NAPOLI

28

TERTIA PARS EXAMINIS DECRETORVM CONCILII TRIDENTINI, COMPLECTENS

explicationem locorum, De virginitate, De cælibatu Sacerdotum, De purgatorio, & De inuocatione Sanctorum.

ADIECTA EST IN SINGVLIS LOCIS hiſtoria certaminum indè vſq; ab Apoſtolorum temporibus.

AVTHORE,

MARTINO CHEMNICIO, D.

BIBLIOTECA NAZIONALE V. EMANUELE III NA
M·E·P

FRANCOFVRTI AD MOENVM,

M. D. LXXIII.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, DOMINO IOHANNI GEORGIO, MARCHIONI

chioni Brandeburgico, Sacri Romani imperij Archicamerario et Electori, Pruſsiæ, Stetini, Pomeraniæ, Caſſubeorum, Sclauorum, & in Sileſia Croſſorum Duci, Burggrauio Noribergico, & Rügiæ Principi, &c. Domino ſuo clementiſſimo:

Gratiam, ſalutem ac pacem, à Deo Patre, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

ILLVSTRISSIme Princeps Elector, Domine Clementiſsime, annus iam agitur vndecimus, cũ fatali quadã occaſione, cum Ieſuitis, nouitia Romani Pontificis creatura, in certamen incidi. Quia enim ſectam illam ideò excogitatam conſtabat, vt indè, tanquam ex equo Troiano, prodirent noui milites,

literarum & linguarum armis inſtructi, qui patrocinium Pontificiæ religionis felicius, quàm reliquorum Monachorum ordines hactenus feciſſent, ſuſciperent & ſuſtinerent, ac profeſsióne politioris literaturæ & linguarum, tanquam lenocinijs abutentes, incautæ iuuentutis animos allicerent, atq; à prima ætate Pontificijs opinionibus imbuerent: idq; ita inſidiosè, vt publicis ſcriptis ſe nō ſtatim aperirent, vndè colligi poſſet, quid monſtri alerent. Ego certis tum rationibus adductus, præcipua capita Theologiæ, quam profiterentur, ex quadam ipſorum cenſura excerpta, edidi, vt hac ratione ꝓuocati, ipſi pleniùs ſe aperirent, vndè propiùs agnoſci poſſent. Cùm verò ex ipſorum grege nemo prodiret, ſed Andradius quidam Luſitanus, homo doctus ſanè et eloquens, cuius in concilio Tridentino non minima fuit authoritas, à patribus concilij iuſſus, libello meo, exiguo ſanè, aliquot libros Explicationum, quas orthodoxas vocabat, opponeret, ita, vt quaſi rationē Decretorum & Canonum concilij Tridentini, cui tùm intererat, reddere videretur. Ea occaſione, cùm neceſſariò aliquid eſſet reſpondendum, vt cum aliqua Lectoris vtilitate illud fieret, Examen

men ſeu Explicationem Decretorum Concilij Tridentini inſtitui, et locos de Scriptura & traditionibus, de peccato, de libero arbitrio, de iuſtificatione, de fide, de bonis operibus, & de Sacramentis, duabus partibus, ex ſacra Scripturæ Canonicæ fundamentis, collatis ad eam normam veræ & piæ antiquitatis teſtimonijs, ante aliquot annos, ſimplici orationis filo expediui.

Supererant autem in Decretis illis reliqui examinandi ſeu explicandi loci, de virginitate, & de cælibatu ſacerdotum, de purgatorio, de inuocatione, reliquijs & imaginibus Sanctorum, de indulgentijs, de ciborum delectu, de Ieiunijs & Feſtis, Et ſanè animus non erat, illorum etiam locorum tractationem ſuſcipere, & ea, ſicut in prioribus partib. factum fuerat, ratione pertexere: abſterrebar enim magnitudine & difficultate laborum, quos in prioribus partib. expertus eram. Cumque præter quotidianas Miniſterij mei occupationes, alijs ſubindè negotijs impedirer: ſperabam ex noſtris alium aliquem feliciori ingenio, maiori eruditione & eloquentia elegantiore inſtructum & ornatum, cui plus otij & excitatior ingenij alacritas ſuppeteret, proditurum,

qui vtilem hanc & neceſſariam Eccleſiæ operam, maiori cum fructu, vel priuato ſuo, vel communi Eccleſiarum noſtrarum nomine, præſtaret. Multis enim de cauſis valdè vtile eſſet, graui authoritate, communicatis ſententijs, & coniunctis operis, publicam refutationem, decretis Concilij Tridentini, communi nomine opponere, in qua detectis inſidijs, & corruptelis refutatis, vera ſentẽtia in ſingulis locis illuſtraretur, vt poſteritati etiam conſtaret, quæ fundamenta, & quas rationes iudicij ſui, de Tridentini Concilij decretis, ætas hæc noſtra habuiſſet. Hæc enim ratio, ad inſtruendas & confirmandas bonas mentes, plus habitura eſſet momenti, quàm priuatæ commonefactionis.

Intereà verò ex varijs locis, à multis eruditis & pijs viris, quibus priorum partium lectio non ingrata fuerat, & per literas & coràm inſtigatus fui, vt reliquos etiam locos pertexerem, cùm laborẽ illũ ſemel ſuſcepiſſem, & facta promiſsione quaſi ex condicto tenerer. Cumq; ex aduerſariorum etiam Lindani, Cromeri, Tiletani, atq; aliorum Pontificiorum clamoribus animaduerterem, priores illos meos labores non abſq; fructu ſuſceptos fuiſſe,

fuiſſe, acerbæ enim ipſorum vociferationes, acceptæ plagæ indicia & teſtimonia ſunt: paſſus tandem ſum, id quod ſupererat oneris, mihi rurſus imponi. Maximè cũ viderem, Lindanũ in exagitando Apologetico illo, in quo ordines proteſtãtium (vt vocant) cauſas recuſatæ Tridentinę Synodi, grauiter exponunt, ſuperbè noſtris Eccleſijs inſultare, & illos præcipuè locos, quos reliquos eſſe dixi, varijs ſophiſmatum artificijs, ſub ſpecie Catholicæ Antiquitatis, deprauare. Reliquorum itaque etiam in decretis Tridentini Concilij locorum Examen ſeu explicationem, pio ſtudio inſtitui, & Deo iuuante, pro donorum meorum mediocritate, ſimplici dictione, ex Scripturæ fundamentis, & huic conſentientibus veræ antiquitatis teſtimonijs, pertexui. Et de meis laboribus nihil dicam, illos enim Chriſto Seruatori, vera animi humilitate, in timore Domini offero, & Eccleſiæ eius audienti & ſequenti vocem paſtoris ſui, iudicium de illis permitto.

Hanc verò tertiam partem Examinis Tridentini concilij, complectentem explicationem locorum, de virginitate, de cælibatu ſacerdotum, de purgatorio, & de inuocatione ſanctorum, veſtræ, Illu-

ſtriſsime Princeps elector Celſit. demiſſa ac debita animi reuerentia, publica hac inſcriptione dedicare volui, idq; non ambitione aut leuitate aliqua: ſed cauſis adductus honeſtiſsimis & grauiſsimis. Vtile enim eſt, & ad præſentis ætatis homines, & ad omnem poſteritatem, extare illuſtria teſtimonia, quòd neceſſaria horum temporum certamina, de grauiſsimis controuerſijs Religionis, contra impias & ſuperſtitioſas Romani Pontificis & coniuratorum ipſius corruptelas, non agitentur, leuium, turbulentorum, aut indoctorum quorundam hominum clamoribus, ex praua quadam diſſentiendi libidine, ad dementandum rude & ignobile vulgus: Sed quod illarum controuerſiarũ explicationes, grauiſsimo principum ſapientiſsimorum iudicio, ex firmis ac perſpicuis verbi Dei fundamentis & veræ antiquitatis teſtimonijs, diligenter conſiderentur, expendantur & cognoſcantur. Atq; vtile eſt, cauſas, cur illuſtriſſimi Germaniæ Principes & reliqui ordines, Decreta concilij Tridentini recipere nolint, ex Scripturæ fontibus, & ex prima Apoſtolicę & Catholicæ Eccleſiæ antiquitate, repetitas extare, pręſertim cùm res ipſa palàm oſtendat, tyrannidem Ponti-

Pontificiam, inſidijs, perfidia, gladijs, flammis & reſtibus hoc agere, vt Decreta concilij Tridentini ſuppreſſa neceſſaria illa veritatis diſquiſitione, quæ Acto. 17. deſcribitur, executioni mandentur.

Cumq; libellum de ſecta Ieſuitarum & doctrina ipſorum, qui primam occaſionem præbuit ad ſequentes meas de Tridentino concilio Lucubrationes, Illuſtriſsimo Celſit. veſtræ Parenti & felicis recordationis, inſcripſerim, & prioris etiam partes Examinis Decretorum concilij Tridentini, alijs illuſtriſsimis Brandeburgicæ familiæ Principibus, dedicârim: cumq; huius etiam partis ſcriptio in illud tempus inciderit, cùm Celſi. veſtra vnà cum politica adminiſtratione Marchiæ Brandeburgicæ prouinciæ latiſsimæ, Eccleſiarum etiam curam & nutricationem, Chriſtiano principe dignam, ita ſuſciperet, vt doctrinæ cœleſtis incorrupta vox in illis ſemper ſonaret: exiſtimaui me principi patriæ meæ, fauſtę gratulationis, & pij ominis loco, rectè poſſe, & iure debere, ſcriptum hoc, in quo cœleſtium dogmatum puritas & veritas à Pontificiorum corruptelis, ſordibus & ſuperſtitionibus vindicatur, demiſſa reuerentia offerre. Scio enim Celſi. ve-

ſtram, poſt ſacræ Scripturæ cognitionem, in perlegendis D. Lutheri ſcriptis, & perſcrutandis antiquitatis monumẽtis eam poſuiſſe operam, vt de momentis controuerſiarum religionis, rectè, piè & ſapienter iudicare poſsit. Et diligentia periculoſiſsimis hiſce temporibus profectò neceſſaria eſt, vt Principes ipſi diligenter attendant, quale genus doctrinæ regionum ſuarum Eccleſijs proponatur, ſicut Celſit. veſtra piè & prudenter facit, quòd publica authoritate Eccleſijs ſuis lectionem Scriptorum D. Lutheri diligenter commendat. Nõ enim Pontificij ſolùm, ſed & Sacramentarij clanculatij Lutheri ſcripta de hominum manibus excutere ideò conantur, vt ſuis erroribus in Eccleſia liberiùs graſſari poſsint.

Quò minus autem dubitarem, Illuſtriſsimo Celſit. veſtræ nomini, meas haſce lucubrationes dedicare, animum mihi addiderunt reuerendi, clariſsimi & doctiſsimi viri, D. D. Georgius Cœleſtinus, Eccleſiæ collegiatæ apud Berlinenſes præpoſitus, D. D. Iohannes Copus cognatus meus, Celſi. veſtrę Conſiliarius intimus, & D. D. Iohannes Neander Medicus, cuius fidei Celſi. veſtra corporis ſui curam committit. Hi enim ſpem mihi non dubiam

dubiam fecerunt, ſignificationem hanc quantulamcunq; demiſsi & deuoti animi à ſubdito erga principem patriæ, profectam & declararam, Celſit. veſtræ non ingratam fore, cùm quidem affirmarent, libellum Eccleſiarum prutenicarum continentem explicationem controuerſiarum huius temporis, in quo conficiendo & ego tunc aliquid operę contuli, à Celſi. veſtra anteà, aliqua cum commendatione & non ſine pia approbatione, perlectum fuiſſe.

Quod igitur diuinæ bonitati gratum, & Eccleſiæ fauſtum ac ſalutare ſit, prodit Tertia hæc pars Examinis cõcilij Tridentini, ſub Illuſtriſsimo Celſi. veſtræ nomine, quam ſi Lectores intellexerint, Celſi. veſtræ iudicio ſapientiſsimo non improbatam fuiſſe, libentius inſpicient, atq;, vt opinor, aliqua cum voluptate legent in ſingulis locis integram, indè ab Apoſtolorum temporibus, contextam, certaminum hiſtoriam: quandò ſcilicèt, à quibus, qua ſpecie, & quibus argumentis, corruptelarum & ſuperſtitionum ſeminaria ſparſa, reſuſcitata, aucta & expolita ſubindè fuerint. Ac rurſus, à quibus veritatis teſtibus, & ex quibus fundamentis, repreſſa & refutata fuerint: quodque

priuatæ

priuatæ patrum quorundam opiniones & deuotiones, tunc non fecerint legem communem, aut dogma Catholicum, cùm ſemper alij veritatis teſtes meliorib. illis Eccleſiæ temporibus, pullulantibus ſuperſtitionis opinionibus, ex fundamentis ſcripturæ Canonicæ, publicè ſe opponerent. Illa enim hiſtorica obſeruatio hiſce controuerſijs plus affert lucis, quàm aliæ prolixæ diſputationes, & de ſententijs veterum vna hæc certiſsima dijudicandi ratio eſt: oſtendit enim, qua fide, & quo candore, Pontificij multas veterum ſententias, ad ſtabiliendas ſuas ſuperſtitiones, detorquere ſoleant. Et inter ſcribendum ſæpius optaui, in prioribus etiam partib. ſimilem rationem ſeruatam fuiſſe, vt ſingulis locis addita eſſet talis hiſtorica controuerſiarum explicatio: quod fieri tamen non incommodè poterit, ſi aliquando repetenda erit editio: Sed in ſingulis locis Lector ipſe hæc animaduertet.

Videbitur forſan nonnullis prolixitas eſſe nimia. Sed quia ſtatus controuerſiarũ à Pontificijs inſidiosè plerunq; tranſponitur (nunc enim longè aliã ſpeciem controuerſijs induere conantur, quàm quæ ante annos quinquaginta fuit) o-

ſtendendum fuit, quid propriè in contro-
uerſia poſitum ſit in ſingulis locis, & fa-
cienda antitheſis, quomodò olim illa
diſputârint, & quomodò nunc ea pin-
gant. Argumenta etiam nunc longè alia
conquirunt Patroni Regni Pontificij,
quàm quæ ante hos annos ipſis vſitata
fuerunt: conferenda igitur fuerunt & ve-
tera ipſorum & recentia argumenta.
Cumq; in explicationibus Argumento-
rum ſubindè noua comminiſcantur ſo-
phiſmata, illa fuerunt detegenda & re-
mouenda. Et cùm præcipuam victoriæ
ſpem in eo ponant Pontificij, vt Lecto-
rem cumulatis varijs patrum ſententijs
turbent: conatus fui in hiſtoria certami-
num de ſingulis locis nebulas illas diſcu-
tere, & veram rationem dijudicandi ve-
terum ſententias ex ipſis fontibus mon-
ſtrare. Indè factum eſt, quòd ſcriptum
longius, quàm vel inſtitueram, vel cogi-
târam, excurrit: quam prolixitatem, non
quidem affectatam, ſed quam rerũ ipſa-
rum tractatio, non tam obtulit, quàm
flagitauit, candidus Lector boni conſu-
let. Deus Pater Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, rigationi huic, mediocri labore ex pio
ſtudio ſuſceptæ ſua benedictione ſaluta-
re addat incrementum, vt ad Nominis

ſui gloriam, & Eccleſiæ ædificationem, aliquid indè vtilitatis redeat, Amen.

Veſtram verò Illuſtriſsime Princeps Elector Celſ. demiſsè oro, vt hanc inſcriptionem à ſubdito ſuo clementi animo ſuſcipiat, & me meaque ſtudia ſibi clementer commendata habere non dedignetur, ſicut Chemnitiorum & Sabinorum familiæ, quæ in atauo meo coniunctæ fuerunt, honeſtum ſemper ſub Marchionibus Brandeburgenſibus locum habuerunt. Deum oro, vt ſub Celſit. veſtra literarum, pietatis & pacis ſtudia feliciter ſemper floreant. Datæ Brunſuigæ 20. Ianuarij, Anno Domini 1573.

Celſit. veſtram

demiſsè & reuerenter colens,

Martinus Chemnitius, D.

EX OCTAVA SESSIONE TRIDENTINI CONCILII

De Caſtitate, Cœlibatu & Virginitate.

CANON IX.

SI quis dixerit: Clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, vel regulares, caſtitatem ſolenniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, contractumq́; validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica vel voto, & oppoſitum nil aliud eſſe, quàm damnare matrimoniũ, poſſeq́; omnes contrahere matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, (etiamſi eam vouerint) habere donum, Anathema ſit, cùm Deus id rectè petẽtibus nõ deneget, nec patiatur nos, ſupra id, quod poſſumus tentari.

CANON X.

SI quis dixerit, ſtatum coniugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis, vel cœlibatus, & non eſſe meliùs ac beatiùs manere in virginitate aut cœlibatu, quàm iungi matrimonio, Anathema ſit.

EXAMEN.

QVÆ in præcedentibus partibus tractata ſunt, quia alicubi habent, dogmatum ſubtilitates intricatas, aliquam deſiderant diſputationem. Quæ verò adhuc reſtant examinanda capita. (Vt de Cœlibatu, de Purgatorio, de Reliquijs, Imaginibus & Inuocatione Sanctorum, de Indulgentijs, de Delectu Ciborum, Ieiunijs & Feſtis) manifeſtas, craſſas & notorias annexas habent ſuperſtitiones & idolomanias, quas cùm totus orbis Chriſtianus in clariſſima verbi Dei luce, magno cum dolore & gemitu, dudum exhorreſcens aſpexerit, ita vt querelæ non tacitis iam coram Deo gemitibus effundantur, ſed plena ac ſonora voce in toto orbe vndiq; perſtrepant, id quod ne ipſi quidem Aduerſarij negare poſſunt: Exiſtimârunt igitur multi, licet tam effrenis ſit Monachorum, & recentis Pontificiæ creaturæ Ieſuitarum impuden-

Capita eorum de quibus hoc libro agetur.

pudentia, vt nihil tam enormiter & notoriè ſit ſuperſtitioſum, cuius patrocinium & defenſionem ipſi ſuſcipere & profiteri non auſint, fore tamen vt Patres Tridentini in Concilio, tanquam in publico orbis theatro, aliquo ſuffunderentur pudore, & ea, quæ publica ſcandala, manifeſtos abuſus, craſſas ſuperſtitiones, & non diſſimulandas Idolomanias ſecum trahunt, ex Eccleſia Dei, publica autoritate tollerent.

Triden. Patres contra omniū ſpem impurū cœlibatum defendunt.

Præcipuè verò in hoc capite de cœlibatu, vbi publica, notoria, ſcortatoria, adulterina & Sodomitica infamia, inquinatiſsimi cœlibatus in regno Pontificio, multarum conſcientiarum periculoſi ac pernicioſi laquei, & perſuaſiones de merito Virginitatis, cum Euangelio pugnantes, & contumelioſæ in meritum filij Dei, multorum inter ipſos etiam Pontificios conſcientijs inclamant, & relaxationem legis cœlibatus efflagitant. Nota eſt Gregorij Magni παλινῳδία, quam Epiſtola D. Vlrici Epiſcopi Auguſtenſis recitat. Nota eſt Pij Secundi vox à Platina annotata.

S. Gregorius de cœlibatu Sacerdotū. Pius II.

Noti ſunt Mantuani verſus, quod fuerit ſeculi ſui iudicium de lege cœlibatus. Quid de ea inter ipſos huius temporis Pontificios ſcriptores multi optent, in publicis ſcriptis extat. Auditæ fuerunt in ipſo Concilio Tridentino Catholicorum quorundam (vt vocant) Principum legationes, idem ſonora voce efflagitantes.

Principum legationes & querelę.

Sed querelam illam, qua in præcedentibus ſæpius me neceſſitas

Malicia Trid. pat. in occultando negocij ſtatu, vt neruos ſuperſtitionum retineant.

vti coegit, hoc etiam in loco repetere cogor, quòd ſcilicet architecti Decretorū & Canonum Concilij Tridentini, puncta & momenta controuerſiarum non disertè & expreſſè ponunt, cumq́ꝫ craſſiora commenta Monachorum, exertis verbis in tanta Euangelij luce, qua etiam Laicorum oculi illuſtrati ſunt, defendere non auſint, & tamen damnare nolint, mirabili artificio, verùm controuerſiarum ſtatum inuoluunt, ita, vt nihilominus neruos ſuperſtitionum retineant, vt ab imperitis harum controuerſiarum primo intuitu, hoc non ſtatim animaduertatur. Pij tamen ſi moneantur, inſidias facilè perſpiciunt. Tectè enim & obliquè, ſi non integris ſententijs, tamē vel vno atqꝫ altero vocabulo, ad ſuas, quas ſtabilire volunt, ſuperſtitiones alludunt, vt cùm hoc loco caſtitatem matrimonio opponunt, non caret Babylonico myſterio Apoc. 17. ſicut oſtendemus. Ita non clarè explicant, quid in controuerſia ſit poſitum, quando inſtituitur collatio inter virginitatem & cœlibatum: obiter tamen eò alludunt, quòd de merito vitæ æternæ & beatitudinis ſit diſputatio, quando vocabulo paulino, ſuo more vtuntur (beatiùs eſſe.) Eodem modo legem & vota cœlibatus nominant tantùm, vt illo cooperculo totam Lernam ſuperſtitionum, quæ in iſta Pandoræ pixide latet, ſtabiliant. Hæc igitur ea ſimplicitate, qua vſi ſumus, in præcedentibus, euoluemus, vt Lectori de Decretis &

Trid. pat. caſtitatē matrimonio opponunt.

Cano-

canonibus illis iudicaturo, integræ diſputationes in conſpectu ſint. Et *primùm de* Caſtitate *dicemus.*

CAPVT I.

QVOD CASTITAS PROPRIE opponatur vagis illicitis & prohibitis libidinibus.

CAſtitas, pudicitia, puritas, ſanctimonia, neceſſariæ virtutes ſunt in credentibus. Impudicitiam enim inquinamenta ſeu impuritatem, quæ caſtitati opponitur Deus *auerſatur, odit, & abominatur.* Et *qui ſine vera caſtitate impuris impudicitiæ inquinamentis polluti ſunt,* Deo *placere non poſſunt. 1.* Theſſ. *4. 1.* Cor. *6.* Epheſ. *4. & 5.* Ebre. *12.* Maximè *igitur prodeſt & neceſſarium eſt, vt in* Eccleſia Dei *doctrina de vera caſtitate, pura, integra, & perſpicua extet, vt ita virtus caſtitatis rectè commendetur, & ad eam excolendam pij ſerijs exhortationibus extimulentur.*

Veram caſtitatem Deus in pijs omnibus requirit.

Falſa *autem illa perſuaſio, animis hominum eximenda eſt, quaſi in ſolo cœlibatu ſit caſtitas* Deo *placens, & quaſi conſuetudo coniugalis opponatur caſtitati, ita vt reliqua libidinum incendia & operationes extra coniugium, ſint quidem aliquid quaſi præter caſtitatem, non tamen frangant votum caſtitatis, quæ illa conditione in*

Caſtitas vera non in ſolo cœlibatu eſt.

regno Pontificio vouetur, (in quantùm humana fragilitas permittit.) Quando igitur in Eccleſia de caſtitate iuxta verbum Dei loquimur, non in genere de abſtinentia à coniugio declamitandum, ſed integra doctrina comprehendenda eſt. Caſtitas in quibus conſiſtat. *Caſtitas enim Deo placens, de qua Scriptura concionatur. Primò in eo conſiſtit, vt vitentur omnes libidines pollutiones & commixtiones extra coniugium à Deo prohibitæ. Secundò, eſt etiam caſtitas Deo placens in conſuetudine coniugali, propter ordinationem benedictionem & ſanctificationem Dei. Tertiò, in illis, qui donum habent continentiæ, Caſtitas eſt puritas vitæ cœlibis, qua abſtinent non tantùm à probibitis, verùm etiam à legitimis commixtionibus. De his capitibus ordine dicemus.*

Põtificij caſtitatẽ coniugio opponunt. *Pontificij igitur, quando de encomijs caſtitatis concionantur, orationem ſolummodo vel certè principaliter contra matrimonium dirigunt, de alijs incendijs & operationibus libidinum, obiter tantùm facta mentione. Et vulgus audiens, illis, qui licet omnis generis libidinibus ſe polluunt, ideò tamen caſtitatis appellationem tribui, quia legitimum coniugium non ineant, concipit inde odium coniugij, & perſuaſionem impunitatis in pollutiſſimis etiam libidinibus. Debuiſſent itaque Patres Tridentini, caſtitatem Deo placentem, non contra legitimum*

matrimonium diſtinguere, ſed vagis illicitis, & prohibitis à Deo libidinibus opponere: cùm præſertim poſtremi huius ſeculi iniquinamenta ſerias de hac parte caſtitatis admonitiones efflagitent. Non enim à ſancto coniugio, ſed ab illicitis, fœdis & prohibitis libidinibus, Euangelicæ caſtitati capitale periculum eſt. Nam Deus, qui caſta mens eſt, hoc agit, vt eos, qui non continent, pudico matrimonio copulet, Matth. 19. Malignus verò ille ſpiritus, hoſtis veræ caſtitatis, qui propterea ἀκάθαρτος appellatur, tanquam Leo rugiens obambulat, vt animos incendijs libidinum inflammatos, in mentem reprobam conijciat, ita, vt contra propriæ conſcientiæ teſtimonium, & contra ſeueriſsimas Spiritus ſancti prohibitiones, in ſcortationem, adulteria, & alias ſpurcas libidines profligatiſsimè ruant. Atque hæc etiam cauſſa eſt, quando Scriptura de caſtitate, pudicitia, mundicie & ſanctimonia loquitur, quòd toties & tam acriter doctrinam, contra vagas libidines, ſeueriſsimis prohibitionibus, & duriſsimis comminationibus, propoſitis etiam horrendis exemplis pœnarum, repetit & inculcat. Et quidem oſtendit, quam varijs modis impurus ille ſpiritus pudicitiam Euangelicæ caſtitatis attentare & conſpurcare ſoleat, vt docentes in Eccleſia, animos hominum ſeria inculcatione, & aſsidua meditatione huius doctrinæ, diligentiùs præmuniant.

Scriptura caſtitatem opponit vagis libidinibus.

Primo enim quoſdam flammis libidinum ita tranſuerſos rapit. Vt Dei prohibitiones & comminationes, nec cogitent, nec conſiderent, nec curent, ſed contra conſcientiam, quaſi beluino impetu in libidines ruant. Notum eſt, quid Paulus Epheſ. 4. de Gentibus ſcribat: Dedolentes ſeipſos tradiderunt impudicitiæ in operationem omnis immundicitiæ. Vbi ἀπηλγηκότας vocat, quorum conſcientijs, quaſi callus quidam obductus eſt, vt nec Dei, nec hominum iudicio, nec propriæ conſcientiæ cogitationibus accuſantibus afficiantur aut moueantur, ſed beluino impetu in quaſuis libidines ruant. Rom. 1. vocat νοῦν ἀδόκιμον, mentẽ reprobam, quia incendia libidinum etiã mentis iudiciũ deprauant, vt nõ conſideret τὸ καθῆκον (hoc enim Philoſophico vocabulo Paulus vtitur.) Nec verò inter Gentes tãtùm hoc accidit, ſed in ipſo etiam populo Dei. Oſeæ 4. Fornicatio aufert cor. Et Prou. 7. Sequitur, non ſecùs, quàm bos, qui ad lanienam vadit. Et Epiſtola Iudæ dicit quoſdam fœdiſsima carnis inquinamenta ſectari ἐνυπνιαζομένους, hoc eſt, in quibus iudicium mentis, quaſi veterno quodam oppreſſum eſt. Cauſam autẽ Oſeas explicat, quia, inquit, deſeruerunt Dominum & mandata eius. Et remedium Solomon oſtendit, cùm inquit, Præceptum lucerna eſt, & Lex lumen, & vitæ via correptio & caſtigatio, vt cuſtodiant te à muliere mala, &c. In tradenda igitur doctri-

Libidines Gentium.

Immundicia quorundam in populo Dei.

na

na de vera caſtitate, non contra matrimonium contumelioſa ſpicula ſunt eiaculanda, ſed eò maximè reſpiciendum eſt, vt diuinæ prohibitiones, comminationes & exempla pœnarum, de confuſione libidinum grauiſſimis commonefactionibus vrgeantur, & inculcentur. Hoc enim efficax remedium eſt per ſpiritum caſtificationis, ne cor auferatur, aut veterno opprimatur, ne mens reddatur reproba, & ne conſcientia callo dedolentiæ obduretur.

Opinione licentiæ, Satan libidines ſuaſit.

Secundò, Plerunque opinione licentiæ, & perſuaſione impunitatis, impurus ille ſpiritus, ſolet poculum ſpurcarum libidinum hominibus propinare, quaſi abſq; offenſione Dei, & ſine diſcrimine ſalutis æternæ ſit, etiamſi quis ſe tradat impudicitiæ ad operationem omnis immundiciei. Vt enim ex hiſtorijs Ethnicis nihil huc afferamus, Vtq; hoc loco de Simone Mago non dicamus, qui, ſicut Auguſtinus annotauit, docuit deteſtandam turpitudinem indifferenter vtendi fœminis. Certè ex 15. capite Actorum colligitur, Gentes etiam poſt conuerſionem, ſcortationem opinione impunitatis tanquam rem Adiaphoram exercuiſſe. Ideò enim Apoſtoli in Decreto, quod ad Gentes conuerſas mittendum erat, hoc vnum tantùm ex lege morali addunt, vt abſtineant à fornicatione. Et apud Corinthios (ſicut in opulentis emporijs magna ſolet eſſe & licentia, & confuſio libidinum) poſt diſceſſum

Ethnici.

Simon Magus.

Gentes conuerſę ſcortationem iudicârunt ἀδιάφορον.

Corinthus.

ſceſſum Pauli in ipſa Eccleſia, opiniones illæ ſpargi cœperunt, quaſi fornicatio inter Adiaphora, non verò inter ea, quæ Deo nos exoſos faciant, numeranda eſſet. Nam 1. Corinth. 6. Videntur Corinthij, his argumentis vſi. Sicut in nouo Teſtamento Moſaicum diſcrimen ciborum ſublatum eſt, ita, vt promiſcuus vſus omnium ciborum, quò ad conſcientiam indifferens, licitus & conceſſus iam ſit: ita etiam promiſcuam Venerem non eſſe peccatum. Textus enim inquit, Eſca ventri, & venter eſcis, ſed non ita inquit Paulus, corpus ſcortationi: ſed Domino. Item, Quia Deus ſpiritus eſt, & ſpiritu vult coli: Si itaque in ſpiritu Deum colamus, non referre quid in corpore ſiat. Paulus verò opinioni indifferentiæ, magno zelo opponit grauiſſimas has comminationes: Eos, qui libidinibus, cum lege Dei pugnantibus, corpora ſua polluunt, non poſſe hæredes Dei, membra Chriſti, & templa Spiritus ſancti eſſe. Argumentum verò de indifferenti vſu corporis, cùm res ſit externa, grauiſſimas rationes opponit. 1. Quia Deus creator & conſeruator eſt, non animæ tantùm, verùm etiam corporis. 2. Non anima tantùm: ſed & corpus pretio ſanguinis filij Dei redemptum eſt. 3. Spiritus ſanctus non tantùm animæ coniungitur, ſed & corpora noſtra ſunt templa Spiritus ſancti. 4. Sumus membra Chriſti, non tantùm ſecundum ſpiritualem hominem: ſed & corpora

Argumenta Pauli contra libidinem.

noſtra

noſtra ſunt membra Chriſti. 5. Non tantùm anima habebit vitam æternam: ſed & corpora noſtra ſuſcitabuntur ad vitam æternam. Ex illis rationibus concludit non eſſe Adiaphoron & liberum, quomodo quis corpore ſuo vti velit, ſed glorificandum eſſe Deum, non tantùm in ſpiritu: verùm etiam in corpore noſtro.

Tertiò, Tanta eſt immundi iſtius ſpiritus impudentia, vt cùm libidines ſuas, primùm excæcatis & obduratis cordibus obtruſiſſet, & ſecundò, illas tanquam rem indifferentem venditaſſet, tandem non ſit veritus longiùs progredi, & ex ipſa etiam Scriptura, ſpeciem conquirere, quam turpitudini ſuæ, tanquam rei non vitioſæ ſed bonæ & honeſtæ prætexeret. Apocal. 2. fit mentio doctrinæ & vitæ Nicolaitarum. Hiſtoriam autem deſcribit Clemens lib. 3. Stromatum. Et Euſebius lib. 3. cap. 29. Quod ſcilicet Nicolaus, vnus ex ſeptem primis Diaconis, Actor. 6. cùm pulchram haberet vxorem, & à quibuſdam Zelotypia vxoris ipſi obijceretur, mulierem in medium produxerit, & ſe eam communem velle omnibus facere dixerit. Addit autem vterque & Clemens & Euſebius, Nicolaum hoc feciſſe ex ſimplicitate quadam, vt ita ſuſpicionem Zelotypiæ à ſe remoueret, & ſpecimen præberet, ſe non addictum eſſe rebus huius Mundi, ſed ijs ſe renunciare poſſe,

Satan è ſcriptura turpitudini libidinum prætextus quæſiuit.

Nicolaitæ.

cùm

cùm ſcriptum ſit: Qui non odit vxorem ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Item, Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Inde verò Nicolaitæ occaſionem ſumpſerunt fœdiſſimi ſui dogmatis de promiſcua confuſione libidinum, quam non tantùm licitam, ſed & bonam eſſe blaſphemè diſputârunt. Et non multò pòſt ex Valentini ſchola tam tetræ libidinum confuſiones prodierunt, vt deſcriptiones earum apud autores nemo legere poßit, quin totus cohorreſcat. Extat etiã apud Clementem lib. 3. ſtromatum longa narratio, de Carpocratis ſchola. Quia enim Chriſtiani tunc Vigilias, hoc eſt, nocturnos conuentus celebrabant, ideò, quia interdiu propter metum Tyrannorum, conuenire non audebant, & ibi conuiuiola pro pauperibus, quæ ἀγάπαι nominabantur, inſtruebant, Carpocratiani, hanc conſuetudinem imitati, ad nocturnas concœnationes promiſcuè viri & mulieres conueniebant. & poſt cœnam amoto lumine nefanda quæque exercebant. Docebant enim licitum eſſe coire, quando velint, & cum quibus velint, & à mulieribus tanquam obedientiam legis, exigebant promiſcuum concubitum. His enim verbis, Clemens, fœdas ipſorum libidines deſcribit. Atque argumenta etiam, quibus horrendas ſuas libidines defendere auſi fuerunt, recitat. Quia enim Scriptura commendat communionem inter fratres, quæ deducit ad regnum cœlorum, ipſi κοινωνίαν

Valentiniani.

Carpocrates.

Argumenta Carpocratianorum.

νίαν illam non fuerunt veriti interpretari de promiſcua confuſione libidinum, vt mulieres ſint communes, ſicut aeris vſus communis eſt. Clemens verò ſcitè vocat eos fratres non Chriſti, ſed libidinis; & dicit κοινωνίαν illam deducere non ad regnum cœlorum, ſed ad proſtibula, & ad communionem ſuum & hircorum.

Quidam ex Carpocratianis accedens ad formoſam virginem, dixit: Scriptum eſt, Da omni à te petenti: Illa, vt quæ non intelligebat hominis petulantiam, modeſtè reſpondit. At tu matrem conuenias de matrimonio. Ad dictum verò Scripturæ Clemens reſpondet: Quædam eſſe communicabilia, vt eſt pecunia, cibus, veſtitus, officia, operæ, &c. De corpore verò ſcriptum eſſe 1. Cor. 6. Corpus non fornicationi, ſed Domino. Item, Non eſtis veſtri iuris, precio enim empti eſtis. Fertur dictum quoddam Matthiæ. Cum carne pugnare, & carne vti, nihil ei impudicum largiendo ad voluptatem, augere autem animam per fidem & agnitionem. Hoc verò dictum Carpocratiani ad ſpurcitias ſuas ita mutilârunt, Animam eſſe augendam fide & cognitione: Carne autem vtendum, hoc eſt, Si modo anima caſtificetur, 1. Pet. 1. non referre apud Deum, quomodo corpore quis vtatur, Quia ſcriptũ ſit Rom. 2. Ira & tribulatio, non ſuper corpus, ſed ſuper omnem animam, operantem malum. Dictũ Matthiæ.

Gnoſtici etiam abuſi ſunt hoc argumento, Iuſto Gnoſticorũ argumenta.

Iuſto non eſt lex poſita. Item, Non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia. Ergo prohibitiones ſexti præcepti non obligant Chriſtianos: Sed ſicut domini ſunt Sabbathi: hoc eſt, tertij præcepti, quod tanquam ceremoniale iam abrogatũ eſt: Ita voluerũt Chriſtianos dominos eſſe etiã ſexti præcepti. Abuſi ſunt etiã illa ſentẽtia Pauli, In Chriſto nõ eſt mas aut fœmina. Itẽ quod græca trãslatio habet Mal. 3. Deo reſtiterunt, & ſalui facti ſunt.

Clemens verò opponit has ſententias, Rom. 6. Num peccabimus, quia non ſumus ſub lege? Et Gal. 5. Ne præbeamus libertatem in occaſionem carnis. 1. Pet. 2. Libertas non ſit velamen malitiæ. Nec verò poſt Apoſtolorum tantùm tempora, ſed ipſis Apoſtolis adhuc in carne viuentibus, talia à Pſeudoapoſtolis in Eccleſia ſparſa fuiſſe, ex epiſtolis Petri & Iudæ manifeſtũ eſt. Quanto verò zelo pro caſtitate contra turpitudines illas Apoſtoli pugnârint, oſtendit locus Apoc. 2. Odiſti opera Nicolaitarũ, quæ & ego odi. Item habes tenentes doctrinã Nicolaitarũ, quod odi. 2. Pet. 2. Dominus eos, qui poſt carnẽ in concupiſcẽtia pollutionis ambulant, in diem iudicij puniendos ſeruat. Et epiſtola Iudæ. Ignis æterni pœnam ſuſtinebunt, qui carnem maculant. Non autem inſtitui hoc loco, iuſtam aut integrã argumenti huius tractationẽ ſed hæc obiter adduxi, ea occaſione, quia Tridentini Canones caſtitatem Deo placentem, non tam fœdis libidinibus opponunt, quàm con-

Pſeudoapoſtoli.

contra ſacrum coniugium diſtinguunt. Volui igitur paucis oſtendere, quòd ab initio noui Teſtamenti, impurus iſte ſpiritus, non per honeſtū coniugium, ſed per fœdas ſuas libidines, Euangelicæ caſtitati pernicioſas inſidias ſtruxerit, idq́ varijs modis. Et quam acri zelo Apoſtoli & primitiua Eccleſia, gladio ſpiritus contra confuſiones libidinum ſe oppoſuerint. Inde enim conſeques eſt, omninò neceſſariū iam eſſe in Eccleſia, ad tuendam verā caſtitatis ſanctimoniam, homines nō à coniugio deterrere, ſed à confuſione libidinū arcere per diuinas prohibitiones, cōminationes, & exempla pœnarū. Cùm quidē & mens reproba in libidinibus, & perſuaſio licētiæ ſeu indifferentiæ, nō minùs perniciosè nūc graſſentur, quam olim. Imò cùm iam in Italia potiſsimùm, & quidē Romæ in ipſo ſanctiſsimi (ſi Dis placet) patris cōſpectu, lupanaria, hoc eſt, publicæ turpidinū officinæ apertè proſtent, & publicis vectigalibus elocentur. Ne dicā quòd proximis annis ipſius Pontificis legatus, ſicut Sleidanus ſcribit, edito publico ſcripto, horrendū illud vitiū, propter quod Sodoma cū vicinis vrbibus, igne iræ diuinæ conflagrauit, & pro ſe defendere, & alijs cōmedare in publicā contumeliā loci. 2. Pet. 2. nō fuerit vllo pudore, ſi nō Chriſtiano, at ſaltē humano retractus. Et iſti homines de caſtitate contra matrimoniū, decreta faciūt, ſcilicet non diſsimiliter, ſicut in antiquo prouerbio dicitur: Clodius de pudicitia.

Italiæ & S. Romæ proſtibula publica.

Impudentia legati Pontificij.

CAP.

CAPVT II.

AN CASTITAS RECTE DISTINguatur contra matrimonium, quaſi etiam in Coniugio non ſit Deo placens caſtitas.

IN *nono Canone, caſtitatem matrimonio opponi manifeſtum eſt. Hæc enim ſunt verba Canonis. Si quis dixerit, regulares caſtitatem ſolenniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, &c. Item poſſe omnes contrahere matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, etiamſi eam vouerint, habere donum, Anathema ſit. Sentiūt igitur caſtitatem coniugio violari, pollui & contaminari, in coniugio cōtra caſtitatem peccari. Coniuges caſtitate Deo placente deſtitui. Quia verò differentia eſt inter caſtitatē, quæ in cœlibatu ſeruatur, & eam, quæ eſt in conſuetudine coniugali, poſſet quis cogitare, Canonem hoc tātùm velle dicere, Coniuges non eſſe virgines. Sed longè aliud myſterium eſt, ad quod antitheſi illa, inter caſtitatem & matrimonium, alludunt. Multa enim & à veteribus, & à recentioribus diſputata ſunt, ſtatum coniugalem eſſe carnalem & immundum, cui illa, quæ Scriptura de caſtitate, pudicitia, mundicie & ſanctimonia prædicat, non poſsint conuenire, ſed in ſolo cœlibatu eſſe caſtitatem Deo placentem, ideò ſolas ſuas Virgines vocant Sanctimoniales impollutas.*

Inſidiæ Canonis Trid. de caſtitate.

Coniugij vituperationes.

Hæc

Hæc Tridentini patres apertis & diſertis verbis ex profeſſo forſan defendere non audent: quia tamen fundamentum hoc eſt virginitatis ſuorum regularium & cœlibatus Sacerdotum, tectè voluerunt illa antitheſi inter coniugium & caſtitatem ſeu ſanctimoniam, ad veteres illos impietatis neruos alludere. Vident enim poſito & conceſſo hoc fundamento, quòd in coniugio non ſit caſtitas, ſponte inde conſequi & ſtabiliri ea, quæ ipſi de ſanctimonialium virginitate, & de ſacerdotum cœlibatu tradunt & defendunt. Nam caſta placent ſuperis. Item caſta Deus mens eſt, caſta vult mente vocari. Et caſtas pondus iuſſit habere preces. Myſterium igitur iniquitatis in antitheſi iſta inter matrimonium & caſtitatem inuolutum, ex collatione hiſtoriarum euoluemus. Vt coniugio ſua caſtitas & ſanctimonia ex ſcriptura aſſeratur, & origo falſarum perſuaſionum de neceſſitate cœlibatus ſacerdotum, & de meritis virginitatis regularium monſtretur. Ad ſequentia enim magnum hæc habebunt vſum.

Antitheſis Cano. Tri. pat. fraudes detegit.

In puritate itaq; vitæ cœlibis eſſe caſtitatem etiam ratio intelligit: In conſuetudine verò coniugali piorum eſſe caſtitatem, pudicitiam, munditiem, ſanctimoniam, ratio videre non poteſt, In ſolam enim coniugum commixtionem oculos defigit: Sed doctrina eſt ſacræ ſcripturæ propria & peculiaris, caſtitatem & ſanctimoniam Deo

Scriptura caſtitatem etiam coniugio tribuit.

placentem, eſſe etiam in conſuetudine coniugali piorum propter ordinationem, coniunctionem, benedictionem, & ſanctificationem Dei. Non igitur ex Ethnicorum dictis vel exemplis, nec ex rationis dictatis, aut externa ſpecie: ſed ex doctrina diuinitùs patefacta formandum eſt iudicium, de coniugij caſtitate & ſanctimonia. A qua regula cùm veteres hæretici, & quidam etiã ex patribus diſcederent, & rationis iudicium ſequerentur, ac externam tantùm ſpeciem conſuetudinis coniugalis conſiderarent, valdè non tantùm tenuitur: ſed iniquè, immò contumeliosè & blaſphemè de coniugio & ſenſerunt & locuti ſunt.

Cur nonnulli ex patrib. coniugio iniquiores.

Cùm enim ſub initium Noui teſtamenti, turpitudo & confuſio deteſtandarum libidinum ex verbo Dei acriter damnarentur, & contra eas doctrina de caſtitate & ſanctimonia ex ſcriptura diligenter & ſerio vrgeretur: videns impurus ille ſpiritus, ſe hac ratione id, quod contra Euangelicam caſtitatem machinabatur, vbiq; & apud omnes efficere non poſſe, (cum & Doctores in primitiua Eccleſia gladio ſpiritus ſe fortiter opponerēt, & inter ipſos etiam Ethnicos honeſtiores, quiq; à confuſione libidinum abhorrerent) in aliam ſe formam conuertit, & excitauit multos, qui cum vagas libidines rectè abominarentur, nimis in alteram partem deflexerunt, prætextu caſtitatis & ſanctimoniæ dam-

damnantes etiam coniugalem conſuetudinem, eò, quòd commixtio ſexuum etiam in coniugio videretur res eſſe immunda. Puritas verò caſtitas, pudicitia & ſanctimonia in ſolo cœlibatu iudicaretur eſſe. Et Marcion quidem (ſicut Clemens refert) à Philoſophis & Poetis, qui ſemper iniquiores fuerunt coniugio, ſeminaria ſuæ opinionis accepit, ſed cùm illi tantùm moleſtias, quas hoc vitæ genus ſecum trahit, prætenderent, Marcion præterea addidit hanc blaſphemiam. Ipſam commixtionem ſexuum in coniugio eſſe peccatum: Immò ipſum opus generationis eſſe malum, & à cõtrario Deo profectum, ideo ſicut Tertullianus ſcribit lib. contra Marc. Neminem ad baptiſmum admittebat, niſi vel cœlibem, vel matrimonio & huius fructui renunciantem, Secundus quidam poſtea illam blaſphemiam amplificauit, docens mulierem totam eſſe opus diaboli, viri verò inferiores partes ab vmbilico eiuſdem diaboli creationem eſſe, & ideo vtentes coniugio aſſeruit Satanæ opus implere, ita Epiphan. Tom. 3. lib. 1. hæreſi. 45.

Marcion.

Secundus.

Alij eandem blaſphemiam hoc modo proponebant, ſicut extat apud Clementem, cùm planè nulla ſit differentia inter commixtionem in conſuetudine coniugali & in fornicatione, diabolum excogitaſſe diſcrimen, vt honeſta matrimonij ſpecie, turpiturdo illa tegeretur. Et contumelioſum hoc argumentum, totidem ferè ver-

Tertullian. *bis etiam Tertull. repetit. De exhortatione caſtitatis, vbi inquit, videtur eſſe matrimonij & ſtupri differentia, ſed vtrobiq; eſt commixtio, Ergo inquis & primas nuptias damnas? Reſpondet, Nec immeritò, quoniam & ipſæ ex eo conſtant, quod eſt ſtuprum. Ita Hierony. etiam ex veterum hæreticorum Lacunis, coutumelioſam illam vocem hauſit, quando dicit, hanc tantùm eſſe differentiam inter vxorem & ſcortum, quòd tollerabiliùs ſit vni eſſe proſtitutam, quàm pluribus.* Hieronym.

Hæretici cõiugiũ in vniuerſum damnarunt. *Et illi quidem veteres hæretici, quorum multi & varij fuerũt ſectatores: coniugium tanquã rem prorſus immundam, & opus diabolicum in vniuerſum damnârunt, nec quenquam in coniugio poſſe ſaluari docuerunt. Tatianus verò qui & eruditione & auctoritate (fuerat enim Iuſtini martyris diſcipulus) pollebat, primò quidem iuxta Marcionis dogma, nuptias, tanquam inſtitutionem diabolicam, prorſus damnauit, & pares eas fornicationibus & alijs corruptionibus fecit. Poſtea tamen animaduertens, ſiue ipſe ſiue ſectatores eius id, quod Auguſtinus ex Epiphanio innuere videtur, nimis craſſam eſſe hanc blaſphemiam, conuerſus ad hypocriſin, cœpit ſub prætextu caſtitatis, ſanctimoniæ & perfectionis, quam in cœlibatu cõſtituebat, nuptias ſuggillare. Libro enim de caſtitate, ſicut recitat Clemens, inſcripſit titulum (de perfectione ſecundum* Tatianus.

cundum

cundum ſeruatorem) vt hic fuerit prætextus quòd in lege, veteri quidem populo conceſſum fuerit coniugium. Euangelium verò excellentiorem doceat perfectionem. Et ideo ſectatores ipſius appellârũt ſe ἐγκρατήτας, quaſi ſoli præcepta Euangelica de caſtitate & ſanctimonia ſeruarent. Et iſta hypocriſis de perfectioone & caſtitate, multis cœpit arridere, Montanus enim publicè docuit, in infirmis tollerari primas nuptias, licet non careant vicio, perfectiùs autem eſſe, etiam illas vel caueri vel ſolui: Secundas verò nuptias ſimpliciter pro fornicationibus habuit. Quia verò teſtimonia ſcripturæ & præcipuè Pauli manifeſtè hiſce opinionibus contradicebant: Tertullianus poſtea auſus fuit fingere paracletum Montani id, quod Paulus tenellæ adhuc Eccleſiæ infantiæ indulſerat, adultiori iam abſtuliſſe, & diſciplinam perfectiùs aſtrinxiſſe. Et non veretur dicere. Si Chriſtus repudium, quod Moſes conceſſerat, abſtulit. Cur nõ etiam paracletus id, quod Chriſtus indulſit, tolleret? Quanquam igitur Marcionis, Tatiani, & reliquorum hæreticorum manifeſtæ & craſſæ blaſphemiæ contra coniugium, in Eccleſia non recipiebantur & probabantur: ex illa tamen hypocriſi, de qua iam dictũ eſt, de perfectione, quodq́; in coniugio non eſſet vera caſtitas & ſanctimonia, paulatim etiam in ipſam Eccleſiam Zizania quædam irrepſerunt, vt licet ſecundas nu-

Encratitæ.

Montanus.

Tertullian.

ptias cum Montano damnare nõ auderent, iniquiores tamen illis eſſe cœperunt. Clemens enim 3. Strom. dicit, Eum qui ſecundò contrahit matrimonium, non quidem peccare contra legem. Quia Paulus ex venia concedat, non tamen implere perfectionem Euangelij. Nazian. Primæ nuptiæ legis ſunt, Secundæ indulgentiæ, Tertiæ præuaricationis. Et concilium Nœoceſarienſe probibet presbyterum intereſſe ſecundis nuptijs & ſtatuit non eſſe benedicendas. Origenes in Lucam de ſecundis, tertijs & quartis nuptijs inquit, Non ignoramus quod tale coniugium reijciet nos de regno Dei. Ita licet primas nuptias non damnarent: tamen cœlibatui adhærere cœpit perſuaſio pefectionis. Nam & Manichæi non prorſus damnabant nuptias. Auditoribus enim ſuis, vt plebeis & imperfectioribus eas concedebant: Electis verò ſuis (quos ita vocabant) vt perfectioribus, omnino interdicebant vſu coniugij. Atq; inde demùm ipſi etiam patres, vt Origenes, Ambroſius, Hieronymus diſputare cœperunt, cœlibatum propter caſtitatem & ſanctimoniam, meliùs conuenire miniſterio Eccleſiaſtico, quam coniugium. Illa enim labes, quam Hieronymus Tatiano tribuit, in ipſa Eccleſia cœpit affricari coniugio, Qui ſeminat in carne è carne metet corruptionem.

Clemens.

Manichæi.

Quomodo vero Zizania illa in regno Pontificio aucta & ad oppreßionem tritici euecta ſint, poſtea

ſtea oſtendemus. Hoc loco digitũ tantùm ad
ntẽ & originem intendiſſe ſufficit. Et hæc hiſto
ca commonefactio oſtendet quid Paulus velit,
uando 1. Tim. 4. dicit, doctrinam dæmoniorum
rohibentem nubere, tunc multos inuenturam
pplauſores, quando in hypocriſi proponetur.

Argumenta hæreticorũ contra matrimonium.

Vtile autem eſſe iudico illam conſideratio-
em, quibus argumentis contra coniugium vſi
nt veteres hæretici, & quomodo illa Tertullia-
us & Hieronymus à veteribus hæreticis mu-
uati ſint. Hæc enim collatio poſtea oſtendet, ex
ua Topica deſumpta ſint Pontificiorum argu-
enta contra coniugium ſacerdotum, Atq; ita
anifeſtum euadet, eandem eſſe doctrinam dæ-
oniorum, 1. Tim. 4. in hypocriſi propoſitam,
pud veteres & recentiores contemptores &
roſcriptores coniugij. Collegit autem Clemens
. Strom. longa Oratione pleraq; veterum ar-
umenta, illa nos, vt collatio, de qua diximus
aciliùs poſſit inſtitui, breuiter recenſebimus.
icũt generationem pugnare contra caritatem
roximi. Non enim eſſe inducendos in mundum
lios, tàm miſere infœlices futuros. Item in
ccleſia regnum mortis deſtructum eſt. Sed ge-
eratio præbet regno mortis nutrimentum, iu-
ta dictum Rom. 5, Mors regnauit, citant etiam
x Euangelio ſecundum Ægyptios, quod Salo-
e interroganti, quouſque vigebit mors? Chri-
us reſponderit, quò adusque vos mulieres pari-

Fons argumentorum, quib. pontificij coniugium ſacerdotum impugnant.

Euãgelium ſecundum Aegyptios.

tis, Salome excepit. Rectè ergo ego feci, quæ non peperi. Chriſtus reſpondit omni herba veſcere, ea autem, quæ habet amaritudinem, non veſcaris.

Item, Lu. 20. filij huius ſæculi nubunt, poſt reſurrectionem verò non nubent, ſed ſimiles erunt angelis Dei. Sed fideles ſpiritualiter iam reſurrexerunt, &c. Clemens reſpondet per inſtantiam, ergo poſt ſpiritualem reſurrectionē etiam non deberent edere, bibere, dormire, &c.

Chriſtus non duxit vxorem, & ipſius actio eſt noſtra inſtructio. Clemens. Reſpondet, Miſſus erat non ad generationem, ſed ad opus redemtionis. Ipſum verò coniugium, & doctrina, & miraculis approbauit.

Matth. 24. In diebus Noe. Luc. 17. in diebus Loth erant nubentes,

Matth. 24. Væ prægnantibus & lactantibus.

Citant etiam ex Euangelio ſecundum Ægyptios, veni ad diſſoluendum opera fœminæ. Item ſcriptū eſt, exite immundum ne tangatis, mundamini, qui fertis vaſa Domini.

Deſpondi vos viro vni, virginem caſtam, Qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, ſed virgines ſunt, hi ſequuntur agnum, Qui in carne ſunt Deo placere non poſſunt. Ad quod Clemens rectè reſpondet, Paulum etiam de coniugatis dicere. vos non eſtis in carne, ſed in ſpiritu.

Tatianus

Tatianus dixit, coniugatos ſeruire duobus Tatianus.
ominis, Deo & Satanæ. Nam 1. Corinth. 7. ropter orationem debent abſtinere, ſed propter ncontinentiã, ne tentet diabolus, debent rurſus onuenire. Conſuetudinem ergo coniugalem luere precationem. Ne vocaueritis patrem ſuer terram, ergo generatio eſt prohibita.

Cœlebs curat ea, quæ ſunt Domini &c. Reſpondet Clemens vxor etiam, quando eſt de domo ſollicita, poteſt hoc facere in domino.

Luc. 14. vxorem duxi non poſſum venire.

Tatianus in libro de caſtitate his argumentis ſus eſt. Chriſtus Eunuchos vocat beatos Matt. 9. Conuerſatio veſtra eſt in cœlo, Philip. 3. Non uæramus quæ ſupra terram, Col. 2. Qui ſeminat in carne de carne metet corruptionem, Gal. . Luc. 14. Qui non odit patrem, vxorem, Iſa. 56. e Eunuchis dabo illis nomen melius. Ad hoc oſtremum Clemens reſpondet, Meliores eſſe is, qui tantùm externa profeßione ſe iactant.

Item, Adam poſt lapſum primùm cognouit uam, maledictus dies, in qua natus ſum. In eccatis conceptus ſum. Ergo conſuetudo coniualis eſt peccatum. Hæc ferè ſunt hæreticorum rgumenta contra coniugium, quæ apud Clementem extant.

Annotabo verò paucis etiam fontes refutationum, quas Clemens opponit. Inde enim intelligi poterit, quid Eccleſiá tũc de coniugio ſen- Refutationes argumentorum, quibus vſi hæretici.

 ſerit,

ſerit. Allegat illud 1. Timoth. 4. Vbi prohibitio coniugij vocatur doctrina dæmoniorum, 1. Cor. 7. Alligatus es vxori, ne quæras ſolutionem. Ipſius Clementis verba hæc ſunt, An reprobant etiam Apoſtolos? Petrus enim & Philippus filios procreârunt, Philippus etiam filias viris tradidit, Paulus vxorem ſuam vocat σύζυγον, Philip. 4. de qua inquit 1. Corinth. 9. habemus poteſtatem circumducendi vxorem, vt reliqui Apoſtoli. Porrò affirmat Clemens etiam in matrimonio eſſe caſtitatem. Item, qui propter moleſtias educationis fugiunt matrimonium, eos dicit peccare contra caritatem. Vtitur etiam his teſtimonijs, 1. Corinth. 7. Sancti ſunt filij, ſanctificatur mulier, vir, &c. 1. Tim. 5. Volo iuniores viduas nubere. 1. Timoth. 4. Epiſcopum conſtituit, qui ex propria domo toti Eccleſiæ praeeſſe meditatus ſit, 1. Timoth. 2. Saluabitur mulier per generationem.

Item inquit, Apoſtoli docentes de caſtitate nuſquam prohibent coniugium. Sunt & hæc eius verba. Quia Paulus dicit, conuenite rurſus in idem, ne tentet vos Satan propter incontinentiam. Ergo conſuetudo coniugalis, etiam ſi non propter procreationem, ſed ad vitandam vſtionem ſeu fornicationem ſuſcipiatur, tamen non eſt damnanda.

Argumenta defendētiū coniugium. Recitat etiam illorum, qui defenderunt coniugium hæc fuiſſe argumenta. I. Ex natu-

ræ conſtitutione. II. Quia ſcriptum eſt, creſcite. III. Patriæ cauſa, vt ſucceſſorem in ſuum locum, quis conſtituat. IIII. Propter adiutorium vt in morbis, &c. Hæc quia non inutilia fore arbitrabar breuiſsimè annotare volui. Poſſunt enim iudicium in grauiſsima hac controuerſia rectè formare.

Argumenta Tertul. contra coniugium.

Porrò addemus breuiter etiam Tertulliani & Hieronymi argumenta, contra coniugium,

Tertullianus ad vxorem, Quale quæſo hoc bonum eſt, quod mali comparatio commendat. Vt ideo meliùs ſit nubere, quia deteriùs ſit vri. Sic dicitur, meliùs eſt vno oculo carere, quàm duobus. Item, quod permittitur ſuſpectam habet permiſsionis ſuæ cauſam: Duæ ſpecies humanæ imbecillitatis nuptias neceſſarias faciunt, concupiſcentia carnis & ſæculi: Sed vtraque repudianda eſt ſeruis Dei.

Item, quod neceſsitas præſtat, depreciat ipſa. Sed carnem legimus infirmam, & hinc nobis impenſiùs adulamur, legimus tamen & Spiritum firmum. Si ergo Spiritus carne fortior eſt, noſtra culpa inferiora ſectamur. Idem de exhortatione caſtitatis: Ex indulgentia eſt quicquid permittitur, ea autem venit de voluntate inuita, id eſt, non probante. Non eſt nũc locus iſtius vocis creſcite, &c. ſed tempus in collecto eſt. De Monogamia negat

gat locum Pauli, 1. Corin. 9. de circumducenda vxore, intelligendum eſſe de coniugio Apoſtolorum, cùm tamen Clemens ex antiquitatis ſententia hoc aſſirmet. Item non potes capere, quia non vis, poſſe enim te, ſi velis oſtendit, quia tuo arbitrio vtrumque propoſuit. Eſt & hoc Tertulliani argumentum. Qui videt mulierem ad concupiſcendam eam, adulterium committit coram Deo, Ergo magis qui videt ad ducendam, & maximè, qui ducit, coram Deo adulterium committit, Item in libro de velandis virginibus conſuetudinem coniugalem, vocat communem contumeliam, quod etiam Hieronymus repetit.

Hieronymi argumenta hæc ſunt:

Argumenta Hieronymi. *Si bonum eſt mulierem non tangere, ergo malum eſt tangere, nihil enim bono cõtrarium, niſi malum. Si autem malum eſt, & ignoſcitur, ideo conceditur, ne malo quid deterius fiat. Locum. 1. Timoth. 2. ita deprauat. Tunc ſaluabitur mulier, ſi tales genuerit filios, qui virgines permanſuri ſunt, ſi quod ipſa perdidit, recuperet in liberis, &c. Similiter etiam locum Roman. 6. finis illorum mors, ita deprauat, puto, quòd & nuptiarum finis mors ſit, fructus autem ſanctificationis, qui vel ad virginitatem vel ad continentiam pertinet, vita penſatur æterna. Tractans illam ſententiam, vt vacetis orationi, &c, inquit, oro te, quale illud*

bonum

bonũ eſt, quod orare prohibet, quod corpus Do-*mini accipi non permittit. Semper orandum, igitur nunquam coniugio ſeruiendum.* Et *huc torquet dictum Petri, ne impediantur orationes veſtræ. Quando impleo officium mariti, non impleo Chriſtiani, Dicit etiam Paulum ſecundum veniam loqui de nuptijs, ſicut etiam de illo, qui incæſtum commiſerat, inquit, Si quid donaſtis & ego, &c.* De *loco* Matth: 24. *Væ prægnantibus, inquit.* Non *hic ſcorta damnantur, ſed vteri tumeſcentes, infantum vagitus, fructus atq; opera nuptiarum.* Item *nuptiarum finis mors eſt: Virginitas verò pertinet ad vitam æternam. Nuptiæ terram, virginitas cœlum implet.* Omnia *fermè loca ſcripturæ de carne & ſpiritu, de ſanctificatione, de renouatione, de emundatione ad cœlibatum, contra coniugium torquet.* Et *dicit aduerſus* Heluidium, *non negamus maritatas ſanctas mulieres inueniri, ſed quæ vxores eſſe deſierint.* Dicit *etiam, Paulum obliquè damnaſſe nuptias, nam lib.* 5. Co-*ment. in* Ierem. *inquit, Si propter anguſtiam temporis habentibus vſus vxorum tollitur, quantò magis non habentibus ne accipiant, imperatur,* Et *contra* Iouinianum *illud* 1. Corinth. 7. Ego *verò vobis parco, ita exponit, tantùm reticenſeo tribulationem carnis: taceo autem, quæ damnatio maneat coniugatos in futura vita. Vt infirmis parcam, qui iam ſunt in matrimonio,*

monio, quàm deprauationem textus Auguſtinus multis refutat in libro de ſancta Virginitate. Poſſem plura & ex alijs etiam ſcriptoribus addere. Sed non eſt huius inſtituti integram illorum certaminum hiſtoriam texere. Hæc enim ideo tantùm adduxi. I. Vt viam ad ſequentia præſtruerem, quomodo ſcilicet à veteribus hæreticis Montaniſtæ, à Montaniſtis ex patribus quidam, argumenta arripuerunt, quibus poſtea & meritum Virginitatis, & Cœlibatum ſacerdotum, in ipſa Eccleſia pro articulis fidei ſtabilire conati ſunt. II. Vt oſtenderem ipſam neceſſitatem flagitare, vt non de Virginitate tantùm, declamitetur in Eccleſia: ſed vt coniugio etiam aſſeratur & vindicetur caſtitas, pudicitia, mundicies & ſanctimonia, quam Spiritus ſanctus in ſcriptura ipſi tribuit.

Virginitatis commendatione & laudib. non vituperandum coniugium.

CAPVT III.

CASTITAS IN CONiugio.

Ethnicorum igitur ſententijs, Hæreticorum blaſphemijs, Patrum quorundam iniquitati, & priuato rationis humanæ iudicio opponendæ ſunt caſtæ, pudicæ & ſanctæ appellationes, quas ſcriptura coniugio tribuit, inde enim certò poteſt colligi, quo loco Spiritus ſanctus

ẽtus conſuetudinem coniugalem habeat; & quid velit nos in Eccleſia de ea ſentire & loqui. Oſtendunt autem teſtimonia ſcripturæ, DEVM tanti facere inſtitutionem & ordinationem ſuam in coniugio, vt etiam in hac corruppta natura, conſuetudinem coniugalem, in qua leges coniugij non violantur, maximè ſi coniuges ſint credentes, pronunciet eſſe ἁγνείαν, caſtitatem, puritatem, σωφροσύνην continentiam ſeu pudicitiam, ἁγιασμὸν ſanctimoniam, ἀμίαντον mundiciem, quæ inquinationi & pollutioni opponitur, τιμὴν, quod non fœdum ac turpe, ſed honore dignum eſt, 1. Theſſalonic. 4. Meminerit quiſque vas ſuum poßidere in ſanctificatione & honore non in paßione concupiſcentiæ, ſicut & gentes, quæ DEVM non nouerunt, 1. Corinth. 7. Sanctificatur vir infidelis per mulierem fidelem, 1. Timoth. 2. Si manſerint in fide ac dilectione & ſanctimonia cum caſtitate, vt enim oſtendat ſe in illo loco loqui de conſuetudine coniugali, diſertè nominat generationem liberorum. Ebre. 13. Honorabile coniugium in omnibus, & cubile impollutum. Aliud verò eſt cubile extra coniugium, Roma. 13. non in cubilibus: Matth. 19. vocatur coniunctio diuina, Epheſ. 5. Paulus dicit, coniunctionem viri & vxoris magnum eſſe myſterium in Chriſto & Eccleſia, Tit. 2. hortare adoleſcentulas, vt viros ſuos ament, filios diligant

Appellationes, quibus ſcriptura cōiugiū ornat.

ligant, ſint caſtæ, ſobriæ, &c. 1. Pet. 3. mulieres ſint ſubditæ viris, vt conſiderantes caſtam conuerſationem, &c. Et *memorabile eſt exemplum, cùm Nicena ſynodus vellet nouam legem ſtatuere, ne Clerici conſuetudinem haberent cum vxoribus proprijs, Paphnutius confeſſor, qui erat expers nuptiarum, exurgens contradixit, honorabiles confeſſus nuptias, & affirmans conſuetudinem cum propria vxore eſſe* σωφροσύνην *pudicitiam ſeu caſtitatem. Ex illa Paphnutij oratione poteſt colligi, quo prætextu & propter quas rationes, ſynodus voluerit coniugij vſum ſacerdotibus interdicere. Quia ſcilicet caſtitas requiratur in miniſtris, 1. Tim. 4. Et quia turpitudo conſuetudinis coniugalis non deceat miniſterium, his imaginationibus Paphnutius opponit ſuam confeßionem ex verbo Dei, quod in ipſo etiam coniugio ſit pudicitia & caſtitas Deo placens. Extat etiam Athanaſij exhortatio ad Heremitas circa Alexandriam, qui contendebant, tantùm in cœlibatu eſſe caſtitatem. Oſtendit autem etiam in coniugio eſſe caſtitatem, ita etiam cùm Hieronymus matrimonium tàm flagitioſa contumelia affeciſſet, Auguſtinus ex ſcriptura appellat caſtitatem coniugalem, & pudicas nuptias de ſancta virginitate cap. 20.*

Paphnutius de caſtitate coniugij.

Athanaſius.

Auguſtinus.

Non autem appellationes tantùm in teſtimonijs ſcripturæ obſeruandæ ſunt, ſed præcipuè explicationes conſiderandæ ſunt, vt 1. Corint. 7.

Con-

Conſuetudinē coniugalem piæ matronæ, etiam cum viro infideli non polluere conſcientiam. Et 1.Theſſ. 4. inquit, Voluntas Dei eſt, &c. 1.Tim. 2 dicit: Fidem, dilectionē & ſanctificationem, ſimul poſſe eſſe in conſuetudine coniugali. Rom. 13. Cubilia recenſet inter opera tenebrarum, in quibus Chriſtus non induitur. Sed Ebreor. 13. Concubitum coniugalem (ita enim κοίτη vſurpatur Rom. 9.) dicit eſſe impollutum. Et ne quis exiſtimet coram hominibus tantùm haberi impollutum, mox in antitheſi addit: Scortatores autem & adulteros iudicabit Dominus. 1. Pet. 3. Vxoribus, quæ maritis ſuis ſubditæ ſunt, tribuit timorem Dei, interiorem ſeu nouum hominem, incorruptionem, ſpiritum mitem, ſpem in Deum, & id, quod coram Deo eſt precioſum.

Hæc rectè obſeruata, monſtrant grauiſsimas cauſas, quare in Eccleſia retinendum & defendendum ſit Spiritus ſancti illud dogma, quòd pudicitia & caſtitas ſit etiam in conſuetudine coniugali. Poſtea ex hiſce fundamentis etiam oſtendemus, veteres non habuiſſe veras cauſas, cur ſacerdotibus coniugium prohiberent, quaſi ſcilicet Spiritus ſanctus, timor, dilectio, fides, pura conſcientia non poſſit eſſe in conſuetudine coniugum. Illa enim omnia, ſicut oſtendimus, Scriptura tribuit ipſis nuptijs.

Collatio etiam oſtendet, quam longè à caſtimonia linguæ & ſententiæ Spiritus ſancti diſcedant

Sententiæ quorundam ex veterib. contra coniugium cum Scriptura pugnãtes.

dant & exorbitent. Veterum quorundam dicta, quæ citantur 33. q. 2. Vt connubia legitima careant quidem peccato, non tamen tempore illo, quo coniugales actus geruntur, præſentia Spiritus ſancti dabitur, etiamſi Propheta videatur eſſe, qui officio generationis obſequitur 33. q. 4. Quicunque vxori debitum reddit: Vacare non poteſt orationi, non de carnibus agni comedere debet. Item, ſi panes propoſitionis ab his, qui vxores ſuas tetigerant, comedi nõ poterant, quantò magis panis qui de cœlo deſcendit, non poteſt ab his, qui coniugalibus paulò antè hæſere complexibus, violari atq; contingi. Ibidem Gregorij ſententia extat, Romanorum ſemper ab antiquioribus vſus fuit, poſt admixtionem propriæ vxoris, lauacri purificationem quærere, & ab ingreſſu Eccleſiæ paululum temperare, &c. Idem Gregorius 1. Dialogorum ponit tale exemplum: *Mulier quæ in nocte cognita erat à viro, mane veniens ad proceſſionem, à Diabolo fuit arrepta.* Non addam *refutationes, ſi enim nudè & ſimpliciter hæc veterum dicta ad Spiritus ſancti ſententias ſupra notatas conferantur, res plana erit.*

Diſcrimẽ caſtitatis coniugalis in natura integra & corrupta. In natura integra.

Porrò neceſſariò addenda eſt, hæc commonefactio, eſſe quandam differẽtiam, inter caſtitatem conſuetudinis coniugalis, quæ futura fuiſſet ante lapſum, & quæ iam in hac corrupta natura poſt lapſum eſt. Epiphanius lib. 1. tom. 3. hæreſi 45. dicit: *Appetitiones in natura à Deo inſitas eſſe,*

eſſe, nõ propter ἀτοπίαν, ſed ob vſum bonum, & neceſſariæ vtilitatis ordinem. Et addit: Quare & ipſam appetitionem concupiſcentiæ corporis, non ἄτοπον eſſe affirmauerim. Eſt enim ad παιδοποιΐαν ἐν σεμνότητι data ad hoc, vt impleatur illud, Creſcite & multiplicamini, fuiſſet igitur etiam in integra natura appetitio ſexus ad ſexum, ſed ibi ſine flammis & incendio libidinis, fuiſſet opus ſanctiſſimum & puriſſimum.

Nunc per peccatum, nobiliſſimum illud opus generationis, quod verè eſt creatura Dei, lepra libidinis (ſicut Lutherus vocat) infectũ eſt. Et quando ſcriptura conſuetudinẽ coniugum, vocat caſtitatem & ſanctimoniã, non ita interpretemur, quaſi flamma illa concupiſcẽtia ita ſanctificẽtur in coniugibus, vt ſint res bona, pura & ſancta. Nam primi parẽtes ſtatim poſt lapſum loca generationis texerunt, cũ ἀταξίαν inſolitã antea, ibi ſentirent: Et Deus ipſe tunicas ipſis addit. Paulus etiam 1. Cor. 12. vocat mẽbra ἀτιμότερα καὶ ἀσχήμονα, quæ tegẽdo honoranda ſunt. Diſtinguendum igitur eſt ipſum opus, quod per ſe bona creatura Dei eſt, à vicio & ἀταξίᾳ concupiſcẽtiæ, quæ per peccatum acceſſit. Nam Scriptura vtrumq; tribuit coniugibus, & ἀκρασίαν, 1. Cor. 7. & caſtitatem, 1. Tim. 2. Coniugij aũt honeſtate, ſanctitate & puritate, propter Dei inſtitutionẽ & benedictionẽ, obũbratur & tegitur acceſſoria illa ἀταξίᾳ, ita vt credẽtib. nõ imputetur, ſed cõſuetudo

In natura corrupta.

Creatura Dei ab ἀταξίᾳ in coniugio diſcernenda.

coniugalis, licet iam non ſit tam pura, ſicut ante lapſum futura fuiſſet. (Non enim ſit ſine incendio libidinis) tamen coram Deo, & in conſpectu eius ſit caſtitas, ſanctificatio, puritas. Coniugium enim nunc poſt lapſum, eſt quaſi vmbraculum, quo multæ, vt ſic dicam, ineptiæ maritales teguntur, vt credentibus non imputentur, ſicut Lutherus in Gen. 26. cap. pulcherrimè hoc diſputat fol. 382. Pÿ igitur coniuges, vt caſtitatem in conſuetudine coniugali ſeruent, primò diſcant cogitare de flammis, incendio, & ardore libidinis, nec cogitent eſſe rem per ſe bonam, & Deo placentem, ſed ſtatuant ſi intra limites coniugÿ contineantur, Deum credentibus ea non imputare, ſed tollerare, diſſimulare, ignoſcere, & ſicut Lutherus elegantiſsimè huc accommodat verbũ illud Actor. 13. τροποφορεῖν. *Secundò cogitandum eſt coniugibus etiam illud Pauli 1. Theſſ. 4. Vt poſſideant vas ſuum non in* πάθει ἐπιθυμίας, *ſicut Gentes. Sicut enim Petrus vxorem vocat vas infirmum: Ità locus iſte Pauli non ineptè de vſu coniugis exponitur, vt pÿ coniuges non indulgeant furori beluinæ libidinis, ſicut gentes, ſed moderentur & frenent* τὰ πάθη *concupiſcentiæ, vt honorabilè ſit coniugium, & cubile impollutum. Et ſicubi exceſſerint, petent illud non imputari, ſed ignoſci.*

Auguſtinus docet triplex bonũ coniugij.

Auguſtinus, vt Hieronymi ſententiam aduerſus coniugium pro ſua modeſtia, diſſimulato autoris

autoris nomine, eò commodiùs refutaret, ponit tria bona coniugij. 1. Bonum fidei, quia neuter coniugum habet poteſtatem ſui corporis, ſed obligantur ad debitum beneuolentiæ, ne alter alterum fraudet. 2. Bonum prolis iuxta benedictionem diuinam, Creſcite. 3. Bonum Sacramenti, quia eſt copula inſolubilis. Et ſicut Chriſtus diligit Eccleſiam, ita maritus vxorem, &c. Et per hæc bona dicit excuſari concubitum coniugalem. Extant etiam prolixæ diſputationes apud Scholaſticos, quando conſuetudo coniugalis ſit meritoria, quando ſit peccatum veniale, quando mortale, ſcilicet, quando ſit vel cauſſa procreandorum liberorum, vel vitandæ fornicationis, vel quando quæritur delectatio, & exceditur moderatio. Clemens etiam 3. Strom. diſputat de congreſſu cum coniuge prægnante, vel lactante, priuſquã infans ablactetur. Et extant de hac quæſtione etiam veterum diſputationes, lib. 4. ſentent. diſtin. 32. Et apud Gratianum 33. quæſt. 4. Sed ex huiuſmodi diſputationibus, quæ ex noſtris conſequentijs ſine expreſſo verbo Dei texuntur, plerunq; nectuntur laquei conſcientiarum. Rectiùs igitur conſcientiæ erudiuntur ex illis Scripturæ fundamentis, de quibus diximus. Nam & Clemens inquit, quia Paulus dicit: Rurſus conuenite, ne tentet vos Sathan, διὰ τὴν ἀκρασίαν: Ideò matrimoniorum finem honeſtum & licitum, etiam alium eſſe, quàm procrea-

Scholaſtici de coniugali conſuetudine.

creationem liberorũ. Et Longobardus rectè dicit: Ante lapſum coniugium fuiſſe tantùm officium, nunc verò eſſe etiam remedium. Ideò Solomon Prou. 5. & Eccl. 9. inquit, Lætare cum vxore adoleſcentiæ tuæ, &c. Semper tamen pij coniuges agnoſcãt ἀταξίαν illam, de qua etiã ratio erubeſcit, quæ per peccatũ acceßit, vt ſuprà diximus. Moneri itaq; debẽt coniuges propoſitis hiſce Scripturæ dictis 1. Theſ. 4. Quiſq; vas ſuum poßideat in ſanctificatione & honore, non in paßione concupiſcentiæ ſicut Gentes. 1. Pet. 3. Cohabitate vxoribus ſecundum ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem, ne impediãtur orationes veſtræ. Item quòd Sara inquit: Poſtquam cõſenui, & dominus meus vetulus eſt, num voluptati operam dabo? Et 1. Cor. 7. Ne fraudetis vos inuicem, niſi ad tempus, vt vacetis ieiunio & orationi. Sed quia Deus coniugibus ſecundum veniam, vt Paulus inquit, multa indulget, quæ tamen non excedunt limites coniugij, & indulget propterea, ſicut Paulus inquit, ne tentet vos Sathan, propter intemperantiã veſtram: de quibus igitur non extat manifeſta prohibitio diuina, inde diſputando ex noſtris nudis conſequentijs, non debemus conſcientijs laqueos facere. Hactenus igitur oſtendimus, caſtitatem non eſſe coniugio opponendam, quia Spiritus ſanctus affirmat in ipſo coniugio eſſe caſtitatem, pudicitiam & ſanctimoniam.

DE VIRGINITATE SEV COElibatu.

Commendatione coniugij non damnatur cœlibatus & viduitas.

QVæ hactenus de caſtitate, pudicitia & ſanctimonia in conſuetudine coniugali ex verbo Dei attulimus, non eam habent ſententiam, quaſi neceſſarium ſit omnibus hominibus ſub periculo ſalutis in coniugio eſſe, aut quaſi genus vitæ cœlibis per ſe ſit probibitum impium & damnatum, ita vt nec virgo, nec vidua, etiamſi Dei dono poſſent continere, in illo vitæ genere bonæ conſcientia perſeuerare & ſaluari poßint. Certum enim eſt ex verbo Dei, vtrumq; genus vitæ Deo probari, & coniugiũ & cœlibatum, ſiue in virginitate, ſiue in viduitate, ſicut enim de coniugio hoc iam demonſtrauimus: ita Chriſtus & Paulus affirmant, ab illo præcepto (Creſcite & multiplicamini. Item quiſq; habeat ſuam vxorẽ, &c.) excipi quoſdã, qui ſcilicet donũ continẽtiæ à Deo habẽt. Ac ſi fideles & pij ſunt, affirmat ſcriptura, ipſos in puritate vitæ cœlibis ſanctos eſſe, curare quæ ſunt Domini, adhærere & placere Domino, ac hæredes eſſe regni cœlorũ, Mat. 19. 1. Cor. 7. Recipimus igitur, probamus & repetimus Eccleſiæ Catholicæ confeßionẽ, quæ extat in Cõcilio Gangrenſi, & apud Epiph. lib. 2. tom. 1. hæreſi 48. Sancta Dei eccleſia virginitatẽ cũ humilitate admiratur & glorificat, viduitatẽ laudat, & nuptiarum caſtũ vinculũ honorat & ſuſcipit. Scortationẽ verò, adulteriũ, & alias libidines interdicit,

Quid in doctrina Pontificiorũ de cœlibatu damnetur.

abominatur & damnat, &c. Non ergo cœlibatum ipſum per ſe, ſed periculoſas ſuperſtitiones, & impias opiniones, quas hypocritæ cœlibatui, præter & contra Scripturam affinxerunt, taxamus, reÿcimus & damnamus. Quia verò magna & confuſa eſt colluuies errorum in cœlibatu Pontificio, de præcipuis capitibus eo ordine dicemus, quem ratio explicationis Tridentinorum Canonum nobis ſubminiſtrabit. Et collationem inter cœlibatum ac coniugium, de qua Canon decimus loquitur, primò examinabimus.

CAPVT I.

IN QVIBVS CASIBVS, QVO ſenſu, & propter quas cauſas, coniugium aliquando æquetur, aliquando anteponatur cœlibatui.

Inſidioſa generalitas Canonis Trid.

ANimaduertat quæſo Lector, quam inſidioſè verba decimi Canonis ſint poſita, Anathemate enim ſuo illos iugulat, qui ſtatum coniugalem non tantùm æquant; verùm etiam anteponunt cœlibatui. Et hæc eo artificio ita nudè & inexplicatè poſita ſunt, vt ÿ, qui certaminum horum temporum ignari ſunt, vel non præmoniti quid in controuerſia poſitum ſit, exiſtiment, noſtras Eccleſias non immeritò damnari, cùm

talis

talis opinio ſit Iouiniana hæreſis, ac expreſſè, directè & aduerſa, quòd dicitur, frõte pugnet cum manifeſtis ſententijs Pauli 1. Cor. 7. Qui matrimonio iungit, benefacit, & qui non iungit, meliùs facit. Item, Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit ſecundum meum conſilium. Neceſſitas igitur efflagitat, vt inuolutæ illæ generalitates euoluantur, atq; ita candido & pio Lectori, in clara luce monſtretur verus diſputationis ſtatus, & quid propriè in controuerſia ſit poſitum, quando noſtri contra Pontificios, locum comparatorum inter cœlibatum & coniugium, tractant.

Pontificij igitur, quando de cauſſa finali, & de merito virginitatis vel cœlibatus diſputant, quo conſilio, quo fine, quo reſpectu, & propter quam cauſam ſuſcipiendus & ſeruandus ſit cœlibatus, palàm docent: ideò ſuſcipiendum & ſeruandum eſſe cœlibatum, quia ſit ſatisfactio pro peccatis, & meritum remiſſionis peccatorum gratiæ Dei, ſalutis & vitæ æternæ. Et ne conquerantur falsò ſibi hoc tribui, euidenter demonſtrabimus hanc eſſe Pontificiorum de cœlibatu doctrinam. In forma enim abſolutionis Monaſticæ, inter cætera hæc ponuntur verba: Rigor Religionis, meritum ordinis (cuius pars eſt cœlibatus) cedant tibi in remiſſionem peccatorum, & in præmium vitæ æternæ. Item quando fit ſolennis emiſſio voti de paupertate, obedientia & caſtitate.

Pontificiæ virginitatis cauſa finalis.

Confirmatio.

tate. Epiſcopus reſpondet: Et ego promitto tibi regnum cœlorũ, & vitam æternam, ſi hæc ſeruaueris. In Roſario allegatur hæc ſententia Thomæ: Roſarium. *Religioſus tantùm facit donum Deo in ſua profeſſione, quòd per id conſequitur indulgentiam plenariã omnium ſuorũ peccatorum à pœna, & à culpa. Citatur ibi & alia ſententia Thomæ. In vitis Patrum legitur, quòd eandem gratiam con*- Vitæ Patrum. *ſequantur religionem, intrantes, quam conſequuntur baptizati. Et autor Roſarij Bernhardinus, addit: Religioſus ſemper quando recordatur ſe feciſſe profeſſionẽ, & de hoc eſt contentus, & de nouo eam faceret, ſi nõ feciſſet, qualibet vice conſequitur indulgentiam plenariã omnium peccatorum. Et ne Tiletanus meus excipiat, hæc vetera & iam exoleta eſſe, eandem cantilenam repetunt illi etiam, qui iam in hac luce Euangelij diuinitus accenſa, regni Pontificij patrociniũ ſuſceperunt. Albertus Pighius enim controuerſia* Albertus Pighius. *14. de votis monaſticis, de tribus votis ſubſtantialibus Monachatus, exertis verbis dicit: Illa eligimus & facimus, ea opinione & confidẽtia, quia exiſtimamus illis nos prouocare Dei erga nos miſericordiam, gratiam & beneuolentiam promereri. Item, Monaſticè aſſumitur à profitentibus, quia creditur valere ad ſatisfaciendum pro peccatis, vtq; per eam impetremus diuinam gratiam & miſericordiam. Item caſtrant ſe propter regnum Dei aſſequendum, & propter diuinam*

nam promerendam erga nos gratiam. Vnde verſus:

Inclyta virginitas cœlos quæ dote mereris.
Cum thalamis Chriſti, conſociāda places.

Petrus à Soto, qui Tridenti in Concilio mortuus eſt, in confeßione ſua Catholica dicit: Virginitatem ſeu cœlibatum, coram Dei tribunali magni meriti, excellentiorem & ſanctiorem eſſe coniugio, quia ſcilicet ſit ſatisfactio peccatorum maxima, & meritum vitæ æternæ, hæc enim ſunt ipſius verba. Petrus à Soto.

Et dignum eſt obſeruatione, cùm Hieronymus in epiſtola ad Paulam, de obitu Bleſillæ filiæ dixiſſet. Secundò, quodammodo propoſiti baptiſmo ſe lauit, licet de propoſito interpretetur, & addat quodammodo, ac de huiuſmodi ſuis hyperbolis ipſe dicat, Rhetoricati ſumus, & in modum declamatorum paululum luſimus, tamen poſteri eandem gratiam profeßioni Monaſticæ adſcripſerunt, quam Scriptura Baptiſmo tribuit. Et quanquam Bernhardus, qui aliquid lucis habuit in articulo Iuſtificationis: quæſierit mitigationem qualemcunq́; impij illius αἰτήματος, cùm inquit, de præcepto & diſpenſatione, Audire vultis à me, vnde inter pœnitētiæ inſtituta monaſterialis diſciplina meruerit hanc prærogatiuam, vt ſecundum Baptiſma nuncupetur, arbitror ob perfectam mundi renunciationem, & ſpi-

& ſpiritualis vitæ excellentiam, &c. Bernhardinus tamen in ſuo Roſario, & alij Monachi, mitigationem illam non recipiunt. ſed ſicut verba ſonant, interpretantur de conſequenda plenaria remiſsione omnium peccatorũ, per profeſsionem Monaſtices, quòd quidem in illis, non vſque adeò mirandum eſt propter turbidiſsimas illius temporis tenebras. Hoc verò prodigium eſt, quod hoc tempore Petrus à Soto non veretur, & quidem Catholico nomine, fœdiſsimã illam Baptiſmi cõtumeliam probare & defendere. *Vota Monaſtices ſcilicet æquiualere Baptiſmo, ideò, quia ſint magna ſatisfactio pro peccatis, vnde quãdoq; & quidẽ frequentiùs, plena omniũ peccatorum ſatisfactio eſſe poſsint, quòd ad immunitatem à pœna futuri ſeculi pertinet*, verba enim eius recito: Et quanquam ringantur Pontificij, quando loquimur de luce Euangelij hiſce poſtremis temporibus diuinitus accenſa, veriſsimum tamẽ eſſe ipſi experiuntur, quòd ſimplices laici, & quidem pueri etiam, in doctrina Catecheſeos rectè inſtituti, exhorreſcant, quando blaſphemas haſce voces audiunt. Si enim Paulus de operibus legis, hoc eſt, quæ diuinitus mandata ſunt, pronunciat. Si ex lege, iuſticia Chriſtus fruſtra mortuus eſt, Nos multò iuſtiori dolore, non tam conqueri, quàm exclamare poſſumus. Si cœlibatus & reliqua monaſtica vota, quæ præceptum Domini non habent, ſunt ſatisfactio pro peccatis maxima, promeren-

merentia plenariam, remiſsionem omniũ peccatorum, regnum Dei & vitam æternam, ſibi igitur & fruſtra Chriſtus mortuus eſt. Item, Si profeſsio cœlibatus, & reliquorum votorũ æquiualet Baptiſmo, quo ad planariam remiſsionem peccatorum, & à culpa & à pœna, exinanita igitur eſt fides, & Euangelij promiſsio vnà cum ſacramentis abolita eſt. Nec neceſſe eſt addere operoſam refutationem harum contumeliarum. In prima enim parte in loco de Iuſtificatione, ex clariſsimis Scripturæ fundamentis fontes, refutationum monſtrati ſunt.

Tantùm igitur ſtatum controuerſiæ inter Pontificios, & noſtros de collatione inter virginitatem & coniugium, formabimus, qui ex ijs, quæ annotauimus, hic erit. An virginitas excellentior & melior ſit coniugio, coram tribunali Dei, ita, vt non coniugium, ſed cœlibatus ſit ſatisfactio pro peccatis maxima, promerens gratiam Dei, plenariam remiſsionem peccatorum omnium, regnum Dei & vitam æternam. Ad hanc verò quæſtionem non nos, ſed Scriptura reſpondet: Nec coniugium, nec cœlibatum, ſed ſanguinem filij Dei eſſe propiciationem & ſatisfactionem perfectam, ſolam & vnicam pro peccatis noſtris, 1. Ioh. 1. Nec cœlibatu, nec coniugio, ſed fide in nomine Chriſti, qui mortuus eſt propter peccata noſtra, & reſurrexit propter iuſtitiam noſtram, credentes accipere remiſsionem

Status quæſtionis huius.

Pronunciatum Scripturæ.

pecca-

peccatorum ſalutẽ, & vitam æternam, Act. 4. & 10. Ioh. 20. Sicut igitur Petrus cõiugatus, fide per gratiam Dei, propter ſolius Chriſti ſatisfactionem & meritum, coram tribunali Dei iuſtificatur & ſaluatur, Actor. 15. Ita & Paulus cœlebs, non ſuum cœlibatum tribunali Dei opponit, ſed fatetur ſe iuſtificari & ſaluari gratis per Dei gratiam propter redemptionem Chriſti fide in ſanguine ipſius, Rom. 3. Coram tribunali igitur Dei, in articulo Iuſtificationis & ſaluationis, cœlibatus non eſt excellentior, melior aut præſtantior coniugio, ſed in hoc pares ſeu æquales ſunt, cœlebs & coniugatus, quòd ſicut coniugatum, ita & cœlibem, ſi velit coram Deo iuſtificari, oportet credere in eum, qui iuſtificat impium: vt nec cœlibatus, nec coniugium: ſed fides ipſi imputetur ad iuſtitiam, & beatitudo tam cœlibis quàm coniugati in eo conſiſtat, quando Deus iuſticiam imputat ſine operibus. Rom. 4. Imò ſi iudicio Dei fidelis coniugatus mortem & obedientiam Chriſti: Cœlebs verò ſuum cœlibatum, tanquam propitiationem, ſatisfactionem & meritum ad Iuſtificationem & ſaluationem opponat, hic certè fidelis coniugatus, iſti Phariſaico cœlibi in hoc caſu iurè & meritò longè anteponitur. Rectè enim huc accommodatur illud Pauli Galat. 5. Euacuati eſtis à Chriſto, & gratia excidiſtis qui cœlibatu iuſtificamini.

Hæc Tridentini Patres ſciunt in controuerſia

ſta eſſe, quando de collatione virginitatis & coniugij diſputatur. Hoc enim caſu, hoc ſenſu, & hoc modo fidele & humile coniugium noſtri aliquando æquant, aliquando anteponunt ſuperbo cœlibatui. Sed ſi explicatè hoc proponerent, vident pium Lectorem ſententiam illam improbare non poſſe. Nec forſan clarè profiteri audent Pighianas & Aſoticas illas blaſphemias, de quibus dictum eſt, & tamen neruos retineri cupiunt. Hanc ad rem accommodatiſsimum viſum fuit illud artificium, vt Canon in genere & inexplicatè damnaret eos, qui coniugium anteponũt cœlibatui. Nec verò noſtri vel primi, vel ſoli de tali exæquatione, in hoc caſu, cœlibatus & coniugij locuti ſunt. Gangrenſe enim Concilium, Canone 10. prorſus eodem modo ſancit: Si quis ex his, qui virginitatem propter Dominum ſeruant, extollitur aduerſus coniugatos, Anathema ſit. Et Canone 12. hoc explicat: Si quis virorum propter continentiam, quæ putatur, amictu pallij vtitur, quaſi per hoc habere ſe iuſtitiam credens &c. Et Auguſtinus in libro de ſancta virginitate, multa quidem diſputat de præcellentia cœlibatus, de qua poſtea dicemus, grauiſsimè tamen virginum ſuperbiam efferentium contra coniugatos reprehendit. Et cap. 26. concludit, ipſam vitam æternam, & ipſum regnum cœlorum, communiter, & ex æquo dari omnibus, & coniugibus & virginibus, qui fide gratis

Quo ſenſu coniugium aut æquetur, aut præferatur cœlibatui.

Sentẽtia noſtra vetuſtatis habet teſtimonia. Concilium Gangrenſe.

Auguſtinus.

gratis per redemptionem Chriſti iuſtificantur. Et cap. 40. modeſtè, inquit: Vos genus electum, & in electis electius, virginei chori, ſequentes agnum, etiã vos gratia ſalui facti eſtis per fidem, & hoc non ex vobis, ſed Dei donum eſt, non ex operibus, ne quis extollatur. Cap. 49. dicit etiam ad virgines pertinere. Si dixerimus, quod peccatum nõ habemus, ſeducimus nos: Sed ſi confiteamur delicta noſtra, fidelis & iuſtus eſt, vt dimittat nobis peccata noſtra, &c. Item, Si peccauerimus aduocatũ habemus apud Patrẽ, Ieſum Chriſtũ, iuſtũ, & ipſe eſt, propiciatio pro peccatis noſtris. Et ca. 52. dicit ad virgines: Iuſticiã veſtram, nolite ſtatuere: ſed Deo iuſtificanti vos ſubmittite. Falſum igitur & contumelioſum in Chriſtũ eſt, fingere cœlibatũ eſſe ſatisfactionẽ pro peccatis maximam, promerentem plenariam remiſſionem omnium peccatorum & vitam æternam. Sed reliqua etiam, quæ in hac diſpoſitione, de collatione, inter cœlibatũ & coniugium controuertuntur, perſequamur, Vtq́; eò breuiùs ea perſtringere poſſimus, in certa capita illa conferemus.

Secũdus error Pontificiorũ, quòd cœlibatum vocãt ſtatũ perfectiõis, & opus ſupererogationis.

2 *Ex falſa perſuaſione de præceptis & conſilijs fingunt ſe per cœlibatũ plus ſupererogare, quàm perfecta legis obedientia requirat. Ideò coniugium vocant ſtatum imperfectionis, cœlibatum verò ſtatum perfectionis. Nec inani tantùm vocabulorũ ſtrepitu ludunt, ſed propter illã, nõ tantũ perfectionis, ſed ſupererogationis perſuaſionem*

nem, ſua merita & opera ſupererogationis vendunt, communicant & applicant alijs, qui ſunt in ſtatu imperfectionis. Hinc Bernhardinus in ſuo Roſario fingit Monachos & Sanctimoniales ſubſtantialibus ſuis votis, non pro ſuis tantùm peccatis, verùm etiam pro fundatorum & aliorum benefactorum peccatis ſatisfacere. Et Hieronymus lib. 1. aduerſus Iouinianum non veretur ex turpi deprauatione loci Paulini. 1. Tim. 2. aſſerere, Mulierem ſaluari per cœlibatum liberorum, hoc eſt, Sanctimoniales ſuo cœlibatu non ſibi tantùm, ſed & parentibus promereri ſalutem, & vitam æternam, quam illi aliâs conſecuturi non eſſent, eò quòd in legitimo coniugio liberis operam dediſſent. In hymno etiam de virginibus canunt, huius obtentu Deus alme noſtris parce iam culpis vitia remittens, &c. Ad hanc opinionem iterum accommodetur ſtatus controuerſiæ: An ſcilicet cœlibatus coniugio præferendus ſit ita, & ideo, quod poſſit pro aliorum etiam peccatis ſatisfacere, & alijs etiam vitam æternam promereri. Hîc ſi dicam, Solum Chriſtum pro peccatis noſtris ſatisfeciſſe, & ſanguine ſuo nobis acquiſiuiſſe ſalutem & vitam æternam, atq; ideo ſicut nec coniugio, ita neq; etiam cœlibatui hoc tribuendum eſſe: Rectè quidem in hoc caſu, & Scripturis conſentaneè cœlibatum & coniugium exæquauero: ſed minùs adhuc quàm verum eſt, dixero. Debeo enim iuxta Scri-

Bernhardinus.

Hieronym.

pturam dicere: Si quis hac perſuaſione & hac confidentia cœlibatum ſuſcipiat & ſeruet, vt ita pro aliorum peccatis ſatisfaciat, & alijs promereatur vitam æternam, eum non tantùm fideli coniugato longè poſtponendum: ſed eſſe manifeſtè contumelioſum & blaſphemum in mortem & obedientiam vnici noſtri propitiatoris & Saluatoris Ieſu Chriſti. Quare igitur Tridentini patres non explicatè dixerunt in ſuo Canone, (Si quis in hoc caſu & hoc modo dixerit coniugium anteponendũ eſſe cœlibatui anathema ſit) ſi perſuaſiones illas probantur? Aut ſi nõ probãt, quare ſententiam ſuam non diſtinctè declarãt? Sed hinc animaduertit lector, quid generalitatibus illis in 10. Canone inuoluere voluerint patres iſti.

Violenta dictorũ Scripturæ abuſio & deprauatio.

3 Multa Scripturæ dicta, quæ communiter & ex æquo ad omnes fideles pertinent, Pontificij ad ſolum cœlibatum detorquent, & fideles coniugatos inde excludunt, vt 2. Corint. 11. Deſpondi vos vni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto. Oſe. 2. Deſponſabo te mihi in ſempiternum in iuſtitia & iudicio, in miſericordia & miſerationibus. Et ſponſabo te mihi in fide; Ieſa. 61. Induit me veſtimentis ſalutis, & indumento iuſtitiæ circumdedit me quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis, Matth. 25. Virgines intrant cum ſponſo ad nuptias agni. Et quæ ſimilia dicta de ſponſa Chriſti in Scriptura extant, vt Iohan. 3. Epheſ.

pheſ.5.Pſal.45.Apoc.21. & in Cantico Canti-
orum. Ea Monachi ad ſolum cœlibatum detor-
quent, Num verò metu Tridentini anathema-
is concedemus, cœlibatum meliorem eſſe coniu-
io; ita & ideo, quòd ſoli cœlibes excluſis con-
ugatis illis Scripturæ dictis comprehendantur?
Atqui ſi hoc fecerimus omnes fideles coniuga-
os excludemus ab Eccleſia, à iuſtitia, miſeri-
ordia, ſalute, & ab hæreditate regni Dei. De-
ponſatio enim illa fit inter Chriſtum & Eccle-
ſiam, in iuſtitia, & miſericordia, induit veſti-
mentis iuſtitiæ & ſalutis, & collocat ſponſam
n communionem hæreditatis filij Dei, ſicut di-
ta illa Scripturæ oſtendunt. Abſit autem hoc,
etrus enim fideles coniugatos expreſſè vocat
ohæredes gratiæ. Quicquid igitur Pontifex
uo ſuo tridente fulminet, nos liberè & in-
epidè cum Scriptura dicimus, fideles coniu-
tos, cùm ſint membra Chriſti, non minùs
e Chriſto ſpiritualiter deſponſatos, quàm
gines credentes. Non enim vel coniugio,
l cœlibatus; ſed fide per miſerationes Dei,
riſto deſponſamur, Oſe.2. Immò rectè addimus
elem & humilem coniugem, quæ nō ex operi-
: ſed fide ex gratia porpter Chriſtum iuſtam
ſaluam ſe eſſe ſtatuit, longè anteponendam
ſuperbæ virgini, quæ non fide ex miſericor-
, ſed propter meritum ſuæ virginitatis ſe
nſam Chriſti eſſe ſtatuit. Quod ſi hanc

ſententiam Tridentini patres damnauerint, poſſunt eadem opera vniuerſam Scripturã damnare.

Eadem ratione, præcellentiam cœlibatus præ coniugio Pontificij explicaturi, dicta Scripturæ de ſanctificatione, de emundatione ab inquinamentis, de deponendo veteri homine & induendo nouo, de renouatione Spiritus, & ne conformemur huic ſæculo, nec ſecundum carnem viuamus, ſed ſecundum Spiritum ambulemus, & ſimilia ad ſolos cœlibes ſeu virgines accommodant. Extant hæc apud Hieronymum lib. 1. contra Iouinianum & repetuntur in multorum Monachorum ſcriptis. Vnde etiam vſitatè ipſis appellationes fluxerunt, quod cœlibes vocant ſanctimoniales & ſpirituales. Coniugium verò appellant ſtatum ſæcularem & carnalem. Hîc certè analogia fidei non poteſt concedere, cœlibatum propterea anteponendum eſſe coniugio, quia ſoli cœlibes, & non coniugati, licet fideles, ad commemorata illa Scripturæ dicta pertineant. Ita Roſarium dicit, virginitatem præſeruare ab interitu damnationis æternæ, & in eius figuram præcepiſſe Deum. Num. 31. Iud. 21. Mulieres, quæ cognouerunt viros interficite, virgines autem reſeruate. Marullus dicit, Moſen, quia coniunx fuit, non potuiſſe ingredi terrã promiſſionis. Ioſuæ verò propterea, quia cœlebs fuit, hoc datum fuiſſe. Et quia hæc

Bernhardinus.

Marullus.

figura

ſigura fuit requiei in vita æterna. Ebre. 3. ma-
n feſtum eſt, quid inde ſequatur. Neſcio verò,
an patres Tridentini hoc modo, hoc ſenſu, &
propter hāc rationem, palàm auſint cœlibatum
coniugio anteponere? Et tamen generalitas Ca-
nonis anathema fecit omnes, qui Monacho-
rum opiniones de præcellentia cœlibatus, non
per omnia probant.

4 Apud ſcholaſticos vſitatum eſt illud axio-
ma, & prolixè repetitur in Roſario. Opera quæ
in religione Monaſtica (cuius fundamentum
ſunt tria illa vota cœlibatus, paupertatis &
obedientiæ,) fiunt, etiam minima, vt ſtare, dor-
mire, ſedere, comedere, &c. meliora & præ-
ſtantiora eſſe coram Deo, quam maxima opera,
vel primæ vel ſecundæ tabulæ, quæ à coniugatis
etiam in fide fiunt. Sit iudicium penes pium &
cordatum lectorem, cum minima & quidem
adiaphora Monachorum opera, vt comedere, &
quæ comeſtionem ſequuntur, tantopere effe-
rant. An Monachi crepitus melior ſit coram
Deo, oratione fidelis coniugati? Ego enim hæc
ipſorum Monachorum verbis tantùm recito, vt
lector eò faciliùs de artificio 10. Canonis iudica-
re poßit. Scholaſticorum axiomata.

5 Auguſtinus non audet virginitatem Bapti-
ſtæ præferre coniugio Abrahæ. Sed ſcio quid re-
ſpondeant. Cœlibes ſcilicet noui teſtamenti non
præferri coniugibus veteris teſtamenti, vbi Eu- Auguſtinus de collatione coniugij & cœlibatus.

nuchi ſeu cœlibes, vix pro membris Eccleſiæ habebantur: Sed quando in nouo teſtamento, inter ſe comparantur cœlebs & coniugatus, tunc illum huic præferri. Quæro igitur non, an virgo Ethnica Chriſtianæ coniugi ſit poſtponenda, hoc enim planum eſt? Sed quæro, an cœlibatus craſſi & præpinguis Monachi, melior & præſtantior ſit coniugio Petri, Lucæ, Philogonij, Spiridonis, Patris Nazianzeni, Hilarij, &c. qui coniugati fuerunt. Non ſanè arbitor.

Auguſtinus certè modeſtè inquit, de virginitate cap. 44. Quis neſciat obedientem mulierem, inobedienti virgini præponendam: Sed quando ambæ ſunt obedientes præceptis Dei, ita'ne trepidabit ſanctam virginitatem, etiam caſtis nuptijs, & continentiam præferre connubio? Immò verò non dubitet hanc rem illi rei præponere. Hîc tamen vel hæc virgo obediens, & Deum timens, illi vel illi mulieri obedienti, & Deum timenti, ſe anteferre non audeat, alioqui non erit humilis, & Deus ſuperbis reſiſtit. Et cap. 51. Fidenter dico, nec mihi ne iraſcantur timeo, quos vt mecum ſibi timeant ſollicitus moneo, faciliùs ſequuntur agnum, ſi non quocunque ierint, certè quouſq; potuerint, coniugati humiles, quàm ſuperbientes virgines, &c. Non itaque in genere inter quoſuis cœlibes & coniuges, conſtituenda eſt prærogatiua ſeu excellentia cœlibatus. Et in collatione illa, non ad-

Quorum in collatione cœlibatus & coniugij reſpectus habendus.

cœli-

cœlibatum tantùm & coniugium, ſed ad fidem & ad cœteras virtutes, quæ vel in cœlibe vel in coniuge ſunt, reſpiciendum eſt.

Et hæc præcipuè in controuerſia ſunt, quando de collatione inter cœlibatum & coniugium diſputatur, quæ hoc loco per capita annotare volui, vt lector inde intelligat, quibus caſibus, quo ſenſu, & propter quas rationes, noſtri aliquando diſputent & cõtendant, vel cœlibatum exæquari cum coniugio, vel coniuges anteponendos virginibus. Si quis enim de controuerſijs, quæ inter noſtros & inter Monachos, de hac materia agitantur, non ſit præmonitus, & legat nudè ac in genere, eſſe quoſdam, qui auſint cõiugium æquare virginitati, immò qui non vereantur coniugium anteponere cœlibatui, vel turbabitur, vel clamabit Iouiniano peiores eſſe hæreticos.

Et hoc ipſum ſpectauit generalitas. 10. Canonis. Sed ex ijs, quæ annotauimus planum & manifeſtum eſt, eſſe fallaciam à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Et permittatur hæc quæſtio cuiuis pio lectori, ſecundum analogiam fidei examinanda & dijudicanda, an in illis caſibus, in eo ſenſu, & proter illas cauſas, ſicut Monachos ſentire & loqui oſtendimus, cœlibatus coniugio, eo modo ſicut Monachi volunt, præferendus ſit coram tribunali Dei.

CAPVT II.

QVO MODO, QVO SENSV, ET propter quas cauſas, Paulus cœlibatum præferat coniugio?

IN collatione coniugij & cœlibatus alterum præferri alteri manifeſtæ ſunt Pauli ſententiæ, 1. Corin. 7. Qui iungit matrimonio benefacit. Qui non iungit meliùs facit. Item, beatior erit ſi cœlebs manſerit, varias autem hæc collatio peperit diſputationes omnibus temporibus. Et de Pontificijs quidem iam diximus. Oſtendunt autem hiſtoriæ, temporibus Ambroſij & Hieronymi, etiam ſpargi cœpiſſe ſeminaria illius perſuaſionis, quaſi virginitas ideo præferretur coniugio, quòd eſſet meritum remiſſionis peccatorum ſalutis & vitæ æternæ. Illam enim perſuaſionem (cùm Ambroſius & Hieronymus fermè eò alludere viderentur,) Auguſtinus de ſancta virginitate modeſtè, ſed tamen grauiter refutat. Et Iouinianus forſan voluit falſam illam perſuaſionem reprehendere: ſed ſi vera ſunt, quæ de ipſo ſcribuntur, nimium deflexit in alteram partem, vel tollens prorſus illas Pauli ſententias meliùs facit. Item, beatior erit, vel propter externa tantùm commoda, & propter Epicuræum ocium, cœlibatum præferens coniugio, cùm

Abuſus dictorum Pauli.

Iouiniani certamen

tum Paulus dicat, vt ſit ſancta, & adhæreat Domino, Auguſtinus & Hieronymus ſcribunt, Iouinianum docuiſſe, virgines & maritatas ſi ſint baptiſatæ, & non diſcrepent cæteris operibus, eiuſdem eſſe meriti: Auguſtinus verò ſatis oſtendit, non de merito ſalutis & vitæ æternæ controuerſiam fuiſſe. De virgin. cap. 40. Sed quòd Iouinianus gradus cœleſtium remunerationum, pro diuerſis donis rectè ac piè collocatis, negârit & ſuſtulerit. Ita enim epiſtola Mediolanenſis Eccleſiæ apud Ambroſium Iouiniani errorem deſcribit. Atq; hos errores Eccleſia rectè damnauit in Iouiniano, quod propterea dico: Solent enim Pontificij noſtras Eccleſias (quia meritum remiſſionis peccatorum & vitæ æternæ cœlibatui detrahunt, & ſoli Chriſto tribuunt) inuidia Iouinianiſmi onerare, quem tamen nec planè, nec rectè deſcribunt. Sed Iouinianum relinquamus ſuo iudici, ac de re ipſa dicamus. Certum autem eſt, ſicut in præcedentibus oſtenſum eſt, cœlibatum præferri coniugio, non ideo nec ita, quaſi ſit opus, quod magis mereatur remiſſionem peccatorum, ſalutem & vitam æternam, vel quod poſſit inter peccata noſtra, & inter iudicium Dei, tanquam propiciatio ſeu ſatisfactio, opponi. Hæc enim opinio contumelioſa eſt in filium Dei, tollit fidem, & abolet promiſſionem. Collatio igitur virginitatis & coniugij, de qua Paulus loquitur, non pertinet

Quare virginitas coniugio anteponatur.

ad articulum iuſtificationis & ſaluationis id, quod Auguſtinus etiam expreſſè fatetur de virginitate cap 40. 49. & 52. Sed tamen negari non poteſt, Paulum conferre cœlibatum & coniugium, non vt paria, ſed ita vt cœlibatum præferat. Hoc verò quo ſenſu accipiendum ſit, ſimpliciter ex Scriptura explicabimus.

1 Quando ſtatus coniugalis, & ſtatus cœlibarus inter ſe conferuntur, tunc Paulus dicit: Qui matrimonio iungit, benefacit, Qui non iungit melius facit. Non autem ideo & ita, quaſi ſolus cœlibatus ſit ſtatus bonus, mundus, & Deo placens. Coniugium verò ſit ſtatus malus, immundus & Deo abominabilis. Vterq; enim ſtatus bonus, impollutus eſt, & Deo placens. Sed quia vtrumq; eſt donum Dei, 1. Corint. 7. Apologia Confeſſionis Auguſtanæ dicit: Sicut in reliquis donis Dei, donum dono præſtat, ita virginitas donum eſt præſtantius coniugio, Lutherus in 1. Corinth. 7. dicit, Paulum ſtatum virginum vocare beatiorem, quàm coniugum, non autem coram Deo in articulo Iuſtificationis & ſaluationis: ſed propter alios fines, de quibus mox dicemus: Ita quia Paulus vtrumq; genus vitæ vocat vocationem diuinam, & inter reliquas etiam vocationes diſcrimen eſt. Rectè dicitur, vocationem diuinam ad cœlibatum, eſſe præſtantiorem vocatione ad coniugium. Auguſtinus de virgin. ca. 44. dicit continentiam præferri con-

Virginitas donum præſtantius.

ri connubio, hoc eſt, hanc rem illi rei præponi. ca. 46. Multa ſunt dona & alijs alia clariora ac ſuperiora ſingulis ſingula, cap. 45. Diuinæ gratiæ multa ſunt munera, & eſt aliud alio maius ac melius, dicente Apoſtolo, æmulamini dona meliora. Et hoc eſt, quod Ambroſius dicit: Honorabile coniugium, honorabilior virginitas. Conſidera aũt modeſtiam Auguſtini de virgin. ca. 44. Rem quidem rei, & donum dono præfert, nõ tamen ideo vult virginem coniugi ſe anteponere, alioqui n. non eſſet humilis, & Deus ſuperbis reſiſtit, quia omnia ſunt Dei dona, quæ nõ niſi examine tentationis declarantur. Et cap. 46. dicit, Alter donis potioribus, ſed paucioribus, alter inferioribus, ſed pluribus fructuoſus eſt.

2 Cœlibatus à Paulo præfertur coniugio, principaliter propter fines vtiles & præſtantes. Cœlibatus n. nõ eſt ex eorum genere, quæ per ſe & ſua natura ſunt cultus Dei, ſicut eſt fides iuſtificans, verus timor Dei, dilectio, &c. Sunt enim etiam inter Ethnicos & Infideles virgines, ſunt in Eccleſia & fatuæ virgines, quæ audiunt: Non noui vos. Et nota ſunt Auguſtini dicta: Quid prodeſt integra caro, mente corrupta. Item, meliùs eſt humile cõiugium, quàm ſuperba virginitas. Et cœlibatus ſine caritate nihil eſt. Cœlibatus igitur ex eorũ genere eſt, quæ referuntur ad aliud: Nam ſicut Auguſtinus inquit de bono coniugali cap. 9. Quædam bona propter ſe ipſa expe-

Propter vtiles fines virginitatis.

expetenda ſunt, vt ſapientia, ſalus, quædam propter aliud expetuntur, vt ieiunium tunc probatur, quando eò refertur, vt carnis petulantia coerceatur & mortificetur, ne actiones Spiritus interturbet. Ita cœlibatus in Scriptura commendatur in perſonis idoneis, non quòd per ſe ſit cultus Dei; ſed laudatur propter finem vtilem. Ita Hieronymus 1. contra Iouinianum. Circumciſio nihil eſt, & præputium nihil eſt: ſed obſeruatio mandatorum Dei. Ita nihil prodeſt absq; operibus, vel cœlibatus, vel nuptiæ, &c. Et Nazianzenus, de funere ſororis in hanc ſententiam diſputat. Nec nuptias propter naturam propriam eſſe fugiendas, nec virginitatem propter naturam propriam extollendam, ſed mentem eſſe, quæ & nuptijs & virginitate, vel bene vel male vtatur. Et quidem finis ſuperſtitioſus poteſt cœlibatum, non inutilem tantùm, verùm etiam damnabilem reddere. Qui enim cœlibatum eligit, propterea, quòd coniugium tanquam rem impuram deteſtetur, illum Paulus dicit, non tantùm non placere Deo, ſed ſequi doctrinam Dæmoniorũ, 1. Tim. 4. Et qui Epicuræi tantùm ocij cauſa præfert cœlibatum. Item, qui abſtinet à coniugio, ideo tantùm, vt moleſtias œconomicas fugiat, illum Clemens lib. 3. Stromatum, rectè dicit, peccare contra caritatem. Qui verò cœlibatum ſuſcipit & ſeruat ea opinione & fiducia, quòd ſit propiciatio pro peccatis

peccatis, & meritum vitæ æternæ, ille cum cœlibatu ſuo blaſphemat meritum ſanguinis filij Dei, vt ſuprà oſtenſum eſt. Ita Matth. 19. Chriſtus diſtinguit Eunuchos, qui enim natura tales ſunt, quando non veros & pios fines ſibi proponunt, ipſorum cœlibatus certè per ſe non eſt cultus Dei. Qui verò ab hominibus caſtrati ſunt, ſi tantùm politicum illum finem, ſicut olim in cuſtodiendis gynecæis, vſitatum erat, ſectentur, illorum certè cœlibatus, non pertinet ad illas ſententias Pauli, quibus commendat cœlibatum. 1. Corint. 7. Ideo Chriſtus ex fine iudicandum docet de cœlibatu, cùm inquit: Quidam caſtrant ſe propter regnum cœlorum, de qua ſententia poſtea dicemus. Eſaias etiam cap. 56. dignitatem Eunuchatus non ex ſe æſtimat, ſed inde ſi fœdus Domini teneant. Et Paulus 1. Tim. 5. dicit, viduam ſi cœlibatum ſuum non referat ad verum finem, ſed ad ocium & delicias, viuentem eſſe mortuam. Ex his manifeſtum eſt, in doctrina de cœlibatu, non tam de eius præcellentia declamitandum, quàm hoc agendum eſſe, vt veri eius fines rectè conſtituantur & obſeruentur. Præcipua igitur cura eſſe debet, vt cœlibatui verus finis, vnde dignitas & præcellentia eius æſtimetur, conſtituatur. Non autem quisq; ſibi fingere debet, peculiares cauſas finales, etiãſi hoc fiat bona intentione: Quia ſcriptum eſt, Non faciatis ſinguli, quod vobis rectum videtur,

Deut.12. Item fruſtra colunt me mandatis hominum, Matt.15. Quis hæc requiſiuit de manibus veſtris, Iſa.1. Et quod Paulus ſcribit, Coloſ.2. de cultibus electitijs. Ex Scriptura igitur petendæ ſunt, veræ cauſæ finales, propter quas cœlibatus cōmendatur, & in credentibus, quando perſonæ ſunt idoneæ, Deo probatur. Iam Scriptura nullibi dicit, cœlibatus hunc debere eſſe finem, vt ſit ſatisfactio peccatorū maxima, & meritū vitæ æternæ corā tribunali Dei, ſicut Aſotus impudentiſſimè loquitur. Honor enim propitiationis pro peccatis, & meriti vitæ æternæ, ſoli obediētiæ & ſanguini ſilij Dei redemptoris & ſaluatoris debetur.

Veræ cauſæ finales cœlibatus.

Præſens neceſsitas.

Veras autem cauſas finales cœlibatus Paulus 1. Cor.7. hoc ordine recenſet & explicat. 1. Exiſtimo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem. Non autem ſimpliciter dicit, bonum, vt opponatur malo, hoc eſt vicio ſeu peccato. ſed addit, καλὸν τῷ ἀνθρώπῳ quod ipſe mox explicat, per συμφέρον, hoc eſt, cōmodum & vtile eſt homini. Nec verò loquitur Paulus de ocio Epicuræo, quod delicias huius mundi ſectatur, & fugit moleſtias, quæ vel ob confeſſionem Euangelij, vel in ſecunda tabula caritati imponuntur, vel in ſocietate vitæ cōmunis obijciuntur, quaſi ideo cœlibatus, Deo placeat, & coniugio præſtantior ſit, ſicut Auguſtinus & Clemens rectè diſputāt: Sed præſentem neceſſitatem intelligit, pericula perſecutionū propter Euangelium principaliter, deinde

Inde etiam reliquas aduerſitates, quæ in vitæ communis negotijs obijciuntur. Hebraicũ enim צָרָה quod hoſtilem coartationem & oppugnationem ſignificat, Græci reddiderũt per ἀνάγκην. Tunc igitur in tanto & Ethnicorũ & Iudæorum odio contra Euangelion, Chriſtianorum ceruicibus, ſingulis momentis, quaſi imminebãt, eiectio, proſcriptio, direptio facultatum, vincula, infamiæ, & omnis generis perſecutiones. Nec illorũ tantùm temporum, talis fuit conditio: ſed quia Euangelium eſt Verbũ crucis, omnibus temporibus crucem & perſecutionem ſecum trahit, non tantùm quò ad Doctores, ſed & omnes, qui piè viuere volunt, perſecutionem patientur, 2. Tim. 3. In tali igitur neceſſitate Paulus dicit, cœlibatum eſſe expeditiorem, ad perferenda onera & calamitates exilij, vinculorum, perſecutionis, &c. Sæpè enim in perſecutionibus animi franguntur conſpectu & recordatione vxoris, liberorũ, & integras familias in exilio circumducere, aſpicere ſpoliatas, notatas infamia, expoſitas periculis, &c. ſæpè in infirmiorib. animũ remiſſiorem facit ad cõfeſſionem. Quidam præſentẽ neceſſitatem ſic intelligũt, quia in exordio naſcentis Eccleſiæ, nõ inueniebãtur tot Chriſtiani, cum quibus matrimonium contrahere poſſent, cogebantur ſæpè infidelibus nubere, vt propter illam eius tẽporis neceſſitatẽ potiùs ſuadeat cœlibatũ: Sed Paulus nõ de illo tantùm tempore loquitur; ſed

ſed complectitur totum curſum vitæ omnium piorum, omnibus temporibus in hoc mundo, Militia enim vita hominis ſuper terram, quia præter perſecutiones pijs cum varijs calamitatibus & aduerſitatibus in hac vita conflictandum eſt. Et communes etiam calamitates ſeu tribulationes, Græci interpretres reddiderunt ἀνάγκας, Pſalm. 31. quas Paulus vocat ἐνεστῶσας quod ſemper quaſi immineant ceruicibus pioꝝ in hac vita. Quia verò in ferenda cruce ſæpè plus excruciantur animi cogitatione de vxore & cariſſimis liberis, quam ipſa calamitate, vnde pacientia & obedientia in cruce ſæpè languidior ſit: Dicit igitur Paulus, propter talem neceſſitatem, cui præ cæteris hominibus pij expoſiti ſunt, cœlibatum in perſonis idoneis expeditiorem & commodiorem eſſe. Et qui donum illud habet, & hoc fine cœlibatum eligit, rectè facit, Qui verò donum continentiæ non habet, vel iam alligatus eſt vxori, non debet propterea vel vri, vel quærere ſolutionem ab vxore. Sed ſit tanquam non habens vxorem, tanquam non flens, inquit Paulus, hoc eſt, non ita addictus ſit, vel vxori vel liberis, vt propterea, vel confeſſionem in perſecutione, vel patientiam in cruce abijciat. Ac ſciat etiam in coniugio ſibi non defuturum auxilium Dei, ad tollerandas perſecutiones & alias calamitates, cùm quidem, ſicut Paulus inquit, habeat vocationem Dei ad coniugium. Et quò

magis

magis arduum & difficilè hoc opus eſt in coniugatis, eò etiam illuſtrior eſt ipſorum confeſsio in perſecutione, & patientia in cruce, ſicut multorum coniugatorum exempla hoc oſtendunt.

Secundam cauſam finalem cœlibatus, Paulus his verbis conſtituit. Coniugati tribulationem *carnis habebunt, ego autem vobis parco. Item, Velim vos eſſe ſine ſollicitudine. Intelligo autem hoc loco tribulationem, quod in ipſo coniugio multa obÿciuntur moleſtiæ & difficultates in cohabitatione cũ coniuge (ita enim Petrus totam conuerſationẽ vocat) in educatione liberorum, in gubernatione familiæ, &c. In re familiari vel paranda vel conſeruãda. In tanta negociationũ deprauatione, &c. Ab his ſollicitudinibus liberiores ſunt cœlibes.* Coniugati *verò ſi ſint infirmiores, ſæpe illis difficultatibus ſuccũbunt, ita, vt lapſu aliquo præoccupetur, ſicut Paulus inquit, Cogitat quæ ſunt mundi, vt coniugi placeat. Et cùm non omnium eadem ſit fortitudo & robur, dicit Paulus, Ego parco vobis, Velim vos eſſe ſine ſollicitudine: Non autem vult Chriſtianos eſſe ita delicatos, vt communia onera huius vitæ fugitent, vel tanquam Epicuri de grege porci, tantùm cutem ſuam, ſine honeſta aliqua ſollicitudine vocationis, curent: ſed vocat* ἀμερίμνους, *qui illis difficultatibus, quæ mentem diſtrahunt, & multis ſunt occaſio ruinæ, non ſunt expoſiti: Qui igitur habet donum continentiæ, ſi in eligendo*

Vita ἀμέριμνος.

cœlibatu, hunc finem ſibi proponat rectè facit. Reliquis verò, qui donum à Deo habent ad coniugium & vocationem ad difficultates illas, quæ coniugium comitantur, ſubeundas, propoſita eſt doctrina: Vt qui habent vxores ſint tanquam non habentes, qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur: Propoſita etiam eſt conſolatio, Deum inter difficultates coniugales, ſua gratia & auxilio non defuturum petentibus, Ideo enim Paulus donum Dei vocat, non tantùm continentiam in cœlibatu, verùm etiam vt coniuges maneant in fide, dilectione & ſanctificatione cum caſtitate. 1. Tim. 2. Et hoc loco inquit, quiſq; habet ſuum donum, vnus ſic, alius autem ſic. Item ſicut cuiq; Deus diſtribuit, ſicut quemq; vocauit Dominus, ita ambulet. Et ſicut difficilior eſt pugna, ita victoriam etiam inter coniugij moleſtias illuſtriorē eſſe præ cœlibatu, Clemens pulchrè diſputat lib. 7. Stromat. Verè enim coniugium ſchola eſt progymnaſmatum patientiæ conſolationis, fidei, ſpei, caritatis &c. Loquitur autem Paulus principaliter de impari, moroſo, & difficili coniugio. Neq; enim oblitus erat, quibus verbis ſcriptura dulciſſimam, mediocriter commodi coniugij cohabitationem deſcribat Gen. 2. Faciamus ei adiutoriū, quod ſit corā ipſo, Prou. 12. Mulier diligens corona eſt viro, 18. Qui mulierem inuenit, bonum inuenit & hauriet iucunditatē à Domino. Et quæ prolixè deſcribuntur Prou. 31.

Et

Et Eccleſ.9. Perfruere vita cum vxore quam dili-gis cunctis diebus vanitatis tuæ, hæc enim eſt pars in vita et in labore tuo. Prou 5. Lætare cum vxo-re adoleſcentiæ tuæ, &c.

Tertiam cauſam finalem, Paulus his verbis ponit. Coniunx curat ea, quæ mundi ſunt, vt vi-ro placeat: Cœlebs verò curat ea, quæ ſunt Do-mini, vt Deo placeat, vt ſit ſancta corpore & ſpi ritu. Item, vt indiuulsè adhæreatis Domino, &c. Coniugium enim valde multa habet auocamen-ta. Et ſicut Lutherus, inquit, in multa aliena à verbo negotia diuiditur, non poteſt ſemper in-tendere lectioni, intereſſe publicis congreſſibus, precibus, &c. Sæpe à cogitationibus primæ tabu læ diſtrahitur ad curas rei familiaris. Cœlibes ve rò expeditiùs & liberiùs inſtare poſſunt verbo Dei & orationi, die ac nocte. Hæc ſunt Lutheri verba. Item ad Apoſtolatū, cuius vocatio genera lis, ad omnia loca extendebatur, expeditior erat cœlibatus, præcipuè verò de impari coniugio Pau lus loquitur: Si enim cōtingat cōiunx, vel infide lis, vel nō ſtudioſus pietatis, multa ſæpe diſſimu-lātur, omittūtur vel deſignantur in gratiā coniu gis, ne offenſiones oriātur: vellet aūt Paulus Chri ſtianos eſſe ἀμερίμνους, hoc eſt, non diuerſis cogita tionib. & ſtudijs diſtrahi à cultib. primæ tabulæ, vult igitur Paulus finē cœlibatus hunc conſtitui, vt qui habet donū illud, oēs cogitatiōes, curas, ſtu dia & actiōes Domino, & exercitijs pietatis, ſine

Vt ſint ad pietatis exercitia expe ditiores.

auocamentis huius ſeculi addicere poſſit. Quos verò Deus ad coniugium vocauit, cogitent ne curis huius ſeculi tanquam ſpinis præfocentur: ſed primùm quærant regnum Dei, & iuſtitiam eius. Deinde ſciant ſe etiam operibus ſecundæ tabulæ Deo cultum præſtare, quia ſecundum mandatum ſimile eſt primò. Nullo modo autem hæc eſt Pauli ſententia, quaſi nemo in coniugio poſſit curare quæ ſunt Dei, Domino adhærere, & ſanctitatem corporis, & ſpiritus habere: ſed loquitur de ijs, quæ plerunque accidunt, ſæpius enim & cœlibes, negotijs ſeculi implicantur. Quòd verò piæ etiam coniuges ſint ſanctæ, & curent quæ ſunt Domini, Scriptura manifeſtè tradit, 1. Pet 3. 1. Tim. 2. Quodque maritos lucrifacere poſſint Domino, 1. Cor. 7. 1. Pet. 3. Et Clemens 3. Strom. dicit: Etiam nupta, & de ijs quæ ſunt mariti, & de ijs quæ ſunt Domini, ſollicita eſt in Domino, vt ſit ſancta & corpore & ſpiritu. Nazianzenus de funere ſororis ſuæ: Carni conglutinari, nequaquam ſeparat à ſpiritu. Item nupta parumper mundo miniſtrat & naturæ, ſeu illi potiùs, qui naturæ legem hanc tulit, Deo, &c. Et in corporis quidem ſanctitate diſcrimen eſt, commixtio enim coniugum, non fit ſine ardore libidinis: Sed tamen etiam vaſis tribuitur ſanctificatio in coniugio, 1. Theſſ. 4. Et Origenes vellet quidem locum in principio Rom. 12 ad virginitatem ſolam contorquere: ſed addit correctionem, quia videmus

Etiam coniuges curãt quæ ſunt Domini.

Etiam coniuges ſancti ſunt corpore.

mus nonnullos Sanctorum, aliquos etiam Apoſtolorum habuiſſe coniugia, nō vſq; quaq; poſſumus de ſola virginitate ſentire. Et addit, *Coniuges pios poſſe etiā corpora ſua exhibere hoſtiam ſanctam Deo placentem. Et è contrà, Virgines vitijs mentis maculatas, non ex ſola virginitate corporis offerre hoſtiam ſanctam Deo placentem.*

Hoc ergo modo Paulus & recenſet & deſcribit, cauſas finales cœlibatus, qui in Scriptura commendatur & Deo in perſonis idoneis probatur. Chriſtus vero hæc omnia complectitur vno ferè verbo cùm inquit. Qui ſe caſtrant propter regnum cælorum. Quia verò vocabulo regni cœlorum intelligitur in Scriptura, vel æterna beatitudo, vel miniſterium Euangelij, & exercitia fidei, pœnitentiæ, pietatis, inuocationis, Matth. 13. Rom. 14. Pontificij ita interpretantur illam ſententiam, quòd cœlibatus ſit meritum vitæ æternæ, quam ſentētiam falſam & blaſphemam eſſe antea oſtendimus. Sed quia Scriptura non eſt priuatæ interpretationis, habemus interpretem omni exceptione maiorē: Paulus enim abſq; dubio, illa Chriſti verba interpretari voluit, quando finem cœlibatus ſtatuit. 1. Cor. 7. Curare quæ ſunt Domini, & ſine diſtractione adhærere Domino: Hæc enim ad regnum cœlorū pertinent. Manifeſtum igitur eſt ex Pauli explicatione, quid in illis verbis Matth. 19. Regnum cœ-

Caſtratio propter regnum cœlorum.

lorum ſignificet: Caſtrant ſe igitur propter regnum cœlorũ, vt in cœlibatu expeditiores ſint curare quæ ſunt Domini, ſiue in miniſterio verbi ſiue in alijs exercitijs pietatis. Sicut aũt credẽtes totius pietatis & omnium actionũ finem nõ conſtituunt, in hac caduca & tranſitoria vita, ſed reſpiciunt ad futuram vitã. In hanc ſententiam, etiã in prima ſignificatione Brentius exiſtimat, non incommode dici: Caſtrãt ſe propter regnum cœlorum, ſicut etiam Auguſtinus diſputat de virginitate, cap. 22. & 24. Modò non aſſuuatur, cœlibatum eſſe vel meritũ vitæ æternæ, quod iudicio Dei opponi poßit. Hic enim honor ſoli Chriſto & eius merito debetur, vel eſſe applicationẽ, ea enim eſt fides, & eſt cõmunis virginibus & coiugatis.

Auguſtinus de præmijs pij cœlibatus in vita æterna.

Porrò Auguſtinus multa diſputat de præmijs, ſeu de remuneratione pij cœlibatus in futura vita. Ponit autem hoc fundamentum de virginitate, cap. 26. Vita æterna, ſiue regnũ cœlorũ (quod vocant præmium ſubſtantiale) commune erit omnibus beatis, & tamen ſicut ſtella differt à ſtella in claritate, ita in reſurrectione mortuorum, inter beatos diſcrimen erit, in præmijs accidentalibus ſeu remunerationibus, ſicut alia eſt claritas corporum cœleſtium, alia terreſtrium, 1. Cor. 15. Ita licet per eandem fidem ſaluentur, & diſcipuli & doctores. Tamen Dan. 12. ſcriptum eſt: Diſcipuli fulgebunt, quaſi ſplendor firmamenti, doctores verò quaſi ſtellæ in perpetuas æter-

Præmiũ ſubſtantiale.

Præmia accidentalia.

æternitates. Sicut ergo martyres, in vna & communi ſalute, præmijs ſeu remunerationibus præferentur confeſſoribus, hoc modo cenſet Auguſtinus, etiam in æterna vita, quæ gratis propter Chriſtum datur, futuram quandam remunerationis prærogatiuam illorum, qui ſe propter regnum Dei caſtrauerunt. Reſpicit enim ad relationem inter donum præſtantius, & inter remunerationem. Diſertè autem Auguſtinus addit cap. 40. Etiam vos virgines gratia ſalui facti eſtis per fidem, & hoc non ex vobis, ſed Dei donum eſt, non ex operibus, ne quis extollatur. Et 49. Etiam ad virgines pertinet, ſi dixerimus, quia peccatum non habemus. Item, Aduocatum habemus, qui eſt propiciatio pro peccatis noſtris. 48. Etiam virginibus orandum eſt: Dimitte nobis debita noſtra, vt per hoc quod petunt, meminerint quid ſint. Auguſtinus igitur meritum ſalutis, & remiſsionis peccatorum. Item, ſatisfactionem pro peccatis, non tribuit virginitati, quãdo diſputat, quòd non tantùm in hac, verùm etiam in futura vita cœlibatus amplius aliquid habeat, quàm coniugium. Sed ſicut inquit cap. 45. Diuinæ gratiæ multa ſunt munera, & eſt aliud alio maius & melius. Et cap. 46. Modeſtiſsimè, inquit, Quomodo verò vel coæquentur, vel diſtinguantur in accipiendis honoribus, quis hominum audeat iudicare? Monachi verò poſtea, quaſi de re compertiſsima Arrecha Monachorum virgini bus debita

 loquen-

loquentes, certas aureolas virginibus in cœlo fabricarunt, & quidem formas earum deſcripſerunt. Loquitur autem Auguſtinus, non de cœlibatu nudo, aut per ſe, ſed de pio eius vſu, quando ad verum illum finem, de quo 1. Cor. 7. refertur. Quando enim ſtatus per ſe conſiderantur, Paulus confert vocationes ſtatuum 1. Cor. 7. Vt ſeruorum & dominorum, de quo pronunciat. Ephe. 6. Quiſq; quod fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſiue ſeruus, ſiue liber, nō enim eſt acceptio perſonarum apud Deum. Quia verò illi, qui donum continentiæ habēt, poſſunt in cœlibatu expeditiores eſſe ad miniſterium verbi, & ad exercitia pietatis, 1. Cor. 7. Si igitur talentum ſuum, rectè, diligenter & fideliter collocent, habebunt ſuam remunerationem, alij maiorem, alij minorem, Matth. 25. Et hanc exiſtimo Auguſtini ſententiam eſſe. Hæc igitur eſt ſimplex & vera declaratio, quomodo, quo ſenſu, & propter quas cauſas, Paulus cœlibatum præferat coniugio.

CAPVT III.

EXPLICATIO ARGVMENTOrum, quibus Pontificij, pro ſtabiliēda ſua de cœlibatu opinione, potiſsimùm vtuntur.

QVia varij quęruntur prætextus, vt ſuperſtitioſa perſuaſio Pōtificij cœlibatus per Euangelium

gelium patefacta, ſpecie aliqua vel ornetur, vel ſaltem tegatur: Vtile eſt præcipua ipſorum argumenta colligere, vt veræ explicationes & ſolidæ refutationes opponi poßint. Volo autem non omnes rationes, quæ varie ab ipſis nectuntur afferre, ſed tantùm præcipua teſtimonia, quæ ex Scriptura ab ipſis allegantur, recenſere, & fontes explicationum breuiter monſtrare, cùm quidem ex illis, quæ hactenus diximus, ſine magno negotio refutationes peti poßint.

1. *1. Cor. 7. Ne fraudetis vos inuicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, vt vacetis ieiunio & orationi. Ergo conſuetudo coniugalis, res eſt impura & abominanda corā Deo. Impedit enim exercitia pietatis & corporalia & ſpiritualia, vt ieiunium & orationē. Item obſtaculo eſt, quo minùs oratio à Deo exaudiatur. Ita enim deprauat Hieronymus dictum 1. Pet. 3. Ne impediātur orationes veſtræ. Et hîc infert, quia ſemper orandum: Ergo nunquā vtendū eſt matrimonio. Item quando impleo officium mariti, nō impleo Chriſtiani. Dicit etiam Hieronymus, Spiritum ſanctum non dari in conſuetudine coniugali, etiamſi Propheta quis ſit, Quia Spiritus ſanctus vocatur Spiritus precum. Et coniugiū orare non permittēs. Reſpondeo. Certum eſt Paulum nō loqui de illis Chriſtianorum orationibus, quas vult ſine intermißione quotidianas & aßiduas eſſe, Eph. 6. 1. Theſ. 5. Lu. 18. Ita enim nullus in coniugio poſſet ſaluari. Qui* Hieronymus.

enim inuocatio adimitur, ei & fides & Spiritus ſanctus, & ſalus ipſa adimitur, Rom. 10. Quia quiſquis inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit: Qui verò nomen Domini nõ inuocant, ſuper illos Deus effundit iram ſuã, Pſal. 79. Valdè vſitatum eſt autem in Scriptura, quando ſimul coniunguntur ieiunia & preces, quòd ſignificantur ſolennes orationes, quæ vel publicè in magna aliqua neceßitate ſuſcipiebãtur, vel priuatim de re aliqua valde graui inſtituebantur. De illis ſolennibus orationibus, quæ ſæpe per aliquot dies, veterum conſuetudine durabant. Paulus dicit: Si fortè coniuges vtrinq; conſenſerint, vt tunc ad tempus abſtineant à copula coniugali, ſe illud non quidem præcipere, ſed permittere & conſulere. Et cauſam ipſe oſtendit, nõ quòd conſuetudo coniugalis inquinet aut prophanet orationem ne exaudiatur, aut quòd contriſtet aut expellat Spiritum precum: Sed ἵνα σχολάζητε, hoc eſt, vt omnibus alijs rebus & negotijs poſtpoſitis totos vos dedatis intentioribus affectibus, qui in tali oratione requiruntur. Ergo, inquis, Omninò tamen vſus coniugij impedit preces? Reſpondeo. Sicut cibus, potus, ſomnus, & quotidiana negocia vocationum, impediunt tales orationes, quæ tamen ideò non ſunt res vitioſæ & immũdæ: Veteres enim talibus temporibus, omnis generis delicias à ſe abdicabant, imò à neceſſarijs etiam, vt cibo, potu, ſomno, & quotidianis negocijs ſæpe abſti-

Ieiuniũ iunctum precibus, ſolẽnes oratiões denotat, publicas vel priuatas.

abſtinebant, quæ tamen per ſe ſunt res bonæ. Eodem modo etiam de conſuetudine coniugali Paulus loquitur: Pontificij verò ita interpretantur, quaſi propter immundiciem coniugij, oratio fiat abominatio coram Deo, & ſpiritus precum nolit adeſſe: ſed hæc non tantùm falſa ſed ſimpliciter blaſphema ſunt, in ſanctam Dei ordinationem. Et dignum eſt obſeruatione, quòd Paulus, ne in hoc quidem caſu grauiſſimarũ ſupplicationum, præcepto audet vti, quaſi aliàs nõ poſſent vacare huiuſmodi orationibus, niſi abſtineant à conſuetudine coniugali. Sed, inquit, niſi fortè, &c.

11. Obijciunt etiam illud 1. Cor. 7. Nupta curat quæ ſunt mundi, cælebs quæ ſunt Domini vt ſancti ſint. Reſpondeo, Apoſtoli præſcribunt coniugatis quæ ſunt Domini, & affirmãt cõiugatos poſſe curare ea, quæ ſunt Domini, 1. Cor. 14. 1. Tim. 2. 1. Pet. 3 ſicut etiã exempla Scripturæ probãt, Abrahæ, Saræ, Eliſabeth, Zachariæ, & Luc. 8. E contrà multas viduas Paulus dicit nimium curare ea, quæ ſunt mundi, & viuẽtes eſſe mortuas, 1. Tim. 5. Senſus igitur Pauli non eſt, vel omnes vel ſolos cœlibes eſſe ſanctos: Sunt enim multæ virgines fatuæ, & in coniugio etiam eſt ſanctificatio, 1. Tim. 2. 1. Pet. 3. Nec quòd coniugium res ſit tam impia, vt nemo qui alligatus eſt vxori, poßit curare ea, quæ ſunt Domini, hoc enim manifeſtè falſum eſt. Neq; hoc dicit, illos qui non habent donum con-

continentiæ, meliùs poſſe Deo adhærere & curare ea, quæ ſunt Domini, ſi cœlibatum elegerint, ſicut neq; hoc vult, omnes qui cupiunt indiuulsè Domino adhærere, debere cœlibes eſſe: Sed pro circumſtantijs & diuerſitate perſonarum, donorum & vocationum, Paulus ſua accommodat conſilia. Et finem conſultationis hunc ponit. Quid cuiq; pro ratione ſui doni, & vocationis commodum & vtile ſit, ad hoc, vt indiuulsè Domino poßit adhærere, curare quæ ſunt Domini, & ſanctificationem corporis ac ſpiritus obtinere. Qui igitur donum habent cõtinentiæ, ijs gratulatur expeditam eam libertatem, quàm talis cœlibatus ſecum affert, nec tamen ſub præcepto audet iniungere: ſed conſulendo monet, vt maneant cœlibes, ita enim ipſos poſſe expeditiùs & liberiùs, quæ Domini ſunt curare, Deo adhærere & ſanctificationem ſectari. Qui verò donum continentiæ non habent: ſed vruntur, illis certè ad hoc, vt ſancti ſint, & indiuulsè Domino adhæreant, non ſuadet cœlibatum. Incendium enim & flammæ incontinentiæ curam diuinorum impediunt, corpus & ſpiritum inquinant, & conſcientiam à Deo auellunt, illis igitur meliùs eſſe dicit matrimonium contrahere, quàm vri. Et qui hoc modo ad coniugium vocatur, illi Paulus tradit præcepta, quomodo etiam in coniugio poßit curare, quæ ſunt Domini, Deo adhærere & ſanctificationẽ ſectari. Recenſet aũt

& pro-

& proponit varia auocamẽta, quæ coniugibus obijciuntur, & monſtrat pericula, quòd multi coniugati per illa auocamenta ſinunt ſe à Domino, *& à cura diuinorum auelli, vt magis quæ mundi ſunt, curẽt. Illis igitur tradit hãc doctrinam, qui habent vxores, ſint tanquã non habentes, qui vtuntur hoc mundo, ſint tanquã non vtentes.* Et *addit conſolationem, Quemq; in ſua vocatione poſſe manere apud* Dominũ. *Paulus igitur nõ ſuggillat nuptias, ſed tradit doctrinam grauiſſimã, pro diuerſitate donorũ, vt omnes* Domino *adhæreant.* C*œlibatum dicit expeditiorẽ eſſe, coniugatos præmonet de periculis, tradit præcepta, & proponit conſolationes.* H*æc vtile eſſet explicare, pro virginibus & coniugatis, non autẽ conſcientijs laqueos inijcere immodica & falſa celebratione cœlibatus, quaſi ſolus ad cultũ* Dei *aptus & idoneus ſit, cùm libertate cœlibatus multi abutantur ad delicias & curioſitatem,* 1. Tim. 5. Et *inter ipſas moleſtias coniugij, mulier poßit manere in fide, dilectione, ſanctificatione,* 1. Tim. 2. Et *hoc certè eſt curare quæ ſunt* Domini, Deo *adhærere, & ſanctificationem ſectari.*

III. *Vtuntur & hoc argumẽto* 1. Reg. 21. *Abimelech interrogat* Dauidem, *prius quàm miniſtros ipſius ad veſcẽdos panes propoſitionis velit admittere, an mundi ſint à mulieribus.* Et Dauid *reſpondet: Si de mulieribus agitur, illæ iam per triduum à nobis ſeparatæ fuerũt. Attexunt autem*

Pon-

Pontificij, propter ſanctitatem Dauidis non eſſe veriſimile, quæſtionem fuiſſe de ſcortis, quæ in Iſraël prohibita erant, ideò ſummum ſacerdotem ſenſiſſe, vſum legitimi coniugij adferre talem quandam contaminationem, quæ à rebus diuinis coniugatos arceat.

Reſpondeo, Variæ rationes contaminationis à mulieribus traduntur in lege Moſi, vt in puerperio, in menſtruis, in fluxu ſanguinis, &c. Nuſquam autem Lex dicit: Vſum legitimi coniugij, reddidiſſe hominem immundum. Locus enim Leuit. 15. loquitur de γονοῤῥοίᾳ. Eſt igitur manifeſta corruptela. Et vt maximè Moſes dixiſſet, eſſe legalem contaminationem, quod probari non poteſt, non tamen ſequeretur, rem eſſe per ſe impuram & peccatum: Nam & contactus mortui hominis contaminabat iuxta legem. Et tamen officium curandi funera, inter ſacros ordines apud Hieronymum & Epiphanium refertur.

IIII. *1. Cor. 7. Hoc dico ſecundum veniam, non ſecundum præceptum, ſed venia non conceditur niſi rei vitioſæ. Ergo, &c. Quidam ex Auguſtino reſpondent: Commixtionem coniugalem, quæ fit ſola cauſa procreationis, non habere culpam, ſed ſi fiat propter incontinentiam vitandæ fornicationis cauſa, habere culpam licet venialem, ſed expendatur contextus totius diſputationis Paulinæ. Nam & Clemens obſeruauit, coniugij finem*

Clemens.

finem honeſtum & licitum, iam poſt lapſum non tantùm eſſe procreationem: Verùm etiam ſicut Paulus dicit: Vitandæ fornicationis cauſa. Item, Conuenite rurſus, ne vos tentet Sathan, propter incontinentiam veſtram. Et idem dicit ipſe Auguſtinus: Ante lapſum, coniugium inſtitutum fuiſſe tãtùm ad officium: Poſt lapſum verò etiam ad remedium. Iam quia Paulus dicit: Qui non continet, contrahat matrimonium, cumq́ illum dicat non peccare, ſed benefacere. Quis ergò audebit dicere, culpam vel peccatum eſſe conſuetudinem coniugalem, etiam vitandæ fornicationis cauſa? Eſt enim thorus immaculatus, Ebr. 13. Sed ſi loquamur de incendijs libidinis, illa commixtioni coniugali adhæret, etiam quando fit ſola cauſa procreationis. Nec tunc libido per ſe ſanctificatur, ſed non imputatur in coniugio. Ergo & tunc eſt peccatum veniale. Placet igitur illa Auguſtini ſententia, De merit. lib. 1. cap. 29. Auguſtinus. *Bonum coniugij non eſt feruor concupiſcentiæ ſeu libidinis, ſed quidam licitus & honeſtus, illo feruore vtendi modus. Et de bono coniugali, cap. 5. & 16. dicit: Concupiſcentiam, quæ per ſe vitioſa eſt, modificari in coniugio, & redigi ad legitimum vinculum.*

Sed quare Paulus tamen dicit, ſe loqui ſecundum veniam, non ſecundum præceptum? Reſpondeo ad totum complexum eius, quod præcedit, & de abſtinẽdo, & de congrediendo reſpicit Paulus; ſcili-

ſcilicet cùm ardor libidinis in quibuſdam feruentior, in quibuſdam mitior ſit, & Deus conſuetudinem coniugalem pro remedio licito & honeſto dederit, ne incontinentia in fornicationem, vel in vſtionem & tentationem Satanæ naturam infirmam conÿciat. Si igitur nec illud de abſtinentia ſub præcepto proponere, quaſi neceſſariò abſtinendum eſſet à conſuetudine coniugali, tempore ieiunÿ & orationis, ita vt qui ſecùs faceret contra Deum peccaret. Neq; hoc etiam ſecundum præceptum ſe dicere, vt ſtatim rurſus conueniant, etiamſi diutiùs poſſent & vellent ex conſenſu abſtinere. Sed quia Deus in hac infirma natura, remedium conſuetudinis coniugalis, contra incontinentiam ordinauit, & ἀταξίαν libidinis, quæ in conſuetudine coniugali admixta eſt, ſub venia coniugÿ velit tegere: non igitur ſimilem & eandem rationem ſub præcepto poſſe præſcribi omnibus coniugibus: ſed quemq; pro ratione doni à Deo ſibi conceßi, in hoc caſu vel abſtinendi vel congrediendi, eligere debere, quod naturæ ſuæ conueniens eſſe intelligat, ad hoc, vt addicere ſe poßit orationi & ieiunio, & ne præbeat occaſionem Satanæ, qui per incontinentiam inſitam, mirabiles inſidias pÿs coniugibus etiã in abſtinentia ſtruere ſolet. Hæc ſententia quam perpetua Pauli diſputatio præbet, cõtinet vtilem doctrinã. Et phraſis de indulgentia ſeu venia eam confirmat, Deus n. in

verbo

verbo ſuo, peccata & vitia non concedit: Sed quòd hoc loco Paulus vocat, συγγνώμην, hoc poſtea ſimpliciter nominat γνώμην. Vtraq; enim vox præcepto opponitur in Paulo. Et illa antitheſis vocabulorum monſtrat ſententiam, quòd ſcilicet non omnes ad vnam & eandem rationem, quaſi per præceptum velit alligatos eſſe: Sed cùm dona ſint diuerſa, & vocationes ſint diuerſæ, ſe pro circumſtantijs perſonarum & donorum, proponere ſententiam & conſilium, vt quiſq; quod ſibi bonum, hoc eſt, vtile & expediens ſit, eligat, hoc enim ad id dico, quod vobis conducibile eſt, inquit poſtea, συγγνώμην igitur Paulus vocat, vel quia flammas libidinis Deus in vero coniugij vſu fidelibus non imputat, vel quia paterna indulgentia Dei eſt, quod in continentibus noluerit abſtinentiam ſub præcepto imponere, quodq; ijs qui poſſunt vel breuiùs vel longiùs abſtinere, ſi ex conſenſu fiat, noluerit neceſſitatem conſuetudinis coniugalis, ſub præcepto iniungere, vel quia nemo abſolutè ſub præcepto, vel ad coniugium, vel ad cœlibatum obligatur, ſed qui vruntur ineant coniugium. Et virgo etiã ſi nupſerit, non peccat, συγγνώμη igitur venia ſeu indulgentia apud Paulum non eſt conceſſio rei prohibitæ & malæ, ſed opponitur præcepto, in cõmuni etiam græca lingua γνώμη καὶ συγγνώμη ita vſurpantur, quando non rigidè, eodem modo de omnibus: ſed ex æquo & bono, habita Vox συγγνώμη.

ratione circumſtantiarum, in certis caſibus ἐπιεικῶς: rectè tamen iudicatur, Ariſtot. Ethicorum 6. cap. 11. Hieronymus illud, 1. Corin. 7. Ego autem parco vobis, &c. ita interpretatur. Recenſeo tantùm tribulationes carnis, quia parco vobis, nolo autem explicare, quæ pœna coniugatis in futuro ſæculo debeatur. Sed hanc interpretationem Auguſtinus diſertè refutat de virgin. cap. 17. & 20. eleganti in verſione, Si enim Paulus ita voluiſſet Corinthijs parcere tacendo, non peperciſſet animæ ſuæ mentiendo, ſed incurriſſet illud iudicium Dei, quod deſcribitur Ezech. 3. & 33. Et manifeſtum eſt Paulum loqui de externis tribulationibus.

Hieronymũ refellit Auguſtinus.

Monachi.

5 Monachi virginibus in comparatione coniugum accommodant illud, Sap. 3. felix ſterilis & incoinquinata, quæ neſciuit thorum in delicto, habebit fructum in reſpectione animarum ſanctarum. Reſpondeo. Verè ſunt doctrinæ Dæmoniorum, quæ ſententias damnantes, illegitimas commixtiones citant contra diuinam ordinationem coniugij, cùm Paulus illud ipſum vocabulum ἀμίαντος, quod hoc loco vſurpatur tribuat coniugio, Ebre. cap. 13. Et hoc teſtimonium annotaui, non quod requirat operoſam explicationem: Locus enim ſi tantùm aſpiciatur, manifeſtus eſt: Nam mox poſtea nominat adulteros, & concubitum illegitimum, ſed vt animaduertatur, quomodo ſub ſpecie caſtitatis

ſtitatis, doctrinæ Dæmoniarum ſparſæ ſint.

Alphonſus Hiſpanus, dicit coniuges ſanctitatem Spiritus quidem poſſe habere, ſed ad ſolos cœlibes pertinere ſanctitatem carnis & ſpiritus, 1. Corinth. 7. Hinc loca de inquinamentis & operibus carnis accommodantur ab iſtis ad coniugium. Sed Pauli præceptum generale eſt, mundemus nos ab omni iniquinamento carnis & ſpiritus, 2. Corinth. 6. Et 1. Corinth. 6. omnibus redemptis dicit: Corpus veſtrum eſt templum Spiritus habitantis in vobis, glorificate igitur Deum in corpore & in ſpiritu veſtro. Et ne Origenes quidem audet ſolis virginibus generalem illam ſententiam accommodare, Roman. cap. 12. Exhibete corpora veſtra hoſtiam ſanctam Deo placentem: Nam & coniugalis thorus eſt ἀμίαντος ſine inquinamento. Ebre. 13. & in ipſo coniugio eſt ſanctificatio, 1. Tim. 2. Quòd verò differentia quædam ſit inter mundiciem coniugalem & virginalem, ſuprà explicatum eſt. Alphonſus Hiſpanus. Origenes.

6 1. Corinth. 7. Bonum eſt, ſi ſic permanſerint, &c. Qui non elocat, meliùs facit. Item, Beatior erit ſi ſic permanſerit, &c.

Bonum eo loco nõ opponi malo culpæ ſeu peccato, ipſo Paulo interprete manifeſtum eſt. Dicit enim, qui matrimoniũ contrahit, nõ peccat, immò benefacit. Sed quod Apoſtoli Mat. 19. dicũt συμφέρει expedit, hoc Paulus bonum vocat, & in

eodem capite ipſe explicat per συμφέρον cõducibile. Et addit ad quid ſit conducibile. Sicut igitur Ieremiæ cap. 16. propter imminens bellum, exilium & captiuitatem, Deus dicit, ne ducas vxorem, nec generes liberos: Non quòd peccatũ ſit, ſed quia calamitoſis illis temporibus non erat commodum: Ita Paulus dicit, bonum eſt propter præſentem neceſſitatem. Et ſuprà dictum eſt, quo modo & quo reſpectu ſit beatiùs & meliùs in cœlibatu manere: Et quòd vocabulo (beatiùs) non intelligat meritum æternæ beatitudinis inde manifeſtum eſt, nam & Chriſtus propter calamitates belli Iudaici, & deſtructionis Ieroſolymitanæ, ita loquitur Matth. 24. Væ prægnantibus & lactantibus in illa die. Et Luc. 23. Beatæ ſteriles, & ventres, qui non genuerunt, ac vbera, quæ nõ lactauerunt. Feliciores enim ſunt in publicis calamitatibus, qui ſuum tantùm calicem bibunt, & non ſimul etiam coniugum & leberorum miſerijs excruciantur. Paulus igitur vtrumq; dicit, meliùs eſt nubere, & meliùs facit non elocans. Item volo omnes manere, vt ego, & volo iuniores viduas nubere. Hæc non ſunt contradictoria, ex quadam inconſtantia & leuitate, ſed eſt, pro diuerſitate donorum in illis, quibus conſulendum eſt, pia & prudens conſiliorum moderatio, quibus verò meliùs ſit nubere, & quibus meliùs ſit non nubere. Et propter quos fines cœlibatum pronunciet meliorem & beatiorem,

tiorem, non reliquit noſtris coniecturis, ſed ipſe diſertè explicat, ſicut ſuprà prolixè declaratum eſt.

Huc pertinet etiam Auguſtini dictum de bono coniugali cap. 8. Coniugium non in comparatione fornicationis bonum eſt, alioqui duo mala eſſent, quorum alterum peius ſit, aut bonum erit, & fornicatio, quia peius eſt adulterium, aut bonum erit adulterium, quia peior eſt inceſtus. Non ergo duo mala ſunt, connubium & fornicatio, quorum alterum eſt peius: Sed duo bona ſunt, connubium & continentia, quorum alterum eſt melius. Auguſtinus.

7 *Matth. 19. Sunt Eunuchi, qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum. Hîc ſeriò triumphant, cœlibatum eſſe meritum regni cœlorum, hoc eſt, vitæ æternæ, ſed cùm appellatio regni cœlorum accipiatur non in vna ſignificatione in Scriptura, ſed aliquando accipiatur pro regno Dei in futuro ſæculo, aliquando verò pro Eccleſia in hac vita, quam Deus Spiritu ſancto gubernat, & ad hoc vtitur miniſterio verbi & exercitijs pietatis, Matth. 13. & 22. Cumq́; Scriptura non ſit priuatæ interpretationis, 2. Pet. 1. nemo vel poteſt vel debet certior interpres eſſe illius ſententiæ Chriſti, quàm Paulus, qui materiam illam ex profeſſo tractat. Is autem conſtanter docet, vitam æternam eſſe donum Dei, quam ſolus Chriſtus ſanguine ſuo nobis acquiſierit,* Aequiuocatio dicti regnum cœlorum.

rit, quodq́; illam in promiſſione fide accipiamus, cœlibatum verò docet eſſe expeditiorem, in illis, qui donũ continentiæ habent, non ad Epicuræas delitias, ſed ad onera miniſterij, & ad exercitia pietatis, hoc eſt ad regnũ cœlorum, ſicut in præcedentibus declaratum eſt. Habemus igitur Apoſtolicam interpretationem verborum Chriſti, quid ſit ſe caſtrare propter regnum cœlorum.

8 *Eſà. 56. Non dicat Eunuchus, Ego lignum aridum, quia hæc dicit Dominus Eunuchis. Qui elegerint, quæ ego volui, & tenuerint fœdus meũ dabo eis in domo mea & in muris meis locum, & nomen melius à filijs & filiabus, nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit. Reſpondeo: Senſus Prophetæ ex contextu manifeſtus eſt, dixerat de ſalute & iuſtitia per Chriſtum afferenda, & adiunxerat illud epiphonema: Beatus vir, qui apprehendet iſtud. Quia verò conſcientiæ facilè perturbantur diſputationibus de electione & particularitate, præſertim, quia in veteri teſtamento macerie quadam Deus Gentes ſeparârat à populo ſuo, & Eunuchi habebantur quaſi excluſi à benedictione Dei, Deuter. 7. Non erit infœcundus inter vos. Et Deuter. 23. Eunuchi prohibebantur intrare Eccleſiam Dei. Tradit igitur Propheta, conſolationem nominatim pro aduenis & Eunuchis, ne arbitrentur ſe à iuſtitia & ſalute Chriſti excluſos propter ea, quia vel ex Ethnicis parentibus nati, vel*

De Eunuchis Iſaiæ.

quia

quia externa ſeu corporali benedictione Dei, deſtituti ſunt, quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Si fœdus meum tenuerint, habebunt melius nomen præ Iſraelitis carnalibus, qui fœdus meum non ſeruant, licet propter natiuitatem, externam ſpeciem & profeſsionem videantur magnam prærogatiuam habere, quòd ſint filij & populus Dei. Item præ illis, qui externa benedictione, ſiue ſeminis, ſiue alia affluunt, & interim fœdus Dei nō tenent, & quæ ipſe vult non eligunt. Eſt enim antitheſis inter illos, qui titulum populi Dei, & domus Domini ſibi arrogant, & inter illos, qui externa ſpecie titulum illum non habent, & tamen ſicut Propheta inquit, cupiunt Domino adhærere. Ego verò iubeo, inquit, eos propterea non deſperare, ſi enim fœdus meũ tenuerint, dabo eis in domo mea nomen melius & ſempiternũ, præ filijs & filiabus, fœdus meum non tenentibus. Et idem eſt, quod Chriſtus dicit Matth. 8. Multi venient ab oriente & occidente & accumbent cum Abraham in regno cœlorum, filij verò regni eijcientur foras. Poſſunt enim aduenæ in Iſaia intelligi proſelyti, qui adhærebant Domino, ſicut textus inquit. Eunuchi verò Gentes, ſicut enim hoc loco dicit eſſe lignum aridum, ita eadem metaphora prolixè deſcribit gentium vocationem cap. 54. Iubila ſterilis, quæ non parturis, deſolata, confuſa, &c. plures enim erunt filij eius, quàm maritatæ, &c.

Hæc doctrina præbet pulcherrimam, & maximè neceſſariam conſolationem, quæ non eſt deprauanda figmento ſupererogationis. Diſertè enim dicit, nec Ethniciſmum, nec Eunuchatum, per ſe eſſe meritum nominis ſempiterni, ſed ſi in illo contempto, abiecto & quaſi maledicto, (ſicut tunc habebatur) ſtatu tenuerint fœdus Domini, & elegerint quæ Deus vult, &c. dabo eis nomen ſempiternū. Sicut igitur manifeſtum eſt, quòd conditio aduenarum non eſt meritum vitæ æternæ, ita nec cœlibatus. Vtroſq; enim coniungit Propheta, aduenas & Eunuchos. Auguſtinus nomen ſempiternum, ita intelligit, ſicut donum virginitatis præſtantius eſt coniugio, ita etiam præmia in vita æterna, futura differentia, ipſam verò vitam æternam expreſſè dicit gratis dari propter Chriſtum, ſicut antea locum Auguſtini annotauimus. Hæc interpretatio, licet non reddat illam dulciſſimam conſolationem, quam Propheta illo loco tradit: tamen Pontificio cœlibatui nihil patrocinatur de merito vitæ æternæ per cœlibatum.

Virgines in Apocalypſi.

9 *Apoc. 14. Cantent quaſi canticum nouum, quod nemo poterat diſcere, ij ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: Virgines enim ſunt, ij ſequuntur agnum quocunque ierit, ſine macula enim ſunt ante thronum Dei. Reſpondeo: Si hanc ſententiam ita voluerint interpretari, vt antitheſis ſit, coniugium eſſe coinquinationem*

tionem cum mulieribus, & propter conſuetudinem coniugalem inuri pijs coniugibus maculam, ante thronum Dei: Non tantùm falſum, ſed & contumelioſum erit aduerſus inſtitutionem Dei, ſicut ſuprà, cùm de caſtitate & ſanctimonia coniugij tractaremus, ex Scriptura oſtendimus. Neq; hoc poteſt dici, ſolos cœlibes ſignaculum patris cœleſtis in fronte gerere. Eſt enim ſignaculum commune, Apoc. 7. Nec ſoli cœlibes, ſed omnes empti ſumus precio, 1. Corinth. 6. & 7. Ita reliqua, quæ Apoc. 14 virginibus illis tribuuntur, pertinent ad omnes fideles, vt quòd facti ſumus primitiæ Deo, Iacob. 1. quòd ſumus immaculati ante Deum, Epheſ. 1. & 5. Coloſ. 1. & in omnium eorum ore, quibus peccata tecta ſunt, non eſt dolus, Pſalm. 32. & omnes oues Chriſti ſequuntur paſtorem, Iohan. 10. Nouum etiam canticum omnes fideles cantant in nouo teſtamento, Pſalm. 40. & 96. Iſa. 42. Apoc. 5. Non ergo de ſolo cœlibatu contra coniugium, ſed de omnibus fidelibus contra infideles, intelligenda eſt illa ſententia in Apocalypſi. Quòd verò virgines caſtas vocat, methaphorica deſcriptio eſt Eccleſiæ credentium, in tota Scriptura vſitatiſſima, vt Matth. 25. Regnum cœlorum comparatur virginibus, & Pſalm. 44. adducentur regi virgines. Et in Prophetis crebra eſt illa metaphora, quod Eccleſia vocatur virgo filia Sion. Iſa. 37. & 47. virgo Iſrael. Amos 5. Ierem. 18. & 31.

Virgines caſtas Scriptura ſæpe metaphoricè vocat credentes.

Ratio huius metaphoræ. 18. & 31. *Virgo filia Iuda. Tren. 1. Et ratio metaphoræ eſt, quòd fideles in conſcientia non ſunt maculati, vel falſa doctrina, vel impijs cultibus, vel peccatis conſcientiam inquinantibus, ſed fides eſt ſana, cultus ſinceri, obedientia vera, ſtolæ lotæ ſanguine Chriſti, hinc Paulus de tota Eccleſia Corinthiorum, inter quos erant coniugati & cœlibes, immò qui ex ſcortationibus & adulterijs, 1. Cor. 6. conuerſi erant, dicit, Deſpondi vos virginem caſtam exhibere Chriſto, 2. Cor. 11. Et ex oppoſito, idololatria, falſa doctrina, auerſio à Deo, vocatur ſcortatio, adulterium, coinquinatio cum meretricibus, non tantùm in veteri teſtamento, verùm etiam in nouo. Chriſtus enim Phariſæos vocat generationem adulteram: Et in illo ipſo capite Apocal. coinquinatio cum mulieribus, diſertè exponitur de ſcortatione cum meretrice Babylonica. Ex manifeſtis igitur circumſtantijs textus ex perpetua Scripturæ phraſi, & ex analogia fidei, certum & euidens eſt, locum illum, Apoca. 14. propriè non loqui, de cœlibatu carnali, ſed de virginitate ſpirituali, quæ communis eſt omnibus credentibus, coniugibus, virginibus & viduis. Cum Auguſtino verò, qui ad prærogatiuam doni virginitatis, locum illum in Apocal. modeſtè tamen referre conatur, quia illud facit ſine contumelia coniugij, nec fabricat inde meritum vitæ æternæ, non contendemus, modò vera ſententia*

Idololatriā Scriptura fornicationem vocat.

ria loci illius inde non euertatur.

10 Syrach 26. Omnis ponderatio non eſt digna continentis animæ. Hoc dictum Monachi accommodant ad ſuas lances, quibus imponuntur ſatisfactiones pro peccatis, & inter illas præcipuum momentum tribuunt ſuo cœlibatui. Sed Syrach illam opinionem non tantùm non ſtabilit, ſed in illo loco, ne quidem de cœlibatu loquitur, ſed de coniugio, inſpiciatur tantùm locus, præcedit enim: Gratia mulieris delectabit virum ſuum, & animam talis mulieris vocat πεπαιδευμένην *&* ἐγκρατῆ *eruditam ſeu bene inſtitutam & temperantem,* ἐγκράτεια *enim quæ continentia exponitur, etiam Epiſcopo vnius vxoris viro, qui liberos habet, tribuitur, Tit. 1. Dicit igitur Syracides, nullam commutationem, nullam ponderationem æqualem & correſpondentem poſſe inueniri animæ talis moderatæ & temperantis vxoris. Et hinc videt lector, quàm anxiè & nullo iudicio Monachi vndique conquirant cœlibatus ſui encomia, ad rem prorſus nihil facientia. Hæc ſunt præcipua Pontificiorum argumenta, quæ ex Scripturæ ſententijs malè detortis conſuunt. Et ſi quæ alia habent, ea partim in præcedentibus ſunt explicata, partim in ſequentibus repetenda erunt.*

CA-

CAPVT IIII.

DE DONO CONTINENTIÆ ſiue de perſonis ad cœlibatum idoneis.

Magna ſanè eſt veri cœlibatus commeditas & felicitas, non tamen omnibus, qui Deo placere & ſaluari cupiunt, ſub præcepto propoſitus eſt. Imò Paulus diſertè dicit, ſe ne de illis quidem, qui dono continentiæ præditi ſunt, præceptum Domini habere: atq; ideo non audet dicere ipſos peccare, ſi matrimonium contrahant. Tanta eſt Apoſtoli modeſtia in illis, de quibus non extat expreſſum mandatum Dei. Nec verò etiam coniugium indifferenter omnibus ſub diſcrimine æternæ ſalutis præcipitur. Et apparet apud Corinthios diuerſas fuiſſe diſputationes, quibuſdam prætextu veteris teſtamenti, cœlibatum quaſi infamem & inutilem prorſus reijcientibus, & coniugij vinculum indifferenter omnibus inijcere conantibus: Quibuſdam verò vitam cœlibem ita admirantibus, vt ad eam omnes adigere, coniugia religionis gratia diſſoluere, & eos qui matrimonium contraherent, peccare contenderent. Paulus verò reſponſionem ſuam ad illas quæſtiones ita moderatur, vt oſtendat, vtrumq; genus vitæ, & coniugalis & cœlibis ſanctum eſſe, & Deo placere. Non autem indif-

Corinthiorum diſputationes de virginitate & coniugio.

indifferenter quibuſuis, vel coniugium vel cœlibatum conuenire. Eſſe enim quoſdam, qui vrantur & continere non poßint, illis dicit præceptũ eſſe, vt vitãdæ fornicationis cauſa matrimonium contrahant, & conſuetudine coniugali vtantur, ne propter incontinentiam à Satana tententur. Deinde dicit quoſdam eſſe, qui incendijs libidinis & flammis incontinentiæ nõ ita vrantur, ſed poßint continere. Illis ſi iam alligati ſunt coniugio dicit: Noli querere *ſolutionem. Item, nõ fraudes alterum, non enim poteſtatem iam habes tui corporis, ſed coniunx coniugi debitam beneuolentiam reddere tenetur. Si verò liberi & ſoluti adhuc ſint, & poßint continere, dicit, ſe præceptum Domini non habere, vt tales vel coniugium quærant, vel cœlibes maneant. Faciat igitur, inquit, quod vult: Si coniugium inierit, nõ peccat, ſed quia tribulationem carnis tales habebunt, & per coniugij onera ſæpè ab exercitijs pietatis auocantur. Dicit iuxta ſuam ſententiam, tales, qui donum continentiæ habent, meliùs facere, ſi cœlibes manſerint, propter illas vtilitates cœlibatus, quas ſupra ex Paulo recenſuimus. Hanc eſſe ſeriem & ſententiam Paulinæ reſponſionis, ex contextu manifeſtum eſt.*

Paulus de non habentibus donũ continentiæ.

Paul. de continentiæ donum habentibus, qui coniugati ſunt.

De cõtinentibus, ſed ſolutis.

Et ex hoc fundamento pendet explicatio quæſtionis de perſonis ad cœlibatum idoneis, neq; enim ita in medio Deus poſuit coniugium & cœlibatum,

libatum, vt vnuſquiſq; liberam habeat electionem ad vtrumuis: Qui enim vel natura ſunt ad coniugium inhabiles, vel ab hominibus caſtrati ſunt, illi matrimonium eligere non debent, Matth.19. Et qui vruntur nec continere poſſunt, non debent cœlibatum eligere: ſed ſi non continent, contrahant matrimonium. Qui verò donum continentiæ habent, illi etiamſi coniugium elegerint, non peccant, rectiùs tamen & melius faciunt, ſi cœlibatum elegerint. Certiſsimum igitur eſt, non omnes eſſe ad cœlibatum idoneos, nec promiſcuè omnes eſſe ad cœlibatum inuitandos, cùm nemo etiamſi idoneus ſit, ad eum ſit cogendus. Et tamen eſſe quoſdam ad cœlibatum idoneos manifeſtè conſtat, Matth.19. & 1.Corint.7. Nec illos tantùm, qui vel natura vel ab hominibus facti ſunt Eunuchi: verùm etiam alios quoſdam, qui cùm ad coniugium natura non eſſent inhabiles, tamen ſe ipſos caſtrauerunt, hoc eſt à coniugio abſtinuerunt & cœlibatum elegerunt, vt ad negotia regni cœlorum eſſent expeditiores. Non autem naturalem eſſe illam veræ continentiæ facultatem, Chriſtus eo ipſo oſtendit, quòd eos, qui natura ſunt Eunuchi, diſtinguit ab illis, quibus datum eſt, vt ſe caſtrent propter regnum cœlorum, quod Paulus manifeſtiùs explicat, cùm inquit: Vnumquemque habere proprium donum ex Deo. Quia enim continentia, non eſt tan-

tùm abſtinere à coniugio, & interea ſcortationi, adulterijs & alijs pollutionibus indulgere, vel mentem ſordibus libidinum inquinatam gerere, ſed eſt ſanctitas corporis & ſpiritus, ſicut Paulus eam definit. Quid enim prodeſt integra caro mente corrupta, inquit Auguſtinus. Meritò itaque continentia non naturale, ſed donum, quod ex Deo ſit, ſicut Paulus loquitur, cenſetur.

Pugnantiâ cũ continẽtia.

Continentia vera quid.
Auguſtinus.

Status verò controuerſiæ in eo conſiſtit, quòd Pontificij contendunt, ſicut reliqua dona ſpiritualia non ſunt naturalia, ſed diuinitùs dantur, illis autem dantur, qui petunt Iacobi 1. Omne datum bonum, & donum perfectum è ſupernis eſt, deſcendens à patre luminum. Qui igitur indiget ſapientia poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter. Ita cenſent continentiam tale donum eſſe, quod DEVS nemini petenti & quærenti velit denegare. Quòd verò pauci donum illud habeant, inde fieri, quod nec oratione, nec ſtudio, nec lucta contra carnem illud petant & quærant. Et ſicut de incredulis Chriſtus dicit: Sermo meus οὐ χωρεῖ non habet locum in vobis, ita exiſtimant eodem verbo ipſum vti de cœlibatu, Matt. cap. 19. Non omnes capiunt verbum hoc, quia ſcilicet donum illud non omnes velint quærere & capere. Et huic perſuaſioni ſuperſtruunt vota cœlibatus, & id genus alia. Hoc etiam

Status huius quæſtionis.

Pontificiorũ dogma de dono continentię.

etiam vult Canon Tridentinus, quando anathema dicit illis, qui docent, omnes poſſe contrahere matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis (etiamſi eam vouerint) donum habere, cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos ſupra id quod poſſumus tentari.

Refutatio è Scriptura per diſtinctionem donorum Dei.

Interponat autem Scriptura ſuam ſententiam, an hæc ita ſe habeant. Et res plana erit, ſi exigatur ad normam huius diſtinctionis, quæ manifeſta & certa eſt. Quædam enim dona Dei ſunt communia ſeu generalia, quæ ſcilicet omnibus pijs neceſſaria ſunt, & de illis loquuntur promiſſiones: Quicquid petieritis, dabitur vobis, &c. Alia verò ſunt dona peculiaria ſeu priuata, de quibus non extat promiſſio, quòd Deus ea velit omnibus & ſingulis credentibus dare, vt Rom. 12. Habentes dona iuxta gratiam nobis datam differentia. Et 1. Corinth. 12. diuiſiones ſunt donorum: Alij datur donum ſanationum, alij donum miraculorum, alij prophetia, alij donum linguarũ, &c. Hæc omnia efficit vnus atq; idem Spiritus, diuidens peculiariter ſiue priuatim, vnicuiq; propria dona ſicut vult. Hæc diſtinctio donorum certa & manifeſta eſt. Videamus iam an Scriptura donum continentiæ ponat inter dona generalia, an verò inter dona peculiaria. Certum autem eſt, donum continentiæ non eſſe omnibus neceſſarium. De virginibus enim præceptum domini non habeo. Item ſi nupſerit virgo non

Dona Dei omnibus pijs communia & neceſſaria.

Dona Dei ſpecialia.

Accommodatio rei ad quæſtionem

go non peccat. Et qui non continent in matrimonio ſaluantur, ſi manſerint in fide, &c. Et non eſſe generale donum, Chriſtus oſtendit, cùm inquit: Non omnes capiunt verbum hoc, ſed quibus datum eſt. Qui poteſt capere, capiat. Et ne quis exiſtimet Chriſtum, vel ad infideles, vel ad remiſſiores Chriſtianos reſpicere, ad ipſos Apoſtolos hæc loquitur, & quidem tunc, cùm ſignificarent ſibi magis probari cœlibatum: Dicunt enim, ſi ita eſt cauſa hominis cum vxore, non expedit matrimonium contrahere. Chriſtus verò ipſis Apoſtolis hoc modo admirantibus cœlibatum, reſpondet: Non omnes capaces ſunt huius dicti, ſed quibus datum eſt. Ne verò ita intelligatur, ſicut inter credentes & infideles Chriſtus diſtinguit Matth. 13. Vobis datum eſt noſſe myſteria regni Dei, cæteris verò in parabolis, vt videntes non videant, &c. Paulus diſertè, quando cum fidelibus & ſanctificatis agit de cœlibatu, ita loquitur: Vnuſquiſq; proprium donum habet ex Deo, alius quidem ſic, alius verò ſic. Et eadem prorſus phraſi qua 1. Cor. 12. dona priuata ſeu peculiaria deſcribit, etiam hoc loco de cœlibatu vtitur: Sicut vnicuiq; diuiſit Dominus, ſicut vnumquemq; vocauit Deus, ita ambulet. Sicut igitur non promiſcuè omnes credẽtes habent, & etiam ſi velint & petant, non poſſunt omnes habere donum miraculorum, ſanationum, linguarum, prophetiæ, &c. Imò cùm Deus decreuerit talia

Specialia Deidona ne queunt ab omnibus promiſcuè peti.

peculiaria & priuata dona, non indifferenter omnibus & ſingulis credentibus conferre, fides non rectè poteſt illud petere, cuius mandato & promiſſione deſtituitur. In hoc igitur genere donorum, pij non debent temeraria præſumptione & affectatione, Deo quaſi præſcribere, quibus donis velint ab ipſo ornari, ſed quiſq; ſuum donum quod habet, debet agnoſcere, & diligenter excolere, vt talentum ſuum à Domino ſibi concreditum, rectè, fideliter, & vtiliter collocet.

Eodem prorſus modo Scriptura de cœlibatu etiam loquitur: Quādo enim recenſet commoda & vtilitates cœlibatus, addit: Non *omnes ſunt capaces, ſed illi tantùm, quibus datum eſt, qui ſcilicet proprium, peculiare ſeu priuatum illud donum habent ex* Deo. *Quid verò ſi reliqui etiam, qui donum illud continentiæ non habent, peterent, quærerēt, vellent, anniterētur, nonne Deus etiam ipſis donum illud daturus eſſet? Hic certè Scriptura, nec mandatum tradit, nec promiſſionem addit. Sed Paulus dicit: Vellem quidem omnes ita eſſe:* Non *autem hortatur, vt omnes hoc affectent, nec omnibus hanc facultatem promittit, ſed vnuſquiſq;, inquit, proprium donum habet ex* Deo: *Vnus quidem ſic, alius verò ſic. Et addit, Deum ita diſtribuiſſe vocationes, quòd quoſdam ſibi velit ſeruire in coniugio, quoſdam verò in cœlibatu. Et ſingulos donis, ad vocationem ſuam, ſiue in coniugio, ſiue in cœlibatu neceſſa-*

Cœlibatus eſt donum Dei ſpeciale.

ceſſarijs, à Deo inſtrui. Monet igitur Paulus, ne Deo præſcribamus, ſed vnuſquiſq; dona ſua, quæ ex Deo habet, conſideret, & tale genus vitæ, ſiue coniugalis, ſiue cœlibis deligat, in quo pro ratione donorum ſuorum poßit bona conſcientia Deo ſeruire, & Domino adhærere. Et in delectu illo, expreßè iubet accurata & matura deliberatione conſiderare & expendere, an donum continentiæ ex Deo habeat, vel non habeat, is, de cuius cœlibatu vel coniugio quæſtio eſt. Si quis ſtat, inquit, firmus in corde, non habens neceßitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis, &c.

Certum igitur & manifeſtum eſt, ex verbis Chriſti, & ex Pauli explicatione, Non omnes credentes habere donum continentiæ, quò ad cœlibatum idonei eſſe poßint. Et qui non continent, ſed vruntur, illos certè Paulus non vult cœlibatum amplecti, eò, quod multas & magnas commoditates id vitæ genus habeat. Non enim hæc de cœlibatu inquit, ideò dico, vt laqueũ vobis inijciam. Nec illis, qui donum hoc non habent, proponit mandatum, conſilium ſeu exhortationem, vt per caſtigationes corporis & orationem, ſe idoneos reddant ad cœlibatum, multò minùs addit promißionem, Deum illis, qui donum continentiæ non habent, illud dare velle, ſi modò velint, conentur & cœlibatum accipere annitantur. Sed dicit: Qui ſe non continent, contrahant

Non omnes fideles cœlibatui ſunt idonei.

matrimonium , meliùs enim eſt nubere quàm vri. Et propter fornicationem vitandam quiſq; habeat coniugem. Ac rationem addit: Ne vos tentet Sathanas, propter incontinentiam veſtram.

Nota eſt Hieronymi querela in Epiſtola ad Euſtachium, cùm ſe diu maceraſſet in eremo, vt membra ſqualido cœno horrerent, ora ieiunijs pullerent, & ipſe vix oßibus hæreret, ſola tamen, inquit, libidinum incendia bulliebant. Item cùm in eremo ſolis ardoribus inter feras & ſcorpiones repletus amaritudine ſederet, ſæpe tamen Romanis ſe delitijs intereſſe putabat.

Examen Canonis Trid. iuxta Pauli ſententiam.

Et iuxta hanc normam inſtituatur iam examen: Paulus dicit, Sathanam illis, qui donum continentiæ non habent, inſidiari ſuis tentationibus, propter incontinētiam. Quid verò ipſos iubet facere, ne in tentationem inferantur. Vtantur, inquit, remedio coniugij diuinitus ad hoc inſtituto & conceſſo. Et in ea vocatione coniugij affirmat pios nō minùs manere apud Dominum quàm in cœlibatu. Tridentinus verò Canon dicit, eos qui donum continentiæ non habent, ſed tentantur propter incontinentiam, modò voueant cœlibatum, non debere remedio matrimonij diuinitùs inſtituto & conceſſo vti, ſed ſperare debere, Deum non permiſſurū nos ſupra id, quod poſſumus, tentari. Atqui qui remedia diuinitùs ordinata negligit & abijcit, & ſine mandato ac certa promiſsione, extra donum & vocationem

ſuam,

ſuam, fiducia diuini auxilij aliquid priuata ſua præſumptione affectat & ſuſcipit, is tentat Deū. Ita ergo tales cœlibes, qui donum non habent, primò à Sathana tentantur, & deinde ipſi viciſſim Deum tentant. Non itaq; mirum eſt, ſi in nefandas turpitudines, & in æternum exitium, præcipites ruant: Sed Deus, inquit Canon, rectè petentibus nihil denegat. Benè verò eſt, quod addunt (Rectè petentibus.) Nemo verò rectè poteſt petere, ſine mandato & promiſſione Dei. Vbi verò habes mandatum Dei? vbi promiſſionem? ſi donum continentiæ tibi non ſit datum, & ſi tentaris propter incontinentiam, vt matrimonium abiures, & interea petas tibi dari donum continentiæ? Imò directè pugnas contra ordinationem Dei, quæ illos, qui non continent, ſed vruntur, & à Sathana propter incontinentiam tentantur, iubet vti matrimonio, tanquam remedio diuinitùs inſtituto, ad vitandas vſtiones & fornicationes.

De eo, Deum rectè petentibus nihil denegare.

Et dignum eſt obſeruatione, quòd præſumptio de generali poſſibilitate cœlibatus, ipſis Apoſtolorum temporibus exorta, & ab ipſis etiam Apoſtolis manifeſta experientia refutata fuerit. Paulus enim 1. Tim. 5. recitat exemplum iuniorum viduarum, quæ cùm donum continentiæ non haberent, & nihilominus genus vitæ cœlibis amplexæ fuerant, abſq; dubio illa perſuaſione, quòd & vellent & poſſent cœlibatum ſeruare, tenta-

Vetuſtas opinionis cœlibatum eſſe poſsibilem omnibus.

tiones Satanæ non euaſerint, ſed conuerſæ fuerint retrò poſt Satanam. Et Paulus hac experientia edoctus, non dicit, Volo iuniores viduas conari, anniti, carnem caſtigare, luctari contra tentationes, & orare: Ita omnibus poßibilis erit cœlibatus, ſed dicit: Volo iuniores viduas nubere, & rationem addit: Ne detur occaſio aduerſario. Item ne conuertãtur retrò poſt Satanam, à quo ſcilicet, ſi donum continentiæ non habent, tentantur propter incontinentiam. Si itaq; ſemel conſtituerimus, non noſtræ rationis concinnas ſpeculationes, vel hominum traditiones: ſed expreſſam Spiritus ſancti ſententiam, in illis locis vbi ex profeſſo materiam hanc tractat, ſequi, nullum amplius dubium eſſe debet, quàm quod donum continentiæ, non ſit commune omnibus fidelibus, quodq; illis, qui nõ continent ſed vruntur, remedium coniugij propoſitum ſit.

De ijs, qui donum continentiæ habent.

Sed tamen & hoc certum eſt, aliquos poſſe ſe caſtrare propter regnum cœlorum, ſed quibus datum eſt, hoc eſt, qui proprium illud donum ex Deo habent, Mat. 19. 1. Cor. 7. Cùm igitur donũ illud quidam habeant, quidam non habeãt, quæſtio eſt complectens totã hanc diſputationẽ, qui illi ſint, qui habeãt & qui nõ habeãt, ſeu quod ſit κριτήριον *iuxta quod examinari, inquiri, deprehendi & ſtatui poßit, an quis donum illud habeat, vel non. Hoc enim eſt, quod Paulus dicit: Iudicandum eſſe an habeas neceßitatem, an verò poteſta-*

poteſtatem propriæ voluntatis, Et quia Tridentinus Canon videtur noſtros perſtringere, quaſi ex ſenſu donum continentiæ metiantur, cùm inquit, qui non ſentiunt ſe donum caſtitatis habere, etc. explicabimus hāc quæſtionem eò diligentiùs. Norma igitur eius examinis ſeu inquiſitionis, traditur Matt. 19. 1. Cor. 7. quia enim Chriſtus tria genera Eunuchorum ponit, donum ergò continentiæ non in illis tantùm eſt, qui vel corpore ad coniugium ſunt inhabiles, vel qui natura ita ſunt frigidi, vt nullam appetitionem vel inclinationem ad Venerem ſentiant. Sed ſicut in reliquis donis diuinis, quia caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, ſtudio, conatu, lucta aduerſus carnem, & oratione dona ſunt exuſcitanda, excolenda & conſeruanda. Idem etiam in dono continentiæ faciendum eſt, qui enim negligentia ita torpet, vt nulla diligentia conetur & ſtudeat continentiam colere, nulla lucta concupiſcentiæ reſiſtat, vt eam reprimat, corpus, temperantia & honeſtarum occupationum exercitijs non ſubigat, nec caueat & vitet occaſiones prouocantes libidinem, adeò vt ne quidem petat gratiam & auxilium Dei ad continentiam, ſed delitijs ſe dedat, crapula ſeu ſaturitate ventrem diſtendat, ocium ſectetur, & incentiua (vt dici ſolet) libidinis aucupetur, is donum continentiæ non accipiet, & etiamſi ipſi datum ſit, non exuſcitabit & excolet, ſed ſuffocabit potiùs

Vnde deprehendatur, an quis continentiæ dono ſit præditus.

& extinguet. Studio igitur, conatu, lucta, abſtinentia & oratione opus eſt, vt rectè explores, an datum tibi ſit donum cœlibatus, vel an Deus illud tibi dare velit.

Et ad quam normam exigenda ſit illa exploratio, hæc dicta Pauli oſtendunt: Propter vitanda ſtupra quiſq; habeat coniugem: Ne vos tentet Sathanas propter incontinentiam veſtram. Meliùs eſt nubere quàm vri, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu, vt adhæreat is Domino abſq; diſtractione. Significat autem πύρωσις *in tentationibus, impetum ſeu vehementiam affectuum, qui non in ſuperficie tantùm pungunt, & leuiter excuti poſſunt, ſed qui quaſi incendio quodam cor penetrant, adurunt & depopulantur. Ita Græci Interpretes eo vocabulo vtuntur Pſal. 9. & 17. Et Paulus etiam ita loquitur 2. Cor. 11. Quis ſcandalizatur, & ego non vror. Hoc verò loco ſignificat flammas & incendia libidinis, quando cor æſtuat, & cæco carpitur igni. Rectè igitur Thomas dicit, non ſtatim vritur, qui calorem ſentit. Sed quando in vita cœlibe, titillationes concupiſcentiæ aculeis ſuis te pungunt, & æſtum aliquem ſentis, non ſtatim exclames te vri, ſed diligentia, conatu, lucta, temperantia & oratione fortiter repugnes, timorem Dei & amorem veræ pudicitiæ opponas, impuras cogitationes præcidas, turpes motus reprimas, occaſiones vites, & robur reſiſtendi à Domino tibi dari petas.*

Vri ſeu πυροῦσθαι.

Thomas. In quibus ſit donum continẽtiæ.

Quòd

Quòd ſi hac diligentia flammæ libidinis poſſunt reprimi, repelli vel reſtingui, nondum laboras vſtione, de qua Paulus loquitur. Sed hoc ipſum eſt donum continentiæ, quod ea diligentia in lucta à petentibus accipitur, exuſcitatur, excolitur & conſeruatur. Si verò flammæ libidinis tam ſunt ardentes, vt hac diligẽtia vel reprimi, vel reſtingui, vel repelli non poſsint, (iuxta dictum: Quoq; magis premitur, tantò magis æſtuat ignis) ſed intrò penetrent, voluntatem occupent, cor inflammẽt, cogitationes abripiant, & totum corpus incendant, vt cor vel pleno aſſenſu, vel cæco & inquieto impetu libidinis, æſtuet & ardeat, tunc certum eſt, te nõ eſſe capacem dicti Chriſti, hoc eſt, non habere donum continentiæ ex Deo. Et hoc eſt vſtio ſeu tentatio illa Sathanæ per incontinẽtiam, quam Paulus remedio coniugij reſtinguendam eſſe docet, ne vel corpus fornicatione, vel ſpiritus vſtione inquinetur. Periculum enim ſeu precipitium potiùs in tali vſtione imminet, ne Sathan naturam infirmam in fornicationem (ſub qua hoc loco omnis generis illegitimas commixtiones & pollutiones Paulus complectitur) coniiciat. Ac etiamſi corpus impollutum ſeruetur, tamen ſi cor ita, ſicut dictum eſt, vratur, non retinetur vera & pura definitio cœlibatus, quam Paulus conſtituit in ſanctitate corporis & ſpiritus. Et quod interior illa vſtio, etiam ſi non accedat externa pollutio, ſit coram Deo

In quibus non ſit.

Interior vſtio eſt peccatũ contra ſextum præceptum.

peccatum contra præceptum, Non mœchaberis, Chriſtus expreſsis verbis pronunciat, Mat. 5. Ego dico vobis, quicunque aſpexerit mulierem ad concupiſcendum eam, iam adulterium commiſit in corde ſuo. Et vſtiones illæ quando adeò impotentes ſunt, ſicuti dictum eſt, ipſam conſcientiam ſauciant, inuocationem turbant, exercitia pietatis interrumpunt, impediunt & maculant, vt homo non poſsit abſque diſtractione adhærere Domino. Qui igitur tales ſunt, illi, eo ipſo intelligunt, ſe non eſſe capaces cœlibatus, hoc eſt, ſe non habere donum continentiæ ex Deo. Et de illis intelligenda ſunt ea, quæ ſuprà diximus.

Carẽtes continentię dono. Scriptura iubet contrahere matrimonium.

Num verò illi non poſſunt Deo placere, & Domino adhærere, quia donum continentiæ non habent? Imò hoc ipſum Paulus agit, vt quiſque pro ratione doni & vocationis ſuæ, tale genus vitæ ſibi deligat, in quo bona conſcientia poſsit Deo placere, & apud Dominum manere, &c. Non autem præſcribit, vt is, qui facta ea, de qua diximus, exploratione, vritur, pertinaciter eiurato coniugio quærat & affectet donum continentiæ: Nec conſulit, vt in vſtione maneat. Sed, inquit, propter vitandam fornicationem, quiſque habeat coniugem. Item, Meliùs eſt nubere quàm vri. Et ne vos tentet Sathanas propter incontinentiam veſtram. Affirmat coniugium eſſe proprium donum ac peculiarem vocationem ex Deo, in qua illi, qui in cœlibatu continere non valent, Deo

bona

bona cõſcientia, in iuſtitia & ſanctitate ſeruire, ipſi placere, quæ eius ſunt curare, & ipſi, dono & beneficio diuino, adhærere poſſint. Quòd verò illi, qui donum continentiæ habent, cœlibatum eligere poſſint, & tamen non peccent, etiamſi matrimonium contraxerint, in ſequenti capite explicabimus. Nunc tantùm hoc oſtendendum fuit, non omnes eſſe ad cœlibatum idoneos, eò quòd donum continentiæ, non ſit commune, ſed peculiare, & qua norma rectè exploretur, an quis donum continentiæ habeat, an verò non?

Et poſitis his fundamentis, quæ certa, firma & manifeſta ſunt, non difficilis erit explicatio eorum, quæ de generali poſſibilitate cœlibatus à Pontificijs opponi ſolent, vt ſpecioſè ita formatur argumentum. Propoſitum vt Deo placeas, cures ea, quæ ſunt Domini, & abſq; diſtractione Domino adhæreas, pium eſt, & ab omnibus ſuſcipiendum, ad quod etiam Deus gratiam ſuam nemini petenti denegat, ſed cœlibatui expreſſis verbis Paulus hoc tribuit. Ergo cœlibatus ab omnibus eſt ſuſcipiendus, & Deus donum illud nemini petenti denegabit. Et Monachi in ſuis Legendis multa fingunt miracula, quomodo tales miraculoſè ab Angelis caſtrati, alijs virilia exuſtia, & ſine ſenſu reddita, ex alijs ſenſus libidinis prorſus ſublatus, &c. Argumenta quod cœlibatus ſit omnibus poſſibilis.

Sed reſponſio ex Pauli diſputatione, vera & per-

& perſpicua ſumitur, in perſonis ſcilicet ad cœlibatum idoneis hæc locum habere. Neq; enim ſoli cœlibes Deo placent, quaſi in pio coniugio, nemo poßit curare quæ ſunt Dei & Domino adhærere, ſicut hæc ſuprà ſunt explicata. Si verò excipiatur, quia meliùs & expeditiùs hæc in cœlibatu præſtari poſſunt, ideò ab omnibus cœlibatum eligendum. Reſpondet contextus Paulinæ diſputationis: Deum vocationes ſuas ita diſtribuiſſe, quod non omnes, ſed quoſdam ſibi velit in cœlibatu ſeruire, quoſdam verò non in cœlibatu, ſed in matrimonio. Et addit: Vnuſquiſq; proprium donum habet ex Deo, vnus ſcilicet, vt in cœlibatu poßit expeditiùs Deo ſeruire, hoc eſt, qui donum continentiæ habet: alius verò, vt in pio coniugio rectiùs hoc præſtare poßit, qui ſcilicet vritur & non continet. Et extra controuerſiam eſt Deum omnium optimè noſſe, in quo vitæ genere quiſq; ipſi commodißimè ſeruire poßit & debeat, & ad hoc gratiam & auxilium ſuum nemini vult denegare. Quòd ſi donum continentiæ non habeas, & tamen induas perſuaſionem, te in cœlibatu poſſe meliùs Deo ſeruire, atq; ideò petas tibi dari donum continentiæ à Deo, tam ſapientia Dei à filijs ſuis iuſtificatur, & idem eſt ac ſi Abiathar exiſtimaret, ſe meliùs poſſe Deo ſeruire in functione militari, atq; ideò peteret à Deo ſibi dari dona Dauidis. Et Paulus non in genere de omnibus dicit, quod in cœlibatu expeditiùs

tiùs poſſint Deo ſeruire: Sed de ijs, qui donum continentiæ habent. De alijs verò dicit: Meliùs eſt nubere. Et poſt recitatas commoditates cœlibatus ſubijcit: Hæc ad vtilitatem veſtram dico, non vt laqueum inijciam vobis. Ergo cœlibatus quibuſdam, qui ſcilicet donum continentiæ non habent, non tantùm non confert ad hoc, vt indiuulsè Deo adhæreant, & expeditiùs ea, quæ Domini ſunt curent, ſed laqueum potiùs inijcit, quo irretiti à Deo abſtrahantur, & retrò poſt Sathanam conuertantur, 1. Tim. 5. Paulus igitur finem monſtrat ab omnibus expetendum, vt ſcilicet Deo placeas, & indiuulsè Domino adhæreas. Illud verò vult exigi ad menſuram doni, quòd quiſq; ex Deo habet, an ſcilicet in cœlibatu, an verò in coniugio hoc commodiùs & expeditiùs, pro ratione tui doni facere poſſis. Sed generalis aiunt promiſſio eſt: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Et Iacobi 1. Qui indiget, petat à Deo, qui dat omnibus affluenter, &c.

De eo, Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

Reſpondeo, 1. Ioh. 5. additur limitatio: Si quid petierimus ſecundum voluntatem eius, audit nos. Diximus autem ſuprà de differentia donorum, quòd quædam ſint generalia, omnibus fidelibus promiſſa: quædam verò ſint ſingularia ſeu peculiaria, de quibus Paulus dicit: Diſtribuit ea non indifferenter omnibus fidelibus, ſed prout vult: vni ſic, alteri verò ſic.

Obiectio alia.

Ita obÿciuntur & illæ ſententiæ, Phil.3. Omnia poſſum in eo, qui me confortat Chriſto, Marc.11. Omnia ſunt poßibilia credēti, 2. Cor.3. Non ſumus idonei ex nobis ipſis, ſed Deus nos idoneos facit. Phil.2. Deus operatur in nobis velle & perficere. Sed reſponſio plana eſt, Quædam enim ſententiæ loquuntur de donis generalibus, quæ omnibus fidelibus neceſſaria ſunt. Quædam verò loquuntur de gratia & auxilio Dei in cuiuſq; vocatione. Neq; enim Paulus præſumit, ſe poſſe exercitum ducere, Rempub. adminiſtrare, &c. quando dicit, Omnia poſſum in Chriſto, Nec petit vt ad ea, quæ extra vocationem ſuam ſunt, à Deo idoneus reddatur, quando inquit, Deus nos idoneos reddit: Sed de vocatione ſua & de donis ad eam neceſſarÿs loquitur. De dono verò continentiæ, quod Deus illud non velit generale eſſe, ſed quod quoſdam non ad cœlibatum, ſed ad coniugium vocârit, ſuprà demonſtratum eſt, Ratio igitur dißimilitudinis inter dona generalia ſeu vocationem communem, & inter dona ſingularia ſeu vocationem ſpecialem, monſtrat fontes explicationum, vt quando dicunt: Reſiſtere Satanæ, vincere terrores mundi, mortificare actiones carnis, tempore perſecutionis vitam & fortunas in diſcrimen adducere, multò eſt difficilius, quam à muliercula complexu cōtinere. Sed hæc licet naturæ viribus impoßibilia, per gratiam facta fuerunt poßibilia, non viris tantùm:

Verùm

Verùm etiam infirmis puellulis. Quidni igitur in continentia multo faciliùs illud fieret? Reſpondeo, Vocatio communis eſt omnium piorum, vt Diabolo, mundo & carni reſiſtant, & in perſecutione Chriſtum confiteantur. Et ad hæc Deus gratiam ſuam omnibus petentibus promiſit. Non autem communis omnium piorum vocatio eſt ad cœlibatum: Sed Deus vni vult gratiam ſeu donum ad cœlibatum, alteri ad coniugium dare. Ita de tentationibus generalibus rectè dicitur, Sufficit tibi gratia mea. Sed de tentatione Satanæ per incontinentiam Paulus dicit, Conuenite rurſus in vnum, ne vos tentet Satan. Item volo iuniores viduas nubere, nullam occaſionem dare aduerſario, iam enim quædam conuerſæ ſunt retrò poſt Satanam.

Quòd verò dicunt alia eſſe remedia ad reprimendam incontinentiam, quàm ſolum coniugium, vt laborare, orare, corpus caſtigare &c: Non igitur ſtatim eum, qui ſentit tentationes aliquas incontinentiæ, debere ad coniugium prouolare. Hòc in præcedentibus cum de vſtione ageremus explicatum eſt: Donum enim continentiæ in illis, quibus datum eſt, ea diligentia de qua argumentum loquitur, exuſcitatur & excolitur: Reliquis verò, qui donum illud ex Deo non habent, Paulus dicit, Si non continent contrahant matrimonium, Melius eſt enim nubere quam vri &c.

Frequen-

De dicto Sapientiæ 8.

Frequentiſſima apud Auguſtinum & alios eſt allegatio eius ſententiæ, quæ extat Sapien. 8. Vt ſciui, quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſapientiæ, ſcire cuius eſſet hoc donum: Adij Dominum, & deprecatus ſum ipſum, &c. Et inde conantur probare, donum cœlibatus generaliter promiſſum eſſe omnibus petentibus. Sed profectò locus ille, ſi rectè inſpiciatur, non probat hoc. Manifeſtum enim eſt, autorem ibi loqui in perſona Solomonis, dicit enim: Tu elegiſti me Regem populo tuo, & dixiſti me ædificare Templum in monte ſancto tuo, &c. Et certè Solomon nõ fuit cœlebs, cumq́; prolixè deſcribatur oratio illa, de qua locus allegatus inquit, Adij Dominum, & deprecatus ſum illum, & dixi, &c. Prorſus nulla fit mentio cœlibatus, ſed ſapientiam petit ſibi dari. Ipſa igitur luce clariùs eſt, locum illum non loqui de cœlibatu. Hiſtoria enim Solomonis, in cuius perſona illa dicuntur, hoc non admittit. Sed in quis ponitur ibi vocabulum ἐγκρατὴς, quòd continentiam ſignificat? Conſideretur autem totus contextus loci, quale enim donum intelligat, cuius autor ſit Deus, non nobis diuinandum reliquit, ſed longa precatione exponit. Adij enim, inquit, Dominum, & deprecatus ſum ipſum, & dixi, &c. Nullum autem verbum de cœlibatu in tota illa precatione inuenitur: Sed cùm in præcedentibus dixiſſet, ſe à puero amâſſe,

& ſecta-

& ſectatum fuiſſe ſapientiam, ſed intellexiſſe, quòd non poſſet eam conſequi, niſi ex dono Dei, ideo inquit, adij Dominum, & deprecatus ſum ipſum, Da mihi ſapientiam, &c. Sicut igitur in communi lingua græca, vox ἐγκρατὴς ſæpe ita vſurpatur, quando aliquis compos alicuius rei fit, ſic hoc etiam in loco rectè accipi poteſt. Cùm viderem, me non poſſe compotem fieri ſapientiæ, quam amabam, oraui igitur Dominum: Ita totus contextus optimè cohæret, ineptiſſimum autem eſſet, ſi de cœlibatu proponeret, & poſtea in prolixa oratione aliud peteret, nulla prorſus mentione facta cœlibatus. Sed etiamſi in vſitata ſignificatione accipiatur, non extorquebitur inde, donum cœlibatus commune eſſe omnibus petentibus. Nam vocabulum ἐγκρατὴς, tribuitur etiam coniugibus caſtis, qui liberos habent, Tit. 1. Et quia Solomon Sap. 8. loquitur, non ergo de perpetuo cœlibatu vocabulum ἐγκρατὴς ibi intelligendum eſt. Nam 3. Reg. 3. Coniugium Solomonis ante orationem pro ſapienta, deſcribitur. Et conſideretur quomodo cum toto contextu ſententia illa cohæreat. Nam cap. 7. dixit, Spiritũ ſapientiæ eſſe ſanctum & incoinquinatum ἀμόλυντον. Et cap. 8. inquit: Sapientia docet σωφροσύνην temperantiam ſeu pudicitiam, quæ etiam in coniugio eſt, 1. Tim. 2. Et poſtea dicit, cùm animam bonæ indolis nactus eſſem, dedi operam, vt corpus etiam eſſet ἀμίαντον

Vox ἐγκρατὴς.

Sapient. 8.

λον impollutum, quia ſcilicet ſapientiæ, cuius Spiritus impollutus eſt, cupiebam particeps fieri. Sed vidi eſſe donũ Dei, corpus impollutum ſeruare, ideo oraui Dominum. Qomodo verò Solomon corpus ſuum impollutum ſeruauerit, hiſtoria ipſius oſtendit, in adoleſcentia ſiquidem illegitimas commixtiones vitauit, & poſteà coniugium iniјt, cuius thorus, quia immaculatus eſt, corpus ſeruat incontaminatum coram Deo. Et quidem non in cœlibatu, ſed in coniugio poſito Solomoni donũ ſapientiæ, cuius Spiritus impollutus eſt, collatum fuit 3. Reg, 3. Quid igitur ἐγκράτεια illa ſit, quàm Solomon & petiuit & impetrauit, cuius autor & donator Deus eſt, ex hiſtoria Solomonis luce meridiana clariùs eſt. Hæc de ſententia illa Sap. 8. quæ tanto cum apparatu allegari ſolet, hoc loco annotare volui. Illæ enim interpretationes omnium certiſſimæ ſunt, quas ipſæ textus circumſtantiæ monſtrãt, ſubminiſtrant & confirmant.

De teſtimonijs patrum

Poſtremò non ignoro, pleroſq; ex patribus ita diſputare, quaſi videantur ſentire, omnes ſi modò velint & petant, poſſint continentiam in cœlibatu præſtare. Illud enim (qui poteſt) ita interpretantur, quicunq; vult capere, capiat: Sed hæc explicatio manifeſtè pugnat cum Paulo, ſicut perſpicuè in præcedentibus demõſtrauimus. Et ipſi patres etiam cum Chriſto & Paulo ſentiunt ac loquuntur.

Ignatius

Ignatius enim ad Smyrnenſes inquit, εἴ τις δύναται ἐν ἁγνείᾳ μένειν ἐν ἀκαυχησίᾳ μενέτω, ἐὰν καυχήσηται, ἀπώλετο, hoc eſt, Si quis poteſt in continentia manere, maneat ſine gloriatione, ſi verò gloriatus fuerit, periјt. Ignatius.

Hilarius dicit, Dominum nos admonere ad cœlibatum, ſi tamen poßimus. Hilarius.

Hieronymus contra Iouinianum dicit. Si omnes virgines eſſe poſſent, nunquam & Dominus diceret: Qui poteſt capere, capiat, & Apoſtolus in ſuadendo nõ trepidaret. Et in Mat. 19. ſcribit: vnde infert dominus, qui poteſt capere, capiat, vt vnuſquiſq; cõſideret vires ſuas, vtrũ poßit virginalia & pudicitiæ implere præcepta, per ſe enim caſtitas blãda eſt, quẽlibet ad ſe alliciens. Sed cõſiderandæ ſunt vires, vt qui poteſt capere, capiat. Hieronym.

Auguſtinus ad Pollentium cap. 19. inquit, ad cœlibatum conſilio Apoſtoli, quicunq; poteſt capere, prouocatur. Idem de virginitate cap. 40. Vnuſquiſq; habet proprium donum. Quis ergo donat iſta? Quis diſtribuit propria vnicuiq; ſicut vult? Nempe Deus, apud quem non eſt iniquitas. Ac per hoc, qua æquitate ille faciat alios ſic, alios autem ſic, homini noſſe aut impoßibile aut difficile eſt: quin tamen æquitate faciat dubitare fas non eſt. Auguſtinus.

Et Gregorius de cura paſtorali parte 3. cap. 30. dicit, donum cœlibatus non eſſe omnium, his verbis: Veritas de hac integritate dicit: Non Gregorius.

omnes capiunt verbum hoc, quod eo innotuit ſummum eſſe, quo denegauit omnium. Et capite præcedenti ſcribit, cœlibes eſſe à paſtoribus admonendos, vt ſi tentationum procellas cum difficultate ſalutis tolerant, coniugij portum petant.

Bernhardus *Bernhardus etiam in ſermone ad Clericos, de contemptu mundi: Vtinam, qui continere non valent cælibatui dare nomina vereantur, ſumptuoſa enim turris eſt, & verbum grande, quod non omnes capere poſſunt.*

Hæ veterum ſententiæ, manifeſtè oſtendunt, ipſos ſenſiſſe, quod non omnibus detur donum illud, vt poßint continere, quia verò donum continentiæ, etiam in illis, quibus datur, recipitur, exuſcitatur, excolitur & conſeruatur, non ſine magno ſtudio, conatu, labore & lucta à petentibus, ſicut ſuprà oſtendimus, & multi deſidia illud ſuffocant & extinguunt, in hãc ſententiam rectè accipi poſſunt dicta quædam patrum, vt cum Origenes dicit, qui vult capax eſſe verbi de caſtitate petat, credens dicenti, & accipiat non dubitans de illo, quod dictum eſt, omnis qui petit, accipit. Et quod Auguſtinus ad Pollentium, lib. 2. cap. 19. Non eos terreat ſarcina continentiæ, leuis erit, ſi Chriſti erit, Chriſti erit ſi fides aderit, quæ impetrat à iubente quod iuſſerit. Item, quod Chryſoſtomus dicit, ideo non omnes capere poſſunt, quia non omnes volunt, palma pro-

propoſita eſt, qui cupit gloriam, cogitet de labore. Et Hieron. His datum eſt à Deo, qui petierunt, qui voluerunt, qui vt acciperent, laborauerunt, &c.

Hæc veterum dicta, ſi accipiantur eo modo, vt dictum eſt, nihil habent incommodi, ſi quis verò ea voluerit ita torquere, quòd donum continentiæ indifferenter omnibus offeratur, ſi modo velint, petant & conentur, is faciet patres directè pugnare contra Chriſtum, contra Paulum, immò cōtra ſeipſos etiam. Et ſi qui ex patribus maximè ita ſenſiſſent, ipſi darent nobis veniam, quòd mallemus certam & manifeſtam Chriſti & Pauli ſententiam, quàm priuatas hominum cogitationes ſequi.

CAPVT V.

DE VOTO COELIBATVS, ET quid Paulus de propoſito ſuſcipiendi cœlibatus doceat.

CVm itaq; conſtet, cœlibatum eſſe vitæ genus, Deo placens in his, qui donum habent, quæſtio iam eſt, à quibus & quomodo genus illud vitæ ſuſcipiendum & inſtituendum ſit. Et an voto aliquis ad cœlibatum, in perpetuum abiurato coniugio, ſe aſtringere poßit aut debeat, ita vt emiſſo voto, nec poßit nec debeat in An vouendus ſit cœlibatus.

perpetuum, ſub pœna æternæ damnationis, in quocunq; etiam caſu, ſi neceßitas flagitârit, remedio coniugij diuinitùs contra vſtionem & vitandam fornicationem, inſtituto vti. Hoc enim eſt, quod 9. Canon Tridentinus dicit eos, qui caſtitatem vouerunt, nõ poſſe ſub pœna anathematis matrimonium contrahere, etiamſi ſentiant ſe caſtitatis donûm non habere. Pelagus autem opinionum, & carnificina conſcientiarũ, eſt hæc quæſtio, quando ex hominum præſumptis ſententijs & decretis, æſtimanda inſtituitur. Simplex verò & plana eſt eius explicatio, ſi lucerna pedibus noſtris ſit verbum Domini. Ex Scripturis igitur diuinitùs inſpiratis (iuxta Magni Conſtantini conſilium) ſumemus quæſtionis huius ſolutionem. Et apparebit quantùm conſcientiæ interſit, an ſemitas Domini rectas in Scriptura præmõſtratas, an verò anfractus ſeu labyrinthos potiùs viarum humanarum ingrediatur.

Non prædi- ti dono continentię contrahant.

Qui igitur donum continentiæ ex Deo nõ habet, ei cœlibatus, nec præcipitur, nec conſulitur: Sed mandatum habet, ſi non continent, contrahãt matrimonium, meliùs eſt nubere, quàm vri, &c. Nec bene igitur nec rectè facit, qui ſine dono continentiæ cœlibatui ſe aſtringit, ſicut in præcedenti capite ex Pauli ſententia oſtenſum eſt. Sed quid de illis, qui donum habent, vt adhibita ea, de qua ſuprà dictum eſt, diligentia, flammas libidinis poßint vel reſtinguere, vel reprimere

mere & cohibere? Certè ſi non haberemus expreſſam Spiritus ſancti determinationem de hac quæſtione, nos iudicaremus eum coram Deo damnabiliter peccare, qui dono continentiæ non vteretur ad cœlibatum: Ac ſine dubio ingenioſi eſſemus, colligendis multis & varijs, ad confirmandam hāc ſententiam rationibus. Sed admiranda eſt Pauli modeſtia, quod conſcientijs nihil vult tanquam neceſſarium imponere, de quo non habet expreſſum mandatum Domini. De virginibus igitur, inquit, præceptum Domini non habeo, non autem loquitur in genere de virginibus, hoc eſt, de perſonis ſolutis, quæ dono continentiæ deſtitutæ, ad cœlibatum non ſunt idoneæ. De illis enim in principio dixerat ſe habere præceptum Domini, vt qui ſe non continent contrahant matrimonium. Hoc ergo loco de illis virginibus loquitur, quibus à Deo datum eſt, vt poſſent verbum de cœlibatu capere, dicit enim ſi ſolutus es, ne quæras vxorem. Et de illis virginibus dicit, quod ſi & vxorem duxeris non peccaſti, etſi virgo nupſerit, non peccauit: Afflictionem tamen in carne habebunt huiuſmodi. Vbi vides, quòd Paulus hoc dicit, eos, qui donum continentiæ habent, & tamen contrahunt matrimonium, accerſere quidem ſibi afflictiones carnis, conſcientiam tamen in ſpiritu coram DEO ipſis relinquit liberam, quòd ſcilicet nubendo non peccent. Et poſtea dicit,

An habentibus donum continentiæ interdictum ſit coniugium.

 etiamſi

etiamſi cauſſa incontinentiæ non interceſſerit, ſed tantùm ſi pro more populi aut loci habeatur indecorum, vltra adultam ætatem aliquam ſeruari virginem, faciat, inquit, quod vult, non peccat, ſi nubat. Et hæc omnia ſumit ex eo fundamento, quia, inquit, præceptum Domini non habeo, quod ſcilicet illi, qui donum continentiæ habent, neceſſariò debeant in cœlibatu viuere, & à coniugio abſtinere. Meam autem, inquit, ſententiam propono, vt qui miſericordiam conſecutus ſum à Domino, in hoc vt ſim fidelis. Arbitror itaque hoc bonum eſſe propter præſentem neceſſitatem, &c. Item, vidua ſoluta nubat, cui vult, modò in Domino. Attamen beatior erit ſi ſic permanſerit iuxta meam ſententiam. Puto autem quod & ego Spiritum Dei habeam. Non autem vult Paulus verbo Dei aliquid de ſuo addere aut priuatas ſuas cogitationes verbo Dei vel æquare vel præponere, ſed γνώμην vocat, non propriè conſilium: (ita enim βȣλὴν nominaſſet) ſed ſententiam ſeu iudicium, quod ex generali analogia fidei, in caſu, de quo in Scriptura nihil expreſſum extat, colligit, vt ſcilicet quiſque tale genus vitæ ſibi deligat, quod pro ratione circumſtantiarum loci, temporis, perſonarum & donorum iudicat & animaduertit ſibi vtile & commodum futurum, ad hoc, vt curet, quæ ſunt Domini, vt ſanctus ſit corpore & ſpiritu, & indiuulsè Domino adhæreat. Hac verò ſua ſententia

tia, non audet cœlibatum tanquam neceſſarium, etiam illis, qui donum habent iniungere, nec audet peccatum dicere, etiamſi illi, qui donum continentiæ habent, contrahant matrimonium. Sed inquit, propter commoda & vtilitates cœlibatus, exiſtimo, (conſcientia tamen manente libera) bonum eſſe ſic manere. Item, meliùs facit & beatior erit ſi habens donũ ſic permanſerit iuxta meam ſententiam. Paulus igitur non præcipit, ſed conſcientijs liberum relinquit, tantùm ſuadet & conſulit, vt propter vtiles fines, illi, qui donum continentiæ habent, ſi voluerint, in cœlibatu maneant.

Ad cœlibatũ non ſunt cogendi, etiam qui donum continentiæ habent.

Nec verò in genere tantùm conſilium dat de cœlibatu, ſed accurratè oſtendit, quomodo ſit ſuſcipiendus. Tradit enim vtiles aliquot regulas ſeu cautiones, quas in deligendo ſeu ſuſcipiendo cœlibatu, diligenter vult obſeruari, illas, vt planior ſit explicatio, ex perpetuo Pauli contextu contrahemus, & ordine recenſebimus.

Paul. certis regulis docet, quomodo cœlibatus ſuſcipiendus ſit.

Prima autem regula ſeu cautio hæc eſt: Ne quis laudibus cœlibatus illectus, temerè viribus ſuis non ſatis exploratis, vitam cœlibem arripiat, ſed vt diligenter conſideret, quodnam donũ ex Deo habeat. Normam autem explorationis ita deſcribit, vel neceſſitatem quis habet, vel poteſtatem propriæ voluntatis. Et neceſſitatem vocat, quando quis, ſicut Hieron. explicat, videt laſciuientem carnem ſuam in libidinem, ita vt

H 5 refre-

refrenare non poßit, atq; ita agnoſcit ſe in duplici neceßitate poſitum, vt aut vratur & ſcortetur, aut vxorem ducat. Et in hanc ſententiam *vocabulum* ἀσχημονεῖν, *quo Paulus hoc loco vtitur, vſurpatur* Rom. 1. *de pollutionibus contra naturam. Græci interpretes hoc vocabulo vtuntur* Gen. 34. *de ſtupratione* Dinæ. *Et quod dicitur* Leuit. 18. *reuelare turpitudinem propinquæ ſecundum carnem, hoc Græci reddiderunt* ἀσχημοσύνην, *imò membra pudenda ita vocant,* Exod. 20. & 28, *quod Paulus imitatus eſt,* 1. Corinth. 12. *Qui igitur talem* ἀσχημοσύνην *animaduertit, & ſic oportet fieri, inquit, Paulus ſcilicet ob reſtinguendam vſtionẽ, & vitandam fornicationem, is ſciat ſibi non conſuli, multò minùs præcipi, vt committat ſe periculis vitæ cœlibis & tentationibus Sathanæ, ſed meminerit mandatum eſſe, ſi ſe non contineat, vt matrimonium contrahat. Qui verò donum continentiæ ex Deo habet, atq; ita non neceßitatem, ſed poteſtatem habet propriæ voluntatis, ei liberum eſt, voluntatem applicare vel ad coniugium vel ad cœlibatũ. Et ſi cœlibatum eligat, bene facit, imò meliùs facit, quàm ſi coniugium ſuſciperet propter rationes ſuprà expoſitas.*

Verbum ἀσχημονεῖν quid.

2 *Non vult cœlibatum, etiam ab illis, qui donum habent, deligi & ſuſcipi, ea opinione, quaſi neceßitas præcepti diuini eum iniungeret & imponeret, aut quaſi peccatũ eſſet, ſi talis, qui do-*

num

num continentiæ habet, matrimonium contraheret, ſed libertatẽ conſcientiæ vult conſeruari.

3 *In hoc delectu præcipuè vult rationem haberi vocationis ſeu functionis cuiuſq;, ita, vt tota deliberatio ad veros fines cœlibatus referatur, qui ſuprà peculiari capite expoſiti ſunt. Hoc inqt ad id, quod vobis ipſis cõducibile eſt, dico, vt ſcilicet, ſi vocationis veſtræ officia cõmodiùs et expeditiùs obiri poſſint in cœlibatu, & ſi donũ illud habetis, deligatis vitã cœlibẽ in hunc finẽ, vt cõmodiùs et expeditiùs poſſitis curare, quæ ſunt Domini, ſanctimoniam corporis & ſpiritus ſectari, indiuulsè Domino adhærere, ab afflictionibus carnis et à ſolicitudinibus auocantibus ab exercitÿs pietatis, liberiores eſſe.*

4 *Monet Paulus ne temerè aut leuiter aliquid conſtituatur in ſuſcipiendo cœlibatu, ſed vt diligens, grauis & matura adhibeatur deliberatio, Ideo enim bis mentionẽ facit cordis, qui ſtat firmus, inquit, in corde ſuo. Item qui iudicauit hoc in corde ſuo, ne ſcilicet ipſo facto cœlibatus ſuſcipiatur, ſine certo et deliberato, animi propoſito; neúe animo ambigẽte ſeu fluctuãte ſuſcipiatur. Et ne deliberatio illa leuiter, obiter aut perfunctoriè peragatur, vt quis viribus ſuis nõ ſatis perpenſis, & corde ſeu animo ſuo, quomodo erga cœlibatũ affectus ſit, nõ ſatis explorato, aliqd cõſtituat, cuius nõ multò poſt incõſtanti mutabilitate ipſum pœnitat. Sed omnib, circũſtantÿs diligenter*

Non temerè cœlibatus ſuſcipiendus.

Accedat deliberatio diligens.

genter & rectè conſideratis, perpenſis & exploratis, maturo cōſilio, deliberato propoſito, et cōſtanti voluntate, certi aliquid conſtituatur. In hac aūt deliberatione caput debet eſſe inuocatio ſeu oratio, vt Deus ſpiritu ſuo ſalutaria conſilia ſuggerat, deliberationes gubernet, animum quo velit, inclinet, et ordinaria ſubijciat media. Sicut enim in omnibus vocationibus diuinis hoc obſeruandum eſt, ita cùm Paulus inter vocationes Dei numeret & coniugium & cœlibatum, eadem ratio eſſe debet in hiſce etiam deliberationibus. Magnam enim emphaſin habent verba, quibus Paulus vtitur, vt cū dicit hoc κέκρικε in corde ſuo. Significat enim κρίνειν, quando re deliberata, & argumentis tanquam in iudicio vtrimq; diſceptatis, iudicium fertur, ſententia pronunciatur, & certi aliquid definitur, determinatur ſeu ſtatuitur. Ita Actor. 15. poſt factam συζήτησιν diſquiſitionem ſeu collationem ſententiarum. Petrus his verbis pronunciat, ideo ego iudico, &c.

Adhibeatur inuocatio Dei.

Et 1. Corin. 5. Paulus laturus ſententiam excommunicationis, hoc ipſo verbo vtitur. Hoc verò loco cùm addit, iudicauit in corde ſuo, plus eſt, quàm quando 1. Cor. 11. dicit, Iudicate apud vos ipſos, an decorum ſit, &c. Magnam etiam emphaſin habet, quod hoc loco dicit, ἕστηκεν ἑδραῖος. Significat enim ἑστήκειν firmiter & cōſtanter perſtare ſeu perſeuerare. Et ἑδραῖος ſignificat firmum ac ſtabilem, vnde ἑδραίωμα fundamen-

damentum ſeu fulcimentum dicitur. Et 1. Cor. 15. coniungit hæc duo, ἑδραῖοι & ἀμετακίνητοι, qui ita ſunt obfirmati, vt non patiantur ſe à ſententia dimoueri, ac obſeruetur antitheſis. Paulò antè cùm ageret de illis, qui licet donum continentiæ habeant, tamen contrahunt matrimonium, vtitur verbo νομίζειν. Et addit, faciat quod vult, non peccat ſi elocat, ſed in cœlibatu ſuſpiciendo, verbis maturæ, diligentis & grauis deliberationis, vtitur. Et ad conſilia, vt ſalutaria ſint, requiritur gubernatio Spiritus ſancti, & benedictio diuina, quæ pia oratione petenda & quærenda ſunt. Atque ideo etiam deliberationem illam non committit ætati iuuenili, in qua conſilium, prudentia, circumſpectio, grauitas & conſtantia deſideratur, ſed parentibus vel alijs ſapientioribus, qui rectiùs, maturiùs & diligentiùs hæc iudicare poſſunt, eam vult deferri & communicari. Et tamen patriam poteſtatem ita limitat Paulus, non quaſi liberi præter ſuam ſententiam, voluntatem & habilitatem, à parentibus pro imperio vel ad coniugium, vel ad cœlibatum, deſtinari poſſent, ſed patris deliberationem ſtatuit moderandam & dirigendam eſſe ſecũdum ingenium, voluntatem, habilitatem & inclinationem, ſiue vt Græci interpretes loquuntur γνώμην καὶ ὁρμὴν filiæ. Ita enim veteres, Ambroſius, Hieronymus, Primaſius & Photius, illa verba Pauli rectè interpre-

Non ætatis iuuenilis eſt hęc deliberatio.

terpretantur, non habens neceſſitatem, ſed poteſtatem propriæ voluntatis.

5 *Præterea in hac deliberatione Paulus vult etiam ætatis rationem haberi. Nam hoc loco vocat virginem* ὑπέρακμον. *Et 1. Tim. 5. expreſſè nominat annum ætatis ſexageſimum, inſinuat ergo* I. *ætatem ante* ἀκμὴν. II. *In ipſa* ἀκμῇ, *hoc eſt in integra ſeu conſiſtente ætate.* III. *poſt* ἀκμὴν. *Et quidem ante* ἀκμὴν, *quando corpora adhuc creſcunt, & qualitates caloris & humoris nondum abſolutæ ſunt, nec ad ſuum incrementum peruenerunt, mediocri diligentia Deo iuuante poteſt puritas retineri. Et ad hanc diligentiam exhortandi ſunt iuniores, exemplo Solomonis Sapientiæ 8. ſicut in præcedentibus dictum eſt. In illa verò immatura ætate, & ex eius circumſtantijs, ſi quis de totius reliquæ vitæ ſtatu conſtituere vellet, imprudenter faceret. Poſt* ἀκμὴν *autem in ætate prouectiori circa annum ſexageſimum iudicat Paulus 1. Tim. 5. non opus eſſe ſcrupuloſiori examine, ſi enim tunc vſtio vel non ſentitur, vel reprimi & reſtingui poteſt, non eſt periculum, ne annis ſuccedentibus, creſcat & inflammetur. Ad ætatem igitur inter mediam, quæ* ἀκμαῖα, *hoc eſt, conſiſtens, florens & integra appellatur, deliberatio & exploratio illa pertinet, ſicut & Hieronymus in commentarijs dicit: Parentes quidem vſque ad legitimam ætatem cuſtodire debent virginem,*

&

& docere quod meliùs eſt. Si autem illa tunc noluerit, fiat quod neceſſe eſt, &c. Et adſit poteſtas propriæ voluntatis, ne vel corpus ægritudine languefactum, vel animus luctu, & aliis ſolicitudinibus deiectus ſit: Ita enim falleret deliberatio, ſicut exemplum viduarum 1. Tim. 5. indicat.

6 His verò regulis omnibus, de ſuſcipiendo cœlibatu Paulus addit vtilem & neceſſariam hanc cautionem: Hoc autem dico ad id, quod vobis ipſis conducibile eſt, non vt laqueum vobis iniiciam. Obſeruanda autem eſt Grammatica vocabuli ſignificatio, βρόχον enim Varinus dicit ſignificare foramen corrigiæ, per quod ferramentum traiicitur, vt pedem conſtringat. Suidas dicit ſignificare, τὸ τῆς ἀγχόνης χοίνιον illam partem laquei, quæ ita parata eſt, vt conſtrictione ſua ſtrangulet. Et citat græcam ſententiam ὁ δὲ ἤδη μεμηχανημένος ἀγχόνην τὸν βρόχον ἐνδεδυμένος. Pollux dicit, βρόχον ſignificare in aucupum ſeu venatorum retibus foramina, quæ quaternorum funiculorum nexibus efficiuntur, per quæ animalcula, ſi caput exerant, quaſi elapſura, fortiùs conſtringuntur, & ita capiuntur. Et vſitatiſſima in Scripturis eſt ſimilitudo laquei, quando aliquis vel inſidiis & dolis circumuentus, vel non præuidens & animaduertens, incidit in periculum, quo coniici poſſet in

Cœlibatus non nectat laqueum cõſcientiarum.

βρόχος laqueus quid.

in perditionem, vel corporis, vel animæ, niſi inde extricaretur. Cùm igitur ipſa experientia Paulus in viduis, 1. Tim. 5. didiciſſet, qui caſus euenire poßint & ſoleant, etiam illis, qui deliberato animi propoſito cœlibatum ſuſceperunt, non vult cœlibatum, vel ſuſcipiendum, vel ſuſceptum, cuiquam tãquam laqueum inijci, quo ita conſtrictus teneatur, vt etiamſi poſtea tentationibus Sathanæ propter incontinentiam flammis vſtionis, periculo fornicationis & quæ inde conſequitur, perditioni, & corporis & animæ, expoſitus ſit, non poßit inde extricari & liberari. Declarationem autem ipſe addit, quibus & quando cœlibatus fiat laqueus, ſcilicet, quibus & quando, nõ amplius conducibilis & vtilis eſt, πρὸς τὸ εὔσχημον, id eſt, (ſicut antitheſis, τοῦ ἀσχημονεῖν, cuius ſignificatio paulò antè explicata eſt, oſtendit) ad hoc, vt honeſta caſtitas, ſine labe ſiniſtræ famæ, ac ſine pollutione carnis & ſpiritus ſeruetur, vtq; ſine auocamentis & diſtractione, Domino piè, quis adhærere poßit.

Quibus, & quando, cœlibatus ſit laqueus.

Qui igitur vitam cœlibem agere inſtituit, ſi poſtea experiatur, ſe à Sathana propter incontinentiam periculosè tentari, vſtionibus pollui, in periculo fornicationis verſari, inuocationem impediri, exercitia pietatis turbari flammis libidinum, quas lucta, oratione & diligentia reprimere & reſtinguere non poteſt, is ſi in hoc caſu, ad ſeruandum cœlibatum, quem ſuſcepit, adigi-

adigitur & cogitur, & profectò contra voluntatem & prohibitionem Pauli, laqueus inijcitur, qui verò obſtinatè in tali caſu cœlebs conatur manere, is ſibi ipſi contra mentem & inhibitionem Pauli, laqueum induit. Et *metaphora laquei, periculum & perditionem indicat, niſi laqueus extricetur, imò abijciatur & abrumpatur. Qui enim laqueum non vult inijci, is certè iniectum, non vult cum periculo corporis & animæ retineri ſed abijci.* Et *manifeſta eſt* Pauli *ſententia : licèt nec temerè nec leuiter, ab eo, quod ſemel deliberato animi propoſito, tanquam vocatio* Dei *ſuſceptum eſt, reſiliendum ſit,* Deum *tamen nemini cœlibatum inijcere, vt ipſi laqueus ſit.* Imò Deum *non velle, vt quiſquam hominum, etiamſi ſpiritum* Dei *ſicut* Paulus, *habeat, vel alteri, vel ſibi ipſi cœlibatum ita imponat, vt ſit vel fiat ipſi laqueus.* Ac *quomodo & quando ſit & fiat laqueus, ipſe ſicut oſtenſum eſt declarat.* Non *autem dicit, ſi ſemel deliberato propoſito cœlibatum ſuſcepiſti, etiamſi laqueus tibi vel ſit, vel poſteà fiat, tamen in perpetuum, ſub pœna æternæ damnationis, non potes indè liberari, ſed conare, luctare, precare, &c.* Hoc *certè non dicit, ſed ſimpliciter pronunciat,* Hoc *dico ad id, quod vobis ipſis conducibile eſt. non vt laqueum vobis inijciam, vt ſcilicet neceſſe vobis ſit, in cœlibatu manere, etiamſi ille vobis ad finem illum de quo ſuprà dictum eſt, non ſit adiu-*

 mento,

mento, ſed obſtaculo & impedimento, imò etiam ſi exponat vos periculo pollutionum, ſcortationis et perditionis. Relinquit igitur conſcientiæ libertatem illam integrā & illæſam, vt qui non continet nubat, & ſi nupſerit non peccet, ſemper enim & omnibus meliùs eſt nubere quàm vri, & oppoſitum vel docere vel præcipere, vel facere laqueus eſt contra prohibitionem Pauli.

Tridẽn. Canon repugnat Paulo.

Hanc eſſe Pauli ſententiā de ſuſcipiendo cœlibatu, certum & manifeſtum eſt. Nihil aūt habet hæc ſententia perplexi vel intricati, quod vel dubitationes parere, vel ſcrupulos conſcientijs inijcere poſſit, ſed eſt ſimplex, plana, conſcientijs vtilis & ſalutaris. Tridentinum verò Concilium ſepoſita ſeu ſepulta potiùs plana hac Pauli ſententia, ita decernit Cano. 9. *Si quis dixerit poſſe oēs contrahere matrimonium, qui nō ſentiunt ſe caſtitatis, etiāſi eā vouerint, habere donum, Anathema ſit.* Non aūt ignota mihi ſunt illa, quæ ex Patrum ſcriptis, ex Conciliorum decretis, & ex Scholaſticorū diſputationibus huc afferri ſolent. Sed q̃a à modeſto & ſalutari cōſilio Pauli diſſentiunt: Imò cum eo pugnant, & cōtinent vaſtiſsimum pelagus quæſtionum, diſputationum et dubitationum, quib. conſcientiæ, in periculoſos illos laqueos, quos tanta ſollicitudine Paulus præcauere voluit, conijciuntur, certè ſicut Apoſtoli dicunt Act. 4. Nō eſt iuſtū in cōſpectu Dei, homines potiùs audire quàm Deū per Paulum loquentē.

CAP.

CAP. VI.

DE VOTIS VETERIS TEſtamenti.

Hæc quidem ſimplici & piæ conſcientiæ ſufficerent. Plenioris tamen explicationis gratia, de præcipuis Pontificiorum argumentis, quibus ad ſtabiliendum votum ſuum cœlibatus vti ſolent, quædam addemus. Et quia ſtrepitu ſententiarum Scripturæ, de faciendis & reddendis votis conantur conſcientias turbare, breuiter perſtringemus doctrinam de votis veteris Teſtamenti, ac addemus ſententiam noui Teſtamenti. Non autem integram huius quæſtionis explicationem, de votis in genere, hoc loco inſtituemus, ſed quæ ad ſoluenda Pontificiorum argumenta de voto cœlibatus vtilia & neceſſaria videbuntur, in compendium contrahemus.

Argumenta Pontificiorum, quibus votum cœlibatus defendunt.

Obijciuntur enim, vrgentur & inculcantur generales hæ Scripturæ ſententiæ. Pſal. 76. Vouete & reddite Domino Deo veſtro. Pſal. 67. Reddam tibi vota, quæ diſtinxerunt labia mea. Num. 30. Si quis virorum votum Domino vouerit, non faciet irritum verbum ſuum, ſed omne quod promiſit implebit. Eccleſ. 5. Si quid vouiſti Deo, ne moreris reddere, ſed quodcunq; voueris redde, multoq; meliùs eſt non vouere, quàm

Sententiæ generales de votis.

poſt votum promiſſa non reddere. Deut. 23. Cum votum voueris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus, ſi moratus fueris reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri absq; peccato eris. Quod autem ſemel egreſſum eſt de labijs tuis, obſeruabis & facies ſicut promiſiſti Domino Deo tuo, &c.

Hæ ſententiæ generales, quando ad votum cœlibatus accommodantur, non poſſunt rectè explicari, niſi in genere de votis aliquid dicatur.

De votis vet. Teſtamenti.

In veteri igitur Teſtamento, & facta & perſoluta fuiſſe vota, extra controuerſiam eſt, conſiderandæ autem ſunt deſcriptiones votorum, inde enim doctrina colligi poterit. Et ſumma hæc eſt. Faciebant in veteri Teſtamento vota propter varias cauſſas, præcipuè verò, quandò in periculis & neceſſitatibus conſtituti, Deum pro liberatione, vel impetrando beneficio, inuocabant. In afflictionibus enim non tantùm clamabant ad Dominum, ſed promittebant gratitudinem, non in genere tantùm, ſed in ſpecie etiam aliquid, quod iuxta legem loco gratitudinis Deo offerrent, Vouebant vt Gen. 28. Num. 21. 1. Reg. 1. Ionæ 1. & 2. Pſal. 22. Cum clamarem exaudiuit me, vota mea reddam. Pſal. 66. Reddam vota quæ diſtinxerunt labia mea, & locutum eſt os meum in tribulatione mea. Pſal 76. Vouete (ſcilicet in anguſtia conſtituti) & reddite (ſcilicet poſt exauditionem & liberationem)

Variæ cauſæ votorum populi vet. Teſtamen.

nem) Vota enim in afflictionibus facta, poſtea in medio Eccleſiæ reddebant, palàm coram omni populo narrantes ſuas anguſtias, & prædicantes beneficia Dei; *vt Pſal.22. Salua me ex ore leonis, Narrabo nomen tuum fratribus meis, In medio Eccleſiæ laudabo te, Qui timetis Dominum, laudate eum, timeat eum omne ſemen Iſrael, quia non auertit faciem ſuam à me, & cum clamarem ad eum, exaudiuit me, Vota mea reddam in conſpectu timentium eum, Pſal. 66. Reddam vota, Venite & audite omnes qui timetis Deum, & narrabo, quanta fecit animæ meæ, Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & miſericordiam ſuam à me.*

Porrò vouebant in veteri Teſtamento etiam extra pericula, vel ad gloriam Dei, & cultum eius iuxta legem amplificandum, Ita vouebantur ſacrificia, Leuit.7. Num.15. Et ad extructionem templi, 2. Paral. 5. Vel ad ſuſtentationem miniſterij & pauperum, Ita vouebantur domus, agri, decimæ, Leuit. 27. Deut. 12. Vel ad teſtificandam fidem & confeßionem, Ionæ 1. Actor. 21. Vel vt caro ſubijceretur ſpiritui per ieiunia & cæterarum rerum abſtinentiam, Num.30. Vel vt eſſet commonefactio eius, quod Paulus tradit, Rom. 12. Exhibete vos Deo hoſtiam viuam. Ita ſe ipſos Deo vouebant, Leuit. 27. Vel vt ſuo exemplo alios inuitarent & excitarent ad agnitionem & glorificationem Dei, Num.6. 1.Reg.1.

Vota veter. Teſtamenti voluntaria, non carebāt expreſſo verbo Dei.

Et licet vota illa fiebant libera & ſpontanea voluntate, Deus tamen non reliquit vouentium arbitrio, vt quicquid ipſis videretur, aut quomodocunq; videretur, vouerent, ſed tradito certo & expreſſo verbo declarauit, quæ & quomodo ſibi vellet vel non vellet voueri. Habebant igitur vouentes in veteri Teſtamento verbum, non tantùm quòd illa, quæ vouebant Deo placerent: Verùm etiam quòd Deus illa ſibi vellet voueri. Nam de ijs, quæ non volebat ſibi voueri, loquuntur hæc dicta, Deu.23. Non offeres mercedem proſtibuli, nec precium canis, in quocunq; voto, quia abominatio eſt Deo. Leuit.27. Primogenita & decimæ, quæ antea Domini ſunt, non debent ſecundariò per votum Domino conſecrari. Prou.15. Victimæ impiorum abominabiles, vota iuſtorũ placabilia. Pro.20. Ruina eſt homini deuorare ſanctũ, et poſt vota facere. Ecc.5. Diſplicet Deo ſtulta promiſſio.

Vota moralia vete. Teſtamenti.

Quæ verò volebat voueri, ea partim erant moralia, quæ etiam ſine voto, ex mandato Dei debentur, vt Pſal.56. Super me ſunt vota tua Deus, reddam laudationes tibi. Pſal.50. Imola Deo laudem, & redde altiſſimo vota tua: Et inuoca me in die tribulationis, & eruam te, & glorificabis me. Gene.28. Dominus erit mihi in Deum. Ad illa verò quæ aliàs debẽtur, peculiari voto ideo ſe obſtringebant. Solet enim humanum ingenium in afflictionibus pium propoſitum gratitudinis & emendationis concipere, poſt liberationem verò

eius

eius ſecurè obliuiſci, ac ſæpe à prauis cupiditatibus abſtractum retrò reſpicere & in peius ruere. Vt igitur mutabilitas illa voluntatis humanæ, in bono peculiari & arctiori vinculo obligationis cõſtringeretur, & ſecuritas, torpor ac prauæ inclinationes carnis, eò fortiùs excuterentur, & omnes affectati prætextus præciderentur, peculiari voto ſeu iuramento, ſe Deo ad reddenda illa, quæ aliàs ex mandato debentur, obligabãt, vt ita perpetuam commonefactionẽ ſecum circumferrent. Ita Pſal. 119. Iuraui et ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ. 2. Par. 15. Corroborârũt fœdus, vt quærerent Deum patrum ſuorum in toto corde ſuo, iurauerúntq; Domino voce magna cũ execratione in omni corde ſuo. 2. Eſd. 10. Percutiunt fœdus & iurãt cum execratione, quòd velint ambulare in lege Domini, &c. Et hæc erant vota moralia.

Præterea verò erant multa ceremonialia vota in veteri Teſtamento, quæ tamen pro ratione pædagogiæ veteris Teſtamenti, vel ſignificationes, vel conteſtationes, vel excitationes erant moralium, pœnitentiæ ſcilicet, fidei, caritatis & obedientiæ. Vt in gratiarũ actionibus adhibebãtur peculiares votiuæ libationes. Pſa. 116. Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi, calicem ſaluationum accipiam & nomẽ Domini inuocabo: Vota mea Domino reddam, corã omni populo eius. Et ipſa ceremonialia vota, volebat Deus referri ad moralia, imò oſtendebat, ſe opus Vota Ceremonialia.

operatum in ceremonialibus illis non curare, ſi non ad moralia referrentur. Vt Pſal. 50. Non in ſacrificijs tuis arguam te. Numquid manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo? Imola Deo laudem, & redde altißimo vota tua, & inuoca me, &c. Sacrificans laudem honorificabit me. Pſal. 51. Libera me de ſanguinibus & exultabit lingua mea iuſtitiam tuam, quoniam ſi voluiſſes ſacrificium dediſſem. Sacrificium Domino ſpiritus contribulatus: Cor contritum & humiliatum non deſpicies, tunc acceptabis ſacrificium iuſtitiæ, oblationes & holocauſta, &c.

Vota ceremonialia regebantur verbo Dei.

Et ad ceremonialia illa vota, non quidem ex mandato tenebantur, erant enim libera et ſpontanea. Deut. 23. Eccle. 5. Sed tamen certò verbo traditum & præſcriptum erat. quæ & quomodo Deus in hoc genere ſibi voueri vellet, Vt Pſal. 66. 2. Reg. 15. 2. Par. 25. Vouentur ſacrificia, Sed quæ ſacrificia vouenda ſint, præſcribitur Leuit. 7. 22. 23. Num. 15. Ita Leuit. 27. Res votiuas Deus præſcribit, Voueat ſeipſum, animalia, domum, agrum. Ita 1. Reg. 1. Hanna vouet Domino filium. Et tale eſt Nazaræorum votum, Num. 6. Ita vouendas eſſe primitias & decimas, præſcribitur Leuit. 27. & Deut. 12. Et inde decimæ vouentur 2. Paral. 31. Aurum, argentum & ſimilia ad ſtructuram templi ex voto conferuntur, 1. Paral. 29. 2. Paral. 5. & 15. Talia enim vouenda eſſe Deus præſcripſerat. Exo. 25. Votum affligendæ animæ

per

per ieiunium, & abſtinentiam aliarum rerum deſcribitur Num. 30. Reprehendit autem Scriptura vota, quæ contra præſcriptũ Dei pugnant. Vt Michæ votum Iud. 17. Et quæ idolis fiebant. Ierem. 44. Amos 5. Baruch 6. Imò & illa vota improbat, quæ licet bona intentione, tamen non ex præſcripto Dei fiebant. Quale erat Iephte votum Iudicum 11. Et Dauid cum bona quidem intentione, ſed ſine certò verbo Dei, feciſſet votum de ædificando templo, 2. Reg. 7. Pſal. 131. Nathan quidem Propheta, votum illud probat & prædicat, ſed Deus non vult votum illud à Dauide impleri, 2. Reg. 7. 1. Paral. 28. Adeò etiam in liberis & ſpontaneis votis, Deus voluit verbum ſuum regulam eſſe. Nec votum Rechabitarum, Iere. 35. De non bibendo vino, de non ædificanda domo, vinea, agro, fuit præter aut extra verbum Dei, Nam abſtinentiam à vino, domum, agros, &c. potuiſſe voueri, & liberum fuiſſe vel redimere vel non redimere, conſtat Num. 6. & 30. Leuit. 27.

Poſtulauit autem Deus, vt vota iuxta legem facta, ſeruarentur. Quia aliàs ſignificatio eſſet contemptus Dei, & animi ingrati, qui obliuiſcitur beneficiorum Dei. Et pugnat contra ſecundum præceptum, Nomen enim Domini in uanùm aſſumitur. Cumq́; peccatum ſit fidem homini datam fallere, multò maius ſcelus eſſet Deo mentiri. Obſeruandum tamen eſt in exemplis votorum veteris Teſtamenti, dicta Scripturæ de red- Certi caſus in faciendis et ſoluendis votis veter. Teſtamenti excepti fuerunt.

 dendis

dendis votis. Deut. 23. Eccleſ. 5. Etiam in veteri Teſtamento, in certis caſibus, exceptionem, limitationem ſeu diſpenſationem admiſiſſe. Votum enim de re impia, illicita vel ſtulta Deus prohibuit fieri, & factum non voluit impleri. Deu. 23. Eccl. 5. Prou. 20. Nec voluit Deus votum reddi, cuius impletio ſine peccato contra mandatum Dei, non poterat fieri, vt Iephte votum. Pulcherrimam verò ἐπιείκειαν *in diſpenſandis & commutandis votis, etiam de rebus per ſe bonis & licitis, quando impleri nō poterant, Deus in veteri Teſtamento ſua voce oſtendit, ne ex votis fierent laquei conſcientiarum. Nam Num. 30. Si filia vel vxor, vel de familia aliquis vouerit quid, & votum iuramento confirmauerit, ſi pater, maritus aut herus contradixerit, vouens non tenetur reus voti, ſed Dominus ei propitius erit, inquit, textus. Et Leu. 27. Si quis animal immundum, quod imolari non poteſt vouerit, nō eſt propter votum contra mandatum Dei offerendum, ſed commutatur in precium, ſecundum ſacerdotis æſtimationem conſtitutum: Ibidē, ſi pauper eſt, vt æſtimationem voti reddere non poſſit, quærat apud ſacerdotem diſpenſationem, & ſacerdos non vrgebit vltra vires vouentis, ſed æſtimationem moderabitur ſecundum id, quod manus ipſius apprehendere poteſt, & dabit pauper, nō quantum vouit, ſed quantum poteſt. In veteri igitur Teſtamento, in faciendis & reddendis votis, excepti*

Votū de re impia, illicita, & ſtulta.

Votū quod nequit ſine peccato præſtari.

Votū de re, quæ non eſt in poteſtate vouentis.

Diſpenſatio votorum in vet. Teſta.

fuerunt

fuerunt hi caſus. 1. Quando votum erat de re impia, illicita aut ſtulta. 2. Quando votum ſine peccato non poterat ſeruari. 3. Quando in poteſtate vouentis non erat votum reddere. 4. Quando finis votorum non erat rectus. Pſal. 50. & 51.

Hæc exempla veteris Teſtamenti diligenter ſunt obſeruanda propter Pontificios, qui in votis nullam admittunt ἐπιείκειαν, ſed rigidiſſimè vrgent vt ſeruentur, ſub interminatione æternæ damnationis, etiamſi vel caſus impotentiæ interueniat, vel ſine ſauciatione conſcientiæ, & ſine læſione vel fidei vel caritatis ſeruari non poſſint. Tales laqueos, ne Moſaica quidem lex inijcere voluit, ſed diſertè dicit: Dominus propitius ei erit. Atq; hæc fuit ratio votorum in veteri Teſtamento, quantùm quidem ad noſtrum inſtitutum ſufficit. Pontificij nullam ἐπιείκειαν in votis admittunt.

CAP. VII.

AN TALIA VOTA SINT ETIAM in nouo Teſtamento.

IN *nouo verò Teſtamento, nec mandatum, nec promiſſionem, nec exemplum habemus, cultum Dei in nouo Teſtamento conſiſtere in faciendis votis. Nec habemus certum aut expreſſum verbum, de quibus rebus & quomodo vota fieri debeant. De cœlibatu quidem Paulus conſilium dat, ſed tamen non dicit peculiari voto illum eſſe* In nouo Teſtamento nullum mandatum Dei extat de faciẽdis votis.

eſſe vouendum Deo. Et non poteſt aliquid ex fide ad cultum Dei fieri, ſi deſtituatur verbo Dei. Verbum Dei enim eſt quod differentiam facit, inter verum cultum & inter ἐθελοθρησκείαν. Coloſ.2. & ματαιοθρησκείαν. Matt.15. Nec concludit argumentum. In veteri Teſtamento vota fuerunt pars cultus diuini, ergo & in nouo. Quia enim cultus Leuiticus veteris Teſtamenti abrogatus eſt, requiritur itaq; certum & peculiare verbum, vt aliquid in nouo Teſtamento ſit cultus Dei. Et quod ad vota attinet, illa ne in veteri quidem Teſtamento ſine certò & expreſſo verbo Dei fuerunt cultus Dei. In nouo verò Teſtamento, non tantùm non extat verbum de votis faciendis: Sed præterea de rebus non mandatis, ſed adiaphoris ſeu liberis ſcriptum eſt: Nemo iudicet vos, Coloſ.2. Nolite iugo ſeruitutis ſubijci. Gal.5. Eſca non commendat nos Deo, neq; enim ſi manducauerimus plus habebimus, neq; ſi non manducauerimus, minus habebimus, 1. Cor. 8. Sunt enim infirma & egena elementa mundi, Col.2. Gal. 4. In quibus regnum Dei, quod eſt iuſtitia, pax & gaudium in Spiritu ſancto, non conſiſtit. Rom.14. Quæ ſi in nouo Teſtamento vera ſunt de ijs obſeruationibus, quæ in veteri habuerunt verbum Dei. Multò magis vera ſunt in ijs, quæ nec in veteri, nec in nouo Teſtamento verbum aut præſcriptum Dei habent, ſed tantùm ſunt doctrinæ & mandata hominum.

Hæc

Hæc fundamenta ſimplicia, plana, perſpicua, vera et firma ſunt, de votis ceremonialibus, ſeu de rebus, quæ in nouo Teſtamento nõ habẽt vel mandatum, vel verbum quòd Deus ijs coli velit. Moralia verò, hoc eſt, quæ ad fidem & caritatem pertinent, eadem ſunt in veteri & in nouo Teſtamento. Et hæc, quæ ex mandato debentur, ſi interpoſita peculiari obligatione, cum obteſtatione nominis diuini Deo promittantur, ſi hoc non fiat opinione meriti, iuſtitiæ, remiſsionis peccatorum & vitæ æternæ, nec ea opinione, quòd melior et præſtantior cultus Dei ſit, ſi fiat ex voto, quàm ſi ex obedientia propter mandatũ Dei fiat, ſed ideò tantùm, vt in conſtantia voluntatis humanæ arctius conſtringatur, ſicut ſuprà dictum eſt, non pugnat cum verbo Dei. Tale enim pactum, ſeu talis promiſsio & obligatio fit in actione Baptiſmi. Et nihil aliud eſt quàm quod de fide Paulus dicit 2. Cor. 11. Deſpondi vos vni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto. De noua verò obedientia Rom. 12. Exhibeatis ſeu ſiſtatis corpora veſtra hoſtiam Deo, & ne conformemini huic ſæculo. Hoc ſi quis votum appellare velit, de appellatione nemo dimicabit. Lutherus enim in 28. caput Geneſis, vocat vota moralia quæ alioqui opera neceſſaria, & mandata ſunt omnibus hominibus. Nec tamen in nouo Teſtamento præſcriptum eſt, vt peculiari aliqua ſolennitate voueantur. Populus enim noui Teſtamenti ſpontaneus,

Lutherus vota moralia nominat.

neus, non ſeruitutis ſed libertatis ſpiritum accepit. Pſal. 110. Rom. 8. 2. Cor. 3. Ipſa verò moralia, mandato Dei non ſunt alligata ad certum modum ſeu præſcriptum, ſiue ad certas circumſtantias quantitatis, perſonarum, temporum, locorum, &c. Sed quomodo circumſtantiæ illæ, ad regulam caritatis exigendæ ſint Paulus tradit 2. Cor. 8. Et in illis liberis circumſtantijs, quod ex hilaritate, ſeu promptitudine ſpiritus rectè fit, illud ſi pio propoſito, ſine ſuperſtitioſis opinionum appendicibus, Deo promittatur, non eſt impium, ſed ad moralia vota, ſi ita appellare libeat, pertinet. Nec eſt aliquid extra, præter aut ſupra verbum Dei. De liberis enim illis circumſtantijs extat verbum Dei 2. Cor. 8. Quæ verò vel mandatum, vel verbum Dei in nouo Teſtamento non habent, vt ſunt pleraq; Pontificiorum vota, etiamſi ita pingantur, quòd ad expeditiorem obſeruationem moralium referantur, tamen ſubſiſtere non poſſunt. Talis enim pædagogia pertinet ad vetus Teſtamentum, & iam non ſumus ampliùs ſub pædagogo. Gal. 3.

Vota, quæ carent mandato Dei, irrita ſunt.

CAP. VIII.

DE PONTIFICIO VOTO cœlibatus.

De voto cœlibatus.

VT verò tandem theſin de votis transferamus ad hypotheſin de cœlibatu, quia & coniugium & cœlibatus in nouo Teſtamento habent

bent verbum Dei; certis cōditionibus circumſcriptum. Si quis iuxta illud verbum, cōſideratis circumſtantijs doni ſui & vocationis ſuæ, deliberato animi propoſito, eligat ſtatum coniugalem, & quaſi ſiſtens ſe in conſpectū Dei, cōſtituat, decernat ſeu promittat, ſe in illo vitæ genere Deo iuxta verbum ſeruiturum, is rectè facit. Et hoc ſi quis votum appellare voluerit, de vocabulis non rixabimur, ſi res ipſa verbo Dei ſit cōſentanea. Eodem modo ſi quis donum continentiæ ex Deo habet, et pro ratione vocationis, firmo ac conſtanti animi propoſito, quaſi ſiſtens ſe Deo, cōſtituat, ſe in vita cœlibe, ad quam donum habet, iuxta verbum curaturum quæ ſunt Domini, is iuxta ſententiam Pauli benefacit, ſi non opinione iuſtificationis, quæ ſolius Chriſti meritum & beneficium eſt, hoc faciat, nec tali propoſito aut decreto inijciat ſibi laqueum, abiurato in perpetuum, quicunq; etiā caſus inciderit, matrimonio, Nō leuiter ſanè aut temerè, ſine neceſſitate aut graui cauſa, propoſitum illud, quod interpoſita quaſi teſtificatione Dei, decretum eſt, mutari debet, ſed tamen non debet eſſe laqueus (ſicut iā de Pauli ſententia dictum eſt) ſi rectè ſeruari non poſſit, aut ſi ſeruatum pugnet cum fine cœlibatus, quem Paulus præſcribit 1. Cor. 7. Sicut qui coniugium eligit, non perpetuo voto ſe obligat, vt non liceat ſi poſſit, ex vtriuſq; conſenſu ad tempus abſtinere, vel poſtea in viduitate permanere. Hoc

propo-

propoſitum aut decretum, ſi quis cum veteribus, votum cœlibatus vocare velit, ſi res ipſa cum præſcripto Pauli congruat, & conſcientiæ illa libertas, de qua in præcedentibus ex Pauli ſententia diximus, ſeruetur, de vocabulo non litigabo, ita enim erit votum & coniugij & cœlibatus.

Auguſtinus

Sicut Auguſtinus in Pſalmum 75. dicit, Præter vota communia eſſe vota propria ſingulorum. Alius, inquit, vouet Deo caſtitatem coniugalem, vt præter vxorem ſuam non nouerit aliam. Alij etiam vouent etſi experti coniugium, vltrà nihil tale pati, in viduitate ſcilicet, & ipſi vouerunt aliquid maius quàm illi. Alij virginitatem ipſam ab ineunte ætate vouent, & iſti vouerunt plurimum, &c. Nec tale votum includit abiurationem coniugij in perpetuum. Vſitata enim exceptio ſeu limitatio (in quantùm humana fragilitas permittit) videtur vetus formula eſſe, oſtendens votum cœlibatus primùm non fuiſſe abſolutum, ſed conditionale, & quæ conditio adiecta fuerit, non ſicut nunc flagitiosè à Pontificijs intelligitur, ſcilicet voueo cœlibatum, ſed ita, vt ſi humana fragilitas eum caſtè ſeruari non permittit, poßim ſcortationibus & alijs libidinum pollutionibus impunè & liberè indulgere, ſi modò legitimum coniugium non contraham. Sed hic verus eſt ſenſus: Conſtituo ſeu voueo me in cœlibatu caſtè victurum, ſed hac conditione, exceptione & limitatione, ſi humana fragilitas hoc

De appendice voti, quantū humana fragilitas patitur.

non

...n permittat, vt liberum mihi ſit, remedio coniugij, contra vſtionem & ſcortationem diuinitus illis, qui continere non poſſunt, ordinato, vti. Hæc verè pia fuit conditio vtiliter præcauens, ne vota fierent laquei.

Quod igitur ad vocabulum attinet, per ſe ſanè non multùm refert, ſi votum cœlibatus appelletur propoſitum illud, quod Paulus ſuis verbis deſcribit, 1. Corint. 7. Qui ſtatuit in corde ſuo firmus, & hoc iudicauit in corde ſuo, &c. Quanquam propriè loquendo aliud eſt propoſitum cordis, quod quis apud ſe in corde ſuo (ſicut Paulus loquitur) ſtatuit & decreuit, & aliud eſt votum, ad quod dicunt requiri voluntatis intentionem, rationis deliberationem, cordis promiſsionem, oris expreſsionem, promiſsionis teſtificationem, ſeu confirmationem Deo factam, interpoſita obteſtatione nominis diuini, & addita ſiue explicitè ſiue implicitè execratione, ſi nō ſeruetur. Sed quia vota in regno pōtificio ita ſunt contaminata, vt ipſum etiam vocabulum, ſicut Pontificijs vſitatum eſt, deprauationem rerum ſecum trahere videatur, & per illud veritati inſidias ſtruere non ceſſent Pontificij, cùm quidem notum ſit, quo modo ex vocabulo voti apud veteres in hoc negotio vſitato, tandem facti ſint miſerrimi illi laquei conſcientiarum. Tutiùs igitur & rectiùs eſt planis & ſimplicibus verbis, ſententiam Pauli tradere & expli-

Aliud eſt propoſitum cordis, aliud votum.

Eſſentialia voti pontificij.

care, à quibus ſcilicet, quo modo, quo ſine, & quis conditione cœlibatus eligendus ſeu ſuſcipiendus ſit.

His verò ita declaratis manifeſtum iam erit ingens eſſe diſcrimen inter has duas quæſtiones.

1. An is, qui donum continētiæ habet, rectè & piè poßit in corde ſuo proponere & ſtatuere, ſe manſurum in cœlibatu. Quæ enim ſit Pauli, de hac quæſtione ſententia prolixè declaratum eſt.

2. An votum cœlibatus ita, ſicut in Pontificia Eccleſia vſitatum eſt, vel fieri, vel factum ſeruari, bona & pia conſcientia poßit & debeat. Vt verò manifeſtum euadat quid ſecundum analogiam fidei ad hanc poſteriorem quæſtionem reſpondendum ſit, breuiter recenſebo præcipua capita de voto cœlibatus, ſicut illud fieri ſolet, & ſeruari poſtulatur in Eccleſia Pontificia.

Quas res vouendas eſſe Pontificij dicant.

Et quia non conſtitui totam doctrinam de votis Pontificijs hoc loco tractare, non refutabo iam, quod docent, illos cultus, qui habent mandatum & præſcriptum in verbo Dei, non eſſe vouendos, ſed eos tantùm, qui ſine mandato Dei ab hominibus inſtituti ſunt. Neq; hoc exagitabo, quòd pleraque vota ſanctis facienda docent, cùm Longobardus definiat votum eſſe teſtificationem promißionis ſpontaneæ, quæ Deo, & de his, quæ propriè ſunt Dei, fieri debeat. Sed tantùm

tùm de voto cœlibatus annotabo præcipua capita breuiſsimè.

1 Religioſis ſuis proponunt cœlibatum, non ea libertate aſſumendum & ſeruandum, ſicut Paulus inquit: Præceptum Domini non habeo, conſilium autem do. Sed ideo addunt laqueos votorum, iuxta conſiliorum decreta & Pontificum ſtatuta, ne ſit conſilium, ſed fiat rigidiſsimum præceptum. Non autem Domini præceptum eſt, 1. Corinth. 7. ergo mandatum hominum eſt. Atque ita pontificium votum cœlibatus pertinet ad ἐθελοθρησκείας, Col. 2. & quia fit iuxta doctrinas & mandata hominum, pertinet ad ματαιοθρησκείας, Matth. 15.

Præcipua capita de voto cœlibatus.

2 Sicut ſentiunt cultus illos, qui ex voto fiunt licet nec mandatum, nec præſcriptum verbi Dei habeant, ſed ab hominibus inſtituti ſint, multò eſſe meliores & præſtantiores ijs, qui ſine voto fiunt, licet à Deo mandati ſint, & teſtimonium Scripturæ habeant. Ita docent etiam cœlibatũ, qui iuxta Scripturæ ſententiam ſine voto liberè aſſumitur & ſeruatur, multò eſſe inferiorem eo, qui ex voto iuxta hominum ſtatuta aſſumitur & ſeruatur. Ita verò hominum ſtatuta, non tantùm æquantur, ſed prorſus præferuntur mandatis & præſcripto verbo Dei.

3 Ea opinione, intentione, perſuaſione, fiducia & hoc fine vouent cœlibatum, vt ſit ſatisfactio & propiciatio pro peccatis, meritum gra-

tiæ, iuſtitiæ, ſalutis & vitæ æternæ, ſicut ſuprà hoc ipſorum verbis demonſtratum eſt. Ea *verò inſignis eſt blaſphemia, in meritum filij* Dei, *euertens & abolens totũ* Euangelium, *ſicut in* Confeſſione *Auguſtana & eius Apologia copioſè ex* Scriptura *oſtenditur.* Cumq́; *in prioribus capitibus, pontificia vota ad doctrinas hominũ iuſtè relegentur, in hoc capite, etiam inter doctrinas* Dæmoniorum *meritò proſcribuntur.*

4 Etiam *illis, qui donum continentiæ ex* Deo *non habent, ſuadent vouendum cœlibatum, facta ipſis promiſsione, ſed ſinè verbo* Dei, *de gratia & auxilio diuino, & de facilitate continentiæ ſi modò velimus.* Sed *perſuaſioni de facilitate continentiæ quatuor maximè obſtant,* I. *Inclinatio ſexus ad ſexum, naturæ in ipſa creatione inſita.* II. Flammæ *libidinum, quæ poſt lapſum acceſſerunt.* III. *Quia poſſe continere donum* Dei *eſt, non cõmune ſed ſingulare.* IIII. *Quòd iam in hac effæta mundi ſenecta, natura imbecillior minùs potens eſt, ad reſiſtendum libidini, niſi per coniugium.* Et *quomodo hæc perſuaſio pugnet cum* Scripturæ *ſentẽtia, paulò antè, cùm de dono continentiæ tractaremus, oſtenſum eſt.* Idem *enim eſt, ac ſi quis, qui donum non habet, voueat ſe linguis locuturum, vaticinaturum, miracula editurum, &c.* Aut *qui vocationem non habet, ſi voueat ſe hoſtes profligaturum, &c.*

5 Illis

5 *Illis qui donum continentiæ habent, non relinquunt eam libertatem, quàm Deus ipſis conceſſit, 1. Corinth. 7. ſed per vota inijciunt ipſis laqueos abiurationis coniugij in perpetuum. Hoc enim ſenſu vouent cœlibatum, quòd in perpetuum, quicunque etiam caſus incidant, non velint remedio matrimonij vti, hoc eſt, etiamſi vel vſtio ipſis ſuſtinenda, vel in ſcortationes aut alias obſcænas pollutiones prolabendum ſit. Et quidem ſi is, qui donum continentiæ habet, ſtudio, lucta & oratione, donum illud poteſt conſeruare & excolere, vt per totam vitam caſtitatem in cœlibatu præſtare poſſit, is rectè & bene facit, ſi in perpetua continentia Deo ſeruiat, iuxta Pauli ſententiam. Sed experientia docet id, quod etiam Paulus de viduis quibuſdam ſui temporis annotauit, quoſdam aliquando eſſe ad cœlibatum idoneos, ita vt eum deliberato propoſito ſuſcipere nō defugiant, qui tamen poſtea incontinentia ita tentantur, & vſtionibus ita æſtuant, vt flammæ libidinis nullo conatu, nulla lucta, nec oratione reprimere aut reſtinguere poſſint. Illis certè in tali caſu, quando Deus donum continentiæ ſubtrahit, Paulus dicit, (generaliter enim loquitur) ſi non continent, nubant. Semper enim melius eſt nubere, quàm vri. Item ſi nupſerit non peccat, ad vitandam fornicationē habeat coniugem. Et 1. Tim. 5. de viduis illis dicit: Volo iuniores viduas nubere,*

& nullam occaſionem dare Diabolo. Si ergo per votum cœlibatus coniugium in perpetuum, in quocunq; etiam caſu, abiuras certè ipſi Domino directè contradicis. Dominus enim dicit, ſi non continent, nubant, tu verò vouendo iuras, etiam ſi continere nō potero, tamen in perpetuū non nubam. Dominus dicit, meliùs eſt nubere, quàm vri: Tu verò vouendo contradicis, etiamſi futurum eſſet, vt vrerer, volo tamen vt meliùs mihi ſit vri, quàm nubere. Dominus per Paulum dicit, virgo ſi nupſerit, non peccat: Pontificij verò laqueos votorum, ideo iniiciunt, vt etiamſi poſtea, quis viderit (vtar enim verbis Hieronymi) laſciuientem & ebullientem carnem ſuam in libidinem, ita vt refrenari non poßit, ideoq; agnoſcat ſe in duplici neceßitate conſtitutum, vt aut ſcortetur, aut vxorem ducat: tamen non liceat, ſed peccatū ſit matrimonium contrahere. Et quæ flagitia hæc vouendi ratio ſecum trahat infamia inquinati apud Pontificios cœlibatus, ſonora voce in toto corde clamitat. Neceſſaria igitur in voto cœlibatus eſſet illa exceptio ſeu conditio. Si humana fragilitas permiſerit, etſi Deus donum continentiæ dederit & conſeruauerit, volo cœlebs manere. Paulus enim vtrumque ponit εἶναι καὶ μένειν, & inquit, vt eſſe & manere poßint, ſicut ego, peculiare donum ex Deo eſt.

Et conſideretur diabolica peruerſitas, ſcortationes

tationes & reliquas illegitimas pollutiones. Deus pronunciat talia eſſe peccata, quæ excludant ab hæreditate regni Dei, vſum verò matrimonij pronunciat eſſe caſtum, impollutum & ſanctum in omnibus. Iſti verò in ſuis votarijs, ſi continere non poßint, iudicant pollutiones & ſcortationes eſſe leuicula peccatula. Coniu*gium verò clamitant maximã eſſe abominationem adulterio & incœſtu tetriorem, vnde Colonienſis quidam Scriptor, turpißimam Campegij & Pighij vocem, rethoricè amplificare voluit, meliùs ſcilicet eſſe, ſi votarius continere non valens, centum habeat concubinas, ex ordine tamen, inquit, & ſucceßiuè, quàm ſi vnam legitimam vxorem ducat, ita ergo Pontificij, per talia vota cœlibatus, induunt conſcientijs laqueos, quibus ſi continere nõ poßint, per inquinamenta carnis & ſpiritus, demerguntur tandem in interitum & perditionem. Abiurato enim coniugio homines plerunque ad cœlibatum non idoneos, collocant in eum vitæ ſtatum, in quo eſt iners otium, abundantia & ſaturitas panis. Et cùm ex iſtis radicibus Ezechiel dicat olim Sodamiticos fructus prodijſſe, non mirum eſt, nunc etiam Pontificium cœlibatum, omnis generis fœdißimis pollutionibus contaminatiſſimum eſſe.*

Vota cœlibatus pontificia è diametro cum Scriptura pugnant.

Albertus Pighius.

Lutherus antitheſin illam votorum Monaſticorum eruditè & venuſtè ducit per totum decalo-

Lutherus de votis Monaſticis.

calogum, oſtendens quomodo contra ſingula præcepta pugnent. Nam contra Primum præceptum, *ex cœlibatu faciunt meritum iuſtitiæ & vitæ æternæ, in quo fiduciam collocant.*

Contra Secundum, *In vanum aſſumunt nomen Dei in vouendo, Et cùm ſolius Chriſti nomen nobis datum ſit, in quo oporteat nos ſaluari: Ipſi hoc nomen votis ſuis blaſphemè imponunt.*

Contra Tertium, *peculiarem cultum ab hominibus ſine mandato Dei inſtitutum ex votis ſuis faciunt.*

Contra Quartum, *docent ſine conſenſu & contra voluntatem parentum, tale genus vitæ ſuſcipi poſſe, in quo ab officijs parentibus iuxta mandatum Dei debitis abſoluuntur. Per calcatum aiunt perge patrem ſola in hoc genere pietas eſt, eſſe crudelem.*

Contra Quintum, *quia vitam commune fugiunt, peccant ergo cōtra caritatem proximi.*

Contra Sextum, *totam Sodomam & Gomorrham ex cineribus reſuſcitant.*

Contra Septimum, *viuunt ſine labore, in ocio, abundantia & ſaturitate, ſicut Sodomitæ, quibus etiam fructibus ſuis reſpōdent, Ezech. 16.*

Contra Octauum, *dicunt falſum teſtimonium de meritis cœlibatus, & contra caſtitatem ac ſanctitatem coniugij.*

Contra Nonum & Decimum, *docent*

vſtio-

vſtionem non eſſe peccatum. Sicut Pighius non veretur ſcribere, flammas & incendia libidinis eſſe conditiones, quas nobis indiderit creatrix omnium omnipotens illa bonitas & ſapientia, (hæc enim ſunt eius verba) ſicut famem & ſitim contra Chriſtum, Matth. 5. & Paulum, 1. Corinth. 7.

Sed hæc prolixiùs tractare, non eſt noſtri inſtituti, cùm ex ſolidis fundamentis explicata extent in libro Lutheri de votis Monaſticis, ac in Confeßione & Apologia Auguſtana ſub eodem titulo.

CAPVT IX.

ARGVMENTA PONTIFICIORUM de voto cœlibatus.

IAm verò plana & expedita erit reſponſio ad argumẽta de faciendo aut ſeruando voto cœlibatus, ſicut apud Pontificios vſitatũ eſt. In votis enim non tantùm materia voti cõſideranda eſt, hoc eſt, an id, quod vouetur, per ſe & in ſuo genere ſit licitum, bonũ & pium, ſed & hoc conſiderandum eſt, an is, qui vouet, donum habeat, quo poßit votum implere, præcipuè verò, quæ ſit intentio ſeu opinio, & quis finis vouendi. Reſpondeo igitur, neminem bona conſcientia poſſe facere votum cœlibatus, eo modo ſicut in Ponti-

Nemo bona conſcientia more Pontificiorũ cœlibatum vouere poteſt.

ficia Eccleſia ſit, qui enim donum continentiæ non habet, non debet Deum tentare vouendo, ſicut ſuprà multis oſtenſum eſt. Qui verò donum habet, non debet abiuratione perpetua coniugij, laqueum contra Paulum ſibi inijcere. Opiniones verò hinc voto annexæ (quia aduerſantur & Decalogo & Euangelio) ſimpliciter ſunt fugiendæ & deteſtandæ, quaſi ſcilicet ratio & ſolennitas voti ab hominibus inſtituta, faciat cultum præſtantiorem, quàm ſit obedientia verbo Dei mandata, & præcipuè, quòd finis præſumitur eſſe ſatisfactio pro peccatis & meritum vitæ æternæ. Quando igitur obijcitur: Scriptum eſt. Vouete. Reſpondeo: Primùm ex diſtinctione veteris & noui teſtamenti, vt ſuprà dixi. Deinde dico non omnia, nec à quibuſuis, nec quouis modo eſſe vouenda, ſi vel cum Scriptura pugnent, vel impingant in fidem Euangelij, ſicut oſtenſum eſt, de votis Pontificijs.

Non omnium votorũ impletio neceſſaria eſt.

Sed ſi votum iam emiſſum eſt, certè peccatum eſt illud non ſeruare, Deuter. 23. Eccleſ. 5. Reſpondeo, antea oſtenſum eſt, Deum non omnium votorum ſicut etiam non omnium iuramentorum qualiacunque ſint, & quocunque vergant, impletionem ſub interminatione æternæ damnationis exigere, vt de iuramento Saulis, 1. Reg. 14, Dauidis 1. Reg. 25. Herodis Matth. 14. Cùm igitur opiniones annexæ votis, ſicut monſtratum eſt, ſint impiæ & blaſphemæ,

nequa-

nequaquam cum huiuſmodi impijs opinionibus ſeruanda ſunt vota.

Sed quid ſi impiæ iſtæ opiniones remoueantur. Reſpondeo. Non leuiter ſanè aut temerè ab eo, quod iureiurando promiſiſti, diſcedendum eſt, adhibeas igitur diligentiam, conatum, luctam, & addas preces, quod ſi Deo iuuante ita potes vſtionem reprimere & reſtinguere bene eſt, ſerues cœlibatum, iuxta Pauli conſilium & præſcriptum. Si verò non potes continere, ſed vreris & verſaris in periculo fornicationis, tunc Deus ipſe te abſoluit, non enim vult tibi laqueum inijci, vt ſuprà dictum eſt. Etſi in genere vouiſti caſtitatem, non ſequitur, te abiuraſſe coniugium. Nam & iuxta Chryſoſtomi ſententiam. Primus gradus caſtitatis eſt ſincera virginitas. Secundus autem fidele coniugium. Qui igitur caſtitatem in cœlibatu ſeruare non poteſt, ſi ideo ducat vxorem, vt in coniugio ſeruet caſtitatem, non dici poteſt peccare contra votum caſtitatis, ſed ſi facta fuit expreſſa abiuratio coniugij in perpetuum, & non potes continere, cumq́; in voto interpoſita ſit conteſtatio per nomen Domini, erit ergo peccatum contra ſecundum præceptum. Agnoſcas igitur te peccaſſe aſſumendo nomen Dei in vanū, agas pœnitentiam, & petas tibi hoc propter Chriſtū ignoſci, cùm videas te ſine peccato illud, quod vouiſti ſeruare nō poſſe, ſicut pleniùs hæc expli-

De votis, à quibus impiæ opiniones abſunt.

Gradus caſtitatis iuxta Chryſoſ.

explicari poſſunt ex fundamentis illis, quæ hactenus de votis annotauimus. Atq; hoc eſt primum principale argumentum Pontificiorum, ex ſententijs Scripturæ, de faciendis & ſeruandis votis.

De viduarũ apud Paulum prima fide.

Alterum principale argumentum eſt, quod texunt ex loco 1. Tim. 5. Viduæ cùm luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Hæc enim verba ita interpretantur, quòd tempore Pauli, viduæ quædam ſolenniter vouerint perpetuum cœlibatum, abiurato in perpetuum coniugio. Illas verò poſtea, eò, quòd laſciuia ſeu vſtione tentarentur, voluiſſe coniugij remedio contra vſtionem vti, ex priuilegio cõmuni. Melius eſt nubere, quàm vri, ſed Paulum pronunciare hoc ipſis propter factum votũ nequaquam licuiſſe: ſed ipſum velle nubere, etiamſi vſtione tententur & continere non poßint, habere in ipſis iudicium æternæ damnationis, eò, quòd primam fidem, qua Chriſto per votum cœlibatus ſe deſponſàrint irritam fecerint, ita illi: & huius interpretationis aſtipulatores habent quoſdam ex patribus. Quia verò res magna eſt, de qua agitur, pertinens ad conſcientiarum vel ſalutem vel damnationem, diligenter conſiderandum eſt, non quid vel hic, vel ille interpretetur: ſed quam ſententiam fidei analogam, Rom. 12. verba & circumſtantiæ textus præbeant, non enim vllus

certior

certior, quàm Scriptura ſui ipſius interpres eſt, vtq; eò ſimpliciùs & rectiùs hoc fieri poßit, ordine hæc capita in textu Pauli extendemus.

1 An viduæ Paulinæ allectæ fuerint hac opinione, vt talis votiua viduitas, eſſet peculiaris & præſtantior cultus Dei, & meritum vitæ æternæ, ſicut Pontificij de ſuo cœlibatu docent.

2 An viduæ Paulinæ, emiſſo ſolenni aut expreßo voto, coniugium in perpetuum eiurârint.

3 Quodnam fuerit peccatum illarum viduarum, propter quod damnationem incurrerunt, & Sathanæ traditæ fuerunt.

4 Quam primam fidem Paulus intelligat.

5 An Pauli ſententia fuerit, allectas illas viduas, etiamſi non poſſent continere: tamen nullo modo potuiſſe nubere, ſine reatu æternæ damnationis. In his enim capitibus tota diſputatio de ſententia Pauli conſiſtit.

Et primò, quæ fuerit ratio collegij viduarum tempore Apoſtolorum, non opus eſt, per coniecturas exquirere, aut ex patrum Scriptis diſcere. Extant enim manifeſtæ deſcriptiones, Actor. 6. & 1. Tim. 5. Quòd ſcilicet viduas pauperculas, quæ nec parentes, nec liberos, nec amicos, nec rem familiarem habebant, nec operas facere poterāt, vnde ſuſtentari poſſent, Eccleſia in ſuam curā recipiebat, vt eleemoſynis Eccleſiæ ſuſtentarentur, & in quotidiana eleemoſynarum erogatione

Conditio viduarum tempore Apoſtolorum.

gatione ipſarum à Diaconis ratio haberetur. Non quod ſentirent viduitatem per ſe eſſe peculiarem cultum Dei, ſed quia inter reliquos pauperes, viduarum præcipuè rationem habendam eſſe verbum Dei præcipit. Et quia in collegium illud viduarum multæ ſe ingerebant, quæ filios aut nepotes, aut alios cognatos habebant, qui meritò ipſis alimenta ſuppeditare debebant, aut quæ per ætatem adhuc rem domeſticam adminiſtrare, atque ita victum ſibi parare poterant, Paulus hoc per Timotheum vult corrigi, vt ſcilicet tales ab Eccleſiaſtico collegio viduarum arcerentur. (Quòd certè facere non debuiſſet, nec feciſſet, ſi peculiarem cultum & meritum in tali viduitate poſuiſſet, ſed eas potiùs ad hoc inuitare, & volentes omnes in hoc collegium recipere debuiſſet.) & tantùm illæ, quæ omni ſubſidio deſtitutæ erant, ſuſciperentur. Ideo enim allegebantur, vt Eccleſiæ Eleemoſynis alerentur. Hæc manifeſtè patent, 1. Timoth. 5. Actor. 6. Et quod pro illa ſuſtentatione Eccleſia viciſſim ipſarum opera, ad curam pauperum, peregrinorum, afflictorum & ægrotorum, vſa fuerit, (ſicut miniſterium Diaconiſſarum in hiſtoria Eccleſiaſtica deſcribitur) inde colligi poteſt, quod talem Paulus vult deligi, quæ anteà hoſpitalitatem erga peregrinos, & officia humanitatis erga afflictos exercuit, videtur etiam viduarum

duarum officium fuiſſe, funera lauare & inuoluere, Actor. cap. 9. Et inſtitutionem puellarum, iuuencularum Paulus tribuit presbyterißis, Titum cap. 1. qui tamen locus in genere de omnibus matronis prouectioris ætatis intelligi poteſt. Ex illa deſcriptione manifeſtum eſt, longè diuerſißimam eſſe rationem viduarum Paulinarum, & cœlibatus Pontificij. Nec cœlibatum igitur ſuum, nec vota ſui cœlibatus, rectè inde conantur probare Pontificij, cùm res longè ſit alia.

2 *Viduas Paulinas, non vouiſſe votum quale apud Pontificios vſitatum eſt, ex loco definitionis probari poteſt. Definiunt enim votum eſſe propoſiti ſupererogantis promißionem, ſeu de bono meliori, quod ſit magis meritorium. Iam verò erant tunc in Eccleſia, qui ſuis laboribus victitabant, & de ſuo Eleemoſynas contribuebant. Hæ autem viduæ propter inopiam ex Eleemoſynis viuere cogebantur. Num igitur opus ſupererogationis, melius bonum, magis meritorium eſt, & dignum ſolenni voto eſt propter inopiam accipere eleemoſynas, quàm vel labores manuum ſuarum manducare, vel de ſuo impertiri egenis? Certè Paulus ex ſententia Chriſti pronunciat: Beatiùs eſſe dare, quàm accipere.*

Alia verò quæſtio eſt, An viduæ illæ habuerint propoſitũ, ſeu decreuerint in viduitate manere.

nere. Quia enim in collegium illud viduarum ideo recipiebantur, quòd neminem haberent, à quo ſuſtentarentur, ergo ſi cogitaſſent per matrimonium ſibi aſciſcere maritum, cuius laboribus alerentur, non petiiſſent in collegium illud cooptari. Conſtituiſſe itaque illas viduas, cùm in collegium hoc reciperentur, in viduitate permanere, ac negotiis œconomicis ſe abdicare, etiam contextus Pauli, indicare videtur, cùm inquit. Poſtea volunt nubere. Item volo iuniores nubere, domum adminiſtrare, &c. Non autem opus eſt, ex veterum quorundam diſputationibus cõquirere, an expreſſo ſeu ſolenni voto, viduitati ſe aſtrinxerint, cùm abiuratione matrimonij in perpetuum, ſub conditione æternæ damnationis, cùm extet diſertis verbis deſcriptio, qualefuerit propoſitum ſeu decretum cœlibatus tempore Apoſtolorum, 1. Corint. 7. Qui ſtat firmus in corde ſuo, &c. vbi expreſſè additur illa conditio. Non vt laqueum vobis iniiciam, &c. Et cùm habeamus ipſius Pauli deſcriptionem, qualefuerit propoſitum ſeu decretum cœlibatus ſuo tempore, non debemus vllas alias explicationes, vel quærere, vel ab iis excogitatas admittere.

An decreue rint perpetuo viduitatem ſeruare.

3 *Cùm Paulus dicat viduas illas lapſas habere damnationem, & conuerſas eſſe retrò poſt Sathanam, quæſtio eſt, quòd fuerit tam atrox ipſarum peccatum, quod ipſas Chriſto aduerſarias, Sathanæ*

Ob quod peccatum viduæ reatum damnationis cõtraxerint.

Sathanæ mancipia, & reas condemnationis fecerit. Pontificij dicunt, poſt votum velle nubere, eſſe tam grande peccatum. Sed videamus an Paulus hoc dicat. Quod enim ex veteri tranſlatione vrgent (in Chriſto velle nubere) hoc eſt, quia per votum Chriſto fuerint deſponſatæ, ideò damnabile eſſe. Velle marito mortali nubere, nihil eſt: Quomodo enim tam atrox peccatum eſſet in Chriſto nubere, cùm 1. Cor. 7. Paulus dicat, Vidua nubat, cui vult, modò in Domino. Et vnus eſt Dominus Iheſus Chriſtus. 1. Cor. 8. Paulus verò non dicit in Chriſto, ſed contra Chriſtum, & particula illa non poteſt referri ad verbum nubere, ſicut etiam pueri, qui elementa Græcæ linguæ intelligunt videre poſſunt. dicit enim κᾶτα ϛρηνιάσωσι τȣ͂ χριϛȣ͂. Et deſponſationem ſpiritualem cum Chriſto, communem eſſe omnibus fidelibus, ac fieri per fidem, non per votum cælibatus, ſuprà oſtenſum eſt. Et ineptum profectò eſt, quòd Chryſoſtomus deſponſationem illarum viduarum cum Chriſto inde probat, quia ſcilicet in Scriptura Chriſtus vocatur προϛάτης viduarum & pater orphanorum, quaſi verò hoc non pertineat ad reliquas etiam viduas, quas Paulus in collegium illud non admittit. Audiamus itaq; ipſum Paulum, cauſam damnationis harum viduarum, multis valdè ſignificantibus verbis deſcribentem. Non autem ſimpliciter dicit, quod voluerint nubere, ſed cùm aduerſus Chriſtum

Cauſam dã- nationis harum viduarum Paulus reddit.

luxuriatæ fuerint, nubere volunt. Significat autem στρηνιάω, *non ſimpliciter luxuriari & laſciuire, ſed cum immani quadam inſolentia & petulantia, quaſi ruptis & abiectis habenis ferocire. Ita etiam Græci interpretes, 4. Reg. 19.* στρῆνος *reddiderunt* שאנן *quod ſignificat ob ſecuritatem & tranquillitatem inſolenter & ſuperbè tumultuari. Quod vocabulum Eſa. 32. tribuitur mulieribus, propter affluentiam inſolentibus & petulantibus. Et Apocal. 18. tribuitur libidinibus meretricis Babylonicæ, ac vltra ſcortationem ponitur. In hoc verò loco, appoſitè tribuitur viduis, quæ curis domeſticis liberatæ, ex publicis eleemoſynis alebantur. Et quidem, contra Chriſtum inſolenter & petulanter laſciuiebant, inquit Paulus: Eò ergò laſciuiæ & petulantiæ progreſſæ erant, quòd iugum Chriſti, hoc eſt timorem Dei, fidem & pietatem erga Chriſtum, excuſſerant & abiecerant. Et antitheſis aliquid addet lucis, 1. Cor. 7. docet pias viduas poſſe nubere, cui velint, modò in Domino, hoc eſt in timore & inuocatione Domini, vel non nubere cum abnegatione fidei & religionis. Hæ verò viduæ non in Domino, ſed petulanter & inſolenter laſciuiendo contra Chriſtum volunt nubere. Atrox profectò eſt deſcriptio atrocis peccati. Non igitur velle nubere ſimpliciter & per ſe, ſed ita velle nubere, ſicut Paulus hoc loco deſcribit, damnabile eſt. Quatuor autem peccata*

ordine

ordine recitat. I. *Petulanter laſciuiebant contra Chriſtum.* II. *Cum deberent miniſtrare pauperibus, peregrinis, afflictis & ægrotis, ipſæ neglectis & abiectis miniſterij ſui officijs, ocioſæ circuibant domos, nugaces, curioſæ, loquentes quæ non decent. Et quia Chriſtus dicit Matt. 25. Quicquid vni ex minimis meis fratribus non feciſtis, mihi non feciſtis. Ideò Paulus dicit, Viduas illas, non contra pauperes tantùm, ſed contra ipſum Chriſtum petulantiam exercuiſſe.* III. *Dicit ipſas ea petulantia occaſionem dediſſe aduerſario maledicendi & blaſphemandi ſanam Euangelij doctrinam.* IIII. *Dicit nonnullas ex ipſis tandem conuerſas eſſe retrò poſt Sathanam. Et verbis vtitur valdè atrocibus, dicit enim* ἐξέτράπησαν *quòd ſignificat à via prorſus deflectere, vt Ebre. 12. diſcrimen ponitur inter eum, qui in via Domini remiſsior eſt, & quaſi claudicat, & qui prorſus ab ea deflectit. Et* ὀπίσω τοῦ σατανᾶ, *ſignificat manifeſtam defectionem à Chriſto. Sicut enim credentes & pij dicuntur, venire & ſequi poſt Chriſtum, ſicut diſcipuli præceptorem ſectari dicuntur Luc. 9. & 14. Matt. 10. Ita Apoſtatæ dicuntur abire* εἰς τὰ ὀπίσω. *Iohan. 6. dicuntur defeciſſe, excidiſſe à fide, quæ in ipſis ſubuerſa ſit. 1. Tim. 4. & 6. 2. Tim. 2. Significatur itaq; tandem ſecuta omnimoda apoſtaſia ſeu defectio harum viduarum à fide & religione*

Quatuor peccata earū viduarū.

Chriſti. Cùm enim primùm, contra Chriſtum petulanter laſciuirent, ſecuta fuit tandem prorſus defectio à Chriſto, & aſſectatio Sathanæ, ſiue Iudaiſmum, ſiue paganiſmum, ſiue Pſeudoapoſtolos, qui captiuas ducebant mulierculas. 2. Timot. 3. Sectari cœperint, ſiue dederint ſe flagitioſa vita laqueis Sathanæ, iuxta ipſius voluntatem. 2. Tim. 2. Non igitur opus eſt viduis hiſce, ex incertis veterum commentis, peccata de voti fabricare, cùm atrociſſima ipſarum peccata, damnationem ſecum trahentia, Paulus expreſſis verbis commemoret. Non ergo ſimpliciter nubere, ſed hoc modo velle nubere, verè damnabile eſt. Et potuiſſent quidem illæ, alia ratione, id quod cupiebant, in Domino conſequi. Sed ſiue notam leuitatis & inconſtantiæ, tanquam publicam infamiam inter Chriſtianos, quod collegium viduarum deſererent, veritæ, ſiue per laſciuiam & petulantiam à Sathana prorſus captiuatæ fuerint, certè vnà cùm miniſterio viduarum, ipſam etiam Chriſtianiſmi profeſſionem tandem abiecerunt, & ita fidem abnegârunt, ſicut iam dicemus.

Quam fidē primam irritam fecerint.

4. Paulus dicit viduas illas habere damnationem, quia primam fidem irritam fecerint. Magnis igitur contentionibus diſputatur, quam fidem hoc loco Paulus intelligat. Sed ſi ipſius Pauli declarationem quærimus, res non eſt obſcura. Non enim opus eſt, ex alijs Scripturæ locis exempla

pla adducere, ſed in eadem illa priori Epiſtola ad Timotheum, extant exempla huius phraſeos, aliquoties repetita, vt cap. 1. Nonnulli repulſa bona conſcientia circa fidem naufragium fecerunt. cap. 2. Si permanſerit in fide. cap. 4. Quidam deficient à fide attendentes doctrinis Dæmoniorum. Et cap. 5. Paulò ante ſententiam illam, de qua nunc agimus: Qui ſuis domeſticis non prouidet, fidem abnegauit, & infideli deterior eſt. cap. 6. Quidam dum auaritiam appetunt à fide aberrauerunt. Itē quidam profitentes falsò nominatam ſcientiam circa fidem exciderunt. Et 2. Tim. 2. Circa veritatem aberrârunt, & ſubuerterunt quorundam fidem. Vbi idem ferme verbum ponitur, ac cùm dicit: Conuerſæ ſunt poſt Sathanam. Et cap. 3. Mente corrupti, reprobi circa fidem. Quæ ſententiæ omnes loquuntur de vera, viua & iuſtificante fide, quam docent excuti, abijci & amitti, duobus modis, vel per peccata contra conſcientiam. Fides enim non manet in illis, qui indulgent prauis cupiditatibus contra conſcientiam. 1. Tim. 1. & 2. cap. 5. & 6. Vel admiſſo errore in fundamento, aut fundamento religionis ſubuerſo. 1. Tim. 4. & 6. 2. Timoth. 2. & 3. Iam verò in loco illo de viduis, de quo diſputatio eſt, eadem extat phraſis. de abiecta fide, & res etiam congruunt. Officia enim miniſterij ſui fraudulenter facere, & contra Chriſtum petulanter laſciuire, ſicut Paulus vi-

duis illis tribuit, peccata ſunt excutientia fidem. Et deſerta via Domini Sathanam ſectari, ſubuerſio eſt fundamenti, fidei & religionis, ſicut oſtenſum eſt. Dicit igitur Paulus, *viduas iſtas non debere ſibi blandiri, quaſi in tali vitæ petulantia & apoſtaſia, nihilominùs poßint Deo placere, & hæredes vitæ eſſe, ſed pronunciat eas habere damnationem inde & ideò, quia veram & viuam fidem, quæ ſola iuſtificat & ſaluat, non ampliùs habeant, ſed eam abiecerint & excuſſerint: Idq́ probat factũ eſſe ab aliquibus per peccata contra conſcientiam, à nonnullis verò defectione à fundamento.* Hæc *ſententia plana eſt, conueniens contextui, & conſentanea doctrinæ* Pauli, *quò ad phraſin, & quò ad ſenſum ſeu res ipſas.* Quod *verò primam fidem vocat, variæ & veræ poſſent reddi rationes:* Eſt *enim fides fundamentum omnium virtutum, & totius pietatis principium, antè quàm nihil in homine boni eſt, hæc prima ſuſcipitur in* Baptiſmo, *& eſt virtus primæ tabulæ, quàm deinde ſequitur fidelitas in officijs ſecundæ tabulæ, quæ* Gallat. 5. *etiam fides appellatur.* Hæc *vera ſunt, ſed ſimpliciùs eſt, ſi iuxta phraſin Scripturæ vſitatam, intelligamus* Paulum *hoc dicere:* Viduas *illas fidem, quàm antea habuerunt, & qua priùs* Deo *placuerunt, abieciſſe & amiſiſſe.* Quando *enim* Scriptura *mutationem aliquam factam deſcribit, vel collationem facit inter id, quòd antea*

Cur vocet primã fidé.

ſeu

ſeu priùs fuerat, & inter id quòd ſecutum eſt, tunc hoc modo vtitur vocabulo πρῶτ vt Mat. 12. Luc. 11. 2. Pet. 2. Poſteriora hominis illius fiunt peiora τῶν πρώτων quàm priùs aut antea fuerat. Et locus extat apertiſſimus, continens & explicans illam phraſin Pauli de prima fide. Apocal. 2. Vbi Iohannes iubetur ſcribere miniſtro Eccleſiæ Epheſinæ: Habeo aduerſum te, quòd caritatem tuam primam reliquiſti, memor eſto itaq; vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Hic locus manifeſtiſſimè oſtendit, quo ſenſu Paulus primam fidem appellet, vt non opus ſit vel prolixiori diſputatione, vel aliundè petita explicatione. Nam & de ſpirituali deſponſatione Chriſti & Eccleſiæ, quæ fide fit, Scriptura ita loquitur, vt poſt lapſum, ad primum ſpiritualis coniugij fœdus reuertantur. Ezech. 16. Ierem. 31. Oſeæ 2. Vt prima fides dicatur reſpectu eius, qua illi, qui lapſi fuerant, poſtea in conuerſione rurſus Deo reconciliabantur, quæ tamen, quaſi ſecundaria fides nihil aliud eſt, quàm reuerſio ad primam fidem, quæ ſignaculo Baptiſmi obſignata erat, vna enim eſt fides, Epheſ. 4.

Et ex Patribus etiam quidam, per primam fidem intelligunt eam, quam in Baptiſmo amplexi & profeſſi ſumus, quam irritam reddi ſentiunt, per doctrinas hæreticas, vt Athanaſius lib. 6. de Trinitate. Hieronymus in præfatione Epiſtolæ

Teſtimonia Patrum de prima fide.

Athanaſius.

Hieronym.

Vincentius Lyrinenſis.

ad Titum. Et Vincentius Lyrinenſis contra Prophanas hæreſeon nouitates. Hæc ſententia ſimplex, vera & plana eſt analoga Scripturæ, & conſentanea contextui loci Paulini. Cumq́ue vota cœlibatus, qualia apud Pontificios fieri ſolent, tempore Apoſtolorum non fuerint, ſicut paulò antè oſtenſum eſt, & vocabulum fidei pro voto in Scriptura nullibi vſurpetur, quæ eſſet analogia fidei, fidem pro voto cœlibatus interpretari? Si enim votum viduitatis dicatur prima fides, reſpectu eius fidei, qua ſecundis nuptijs ſe obligare volebant: certè non rectè dicetur prima, quia ante votum viduitatis, fidem priori marito dederant, & ante hanc Chriſto in baptiſmo fidem dederant. Hoc igitur modo non prima, ſed ſecunda, aut etiam tertia potiùs fides eſſet votum viduitatis. Quæ igitur eſſet plerophoria, ſententiam certam deſerere, & interpretationem incertam amplecti, etiamſi quoſdam ex Patribus habeat autores?

Fides in Scriptura nuſquam accipitur pro voto.

An his viduis ſub dãnationis pœna nubere interdictum fuerit.

5. Quia verò viduæ illæ, propoſito ſeruandæ viduitatis, ſicut ſuprà dictum eſt, in collegium illud Eccleſiaſticum ſe recipi petierant, & ſi non peculiaribus aut expreſſis verbis, ipſo tamen facto Eccleſiæ, cuius ſumptibus alebantur, fidem dederant, quòd miniſterio ſuo erga pauperes, diligenter & fideliter fungi vellent. Atq́ue hoc modo etiam in ſecunda tabula Scriptura dicit, fidem datam eſſe ſeruandam, 1. Mach. 10. 2. Mach. 11. Num igitur

igitur ſine peccato & rectè fecerunt iſtæ viduæ, quòd propoſitū illud viduitatis, & temerè ſuſceperunt, & petulanter poſtea ab eo receſſerunt, præcipuè verò, quòd curam miniſterij erga pauperes, negligenter, malè & fraudulenter adminiſtrârunt, atq; ita datam Eccleſiæ fidem fefellerunt? Quæſtiones duæ.

Reſpondeo, *Primùm de poſteriori membro. Scriptum eſt: Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter, Ierem. 48. Nequaquam igitur ſine peccato fuit, quòd eleemoſynis Eccleſiæ abuſæ, miniſterium erga afflictos neglexerunt. Sed grauitatem peccati Paulus indicat, cùm inquit, contra Chriſtum, cuius eleemoſynas comedebant, & afflictos eius negligebant, ipſas petulanter laſciuiſſe & habere damnationem. Damnatio verò eorum, qui ita Eccleſiæ eleemoſynis abutuntur, deſcribitur 2. Pet. 2. & in Epiſtola Iudæ, Et verbum καταστρηνιάω Petrus videtur reddere voluiſſe cùm inquit: Luxuriantes & oculos habentes plenos adulterij. Iudas verò reliquā partem deſcriptionis Paulinæ videtur reddidiſſe, cùm inquit: Maculæ ſunt in agapis veſtris de eleemoſynis conuiuantes ἀφόβως, hoc eſt, ſecurè & ſine vlla vel Dei vel Eccleſiæ reuerentia, Non enim ſolæ viduæ, ſed & alij cœperunt eleemoſynis Eccleſiæ abuti. Et quia tali petulantia aduerſarijs occaſionem dederunt blaſphemandi ſanam doctrinam. Certè quantum peccatum ſit ſcandalum,* De quæſtione poſteriori.

dalum Chriſtus declarat Matt. 18. Hæc igitur pars deſcriptionis extra controuerſiam eſt, quòd ſit peccatū grauiſſimum. Sed reſtat altera quæſtio, de propoſito viduitatis, quòd ſtatuerunt, ſe cœlibes velle afflictis miniſtrare, & poſtea ab illo propoſito laſciuientes defecerunt, & voluerunt nubere, an rectè hoc & ſine peccato fecerint:

De quæſtione priori: quòd viduitatem elegerūt, ſed poſtea ſententiam mutauerunt.

Reſponſio autem plana eſt, quòd temeritas in ſuſcipiendo, & leuitas in abÿciendo eo propoſito, quòd non priuatum iam erat, ſed receptione in collegium viduarum, publicè conteſtatum, & notorium factum erat, meritò reprehenditur & culpatur. Si enim Paulus, notam inconſtantiæ & leuitatis, eò quòd promiſerat ſe venturum ad Corinthios, tam ſollicitè amolitur, 2. Corinth. 1. facilè inde colligi poteſt, quid de temeritate, inconſtantia & leuitate harum viduarum, in re grauiori, iudicandum ſit. Et Paulus non diſſimulat, aduerſarios inde ſumpſiſſe occaſionem obtrectandi & conuiciandi. In Eccleſia etiam leuitatem illam infamem fuiſſe, hoc indicat quod ex viduis illis, quædam ideò prorſus defecerint à religione Chriſtiana, vt ſine exprobratione leuitatis, nubere poſſent vel Iudæis vel Gentibus. Atq; in hanc ſententiam Epiphanius diſcrimen facit, inter κρίμα & κατάκριμα, qui inquit, ne confundantur apud homines (& hoc intelligit κρίμα) occultè ſcortantur, atq; ita Deum offendunt, & condemnationem

Id in viduis reprehenditur propter leuitatem et inconſtantiam.

Pauli exemplum.

Epiphanius κρίμα κατάκριμα.

tionem æternam ſibi attrahunt (& hoc appellat κατάκριμα) Sicut & 1. Timoth. 3. Paulus dicit Neophytum Epiſcopum facilè cadere εἰς κρίμα, hoc eſt, in criminationem & conuiciationem aduerſariorum. Et Matt. 7. eodem modo diſtinguitur inter κρίμα & κατάκριμα, Nolite iudicare, nolite condemnare. Et quod 1. Timot. 5. vocat κρίμα, mox appellat λοιδορίαν. Quia verò in hiſce viduis, non ſola leuis & inconſtans mutatio propoſiti fuit, ſed hæc traxit ſecum multa atrocia peccata, in prima & ſecunda tabula, ſicut ex verbis Pauli oſtendimus, ideo κρίμα rectè intelligitur de reatu æternæ damnationis. Aliud igitur eſt loqui de temeraria ſuſceptione & de inconſtanti mutatione propoſiti in hiſce viduis, ſi per ſe conſideretur. Vbi Epiphanius rectè diſtinguit inter κρίμα & κατάκριμα. Aliud verò eſt loqui, de atrocibus illis peccatis, quæ laſciuiam contra Chriſtum, ſecuta ſunt, vbi κρίμα rectè pro æterna condemnatione accipitur. Et quia Paulus ab experientia animaduertit, quàm pernicioſus ſit laqueus ad multa atrociſsima peccata, publica teſtificatio propoſiti cœlibatus, à quo ſine nota leuitatis non facilè diſcedi poteſt, ideo ſollicitè non tantùm cauet, ſed ſeriò mandat & præcipit, ne in ætate florenti & lubrica, cuiquam tales laquei inijciantur. Neq; hoc tantùm dicit, ne præter voluntatem aliqua ad cœlibatum ſuſcipiendum cogatur, ſed quia

Paulus non vult laqueos cœlibatus cuiquã inijci ætate florente.

multa

multæ iuniores viduæ, ob recentem ex maritorum obitu luctum, & ob mœſtitiam ac deiectionem animi, propter ſummam inopiam cùm omni ſubſidio deſtitutæ eſſent, certo propoſito conſtituerent, ſe in cœlibatu manere velle, ac ideò peterent ſe in collegium viduarum, quæ publicis Eccleſiæ eleemoſynis ſuſtentabantur, recipi. Paulus experientia edoctus, quàm facilè mutatio illius propoſiti incidat, & quæ inde pericula naſcantur, ſi continere non poßint, ſeriò mandat, etiamſi iuniores viduæ, cum tali propoſito ſe offerant, ne recipiantur ſed reijciantur, nec aliqua deligatur niſi ſit annorum ſexaginta, in qua ætate flammæ libidinum mediocri diligentia reprimi & reſtingui poſſunt. Quàm horribiliter itaq́ꝫ, ô bone Iheſu, regnum Pontificium contra canonem, quem per electum tuum organum promulgaſti, peccat & communicat nefandis aliorum peccatis, quòd votum cœlibatus, non expectato anno ſexageſimo, in iuuenili lubrica ætate, conſcientijs vel imponit, vel voluntariè oblatum non tantùm recipit, ſed fieri conſulit, ſuadet, hortatur, & hoc laqueo innumera animarum milia, in barathrum æternæ perditionis præcipitat? Certè hic vnicus locus Pauli, potentiſsimum fulmen eſt, vno ictu proſternens omnia Pontificiorum vota. Quot enim reperias qui poſt annum ſexageſimum demum vouerint cœlibatum? Qua igitur fronte, qua ſpecie, quo colore vel defendere

Sexagenarias iubet deligi.

Papa cōtra Paulum laqueum cœlibatus ætati iuuenili inijcit.

dere vel excuſare poſſunt, quòd à præſcripto Pauli magis magisq́ receſſerũt? Leo enim primus cõſecrationi monialium ſtatuit annum 40. Pius primus ſtatuit annum 25. Alius canon vetat ante annũ 18 fieri votum, plerique verò Canones annum 15. nominant. Nec valet exceptio quòd Paulus de viduis, non de virginibus loquatur. Ratio enim Pauli generalis eſt: In iuuenili & lubrica ætate, neminem ad cœlibatus profeſſionem aſtringendum, propter pericula, quæ inde oriri experientia docuit.

Qua ætate votum cœlibatus fieri Pontifices ſtatuerint. Leo. Pius I.

Chryſoſtomus hoc loco dicit, Viduæ illæ ἁπλῶς οὐκ ὀρθῶς οὔτε κρίνασαι εἵλοντο, ex ſimplicitate nõ rectè, nec vero iudicio elegerunt viduitatem. Et addit: Lapſus, qui inde acciderunt, præbuerũt occaſionem ταύτης νομοθεσίας ferendæ huius legis, vt ſcilicet iuniores viduæ reijcerentur, & nulla aſſumeretur niſi annorum ſexaginta. Et Ambroſius hoc loco rectè dicit (cuius tamen poſtea in velandis ſuis virginibus obliuiſcitur) Paulus prohibet iuniores in hac ſuſcipi profeſſione. Lubricæ enim ætati fides facilè adhiberi non debet, quippe cùm quarundam exempla præcedant. Item oſtendit damnationem tales manere, ne facilè audeant quod implere difficile eſt, aut ſi animus eſt huic deuotioni deditus, apud ſe interim teneat, quia temerarium dicit eſſe profiteri, quod adhuc iuuenili ætati credi non debet. Item, quantùm laudabile eſt, ſi impleat, quod vltrà

Chryſoſtomus de viduis.

Ambroſius.

vires

vires eius creditur, tantò magis puniendus erit ſi hoc ſibi audeat imponere, præſumptione temeritatis, quod ferre non poßit, &c. Iuniores igitur viduas Paulus, propter pericula quæ recenſet, non vult porrò aſtringi ad cœlibatum, ſed nubere.

De viduis iunioribus cœlibatum profeſsis adhuc in collegio viduarum degentibus.

Sed quid de illis iunioribus Paulus vult fieri, quæ ipſo facto profeſſæ iam erant cœlibatum, vtpote receptæ in collegium viduarum? Certè ſi laſciuia vtantur, non vult eas in peccatis, quæ inde ſequi videt, perſeuerare, & in damnatione manere: Quia verò cum propoſito ſeruandæ viduitatis receptæ erant, num ideò coniugium ſub pœna æternæ damnationis in perpetuum ipſis prohibet, etiamſi continere non poßint, propoſitis interim alijs contra incontinentiam remedijs? Hoc certè non facit, Meminerat enim, quòd paulò antè cap. 4. ſcripſerat, doctrinam Dæmoniorum eſſe, prohibere coniugium illis, qui non continent. Sed illas etiam viduas, quæ viduitatem profeſſæ erant (ſi ita loqui liceat) cum poſtea laſciuirent, & non continerent, illas inquam Paulus vult nubere, idq; ideò, ne vllam occaſionem præbeant Diabolo, & ne tandem, ſicut nonnullis acciderat, prorſus retrò poſt Sathanam conuertantur, ſi præter vires & voluntatem, in cœlibatu manere cogerentur, & aditus ad legitimas nuptias ipſis prohiberetur. Si igitur temerariæ, imprudentes & incautæ promiſerunt

Quæ non continent poſt viduitatis etiam profeſsionem, vult nubere.

runt cœlibatum, ſi propoſitum illud in ipſis mutatum eſt; & continere non poſſunt, ſi inde in peccata, quæ Paulus recenſet, prolapſæ ſunt, agant pœnitentiam, petant remiſsionem. Ne verò in damnatione maneant, & tandem prorſus poſt Sathanam ſubuertantur, Paulus vult ipſas nubere, non autem laſciuiendo cōtra Chriſtum, ſed in Domino, idq́ ideò ne in poſterum præbeant occaſionem Diabolo. Velle itaq́ nubere, in huiuſmodi viduis, ſi continere non poſſunt, non ſimpliciter damnat, ſed laſciuiendo contra Chriſtum, & abiecta fide velle nubere, hoc verò damnat.

Quid in his viduis damnabile vocet Paulus.

Hanc ſententiam contextus Pauli manifeſtè oſtendit, atq́ ita expreſſè eum interpretatur Chryſoſtomus. Quoniam, inquit, ipſæ volunt nubere, volo & ego iuniores nubere, liberos gignere, domum adminiſtrare: Longè enim præſtat hæc facere, quàm illa (quæ ſcilicet de damnatis viduis recenſet) Oportebat quidem curare quæ Dei ſunt, oportebat fidem ſeruare, quando verò illa non fiunt, meliùs eſt hæc fieri, quàm illa, quippè viduitas illa nihil parit boni, ἀπὸ δὲ τȢ̃ γάμȢ τȢ́τȢ, ex hiſce verò nuptijs (earum ſcilicet, quæ viduitatem profeſſæ erant, cùm continere non poſſent) multa bona. Et Theophylactus illa duo (iuniores nubere volunt, & volo iuniores nubere) ita connectit. Volo & ego indulgens & con-

Chryſoſtomus.

Theophylactus.

condeſcendens earum votis, ne diabolus illudat ipſis, quòd cum Chriſti ſponſæ eſſent factæ ſint adulteræ, ideò ſub matrimonium eas duco. Ambroſius etiam illud, Volo iuniores nubere ita explicat, Quoniam quæ ſuprà dixit de huiuſmodi quod contraria & illicita perducant eas ad mortem, idcircò conſilium dat, & præcipit ea fieri quæ licita ſunt. Et multũ expedit nubere, quàm ſub bona & pia profeſſione notabiliter incedere. Sic enim inuenit occaſionem Sathanas, quomodo ſubuertat animas inconſultas, cùm pia profitentes iniuſtè verſantur. Hæc Ambroſius. Locus igitur ille Pauli de viduis prorſus nihil patrocinatur Pontificiorum ſententiæ, de votis cœlibatus vel faciendis vel factis, ſicut quidem illa in Pontificia Eccleſia vſitata ſunt. Iuniores enim viduas non vult recipi, & receptas ſeu vt loquuntur, profeſſas, ſi continere vel non poſſint vel non velint, vult nubere, quarum vtrumq; cõtra Pontificiæ Eccleſiæ doctrinam & praxin pugnat. Et hæc de loco illo Pauli aliquanto prolixiùs annotare volui, vt perſpiceretur, quantò rectiùs, certiùs, firmiùs & iucundiùs interpretatio Scripturæ ex ipſis fontibus quàm ex ciſternis humanarũm commentationum petatur. Atq; hoc eſt ſecundum principale argumentum pro voto cœlibatus.

Ambroſius.

Tertium argumentum *ex Scriptura ita confingunt: Quia Maria Lu. 1. non in præterito,*

ſed

ſed in præſenti loquitur, virum non cognoſco, ſingunt igitur Mariam habuiſſe propoſitum, & feciſſe ſolenne votum ſeruandæ perpetuæ virginitatis. Et mox addũt Rhetoricas amplificationes. Deum in ſanctiſſima Dei para virgine, votũ perpetui cœlibatus in nouo teſtamento, voluiſſe dedicare. Sumpta autem hæc ſunt ex Apocryphis traditionibus. Extat enim proteuangelium Iacobi, vbi narratur Mariam anno ætatis tertio, accenſis lampadibus, per puellas ſolenniter ductam fuiſſe in templum, ac iuxta votum conſecratam, & in ſancto ſanctorum ipſam de manu Angeli cibum accepiſſe. Anno verò ætatis duodecimo, Angelum apparuiſſe Pontifici & iuſſiſſe, vt alicui ex maritis viduis traderetur, in cuſtodiam, virgo ſeruanda. Hæ Apocryphæ fabulæ, ſpecioſo titulo traditionum, ſæpè etiam patribus impoſuerunt, ſicut Epiphanio ſpelunca Bethleemitica, & Auguſtino cõmentitium hoc votum Mariæ, quòd diſertè contra Scripturam pugnat. In templo enim, & ſub ſacerdotibus veteris teſtamenti, votum perpetui cœlibatus prorſus ignotum fuit, nec mandatum nec exemplum habens. Hiſtoria verò noui teſtamenti diſertè dicit, Mariam deſponſatam fuiſſe Ioſepho, ita vt aliquando conuenirent. Et notum eſt, quid in Scriptura ſignificet συνέλθειν. *Nec Maria, nec Ioſeph aliter ſciuerunt priuſquam ab Angelo, de ſummo myſterio incarnationis Filij*

An Maria fecerit votum virginitatis.

Proteuangeliũ Iacobi.

Fabulæ Apocryphæ venditatæ pro Apoſtolicis traditionibus.

Dei edocerentur. Falſum igitur eſt, & Euangelio contrarium, quod Apocrypha fabula fingit de voto Mariæ. Sed qualia ſunt vota Pontificia, talis eſt etiam prima eorum dedicatio, fabuloſa ſcilicet. Quòd autem non in præterito loquitur Maria, ſed inquit, virum non agnoſco, ratio manifeſta eſt. Quia enim nondum erat in domum ſponſi deducta, nec breui adeo hoc futurum erat. Nam poſt tres menſes & ampliùs Ioſeph demùm de deductione cogitare cœpit, Matt. 1. Poſtquam ſcilicet ex ædibus Eliſabeth Maria reuerſa eſſet Nazareth: Luc. 1. Dicit igitur, quomodo fiet iſtud, cùm nondum cognoſcam virum, hoc eſt, cùm nondum verſer in cubili coniugali, aut nondum vtar conſuetudine coniugali. Non enim ſequitur, ſi in præterito dicatur, illa cognouit virum, ergo concipiet.

IIII. Argumentum ex loco Rom. 7

Quartò, Ex illo loco Roman. 7. Viuente viro, adultera vocabitur, ſi nupſerit alteri viro, veteres multa argumenta formant, in quibus præcipuum robur obligationis voti cœlibatus conſtituunt. Baſilius. *Baſilius dicit, nulla deſponſata, viuente ſponſo, poteſt alium ſine crimine adulterij ducere. Sed Deo dicatæ virgines ſunt deſponſatæ Chriſto. Ergo poſt votum nubere, adulterij crimen eſt coram Deo.* Ambroſius. *Ambroſius inquit, quæ ſe ſpoſpondit Chriſto, iam nupſit, iam immortali iuncta eſt viro, & ſi iam nubere voluerit, adulterium perpetrat.* Chryſoſto. *Chryſoſtomus*

ſoſtomus dicit, Quæ ſeipſam ſemel Domino deſponſauit, iam non eſt libera, vt cui velit, nubere poßit, non enim mortuus eſt vir eius, ſed ſi viuente viro immortali, mortalem in Domini thalamum ſuperinduxerit, non adulterium tantùm, ſed incœſtum perpetrabit.

Sed reſponſio manifeſta eſt, Scriptura enim docet, non ſolos cœlibes deſponſari Chriſto, ſed totam Eccleſiam eſſe ſponſam Chriſti, & deſponſationem illam fieri non cœlibatu, ſed vera fide iuxta verbum Oſe, 2. 1. Corinth. 11. Manifeſta igitur fallacia eſt, à ſpirituali deſponſatione hominis interioris argumentari, contra legitimum coniugium hominis exterioris. Eadem enim ratione ſequeretur, etiam nulli prorſus fidelium liberum eſſe coniugium, omnes enim fideles deſponſati ſunt Chriſto. Solutio.

Quòd verò 1. Corinth. 11. nominat virginem copulatam Chriſto, non intelligit externum cœlibatum, ſed loquitur de tota Eccleſia Corinthiorum, in qua præter virgines & viduas, non tantùm coniugati erant, verùm etiam, qui à ſcortatione, adulterio, imò ab inceſtu conuerſi erãt, 1. Corinth. 6. Multi enim coniugati, imò quæ meretrices fuerunt, fidem Chriſti habent, quàm fatuæ virgines non habent, Matth. 25. Et illam ipſam argumentationem veterũ Auguſt. de bono viduitatis cap. 10. expreßè reijcit & refutat, recitatis multis abſurdis, quæ inde ſequãtur & vocat Obiectio ex 1. Cor. 11. Auguſtinus veterum argumentationem reijcit.

opinionem minùs conſideratam. Si verò certò ſcire cupis, quòd verum ſit adulterium oppoſitum deſponſationi ſpirituali, ſeu qui ſint illi, qui fornicantur à Domino, aut quæ ſit generatio adultera; interroga Scripturam, & illa monſtrabit tibi, quæ & vbi ſint ſpiritualia proſtibula & propudia. Scriptura enim ſcortationẽ ſeu adulterium ſpirituale, ita deſcribit, quando anima, quæ Chriſto fide deſponſata eſt, à verbo ipſius diſcedit, & electitios cultus inſtituit extra & contra verbum Dei, aut ab eius ſubiectione & obedientia ſe auertit Ierem. 3. Ezech. 16. Oſe. 4. 2. Corinth. 11. Iſti igitur, qui contra verbum Dei malunt vri, quàm nubere, & ex cœlibatu faciunt ſatisfactionem pro peccatis, ac meritum vitæ æternæ, verè ſunt ſpiritualia proſtibula in regno Dei, & adulteri Chriſti, non autem illæ virgines, quæ cùm donum continentiæ non habeant, iuxta mandatum Dei nubunt in Domino, & vocem ſponſi ſui ſequuntur, meliùs eſt nubere, quàm vri.

Scortatio ſpiritualis.

V. Argumẽtum, vouentes cœlibatum iuri ſuo contrahendi matrimonium renunciant.

Quintò illi, qui vouent cœlibatum iuri communi (ſcilicet ſi non continent, nubant. Item, ſi nupſerit, non peccat) volentes renunciant, & vnicuiq; certè licet iuri ſuo renunciare. ac ſi fiat hoc propter cultum Dei, gratum eſt Deo, &c. Reſpondeo in politicis rebus alia ratio eſt, ſed in ſpirituali libertate noui teſtamenti Paulus dicit, non eſſe faciendum, vel admittendum

iugum

iugum ſeruitutis, Galat 5. Et in hoc caſu Paulus præbet planam reſponſionem. Qui enim dono continentiæ præditus eſt, atque ita habet poteſtatem propriæ voluntatis, vt ſi nubat, bene faciat, ſi non nubat meliùs faciat, is ſi iuri nubendi renunciet, & ſe propter regnum cœlorum eo fine, ſicut hactenus dictum eſt, caſtret, benefacit. Et tamen, ne is quidem debet ſibi laqueum inijcere, vt ſi ampliùs continere non poſsit, remedio coniugij vti non liceat. Qui verò donum cœlibatus non habet, ei ius illud (ſi nõ continent, nubant) non eſt liberum in vtramq; partem, ſed eſt neceſſarium remedium, diuinitùs mãdatum non continentibus, cui ſi renunciat, peccat, & tentat Deum, ſicut ſuperiùs oſtendimus. Et contra mandatum Pauli inijcit ſibi laqueum.

De habentibus donũ continentiæ

De non habentibus donum continentiæ.

Sextò, citatur etiam pro voto cœlibatus locus, 2. Macha. 14. Razias multis temporibus continentiæ propoſitum tenuit in Iudaiſmo, corpus & animam tradere contentus pro perſeuerantia. Et hinc forſan Ambroſius ſumpſit illud, quod ſcripſit, iuſtam eſſe cauſam ſacerdoti, ob quam martyrio ſe exponat, ne virgo Deo ſacrata tradatur nuptui. Ad hanc ex Machabæis ſententiam multa poſſent reſponderi, quòd liber non ſit Canonicus, quòd idem Razias exemplo non probando ſeipſum contra quintum præceptum interfecerit, quodq; votũ perpetuæ continentiæ in veteri teſtamento non fuerit. Sed expeditiſsima

VI. Argumentum. Raziæ exemplum.

Ambroſius.

Machabeorum liber nõ Canonicus.

Fallacia figuræ dictionis.

reſpōſio eſt, quod ſit fallacia figuræ dictionis, hæc enim ſunt græca verba, ἦν γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις τῆς ἀμιξίας, κρίσιν εἰσενηνεγμένοις τοῦ ἰουδαϊσμοῦ, καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν ὑπὲρ τοῦ ἰουδαϊσμοῦ παραβεβλημένος. Hoc eſt, ſuperioribus temporibus ſeceſſionis (ſcilicet à prophano cum Gentibus commertio,) cùm actiones iudiciales propter Iudaiſmum intentarentur, corpus & vitam pro Iudaiſmo Razias obiecerat. Nullum itaque verbum in hac ſententia eſt de voto perpetui cœlibatus.

VII. Argumentum.

Septimò, illud etiam argumentum, quod Auguſtinus tractat de adulterinis còniugijs, accommodant ad vota perpetui cœlibatus. Nempe ſi vxor occupetur tali ægritudine, vt non poſſit ferre maritum, aut ſi maritus iuuenculæ captiuus teneatur. In tali certè caſu & marito & vxori alia remedia vitandæ fornicationis proponenda & quærenda ſunt, quàm nouæ nuptiæ.

Idem ergo dicunt facere debere & poſſe eum etiam, qui cœlibatum vouit, etiamſi donum non habet. Reſpondeo: Aliud eſt, quando vel Deus immittit calamitates tales in coniugio, vel quando propter vocationem & confeſſionem, relinquenda eſt vxor & liberi, Matt. 19. Et aliud eſt, quando homo non habens donum continentiæ, ſibijpſi ſine vocatione diuina, per votum contra verbum Dei, prohibet coniugium: Hoc enim pertinet ad doctrinas Dæmoniorū 1. Tim. 4. Quando

enim

enim Deus aliquem vocat ad crucem, ſimul promittit gratiam, quod non velit pati, vt ſupra id, quod poſſumus, tentemur, 1. Corinth. 10. Quando verò nos ipſi, ſine mandato & promiſſione Dei aliquid ſuſcipimus, ibi, quia Deum tentamus, non poſſumus nobis polliceri auxilium diuinum. Nec debemus ſpe diuini auxilij aliquid ſuſcipere, quod ſit vel præter vel contra verbum Dei, ſicut eſt votum cœlibatus in illis, qui non habent donum.

Poſtremò ex patrum Scriptis multa & varia conquirunt ſubſidia, pro ſtabiliendis votis ſuis, quæ hoc loco omnia recenſere non eſt noſtri inſtituti. Et hiſtoriam quidem antiquitatis de cœlibatu, poſteà in loco de cœlibatu ſacerdotum contexemus: Nunc verò breuiter tantùm annotabimus, quid ad obiectiones ex patribus verè reſponderi poſſet. Non autem ignoramus, quòd patres vota perpetui cœlibatus probent, quodq́ue illa obligatoria etiam agnoſcant. Sed ad omnes ſententias, quæ ex patribus ſubijciuntur, reſpondemus. I. Quòd ipſi patres non cupiunt ſua Scripta tanquam Canonica recipi, ſed volunt ea ex Canonicis conſiderari, vt ſi quid in illis cum Canonicis congruit, cum laude eorum recipiamus, ſi quid diſſentit, bona ipſorum venia liberè reſpuamus, ſicut in prima parte, tales ipſorum patrum ſententias multas annotauimus. II. Argumenta veterum, quibus vota

Teſtimonia patrum pro aſſerendis votis cœlibatus.

Generalis reſponſio ad ſententias patrū.

Argumenta veterum ab ipſis patribus ſubinde refutata ſunt.

illa, & perpetuam eorum obligationem probare conantur, talia ſunt, quæ vel ipſi inter ſe, alter alterius argumenta reijcit & refutat, vel certè infirmis fundamentis nituntur. In præcedentibus enim oſtendimus, quomodo celebrè illud omnium fermè veterum argumentũ, de deſponſatione ſanctimonialium cum Chriſto, ab Auguſtino, vt opinio minùs conſiderata reijciatur & refutetur. Et viciſsim, quomodo argumentum de prima fide viduarum, quòd Auguſtinus cenſet fortiſsimum eſſe, à Chryſoſtomo, Ambroſio, & Theophylacto, in explicatione illius loci Paulini infringatur, etiam oſtendimus. Ita argumentum de voto Mariæ, eſſe apocryphum monſtrauimus.

Vota cœlibatus è Scriptura probari nequeunt.

Cùmq; reliqui ſententiam ſuam de votis ex Scriptura probare conentur, Epiphanius diſertè dicit, ex Scriptura hoc non poſſe haberi.

Epiphanius traditiones allegat.

Allegat igitur traditionem, qua conatur probare Apoſtolos conſtituiſſe, peccatum eſſe, poſt decretam virginitatem ad nuptias conuerti.

Conſtitutiones Apoſtolicæ Clemẽtis Apocryphæ.

Sed librum illum Clementis de conſtitutionibus ſeu ordinationibus Apoſtolorum Sexta ſynodus dicit, apocryphum & adulteratum eſſe. Cùm itaq; non ex Scriptura, ſed ex traditione eaq; non authentica, doctrinam ſuam de votis habeant veteres, non obſcurum eſt, quantùm authoritatis patrum, hac in re ſit tribuendum. Non enim numerandi ſunt, quot ſint, qui fortiter aliquid aſſeuerent, ſed ponderandum eſt, quàm fir-

miter,

miter, & ex quibus fundamentis, id quòd dicunt, probent & confirment. Accedit & hoc, quòd non ſine contradictione vota illa à Patribus in Eccleſiam introducta ſunt.

Patrum doctrinę de votis ſemper eſt contradictum in Eccleſia.

Baſilio enim hac in re contradixit clerus Neocæſarienſis.

Baſilius.

Hieronymi votarijs, quàm acriter Romæ contradictum fuerit, ipſe non ſcriptis tantùm, ſed diſceſſione etiam ſua, teſtatum fecit.

Hieronym.

Et Ambroſius, quot & quàm acres habuerit hac de re in Eccleſia ſua contradictores, ipſe multis conqueritur lib. 3. de virginibus. Nouum igitur hoc fuit tempore Baſilij in Græca, tempore Hieronymi in Romana, tempore Ambroſij in Mediolanenſi Eccleſia.

Ambroſius.

III. Veteres illi multò verecundiùs, mitiùs & modeſtiùs materiam votorum in praxi Eccleſiæ tractârunt, quàm Pontificij. Non enim illis, qui donum continentiæ non habebant, vota imponi volebant,

Tertia reſponſio ad teſtimonia veterum de votis.

ſicut Epiphanius inquit contra Montaniſtas: Exhortamur eum qui poteſt, non autem neceſſitatem imponimus ei, qui non poteſt, neq; reijcimus ipſum à vita.

Epiphanius

Et Heſychius in 20. cap. Leui. dicit, Non ſuper virtutem diſcipulis ingeramus, ſed quæ eis ſunt poſſibilia, id eſt, virginitatem ei, cui poſſibilis eſt. Ita poſt pactum cœlibatus, ſi non continent, melius eſſe vt nubant.

Heſychius.

Chryſoſtomus ex Paulo probat 1. Tim. 5. ſicut dictum eſt.

Chryſoſtomus.

Et nota eſt celebris illa Cypriani ſententia de virginibus Deo dicatis, lib. 1. Epiſtola 11. Quòd ſi ſe ex fide Chriſto dicauerunt, pudicæ &

Cyprianus.

caſtæ ſine vlla fabula perſeuerent, ita fortes & ſtabiles præmium virginitatis expectent. Si autem perſeuerare nolunt aut non poſſunt, melius eſt vt nubant, quàm vt in ignem delitijs ſuis cadant. Certè nullum fratribus aut ſororibus ſcandalum faciant, manifeſta eſt ſententia, virginibus etiam, quæ Deo dicatæ ſunt, ſi poſtea ita perſeuerare non poßint: Imò etiam ſi nolint perſeuerare, meliùs eſſe nubere, quàm vel vri vel ſcandalum dare laſciuiendo.

Eluſio multiplex ſententiæ Cypriani.

Oſius.

Hanc Cypriani ſententiam Pontificij, quia eius luce premi ſe ſentiunt, varijs modis conantur eludere. Oſius inquit, forſan Cyprianus hoc dixit de illo tempore, quando nondum erant Deo conſecratæ. Sed ita Epiſtolam illam orditur Cyprianus: Poſtulas quid nobis videatur de virginibus, quæ cum ſemel ſtatum ſuum continenter & firmiter tenere decreuerint, detectæ ſunt, poſtea in eodem lecto pariter manſiſſe cum maſculis, ex quibus vnum diaconum eſſe dicis. Item, Si ſe ex fide Chriſto dicauerunt.

Pighius.

Pighius conatur elabi per diſtinctionem de voto ſimplici & ſolenni: Sed vera antiquitas diſtinctionem illam ignorat, & ipſe Pighius non multum tribuit huic rationi, dicit enim hoc magis pendere ex interdicto Eccleſiæ, quàm ex ſolennitate profeßionis. Et certè ſi votum perpetui cœlibatus tam ſtrictè, ſine vlla diſpenſatione ex mandato Dei obligat, impium ſanè eſt in voto ſimplici, contra mandatum Dei diſpen-

diſpenſare, in ſolenni verò voto, tantùm propter externas quaſdã ſolennitates ab hominibus adiectas, nolle diſpenſare. Ita enim humanæ ſolennitates longè præferentur mandato Dei. Sed illa ipſa diſtinctione Pontificij fatentur, votum cœlibatus non propter mandatum Dei, tam ſtrictè obligare (poſt ſimplex enim votum concedunt nuptias non eſſe damnabiles) ſed propter humanas ſolennitatum conſtitutiones.

Colonienſes dicunt Cyprianũ quidem permittere illis poſt votum nuptias, ſed pronunciare cõiunctiones illas inceſtas eſſe. Itẽ vox Chriſti pronunciat adulterã ſi cum viro reperta fuerit, ſed hoc luculentum crimen falſi eſt. Cyprianus enim nõ loquitur ita de legitimis cõiugijs, poſt decretam virginitatẽ contractis, ſed de cohabitatione & condormitione virginũ cũ clericis, in quo caſu etiã per obſtetricum inſpectionẽ volebant probare ſe virgines eſſe: De eo enim caſu Cyprianus expreſſè in Epiſtola illa loquitur. Poſtremò Oſius dicit, eſſe priuatã vnius Cypriani opinionẽ: Concilium verò Chalcedonenſe Canone 12. contrarium ſanxiſſe. Sed nota eſt Panormitani ſentẽtia, quòd plus credendũ ſit vel ſimplici laico Scripturam producenti, quàm toti ſimul cõcilio, et Gerſon cõcludit, In ſacris literis excellenter erudito atq; autoritatẽ Catholicam proferenti, plus eſſe credendũ, quàm generali Concilio: Et tamẽ Epiſtola illa nõ eſt priuata Cypriani, ſubſcripſerunt

Ieſuitæ Colonienſes.

Oſius.

Panormitanus.

Gerſon.

enim

enim etiam præsbyteri. Nec ſolus Cyprianus ita ſenſit, antea enim recitauimus quomodo Ambroſius, Chryſoſtomus & Theophylactus locum Pauli 1. Tim. 5. interpretentur.

Hieronymus.

Hieronymus etiam in Epiſtola ad Demetriadem, inquit: Sanctum virginum propoſitum, & cœleſtis Angelorumq́; familiæ gloriam, quarundā non bene ſe gerentium nomen infamat, quibus apertè dicendum eſt, vt aut nubant, ſi continere non poſſunt, aut contineant ſi nolunt nubere.

Andradius.

Andradius verò præter ſuam conſuetudinem hoc loco humanus & modeſtus eſt, inquit enim Cyprianum illa Epiſtola innuere æquum eſſe, vt huiuſmodi virginibus poſt votum, Epiſcopi autoritate liberum ac integrum fiat nubere, quòd proprio arbitrio ipſis facere non licebat. Et addit, Cypriani tanquam Epiſcopi primatis erat, vota Deo facta, cùm iuſtitiæ æquitatisq́; ratio poſtularet, irrita facere, ſeu vt dici ſolet, diſpenſare. Atq; hoc Lector diligenter notet.

Proceſſu tēporis rigor & aſperitas votorum creuit. Epiphanius

Obſeruetur autem quomodo ſenſim & ſubindè maior acceſſerit aſperitas. Epiphanius enim traditionem profert, peccatum eſſe poſt decretam virginitatem ad nuptias conuerti, atq; ideò multi temporis pœnitentiam imponit nubentibus poſt votum, vt ſic tandem ad Eccleſiam inducantur, & hoc vocat κρίμα. Sed tamen dicit, Melius eſt habere κρίμα, quàm κατάκριμα. Meliùs enim, inquit, eſt, vnum peccatum habere quàm plura,

plura, meliùs eſt lapſum à curſu, palàm ſibi vxorem accipere iuxta legẽ, & non quotidiè occultis iaculis ſauciari ab improbitate, quæ ipſi à Diabolo infertur. Et hoc vocat καλάκριμα *quando malunt occultè ſcortari, quàm apud homines confundi. Auguſtinus verò adhuc durior eſt, damnationi aliquando ſubijciens nubentes poſt votum, ſed tamen alibi coniugia illorum non vult diſtrahi, aut adulteria appellari. Et cap 9. de bono viduitatis inquit. Paulus ſignificat eas, quas nubere voluit, meliùs potuiſſe continere, quàm nubere, ſed meliùs nubere, quàm retrò poſt Sathanam ire. Ante Auguſtinum verò Canon 19. Ancyranæ Synodi multò fuit mitior, dicit enim: Quotquot virginitatem pollicitam præuaricati ſunt profeßione contempta, inter digamos, id eſt, qui ad ſecundas nuptias tranſierunt, haberi debebunt. Canon verò Chalcedonenſis 15. dicit, maneant excommunicati. Et tamen addit, poſſe eis fieri humanitatem, ſi Epiſcopus loci ita probauerit.*

Auguſtinus

Canõ Antiçyrani Concilij.

Canon Chalcedon.

Ita Pelagius 27. q. 1. de viduis, humaniter conatur conſulere conſcientijs, inquit enim: Quæ ſi propria voluntate profeſſam priſtini coniugij caſtitatem mutabili mente calcauerint, periculi earum intererit, quali Deum ſatisfactione placare debeant. Nos autem talibus nullum laqueum debemus inijcere, &c.

Pelagius.

Innocentius verò 27. q. 1. quæ Chriſto, Ne quidem

Innocentius

dem ad pœnitentiam admitti vult illas, quæ poſt votum nupſerunt, ſed licentiam agendæ pœnitentiæ ipſis prorſus præcidit, niſi coniugia ſeparata fuerint.

Pontificij noſtri temporis.

Et noſtri temporis Pontificij, tales non tantùm excommunicant, ſed crudeliſsimè excarnificant & occidunt, cùm tamen in ſuis votarijs, ſcortationes, adulteria, inceſtus & totam Sodomiam bene ferre poßint, modò non legitimum contrahant matrimonium. Adeóne cum Patribus quidem, quorum tamen autoritatem tanquam orci galeam obijcere ſolent, Pontificijs noſtris conuenit, cùm tamen ipſorum etiam Scholaſticorum diſputationes, in votis mitigationes quaſdam monſtrent, dicunt enim quinq; eſſe, quæ voueri non poſſunt. I. *Mala ſeu peccata.* II. *Neceſſaria, vt ſi quis voueat ſe aliquando moriturum, vel ſe non eſſe volaturum.* III. *Caſualia ſeu fortuita, quorum euentus ambiguus eſt, & ad bonum & ad malum, quale fuit votum Iephte.* IIII. *Stulta, vt ſi quis voueat ſe velle leuare feſtucam à terra.* V. *Indiſcreta, vt ſi quis voueat nimiam macerationem corporis, quia corpori parcendum eſt, Rom. 13. Coloſ. 2.*

Scholaſtici de non vouendis, aut poſt votum nõ ſeruãdis. Mala. Neceſſaria. Fortuita. Stulta. Indiſcreta.

De diſpenſatione, cõmutatione vel redemptione voti.

Multa etiam Scholaſtici diſputant de diſpenſatione, commutatione & redemptioue voti.

Votũ cœlibatus non ſimpliciter diſpenſatione caret.

Non itaq; ſimpliciter indiſpenſabile eſt votum cœlibatus, cùm ipſi etiam Pontifices ſæpiùs legantur diſpenſaſſe, ne familiarum ſucceßio intercideret,

perciderent, cur non multò magis, ne conſcientiæ illaqueatæ intereant? Nam & 22. q. 4. multi citantur Canones, non eſſe ſeruanda promiſſa, vota, vel iuramenta, quibus vel temerè & incautè malum turpe aut ſtultũ promiſſum fuit, vel quòd ſeruatum in peiorem vergeret exitum. Iſidori verba ſunt: In malis promiſſis reſcinde fidem, in turpi voto, muta decretum, quòd incautè vouiſti, ne facias: Impia eſt promiſſio quæ ſcelere adimpletur. Bedæ ſententia eſt, ſi aliquid fortè nos incautiùs iurare contigerit, quod obſeruatum in peiorem vergat exitum, liberè illud ſalubriori cõſilio mutandum nouerimus, ac magis inſtante neceſſitate peierandum, quàm pro vitando periurio, in aliud crimen grandius eſſe diuertendum. Elibertanus Canon dicit, Definitio incauta laudabiliter ſoluenda eſt, nec eſt præuaricatio, ſed temeritatis emendatio. In quem verò exitum vota eorum, qui continere non poſſunt, vergant, toti mundo manifeſtum eſt. Et tamen Tridentinũ Concilium, nec Pauli 1. Tim. 5. nec veteris Eccleſiæ humanitatem imitari voluit, ſed ſimpliciter ſtatuit: Si quis dixerit poſſe omnes contrahere matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, etiamſi eam vouerint, habere donum, anathema ſit.

Iſidorus. Beda. Elibertanus Canon. Concilium Trident.

DE

DE COELIBATV SACERDOTVM.

QVÆSTIO *hæc eſt* ἐπιπολάζουσα, *ſicut Græci loquuntur. Sed quia pleraq; quæ huc pertinent in præcedētibus explicata ſunt, breuitati quantùm quidē fieri poterit, operam dabimus. Non autem repetam publicas totiùs Chriſtiani orbis querelas, de notoria infamia inquinati apud Pontificios cœlibatus, nec illorum orationem imitabor, qui, ipſa cauſæ æquitate exiſtimârunt ſe à Prælatis Eccleſiæ impetrare poſſe, vt legem de cœlibatu Sacerdotum, quæ occaſio fuit, vt vniuerſus ordo Eccleſiaſticus fœde contaminaretur, Eccleſia ſequens paſtorum exempla, obſcœnis libidinibus impleretur, & vniuerſa religio ludibrio exponeretur, tollerent. Nec lamentabiliter deplorabo, quàm turpiter piorum Principum expectationem fefellerint Tridentini patres. Eruditè enim, copioſè & facundè factum hoc eſt à multis. Quid verò argumentis, querelis, petitionibus & lamentationibus hactenus effectum ſit, intelliges, ſi libuerit, nouum Canonem octauæ ſeſſionis audire, qui ſic habet.*

CANON

CANON IX.

SI quis dixerit, Clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, vel regulares caſtitatem ſolenniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto, & oppoſitum nil aliud eſſe quàm damnare matrimonium, poſſeque omnes contrahere matrimonium, qui nō ſentiunt, ſe caſtitatis (etiam ſi eam vouerint) habere donum, anathema ſit, cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos ſupra id, quòd poſſumus, tentari.

Vides, Patres illos, adeò eſſe inhumanos, vt nec filiorum ſuorum triſti imbecillitate, certo periculo, & manifeſta pernitie, nec totius Eccleſiæ offendiculis & querelis moueantur, Hoc enim ſemel ſibi propoſuerunt, neruos regni Pontificij defendere & ſtabilire, etiamſi fracta collabatur Eccleſia. Prudenter autem ſibi cauerunt ne rationes decreti exponerent, ſed cùm multos in hac arena infeliciter pugnaſſe viderent, compendium victoriæ eſſe iudicârunt, ſi ſolo anathematis fulmine,

Tridēt. Patres neruos Pontificij regni retinere ſtudent.

Rationes decreti reticentur.

mine argumenta, quæ ſoluere non poſſent, proſterneret, Nos verò meritò cogitamus illud Tertulliani: *Lex quæ probari ſe non vult, meritò ſuſpecta eſt, & ſi non diſcuſſa & probata dominetur, improba eſt, cũ nulla lex ſibi ſoli conſcientiã ſuæ iuſtitiæ debeat, ſed eis à quibus obſequium expectat*. *Præcipua igitur capita in quibus controuerſia hæc conſiſtit, ordine examinabimus, & ſimplici breuitate explicabimus.*

Tertullianus de legibus.

CAP. I.

QVÆ SIT SCRIPTVRÆ SENtentia & definitio de hac quæſtione.

Põtificij lege diuina ſapientiores videri volunt.

IVreconſulti rectè dicunt: Lata lege, quicunq; vult ſapientior eſſe lege, fatuus eſt, Cùm verò extet in Scriptura certa & manifeſta determinatio huius quæſtionis de coniugio ſacerdotum, non in genere tantùm, ſed expreßè ſeu in ſpecie: Pontificij tamen conquiſitis vndiq; argumentis & rationibus, ita diſputãt, quaſi vel nihil de hac quæſtione in Scriptura definitum extaret, vel quaſi ſapientiores vellent et poſſent eſſe lege diuina. Ita Andradius prolixè & ſplendidè rhetoricatur de dignitate & ſalutari vtilitate miniſterij, quòd requirat homines, qui ſancti ſint & immaculati, in quibus Spiritus ſanctus habitare poßit,

Andradij de coniugio ſacerdotum contumeliç.

poßit, qui aliarum rerũ curis abiectis, totos ſe addicant Domino, vt diuinis rebus perpetuò vacare, altißimis fidei & religionis myſterijs intenti eſſe poßint. Atq; inde pronunciat, ſacerdotibus minimè conuenire ſtatũ coniugij, quòd hominem in contraria ſæpè ſtudia diſtrahit, animũ importunis & inanibus curis excruciat, & temporalibus rebus immergit. Ac mox declamatoriè addit, Sathanam, qui olim vnius Heuæ opera vſus eſt, vt vniuerſum genus humanum ab altißimo iuſtitiæ gradu deiectum, in extremas miſerias cõijceret, nunc omnium ſibi fœminarũ veluti auxilia adiungere, magnoq; impetu in Eccleſiaſticũ ordinẽ inuadere, vt illi pudicitiæ ſanctimoniaq; ſplẽdorem eripiat, atq; ita Sacramẽta, in quibus potiſſima ſalutis noſtræ præſidia poſita ſunt, euertat & demoliatur. Quorſum verò hæc tam grandia, niſi vt probet ſe eſſe ſapientiorẽ Paulo, qui quaſi ex imperitia dixiſſet: Oportet Epiſcopum vnius vxoris virũ eſſe. Andradius ex penetralibus Tridentini Concilij pronunciat, multò conuenientiorem & ſapientiorẽ legem eſſe, qua ſacerdotibus omni ratione interdicitur ne vxores habeãt.

Hîc ſi nos præterita Scripturæ determinatione, rationes cõtrarias colligere, & coniugium ſacerdotibus rectiùs conuenire, noſtris argumentationibus oſtẽdere conaremur, mare diſputationũ ingrederemur, et infinitæ eſſent ingeniorũ cõcertationes, et rationũ conflictationes. Sicut igitur

Iureconſulti, quando habent certam & expreſſam legem, non de ea, ſed ſecundum eam iudicari volunt: Ita diſputatio hæc omnium rectiſsimè ita inſtituitur, vt inquiratur, quid Scriptura de hac quæſtione pronunciârit & definierit, in illis præcipuè locis, vbi ex profeſſo materiam hanc tractat. Sicut enim quæuis dogmata, ita hæc etiam quæſtio in Scriptura certam & propriam ſuam ſedem habet: Quis verò rectiùs & meliùs conſtituere poſſet (An coniugium conueniat miniſterio Eccleſiaſtico) quàm ipſe Spiritus ſanctus, qui eſt autor & gubernator miniſterij? Quòd ſi in Scriptura, nihil de hac quæſtione definitum extaret, imitanda tamē nobis eſſet Pauli modeſtia, vt etiamſi nobis videretur cœlibatus meliùs conuenire ſacerdotio, non tamen leges ferre, ſed modeſtè dicere deberemus: Præceptum Domini non habeo, conſilium autem do, ita tamen, vt nemini laqueum inijciam. Iam verò cum quæſtio hæc ex profeſſo extet in Scriptura determinata, quid aliud eſt in diuerſam & contrariam partem, non tantùm diſputare, ſed rigidiſsimas leges ferre, et eas inclementer defendere, quàm os in cœlū ponere, & ſapientiā Dei iuſtificare, Matt. 11. Deum conſilijs noſtris velle inſtruere & adiuuare? Iſa. 40. Ex aduerſo reſpondere Deo? Rom. 9. Imò contradicere factori ſuo? Eſaiæ 45. Cùm igitur habeamus Scripturæ deciſionem, non patiamur nos ab illa abduci in campum vel dialecticarum ratio-

Status huius controuerſiæ.

cinationum,

cinationum,vel Rhetoricarum declamationum, vel in immenſum illud Pelagus humanarũ conſtitutionum, ſed iuxta pium Conſtantini conſilium ex Scriptura diuinitùs inſpirata, quæramus & ſumamus quæſtionis huius ſolutionem.

Cõſtantini conſiliũ de controuerſijs in Eccleſia.

Omnes igitur qui decorem domus Dei (Pſal. 36.) diligunt, ſummis votis meritò exoptant, vt miniſterio verbi & Sacramentorum in nouo Teſtamento, ſua dignitas, grauitas, autoritas & ſanctitas conſtituatur, conſtet & conſeruetur. Et quidem Pontificij Clericis ſuis ideò prohibent coniugium, quia exiſtimant, illud nõ decere, non ornare, non adiuuare: ſed dedecere, magis impedire, obfuſcare, polluere & inquinare dignitatem & ſanctitatem vitæ ſacerdotalis: Sed nos ſumimus illud axioma, quòd nemo niſi atheos negare poteſt: Illum ſcilicet ſolùm optimè noſſe, quid dignitatem & ſanctitatẽ miniſterij Euangelij, vel deceat, vel adiuuet, vel dedeceat & impediat, qui autor, gubernator & Dominus eſt miniſterij, imò cuius ſacerdotes ſunt συνεργοὶ, *1. Cor. 3. hoc eſt, Tales adminiſtri, quos Deus tanquam conſortes & cooperarios ad communionem ſeu participationem ſui operis, quo ipſe colit & exædificat Eccleſiam, admittit & aſſumit, vt ipſorum miniſterio vtatur, & per illud efficax ſit, hoc enim ſignificat* συνεργός. *Et quia ille in Scriptura ex profeſſo, quæſtionem hanc de ſacerdotum noui Teſtamenti ſanctitate & vir-*

Axioma in hac quæſtione certiſsimum.

συνεργοὶ quid.

tutibus explicauit, certè nō ſtultum tantùm, ſed prorſus impiū eſſet, præterita imò quaſi abrogata & cōculcata illa Spirit. S. determinatione, aliud diuerſum imò contrariū, vel ex noſtris cogitationib. vel ex hominū cōſtitutionibus ſtatuere velle.

Spiritus S. igitur per Paulū electum ſuū organon, multis & accuratè deſcribit illas virtutes, quas Deus in Epiſcopo, ad retinendā, ornandā & adiuuandā, dignitatē, grauitatē & ſanctitatem miniſterij requirit. Primò, quòd ad doctrinā attinet, vt Epiſcopus ſit διδακτικός, *hoc eſt, ſicut ipſe explicat, vt teneat myſterium fidei, 1. Tim. 3. & amplectatur ſanā doctrinā, Tit. 1. ſit aſſectatus & enutritus in verbis fidei & bonæ doctrinæ. 1. Ti. 4. ſit idoneus vt alios quoq; doceat, prophanas verborū pugnas & inanitates fugiat, ſermonē veritatis rectè ſecet, 2. Tim. 2. potēs ſit exhortari per doctrinā ſanā, et cōtradicentes arguere, Tit. 1. Inſtet opportunè, importunè, arguat, increpet, exhortetur in omni patientia & doctrina, 2. Ti. 4. perſiſtat in his quæ didicit 2. Tit. 3. formā habeat ſanorū verborū, 2. Tim. 1. depoſitū cuſtodiat, et mandatum ſine macula irreprehenſibile ſeruet, 1. Tim. 6. attendat lectioni, donū ſuum nō negligat, ſed exuſcitet, meditādo & exercēdo, vt profectus ipſius manifeſtus ſit in omnib. 1. Ti. 4. Oret pro ſe & pro Eccleſia, 1. Tim. 2. Ita enim Paulus explicat quid ſit* διδακτικός.

Virtutes quas Deus in Epiſcopo requirit.

Διδακτικός.

Secundò requirit in Epiſcopo donū gubernationis in Eccleſia, & deſcribit quomodo debeat

Donum gubernatiōis.

verſari in domo Dei, quæ eſt Eccleſia, hoc eſt, quomodo debeat Eccleſiam curare ſeu gubernare, 1. Tim. 3. Quomodo miniſteria debeat cōſtituere, & eorum inſpectionē habere, 1. Tim. 3. Tit. 1. quē proceſſum debeat ſeruare contra aduerſarios doctrinæ, 1. Tim. 1. 2. Tim. 2. Tit. 3. quomodo iudicia Eccleſiaſtica erga peccātes, lapſos ſeu accuſatos, ſint inſtituenda et exercenda, 1. Tim. 5. 2. Tim. 3. quomodo ſupplicationes ſeu preces publicæ ſint inſtituendæ, 1. Tim. 2. quomodo ſingulis ordinib. ſeu ſtatibus in Eccleſia pia officia ſint præſcribēda, et quæ in illis deſiderantur corrigēda, 1. Ti. 2. 5. et 6. Tit. 2. & 3. quomodo pauperū cura ſit habenda. Hæc enim ad gubernationē Epiſcopi Paul. refert.

Tertiò, quia ad miniſteriū rectè peragendum, omninò neceſſaria eſt Spiritus ſancti præſentia, gubernatio & cōfirmatio, requirit igitur Paulus in Epiſcopo talē ſanctitatē, ne Spiritum ſanctum per peccata cōtra conſcientiā excutiat, Ideo, inquit, myſterium fidei teneat in conſcientia pura. 1. Tim. 3. Milites in prophetijs bonam militiam, habens fidem & bonā conſcientiam, quàm quidā repellētes circa fidē naufragiū fecerunt. 1. Tim. 1. Exerce teipſum in pietate, caritate, fide, caſtitate, 1. Tim. 4. Fuge auaritiā, quæ multos in exitiū demergit, ſectare iuſtitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiā, manſuetudinē, certa bonum certamen, apprehende vitam æternam, 1. Tim. 6. Labora vt bonus miles Chriſti, nemo verò mili-

Mores ſeu cōuerſatio.

tans implicat ſe negocijs ſecularibus, ſed vt ei, qui ſe in militiam delegit, placeat. Stude te probatum exhibere Deo, operarium non erubeſcendum. Qui ſe emundarit ab iſtis, erit vas in honorem ſanctificatum, accommodum vſibus Domini, ad omne opus bonum paratum. Iuueniles concupiſcentias fuge, ſectare verò pacẽ cum ijs, qui inuocant Dominum, 2. Tim. 2. Deuita vitia, quæ faciunt reprobos circa fidem, 2. Tim. 3. Aſſectare inſtitutionem meam, propoſitum, fidem, longanimitatem dilectionem, patientiam, perſecutiones, afflictiones, 2. Timoth. 3. Vigila, obdura in afflictionibus, miniſterium tuũ imple, 2. Tim. 4. Teipſum caſtum cuſtodi, 1. Timoth. 5.

Quartò requirit Paulus in Epiſcopo talẽ vitæ ſanctitatem, morũ probitatẽ, & conuerſationis grauitatem, vt & typus ſit gregis ſeu fidelium 1. Pet. 5. in verbo, in cõuerſatione, in dilectione, in ſpiritu, in fide, in caſtitate. 1. Tim. 4. Per omnia teipſum præbens formã bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate. Tit. 2. Et vt aduerſarij pudore ſuffundantur, nihil habentes, quòd de vobis dicant mali: ſed vt nemo vos poßit criminari. 1. Timoth. 3. Sicut illas virtutes recitat ac deſcribit. Tit. 1. 1. Timoth. 3.

Hæ ſunt virtutes, quas Spiritus ſanctus in miniſtro verbi requirit, quibus oſtendit, conſtitui, ornari & adiuuari dignitatem, grauitatem, reuerentiam & ſanctitatem miniſterij Verbi &

Sacra-

Sacramentorum in nouo teſtamento. Illas hoc loco recenſere volui, vt planum facerem, nos nihil aliud cupere & quærere, quàm vt Miniſterio vera illa dignitas, reuerentia & ſanctitas, quam ipſe Spiritus ſanctus præſcribit & requirit, reſtituatur, conſeruetur, & excolatur. Pontificij verò his ſepultis, interea contra caſtitatem & ſanctitatem legitimi coniugij, diſputant & laqueos faciunt. Et modò quis coniugium abiuret & deteſtetur, etiamſi reliquis virtutibus epiſcopalibus ſit deſtitutus, imò contrarijs vitijs contaminatus, is demùm capax & habilis iudicatur. Si quis verò reliquis virtutibus à Deo ſit ornatus, tantùm autem vnius legitimæ vxoris maritus ſit, is contumelioſè à miniſterio repellitur, reijcitur, remouetur, excommunicatur, proſcribitur, occiditur.

Sed videamus, an Spiritus ſanctus ad illas Epiſcopi virtutes tenendas, conſeruandas & excolendas, cœlibatum faciat neceſſarium, & coniugium, tanquam obſtaculum & maculam illarum virtutum, inde excludat & remoueat? Certè in prolixo & accurato illo virtutum Epiſcopalium catalogo, nec virginitatis, nec viduitatis facit mentionem, ſed de cœlibatu tacens, non tantùm mentionem facit matrimonij, ſed in dotibus & virtutibus, quas in Epiſcopo & cæteris miniſtris requirit. Primo loco ponit hoc, vt Epiſcopus ſit vnius vxoris maritus, frugi pater

An cœlibatum in ſacerdote Spirit. ſanct. requirat.

Cœlibes à miniſterio non excluduntur.

familiâs, & bonus liberorum ſuorum formator. Nec tamen cœlibes, ſi cætera dona ad miniſterium neceſſaria habeāt, excludit, ipſe enim Paulus cœlebs fuit, & vellet omnes ita eſſe, 1. Cor. 7. Et Chriſtus laudat illos, qui ſe caſtrant propter regnum cœlorum, ſed addit, non omnes capiunt verbum hoc. Et Paulus inquit, vnuſquiſq; habet

Caſtitas duplex.

proprium donū ex Deo, caſtitatem igitur in miniſterio requirit Paulus 1. Tim. 4. & 5. ſed eam eſſe duplicem, in cœlibatu ſcilicet & in coniugio, & anteà demonſtratum eſt, & hoc loco Paulus oſtendit, cùm inquit ſit vnius vxoris vir. Qui igitur cæteris virtutibus ad miniſterium neceſſarijs præditus eſt, & præterea habet donū cœlibatus, is, quia abſq; vlla diſtractione aliarum ſolicitudinum poteſt Domino adhærere, & quæ Domini

Quare Paulus non dicat, ſit cœlebs, ſed maritus.

ſunt curare, rectè poteſt in Epiſcopū eligi. Quòd verò Paulus hoc loco cœlibatus expreſſè non facit mentionem, hoc procul dubio ideo factum eſt, ne propter admirationem cœlibatus aliquis, qui cæteris virtutibus ad ædificationem Eccleſiæ neceſſarijs caret, eligatur, aut ne in electione cœlebs propter cœlibatum præferatur coniugato, ſi is pluribus & præſtantioribus virtutibus ad Eccleſiæ ædificationem vtilibus & neceſſarijs, à Deo ornatus ſit. Ne igitur inter ſolos cœlibes idonei quærantur eligendi ad miniſterium, neúe omnes cœlibes exiſtimentur ad miniſterium idonei, vtq; oſtendat, non tot verè cœlibes ad mini-

niſte-

niſterium idoneos reperiri, quot Eccleſiæ miniſtris opus habet, & vt maximè tot reperiri poſſent, non tamen eos, qui donum continentiæ non habent, ſed malunt nubere, quàm vri, ac ad vitandam fornicationẽ contrahũt matrimonium, à miniſterio arcendos eſſe, ſi cœteris virtutibus præditi ſint. Ideo cùm de cœlibatu taceat, expreſſè dicit, Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe vnius vxoris maritum, 1. Tim. 3. Item presbyteri conſtituantur, ſi quis ſine crimine eſt vnius vxoris vir, Tit. 1. Manifeſtum igitur eſt ex hoc loco Pauli, virtutes ad miniſterium neceſſarias & donum continentiæ non ſemper eſſe coniuncta, imò adeo raro eſſe coniuncta, vt Paulus ideo inter virtutes Epiſcopi cœlibatus prorſus non meminerit, ſed coniugij. Ad ea enim, quæ frequenter & facilè eueniunt, potiùs debet accommodari ius, quàm ad ea, quæ rariùs & difficiliùs contingunt, dicunt Iureconſulti. Manifeſtum etiam hoc eſt ex textu Pauli, Deum illis etiam, qui donum continentiæ non habent, ſed ideo, quia ſe non continent, contrahunt matrimonium, conferre eas dotes, quæ in miniſterio ad ædificationem Eccleſiæ neceſſaria ſunt.

Deus matrimonio iunctis, confert dotes miniſterio neceſſarias.

Cùm igitur Spiritus ſanctus velit eos eligi, & conſtitui Epiſcopos ſeu presbyteros & diaconos, qui præditi ſunt virtutibus ad miniſterium neceſſarijs, & virtutes illæ ſint dona Dei,

quæ confert, quibus ipſe vult, & ipſe hoc loco diſertè declaret, quòd non illis vel tantum, vel ſemper ea conferre velit, qui donum continentiæ habent, ſed & illis, & quidem frequentius illis, qui propter vitandam fornicationem vnius vxoris mariti ſunt, atq; ideo diſertè præſcribat, eum eligendum & conſtituendum Epiſcopum, qui ſine crimine vnius vxoris maritus eſt, ſi reliquis virtutibus ornatus ſit. Quid quæſo ampliùs requirimus, aut vlteriùs deſideramus, ſi ex ipſius Spiritus ſancti ore veritatem haurire & diſcere ſatis eſſe putamus. Quod enim obijcitur ex loco, 1. Corinth 7. ſolicitudines & diſtractiones coniugales, obſtaculo & impedimento eſſe operibus, curis & exercitijs miniſterij. Certè extra omnem controuerſiam, Deus omnium optimè nouit, quid miniſterio impedimento ſit vel non ſit. Is verò per electum ſuum Organon, dona ad miniſterium neceſſaria, & verum vſum eorum, attribuit etiam marito vnius vxoris, qui liberos & curam rei familiaris habet. Contradicit igitur Spiritui ſancto, qui diſputat & clamitat, coniugium per ſe eſſe impedimento ijs, quæ ad miniſterium pertinent.

Obiectio ex 1. Cor. 7.

Coniugium eſt adiumentum miniſterij.

Nec verò hoc tantùm dicit Paulus, quod Mantuanus de Hilario Epiſcopo canit, (Non nocuit tibi progenies, non obſtitit vxor, legitimo coniuncta thoro) ſed nominatim affirmat, coniugium, quaſi ſcholam progymnaſmatum eſſe. Vbi

Vbi Epiſcopus in minoribus diſcit, exercet & ſpecimen odit, quomodo curanda & gubernanda ſit Eccleſia Dei. Vulgare enim prouerbium fuit, ſicut Chryſoſtomus annotat, Bonus œconomicus citò fit bonus politicus, ὁ οἰκονομικὸς καὶ πολιτικὸς ἂν γένοιτο ταχέως. Expendit etiam hoc Chryſoſtomus, cùm Epiſcopi officium ſit in Eccleſia, officij ſui admonere coniuges, patresfamiliâs, mulieres, liberos, ſeruos, &c, eum hoc rectiſsimè poſſe facere, qui in œconomia horum ordinum & virtutes didicit, & vitia obſeruauit. Nec verbis tantùm, ſed exemplo etiam ordinibus illis poteſt prælucere is, qui pius maritus eſt. Ita doctrinam de dilectione Chriſti erga Eccleſiam, ille rectiùs intelligit, qui in coniugio, quod exemplar eius eſt, eam aſpicere didicit. Tyrocinia etiam pacientiæ, ſpei & conſolationis in tribulationibus & afflictionibus, Epiſcopus vxoratus domi exercet, quæ poſteà in cauſsis Eccleſiæ, vt iam non rudis miles, in aciem educere poteſt. Et curam domeſticam reifamiliaris, Epiſcopus vxoratus, poteſt tuto in fidelem ſuam, matremfamiliâs reijcere, vt ipſe expeditiùs ea, quæ miniſterij ſunt curare poſsit. Ita Prouerb. 31. Vxor virum in politia verſantem, curis domeſticis pulcherrimè ſubleuat. Et Nazianzenus matrem ſuam, inde laudat, quòd marito ſuo non tantùm non impedimento, ſed adiumento fuerit in miniſterio, imò vt miniſterium contra calumniatores ornetur,

Chryſoſtomus de Epiſcopi coniugatu.

Nazianzenus de matre ſuá.

tur, & occaſio criminandi aduerſarijs præcidatur, ad hoc vtile eſſe coniugium. Paulus diſertè affirmat, vt ſcilicet ſine crimine irreprehenſibilis ſit Epiſcopus, vnius vxoris maritus. Quod verò dicitur copulam coniugalem habere aliquid immundi, quod ſanctitatem miniſterij contaminet, hoc & anteà refutatũ eſt, & Paulus hoc ipſo loco refutat cùm Epiſcopo, vnius vxoris marito, tribuit σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν, *pudicitiam, tẽperantiam, ſeu continentiam, Tit. 1. Sicut mox cap. 2. Caſtitatem tribuit etiam vxoribus in coniugio. Poteſt ergo etiam vxoratus presbyter, exemplar fidelium eſſe, non tantùm in pietate, caritate & fide, verum etiam in caſtitate 1. Tim. 4.*

Hæc certè ex contextu Pauli plana & manifeſta ſunt, quæ ideo etiam maius momentum & pondus apud omnes pios habere debent, quia eo loco Paulus materiam illam ex profeſſo tractat. Et conſentiunt reliquæ etiam Scripturæ ſententiæ. Sententiæ vet. teſta. de coniugio ſacerdotum *In veteri enim teſtamento cùm Deus varias legales pollutiones ſacerdotibus prohibuiſſet, vt mundi & ſancti eſſent, coniugium tamen ipſis non prohibuit, ſed certis conditionibus circumſcriptum permiſit, Leuit. 21. Ezech. 44. Et ne quis in nouo teſtamento hoc vel mutatum vel abrogatum putaret, propterea quia in veteri ſacerdotio erat ſucceſſio ſecũdum carnem, Paulus in nouo teſtamento dicit: Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe vnius vxoris maritũ.*

Et

Et quod 1. Cor. 7. ſcriptum eſt, eum, qui nõ continet, ſi contrahat matrimonium nõ peccare, ſed benefacere, ad vniuerſam Eccleſiã pertinet, cùm quidem in illa Epiſtola Paulus multa ex profeſſo de miniſtris Euangelij diſputet. Si quis enim cum Pontificijs dicere velit, Paulum reliquis quidem Chriſtianis coniugium liberum reliquiſſe, ſacerdotibus verò propter ſanctitatem miniſterij prohibuiſſe, ei Paulus grauiſſimè contradicit affirmans doctrinam Dæmoniorum eſſe, propter hypocryſin ſeu externam ſpeciem ſanctitatis, prohibere nuptias, 1. Tim. 4. Honorabile enim coniugium eſt in omnibus, hoc eſt inter cuiuſuis ordinis homines, Ebre. 13. Quòd verò Paulus cœlebs fuit, hoc non fecit ex neceſſitate legis, dicit enim ſe poteſtatem habere circumducendi vxorem, ſicut ex reliquis Apoſtolis quidam fecerunt, 1. Cor. 9. Quòd enim locum illum Pauli, veteres quidam ita interpretantur, quòd Apoſtoli opulentas quaſdam matronas ſecum circumduxerint, in ſuis per orbem peregrinantibus, quæ de ſuis facultatibus ſumptus præbuerint Apoſtolis, ſicut Luc. 8. Chriſtum multæ mulierculæ ſequuntur miniſtrantes ei de ſuis facultatibus, illud loco Pauli non bene conuenit. Chriſtum enim matronæ illæ in ſola Iudæa ſequebantur: Quæ verò ſpecies fuiſſet, Petrũ propriã ſuam vxorẽ relinquere, & interea aliorũ opulentas vxores inter Gentes, per varios populos, in longinquis peregrinationib. cir-

Locus de circumducendis fœminis 1. Cor. 9.

cuilis

cumducere? Et argumento Pauli hoc prorſus contrarium eſt. Hoc enim Paulus ibi agit, ſe habuiſſe poteſtatem grauãdi Eccleſiam Corinthiacam ſumptibus pro ſe & ſuis, ſicut inquit Petrus, & alij ſumptus ab Eccleſijs, quibus miniſtrant, accipiunt, non pro ſe tantùm, ſed & pro vxoribus ſuis, quas ſecum circumducunt. Ea verò poteſtate dicit Paulus, ſe non eſſe vſum, ne grauaretur Eccleſia apud Corinthios. Atqui non fuiſſet grauata, ſed ſubleuata Eccleſia, ſi huiuſmodi opulentas matronas Paulus circumduxiſſet, quarum ſumptibus ſuſtentatus fuiſſet. Nec loquitur in plurali, ſicut Luc. cap. 8. ſed dicit γυναῖκα, quam ſororem nominat, fidelem enim vxorem intelligit, quia Ethnica non ſequeretur maritum fidelem in huiuſmodi peregrinationibus. Et qualem ſororem intelligat, ipſe explicat, cùm vocat γυναῖκα. Non autem opus fuiſſet tali Epexegeſi, ſi ſimpliciter, aut in genere mulierem intelligi voluiſſet. Nulla enim ſoror maſculus eſt, ſed quia talem ſororem fidelem intelligit, quæ vxor ſit. Et verbum περιάγειν indicat ius mariti, quem vxor tenetur ſequi. Apoſtoli autem nequaquam hoc ius ſibi ſumpſerunt, vt aliorum vxores ex poteſtate cogerent ſe in peregrinationibus ſequi. De maritali igitur poteſtate circumducendi proprias vxores, Paulum loqui manifeſtum eſt. Atq; hoc modo, de vxoribus Apoſtolorum locum hũc intellexit Clemens, cuius ſen-

ſententiam Euſebius ſua citatione confirmat, lib. 3. cap. 35. Sed ne opus ſit vel obſcuris, vel controuerſis locis niti, clariſſima eſt Pauli de ſacerdotum coniugio ſententia, conſtitue presbyteros. ſi quis ſine crimine eſt, vnius vxoris vir.

Mirari verò quis poſſet, quid contra manifeſtam hanc lucem, humana præſumptio vel auderet vel poſſet. Sed videbis, quomodo in omnes formas ſe vertant humanæ interpretationes, quando Lector, ſicut Hilarius inquit, non vult intelligentiam ex verbis referre, ſed conatur cogere hoc videri ſcriptum, quòd ante lectionem præſumpſerat intelligendum. Ita cùm admiratio cœlibatus præſumpſiſſet, ſacerdotes non debere maritos eſſe, nō inquiſiuerunt in Paulo, an ſententia illa vera eſſet: Sed in hoc laborârunt, vt Pauli verba ad ſuam præſumptam opinionem, quoquomodo detorquerent. Quidam enim (vt Calixtus) per vxorem intelligi volunt Eccleſiam, vt Epiſcopus non pluribus, ſed vni præfectus ſit Eccleſiæ, nec tranſeat ab vna Eccleſia ad aliam, ſed alligatus ſit vni Eccleſiæ, ſicut vir vxori. Sed vt de translatione Epiſcoporum iam non dicam, certè manifeſta eſt falſatio textus. Paulus enim loquitur de tali vxore, ex qua Epiſcopus liberos ſuſceperit, & curam domus, hoc eſt, liberorum ac familiæ, diſertè Paulus diſtinguit à gubernatione Eccleſiæ. Alij dicunt, Paulum non loqui affirmatiuè, quaſi velit admittere

Paulinæ ſententiæ deprauatio per Pontificios.

Hilarius de interpretationibus.

Calixtus.

Vxor pro Eccleſia.

Negatiuè loqui Paulum

ad Epiſcopatum eum, qui maritus ſit, ſed negatiuè hoc tantùm velle, ne quis admittatur ad Epiſcopatum, qui plures vxores habuerit. Sed hæc gloſſa manifeſtè pugnat contra textum, qui affirmatiuè dicit, conſtituas presbyteros, ſi quis ſine crimine eſt, vnius vxoris vir. Eum igitur, qui vnius vxoris vir eſt, dicit poſſe conſtitui Epiſcopum. Et Ambroſius inquit, qui ſine crimine vxoris vir eſt, tenetur ad legem ſacerdotij ſuſcipiendi. Hieronymus verò textum ita deprauat, qui vnius vxoris maritus non ampliùs ſit, ſed fuerit. Sed eadem ratione interpretanda eſſent etiam ſequentia, qui non ampliùs ſit, ſed fuerit ſobrius, prudens, pudicus, aptus ad docendum, &c. Sed Tit. 1. expreßè ponitur verbũ (eſt) ſi quis ſine crimine, eſt vnius vxoris vir. Aliter verò Paulus loquitur, quando id, quod præteritũ eſt, vult intelligi, vt 1. Tim. 5. vidua γεγονυῖα, quæ fuit vnius viri vxor. Et in illo ipſo 3. cap. de Diaconis loquẽs, ita verba ponit, vt nulla ratione poßint eludi, dicit enim, Diaconi ἔστωσαν ſint vnius vxoris viri. Et quod ibidem interponit de mulieribus, rectè intelligitur eſſe deſcriptio, quales debeant eſſe Epiſcoporum & Diaconorum vxores, quia enim de mulierũ officio in genere dixerat cap. 2. & de viduis ac diaconißis dicturus erat, cap. 5. hoc ergo loco Epiſcoporũ & Diaconorũ vxores, quales debeant eſſe, deſcribit. Atq; ideo deſcriptione Diaconorum quaſi interrupta

Hieron. pro præſenti præteritum ſubſtituit.

Paul. deſcribit, quales debeant eſſe ſacerdotum vxores.

rupta

rupta, in medio ponit hãc particulam de mulieribus. Et poſtea pertexit deſcriptionẽ, diaconi inquit, ſint vnius vxoris viri, talis ſcilicet, qualem in parẽtheſi deſcripſit, ergo nõ mortuæ, ſed viuentis vxoris maritũ intelligit, & Pauli regula eſt, quando mortua eſt vxor, virũ liberatũ eſſe à lege vxoris, vt mortuæ vxoris maritus ampliùs eſſe & dici nõ poßit Ro. 7. 1. Cor. 7. *Ita* Chryſ. Tit. 1. *quærit, quare Paulus talem Epiſcopũ in medium producat, qui ſit vnius vxoris vir? Et reſpõdet, obturat ora hæreticorũ, qui nuptias* διαβάλλουσι *cauillantur ſeu criminãtur, oſtendẽs quòd* τὸ πρᾶγμα *negotium illud nõ ſit* ἐναγὲς *impurũ ſeu deteſtandum, ſed adeo* τίμιον *honorabile ſeu precioſum, vt cum eo poßit, quis etiam ſacrũ Epiſcopatus thronum aſcendere. Et* 1. Tim. 3. *dicit* Chryſ. *Paulum nõ ferre legẽ neceſſariam, vt nemo ſine vxore poſſet fieri Epiſcopus, ſed prohibere* ἀσέλγειαν, *ne vt Iudæi, duas* κατ' αὐτὸν, *ſimul eodẽ tẽpore habeat vxores, is, qui conſtituendus eſt Epiſcopus.* Theophylactus *hoc ita repetit, ſi duxerit vxorem Epiſcopus, vnius ſit, nõ multarum maritus.* Chryſoſ. *verò attingit quidem alteram etiam interpretationem. Quidam inquit, dicunt Paulum intellexiſſe* τὸν ἀπὸ γυναικὸς, *qui ab vxore ſcilicet liberatus ſit, mox verò addit, etiamſi hoc nõ ſit, licet eum, qui vxorem habet, eſſe quaſi nõ habeat,* 1. Corin. 7. *Licet enim* αὐτὸ τὸ πρᾶγμα μεταχειρίσασθαι καλῶς *rẽ illam, ſeu negotium illud, ſcilicet*

Chryſoſt.

Teophylactus.

Chryſoſt.

conſuetudinem coniugalem rectè & honeſtè tractare ſeu vſurpare, ſicut in diuitijs fit. Hæc Chryſoſtomus.

Eluſio alia ex diſcrimine diſsimilium præceptorum primitiuæ, & poſteriorũ temporum Eccleſiæ.

Poſtremò alij, quia animaduertunt eluſiones commemoratas non poſſe ferre lucem clariſſimam textus Paulini, fatentur igitur & concedunt, hanc eſſe ſententiam, ſicut oſtendimus. Sed dicũt, primitiuam Eccleſiam, dum adhuc rudis ex Gentibus conſtituebatur, leuiora dediſſe præcepta, & propter conuerſorum paucitatem ſacerdotibus permiſiſſe coniugium: Roborata verò Eccleſia, hominibusq; ad potiora prouocatis, additum eſſe Eccleſiaſtico ordini cœlibatum. Hæc ſunt verba Bunderi cuiuſdam. Sed Chryſoſtomus rectè dicit, Paulum illo loco non de perſona Timothei, ſed in genere loqui de omnibus ad miniſterium aſciſcendis, & quod Timotheo præſcribit, hoc velle ſeruari ab omnibus. Quis verò niſi Dæmon ille, qui in hypocryſi prohibet nubere, 1. Tim. 4. Pontificijs reuelauit, textum ita eſſe mutandum, vt tempore Pauli quidem textus hic fuerit, Epiſcopus ſit vnius vxoris vir: Poſteris verò temporibus textus ita ſonet, Epiſcopus nullius legitimæ vxoris vir ſit, aut comburatur. Et quanta blaſphemia eſt, Eccleſiam Apoſtolicam, hac contumelia afficere, quod conſtitutiones & ordinationes ipſius, fuerint rudis indigeſtaq; moles. Paulus enim in illo loco, non deſcribit, primã tumultuariam conſtitutionem

Bunderus.
Chryſoſto.

Eccle-

Eccleſiarum inter gentes, ſed inquit, ideo reliqui te in Creta, vt reſidua, quæ deſiderantur, pergas corrigere. Et vtitur vocabulo valdè ſignificanti ἐπιδιορθώσῃ. Significat enim διορθόω, corrigo, emendo, rectè diſpono, curuum erigo, vt in rectum dirigatur, quod vſitate dicimus reformare. Præpoſitio verò ἐπὶ ſignificat continuationem & abſolutionem reformationis, Paulus igitur, quædam præſens reformauit, reliqua, quæ adhuc deeſſe videbantur iuxta ſuum præſcriptũ, per Titum voluit abſolui. Et partem illius abſolutæ Apoſtolicæ correctionis ſeu reformationis, affirmat hanc eſſe, vt conſtituantur presbyteri, ſi quis ſine crimine, eſt vnius vxoris vir. Hegeſippus certè apud Euſebium lib. 3. cap. 32. non dicit, Eccleſiam poſt Apoſtolorum demum tempora adoleuiſſe, & factam virginem immaculatam, ſed dicit, Eccleſiam virginem immaculatam permanſiſſe ad illa vſque tempora, quando Simeon ſucceſſor Iacobi crucifixus eſt, & addit triſtem hanc querelam. Vt verò & Apoſtolorum chorus, & omnis illa ætas, quæ à Domino ſuſceperat viuæ vocis auditum, de hac luce diſceſſit, tùm velut in vacuam domum falſæ doctrinæ impius ſe error immerſit. Ita Hegeſippus. Pontificij verò ex illis poſterioribus corruptis temporibus, non verentur Pauli ἐπιδιόρθωσιν, Tit. 1. corrigere ac mutare, & quidem eo titulo, quòd meliora ac potiora ſint habenda, quæ poſterioribus

ἐπιδιορθόω.

Hegeſippus

temporibus, contra Paulum irrepſerunt, quàm quæ ipſe per Spiritum ſanctum conſtituenda & corrigenda ordinauit, ſicut inquit Tit. 1. Pius lector candide hæc conſideret, res enim manifeſta eſt.

CAPVT II.

QVOMODO CONTRA HVNC SPIritus ſancti Canonem Pontificij pugnent.

Antitheſis Canonis Pauli & dogmatis pontificij de cœlibatu.

CHryſoſtomus dicit, Paulum ideo nuptias tanquam rem honorabilem, precioſam & ſanctam collocare in ipſum Epiſcopatus thronum, vt extet in Eccleſia illuſtre teſtimonium, ipſo facto refutans hæreticos, qui nuptias, vt prophanas & impuras criminantur. Pontificij verò coniugium in ordine Eccleſiaſtico ſimpliciter nec admittere, nec ferre volunt, ſed illud, vt rem prophanam & immundam, quæ dignitatem & ſanctitatem miniſterij dedecoret, impediat & inquinet, ſuſpenſionibus, depoſitionibus, excõmunicationibus, diuortijs, vinculis, proſcriptionibus, ferro & flamma in ſacerdotibus ſuis perſequuntur. Paulus dicit, conſtitue presbyteros. ſi quis eſt ſine crimine vnius vxoris vir. Pontificij verò, neminem in ordinem ſacerdotum admittunt, niſi vouerit ſe in perpetuum nullius legitimæ vxoris maritũ fore, hoc eſt niſi cõiugium in perpetuum abiu-

abiurârit, Etſi vnius legitimæ vxoris vir ſit, cum ignominia & contumelia à ſacerdotio reijcitur. Paulus dicit, dona quæ ad miniſterium neceſſaria ſunt, etiam coniugatis à Deo conferri, atq; ideo vnius vxoris virum, ſi reliquis donis & virtutibus ad Eccleſiæ ædificationem neceſſarijs à Deo ornatus ſit, diſponit, ordinat, imperat & edicit (hæc enim eſt vis verbi διέταξάμην) in honorem coniugij eligendum eſſe in Epiſcopum. Pontificij verò coniugatum, quantumuis ea vitæ ſanctitate, illis donis & virtutibus, quas Paulus requirit, à Deo inſtructus ſit, ad miniſterium non admittunt, nec in eo tolerant, ſed in contumeliam & ignominiam coniugij, ab ordine Eccleſiaſtico reijciunt & eijciunt, niſi vxorem abiecerit & coniugium abiurârit. Atq; ita Eccleſiam ſceleratè defraudant multorum opera, qui donis ſuis vtiliter poſſent Eccleſiam ædificare. Econtra verò Eccleſiam replent eiuſmodi hominibus, qui nec donis, nec virtutibus neceſſarijs ad miniſterium inſtructi ſunt, quiq; nec vitæ ſanctitate, nec morum grauitate, miniſterium ornare, & Eccleſiã ædificare poſſunt. Manifeſtum enim eſt, nõ omnes cœlibes habere reliqua dona ad miniſterium neceſſaria. Nec tot poſſe verè cœlibes ad miniſterium idoneos reperiri, quot miniſtris Eccleſia opus habet. Qui verò in ſacris ordinibus cõſtituti ſunt, et donũ cõtinentiæ nõ habẽt, nec tamen propter interdictũ Eccleſiæ Pontificiæ

Pontifici Eccleſiam libidinibus fœdis replent.

matrimonium contrahere poſſunt, illi vſtionibus & obſcœnis pollutionibus, non tantùm priuatim conſcientiam ſuam ſauciant & maculant. Spiritum ſanctum excutiunt, orationem abominabilem faciunt, ſed publicè etiam totā Eccleſiam, quæ paſtorum exempla ſequitur, fœdis libidinib. replent, miniſterij dignitatem & ſanctitatem, turpiter proſtituunt & maculant. Nihil horum negari poteſt. Præterea laqueum votorū perpetui cœlibatus, ſeu potiùs abiurationis coniugij in perpetuum inijciunt omnibus, quos in ordinem Eccleſiaſticum admittunt, ſiue habeant donum continentiæ, ſiue nō habeant, id, quod directè pugnat contra Paulum, qui nemini laqueum vult inijci. Quòd enim fingunt, Deum omnibus velle dare donū cœlibatus, atq; ideo omnes poſſe coniugium abiurare, ſuprà refutatū eſt.

Chryſoſto. de vſtione.

Et Chryſoſ. explicās illud, meliùs eſt nubere, quàm vri, dicit hanc eſſe ſententiam, quia magna eſt tyrannis ἐπιθυμίας *cōcupiſcentiæ. Si igitur multum ſuſtines* βίαν καὶ πύρωσιν *vim & vſtionem* ἀπαλλάγηθι πόνον καὶ ἱδρώτων μήποτε καὶ περιτραπῇς *deſiſtè à laborib. & ſudoribus, ne forte ſubuertaris.*

Opima beneficia & litis honorū caſtrat Pontificios.

Pleriq; verò in regno Pontificio, nō propter regnū cœlorū, ſed propter pinguia beneficia, & ſpe ampliſſimarū dignitatū ſe caſtrant, hoc eſt coniugiū abiurāt et omnis generis fœdis libidinib. ſe polluūt.

Eraſmus.

Sicut Eraſmus inquit: Vereor ne cenſus Eccleſiaſtici caſtrent hodie Clericos veriùs, quàm pietas.

Cumq;

Cumq́ Paulus cœlibatum illis etiam, qui donum continentiæ habent, non auſus fuerit præcipere, nec coniugium prohibere: Pontificij lege ſeueriſſima, omnibus ſuis clericis cœlibatū tanquam neceſſarium ad ſacerdotium, præcipiunt, & coniugium in perpetuum prohibent, ſiue donum continentiæ habeant, ſiue non habeant: Et eo ipſo produnt cuius ſpiritus ſint. Paulus enim expreſſè dicit, Probibitionem coniugij eſſe ſpiritum erroris & doctrinā Dæmoniorū, 1. Tim. 4. Nec elabi inde poſſunt, quòd fingūt Paulū reſpexiſſe ad ſolos Tatianos et Manichæos, qui nuptias in vniuerſum omnibus prohibuerūt, eò, quòd abominabiles et dānabiles illas iudicarent. Nō enim de vna aliqua ſecta, nec de certo aliquo puncto temporis, mox poſt Apoſtolorū ſæculum loquitur: Sed in plurali vocat ſpiritus erroris & doctrinas Dæmoniorum, & quidem in nouiſſimis temporibus prædicit hoc maximè euenturum. Nec releuat Pontificios quòd dicunt, ſe non in vniuerſum damnare nuptias, nec omnibus eas prohibere, ſed tantùm certo ordini, Clericis ſcilicet, propter dignitatem, ſanctitatem & mundiciem ſacerdotij. Nam & Manichæi non in vniuerſum omnibus coniugium prohibuerunt, ſed tantùm electis ſuis, propter maiorem ſanctitatem & perfectionem. Auditoribus enim ſuis, quos ita vocabant, vt imperfectioribus, coniugium permittebant. Num igitur propterea Manichæos à Spiri-

Locus 1. Timoth. 4. de prohibitiōe nuptiarum.

tibus illis erroris et à doctrinis Dæmoniorũ apud Paulum, eximemus? Imò Paulus oſtendit, ſe de illis maximè loqui, qui non in vniuerſum damnant, ſed propter hypocriſin, hoc eſt, propter externam ſpeciem ſanctitatis et perfectionis prohibent nubere. Et certè, propter illam ipſam rationem, Pontificij clericis & regularibus ſuis prohibent nuptias, quia ſcilicet ſcriptum ſit: Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum: Itẽ mundamini qui fertis vaſa Domini. Et Thomas Aquinas dicit, Ad perfectionem tendẽtibus maximè vitandum eſt vinculum coniugale. Quòd verò Paulus addit, ſpiritus illos impoſtores ſub hypocriſi habere conſcientiam pollutam et contaminatam, tanquam inuſtis cauterij ſtigmatis notatam, eo ipſo, fœditatem Pontificij cœlibatus toti iam orbi notiſſimam, quaſi intento digito demonſtrat. Nec valet exceptio, quòd dicunt ſe neminem cogere ad ſuſcipiendos ordines, & ad emittendum votum cœlibatus. Neminem enim ad beneficia Eccleſiaſtica admittunt, niſi votum perpetui cœlibatus, quod nihil aliud eſt, quàm abiuratio & prohibitio cõiugij in perpetuum, ſuſceperit. Et certè conſtitutis in ſacris ordinibus, coniugium ſub pœna anathematis & diminutionis capitis, ſeueriſſimè prohibent. Et verbum quidem prohibendi, quidam non libenter vſurpant, ſed quid refert alia vocabula quærere, cum re ipſa & de facto clericis ſuis ſeueriſſimè prohibeant τὸ γαμεῖν.

Thomas Aquinas.

Excuſatio Pontificiorũ, neminẽ à ſe ad ordinum ſuſceptionẽ cogi.

Et ne à vocabulo quidem prohibendi ſeu interdicendi ſibi temperant, vt non re ipſa tantùm, ſed in verbis etiam extent nota, cuius Spiritus doctrina illa ſit. Nam 26. q. 2. extant hæc verba: Copula ſacerdotalis nec legali nec Euangelica nec Apoſtolica autoritate prohibetur: Eccleſiaſtica tamen lege, penitus intèrdicitur. *Habes teſtimonium ex ipſorũ decreto manifeſtum, quòd Spiritus veteris & noui* Teſtamenti, *qui eſt ſpiritus veritatis, non prohibeat copulam ſacerdotalem. Alius igitur Spiritus eſt, qui eam lege Eccleſiaſtica penitùs interdicit. Et quis ille Spiritus ſit, Paulus diſertè exprimit 1. Tim. 4. Spiritus ſcilicet erroris, proferens in hypocriſi doctrinas Dæmoniorum prohibentiũ nubere. Ita Calixti decretum habet, Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis et Monachis concubinas habere ſeũ matrimonia contrahere penitùs interdicimus. Elibertino Concilio Canone 33. placuit in totum prohibere Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis ac Subdiaconis, poſitis in miniſterio, abſtinere ſe à coniugibus, &c. Et hoc certè eſt ad verbum reddere id quod Paulus ſcribit,* κωλυόντων γαμεῖν *interdicentium ſeu prohibentium contrahere matrimonia.*

CAP.

tur, & occaſio criminandi aduerſarijs præcidatur, ad hoc vtile eſſe coniugium. Paulus diſertè affirmat, vt ſcilicet ſine crimine irreprehenſibilis ſit Epiſcopus, vnius vxoris maritus. Quod verò dicitur copulam coniugalem habere aliqd immundi, quod ſanctitatem miniſterij contaminet, hoc & anteà refutatũ eſt, & Paulus hoc ipſo loco refutat cùm Epiſcopo, vnius vxoris marito, tribuit σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν, pudicitiam, tẽperantiam, ſeu continentiam, Tit. 1. Sicut mox cap. 2. Caſtitatem tribuit etiam vxoribus in coniugio. Poteſt ergo etiam vxoratus presbyter, exemplar fidelium eſſe, non tantùm in pietate, caritate & fide, verum etiam in caſtitate 1. Tim. 4.

Hæc certè ex contextu Pauli plana & manifeſta ſunt, quæ ideo etiam maius momentum & pondus apud omnes pios habere debent, quia eo loco Paulus materiam illam ex profeſſo tractat. Et conſentiunt reliquæ etiam Scripturæ ſententiæ. In veteri enim teſtamento cùm Deus varias legales pollutiones ſacerdotibus prohibuiſſet, vt mundi & ſancti eſſent, coniugium tamen ipſis non prohibuit, ſed certis conditionibus circumſcriptum permiſit, Leuit. 21. Ezech. 44. Et ne quis in nouo teſtamento hoc vel mutatum vel abrogatum putaret, propterea quia in veteri ſacerdotio erat ſucceſſio ſecũdum carnem, Paulus in nouo teſtamento dicit: Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe vnius vxoris maritũ.

Sententiæ vet. teſta. de coniugio ſacerdotum

Et

Et quod 1.Cor.7.ſcriptum eſt, eum, qui nõ continet, ſi contrahat matrimonium nõ peccare, ſed benefacere, ad vniuerſam Eccleſiã pertinet, cùm quidem in illa Epiſtola Paulus multa ex profeſſo de miniſtris Euangelij diſputet. Si quis enim cum Pontificijs dicere velit, Paulum reliquis quidem Chriſtianis coniugium liberum reliquiſſe, ſacerdotibus verò propter ſanctitatem miniſterij prohibuiſſe, ei Paulus grauiſsimè contradicit affirmans doctrinam Dæmoniorum eſſe, propter hypocryſin ſeu externam ſpeciem ſanctitatis, prohibere nuptias, 1.Tim.4. Honorabile enim coniugium eſt in omnibus, hoc eſt inter cuiuſuis ordinis homines, Ebre.13. Quòd verò Paulus cœlebs fuit, hoc non fecit ex neceſsitate legis, dicit enim ſe poteſtatem habere circumducendi vxorem, ſicut ex reliquis Apoſtolis quidam fecerunt, 1.Cor. 9. Quòd enim locum illum Pauli, veteres quidam ita interpretantur, quòd Apoſtoli opulentas quaſdam matronas ſecum circumduxerint, in ſuis per orbem peregrinantibus, quæ de ſuis facultatibus ſumptus præbuerint Apoſtolis, ſicut Luc. 8. Chriſtum multæ mulierculæ ſequuntur miniſtrantes ei de ſuis facultatibus, illud loco Pauli non bene conuenit. Chriſtum enim matronæ illæ in ſola Iudæa ſequebantur: Quæ verò ſpecies fuiſſet, Petrũ propriã ſuam vxorẽ relinquere, & interea aliorũ opulentas vxores inter Gentes, per varios populos, in longinquis peregrinationib. cir

Locus de circumducendis fœminis 1.Cor.9.

cuitis

cumducere? Et argumento Pauli hoc prorſus contrarium eſt. Hoc enim Paulus ibi agit, ſe habuiſſe poteſtatem grauãdi Eccleſiam Corinthiacam ſumptibus pro ſe & ſuis, ſicut inquit Petrus, & alij ſumptus ab Eccleſijs, quibus miniſtrant, accipiunt, non pro ſe tantùm, ſed & pro vxoribus ſuis, quas ſecum circumducunt. Ea verò poteſtate dicit Paulus, ſe non eſſe vſum, ne grauaretur Eccleſia apud Corinthios. Atqui non fuiſſet grauata, ſed ſubleuata Eccleſia, ſi huiuſmodi opulentas matronas Paulus circumduxiſſet, quarum ſumptibus ſuſtentatus fuiſſet. Nec loquitur in plurali, ſicut Luc. cap. 8. ſed dicit γυναῖκα, quam ſororem nominat, fidelem enim vxorem intelligit, quia Ethnica non ſequeretur maritum fidelem in huiuſmodi peregrinationibus. Et qualem ſororem intelligat, ipſe explicat, cùm vocat γυναῖκα. Non autem opus fuiſſet tali Epexegeſi, ſi ſimpliciter, aut in genere mulierem intelligi voluiſſet. Nulla enim ſoror maſculus eſt, ſed quia talem ſororem fidelem intelligit, quæ vxor ſit. Et verbum περιάγειν indicat ius mariti, quem vxor tenetur ſequi. Apoſtoli autem nequaquam hoc ius ſibi ſumpſerunt, vt aliorum vxores ex poteſtate cogerent ſe in peregrinationibus ſequi. De maritali igitur poteſtate circumducendi proprias vxores, Paulum loqui manifeſtum eſt. Atq; hoc modo, de vxoribus Apoſtolorum locum hũc intellexit Clemens, cuius ſen-

ſententiam Euſebius ſua citatione confirmat, lib. 3. cap. 35. Sed ne opus ſit vel obſcuris, vel controuerſis locis niti, clariſsima eſt Pauli de ſacerdotum coniugio ſententia, conſtitue presbyteros ſi quis ſine crimine eſt, vnius vxoris vir.

Mirari verò quis poſſet, quid contra manifeſtam hanc lucem, humana præſumptio vel auderet vel poſſet. Sed videbis, quomodo in omnes formas ſe vertant humanæ interpretationes, quando Lector, ſicut Hilarius inquit, non vult intelligentiam ex verbis referre, ſed conatur cogere hoc videri ſcriptum, quòd ante lectionem præſumpſerat intelligendum. Ita cùm admiratio cœlibatus præſumpſiſſet, ſacerdotes non debere maritos eſſe, nõ inquiſiuerunt in Paulo, an ſententia illa vera eſſet: Sed in hoc laborârunt, vt Pauli verba ad ſuam præſumptam opinionem, quoquomodo detorquerent. Quidam enim (vt Calixtus) per vxorem intelligi volunt Eccleſiam, vt Epiſcopus non pluribus, ſed vni præfectus ſit Eccleſiæ, nec tranſeat ab vna Eccleſia ad aliam, ſed alligatus ſit vni Eccleſiæ, ſicut vir vxori. Sed vt de translatione Epiſcoporum iam non dicam, certè manifeſta eſt falſatio textus. Paulus enim loquitur de tali vxore, ex qua Epiſcopus liberos ſuſceperit, & curam domus, hoc eſt, liberorum ac familiæ, diſertè Paulus diſtinguit à gubernatione Eccleſiæ. Alij dicunt, Paulum non loqui affirmatiuè, quaſi velit admittere

Paulinæ ſententiæ deprauatio per Pontificios.

Hilarius de interpretationibus.

Calixtus. Vxor pro Eccleſia.

Negatiuè loqui Paulum

ad Epiſcopatum eum, qui maritus ſit, ſed negatiuè hoc tantùm velle, ne quis admittatur ad Epiſcopatum, qui plures vxores habuerit. Sed hæc gloſſa manifeſtè pugnat contra textum, qui affirmatiuè dicit, conſtituas presbyteros, ſi quis ſine crimine eſt, vnius vxoris vir. Eum igitur, qui vnius vxoris vir eſt, dicit poſſe conſtitui Epiſcopum. Et Ambroſius inquit, qui ſine crimine vxoris vir eſt, tenetur ad legem ſacerdotij ſuſcipiendi.

Hieron. pro pręſenti pręteritum ſubſtituit.

Hieronymus verò textum ita deprauat, qui vnius vxoris maritus non ampliùs ſit, ſed fuerit. Sed eadem ratione interpretanda eſſent etiam ſequentia, qui non ampliùs ſit, ſed fuerit ſobrius, prudens, pudicus, aptus ad docendum, &c. Sed Tit. 1. expreſsè ponitur verbũ (eſt) ſi quis ſine crimine, eſt vnius vxoris vir. Aliter verò Paulus loquitur, quando id, quod præteritũ eſt, vult intelligi, vt 1. Tim. 5. vidua γεγονυῖα, *quæ fuit vnius viri vxor. Et in illo ipſo 3. cap. de Diaconis loquẽs, ita verba ponit, vt nulla ratione poſsint eludi, dicit enim, Diaconi* ἔστωσαν *ſint vnius vxoris viri. Et quod ibidem interponit de mulieribus, rectè intelligitur eſſe deſcriptio, quales debeant eſſe Epiſcoporum & Diaconorum vxores,*

Paul. deſcribit, quales debeant eſſe ſacerdotum vxores.

quia enim de mulierũ officio in genere dixerat cap. 2. & de viduis ac diaconiſsis dicturus erat, cap. 5. hoc ergo loco Epiſcoporũ & Diaconorũ vxores, quales debeant eſſe, deſcribit. Atq; ideo deſcriptione Diaconorum quaſi interrupta

rupta, in medio ponit hãc particulam de mulieribus. Et poſtea pertexit deſcriptionẽ, diaconi inquit, ſint vnius vxoris viri, talis ſcilicet, qualem in parẽtheſi deſcripſit, ergo nõ mortuæ, ſed viuentis vxoris maritũ intelligit, & Pauli regula eſt, quando mortua eſt vxor, virũ liberatũ eſſe à lege vxoris, vt mortuæ vxoris maritus ampliùs eſſe & dici nõ poſſit Ro. 7. 1. Cor. 7. Ita Chryſ. Tit. 1. quærit, quare Paulus talem Epiſcopũ in medium producat, qui ſit vnius vxoris vir? Et reſpõdet, obturat ora hæreticorũ, qui nuptias διαβάλλουσι cauillantur ſeu criminãtur, oſtendẽs quòd τὸ πρᾶγμα negotium illud nõ ſit ἐναγὲς impurũ ſeu deteſtandum, ſed adeo τίμιον honorabile ſeu precioſum, vt cum eo poſſit, quis etiam ſacrũ Epiſcopatus thronum aſcendere. Et 1. Tim. 3. dicit Chryſ. Paulum nõ ferre legẽ neceſſariam, vt nemo ſine vxore poſſet fieri Epiſcopus, ſed probibere ἀμετρίαν, ne vt Iudæi, duas κατὰ ταυτὸν, ſimul eodẽ tẽpore habeat vxores, is, qui conſtituendus eſt Epiſcopus. Theophylactus hoc ita repetit, ſi duxerit vxorem Epiſcopus, vnius ſit, nõ multarum maritus. Chryſoſ. verò attingit quidem alteram etiam interpretationem. Quidam inquit, dicunt Paulum intellexiſſe τὸν ἀπὸ γυναικὸς, qui ab vxore ſcilicet liberatus ſit, mox verò addit, etiamſi hoc nõ ſit, licet eum, qui vxorem habet, eſſe quaſi nõ habeat, 1. Corin 7. Licet enim αὐτὸ τὸ πρᾶγμα μεταχειρίσασθαι καλῶς rẽ illam, ſeu negotium illud, ſcilicet

Chryſoſt.

Teophylactus.

Chryſoſt.

Eccleſiarum inter gentes, ſed inquit, ideo reliqui te in Creta, vt reſidua, quæ deſiderantur, pergas corrigere. Et vtitur vocabulo valdè ſignificanti ἐπιδιορθώσῃ. *Significat enim* διορθόω, *corrigo, emendo, rectè diſpono, curuum erigo, vt in rectum dirigatur, quod vſitate dicimus reformare. Præpoſitio verò* ἐπὶ *ſignificat continuationem & abſolutionem reformationis, Paulus igitur, quædam præſens reformauit, reliqua, quæ adhuc deeſſe videbantur iuxta ſuum præſcriptū, per Titum voluit abſolui. Et partem illius abſolutæ Apoſtolicæ correctionis ſeu reformationis, affirmat hanc eſſe, vt conſtituantur presbyteri, ſi quis ſine crimine, eſt vnius vxoris vir. Hegeſippus certè apud Euſebium lib. 3. cap. 32. non dicit, Eccleſiam poſt Apoſtolorum demum tempora adoleuiſſe, & factam virginem immaculatam, ſed dicit, Eccleſiam virginem immaculatam permanſiſſe ad illa vſque tempora, quando Simeon ſucceſſor Iacobi crucifixus eſt, & addit triſtem hanc querelam. Vt verò & Apoſtolorum chorus, & omnis illa ætas, quæ à Domino ſuſceperat viuæ vocis auditum, de hac luce diſceßit, tùm velut in vacuam domum falſæ doctrinæ impius ſe error immerſit. Ita Hegeſippus. Pontificij verò ex illis poſterioribus corruptis temporibus, non verentur Pauli* ἐπιδιόρθωσιν, *Tit. 1. corrigere ac mutare, & quidem eo titulo, quòd meliora ac potiora ſint habenda, quæ poſterioribus*

ἐπιδιορθόω.

Hegeſippus

temporibus, contra Paulum irrepſerunt, quàm quæ ipſe per Spiritum ſanctum conſtituenda & corrigenda ordinauit, ſicut inquit Tit. 1. Pius lector candide hæc conſideret, res enim manifeſta eſt.

CAPVT II.

QVOMODO CONTRA HVNC SPIritus ſancti Canonem Pontificij pugnent.

Antitheſis Canonis Pauli & dogmatis pontificij de cœlibatu.

CHryſoſtomus dicit, Paulum ideo nuptias tanquam rem honorabilem, precioſam & ſanctam collocare in ipſum Epiſcopatus thronum, vt extet in Eccleſia illuſtre teſtimonium, ipſo facto refutans hæreticos, qui nuptias, vt prophanas & impuras criminantur. Pontificij verò coniugium in ordine Eccleſiaſtico ſimpliciter nec admittere, nec ferre volunt, ſed illud, vt rem prophanam & immundam, quæ dignitatem & ſanctitatem miniſterij dedecoret, impediat & inquinet, ſuſpenſionibus, depoſitionibus, excõmunicationibus, diuortijs, vinculis, proſcriptionibus, ferro & flamma in ſacerdotibus ſuis perſequuntur. Paulus dicit, conſtitue presbyteros. ſi quis eſt ſine crimine vnius vxoris vir. Pontificij verò, neminem in ordinem ſacerdotum admittunt, niſi vouerit ſe in perpetuum nullius legitimæ vxoris maritũ fore, hoc eſt niſi cõiugium in perpetuum

abiu-

abiurârit, Etſi vnius legitimæ vxoris vir ſit, cum ignominia & contumelia à ſacerdotio reÿcitur. Paulus dicit, dona quæ ad miniſterium neceſſaria ſunt, etiam coniugatis à Deo conferri, atq; ideo vnius vxoris virum, ſi reliquis donis & virtutibus ad Eccleſiæ ædificationem neceſſarÿs à Deo ornatus ſit, diſponit, ordinat, imperat & edicit (hæc enim eſt vis verbi διείταξάμην) in honorem coniugÿ eligendum eſſe in Epiſcopum. Pontificÿ verò coniugatum, quantumuis ea vitæ ſanctitate, illis donis & virtutibus, quas Paulus requirit, à Deo inſtructus ſit, ad miniſterium non admittunt, nec in eo tolerant, ſed in contumeliam & ignominiam coniugÿ, ab ordine Eccleſiaſtico reÿciunt & eÿciunt, niſi vxorem abiecerit & coniugium abiurârit. Atq; ita Eccleſiam ſceleratè defraudant multorum opera, qui donis ſuis vtiliter poſſent Eccleſiam ædificare. Econtra verò Eccleſiam replent eiuſmodi hominibus, qui nec donis, nec virtutibus neceſſarÿs ad miniſterium inſtructi ſunt, quiq; nec vitæ ſanctitate, nec morum grauitate, miniſterium ornare, & Eccleſiã ædificare poſſunt. Manifeſtum enim eſt, nõ omnes cœlibes habere reliqua dona ad miniſterium neceſſaria. Nec tot poſſe verè cœlibes ad miniſterium idoneos reperiri, quot miniſtris Eccleſia opus habet. Qui verò in ſacris ordinibus cõſtituti ſunt, et donũ cõtinentiæ nõ habẽt, nec tamen propter interdictũ Eccleſiæ Pontificiæ

Pontifici Eccleſiam libidinibus fœdis replent.

matrimonium contrahere poſſunt, illi vſtionibus & obſcœnis pollutionibus, non tantùm priuatim conſcientiam ſuam ſauciant & maculant. Spiritum ſanctum excutiunt, orationem abominabilem faciunt, ſed publicè etiam totã Eccleſiam, quæ paſtorum exempla ſequitur, fœdis libidinib. replent, miniſterij dignitatem & ſanctitatem, turpiter proſtituunt & maculant. Nihil horum negari poteſt. Præterea laqueum votorũ perpetui cœlibatus, ſeu potiùs abiurationis coniugij in perpetuam inijciunt omnibus, quos in ordinem Eccleſiaſticum admittunt, ſiue habeant donum continentiæ, ſiue nõ habeant, id, quod directè pugnat contra Paulum, qui nemini laqueum vult inijci. Quòd enim fingunt, Deum omnibus velle dare donũ cœlibatus, atq; ideo omnes poſſe coniu-

Chryſoſto. de vſtione.

gium abiurare, ſuprà refutatũ eſt. Et Chryſoſ. explicãs illud, meliùs eſt nubere, quàm vri, dicit hanc eſſe ſententiam, quia magna eſt tyrannis ἐπιθυμίας cõcupiſcentiæ. Si igitur multum ſuſtines βίαν καὶ πύρωσιν vim & vſtionem ἀπαλλάγηθι πόνον καὶ ἱδρώτων μήποτε καὶ περιτραπῇς deſiſtè

Opima beneficia & litis honorũ caſtrat Pontificios.

à laborib. & ſudoribus, ne forte ſubuertaris. Pleriq; verò in regno Pontificio, nõ propter regnũ cœlorũ, ſed propter pinguia beneficia, & ſpe ampliſſimarũ dignitatũ ſe caſtrant, hoc eſt coniugiũ abiurãt et omniu generis fœdis libidinib. ſe polluũt.

Eraſmus.

Sicut Eraſmus inquit: Vereor ne cenſus Eccleſiaſtici caſtrent hodie Clericos veriùs, quàm pietas.

Cumq;

Cumq́; Paulus cœlibatum illis etiam, qui donum continentiæ habent, non auſus fuerit præcipere, nec coniugium prohibere: Pontificij lege ſeueriſſima, omnibus ſuis clericis cœlibatũ tanquam neceſſarium ad ſacerdotium, præcipiunt, & coniugium in perpetuum prohibent, ſiue donum continentiæ habeant, ſiue non habeant: Et eo ipſo produnt cuius ſpiritus ſint. Paulus enim expreſſè dicit, Prohibitionem coniugij eſſe ſpiritum erroris & doctrinã Dæmoniorũ, 1. Tim. 4. Nec elabi inde poſſunt, quòd fingũt Paulũ reſpexiſſe ad ſolos Tatianos et Manichæos, qui nuptias in vniuerſum omnibus prohibuerũt, eò, quòd abominabiles et dãnabiles illas iudicarent. Nõ enim de vna aliqua ſecta, nec de certo aliquo puncto temporis, mox poſt Apoſtolorũ ſæculum loquitur: Sed in plurali vocat ſpiritus erroris & doctrinas Dæmoniorum, & quidem in nouiſſimis temporibus prædicit hoc maximè euenturum. Nec releuat Pontificios quòd dicunt, ſe non in vniuerſum damnare nuptias, nec omnibus eas prohibere, ſed tantùm certo ordini, Clericis ſcilicet, propter dignitatem, ſanctitatem & mundiciem ſacerdotij. Nam & Manichæi non in vniuerſum omnibus coniugium prohibuerunt, ſed tantùm electis ſuis, propter maiorem ſanctitatem & perfectionem. Auditoribus enim ſuis, quos ita vocabant, vt imperfectioribus, coniugium permittebant. Num igitur propterea Manichæos à Spiri-

Locus 1. Timoth. 4. de prohibitiõe nuptiarum.

tibus illis erroris et à doctrinis Dæmoniorũ apud Paulum, eximemus? Imò Paulus oſtendit, ſe de illis maximè loqui, qui non in vniuerſum damnant, ſed propter hypocriſin, hoc eſt, propter externam ſpeciem ſanctitatis et perfectionis prohibent nubere. Et certè, propter illam ipſam rationem, Pontificij clericis & regularibus ſuis prohibent nuptias, quia ſcilicet ſcriptum ſit: Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum: Itẽ mundamini qui fertis vaſa Domini. Et Thomas Aquinas dicit, Ad perfectionem tendẽtibus maximè vitandum eſt vinculum coniugale. Quòd verò Paulus addit, ſpiritus illos impoſtores ſub hypocriſi habere conſcientiam pollutam et contaminatam, tanquam inuſtis cauterij ſtigmatis notatam, eo ipſo, fœditatem Pontificij cœlibatus toti iam orbi notiſſimam, quaſi intento digito demonſtrat. Nec valet exceptio, quòd dicunt ſe neminem cogere ad ſuſcipiendos ordines, & ad emittendum votum cœlibatus. Neminem enim ad beneficia Eccleſiaſtica admittunt, niſi votum perpetui cœlibatus, quod nihil aliud eſt, quàm abiuratio & prohibitio cõiugij in perpetuum, ſuſceperit. Et certè conſtitutis in ſacris ordinibus, coniugium ſub pœna anathematis & diminutionis capitis, ſeueriſſime prohibent. Et verbum quidem prohibendi, quidam non libenter vſurpant, ſed quid refert alia vocabula quærere, cum re ipſa & de facto clericis ſuis ſeueriſſimè prohibeant τὸ γαμεῖν.

[Margin: Thomas Aquinas.]

[Margin: Excuſatio Pontificiorũ, neminẽ à ſe ad ordinum ſuſceptionẽ cogi.]

Et ne

Et ne à vocabulo quidem prohibendi ſeu interdicendi ſibi temperant, vt non re ipſa tantùm, ſed in verbis etiam extent notæ, cuius Spiritus doctrina illa ſit. Nam 26. q. 2. extant hæc verba: Copula ſacerdotalis nec legali nec Euangelica nec Apoſtolica autoritate prohibetur: Eccleſiaſtica *tamen lege, penitus intèrdicitur.* Habes *teſtimonium ex ipſorũ decreto manifeſtum, quòd Spiritus veteris & noui* Teſtamenti, *qui eſt ſpiritus veritatis, non prohibeat copulam ſacerdotalem. Alius igitur Spiritus eſt, qui eam lege* Eccleſiaſtica *penitùs interdicit.* Et *quis ille Spiritus ſit,* Paulus *diſertè exprimit* 1. Tim. 4. *Spiritus ſcilicet erroris, proferens in hypocriſi doctrinas Dæmoniorum prohibentiũ nubere. Ita Calixti decretum habet,* Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis *et* Monachis *concubinas habere ſeũ matrimonia contrahere penitùs interdicimus.* Eli*bertino Concilio Canone 33. placuit in totum prohibere* Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis *ac Subdiaconis, poſitis in miniſterio, abſtinere ſe à coniugibus, &c.* Et *hoc certè eſt ad verbum reddere id quod* Paulus *ſcribit,* κωλυόντων γαμεῖν *interdicentium ſeu prohibentium contrahere matrimonia.*

CAP.

CAP. III.

ARGVMENTA PONTIFICIORVM pro lege cœlibatus ſacerdotum.

ET hæc cùm manifeſtè pugnent contra Canonem Spiritus ſancti per Paulum promulgatum, tamen ex Scriptura argumenta conquirunt ad ſtabiliendam prohibitionem coniugij in ordine Eccleſiaſtico, quaſi Scripturam per Scripturam euerſuri. Et obſeruetur mutatio ſtatus controuerſiæ, quidam enim olim contenderunt & nunc etiam diſputant, prohibitionem copulæ ſacerdotalis, eſſe iuris diuini, duplici ratione.

Argumenta Pontificiorum pro cœlibatu afferendo.

Status calida träſpoſitio in hac quæſtione, Cœlibatum ſacerdotum eſſe iuris diuini.

I. Quia fingunt eſſe traditionem Apoſtolicam.

II. Quia argumentis ex Scriptura eam probant. Et in Concilio Tridentino magnis contentionibus hoc diſputatum fuit. Sed alij quia vident hoc figmentum nimis eſſe impudẽs, cùm præter Paulum, etiam veteris Eccleſiæ hiſtoria, ſicut mox oſtendemus, & ipſe etiam Gratianus, (in capitulo Sors) reclament: Ac Scholaſtici etiam ſaniores diſputent, Ordinem annexum habere votum continentiæ, non per ſe, aut ex iure diuino, ſed impedire coniugium ratione ſtatuti Eccleſiaſtici. Atq; in hanc ſententiam tandem videtur etiam Concilium Tridentinum deſcendiſſe, cum Canone 9. inquit: Nõ obſtante lege Eccleſiaſtica: Ita verò, cùm concedant, non iure diuino, ſed Eccleſiaſtica

Gratianus.

Scholaſtici.

Concilium Tridentinũ.

cleſiaſtica lege ſacerdotibus prohiberi coniugium, quæſtio plana erit. I. *An ſeruus ea de re poſſit legem ferre, de qua nihil præcipere voluit ipſe Dominus, ſicut Theodoretus loquitur.* II. *An coniugium, quod Deus illis, qui donum continentiæ habent, liberum permiſit, illis verò, qui non continent, mandauit, Eccleſia poßit lege ſub pœna anathematis prohibere.* III. *An coniugium quòd Deus honorabile pronunciauit eſſe in omnibus, Eccleſia ſua lege poßit abominandũ & deteſtandum facere in ſacerdotibus.* IIII. *An prohibitionem coniugij, quam Paulus pronunciat eſſe Dæmoniorum doctrinam, Eccleſia ſua lege poßit canonizare. De his ſanè quæſtionibus, non opus eſt prolixè diſputare, analogia enim fidei oſtendit etiam Idiotis, quid reſpondendum ſit: Cumq́; fateantur legem de cœlibatu ſacerdotum non eſſe, nec diuini iuris, nec naturalis, ſed poſitiui, certè ipſi in decretis ſuis tradunt, quando ſtatutum aliquod non ampliùs ædificat ſed deſtruit, non eſſe rigidè & inclementer defendendum, ſed pro ratione ædificationis Eccleſiæ mutandum. Debebant igitur, eandem humanitatem præſtare, etiam in lege cœlibatus relaxanda, quàm vident calamitatem Eccleſiæ eſſe, & publicè & priuatim. Sed dicunt obſtare multa grauißima Scripturæ dicta, quæ legem illam cœlibatus confirment. Atqui ita prohibitio coniugij in ſacerdotibus eſſet iuris diuini, ſi Scriptura* Status cauſæ.

eam

eam traderet & confirmaret, quòd tamen ipſi negant.

Principium firmiſs.

Et omnibus quidem illis argumentis rectè opponi poteſt vnum illud axioma, quòd verum, certum, ſolidum & firmũ eſt: Nempè, quando de re aliqua in Scriptura habemus expreſſum & determinatum textũ (vt de Epiſcopo, Presbytero et Diacono, vnius vxoris marito) nõ admittenda eſſe vlla alia argumẽta, ex quibuſcunq; Scripturæ locis formẽtur. Quacunq; enim ſpecie pingantur, rectè reſpondetur, Paulus illud quòd opponitur nõ ignorauit, et tamẽ, hoc nõ obſtante, dicit: Cõſtitue Presbyteros, ſi quis ſine crimine eſt vnius vxoris vir. Ordine tamen videbimus, quæ illa argumenta ſint, & quantùm habeant momenti. Quia verò pleraq; omnia, quæ ad explicationẽ illorum argumentorum pertinent, in ſuperioribus ſunt expoſita, hoc loco breuiores erimus, et ordine tantùm præcipua argumenta, quæ ex Scripturæ locis formare ſolent, monſtratis fontibus ſolutionum recenſebimus. Nec verò ignoro, Patres etiã aliquando talia argumenta formare, et tales rationes nectere cœpiſſe. Sed illi ſuis ratiocinationibus nõ ferebant leges, nec conſcientijs laqueos inijciebant, ſed tantùm oſtendebant videri ſibi, cœlibatũ ad officia miniſterij Eccleſiaſtici magis commodũ eſſe, quàm coniugium. Quomodo verò illis argumentationibus ſenſim progreſſum ſit, et ex eo, quod Origenes dicit (Mihi videtur) *Item*

ex eo,

ex eo, quod Euſebius dicit (decet) factũ ſit (debet & oportet) collatio hiſtoriarũ & argumentorũ apud Patres oſtendit, ſed recitentur argumenta.

Primò, multa argumenta formantur ex loco 1. Cor. 7. vt vacetis ieiunio & orationi. Nec mirum eſt Pontificios conari legem cœlibatus ſacerdotum, ex illo potiſſimum capite confirmare. Chryſoſtomus enim ſcribit, fuiſſe quoſdã, qui totam illam diſputationẽ Pauli de virginitate ſeu cœlibatu, voluerint ad ſolos ſacerdotes & doctores in Eccleſia reſtringere, quos Chryſoſtomus ex ipſo textu refutat. Ita Origenes tractans illum locum, dicit: Certum eſt impediri ſacrificium iuge aut indeſinens ijs, qui neceſſitatibus coniugalibus inſeruiunt. Vnde Mihi videtur, *quòd illius ſolius eſt offerre ſacrificium indeſinens, qui indeſinenti et perpetuæ ſe caſtitati deuouerit. Ambroſius ita argumentatur: Si plebeis hominibus orationis cauſa, ad tẽpus abſtinere præcepit Apoſtolus, vt vacent orationi, quantò magis Leuitis & ſacerdotibus, quos diu noctuq; pro plebe ſibi commiſſa, orare oportet. Mundiores ergò eſſe debent cæteris, quia actores Dei ſunt. Hieronymus ita inquit: Si laicus & quicunq; fidelis dignè orare non poteſt, niſi abſtineat officio coniugali: Sacerdoti, cui ſemper pro officio offerenda ſunt ſacrificia, ſemper orandum eſt, ergò ſemper carendum matrimonio.*

Argumenta Pontificiorum è Scriptura ſacra.

Chryſoſtomus de 7. capite prioris ad Cor.

Origenes.

Ambroſius.

Hieronymus.

Reſpondeo, locus ille Pauli in ſuperioribus explicatus

plicatus eſt. Ad conſequentiam igitur, quam Patres inde formant, ſimpliciter reſpondeo: Paulus bene nouerat ſacerdotum officium, & quòd ſemper ipſis ſit pro Eccleſia orandum, & tamen dicit: Oportere Epiſcopum eſſe irreprehenſibilem, vnius vxoris virum. Item diaconi ſint vnius vxoris. Interpretationem igitur & conſequentias, Origenis, Ambroſij & Hieronymi, Paulus ipſe reijcit, & refutat. Et hæc ſolutio omnium firmiſſima eſt. Aliqua tamen modeſtia eſt Origenis, qui opinionem ſuam, non prætoria autoritate proponit, ſed inquit, Mihi videtur. *Conſtat enim Originē nimium fuiſſe admiratorem cœlibatus,* Origenes ſeipſum caſtrauit. *qui dicitur ideò ſibi virilia execuiſſe, vt poſſet cōtinens eſſe, quòd exemplum multi tunc alij ſecuti ſunt, vt Eccleſia coacta fuerit ſeueriter hoc prohibere, vt non mirum ſit, Origenem primum ferè eſſe inter Patres, qui ita diſputare cœpit, quòd diligenter obſeruetur. Et tamen Origenicum illud* VIDETVR. *Eccleſia illius temporis, non tantùm non recepit, ſed non multò pòſt* Gangrenſe Concilium. *diſertè damnauit in Gangrenſi ſynodo, quaſi ſoli cœlibes & non coniugati, poſſent offerre &* Paphnutius *pro Eccleſia orare. Sicut Paphnutius in Nicena ſynodo, argumentationes, quæ poſtea à Hieronymo & Ambroſio repetitæ ſunt, refutauit, ſicut mox in hiſtoria cœlibatus oſtendemus. Quòd verò* Hieronym. *Hieronymus dicit, ideò debere à coniugio abſtinere, vt dignè poßint orare, hoc eſt, ſicut Carthaginenſis*

ginenſis ſecunda Synodus dicit, quo poſſint ſimpliciter, quòd à Domino poſtulant, impetrare, blaſphemia eſt, faciens coniugium rem tam impuram, vt orationem faciat fœtere coràm Deo, vt non poſſit exaudiri. Sed hæc in ſuperioribus refutata ſunt, vbi & hoc monſtratum eſt, de quibus orationibus Paulus in illa ſententia 1. Cor. 7. loquatur. Tantùm igitur Chryſoſtomi interpretationem adſcribam, cuius hæc ſunt verba, quæ Hieronymi argumentationẽ infringunt et refutant, Intelligit orationem τὴν μετὰ πλείονος σπουδῆς, quæ fit maiori intentione, Si enim diceret συνιόντας ἀλλήλοις, eos qui coniugali conſuetudine vtuntur, non debere vel poſſe orare, quomodo locum & tempus haberet quod alibi præcipit indeſinenter orandũ. Licet igitur (καὶ ὁμιλεῖν γυναικὶ καὶ εὐχῇ προσέχειν) & cum vxore conſuetudinem habere, & precibus intentum eſſe, ſed continentia illæ fiunt exactiores ἀκριβέστερα. Non enim ſimpliciter dicit, vt oretis, ſed vt vacetis orationi, vt qui intelligat, conſuetudinem coniugalem inducere ἀσχολίαν, non autem ἀκαθαρσίαν. Chryſoſtomus.

Secundò: Ex illa etiam Pauli ſententia varia texunt argumenta. Cõiunx curat ea quæ mundi ſunt, Cælebs verò quæ ſunt Domini, vt ſine diſtractione Domino adhæreat. Inde enim inferũt, Coniugium nulla ratione conuenire miniſterio Eccleſiaſtico, quòd ſine alijs ſollicitudinibus & Argumentũ ſecundum.

 diſtra-

diſtractionibus debet curare quæ ſunt Domini. Sed *de ſententia illa* Pauli *in ſuperioribus ſatis dictum eſt, quæ hoc loco non repetam, inde enim peti poſſunt*: Et *ſanè ſi quis donum continentiæ habet, & reliquis virtutibus ad miniſterium neceſſarijs à* Deo *ornatus ſit, is proculdubio poteſt expeditiùs obire officia miniſterij*: Cõ*ſequentiam verò generalē quæ inde texitur, quaſi nemo coniugatus, etiamſi cæteras virtutes* Epiſcopales *habeat, poßit in miniſterio ea, quæ* Domini *ſunt rectè curare, aut quaſi ideò coniugatus ad miniſterium non ſit admittendus,* Paulus *negat et refutat.* Qui *enim hæc ſcribit* 1.Cor.7. *& qui dicit*: Nemo *militans implicat ſe negotijs ſæcularibus.* Idem *quando ex eodē ſpiritu præſcribit formam* Epiſcopi, *& quidem talis* Epiſcopi, *quem vult eſſe fidelem diſpenſatorem* Dei, *dicit*: Sit *vnius vxoris vir, nec curā domus et familiæ per ſe impedire officia* Epiſcopi, Paulus *oſtendit* : Inquit *enim, domui ſuæ bene præſit, liberos habeat ſubiectos*: Cumq́; Deus *vxorem appellet adiutoriū viri, &* Paulus *mulieribus attribuat* οἰκοδεσποτεῖν *gubernationem ſeu adminiſtrationem domus, ſicut &* Solomon *inquit*: Sapiens *mulier ædificat domum.* Coniugatus *igitur* Epiſcopus, *multis negotijs & curis domeſticis ſubleuatur ab vxore pia, vt poßit miniſterio ſuo expeditiùs vacare, ſicut paulò antè etiā oſtendimus,* Et *quid ineptiùs eſt, quàm noſtros* Epiſcopos, (*qui cū deberēt* Deo *militare toti immerſi ſunt politicis, ſæcularibus &*

aulicis

aulicis negotijs) diſputare περὶ ἀπραγμοσύνης *cœlibatus, quam Chryſoſtomus ex Paulo rectè celebrat, cùm ipſi propter negotia ſæcularia petant dignitates Eccleſiaſticas.*

Tertiò, Surſum et deorſum verſant argumentum, quòd ex hiſtoria de vicibus ſacerdotalibus 1. Par. 24. formant. Hiero. lib. 1. contra Iouinianum inquit: Nā & in veteri lege, qui pro populo hoſtias offerebant, non ſolùm in domibus ſuis non erant, ſed purificabātur ad tempus ab vxoribus. Ambroſius 1. Tim. 3. Veteribus ideò conceſſum eſt vxores ad vſum habere, quia multo tēpore vacabant à miniſterio. Dauid enim 24. cōſtituit claſſes, vt vicibus deſeruirēt: At vbi tempus imminebat miniſterij, purificati aliquantis dieb. accedebant ad templū offerre Domino: Nunc verò paucos quotidiè neceſſè eſt in Eccleſia præſto eſſe, nec habent dilationē, vt poſt conuentū legitimè purificentur ſicut veteres. Ac per hoc oēs à cōuentu fœminæ abſtinere debēt. Innoc. ad Exuperiū Epi. Toletanū ita ſcribit: Nā cū et veterib. ſacerdotibus durāte miniſterij ſui tempore neceſſe fuerit ſe cōtinere etiā ab vxorib. proprijs tametſi ad ſacerdotij ſucceſſionē neceſſariò vterentur cōiugio, nec ſatis mundos dignosq; habuit lex etiā illa carnalior, ad obeūdi diuini cultus et ſacri altaris, quāuis vmbratica miniſteria, q̄ nō abſtinuiſſent etiā vxorib. proprijs, quātò magis decet noſtros ſacerdotes, pudicitiā ex ordinationis die ſeruare, &c.

Argumentū tertium.

Hieronymus.

Ambroſius.

Innocētius.

Reſpondeo: Hæc argumentatio ſumit principia, partim incerta, partim falſa. Nulla ergò vel vera, vel neceſſaria conſequentia inde conficitur: Fingit enim vices ſacerdotales ideò inſtitutas ne immundicies conſuetudinis coniugalis, qua propter ſucceßionem, carere non poterant pollutione quadam, indignos redderet ſacerdotes, ad obeunda officia miniſterij. Hiſtoria enim vbi inſtituti, illa de vicibus ſacerdotalibus accuratè deſcribitur, huius rei prorſus nullam facit mentionem, ſed alia ratio illius diſtributionis ibi redditur: Et manifeſtum eſt, vices illas, quadringẽtis plus minus poſt Moſen annis à Dauide inſtitutas. Et interea ſacerdotes ſemper fuerunt coniugati, ac liberis operam dederũt. Imò ipſe Pontifex, ſingulis diebus mane & veſperi iubebatur ſacrificium offerre Domino, Exod. 29. Et tamẽ generabat liberos: Quomodo igitur poſt conuentum cum vxore, per aliquot demũ dies purificatus, ad ſacrificium accedere potuiſſet? Animaduertit hoc etiam Au-

Auguſtinus *guſtinus, qui cum legat Leuit. 15. Vir à coitu pollutus ſit vſq; ad veſperam, Miſerè ſe torquet, quomodo Pontifex ante illas vices, ſingulis dieb. potuerit ſuffitum facere, & tamẽ ſimul etiã liberis operam dare, quæſt. in Leuit. 82. Et in 2. Retractatationum. Deinde neq; hoc ex Scriptura probari poteſt, extare vllum expreſſum mandatum, interdicens ſacerdotibus conſuetudinẽ coniugalem, & iubens eos abeſſe propria domo toto tem-*

pore vicis ſuæ, quaſi inde immundi et indigni redderentur, ad obeunda altaris miniſteria. Quod enim Zacharias tempore vicis ſuæ domo abeſt, habitans in exedris templi, inde factũ fuit, quia habitationem ſuam non habebat Hieroſolymis, ſed in ciuitate Iuda. Nec ſcio extare legem, quòd ſacerdotes ex domib. ſuis venientes, per aliquot dies purificandi eſſent, priuſquam templũ ingrederetur: Purificatio enim, quæ Num. 8. deſcribitur, longè alia eſt. Et tamen argumentatio illa tanta contentione à tã multis vrgetur, vt ſacerdotibus noui Teſtamenti laquei inijciantur, cùm tamen principia eius dubia prorſus & incerta ſint. Sumit enim hoc pro confeſſo, Conſuetudinẽ cõiugalem reddidiſſe hominẽ immundũ in veteri Teſtamento: cùm tamẽ in toto veteri Teſtamento non extet expreßis verbis talis lex. Nã Leuit. 15. vnde hoc conantur probare, quia vulgaris translatio habet, vir à quo egreditur ſemẽ coitus, immundus erit vſq; ad veſperam, textus originalis aliud habet & agit, nempe περὶ γονοῤῥίας, ſicut manifeſtiùs ex 22. capite Leuitici colligitur. Nec ex hiſtoria Abimelech hoc poteſt liquidò & certò probari, ſicut ſuprà oſtendimus. Et vt maximè in veteri Teſtamento, conſuetudo cõiugalis attuliſſet legalem & Moſaicam quandã pollutionem, qua conſequentia iugũ illud ſacerdotibus noui Teſtamenti imponeretur, à quo Chriſtus totam Eccleſiam liberauit? Num igitur Leuiticas pollutiones

in nouum Teſtamentum reducemus, et quidē arctiùs, quàm ſub lege fuerunt aſtringemus? Lex enim ſeruitutis ſacerdotibus permittebat cōiugium: Pōtificij verò penitùs interdicunt, idq́ ſub lege libertatis. Certè Paulus ſimpliciter dicit, ſit vnius vxoris vir. Et ſi maximè Leuitica aliqua pollutio in conſuetudine coniugali fuiſſet, Paulus expreſsè eam abrogat, cū inquit: Honorabile eſſe coniugium in omnibus & cubile ſeu concubitum impollutū, κόιτην enim vocat. Nulla igitur prorſus eſt conſequentia in illa argumētatione, quam tamen magna confidentia, non recentiores tantùm, ſed & veteres ad euertendum manifeſtum textum (ſit vnius vxoris vir) vſurpant.

Quartū argumentum

Quartò, ex illo etiā loco 1. Cor. 7. Si quis iudicauit, in corde ſuo ſeruare virginē ſuam, benefacit, &c. formant argumēta pro perpetuo cœlibatu ſacerdotib. indicendo, hoc modo: Eccleſia non minus iuris habet in ſuos miniſtros, quàm pater in filiā. Sed patriæ poteſtati Paulus hoc tribuit, quòd poßit filiā ſeruare virginē. Et addit: Patrē hoc modo nō tantùm bene, ſed etiā meliùs facere, quàm ſi filiā elocaret. Eccleſia igitur nō tantùm bene fecit, prohibendo miniſtris ſuis coniugiū, ſed meliùs facit, quàm ſi coniugium ipſis cōceßiſſet. Reſpondeo, Paulus non tribuit parentib. tyrannicam poteſtatē, vt liberis ſuis matrimoniū prohibere, & contra naturā ac voluntatē ipſorum, ad cœlibatū ipſos adigere poßint, ſiue habeāt donum conti-

continentiæ, ſiue nõ habeãt, ſed patriæ poteſtati certos circũdat limites, cum inquit: Non habens neceßitatem, ſed poteſtatem propriæ voluntatis, ſcilicet ſi filia habet donũ continentiæ, & ὁρμὴν (ſicut Oecumenius loquitur) ad cœlibatũ, tunc pater habet poteſtatẽ propriæ voluntatis, et bene facit ſi ſeruet virginẽ, modò tamen ipſi laqueum non inijciat. Si verò filia donum continentiæ non habeat, nec ὁρμὴν ad cœlibatũ, tunc pater nõ habet deliberationẽ conſilij, ſed neceßitatẽ præcepti: Propter vitandam fornicationẽ, quisq; habeat coniugẽ: Si ſe non cõtinent, nubant: Melius eſt nubere, quàm vri, ſicut in ſuperioribus illa Pauli ſentẽtia latiùs explicata eſt. Inde verò hoc ſequitur, Eccleſiam poſſe quidẽ pro diuerſitate donorum, ex miniſtris quibuſdã cœlibatum ſuadere, ſed ſine laqueo, quibuſdam verò debere cõiugium cõcedere. Sicut aũt non pater ſed tyrannus eſſet, qui filiã non habentẽ donum continentiæ, ad cœlibatũ cogeret: Ita iniqua et tyrãnica lex eſt, ſine diſcrimine prohibẽs coniugiũ omnib. miniſtris Eccleſiæ ſiue donũ cõtinẽtiæ habeãt, ſiue nõ habeãt. Oecumenius.

Eiuſdem generis eſt & hoc argumentũ, ſicut paterfamiliâs habet liberam poteſtatem, vel eligendi vel reijciendi miniſtros in ſua œconomia, prout ipſi videtur: Ita Eccleſia poteſt tale decretũ facere, quòd velit cõiugatos à miniſterio repellere, & nõ alios miniſtros admittere aut tolerare, quàm cœlibes. Reſpõdeo, SS. Eccleſiæ præſcripſit

certam formam, ſecundum quam debet miniſtros eligere. Et in illa forma inter cætera expreßè præſcribitur: Si quis ſine crimine eſt vnius vxoris vir. Non itaq; licet Eccleſiæ contrarium decretum facere. Non enim ſui iuris eſt Eccleſia, ſed Chriſto tanquam capiti debet eſſe ſubiecta.

Quintũ genus argumẽtorũ ab hæreticis damnatis mutuantur Pontificij.

Quintò, Pontifices Romani, pro ſtabilienda prohibitione cõiugij in ordine Eccleſiaſtico, tales afferunt rationes, quæ à veteribus hæreticis mutuo ſumptæ, & manifeſtè contumelioſæ ſunt in ſanctam inſtitutionem coniugij, adeò, vt illarum inter ipſos etiam Pontificios, ſi qui aliquid adhuc frontis hâbẽt, pudeat. Syricius enim & Innocentius ſacerdotes ex proprijs cõiugibus generantes ſobolem, contumelioſè appellant ſectatores libidinum, et præceptores vitiorum. Has autem reddunt rationes, quia ſcriptum ſit: Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum. Item ſi ſacerdos cõtaminatus fuerit carnali cõcupiſcentia (de vſu aũt legitimi coniugij loquuntur) quo pudore vel ſacrificabit, vel qua conſcientia, quóue merito exaudiri ſe credit, cum dictum ſit, omnia munda mundis, coinquinatis aũt et infidelib. nihil mundum, & qui in carne ſunt Deo placere nõ poſſunt. Sit igitur munditiæ puritate ſecurus, qui offerre aut baptizare debet. Alij allegant illud Eſa. 52. Pollutum nolite tangere: Mundamini qui fertis vaſa Domini. Et Ephe. 5. Sponſa Chriſti debet eſſe glorioſa, ſine macula et ruga. Itẽ Rom. 13. Non in

Syricius & Innocẽtius.

cubilibus, ſed induamini Dominum Ieſum Chriſtum. Hæ rationes non requirunt operoſam explicationem vel refutationem, manifeſtè enim oſtendunt, prohibitionem coniugij in regno Pontificio, eſſe ipſam doctrinam Dæmoniorum. Nam & veteres Hæretici, ijſdem prorſus & ſimilibus argumentis olim damnârunt coniugium, ſicut in ſuperioribus oſtenſum eſt. Ac ſuprà cùm de ſanctimonia & caſtitate coniugij ageremus fundamenta ſolutionum monſtrata ſunt. Sententiæ enim pleræq; unt generales, pertinentesq; ad omnes fideles, & loquuntur de peccatis inquinantibus conſcientiam, & excludentibus à regno Dei, quibus legitimum coniugium accenſere, Dæmoniorum doctrina eſt. Quædam verò ſententiæ diriguntur ad ſacerdotes veteris teſtamenti, quibus vſus coniugij expreſſè conceſſus fuit, & tamen fuerunt ſancti, mundi & impolluti, etiam ſecundum legem.

Sextò, multa texunt argumenta ex locis Scripturæ de votis, & quòd omnes, qui volunt & petunt, poſſint donum continentiæ à Deo impetrare. Quia ſcriptum ſit, quæcunq; petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis, ſed hæc in præcedentibus prolixè ſunt explicata. Argumenta ex dictis ſcripturæ de votis.

Allegant etiam illum locum, qui vxores habent, ſint quaſi non habentes, ergo ſacerdotes non debent conſuetudinem habere cum vxoribus proprijs, ſed Chryſoſtomus oſtendit, Paulum ibi

in genere loqui, de omnibus fidelibus, nō in ſpecie de ſacerdotibus. Nec Paulus illis verbis prohibet congreſſum coniugum, expreßè enim dicit, ne fraudetis vos: Sed vult ne ita addicti ſint vxorib. vt ea, quæ Dei ſunt, vel violent vel negligant.

Andradius. *Andradius præterea ex loco Eſa. 56. de Eunuchis ita argumentatur. Præcipuus locus in domo Dei, quæ eſt Eccleſia, eſt ordinis Eccleſiaſtici. Sed Propheta vaticinatur Deum in nouo teſtamento principem illum locum Eunuchis daturum. Ergo Clerici, qui principem in Eccleſia locū obtinent, debent cœlibes eſſe. Sed ſentētia illa Iſaiæ in ſuperioribus eſt perſpicuè explicata. Hoc igitur loco nihil aliud addam. quàm quòd Chriſtus ipſo facto oſtendit, falſam eſſe illam interpretationem & argumentationem ex loco Iſaiæ.*

Apoſtolorū plerique cōiugati fuerunt. *Inter Apoſtolos enim pleroſq; fuiſſe coniugatos, teſtātur vetuſtißimi patres, vt Ignatius ad Philadelphienſes. Clemens 3. Stromatum, Euſebius lib. 3. hiſto. Eccleſ. Ambroſius 2, Cor. 11. & Mat. 19. cùm Chriſtus de cœlibatu ab ipſis Apoſtolis interrogaretur, reſpōdit: Non omnes capiūt verbū hoc, ſed qui poteſt capere, capiat. Paulus etiā illam argumentationem diſertis verbis refutat: Inſtituens enim reformationem, de conſtituendo principe illo in Eccleſia loco. expreßè dicit, conſtitue presbyteros, ſi quis eſt ſine crimine vnius vxoris vir. Item Diaconi ſint vnius vxoris viri.*

Argumentatur etiā Andradius ex loco Deut.

33. Qui

33. Qui dixit patri ſuo & matri ſuæ neſcio vos, & fratribus ſuis ignoro illos & neſcierunt filios ſuos, hi cuſtodiunt iudicia tua ô Iacob, & legem tuam ô Iſrael, ponent holocauſta ſuper altare tuum. Ergo multò magis in nouo teſtamento, Clerici ita debent diuinis rebus addicti eſſe, vt vxores nec ducant nec habeant. Reſpondeo, Deus illa lege non flagitat à Leuitis, vt non habeant parentes & fratres, vel ne generent filios. Erant enim in veteri teſtamento coniugati, ſed ne illos plus ament, quàm Deum, Matth. 10. Luc. 14. Etſi in miniſterio ſcandaliſauerint Leuitas, vt poſſint illis renunciare, Matth. 18. Luc. 14. ſicut fecerunt Leuitæ, Exod. 32. Imò ſi ratio & fidelitas miniſterij flagitauerit, vt poſſint relinquere parentes, domum, vxorem, liberos propter nomen Chriſti, Matth. 19. Quod autem inde non ſequatur coniugium interdicendum eſſe ſacerdotibus, Deus ipſe in veteri teſtamento oſtendit, Leuit. 21. Et in nouo teſtamento Chriſtus habuit Apoſtolos coniugatos, Paulus etiam dicit: Oportet Epiſcopum eſſe irreprehenſibilem vnius vxoris virum. Andradij argumentum.

Hæc ſunt præcipua argumenta, quæ Pontificij pro ſtabilienda lege cœlibatus ſacerdotum, ex Scripturæ quibuſdam ſententijs formãt, quæ hoc nullo modo efficiunt, quòd lex cœlibatus cõtinet: Nullum ſcilicet coniugatũ, etiãſi reliquis virtutibus ad ædificationẽ Eccleſiæ neceſſarijs inſtructus Summa legis Pontificiorum de cœlibatu.

ſit,

ſit, ad miniſterium ädmittendum, vel conſuetudinem coniugalem in miniſterio non eſſe tolerandam, vel ſolos cœlibes ad miniſterium eſſe idoneos, vel iugum cœlibatus omnibus ſacerdotibus eſſe imponendum, ſiue donum continentiæ habeant, ſiue non habeant. Hic enim eſt ſtatus, ad quem argumẽtationes diriguntur. Nam cœlibes, qui donum continentiæ habent, ſi cæteris etiam virtutibus, quas Paulus deſcribit, polleãt, poſſe expeditiùs miniſterium curare, de eo nulla eſt controuerſia.

An cœlibatus Pontificius ornet dignitatem miniſterij Eccleſiaſtici.

Septimò, Multas nectunt ratiocinationes, ideo retinendam & defendendam legem cœlibatus, quia dignitatem miniſterij Eccleſiaſtici deceat, ornet, promoueat, vt in maiori apud populum authoritate & exiſtimatione ſit. Econtra colligunt multa incommoda, quæ ex coniugio presbyterorum oriantur, vt quòd reditus Eccleſiaſtici imminuantur, quodq; vxores & liberi presbyterorum, ſi illi moriantur, cogantur in egeſtate viuere, qua re miniſterium, cuius authoritatem apud omnes expedit maximam eſſe, in contemptum adducatur. Hæ politicæ rationes ſpecioſè poſſunt amplificari, ſed reſponſio ſimplex & vera eſt Spiritum ſanctum omnium optimè nouiſſe, quid dignitatem & ſanctitatem miniſterij in regno Dei verè poſſit ornare & adiuuare, is autem diſertè dicit, ſint vnius vxoris viri. Nec dignitas & authoritas miniſterij Eccleſia-

cleſiaſtici metienda eſt ex politicis opibus, dignitatibus & ſplendoribus. Regnum enim Chriſti, non eſt de hoc mundo, & qualis fuerit Apoſtolorum conditio ex hiſtoria ipſorum manifeſtum eſt. Dignitas enim & authoritas miniſterij conſiſtit in teſtimonio bonæ conſcientiæ, 2. Cor. 1. & in fidelitate diſpenſationis, 1. Cor. 4. quodq; Deus ſuo Spiritu, gratia, benedictione & efficacia miniſterio adeſt, 1. Cor. 2. 2. Cor. 10. quæ virtus Dei in infirmitate ſecundum carnem perficitur, 1. Cor. 2. 2. Cor. 4. & 12. De reditibus verò Eccleſiaſticis poſſet iniri certa ratio, & viduis ac orphanis ſacerdotum poſſet ac deberet honeſta ratione proſpici, vt propterea non opus eſſet contra Paulum decreta facere, conſcientijs laqueos inijcere, & omnia fœdis libidinibus replere.

In quibus verè conſiſtat dignitas miniſterij Eccleſiaſtici

Poſtremò, potiſſimam victoriæ partem collocant in teſtimonijs patrum & antiquitatis, in conciliorum decretis, in præſcriptione longæ conſuetudinis, & in exemplis multorum, qui alijs remedijs ad reprimendos & reſtinguendos æſtus libidinis vſi ſunt, quàm coniugio. Et ſanè ſtrepitu illo patrum, antiquitatis, Canonum & exemplorum, poſſet aliquis, ſi non moueri, at ſaltem perturbari, ideo contexemus ordine hiſtoriam cœlibatus ab initio, ab ipſis Apoſtolorum temporibus ad noſtra vſq; ſæcula. Inde enim manifeſtum erit, legem cœlibatus non eſſe antiquiſſimam, ſed defenſionem & vſurpationem coniu-

Teſtimonia patrum &c.

gij ſa-

Vtilitas hiſtoriæ cœlibatus.

gij ſacerdotum longè eſſe antiquiorem. Oſtendet etiam illa hiſtoria, quomodo melioribus Eccleſiæ temporibus, ſæpius quidem tentata, ſed ſemper repulſam paſſa fuerit lex illa cœlibatus, & quomodo poſtea inclinata virginitate Eccleſiæ, ſicut Hegeſippus loquitur, cœperit ſenſim ſub hypocriſi ſanctitatis irrepere, donec tandem, manifeſtè operante myſterio iniquitatis Antichriſtianiſmi, ſtabilita eſt, nõ tamen ſine magnis contentionibus & piorum contradictionibus. Nunc igitur in genere tantùm reſpondeo, quia patrũ opiniones, & præſcriptio antiquitatis opponuntur manifeſtæ ſententiæ Pauli, dicimus cum Iuſtino, Paulus eſt pater patrum, cuius ea eſt authoritas, vt ſi vel Angelus è cœlo aliquid annunciaret, præter id, quod à Paulo annunciatum eſt, Anathema ſit habendus. Ad obiectionem de antiquitate Ignatius reſpondet, elegante ſententia in Epiſtola ad Philadelphum, τοῖς τοιούτοις ἐγὼ λέγω ὅτι ἐμοὶ ἀρχεῖα ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς οὗ παρακοῦσαι πρόδηλος ὄλεθρος. Illis, qui antiquitatem obijciunt, ego dico, quia mihi antiquitas eſt Ieſus Chriſtus, quem nolle audire manifeſtus interitus eſt. Et Cyprianus rectè dicit: Non quærendum eſt, quid aliquis ante nos fecerit, ſed quid ille, qui ante omnes eſt, faciendum iuſſerit. Item Chriſtus non dicit: Ego ſum conſuetudo, ſed ſum veritas. Ad conciliorum decreta, quæ pro lege cœlibatus afferuntur, hoc in genere reſpondeo.

Generalis reſponſio ad patrum teſtimonia.

Iuſtinus.

Ad obiectionem antiquitatis.

Ignatius.

Cyprianus.

Decreta cõciliorum.

Cùm

Cùm in Nicena celeberrima ſynodo lex celibatus ſacerdotum repulſam ſit paſſa, ſicut mox oſtendemus, licet igitur poſteriora quædam concilia, legem illam admiſerint & ſtabilierint, hoc nihil præiudicat veritati. Nam Decretū diſtinct. 50. inquit: *Quando in aliquibus geſtis conciliorum diſcors ſententia inuenitur, illius concilij, magis debet teneri ſententia, cuius antiquior & potior extat authoritas. Et in omni lege obſeruandum eſt, vt malum prohibeatur & bonum præcipiatur. Iam verò lex cœlibatus prohibet cōiugium, quod bonum eſt, & à Paulo ordini Eccleſiaſtico permiſſum, præcipit aūt, vt illi, qui donū continentiæ non habent, in vſtione potiùs & periculo fornicationis maneant, quàm matrimonium contrahant, quod malum & pernicioſum eſt. Remedium etiam diuinitùs illis, qui nō continent conceſſum & ordinatū prohibet. Ac cauſas prohibitionis eas reddit, quæ manifeſtæ blaſphemæ ſunt in ſanctitatem & caſtitatem coniugij, ſicut oſtenſum eſt, finis certè conſtitutionum Eccleſiaſticarum in ordinib. ſacris hic eſſe debet, vt militare poſſint bonā militiam, retinentes fidem, & bonā conſcientiam, ne Spiritū gratiæ & precū excutiant, vtq; ſint typi gregis. Sed lex cœlibatus, quia ſine diſcrimine imponitur etiā illis, qui donū cōtinentiæ nō habent, facit cōſcientias cauteriatas, et flagitioſis ſacerdotūexēplis, omnē pudicitiā ex populo profligauit, quæ igitur æquor*

eſt

eſt petitio, quàm vt iniqua & pernicioſa illa lex, quæ manifeſta & flagitioſa turpitudine Eccleſiaſticorum, iamdudum antiquata eſt, tollatur. Quod enim fingunt alijs remedijs, quàm conceſſione coniugij, libidines poſſe in ordine Eccleſiaſtico caueri & extirpari, manifeſta experientia tot annorum refutatur. Varijs enim modis, toties hoc fuit tentatum, ſed fruſtra. Et præmium erroris in ſeipſis receperunt, quod Paulus deſcribit Roman. 1. Et accidit hoc ideo, quia ſpreto remedio diuinitùs contra incontinentiam ordinato, homines Deo volunt eſſe ſapientiores, ſed accedamus ad hiſtoriam de cœlibatu ſacerdotum.

HISTO-

HISTORIA DE COELIBATV SACERDOTVM A TEMPORIBVS APOSTOLORVM AD noſtra vſque ſæcula deducta.

MVLTVM *lucis accedet explicationi huius controuerſiæ ex hiſtorica conſideratione, quando, à quibus, quomodo, ex quibus rationibus & fundamentis, lex cœlibatus ſacerdotum primùm tentata, ſed repulſa: poſteà inuecta, ſed exploſa, tandem verò mera vi, & manifeſta tyrannide, contra multorum piorũ contradictiones, ſtabilita ſit. Non autem iſtorum hæreticorum hiſtorias repetemus, qui coniugium in vniuerſum damnârũt, de quibus in principio diximus: Sed hiſtoriam de cœlibatu ſacerdotum, quantùm ad noſtrum inſtitutum ſufficere videbitur, breuiſſimè contexemus. Quis autem ſit ſtatus controuerſiæ de cœlibatu, inter nos & Pontificios, ex præcedentibus notum & manifeſtum eſt. Ad eum itaq; ſtatum hiſtoricas obſeruationes dirigemus.*

Et de Ethnicorum exemplis ideo in principio pauca quædam annotanda ſunt. Inde enim veteres hæreticos ſumpſiſſe occaſionẽ damnãdi coniu- Ethnicorum cœlibatus.

 gium,

gium, Clemens refert lib. 3. Strom. Imò Hieronymus etiam lib. 2. contra Iouinianum, inde cœlibatum & monogamiam ſacerdotum probat; antequam, inquit, religio noſtra fulgeret in mundo, vnicubas ſemper habuiſſe inter matronas decuit: Per illos fortunæ muliebri ſacra fieri ſolitum, nullum ſacerdotem bigamum, nullum flaminem bimaritum leges. Hierophantas quoq; Athenienſium vſque hodie cicutæ ſorbitione caſtrari, & poſtquam in Pontificatum fuerint electi, viros eſſe deſinere. Hæc Hieronymus. Immundus enim Spiritus cùm nefandis libidinibus omnia miſceret, ſolum legitimum coniugium à ſacris ſuis idololatricis prætextu puritatis repulit. Et de reliquis quidem hoc tantùm ſanciuit, abſiſtat ab aris, cui tulit heſterna gaudia, nocte, venus. Sacerdotibus verò primariјs tractantibus ſacra ſua idololatrica, prorſus interdixit cõiugio, ſicut de Hierophantis Athenienſibus iam dictum eſt. Ita etiam ſacerdotes matris Deorum Samia teſta ſolitos ſibi virilia amputare, vt caſtæ in religione manerent, ſcribit Alexander ab Alexandro lib. 4. cap 17. Idem lib. 5. cap. 12. prolixè deſcribit, virgines veſtales non tantùm apud Romanos, verùm etiam in Mineruæ templo, & apud Delphos, ignem peruigilem cuſtodiuiſſe, & apud Aſſyrios Dianam Ecbatanam non alios, quàm ſacerdotes perpetuæ virginitatis voluiſſe. Et Cheramon Stoicus apud Hieronymum cõtra Ioui-

Hieron. cœlibatũ ſacerdotũ ab Ethnicis ſumit,

Hierophãtę

Sacerdotes cœlibes.

Alexander ab Alexan.

Veſtales Romanorum.

Sacerdotes Dianæ.

Iouinianũ li.2. de vita antiquorũ ſacerdotũ Aegy pti narrat, quod nunq̃ mulieribus ſe miſcuerint, nunq̃ cognatos & propinquos, ne liberos q̃dem viderint, ex eo tẽpore, quo cœpiſſent diuino cultui deſeruire. à carnib. & vino ſemp abſtinuerint maximè, ppter appetitus libidinis reſtinguẽdos. Sacerdotes Ægypti.

Et memorabile eſt, cum tempore veteris teſtamenti cœlibatus non eſſet in magna admiratione, quod collapſa poſt Machabæorum tempora religione, Ioſephus ſcribit lib.15. cap.13. Eſſenos ſectæ ſuæ rationem mutuatos ab illa viuendi ratione, quàm Pythagoras Græcis monſtrârit. Et primarium caput illius ſectæ fuiſſe ὑπεροψίαν γάμου contemptum coniugij de bello Iudaico lib. 2. cap.12. Quod ſcilicet vxores non admittebant, ſed ſicut Philo loquitur auerſabantur. Antiq. lib.18. cap.2. Et Euſebius lib.18. de præpa. ex Philone recitat multas Eſſæorum contumelias contra coniugium, & contra ſexum muliebrem non abſimiles illis, quas Hieronymus ex Theophraſto colligit, & Ioh. Faber repetit, quod lector diligenter obſeruet. Cumq́; propter hanc ſpeciem Eſſeni in magna eſſent autoritate & admiratione, inſtituerunt etiã Scribæ & Phariſæi tanq̃ doctores populi, peculiaria exercitia cõtinentiæ à coniugibus, aliqui quadriennium, aliqui octennium, aliqui decennium, & illo tẽpore gerebant peculiares purpuræ fimbrias, vt hominib. cõtinentiæ ſuæ profeſſionẽ oſtentarent. Ita n. Epiphanius

Iudæorum cœlibatus.

Eſſeni de cœlibatu.

Pythagoras.

Scribarum cœlibatus.

Epiphanius.

inter hæreſes apud Iudæos ante Chriſtum, deſcribit Phariſæos & Scribas lib. 1. Tom. 1. vtq́ʒ ſolet ſuperſtitio tanq̃ Gangrena ſerpere, in ipſam etiã Eccleſiam Eſſenorũ inſtitutũ irrepſit. Quòd enim Philo peculiari libello (de vita contemplatiua) deſcribit & celebrat peculiare inſtitutum τῶν θεραπευτῶν in Aegypto, & præcipuè circa Alexandriam, prorſus ſimile Monachatui, in eo etiã fuit primarium caput, imò fundamẽtum ἐγκράτεια continentia. Nam in eo conuentu, præter viros cœlibes, fuerunt etiam mulieres γηραλέαι παρθένοι iam vetulæ virgines caſtitatem ſeruantes. Licet Philo addat mulieres illas τὴν ἀγαμίαν ἀσκούσας cœlibatũ exercere, nõ ſicut apud Græcos in quibuſdam ſacris fit, ἐξ ἀνάγκης ἀλλὰ κατ' ἑκούσιον γνώμην διὰ ζῆλον καὶ πόθον σοφίας, non ex neceſſitate, ſed ſecundum ſpõtanam ſeu voluntariam ſententiam, propter zelum & deſiderium ſapientiæ. Et ex illa Philonis hiſtoria Hieron. quidem & Pontificij ad vnũ omnes conãtur probare, Monachatum de mandato, & ex præſcripto Apoſtolorum inſtitutũ eſſe, cùm Marcus à Petro in Aegyptũ miſſus, Alexandriæ Eccleſiã cõſtituiſſe ſcribatur, ſed Sozomenus lib. 1. cap. 12. oſtendit, quos deſcriptio illa Philonis intelligi voluerit, nẽpe τοὺς καθ' αὐτὸν ἐξ ἑβραίων χριστιανίζοντας ἔτι ἰουδαϊκώτερον οἰκοῦντας καὶ τὰ ἐκείνων ἔθη φυλάττοντας, hoc eſt, illos, qui ſuis temporibus ex Ebræis Chriſtianiſmum amplexi, adhuc nimium Iudaicè con-

Philonis locus de Monachis,

Hieronym.

Sozomenus de Philonis cultoribus.

cè conuerſabantur, & mores ſeu ritus illorũ retinebant. Illam explicationem repetit etiam Nicephorus. Et Sophronius in vita Marci ita ſcribit, Philo diſertiſſimus Iudæorũ, videns primam Eccleſiam Alexandriæ Iudaiſantem, quaſi in laudem Gentis ſuæ, ſuper eorum conuerſatione ſcripſit, &c. Et hæc cùm ita ſe habeant, ex illa tamẽ origine, Monachatus cum deſpectu coniugij, in Aegypto primùm diſſeminatus, & inde poſtea per totum orbem, ſub ſpecie & prætextu Apoſtolicæ traditionis, propagatus fuit. Cùm verò tempore Chriſti celebrè inter Iudæos Eſſæorũ illud inſtitutum eſſet, mirùm videri poſſet, quòd Chriſtus eorum nominatim nullam faciat mentionem, ſed Apoſtoli videntur eò reſpexiſſe, quando audita diſputatione Chriſti de diuortio dicunt. Si ita ſe habet cauſa hominis cum vxore, nõ ergo expedit matrimonium cõtrahere, quaſi dicerẽt: Eſſæi ergo rectè faciunt, τὸν γάμον παρῃτήσαντες *coniugium auerſantes (his enim verbis Philo apud Euſebium lib. 8. de præpar. Eſſæorum cœlibatum deſcribit) Chriſtus verò ita reſpondet, vt oſtendat, donũ veri cœlibatus non eſſe omnium, & quibus datum eſt, ipſos debere hoc ad verum finem referre, vt ſcilicet propter regnum cœlorum ſe caſtrent, vtq; ipſo facto Eſſæorum ſuperſtitionem de cœlibatu refutaret, ideo quoſdam coniugatos ad Apoſtolatum vocauit, & in comitatu ſuo habuit mulieres adhuc coniugatas.*

Nicephorus

Sophronius

Sententia Chriſti de Eſſæorum inſtituto.

Diſputationes Corinthiorum de cœlibatu.

Ex Eſſæorum etiam inſtituto videntur diſputationes illæ apud Corinthios, de coniugio & cœlibatu 1. Cor. 7. ortæ fuiſſe. nam & Gentib. Eſſæorũ cœlibatus admirationi fuit, ſicut meminerũt Plinius & Solinus, & quæ fuerint diſputationes apud Corinthios, inde colligi poteſt, quod Paulus dicit, nõ omnium eſſe cœlibatũ. Item de virginib. præceptũ Domini non habeo, non vt cuiq; laqueũ iniiciam. Qui nõ continent, nubant, melius eſt nubere, quàm vri, &c. Sed vndecunq; occaſionẽ ſumpſerint, quæſtiones illæ Corinthiorũ, hoc conſtat, Diabolum hoſtẽ legitimi coniugij, tentaſſe zizania ſuperſtitioſi cœlibatus ſpargere in Eccleſia, ipſis Apoſtolis adhuc viuentib. & docentibus, ſed vigilantia Apoſtolorũ illa repreſſa fuerunt, ſicut ex accurata illa diſputatione Pauli 1. Cor. 7. nõ obſcurè colligitur, id, quod etiã iuniorum viduarũ temerè ſuſceptus cœlibatus, 1. Tim. 5. teſtatur, vbi Paulus inter cætera docet, ad collegium viduarũ, quib. ratione eleemoſynarum in viduitate manẽdum erat, nullam admitti debere, ante annum ætatis 60. Iunioribus verò docet propter ἄσκησιν, hoc eſt, propter exercitia pietatis, ſicut Philonis mulierculæ prætendebant, non neceſſarium eſſe cœlibatũ, ſed poſſe ipſas in cõiugio etiam pietatem exercere. Cùmq; Philonis θεραπευταὶ propter zelum philoſophandi (ſicut Sozomenus Philonis verba recitat) nuptias auerſentur, Paulus Tito præſcribit, conſtitue presbyteros,

Tempore Pauli tentata lex cœlibatus.

ros, ſi quis eſt vnius vxoris vir. Imò 1. Tim. 4. dicit, doctrinã Dæmoniorũ eſſe, prohibere nuptias. Ita ergo tempore Pauli tentata fuit ſuperſtitio & lex cœlibatus, ſed à Paulo grauiter eſt repreſſa, monſtrata vera ratione pij cœlibatus. Memorabile verò exemplum eſt Nicolaitarũ, quod non tantùm ipſis Apoſtolorũ temporibus cõtigit, ſed ortum fuit à Nicolao, qui ex ſeptem primis Diaconis vnus fuit. Hiſtoriam enim ita deſcribit, Epiphanius Tom. 2. lib. 1. hæreſ. 25. Quòd Nicolaus ille cùm haberet pulchrã vxorẽ, & videret alios eſſe in admiratione propter cœlibatum, vt nõ videretur vxorius, & inferior eſſe alijs, conſtituerit ad exemplum & imitationem cœlibum, conſuetudini coniugali in perpetuum renunciare. Et illud quidem Nicolaum aliquandiu tolerasse, ſcribit Epiphanius, ſed cùm in finem nõ poſſet vſtionem incontinentiæ reprimere, ne tamen inconſtantiæ ſeu leuitatis argueretur, ſi à propoſito videretur reſilijſſe, maluit ſe conuertere ad promiſcuam Venerem, & ad vagas libidines, imò ad Venerem contra naturam, ſicut Epiphanius dicit, quàm legitimo coiugio vti. Atq; inde orta fuit, Secta Nicolaitarum, quàm in Aſia latè diſſeminatam fuiſſe, Apocalypſis teſtatur, qui ſenſerunt, ſi modò à legitimo coniugio abſtinerent, ſe alijs fœdis, imò nefandis libidinibus non peccare. Hanc ſectam Iohannes Apocal. 2. magno zelo refutat. Principaliter verò in illa

Nicolaitæ tempore Iohannis.

hiſtoria hoc obſeruandum eſt, quod Nicolaus ille, cum poſt adminiſtratum Hieroſolymis diaconatum, in aliis orbis partibus (In Aſia enim Nicolaitas fuiſſe Apocalypſis teſtatur) Euangelium exemplo Stephani & aliorum, Actor. 8. annunciaret, ex immodica admiratione cœlibatus, propter quem videbat alios quoſdam magni fieri, in eam opinionem deuenerit, quaſi coniugiũ & cõſuetudo coniugalis non conueniret miniſterij dignitati. Ita quibuſdam Apoſtolis adhuc viuentibus tentata fuit, diſceßit à Canone illo Pauli. (Epiſcopus ſeu Presbyter, ſit vnius vxoris vir, ſimiliter & Diaconus) idq́; ea opinione, quaſi meliùs & rectiùs eſſet, vt nullius legitimæ vxoris vir ſit, presbyter etiamſi donum continentiæ ex Deo nõ habeat. Euentus verò triſtis & obſcænus oſtendit, Deum non velle omnes in miniſterio eſſe cœlibes, & cœlibatũ velle omnibus in miniſterio imponere, nihil aliud eſſe, quàm obijcere ſcandalum ſeu occaſionem fornicationis, ſicut Ioannes loquitur Apocal. 2. Et hæc hiſtoria Nicolai eſt ipſißima imago cœlibatus ſacerdotum in Eccleſia Pontificia.

Quibus artibus Sathan cœlibatum in Eccleſiam inuehere ſtuduerit.

Vide aũt, quanta cõtentione, quib. artibus & inſidijs hoſtis coniugij ſuperſtitioſam opinionem cœlibatus, laborârit primis tẽporib. in Eccleſiam inuehere. Cùm n. viuentib. Apoſtolis id, quod aliquoties tẽtârat, nõ poſſet obtinere, obſeruauit illam occaſionẽ, cùm Paul. & cæteri Apoſtoli ex hoc mundo

mundo euocati, & Iohannes in Pathmon eſſet relegatus, tūc enim exiſtimauit ſe in Eccleſiam tanquam in domum vacuam, poſſe per hypocriſin irrepere. Excitauit igitur in Aſia Presbyterum quendam, ſectatorem ſeu σπουδάϛην, ſicut ſe iactabat, Pauli, qui ſparſit hiſtoriam quandam, præferentem titulum, de periodo Pauli & Teclæ, ſiue vt Gelaſius diſt. 15. titulū citat de actis Pauli & Teclæ. Summa autem fabulæ hæc erat: Teclam nobilem virginem Iconienſem, voluntate & conſenſu parentum deſponſatam fuiſſe Thamiro cuidam: Paulum verò, cum veniſſet Iconium, de virginitate eo modo fuiſſe concionatum, quòd Tecla repudiato ſponſo, contra voluntatem & ſponſi & parentum, cœlibatum vouerit, Et Paulum per multos annos Teclam illam ſecum circumduxiſſe, ac tandem eam ſacro velo conſecraſſe, tradita ipſi poteſtate docendi, baptiſandi, & virgines voto perpetui cœlibatus velandi & conſecrandi, Hæc fermè fuit ſumma commenti, ſicut ex Tertulliano de Baptiſmo, ex Ambroſio de virginitate, & ex legenda Teclæ colligitur. Quia verò magna erat in Eccleſia autoritas Pauli, multi exemplum illud opponebant & præferebant ſcriptis Pauli, & reliquorum Apoſtolorum. Iohannes verò cum ab exilio Eccleſiæ reſtitutus eſſet, videns fabulam illam non eſſe conſentaneam perpetuæ doctrinæ & ſententiæ Pauli, qui ſicut mulierem non permittit publicè in Ec-

Cœlibatus ex ſuppoſititijs ſcriptis.

Periodus ſeu actus Pauli & Teclæ.

Iohānes fabulā de Tecla refutauit.

cleſia docere: Ita deſponſatam, contra ſponſi & parentum voluntatem ſuſcipere cœlibatum prohibet, 1. Cor. 7. Sponſa enim cenſetur loco vxoris, Deut. 22. Presbyterum igitur illũ Iohannes publicè coram Eccleſia conuicit, quòd falſum & ſuppoſititium librum, ſub nomine & titulo Pauli ſparſiſſet. Et Presbyter ille publicè confeſſus fuit, ſe hoc Pauli amore feciſſe. Iohannes verò ipſum à miniſterio remouit, vt propter poſteritatẽ, publica nota commentum illud de Tecla, vt ſuppoſititium & adulterinũ, reijceretur. Ita hiſtoriam deſcribit Tertullianus de Baptiſmo, & Hieronymus de Scriptoribus Eccleſiaſticis. Sed tamen po-

Repetitũ eſt commentũ de Tecla.

ſtea tempore Tertulliani, mulierculæ quædam, miniſterium verbi & ſacramentorum, in Eccleſia ſibi vendicare conabantur, autoritate Teclæ illius, quas Tertullianus hiſtoria illa de Iohanne Apoſtolo repellit: Sed poſt illud etiam tẽpus, Am-

Ambroſius fabulã Teclæ rurſus producit in ſcenam.

broſius inſtitutum ſuum velandi ſacras virgines, quòd in Mediolanenſi Eccleſia tũc vt nouũ et peregrinum reprehendebatur, conatur ex fabula illa Teclæ, tanquam traditionem Apoſtolicam probare & tueri. Epiphanius etiam & Hieron. ad Gerontiam teſtimonio illius Teclæ vtuntur.

Gelaſiꝰ rurſus abijcit.

Imò cùm circa annum Domini 500. Gelaſius narrationẽ illam, de actis Pauli & Teclæ, inter Apocrypha reieciſſet: Monachi tamẽ, poſtea fabulam

Monachi reducunt in theatrum.

illam Teclæ aliquoties exploſam, rurſus in theatrum, peculiari legenda, vt vocant, reduxerunt, vt ho-

vt hominibus perſuaderent votum cœlibatus, & ordinem ſanctimonialium eſſe inſtitutum & traditionem Apoſtolorum, vtq; manifeſtiſſimas Pauli ſententias, commentitia illa de Tecla fabula eluderent & obruerent. Et hanc hiſtoriam obſeruatione lector diligenter notet, monſtrat enim Origenem Monachatus & ſuperſtitioſi cœlibatus, oſtendit etiam veram ſolutionē ad omnia, quæ in hoc genere à Pontificijs, de Apoſtolicis traditionib. & de exemplis Apoſtolicæ Eccleſiæ, extra Scripturam proferri ſolent. Et dignum eſt admiratione, cùm Deus publico Iohannis Apoſtoli teſtimonio, commentũ illud de Tecla reprobaſſet, tantam tamen, antiquis etiam temporibus, fuiſſe humani ingenij, ſiue leuitatem, ſiue curioſitatem, ſiue temeritatem, quòd voluerint cõmentitiam illam fabulã potiùs, quàm manifeſtã Scripturæ ſententiã ſequi, ſicut tempore Tertulliani, Ambroſij, Epiphanij & Hieronymi, hoc factum fuiſſe oſtendimus. Non moueamur itaq; quando legimus, commentitiũ illum prætextum Apoſtolicæ antiquitatis & traditionis, multis poſtea impoſuiſſe: Nos verò diſcamus, omnia hæc, quæcunq; ſpecie producantur, referre ad primam hanc, quàm iam oſtendimus, originem.

Ita ergò Apoſtolorũ temporib. lex et ſuperſtitio cœlibatus aliquoties tẽtata, & quaſi rogata: ſed interceſſione Apoſtolorũ grauiter repulſa & abrogata fuit. Poſt mortẽ verò Apoſtolorũ, zizania Cœlibatus ex Apocryphis ſcriptis.

illa,

illa quæ viuentibus Apoſtolis, in ipſo germine repreſſa & ſuffocata fuerant, liberius cœperunt erumpere: Cumq́; hoſtis coniugij animaduerteret ſcripta Apoſtolica ſibi obſtare, varia Apocrypha ſcripta, quaſi ab Apoſtolis vel edita, vel tradita, Eccleſiæ obtruſit. Clemens enim lib. 3. ſtromat. narrat, hæreticos veteres, cùm ſexum muliebrem deformare & legitimam conſuetudinem coniugalem damnare vellent, vſos eſſe teſtimonijs ex Apocrypho quodam Euangelio, ſecundum Aegyptios, vbi Solomæ interroganti: Quòad vſq; vigebit mors? Dominus reſpondiſſe fingitur, Quòad vſq; vos mulieres paritis. Dominum item dixiſſe: Veni ad diſſoluendum opera fœminæ. Cumq́; apud Aegyptios Christiani quidam iuxta Eſſæorum inſtitutum (cuius primarium caput fuit ἀγαμία) Iudaizare cœperint, non mirum eſt inde prodijſſe tale apocryphum Euangelium. Eodem modo aliud apocryphum ſcriptum, ſpecioſo titulo Proteuangelij Iacobi, quaſi baſis & fundamentū eſſet Euangelicæ narrationis, ſparſum fuit. Vbi Maria narratur votum perpetuò cœlibatus emiſiſſe, quòd verè apocryphum ſcriptum, etiam Auguſtino hac in parte impoſuit. Similiter etiam varia apocrypha Scripta, promittentia actus ſingulorum Apoſtolorum, prodierunt, quale nuper, poſtquam vulgares legendæ fœtere cœperunt, ſub titulo Abdiæ Babylonici in theatrum reductum eſt. Ibi fingitur Druſiana

Euangeliū ſecundum Ægyptios.

Proteuangeliū Iacobi

Abdias Babylonicus.
Druſiana.

poſt-

poſtquam à Iohanne fuiſſet cõuerſa, propter cultum Dei noluiſſe amplius marito ſuo commiſceri. Et quidem marito inſiſtente ipſam mori potiùs elegiſſe, quàm conſuetudinem repetere coniugij. Quòd ex profeſſo & quaſi aduerſa fronte pugnat, cum manifeſtiſſima doctrina Pauli 1. Corint. 7. Ibidem Iohannes moriturus fingitur ita orare: Tu Domine, qui ſeruum tuum mundum à coniunctione fœminea præſtitiſti, qui feſtinanti mihi ad nuptias in iuuentute demonſtraſti te, & dixiſti: Mihi neceſſarius es Iohannes, operam tuam quæro: Sed cum iuuentutis ardore viſus eſſem non ſeruare præceptum, & diffiſus, quòd integritatem ſeruare vix poſſem, animum ad nuptias appuliſſem, tu ægritudinem corporis mihi intuliſti. Tertiò quoq; ſtudentem nuptijs, impedimento leuiore reuocaſti. Tu mihi Domine in mari dignatus es dicere: Iohannes niſi meus eſſes, permitterem tibi vt vxorem duceres. Hac commentitia narratione, apocryphus ille Iohannes fingit, legitimam coniunctionem cum vxore reddere immundum, virginitatẽ eſſe præcepti, Et Chriſtum illis, quorum opera in miniſterio Eccleſiaſtico vti velit, non permittere vxores, Quæ omnia cum Scriptura expreſſè pugnant, Ebr. 13. 1. Corint. 7. 1. Tim. 3.

Iohãnis morituri fictitia precatio.

Atq; hinc ſumpta eſt fabula, quòd Iohannes fuerit ſponſus ille in Cana, quodq; Chriſtus ad nuptias illas propterea venerit, vt ſponſum à nuptijs

Figmentum de ſponſo in nuptijs Canæ.

ptijs auelleret, & ad cælibatum traduceret, quòd non cum Scriptura tantùm, ſed cum tota antiquitate pugnat, quæ docet Chriſtum nuptijs illis ideò interfuiſſe, vt coniugium ſibi probari oſtenderet.

Iphigeni. *Idem Abdias, Iphigeniam voto perpetuæ virginitatis, cum multis alijs, à Matthæo ſacro velo conſecratam fabulatur. Et ita in vita Bartholomæi ſcribit de Maria: Hæc virgo cum execraretur omnem virum, ſeruandæ virginitatis votum prima Deo omnipotenti vouit, Quòd cum deſponſatione Mariæ expreſſè pugnat. Idem in vita Thomæ fingit: Dominum apparuiſſe ſponſo & ſponſæ, deductis iam in cubile, & diſſuaſiſſe conſuetudinem coniugalem, his verbis: Thomas vos mihi commendauit, vt cuſtodiam vos ab omni malo. Et ibidem Abdias fingit: Mulieres conuerſas, ex concionibus Thomæ didiciſſe, vt non amplius dormirent cum maritis ſuis. Et quidē cum Rex peteret à Thoma, quia ſeparaſti animos vxorum à conſortio coniugij noſtri, age igitur vt redeant, & ſint coniuges noſtræ ſicut antè fuerunt. Thomas fingitur reſpondere: Errat iuſſio Regis, ſi enim hoc facerem, Deus corpus & animam mitteret in æternum ignem. Quòd certè palpabiliter pugnat cōtra Paulum 1. Cor. 7. Hæc pauca ex Abdia, quem fingunt contemporaneum et comitem fuiſſe Apoſtolorum, recitare volui, vt oſtenderem, quales ſint traditiones, quas pro defendendæ*

Vita Bartholomæi.

Vita Thomæ.

ſendenda lege cœlibatus, Pontificij Apoſtolorum titulo venditāt. Et quia κρίδηρια manifeſta ſunt (ex Diametro enim pugnant cum ſcriptis Apoſtolicis) vetus Eccleſia talia ſcripta de actibus Apoſtolorum, non tantùm inter apocrypha, ſed inter ſuppòſititia, adulterina, commentitia, abſurda & impia reiecit, ſicut Euſebius loquitur lib.3.cap.25. Et idem repetitur diſt.15.

Ignatius verò, auditor Iohannis, in Epiſtola ad Philadelphienſes, de cœlibatu et coniugio more prorſus Apoſtolico loquitur: Gratulor, inquit, vobis virgines ſanctimoniam, vt Eliæ, Ioſuæ, Melchiſedech, Eliſæi, Ieremiæ, Baptiſtæ, Iohannis, Timothei, Titi, Euodij, Clementis, qui cœlibes vixerunt. Mox verò addit Ignatius, horum, inquit, mentionem feci, non vituperans reliquos ſanctos, ὅτι γάμοις προσωμίλησαν eò, quòd in conſuetudine coniugali vixerunt. Opto enim Deo dignus in ipſorum veſtigijs inueniri in regno Dei, vt Abrahami, Iſaaci, Iacobi, Ioſephi, Iſaiæ & aliorum Prophetarum. Item vt Petri & Pauli, vt aliorum Apoſtolorum, qui in matrimonio fuerunt, ſeu vt ſignificantiùs loquitur Ignatius, τῶν γάμοις προσομιλησάντων quod ſignificat & matrimonium contrahere, & conſuetudine coniugali vti. Loquitur autem Ignatius principaliter de doctoribus Eccleſiæ. Et memorabile eſt, cùm Timotheus et Titus fuerint cœlibes, ſicut Ignatius hoc loco refert, quòd Paulus ipſis præſcribit, vt

Ignatius piè docet de cōiugio & cœlibatu.

non

non cœlibes tantùm conſtituant Presbyteros, ſed nominatim vnius vxoris mariti meminit. Porrò in eadem Epiſtola Ignatius dicit: Si quis Deum et Chriſtum confitetur φθορὰν δὲ καὶ μολυσμὸν, *corruptionem verò ſeu labem & coinquinationem vocat* τὴν νομίμην μίξιν *legitimam coniugum commixtionem & liberorum procreationem, aut cibos quoſdã abominabiles, talis habet* ἔνοικον *inhabitatorem Draconem illum Apoſtatam. Hic Ignatij Canon, qui etiam Apoſtolorum coniugia complectitur, diſertis verbis oſtendit Syritij & Innocentij decreta, quæ conſuetudini coniugali ſacerdotum mundiciem et puritatem adimunt, pollutionem verò & contaminationem tribuunt, non ex Spiritu ſancto, ſed ex inhabitante in ipſis Dracone illo apoſtata, profecta eſſe.*

Canones Apoſtolorum de cœlibatu

Porrò extant Canones, qui præferũt titulum Apoſtolorum, quibus ipſum Decretum diſt. 16. Canonicam & Apoſtolicam autoritatem adimit, & inter apocrypha ponit, quamuis quædam vtilia in eis inueniantur, hæc enim ſunt Iſidori verba, in illorum quinto ita ſancitum legitur: Epiſcopus aut Presbyter aut Diaconus, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλαβείας, *propriam ſuam vxorẽ ne eijcito aut repudiato, prætextu aut cauſa religiõis ſeu pietatis, ſi abiecerit* ἀφοριζέσθω, *ſi perſeuerauerit* καθαιρείσθω. *Quia verò ex prauis opinionibus, & ex malis moribus bonæ leges naſcuntur, apparet eam fuiſſe occa-*

Iſidorus.

ſionem

ſionem huius Canonis, quòd poſtquam (ſicut iam ex Ignatio oſtendimus) illi exploſi erant, qui fingebant, coniugium in vniuerſum omnibus fidelibus eſſe inquinationem, alij in ſolo ordine ſacerdotali hoc locum habere contenderunt: Religio*nem ſcilicet, pietatem, innocentiam, reuerentiam & cautionem (hæc enim omnia ſignificat* εὐλάβεια *quæ in ſacro miniſterio requiruntur) non poſſe ferre conſuetudinem coniugalem, tanquam rem minùs puram. Hoc enim Canon 50. nõ obſcurè indicat, cùm inquit: Si quis ex ſacerdotali ordine, nuptijs, carnibus & vino abſtinuerit* οὐ διὰ ἄσκησιν *non propter meditationẽ & exercitationem in rebus diuinis, ſed propter abominationem, diffamationẽ & calumniam nuptiarum et creaturarum, aut corrigitur, aut deponitur, et ex Eccleſia eijcitur. Canones igitur illi rectè concedunt & probant: Si quis habens donum continentiæ, à coniugio ideò abſtineat, vt expeditior ſit ad officia miniſterij. Sed* γάμον, *hoc eſt, coniugium, nuptias et conſuetudinẽ coniugalem, religioni, pietati & reuerentiæ ſacri miniſterij prorſus non conuenire, hoc Canones illi, non tantùm negant, ſed ſub pœna depoſitionis et excommunicationis damnant. Sacerdotibus itaq;, qui continere non poſſunt, vſum legitimi cõiugij, non tantùm vt rẽ licitam, bonam, et piam concedũt: Sed & eos, qui in ſacris ordinibus, copulam coniugalẽ, prætextu religionis, vel prohibent, vel ab*

ea abſtinent, ab officio remouent, & excommunicationi ſubijciūt. Hæc hiſtorica obſeruatio valdè vtilis eſt. Monſtrat enim, cum Satan nō poſſet coniugiū in omnibus fidelib. damnare, quòd ordini ſacerdotali tentârit cœlibatū tanquam neceſſariū imponere, quaſi religio eſſet, ſacerdotē, qui præ reliquis mundior eſſe debet, cū vxore etiā legitima conſuetudinē habere. Sed qua ſeueritate, lex cœlibatus ſacerdotū, cum argumentis & rationib. de religione ſeu pietate, nō tantùm exploſa, ſed damnata tunc fuerit, Canones illi clariſſimè oſtendunt. Et Pontificij quidē, quia vident legem ſuam de cœlibatu ſacerdotum, cū omnib. argumentis & rationibus Syricij & Innocentij, diſertè Apoſtolico hoc Canone iugulari & dānari, varias quæſiêrunt rimas, vt ex vinculis illius Canonis, quib. ſe conſtrictos ſentiūt, elabantur. Fingunt enim diſt. 31. et 81. Canonē illum Apoſtolorū loqui, nō de conſuetudine coniugali, ſed tantùm de neceſſarijs ad victū & veſtitum, vxori à ſacerdote cōiuge ſubminiſtrādis: Sed manifeſta eſt deprauatio Canonis, ſicut verba & circumſtantiæ oſtendunt. Et ſexta Synodus expreſſè dicit, hanc eſſe ſententiā Apoſtolici huius Canonis: Sacerdotibus nō eſſe prohibendā copulā ſeu conſuetudinē coniugalē, ſicut poſtea Canonē illū ſextæ Synodi adſcribemus. Sed pergamus iā in ordine hiſtoriæ.

Pontificiæ deprauationes Apoſtolici Canonis

Dionyſius Corinthius cōtra legem cœlibatus.

Tempore igitur Dionyſij Corinthiorū Epiſcopi, circa annū Domini 170. (Nā ad Sotherē ſcripſiſſe

pſiſſe dicitur) iterũ cœpit lex de cœlibatu caput exerere, & quidẽ apud Gneſios in Creta Inſula, vbi Paulus ipſe per Titum ἐπιδιόρθωσιν illã præſcripſerat. Cõſtitue Presbyteros, ſi qs eſt ſine crimine, vnius vxoris vir. Euſebius enim li.4.ca.23. narrat, Dionyſiũ Corinthiacum ſcripſiſſe epiſtolam ad Gnoſios, in qua Pinytũ Paræciæ illius Epiſcopum adhortatur, μὴ βαρὺ φόρτιον ἐπάναγκες, τὸ περὶ ἁγνείας, τοῖς ἀδελφοῖς ἐπιτιθέναι, τῆς δὲ τῶν πολλῶν καταστοχάζεσθαι ἀσθενείας, hoc eſt, Ne graue illud onus de continentia ſeu cœlibatu, fratribus tanquam neceſſariũ imponat, ſed infirmitatis potiùs multorum rationem habeat. Nõ autem exiſtimo Pinytum voluiſſe in genere omnibus credentibus coniugium prohibere, ſed fratribus præcipuè, hoc eſt, collegis miniſterij (quos Paulus ſolet fratres vocare) voluit legem cœlibatus imponere, ἐπάναγκες enim vox eſt, quæ in legibus ſiue edictis poni ſolet. Et obſeruatu dignũ eſt, quid Pinytum mouerit ad imponendam fratribus legem cœlibatus, cùm doctrina, exempla, & Canones Apoſtolicæ Eccleſiæ diuerſum traderent. Illud verò non obſcurè colligitur ex reſponſione Pinyti, quia oſtendit ſe recipere quidẽ Dionyſij ſententiam, ſed tamẽ monet vt in poſterũ τελειοτέροις perfectioribus literis cibum firmiorem impertire velit Dionyſius, ne ſemper immorantes (λόγοις γαλακτώδεσι) huiuſmodi doctrinis, quæ tanq̃ lactis cibus ſunt (νηπιώσει ἀγωγῇ)

Pinytus in Creta cœlibatum, &c.

Sub ſpecie perfectionis cœlibatus irrepſit.

in puerili inſtitutione conſeneſcant. Senſit igitur Pinytus, coniugium ſacerdotum, ab Apoſtolis & viris Apoſtolicis approbatum, temporis tantùm gratia tanquam lactis cibum, & puerilem imperfectamq; inſtitutionem, conceſſum fuiſſe. Poſteros verò debere de doctrina firmiore & de perfectiore inſtitutione cogitare, vt ſcilicet ſacerdotibus coniugium prohibeatur, & lex cœlibatus imponatur. Hoc diligenter obſeruetur, argumentum enim illud à Hieronymo etiam, & à multis Pontificijs vſurpatur, contra ſententias Pauli 1. Tim. 3. Tit. 1. Sed tunc Dionyſius Corinthiorum Epiſcopus, vir magnæ autoritatis, legem cœlibatus, non obſtante plauſibili illa Pinyti argumentatione, ex Eccleſia exploſit.

Leuitarum apud hæreticos caſtitas.

Hæretici verò interea coniugium inſectabantur in vniuerſum, præcipuè verò in Leuitis ſuis. Epiphanius enim ſcribit, apud Gnoſticos Leuitas laudatiſſimos non vti fœminis, ſed ſeipſis, hoc eſt Venere παρὰ φύσιν, ſicut Paulus Rom. 1. loquitur. Ita legitimus amor mulierum ſub ſpecie ſanctitatis faſtidiri cœpit, iuxta vaticinium Danielis 11. quòd poſtea in ipſam Pontificiam Eccleſiam irrepſit. Sed in Eccleſia coniugium ſacerdotum, poſt Dionyſium illum, honeſtas tunc à manifeſtis inſectationibus ferias habuit, Quòd inde colligitur, 1. quia multi in hiſtoria illorum temporum & poſtea, Epiſcopi & Presbyteri, leguntur coniugati fuiſſe. Et ne de hiſtoriarum fide dubitent

Sacerdotes primitiuæ Eccleſiæ coniugati.

Ponti-

Pontificij. Vicelius conductitius ipſorum rhetor, recenſet hos Epiſcopos & Presbyteros vxoratos, Dionyſium, Fauſtinianum, Syluerium, Sergium, Hormiſdam, Talatum, Valerium, Tertullianum, Leonem, Felicem, Oceanum, Numidicum, Hilarium, Seuerium Nazianzeni patrem, Reſtitutū, &c. Huic catalogo rectè additur Chæremon, Spiridion Baſilij pater, Niſſenus, Philogonius, Apollinaris, Syneſius, &c. II. *Honorificum tunc temporis habitum fuit in Eccleſia, ex Epiſcoporum linea (vt ita dicam) ortum fuiſſe, Sicut Polycrates apud Euſebium lib. 5. cap. 25. contra Victorem diſputans, gloriatur, ſeptem ſuorum* συγγενῶν *cognatorum ordine fuiſſe Epheſi Epiſcopos, & ſe in ſucceßione eſſe octauum, ſicut ſimilia exempla poſtea etiam annotabimus.* III. *Coniugij dignitas, caſtitas & ſanctitas, illis temporibus, à Clemente Alexandrino lib. 3. Stromatum, hoc non poſtremo argumento defendebatur, quòd Apoſtoli in ſacratißimo Eccleſiæ miniſterio conſtituti, fuiſſent coniugati.*

Ecce autem nouum artificium hoſtis coniugij, Cum enim lex cœlibatus aliquoties turpem paſſa fuiſſet repulſam, Paracletus Montani, per Tertullianum circiter annum Domini 230. cùm ſecundas nuptias in vniuerſum damnare vellet, in ordine Eccleſiaſtico potißimum ſubſtitit: Nam Monogamiam ſacerdotibus præ cæteris lege quadam

Montanus contra ſecūdas nuptias

dam præſcripſit, Dicit enim de exhortatione caſtitatis: Apud nos pleniùs & ſtrictiùs præſcribitur, vnius matrimonij eſſe oportere, quos alleget in ordinem ſacerdotalem vſus, Ac memini quoſdam Digamos loco deiectos. Hæc Tertull.

In vera autem Eccleſia, legem illam non fuiſſe ſeruatam, ipſe Tertullianus, cùm ab Eccleſia ad Montaniſtas transijſſet, fatetur, cum in libro de Monogamia inquit: Cur ergo non erubeſcunt, quotquot ex digamia præſident apud vos, &c.

Nouatianorum monogamia.

Hoc Nouatiani ſeu Cathari poſtea cupidè arripuerunt, nullum enim & ipſi digamum ad clerum admiſerunt, ſicut Socrates refert. Illa verò Montanica præſcriptio de Monogamia ſacerdotum, poſtea in ipſam Eccleſiam magno impetu irrupit, ſicut poſtea dicemus. Cæterùm licet Tertullianus coniugium ſacerdotum primo non damnaret, tamen poſtea cum eſſet Montaniſta factus, de coniugio & de ſexu muliebri valdè contumelioſè ſcripſit: Et inde Cyprianus (magiſtrum enim ſuum vocabat Tertullianum) hauſit non tam contemptum, quàm odium aduerſus ſexum muliebrem. Atq; ea occaſione, cum Montani Paracletus ſub hypocriſi perfectioris ſanctitatis coniugium non parum deformaſſet, & tamen prohibitionem coniugij in vniuerſum non poſſet obtinere, cœpit Origenes diſputare de neceßitate cœlibatus in ordine ſacerdotali, quem alij quidam ſecuti ſunt. Et Manichæi ſub ſpecie

Ex Montaniſmo Tertullianus coniugio iniquior.

Cyprianus oſor ſexus fœminei.

ſancti-

ſanctitatis & puritatis, electis ſuis, tanquam perfectioribus, coniugium prohibuerũt. Atq; ita ſenſim iterum reuocari cœpit lex de cœlibatu ſacerdotum, donec in Nicena Synodo, machinationes illæ in neruum cœperunt erumpere, ſed tamen grauiter ibi publica autoritate repreſſæ & repulſæ fuerunt. Quæ hiſtorica obſeruatio, quia valdè vtilis eſt, & multum lucis affert huic controuerſiæ, aliquantò diligentiùs, ſed tamen breuiter eam explicabimus ex actis Nicenæ Synodi, & ex illis diſputationibus & actionibus, quæ Synodum eam anteceſſerunt. — Origenes de cœlibatu ſacerdotũ.

Scribunt itaq; Socrates lib. 1. cap. 11. & Sozomenus lib. 1. cap. 23. Cum Nicena Synodus poſt conſcriptam formulã fidei, vellet ad reformandam vitam Eccleſiaſticorum Canones facere, viſum fuiſſe Epiſcopis, νόμον νεαρὸν nouitiam legem in Eccleſiã inferre, vt Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi et Subdiaconi μὴ συγκαθεύδειν non cõcumberent cum vxoribus quas ante ordinationem duxerant: Cum verò quæſtio illa, in ſolenni συλλόγῳ cõſultanda propoſita eſſet, Paphnutius confeſſor in medio Epiſcoporum ſurgens contradixit & ἐβόα μακρὰ magna voce exclamans, ne graue iugum imponerent viris ſacratis, aſſeuerans τίμιον εἶναι καὶ τὴν κοίτην καὶ αὐτὸν ἀμίαντον τὸν γάμον honorabilem eſſe concubitum coniugalem, & ipſum coniugium eſſe impollutum. Ne igitur exquiſita exactione — Nicenæ Synodi hiſtoria de cœlibatu. — Paphnutius

Eccleſiæ plus nocerent, difficilè enim eſſe, nec omnes poſſe ferre hoc. Ne igitur ipſis ſacerdotibus et eorum vxoribus lex cauſa fieret, τοῦ μὴ σωφρονεῖν *caſtitatē & pudicitiā non ſeruandi, ſua ſit ſynodo, ne talem legem ponerent, vocans* σωφροσύνην *pudicitiam ſeu caſtitatem, etiam* συνέλευσιν καὶ συνουσίαν *conſuetudinem, congreſſum ſeu concubitum cum propria legitima vxore. Et reliquas quidē partes huius hiſtoriæ mox attexemus, prius enim diſquirendū eſt, quibus rationibus & argumentis Epiſcopi in Nicena Synodo moti fuerint, ad legem illam rogendam, Et optandum ſanè eſſet, hæc diligentiùs in actis Synodi annotata eſſe, inde enim non parum lucis accederet, Sed ex diſputationibus, quæ præceſſerunt tempus Nicenæ ſynodi, hæc rectè colligi poſſunt, ſicut breuiſſimè oſtendemus.*

Ratiões, quibus adducta Nicæna Synodus legē cœlibatus ſacerdotum ferre voluit.

De Montaniſtis igitur ſuprà quædam attigimus, Ex illa verò perſuaſione perfectioru inſtituti, Origenes cœpit quædam diſputare de neceſſitate cœlibatus ſacerdotum, ſed tamen valde timidè, vt de re noua, et propter Montani Paracletum tunc ſuſpecta, ita enim ſcribit homilia 23. in Num. de iugi ſacrificio. Vereor aliud dicere, quòd ex ſermonibus Apoſtolicis intelligi datur, ne fortè videar aliquos offendere, Si enim oratio eſt ſacrificium & incenſum, & Paulus dicit: Nolite fraudare, &c. Certū eſt, quia impeditur ſacrificium indeſinens in ijs, qui coniugalibus neceßitatibus ſeruiunt.

Origenis rationes, ob quas cœlibatū ſacerdotum aſſerit, ſed valdè timidè.

ſeruiunt, vnde videtur mihi, quod illius eſt, ſolius offerre ſacrificium indeſinens, qui perpetuæ ſe deuouerit caſtitati. Hæc Origenes.

Poſt hunc paulò ante Nicenam ſynodum, Euſebius lib.1.demonſtr.cap.9. prolixam habet diſputationem, cur nunc in nouo teſtamento, non tam ſtudioſè ſit opera danda generationi liberorum, ſicut tempore veteris teſtamenti. Tandem verò, deflectit ad ordinem ſacerdotalem, quare ipſis à coniugio abſtinendum ſit, vt ſcilicet multitudini ex Gentibus ad Eccleſiam concurrenti vacare poßint. Attexit autem Euſebius argumenta mirifica ſanè. Dicit enim, Enoch non ante, ſed poſt generatum Mathuſala, placuiſſe Deo, & poſtquam Deo placuit, non ampliùs generaſſe liberos. Ita Noe poſt ſaluationem ex aquis, non operam dediſſe liberis: Addit famam eſſe Iſaacum poſt generationem gemellorum nõ ampliùs conſuetudinem habuiſſe cum vxore ſua. Moſen etiam, & Aaronem, poſt apparitiones & accepta oracula Dei, abſtinuiſſe ab vxoribus. Et tandem concludit, in nouo teſtamento non prorſus prohibitũ eſſe coniugium, quia ſcriptum ſit: Oportet Epiſcopum γεγονέναι fuiſſe vnius vxoris virum, ſed poſtquam ſacrati ſunt, & in Dei miniſterio occupati, προσήκει conuenit ſeu decet, ſeſe deinceps abſtinere γαμικῆς ὁμιλίας à conſuetudine coniugali. Reliquis verò extra ordinem Eccleſiaſticum, Scriptura diſertè omni-

Euſebius de cœlibatu ſacerdotum.

Fabula de Enoch.

De Noe.

De Iſaac.

De Moſe & Aaron.

bus dicit, honorabile coniugium & cubile impollutum. Hæc Euſebij diſputatio ideo diligenter eſt obſeruanda, Paphnutius enim, quaſi ex profeſſo videtur orationem ſuam eò dirigere, vt contra Euſebij argumentationes oſtendat, non in reliquis tantùm, ſed in ipſo etiam ſacerdotali ordine, honorabile eſſe coniugium & cubile impollutum. Et obſeruet Lector, inter diſputationes Nicænas etiam hoc fuiſſe, quomodo intelligendus & interpretandus ſit locus Pauli, 1. Timoth. 3. Tit. 1. An Epiſcopum oporteat vel eſſe vel fuiſſe vnius vxoris maritum. Et Euſebius quidem, vbi Paulus habet εἶναι ſupponit γεγονέναι, hoc eſt, pro eſſe ſupponit fuiſſe. Sed Paphnutius ſonora voce contradicit, confirmans Epiſcopum poſſe etiam eſſe vnius vxoris virum. Idq́ non ita, ſicut Hieronymus poſtea finxit, vt definat vir eſſe, ſed conſuetudinem ſacerdotis cum propria ſua vxore, Paphnutius pronunciat eſſe σωφροσύνην caſtitatem & pudicitiam. Atque hac ipſa ſententia refutat Origenis diſputationes, qui caſtitatem ſacerdotum in ſolo cœlibatu conſtituebat, quodq́ poſtea Hieronymus περὶ σωφροσύνης philoſophatus eſt.

Disputatio Nicæna de loco Pauli 1. Tim. 3. Tit. 1.

Hæ obſeruationes illuſtrant hiſtoriam, monſtrant enim argumenta & rationes, quibus legem de cœlibatu ſacerdotum, poſtea & ex patribus quidam, & Pontificij adhuc hodie defendere conantur, agitatas fuiſſe tempore

Nicæ-

Nicanæ ſynodi, & à Paphnutio grauiter refutatas eſſe.

Et magna quidem eſt Paphnutij authoritas, præſtitit enim conſtantiam confeßionis in perſecutione, effoſſo ſibi altero oculo, & miraculis etiam clarus fuit. Nec libidinis gratia hanc ſententiam defendit. Fuit enim cœlebs & continentiæ laude celebris. Præcipua verò authoritas ſententiæ eius hæc eſt, quòd nititur fundamentis Scripturæ: quòdq́ vniuerſa ſynodus ſententiam eius approbauit. Ita enim in hiſtoria ſequitur. Synodus igitur laudauit Conſilium Paphnutij, & in ipſius ſententiam conceßit vniuerſus ille ſacerdotum cœtus. Atque ideo nullam legem hac de re poſuerunt, ſed in ſententia & voluntate cuiuſque, ſine lege aut opinione neceßitatis relictum hoc fuit, an velit quis abſtinere à conſuetudine coniugali, an verò non? Ita enim deſcribunt hiſtoriam Socrates & Sozomenus. Et quod Pontificij tanquam fundamentum, & fulcrum legis ſuæ ponunt, poſſe ſcilicet omnes, modò velint continentiam veri cœlibatus præſtare, hoc diſertè in Nicæna ſynodo refutatum eſt. Paphnutius enim dicit, non tantùm eſſe χαλεπὸν difficilè, ſed nõ omnes poſſe ferre hoc.

Authoritas ſententiæ Paphnutij.

De axiomate Pontificio poſſe omnes continentiã præſtare.

Publica igitur authoritate in Synodo celeberrima non tantùm Orientalis Eccleſiæ,

ſed

ſed œcumenicæ, & quidem ipſius etiam Romanæ, reprobata fuit, lex de cœlibatu ſacerdotum, & quidem ex hoc fundamento, quòd lex illa plus detrimenti, quàm commodi allatura eſſet Eccleſiæ, eò quod αἰτία cauſa eſſet futura, impuritatis & impudicitiæ ordinis Eccleſiaſtici, id, quod verè à Paphnutio prædictum fuiſſe, impurus & obſcœnus euentus legis illius in regno Pontificio toti mundo manifeſtauit. Atq; ita conſideratio huius hiſtoriæ oſtendit, omnia argumenta, quibus etiam poſteà Pontificij pro ſtabilienda lege cœlibatus vſi ſunt, refutata eſſe publica authoritate in Nicæna ſynodo. Nam & hoc, quod Origenes ſuo exemplo vel introduxiſſe vel confirmaſſe dicitur, vt qui donum continentiæ ex Deo non haberent, ſe excinderent, peculiari Canone ibi damnatum eſt.

Paphnutij verum de lege cœlibatus vaticinium.

Obſeruetur autem artificium Pontificiorum, qui vt aliquid derogent huic Nicænæ conſtitutioni, fingunt mox poſtea in Hiſpanijs & in Gallijs, in Elibertana & Arelatenſi ſynodis contrarium conſtitutum eſſe, ſed Chronologia oſtendit, prouinciales illas ſynodos, ſub Syluestro celebratas, præceßiſſe Nicænam, cuius exitum attigiſſe tempora Iulij, præter hiſtoriam tripartitam etiam Decretum diſtin. 16. confirmat. Et hæc ipſa obſeruatio illuſtrat Nicænam hiſtoriam. Oſtendit enim diſputationes de cœlibatu ſacerdotum, paulò ante Nicænam ſynodum eò progreſſas,

Pontificij conantur, conſtitutionem hanc concilij Nicæni abolere

Cœlibatus ſacerdotum leges ſubinde rogatę in ſynodis etiam.

greſſas, quòd leges de eo cœperunt ferri. In Hiſpanijs enim celebratum fuit cõcilium Elibertinum. 19. Epiſcoporum, qui Canone 33. ita decreuerunt. Placuit in totum prohibere Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis, poſitis in miniſterio, abſtinere ſe à coniugibus ſuis, & non generare filios. Quòd quicunq; fecerit, ab honore clericatus exterminetur. Similiter in Gallijs ſub Syluestro celebrata eſt Arelatenſis ſecunda, cui ex alijs etiam Prouintijs per multos Epiſcopos interfuiſſe ſcribunt, Ibi in 2. Canone ſtatutum fuit: Neminem in vinculo coniugij conſtitutum ad ſacerdotium aſſumi, niſi fuerit promiſſa conuerſio, quaſi ſcilicet ſcelus & piaculum eſſet legitimum coniugium.

Concilium Elibertinũ.

Concil. Arelatenſe.

Et hæc obſeruatio præter ea, quæ ſuprà ex Origene & Euſebio annotauimus, oſtendit, quæ fuerint occaſiones, quòd Epiſcopi in Nicæna ſynodo, voluerunt legem vniuerſalem ferre, de cœlibatu ſacerdotum. Cùm enim lex illa, primùm per diſputationes ſu ſſet rogata, & poſteà prouincialibus quibuſdam Decretis cœpiſſet ferri, petitum fuit in Nicæna ſynodo, vt perferretur, hoc eſt, vt vniuerſali authoritate confirmaretur, & ab omnibus vbiq; Eccleſijs reciperetur, ſed ibi authoritate vniuerſali Concilij œcumenici, lex illa, quæ in Hiſpanijs & Gallijs iam ferri cœperat, non eſt perlata, ſed repulſa & abrogata, id, quod inde etiam conſtat. Oſius enim Cordubenſis

Cauſa ferendi legem cœlibatus ſacerdotũ in Nicæna ſynodo.

dubenſis prouinciæ Hiſpaniæ Epiſcopus, Nicænæ ſynodo interfuit, conſenſit & ſubſcripſit. Et poſt Arelatenſem illam Galliæ ſynodum, Hilarius celebris Eccleſiæ Pictauienſis in Gallia Epiſcopus, coniugatus fuit, vnde certò colligitur, Arelatenſe illud decretum, tunc abrogatum fuiſſe per Nicænam ſynodum. Non poſſum autem prætermittere, quin elegantes Mantuani verſiculos, de Epiſcopali coniugio Hilarij adſcribam, qui ita inquit lib. 1. Faſtorum:

Mantuanus de coniugio Hilarij.

Integritas vitæ, legum prudentia, cultus
Celituum, tutela inopum, diadema pedumq́;
Pictauienſe tibi, dum nil mortalia curas,
Dum viuis tibi ſorte tua contentus, & omni
Ambitione procul, populo applaudēte tulerūt,
Non nocuit tibi progenies, non obſtitit vxor
Legitimo coniuncta thoro, non horruit illa
Tempeſtate Deus thalamos, cunabula tædas.
Sola erat in precio, quæ nunc incognita, virtus
Sordet, & attrito viuit cum plebe cucullo.

Attexit autem Mantuanus multos pios, ſuo etiam tempore reprehendiſſe legem cœlibatus, quos verſus poſtea adſcribemus.

Haſce obſeruationes de Nicæna ſynodo, quia plurimum habent vtilitatis, & multum etiam lucis adferunt ad illuſtrandam totam hanc controuerſiam breuiter hoc loco annotare volui.

De ijs, qui ſacerdotium ſuſceperunt cœlibes.

Sed quid dicemus de appendice, quam addit Paphnutius de illis, qui cœlibes in ordinē ſacerdotalem

talem cooptati fuerũt, nihil diſſimulabo. Sunt enim & hæc Paph. verba: Sufficere, vt qui clericatu ante nuptias vel cœlibes potiti eſſent, iuxta antiquã Eccleſiæ traditionẽ ad nuptias ampliùs nõ accederent. Veteri aũt prouerbio dicitur, calumniare audacter ſemper enim aliquid hæret, ita ex Sathana calumnijs contra coniugium, licet repellerentur, tamen aliq̃d adhæſit in Eccleſia. Digamiæ enim damnatio cùm nõ poſſet vniuerſaliter obtineri, cœpit ordini Eccleſiaſtico adhæreſcere, ſicut ſuperius dictum eſt. Atq; ita etiã, cùm prohibitio coniugij in ſacris ordinib. non poſſet in vniuerſum obtineri, aliq̃d tamen adhæſit. Conſuetudo enim facta fuit ſine aliqua lege, quòd illi qui cœlibes ad ſacerdotium aſſumpti erãt, poſtea nõ contrahebant matrimonium. Et Paphn. quidem ſuadet, conſuetudinẽ illam retinendam, ſed tamẽ non dicit eſſe vel præcepti diuini, vel conſilij & traditionis Apoſtolicæ, ſed vocat Eccleſiæ, non legem, ſed παράδοσιν, hoc eſt traditionẽ. Cumq; in priori parte afferat Scripturæ teſtimonia de altera illa clauſula tãtùm Eccleſiæ conſuetudinẽ allegat, quã tamen nõ fuiſſe vniuerſalem, nec legis neceſſitate, ſine diſpenſatione impoſitã, manifeſtè oſtendi poteſt, ex 10. Can. conc. Ancyr. quod aliquot annis præceſſit Nicæn. ſynodum. Canon aũt ſic habet: Diaconi ſi in ipſa ordinatione proteſtati fuerint, velle ſe habere vxores, nec poſſe ſe continere, hi poſtea. ſi ad nuptias venerint, ma-

De conſuetudine, qua cœlibes ad ſacerdotium admiſſi, matrimonium contrahere prohibebantur.

Canon concilij Ancyrani.

neant

Diſpenſatio nes veteris Eccleſiæ. *neant in miniſterio, propter a, quia hus Epiſcopus licentiam dederit. Dederunt itaq; & potuerunt Epiſcopi dare licentiam contrahendi matrimonium, ijs etiam, qui in miniſterio conſtituti fuerunt, conſuetudo ergo & non legis neceßitas fuit. Nam prohibere contrahere matrimonium doctrina Dæmoniorum eſt, 1. Tim. 4. Scriptura etiam veteris teſtamenti ſacerdotibus expreßè permittit, vt poßint contrahere matrimonium, Leuit, 21. Ezech. 44. Et in nouo teſtamento non excipit Sacerdotes à communi illa regula, ſi ſe non continent, contrahant matrimonium, imò hoc fundamēto Ancyranus Canon vtitur. Quando enim Diaconi proteſtantur in ordinatione, ſe non poſſe continere, tunc Epiſcopus dat ipſis poteſtatem, vt iuxta Pauli regulam poßint liberè etiam poſteà contrahere matrimonium. Si verò in ordinatione profeßi fuerint continentiam, & poſtea ad nuptias venerint, non prohibet quidem hoc Canon, & nuptias illas nec dirimit, nec damnat, ſed inter eos, qui ad ſecundas nuptias tranſierunt (quod prorſus non eſſe peccatum Paulus affirmat 1. Cor. 7.) ipſos habendos ſtatuit Canone 19. & eodem iure, quo digamos, hos etiam à miniſterio debere ceſſare ſancit Canone 10. Ac conſuetudinem non ſimilem fuiſſe vbiq;, facilè oſtendi poteſt. Paphnutius enim notat Aegyptiacam conſuetudinem de omnibus, qui ante nuptias in Clerum aſſumpti erant. Canon verò*

Conſuetudo diſsimiliter ſeruata fuit.

25. qui

25. qui Apoſtolorum titulum præfert, dicit, qui in Clerum peruenerunt (ἄγαμοι) *cœlibes* (κελεύομεν) *iubemus Lectores & Cantores ſolùm, ſi volunt matrimonium cōtrahere. Ancyranus verò Canon, etiam Diaconis hanc licentiam concedit. Tempore Hieronymi, ſicut ipſe teſtatur in libro contra Vigilantium, conſuetudo fuit, quòd Diaconi priuſquam ordinarētur ducebant vxores, vt ita coniugati, poſtea poſſent à Diaconatu ad ſuperiores ordines promoueri. Poſteris verò temporibus, ex diſsimili & libera illa conſuetudine, facta eſt lex rigidiſsima, ſicut ex 6. ſynodo generali patet. Iuſtinianus etiam in authentica de Sanctiſs. collatione 9. dicit, Epiſcopum nō poſſe Diacono tempore ordinationis permittere, vt poſt ordinationem ducat vxorem, quod cum Ancyrano Canone ex diametro pugnat, ita fit, quando nō veritatem, ſed conſuetudinem extra verbum Dei ſequimur. Sed de hac quæſtione, poſtea etiam quædam dicenda erunt. Nunc verò pergemus in contexenda hiſtoria.*

Conſuetudo tēpore Hieronymi.

Iuſtinianus votum cœlibatus ſancit

Poſt Nicænam igitur ſynodum, multi celebres Epiſcopi fuerunt vxorati, vt de Hilario dictum eſt, & de patre Baſilij Magni hiſtoriæ diſertè teſtantur. Nazianzenus verò etiam in laude ponit, quòd pater ſuus in ipſo Epiſcopatu fuerit vxoratus. Et Mantuanus de eo canit:

Coniugia ſacerdotū poſt Nicænā ſynodum.
Hilarius.
Pater Baſilij Magni.
Nazianze.

Præſule patre ſatus, nam tunc id iura ſinebant.
Paſtorale pedum geſsit, poſt funera patris.

Greg. Nyſſenus. De Nyſſeno Epiſcopo fratre Baſilij Magni dicit Nicephorus, quamuis is Epiſcopus coniugem haberet, tamen rebus alijs fratri minimè ceßit.

Spyridon. De Spyridone verò celebri illo Epiſcopo Sozomenus dicit, lib.1. cap.11. Vxorem & liberos habuit, ſed propterea non fuit, τὰ θεῖα χείρων in rebus aut exercitijs diuinis inferior aut deterior.

Athanaſius. Et Athanaſius ad Dracontium dicit: Multi ex Epiſcopis matrimonia nõ inierunt, Monachi contra parentes liberorum facti ſunt, & vicißim etiam Epiſcopi filiorum patres.

Synodus Gangren. Maximè verò illuſtre exemplum extat in ſynodo Gangrenſi, quomodo conſtitutio Nicena, contra legem de cœlibatu ſacerdotum, in actum fuerit deducta. Euſtachium enim Epiſcopum narrat Sozomenus lib.3. cap.14. in Armeniam, Paphlagoniam & reliqua circa Põtum loca primum introduxiſſe Monachatum, præſcripta peculiari regula, de cibis, de veſtitu, & de alijs rebus, & dicit, quoſdam confirmare, librum Aſceticum, qui Baſilij titulo fertur, huius Euſtachij eſſe. Is igitur inter cætera, quæ diſſentanea à Canonibus, & typis Eccleſiaſticis, inſtituit γαμεῖν ἐκώλυε, ſicut Socrates inquit, prohibuit cõtrahere matrimonium. Et multis mulierculis coniugatis perſuaſit à conſuetudine coniugali abſtinere, quas Sozomenus dicit, poſtea cùm continere non poſſent in adulteria incidiſſe. Præcipuè verò ſacerdotum coniugio iniquus fuit, quod Socrates

Euſtachius Epiſcopus coniugium ſacerdotib. interdixit in Armenia, &c.

crates

crateſita deſcribit, ἀλογίαν καὶ κοινωνίαν, hoc eſt, preces & ſacramenta presbyteri vxorem habentis iuſsit fugere, ὡς μῦσος tanquam pollutionem & piaculum. Sozomenus dicit diſcipulos huius Euſtachij καταμεμφομένους, hoc eſt, vituperaſſe ſeu reprehendiſſe coniugium, & presbyteros vxoratos contempſiſſe. Significat autem ὑπερφρονεῖν, quo verbo Sozomenus vtitur, aliquem præ ſe contemnere, & quaſi ex alto deſpicere. Cœpit autem inſtitutum illud Euſtachij paulò ante tempus Nicæni Concilij. Meletius enim, qui primus Arrium protraxit, ſubſtitutus fuit huic Euſtachio, cùm â proprio ſuo parēte Epiſcopatu deiectus fuiſſet, poſt quam deiectionem Monochatum illum inſtituit. Et hæc obſeruatio de tempore hiſtoriæ Euſtachij oſtendit, ante tempus Nicænæ ſynodi, ſicut in Hiſpanijs & Gallijs, ita etiam in Armenia, Paphlagonia, & circa Pontum, legem de cœlibatu ſacerdotū magno ſupercilio caput cœpiſſe exerere. Et quia magnum inſtitutū hoc habebat ſpeciem ſanctitatis, caſtitatis & puritatis, primò non auſi fuerunt Epiſcopi illius loci ſe opponere, ſed cùm Nicææ, publica authoritate lex illa eſſet repulſa, abrogata & antiquata, cui ſynodo etiā Armeniæ, Paphlagoniæ & Ponti Epiſcopi interfuerāt, reuerſi igitur domū, cùm autoritate Nicænæ ſynodi armati eſſent, non longè poſt, Gangris concilium celebrârunt, in quo Monachatum Gangrenſe concil. contra legem cœlibatus.

Euſtachij damnârunt, & nominatim contra legem de cœlibatu ſacerdotum poſuerunt 4. Canonem. Si quis diſcernit inter presbyterum coniugatum, tanquam occaſione nuptiarum, quod offerre nõ debeat, quodq́; non oporteat, eo miniſtrãte de oblatione percipere, & ab eius oblatione ideo ſe abſtinet, Anathema ſit: Quæ verò huius Canonis ſentẽtia ſit, ex hiſtoria Euſtachij, quàm ex Socrate & Sozomeno recitauimus, intelligi poteſt.

Hactenus igitur, magna, graui & publica authoritate, lex de cœlibatu ſacerdotũ ex Eccleſia repulſa & exploſa fuit, vt cogitari potuiſſet, hoſtem coniugij nunq̃ deinceps auſurum cantilenam illam repetere. Sed vix 40. annis interiectis maiori impetu legem illam non iam rogare, ſed ſtabilire & promulgare cœpit. Cùm enim Iouinianus virginitatem nimis abiectè haberet, nacti Hieron. & Ambroſ. campum latiſſimũ, cœlibatum depreſſo coniugio, nimiùm extulerunt, præcipuè verò coniugio ſacerdotum iniquiſſimi fuerunt. Fit enim in huiuſmodi controuerſijs, quod Baſilius venuſtâ ſimilitudine pingit, ſicut inſitores, quando incuruum tenellæ arboris ſtatũ corrigere ſtudẽt, plerũq; nimia inflexione in alteram partem peccant, qualia verò fuerint argumenta Ambroſij & Hieronymi, nempe, quæ in vera antiquitate antea exploſa & refutata fuerãt, in præcedentibus declaratum eſt.

Repetita lex cœlibatus ſacerdotum in Eccleſia Latina.

Iouinianus.

Baſilius de inſitoribus.

Idem

Idem apud Græcos eodem tēpore magno conatu egit Epiphanius, prætextu traditionū, quarū peculiaris admirator fuit. Scribit igitur lib. 2. Tom. 1. hæreſ. 59. cōtra Catharos. Sancta Dei Eccleſia nō ſuſcipit ad ſacerdotium adhuc τεκνογονοῦντα *liberos gignentem, vnius vxoris virum, ſed qui ſe ab vna cōtinet, aut in viduitate viuit, maximè vbi ſinceri, ſeu vt ſignificantiùs loquitur Epiphan.* ἀκριβεῖς, *hoc eſt, exactè exquiſiti ſunt Canones Eccleſiaſtici. At dices mihi, inquit, omnino in quibuſdam locis adhuc liberos gignere, Presbyteros, Diaconos & Subdiaconos, ſed hoc nō eſt iuxta Canonē, ſed iuxta hominū mentē, quæ per tempus elanguit, & propter multitudinem, cùm non inuenirentur, qui miniſtrarent. Ita Epipha. Sed ab hoc vno exemplo diſcere poſſumus, quantùm tribuendum ſit patribus, quando ſine Scriptura loquūtur. Vt enim pace Epiphanij & ſalua ipſius honorificentia, id, quod res eſt dicā, cum vniuerſa hiſtoria totius antiquitatis manifeſtè & exactè pugnat, quod ipſe aſſerit, ſicut ex ijs, quæ hactenus demonſtrauimus luce meridiana clariùs eſt. Et in re manifeſta nihil addam ampliùs. Poſſem enim quærere, quem Canonem, & vnde habeat Epiphanius de lege cœlibatus ſacerdotum. Poſſem quærere, num Epiphanio non ſynceri ſint Canones Pauli, Apoſtolorū, Ignatij, Dionyſij, Ancyranæ, Nicænæ & Gangrenſis ſynodorū. Poſitas q́dem imò tentatas veriùs fuiſſe*

Epiphanius in Græca Eccleſia defendit legem cœlibatus.

Epiphanius cum tota antiquitate de cœlibatu ſacerdotū pugnātia dicit

aliquoties leges ſeu Canones de cœlibatu ſacerdotũ oſtendimus, ſed illas vera, graui & publica autoritate repulſas et reiectas fuiſſe, ex certis hiſtoriis demõſtrauimus. Epipha. verò cõtra iudiciũ totius veræ antiquitatis, reiectitios illos Canones iudicat eſſe ἀκριβεῖς, & quidem eo ipſo vocabulo vtitur, quo Paphnutius, vbi cõtra legem cœlibatus Nicææ diſſerens, dicit, ὑπερβολὴν ἀκριβείας magis nocere Eccleſiæ. Hæc & alia poſſem verè contra Epiphanij temerariam aſſertionem adferre, ſed pudenda patrum præſtat tegere, quàm denudare, niſi aduerſariorum impudentia veritatem inde oppugnantium aliud cogat. Certè Epiphanij illam narrationem, non tantùm præcedentes Scriptores, verùm etiã ſequentes in Eccleſia orientali, & præcipuè 6. ſynodus manifeſtè redarguunt & refellunt, ſicut ſeries hiſtoriæ oſtendet.

Epiphanij ſententiam Scriptores Eccleſiæ refutarunt.

Ambroſij & Hieron. ſententiam, Eccleſiæ praxis illis temporibus non recepit.

Cùm enim Ambroſius & Hieronymus ſuis diſputationibus apud Latinos tumultuarentur cõtra coniugium ſacerdotum: Eccleſia tamen hac in re veterem ſuam libertatem, illis temporibus adhuc retinuit, ſicut ipſe Hieronymus teſtatur. Nam lib. 1. contra Iouinianum ita inquit. Si autem Samuel duxit vxorem enutritus in tabernaculo, quid hoc ad præiudicium virginitatis, quaſi nõ hodie quoq; plurimi ſacerdotes habeant matrimonia. Item cum indignatione quadã refert, frequenter in ordinatione ſacerdotali cœlibem

bem ab Eccleſia negligi, & maritũ aſſumi, Apud Græcos verò cùm Epiphanius reiectos Canones pro ſinceris venditaret, Chryſ. patrocinium coniugij ſacerdotum ſuſcepit, affirmat enim coniugium rem tam ſanctam & bonam eſſe, vt cum eo, quis poſsit aſcendere ſacrũ Epiſcopatus thronum ſicut ſuprà ſententias ipſius annotauimus. Nec tamen nihil damni dedit narratio illa Epiphanij, quantumuis reuera totius antiquitatis hiſtoriæ repugnet. Externa enim ſpecies ſanctitatis, facilè oculos hominum perſtringit, vbi à norma verbi Dei diſceſſum fuerit. Ita Socrates lib. 5. cap. 22. narrat, ſe in Theſſalia cognouiſſe hanc conſuetudinem, quòd qui vxorem ſuam poſt adeptum clericatum cognouiſſet, ordine abdicabatur. Et illam conſuetudinem dicit, inde fuiſſe ortam, quòd Theodorus quidam Clericus amatoria quædam poemata edidiſſet. Et addit quidem conſuetudinem illam irrepſiſſe etiam in Theſſalonicam, Macedoniam & Hellada. Sed disertè dicit, conſuetudinem illam eſſe ἕτερον, hoc eſt, diuerſam & diſſentientem à reliquis Eccleſijs. Nam inquit, in Oriente omnes, qui γνώριμοι celebres ſunt, etiam Epiſcopi, εἰ καὶ βούλοιντο οὐκ ἀνάγκῃ νόμου, hoc eſt, ſi ipſis ita viſum fuerit, proprio arbitrio, ſeu ſpontanea voluntate, non aũt legis aliqua neceſsitate abſtinent. Multi verò illorũ, inquit, ipſo tempore Epiſcopatus & (ſicut Nicephorus addit) ipſo Epiſcopali mu-

Chryſ. contra Epiphanium coniugium ſacerdotum defendit.

Mos Theſſalorum de cœlibatu.

Orientales Eccleſiæ de cœlibatu & coniugio ſacerdotum.

nere fungentes, in Epiſcopalibus ædibus, liberos multos ex legitimis coniugibus ſuſceperunt. Sed cùm per certamen Iouiniani, in Latina Eccleſia doctrina de coniugio, præſertim quod ad ſacerdotes attinet, valdè eſſet perturbata, ſicut ex Ambroſij & Hieronymi ſcriptis apparet, & in quibuſdam etiam locis Græciæ, Nicæna conſtitutio inciperet labaſcere, ſicut ex Socrate oſtendimus. Hanc occaſionẽ hoſtis coniugij ratus fuit, ſibi non eſſe negligendam, cumq́ antea, ſicut ex hiſtorijs oſtendimus, legem de cœlibatu ſacerdotum aliquoties per Doctorum diſputationes, per priuata vt Euſtachij inſtituta, per Concilia quædam prouincialia, vt Elibertanum, Arelatenſe, & in generali etiam ſynodo Nicæna, magno, ſed irrito conatu tentaſſet: Alia via, potentia ſcilicet, & vi negotium ſibi aggrediendum exiſtimauit, quam ad rem, eam ſedem ſibi vtilem operam nauare poſſe intellexit, in qua eum ſeſſurum ſciebat, qui amorem mulierũ non curaturus eſſet. Dan, 11. In cuius manu pingitur calix plenus immundicia libidinis, Apocal, 17. Pontifices igitur Romanos, qui iam in alias etiam Eccleſias imperium ſibi vſurpare cœperant, delegit. Syricium enim primum fuiſſe, qui ſacerdotibus in occidentali Eccleſia coniugia non diſſuaſit, ſed prohibuit & interdixit, ipſorum hiſtoriæ & decreta teſtantur. Et ægrè ſanè adducor, vt credam Syricium, cui vera hiſtoriæ

Nicæna cõſtitutio incipit labaſcere.

Per Pontifices Romanos redintegratur lex de cœlibatu ſacerdotum

Syricius legem de cœlibatu viget.

meliora

meliora tribuunt teſtimonia, tam contumelioſè contra Scripturam, & contra ſinceræ antiquitatis manifeſta iudicia, repetitis ipſiſſimis veterum hæreticorum argumentis, de legitimo coniugio ita ſcripſiſſe, ſicut Epiſtolæ decretales, quæ ipſi tribuuntur, loquuntur. Scio enim vetuſtioribus etiã Romanæ Eccleſiæ Epiſcopis, multas epiſtolas ſuppoſititias tribui. Poſſem etiam oſtendere, Canones multò recentiores prohibentes Sacerdotibus conſuetudinem coniugalem, falsò tribui vetuſtioribus, vt diſt. 32. Vrbano primo diſt. 81. Lucio primo diſt. 27. Calixto primo, vt falſò prætextu antiquitatis imperitioribus imponant. Ita forſan Syricio, cuius aliqua fuit autoritas, ea, quæ multò poſt fabricata ſunt, tribuere voluerunt, vt ſpeciem aliquam doctrinis Dæmoniorum circundarent, ſed non pugnabo: Sit igitur, quoniam Gratianus cum gloſſatore ſuo ita volunt, primus autor prohibitionis coniugij in ſacerdotibus Syricius. Si enim vel angelus è cœlo aliquid annunciauerit præter id, quòd in Scripturis legalibus & Euangelicis accepimus, (ſicut Auguſtinus inquit) anathema ſit.

Primus autor prohibitionis coniugij ſacerdotum in occidente.

Operæ precium autem eſt audire rationes & fundamenta, ex quibus poſt annos à nato Chriſto 400. prohibitio coniugij et lex de cœlibatu ſacerdotum in Pontificia Eccleſia rogata, lata, perlata, & alijs etiam Eccleſijs manifeſta vi obtruſa eſt. Inde enim colligi poterit, an ex Scriptura,

Rationes, cur cœlibatus ſacerdotum in Eccleſia Romana decretus

an ex vera & probata antiquitate, an verò ex doctrinis Dæmoniorum ſit, Nihil enim eſt medium. Syricius igitur Epiſtola 4. et eum ſecutus Innocentius Epiſtola 3. expreſſè dicunt, ſe ſacerdotibus coniugatis ideò interdicere conſuetudinem cum proprijs ſuis vxoribus, vt munditia & pudicitiæ puritate, ſecuri poßint orare, baptizare & ſacrificiū offerre: Qui ſi contaminatus eſt carnali concupiſcentia, hoc eſt cōiugali conſortio, quo pudore, qua mente ſacrificare vſurpabit? qua cōſcientia, quo meritò exaudiri ſe credit, cùm dictum ſit, munda mundis, inquinatis aūt & infidelibus nihil mundum? Sequitur, Sed fortaſſe hoc licere credit, quia ſcriptū eſt, vnius vxoris virum, Non permanenti in cōcupiſcentia generādi hoc dixit, ſed propter continentiā futuram. Neq; enim integros non admiſit, qui ait: Vellem omnes eſſe ſic, ſicut & ego. Quòd & apertiùs declarat, dicens: Qui aūt in carne ſunt, Deo placere non poſſunt, Vos autem iam nō eſtis in carne ſed in ſpiritu. Et habentem filios, non generantem dixit. Hæc ſunt ipſorum verba. Syricius verò diſt. 82. addit alias contumelioſas voces contra ſacerdotes, legitima ſua coniugia defendentes: Dicat mihi, inquit, quiſquis ille eſt ſectator libidinum, præceptor vitiorum, &c. Item: Nouerint ſe nunquam poſſe veneranda tractare myſteria, à quibus ſe ipſi, dum obſcœnis cupiditatib. inhiant, priuauerunt, Loquitur autem, non de fornicatione, ſed de coniugali

Ne ſint in carne.

Syricij voces contumelioſæ.

iugali

iugali cõſuetudine ſacerdotum cum proprijs ſuis vxoribus. Nec verò opus eſt hoc loco, accurata diſputatione. In præcedentibus enim prolixè explicatum eſt, & per ſe patet, imò luce meridiana clarius eſt. I. Hæc Decreta Syricij & Innocentij expreſſè, directè, & prorſus aduerſa fronte pugnare cum manifeſtis Scripturæ ſententijs, quæ affirmant, in conſuetudine coniugali eſſe ſanctimoniam, pudicitiam, caſtitatem & cubile impollutum, quæ Teſtimonia in præcedentibus ſunt expoſita. II. Decreta iſta ex diametro contraria eſſe ipſis Apoſtolorum Canonibus, ſentẽtiæ Ignatij, iudicio Dionyſij, Nicæna Synodo, Concilio Gangrenſi, & probatis veræ antiquitatis exemplis, ſicut collatio horum Decretorum ad illa, quæ ex veris hiſtorijs hactenus annotauimus, liquidè oſtendit. III. Manifeſtum eſt & hoc, eadẽ prorſus argumenta, et eaſdem Scripturæ ſententias, quæ in Decretis Syricij & Innocentij repetuntur, veteres hæreticos contra coniugium vſurpaſſe, ſicut in principio huius tractatus oſtendimus, & negari non poteſt. Quia itaq; non ex Scriptura, nec ex iudicijs veræ & probatæ antiquitatis, ſed ex veterum hæreticorum lacunis, deprompta ſunt illa Pontificia decreta, poſſemus rectè & verè iudicare, quòd profecta ſint ex ſpiritibus erroris, & ex doctrinis Dæmoniorum. 1. Timoth. 4. Sed ne noſtrum iudicium ſuſpectum ſit, pronunciet ſenten-

Decreta Syricij & Innocentij Scripturæ repugnant.

Repugnant Canonibus Apoſtolorũ, ſententijs Epiſcoporum & Concilijs.

Sũt ex ſcholis hęreticorũ repetita.

Refutantur ab Ignatio.

ſententiam Ignatius in Epiſtola ad Philadelphienſes: *Quicunq;, inquit, dixerit, conſuetudinem coniugalem eſſe labem, et inquinationem, hic inhabitatorem habet Draconem illum Apoſtatam.* Nec valet exceptio, quòd non in vniuerſum de omnibus fidelibus, ſed tantùm de ſacerdotibus loquantur Pontificia decreta. Paphnutius enim in Nicæna ſynodo, magna ac ſonora voce aſſeuerat, etiam in ſacerdotibus cubile coniugale eſſe honorabile & impollutum. Et Manichæi non in vniuerſum omnibus ſuis auditoribus, ſed tantùm electis tanquam perfectioribus & ſanctioribus, coniugium prohibuerunt, & tamen fuit doctrina Dœmoniorum. Quòd verò Syricius præfatur, præcepta illa ſua eſſe Apoſtolica, & Patrum conſtitutione inſtituta, falſum teſtimonium eſt, ſicut 6. Synodus oſtendit. Quòd verò addit, propter Gentes, ſacerdotibus Eccleſiæ imponendum eſſe cœlibatum, in eo veram legis ſuæ originem oſtendit, ſicut in principio huius hiſtoriæ monſtrauimus. Sed hæc in præcedentibus diligenter ſunt explicata.

Pergamus igitur nunc in ordine hiſtoriæ: Non autem iuxta Apoſtolicam Pauli modeſtiam, tanquam conſilium Decreta ſua Pontifices iſti propoſuerunt, ſed Syricius, quaſi in cacumine montis Sinai ſederet, fulminat: *Si quis ab hac Canonis ratione voluerit euagari, ſciat ſe & à noſtra communione ſecluſum, & gehennæ pœnas habiturum.*

Cõminationes Syricij.

turum. Epiſtola 4. Et diſt. 82. inquit: Si quis Epiſcopus, Presbyter aut Diaconus fuerit in coniugali conſuetudine inuentus, omnem ſibi per nos indulgentiæ aditum intelligat obſeratum, quia ferro neceſſè eſt vt abſcindantur vulnera, quæ fomentorum non ſentiunt medicinam.

Sed ordo hiſtoriæ exigit, vt conſideretur, quomodo Romani Pontifices legem ſuam de cœlibatu alijs Eccleſijs obtruſerint, & quanta multorum annorum difficultate, multis vndiq; contradicentibus, violenter tandem iugum hoc Eccleſijs occidentalibus impoſuerint. Vt enim breuitatis gratia non ſingula commemoremus, ſatis indicij, hoc eſt, quòd poſt Syricium omnes ferme Pontifices, vna illa lege cœlibatus perferenda occupatiſſimi fuerunt: Quodq; ab illo tempore, in tot prouincialibus ſynodis, longo tempore lex illa, varijs ſubinde modis repetita eſt, quibus nihil opus fuiſſet, ſi Syricij decretum cum approbatione Eccleſiæ receptum fuiſſet. Quanta cũ difficultate cœlibatus ſacerdotum eccleſijs per Rom. Pontifices obtruſus.

Obſeruandus autem eſt actus Pontificum, quòd illis primum prouincijs legem cœlibatus ſacerdotum obtruſerunt, in quibus intellexerant ſparſa eſſe quædam eius ſeminaria. Quia enim in Hiſpanijs & Gallijs antea per Elibertanum & Arelatenſe Concilia tentata fuerat lex iſta, licet per Nicænam ſynodum eſſet inducta & abrogata, tamen quædam ſeminaria ibi adhæſiſſe, non eſt dubium: Quomodo etiam in Theſſaliam & Quibus primum cœlibatus obtruſus. Hiſpani. Galli. Theſſali.

Mace-

Macedones Macedoniam cœperit ſuperſtitio illa irrepere, antea ex Socrate oſtendimus. Et ex Monachatu
Aphricani. Eſſæorum apud Aegyptios, in Aphricã contagium
Syricius. quoddam tranſiÿſſe veriſimile eſt. Syricius igitur
Innocẽtius. ad Hiſpanos & Aphricanos. Innocentius ad Itа-
Leo. los, Gallos & Macedonicos. Leo ad Theſſalonicenſes & Africanos, decretales ſuas Epiſtolas de lege cœlibatus potiſsimum miſerunt. Iudicârunt enim illis prouinciÿs primum occupatis, facilem patere aditum ad expugnandas reliquas.

Carthaginenſe. Concilium de cœlibatu. Et Carthaginenſe quidem Concilium ſecundum, Canone 2. ex præſcripto Syriciÿ dicit: Omnibus placet vt Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi & qui ſacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes, etiam ab vxoribus propriÿs ſe abſtineant. Rationis verò loco additur manifeſtum & luculentum
Ratio decreti eſt mẽdacium. mendacium, his verbis, vt quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſeruauit antiquitas, nos quoq; cuſtodiamus: Vnde iudicium poteſt fieri, quantùm decretis illis tribuendum ſit. Animaduertit hoc Gratianus, atq; ideo inſeruit voculam. (Apoſtoli
Gloſſa ridicula. docuerunt exemplo) Et gloſſa ridiculè inquit: A tempore Syriciÿ hîc vocat antiquitatem, cùm ipſo tempore Syriciÿ Concilium illud celebratum fuerit. Et tamen ſacerdotes Africanos decretum illud non ſtatim recepiſſe, inde colligitur, quòd in quinto Cõcilio Carthag. adhuc repetendum fuit. Ita in Galliÿs Epiſcopi quidam, forſan quia antiquitus caſtrati matris Deũ ſacerdotes, Galli fue-

rant,

rant, & quia non multò antè etiã in Arelatenſi ſynodo hoc tentârãt, ſed per Nicænã ſynodum impediti fuerant, cupidè conati fuerũt tunc Romanis Pontificib. gratificari: Sed ſacerdotibus repugnantibus, tot difficultates ipſis obiectæ fuerunt, quòd annis amplius 200. cõtinuu, multis et varijs ſynodis prouincialib. vt Agathenſi, Arauſicana, Auernenſi aliquot Aurelianenſib. Turonenſibus, Matiſconenſibus & Antiſiodorienſib. hoc ſaxum ipſis voluendũ fuit. Et tamẽ in Turonenſi ſecunda Can. 8. & 15. annis poſt Syricium 170. Galliæ Epiſcopi, Archipresbyteri, Diaconi et Subdiaconi adhuc vxorati fuerunt. Imò in Antiſiodorienſi 2. annis poſt Syriciũ ducentis et amplius, Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi, in Gallijs adhuc vxores habuerunt, quæ Presbyteræ nominatæ fuerũt, Can. 21. & 22. Imò in medijs turbis, cum Gallici Epiſcopi in prouincialib. ſuis ſynodis legẽ cœlibatus vrgerent. Saluianus Maßilienſis Epiſcopus, vir doctißimus, circa annũ 480. legẽ de cœlibatu expreßè reprehendit lib. 5. de prouidentia Dei, Nouum prorſus, inquit, eſt cõuerſionis genus, Licita non faciunt, Illicita cõmittunt: Temperãt à coniugio, & non temperant à rapina: Quid agis ſtulta perſuaſio? Peccata interdixit Deus, non matrimonia. Item, non eſt conuerſio, ſed auerſio. Qui iam pridem, vt fama eſt, opus honeſti matrimonij relinquitis, tandem à ſcelere ceſſate. Alludit autem Saluiauus ad Canonem illum:

Difficultas perferendi hanc legem in Gallia.

Non

Non aſſumendum coniugatum ad ſacerdotium, niſi promiſſa fuerit conuerſio, quaſi à labe & ſcelere.

Hiſpania repugnat legi cœlibatus.

In Hiſpanijs verò Tarraconenſis Epiſcopus ſcribit Syricio, ſacerdotes non poſſe adduci, vt legem cœlibatus recipiant. Et in Toletana prima, tempore Syricij, Patronus Epiſcopus ita præfatur: Mihi placet primitus cōſtituta Nicæni Concilij perpetuò eſſe ſeruanda, nec ab eis recedendum. Et vniuerſi Epiſcopi mox referunt ſe ad geſta Nicæni Concilij, in quo quid de ſacerdotum coniugio ſtatutum ſit, ſuprà oſtendimus. Ac Preſbyteros, Diaconos & reliquos Clericos habuiſſe tunc vxores, patet ex Canone 4. & 7. Imò etiam poſt ordinationē generaſſe, primus Canon oſtendit: Dicit enim Presbyteros & Diaconos, ſi poſt ordinationem filios genuerint, ad altiorem gradum non aſcendant. Poſtea verò in multis Hiſpanicis ſynodis, vt Gerundenſibus, Hiſpalenſibus & Toletanis, contumelioſè tractatum fuit coniugium ſacerdotum. Acceßit etiam brachium ſæculare, per vim ſtabiliens legem cœlibatus. Et tamen poſt annos à Syricio ducentos, Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus edidit regulam de vita Clericorum, in qua inter cætera dicit diſt. 23. Clerici caſtimoniam non violati corporis perpetuò obſeruare ſtudeant, aut certè vnius matrimonij vinculo fœderentur.

Iſidorus de coniugio clericorum.

Gallijs igitur tandem & Hiſpanijs ſub iugum cœli-

cœlibatus fermè miſſu, ſenſim alias etiam Prouincias aggredi cœperunt Pontifices, Nam circa annum 585. Eccleſia Syracuſana elegerat Epiſcopum, habentem ſuperſtitem vxorem & liberos. Pelagius verò confirmationem integro penè anno diſtulit, Sed Syracuſani in propoſito ſuo irreuocabiliter perſtiterũt, vt Pelagius ipſis, ne amplius inſanirent (ſicut loquitur) cedere fuerit coactus, diſt. 28. vbi Pelagius non diſſimulat, principalem cauſam legis de cœlibatu ſacerdotum, eſſe opes Eccleſiaſticas. Et diſt. 31. Gregorius narrat ante triennium, hoc eſt, circiter annum Domini ſexcenteſimum, ducentis poſt Syriciũ annis, Subdiaconis Siciliæ prohibitũ fuiſſe, vt more Romanæ Eccleſiæ, ſuis vxorib. nullatenus miſcerentur. Addit aũt Gregorius: Vſũm talis continentiæ, in Eccleſijs Siciliæ antea nõ fuiſſe, atq; ideò iſtis ſubdiaconis cõcedit vſum coniugũ, ſed in poſterũ neminẽ vult ordinari, niſi continentiã promiſerit.

Sicilia tentata lege cœlibatus.

Memorabile autem eſt quod Epiſtola Vlrici refert, Gregorium cum ex piſcina quadam allata, plus quàm ſexies mille infantum capita vidiſſet, ingemuiſſe, & decretum de cœlibatu tantæ cædis cauſam confeſſus, condigno illud pœnitentiæ fructu purgaſſe. Decreto enim illo prorſus damnato, Apoſtolicum illud laudaſſe conſilium, Melius eſt nubere quam vri: Imò addidiſſe ex ſui parte: Melius eſſe nubere, quàm mortis occaſionem præbere. Hæc Vlricus.

Memorabilis fructus legis de cœlibatu ſacerdotum.

Gregorius de cœlibatu

T Et qui.

Pontifices Romani nati patribus ſacerdotib.

Et quidẽ ipſi ſedi Romanæ præfuerunt Pontifices, ex ſacerdotum cõiugijs nati, diſt. 56. Bonifacius primus, Felix tertius, Gelaſius primus, Agapetus primus, Syluerius Deus dedit, Theodorus, Hadrianus ſecundus, Agapetus ſecundus, ab anno domini 423. vſq; ad annum 950. Et ne de Gratiani palea dubitetur, idem confirmat etiam Platina & Volateranus. Nec valet exceptio, quaſi illi vel ex fornicatione, vel ante ſuſceptos ſacros ordines ex ſacerdotib. nati fuerint. Gratianus enim cap. Cenonanenſe, expreſſe dicit: Non ſunt intelligendi de fornicatione, ſed de legitimis coniugijs nati, quæ ſacerdotibus ante prohibitionem vbiq; licita erant, & in orientali Eccleſia vſq; hodie eis licere probantur.

Eccleſiæ orientales legẽ cœlibatus auerſatæ ſunt.

Cùm verò in Occidẽtali Eccleſia lex cœlibatus ita tumultuaretur, tentata quidẽ fuerunt etiam Græcæ Eccleſiæ in Theſſalia præcipuè & in Macedonia, ſicut de Innocentij & Leonis decretalib. ſuprà diximus. Sed Oriẽtales Eccleſiæ iugũ illud ſibi inijci paſſæ non ſunt, retinuerunt verò & defenderũt veterẽ libertatem. Licet ex Occidẽtali lege cœlibat. etiam in Oriẽte quædã adhæſerunt,

Iuſtiniani conſtitutio.

Circa annũ igitur 530. Iuſtinianus in Authẽtica de ſanctiſſ. colla. 9. talẽ fecit conſtitutionẽ: Clericos nõ aliter ordinari concedimus, niſi literas ſciant, & recta fide ac honeſta vita ſint, & neq; cõcubinã, neq; naturales habuerint aut habeant liberos, ſed qui vel cœlibẽ vitam agũt, vel vxorem habue-

habuerunt aut habent legitimam, et eam vnā & primam, neq; viduā neq; repudiatam, &c. Et in *Nouellis conſtit.8.* Laudat Epiphaniū Epiſcopum Conſtantinopolitanū, *quòd ex ſacerdotib. & genus & originē ducat.* Romani tamē p Iuſtinianū *tentârūt legē cœlibatus: Dicit enim col.6. ſe illos præferre qui habentes vxores cum illis nō cohabitant, ſed cœlibatū eligūt.* Et col.9. ſancit Diaconos nō *ordinandos niſi profeſſi fuerint cœlibatū, ſed hæc Græci in 6. vniuerſali ſynodo retractârūt.*

Poſtea enim circa annum Domini 690. Græci ſeu Orientales videntes iugum cœlibatus, Occidentalib. quibuſdam Eccleſijs per vim iniectum, & legem illam ſubindè ad alias etiā Prouincias progredi, cum quidem antea etiam in parte quadam Hellados, hypocriſiſ illa puritatis irrepere cœpiſſet, ſicut Socrates narrat, & Iuſtinianus etiam ab Epiſcopis quibuſdā perſuaſus, eò inclinâſſe videretur. Circa annū Domini 530. in Authentica quomodo oportet, vbi inquit: Nihil ſic in ſacris ordinib. diligimus, quàm cum caſtitate viuentes, aut cū vxorib. nō cohabitātes, aut vnius vxoris virū, qui ſiue fuerit, ſiue adhuc ſit, & ipſe caſtitatē eligat, &c. Ne igitur in Oriētalib. Eccleſijs, ex huiuſmodi principijs, quaſi ſeminarijs, idē accideret, quòd in Occidētalib. iudicârūt legi cœlibatus inſtar Gāgrenæ ſerpēti, maturè occurrendū, idq; nō priuatis doctorū diſputationib. ſed publica autoritate, et generali vniuerſalis ſynodi

Orientales Eccleſiæ tentatæ lege cœlibatus.

Orientalium Epiſcoporum Canon pro cōiugio Sacerdotum.

conſtitutione. Mox igitur poſt ſextam generalem ſynodum, conuenerunt in Trullo Regij *pallatij 227. patres, & inter reliquos Canones decimum tertium hac de re poſuerunt, qui etiam repetitur diſt. 31.* Can. *Quoniam.*

Canon ſicut extat apud Gratianum.

Primò autem Canonē illum, ſicut apud Gratianum extat, recitabimus, deinde ex Græco ſubiungemus verſionem. Ita igitur Gratianus Canonem hunc refert: Quoniam in Romani ordine Canonis *eſſe cognouimus traditum, eos qui ordinati ſunt* Diaconi *vel* Presbyteri, *confiteri, quòd non ſuis iam copulentur vxoribus, antiquum ſequentes* Canonem *Apoſtolicæ diligentiæ, & conſtitutiones ſacrorum virorum, legales nuptias amodo valere volumus, nullo modo cum vxoribus ſuis eorum connubia diſſoluentes, aut priuantes eos familiaritate ad inuicem, in tempore opportuno. Quicunq; ergò dignus inuentus fuerit ſubdiaconali ordinatione, aut diaconali aut ſacerdotali, hi nullo modo prohibeantur, ad talem aſcendere gradum, pro vxoris ſuæ cohabitatione, nec etiam tempore ordinationis ſuæ profiteri caſtitatem cogantur, quòd abſtinere debeant à legalis vxoris familiarite. Item, oportet eos qui altari miniſtrant, in tempore oblationis ſanctorum, cōtinentes eſſe in omnibus, vt à* Deo *poſſint conſequi quæ ſuppliciter poſtulant. Si quis igitur præſumpſerit, contra* Apoſtolicos Canones, *aliquos presbyterorū et diaconorum, priuare à con-*

tactu

tactu & communione legalis vxoris ſuæ, deponatur: Similiter & Presbyter aut Diaconus, qui religionis cauſa vxorem ſuam expellit, excommunicetur, ſi verò in hoc permanſerit, deponatur. Multis modis obſcurè & incommodè redditus eſt hic Canon, quòd arbitror nõ tam à Gratiano factũ, quàm ab alijs Pontificijs poſtea, quib. Canon ille fuit tanq̃ ſudes in oculo: Ideò ſtudioſè verba eius, quaſi per ludibriũ diuexârunt, vt Canon dicere videretur: Sacerdotes Romanæ Eccleſiæ profiteri, quòd copulentur vxoribus non ſuis. Nam & in tomis Conciliorum prorſus expunxêrunt & omiſerunt illum Canonem, Cromerus verò diſputat non eſſe genuinum.

Sed in Græco Nomocanone extat, citatur à Nilo Theſſalonicenſi, interpretantur eũ Gentianus, Heruetus & Perionius etiam. Ego ſimplicem verſionẽ ponam, additis alicubi Græcis vocabulis, vt emphaſis rectiùs expendi poßit. In hanc igitur ſententiã Græcus Canõ loquitur: Quoniã in Romana Eccleſia (ἐν τάξει κάνονος) *loco Canonis ſeu Decreti, traditũ eſſe cognouimus* (μέλλοντας ἀξιοῦσθαι) *vt ij, qui digni habẽdi ſunt ordinatione Diaconi vel Presbyteri* (καθομολογεῖν) *profiteantur, ſe deinceps cũ vxoribus ſuis non congreſſuros ſeu cõcubituros* (συνάπτωνται.) *Nos ſequentes* (ἀρχαίῳ) *veterẽ Canonẽ* (ἀποστολικῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως) *Apoſtolicæ, ſynceræ, exquiſitæ & ordinatæ conſtitutionis, legitimas ſacrorũ virorum* Canon Græcus.

rorum (συνοικέσια) cohabitationes cõiugales etiam ex hodierno die in poſterũ (καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν) valere, ratas & firmas eſſe, (ἐῤῥῶσθαι) volumus. Nullo modo eorũ cũ vxorib. proprijs (συνάφειαν) coniunctionẽ ſeu copulationem diſſoluentes, aut (ἀποστεροῦντες) fraudantes eos (κατὰ καιρὸν τὸν προσήκοντα ὁμιλίας) conſuetudine cõiugali, quæ conuenienti tempore fiat. Itaq; ſi quis dignus inueniatur Hypodiaconi, Diaconi aut Presbyteri ordinatione, is minimè prohibendus eſt ad hunc gradum aſcendere, ideò quòd cũ legitima vxore (συνοικῶν) cohabitet. Nec tempore ordinationis ſuæ (ἀπαιτείσθω) poſtuletur ab eo, ſeu cogatur, vt profiteatur (ὡς ἀποστήσεται) quòd abſtinere velit aut debeat à legitimo cõgreſſu cum propria vxore, non autem indiſcriminatim cũ vxoribus ſuis coniunctionẽ habebũt, ſed vicis ſuæ tẽpore abſtinebũt. Si qs igitur præſumpſerit cõtra Apoſtolicos Canones, diaconos et ſacerdotes poſt ordinationẽ, cõſuetudine cũ legitimis ſuis vxorib. priuare, deponatur: Similiter et q ordinãtur, ſi vxores ſuas prætextu pietatis abijciãt, excõmunicentur.

Multa in hoc Canone ſunt conſideranda, Non enim hoc tantùm dicũt Orientales, quòd conſtitutiones & Canones Romanæ Eccleſiæ de lege & voto cœlibatus ſacerdotũ non velint recipere, ſed rationem addũt grauiſſimã, quia ſcilicet Romanæ illæ conſtitutiones, pugnẽt contra veterẽ Canonẽ Apoſtolicæ cõſtitutionis, vbi diſertè cautum

Expenduntur verba Græci Canonis.

eſt,

eſt: Ne prætextu religionis conſuetudo coniugalis ſacerdotibus prohibeatur Canone Apoſt. 5. Et eo ipſo, quòd Canonē illum, de conſuetudine coniugali ſacerdotibus licita, vocant ἀρχαῖον, ex antitheſi notant Romanum Canonem de lege et voto cœlibatus, eſſe νεαρὸν nouitium, ſicut Socrates etiam eum appellat. Similiter etiam eo ipſo, quo hunc Canonem de cōiugio ſacerdotum affirmant eſſe Apoſtolicam conſtitutionē, negant Romanæ Eccleſiæ conſtitutiones de cœlibatu ſacerdotū eſſe Apoſtolicas. Ac ideò meritò dicunt, ſe repudiato Romanæ Eccleſiæ decreto, veteri Canoni Apoſtolicæ cōſtitutionis velle obſequi, hoc enim ſignificat ἐξακολουθεῖν. Et quia Epiphanius auſus fuerat diſputare: Canonem illū de conſuetudine coniugali ſacerdotib. permiſſa, nō eſſe ἀκριβῆ, hoc eſt, minus ſincerū (ſicut interpres reddidit) ſeu minus exactū & exquiſitū. Patres illi cōfirmant, in eo Canone eſſe Apoſtolicā ἀκρίβειαν, hoc eſt, Apoſtolicā ſinceritatem exactā & exquiſitam. Ac diligenter obſeruetur Epiphanij diſputationē de Canone cœlibatus ſacerdotum, in generali ſynodo, publica autoritate eſſe reiectam & exploſam. Quòd verò Latini contenderunt, Apoſtolos temporis tantùm gratia Canonem illum poſuiſſe, vt progreſſu temporis emendaretur, hoc Patres illi negant. Dicunt enim, Apoſtolicam illam conſtitutionem eſſe ſinceram & exquiſitam, & in poſterum etiam debere valere. Et tandem ex hoc

Epiphanius ſententiam Synodi refellit.

fundamento, decretum faciunt: Coniugium nequaquam debere impedimento eſſe, quo minus is, qui idoneus eſt, ad ſacros ordines aſſumatur & euehatur, et a nemine tempore ordinationis exigendum eſſe votum cœlibatus: Imò depoſitioni et excommunicationi ſubijciunt, ſi quis vel legem cœlibatus ſacerdotibus imponat, vel ſi quis in ſacris ordinibus conſtitutus, prætextu pietatis & religionis conſuetudinem coniugalem abijciat. Quòd dicunt de conuenienti tempore conſuetudinis coniugalis, reſpiciunt ad locũ Pauli 1. Cor. 7. qui in præcedentibus explicatus eſt. Nam et Paulino verbo (ἀποστεροῦντες) vtuntur. Gratianus verò, eo loco peregrina verba ex ſecunda ſynodo Carthaginenſi infarſit: *Qui altari miniſtrant, debent in omnibus eſſe continentes, quo poſſint ſimpliciter, quòd à Deo poſtulant, impetrare.*

Aliquid de cœlibatu in orientales Eccleſias irrepſit.

Porrò licet hoc modo: Orientalis Eccleſia libertatem coniugij ſacerdotum, contra Occidentales rectè defenderet, aliquantulum tamen etiam in Oriente, tunc à prioribus inſtitutis receſſum, & occidentalibus aliquid conceſſum fuit. Nam in eadem Synodo Can. 3. dicunt: *Quia Romana ſedes, quòd ad ſacerdotum coniugium attinet, ſummum ius: Conſtantinopolitana verò ἐπιείκειαν ſeruauit, nos ex duobus illis medium componamus, &c.* Atq; inde factum eſt, quòd eos qui vel ad ſecundas nuptias tranſiêrunt, vel qui viduam, repudiatã, ancillã, meretricẽ duxerunt,

noluerint

noluerint in poſterum ad ſacerdotium admittere Can.3. Et quod 13. Canone ſacerdotibus concedunt, hoc Epiſcopis negant. Nam in 12. Canone Epiſcopum iubent à propria vxore ſecedere poſt ordinationem. Et Can. 48. vxor Epiſcopi in monaſterium detruditur. Quod cum Nicæna ſynodo, & cum Apoſtolico Canone 5. expreßè pugnat, vbi tam Epiſcopis, quàm reliquis ſacerdotibus vſus coniugij non tantùm permittitur, ſed Epiſcopus prætextu religionis vxorem abijciens, deponitur & excommunicatur. Ex eadem etiam mixtura in 6. Canone Conſtantinopolitano decernunt, vt DEINCEPS, *presbyteris, Diaconis & Subdiaconis, poſt ordinationẽ nõ liceat coniugium contrahere. Quia enim dicunt (deinceps) ergo antea licuit. Ne tamen laqueum videantur cuiquam inijcere, permittunt & ſuadent, vt qui continere non poſſunt, vxores ducant priuſquam ordinentur, quam cautionem etiam hodie Græci vſurpare dicuntur. Et inde Sigiſmundus Baro ſcribit, apud Moſcouitas ſæpe eodem die vnum & eundem vxorem ducere, & mox poſtea ad gradum diaconatus ordinari.*

Epiſcopis coniugio interdictũ.

Cùm itaq; hoc modo (accedente etiam Imperatorum authoritate, ſicut in Canone 3. patet, qui in oriente tunc ſedem imperij habebant) lex cœlibatus ex orientalibus Eccleſijs excluſa eſſet, & Iuſtiniani Authenticæ correctæ Romani

In occidentalibus Eccleſijs lex cœlibatus vrgetur.

ni Pontifices abiecta omni ſpe, quod Orientem etiam lege illá ſua occupare poſſent, conſtituerunt, in reliquis Occidentis Eccleſijs, coniugio ſacerdotum proſcripto, legem cœlibatus ſtrenuè vrgere. Et aſtutè Canonem Conſtantinopolitanum ita interpretari cœperunt, quaſi Oriente tantùm excepto, totus Occidens legi cœlibatus ſubiectus eſſet. Ita enim Stephanus II. diſtin. 31.

Stephanus ſecundus.

Aliter ſe Orientalium traditio habet Eccleſiarũ, aliter huius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ. Nam earum Sacerdotes, Diaconi aut Subdiaconi, matrimonio copulantur: Iſtius autem Eccleſiæ, vel occidentalium, nullus ſacerdotum à Subdiacono vſq; ad Epiſcopum, licentiam habet coniugium ſortiendi. Quaſi verò aliud eſſet Euangelium in Oriente & aliud in Occidente. Atq; Orientalium traditionem conſtant eſſe Apoſtolicam, Scripturæ ſcilicet, veræ etiam & purioris antiquitatis. Qualis verò & vnde ſit Occidentalis traditio, prohibens coniugium, Paulus nominatim explicat 1. Tim. 4. & Ignatius in Epiſtola ad Philadelphienſes, ſicut ſuprà dictum eſt.

Exigeret autem, ordo hiſtoriæ, vt porrò oſtenderemus, quibus artificijs, & quantis difficultatibus, lex de cœlibatu ſacerdotum, reliquis etiam occidentis Eccleſijs obtruſa ſit. Sed quia inſtituti noſtri non eſt integras hiſtorias contexere, breuiter tãtùm quædam annotabimus, quando & quomodo, lex iſta Angliæ, Hyberniæ, Germaniæ, Po-

lonia, Boemia, Dania, Suecia Eccleſias, magnis turbis, & diuturnis difficultatibus inuaſerit.

Et in ſingulis hoc obſeruetur, quod Euangelium, quando primò in iſtis locis plantatum fuit, non attulerit ſecum legem de cœlibatu ſacerdotum, ſed quod multò poſt, ſacerdotibus in illis prouincijs, ab initio Euangelij habentibus vſum coniugij, lex iſta impoſita, & ſuperſeminata fuerit tanquam zizania inter triticum. Iure enim hic etiam illud Tertulliani valebit. Quod primùm verũ, adulterinum aũt quod poſterius.

Brytanniam igitur ſeu Angliam omnium prouinciarum primã Chriſti nomen recepiſſe, Sabellicus autor eſt. Doctores enim Eccleſiarũ Brytannicarũ numerãtur inde ab anno Domini 170. & vlterius, & tamen per multas annorũ centurias, Brytannia legẽ cœlibatus ſacerdotum ignorauit. Circa annum verò Domini 600. Auguſtinus Monachus Romanus, à Põtifice Gregorio miſſus fuit in Angliam, vt Romanas traditiones Eccleſijs Brytannicis inferret, ſed huic Epiſcopi & Doctores Brytanniæ fortiter primò ſe oppoſuerunt, atq; ideo, licet cœlibatus ſacerdotum pars nõ poſtrema eſſet Romanarum traditionum. Auguſtinus tamen ille cùm videret, coniugium ſacerdotibus Brytanniæ vſitatum eſſe, nõ ſtatim prohibitionẽ coniugij ipſis obtruſit. Sed orſus ab alijs põpaticis ceremonijs, homines primũ in admirationẽ Romanæ ſedis adduxit, poſtea ſenſim & ipſe & ſuc-

Brytannia conuerſa quando.

Tentata lex cœlibatus in Anglia.

Auguſtinus Monachus.

ſucceſſores eius fundamenta legis de cœlibatu ſacerdotum, varijs artificijs cœperunt ſubſtruere, partim mirificis encomijs caſtitatis, quàm in ſolo cœlibatu conſtituebant, partim in introducta in Angliam hypocriſi Monachorum Benedictinorum.

Brituualdus Lundenſis Epiſcopus.

Circa annum verò Domini 714. Brituualdus Lundenſis Archiepiſcopus, in Synodo tentauit ſacerdotibus coniugium prohibere, ſed non potuit hoc obtinere. Interea Beda contra cõiugium ſacerdotum diſputabat (mortuus enim eſt, anno 734.) vt diſtinct. 31. Sacerdotibus vt ſemper valeant altari aſsiſtere, ſemper ab vxoribus eſt abſtinendum. Poſt Bedam verò, Monachorum declamationibus & hypocriſi, Clericorum coniugium in magnum contemptum apud vulgus adductum fuit. Odo igitur Cantuarienſis Epiſcopus, circa annum Domini 950. magno tumultu ſacerdotum nuptias hæreticas iudicandas decernebat. Sed quia vana erat, ſine verbo Dei & ſine viribus, inſania, Dunſtanus ſucceſſor Odonis, alia via rem aggrediendam iudicauit. Et operæpretium eſt obſeruare, cùm diſputationibus, declamationibus & hypocriſi, non poſſent legem cœlibatus, & probibitonem coniugij inuehere, quibus tandem rationibus hoc perfecerint. Monachi ſparſerant fabulam, Gabrielem Angelum in charta quadam 12. articulos ſignatos detuliſſe, quòd coniugium ſacerdotum non eſſet tolerandum,

Beda.

Odo Cantuarienſis.

Dunſtanus.

Fabula de 12. articulis Gabrie Archangeli.

dum, mox Dunſtanus Romam ad Pontificem proficiſcitur, & inde redit in Angliam, anno 960. horribili bulla Iohannis 13: ornatus, qua ipſi dabatur ſumma authoritas, vt ſacerdotes Brytannici vel vxores abijcerent, & votum cœlibatus ſuſciperent, vel omnibus prorſus Eccleſiaſticis prouentibus exuerentur. Adiunxit verò ſibi Dunſtanus etiam brachium ſæculare Regis Edgari, vt ſi claue non poſſet ſoluere, gladio nodum illum diſſecaret. Cùmq́ ſacerdotes legitimas ſuas vxores nollent abijcere, Dunſtanus ipſos eo titulo, quaſi eſſent vaſa fornicationum, ab Eccleſijs cathedralibus expulit, & Monachos Benedictinos in ipſorum locum ſubſtituit, vnde nomen Canonicorum regularium ortũ, ad hunc vſq; diem durat. Multis verò bonis, tyrannis illa diſplicebat. Ortæ igitur fuerunt magnæ turbæ in regno Angliæ, circa annum 975. ita vt cauſa presbyterorum eiectorum, ad delectos iudices deferenda eſſet, qui cùm Vintoniæ in Monachorum conclaui, in frequenti conſeſſu ea de re agerent, & iam maior pars decerneret, presbyteros eſſe reſtituendos ad priſtinos honores. Ecce ſubitò vox audita eſt, non bene ſentiunt, qui presbyteris fauent. Verum quia imago Chriſti de cruce pendentis, quæ ibidem proſtabat, viſa fuit eam reddidiſſe vocem, ita fides habita eſt oraculo, vt presbyteri cauſa ceciderint, & turba omnis ſedata ſit. Hæc Polydorus lib. 6. Anglicæ hiſtoriæ,

Minæ Pontificis ad Anglos.

Gladius regis Edgari.

Sacerdotia Angliæ traduntur Monachis Benedictinis.

Turbæ in Anglia propter legemq; cœlibatus ortæ.

Vox incerto authore prolata litē diremit.

qui

qui addit, multos tunc exiſtimaſſe. Phœbi magis quàm Dei oraculum illud fuiſſe, hoc eſt hominum fraude non Dei nutu editum. Inde Canutus rex circa Annum Domini 1020. ſacerdotes, eò quòd vxorati eſſent, ex templo Burienſi, ſubſtitutis Monachis, eiecit, idem poſtea Eduardus fecit in collegio Oxonienſi.

Canutus, rex.

Redditæ ſacerdotib. Angliæ vxores

Anshelmus cœlibatum ſacerdotum propugnat.

Synodus Londinenſis.

Sed circa annum 1097. cùm rex Vuilhelmus, accepto annuo tributo, presbyteris cōiugatis vxores relinqueret, & reliquis poteſtatem faceret cōtrahendi matrimonium. Anshelmus Cantuarienſis ſe oppoſuit, & in ſynodo Londinenſi anno 1102. ſacerdotibus vxores prohibuit, varia in illa ſynodo diſputationes fuerunt, quibuſdam mundiſsimum hoc viſum fuit, quibuſdam verò periculoſum, ne dum mundicias viribus maiores appeterēt, in immundicias horribiles, ad Chriſtiani nominis ſummum dedecus, inciderent, ac mox anno ſequēti, publicis querelis ad Anshelmū delatum fuit, loco prohibiti coniugij, cœpiſſe per totam Angliam regnare vitium Sodomiticum, & ex Clero cōtagium illud etiam ad Laicos ſerpere, Anshelmus nouis edictis hoc reprimere ſtuduit, ſed fruſtra, cùm remedium diuinitùs inſtitutum prohiberet. Cùm verò ne hac q̄dem ratione prohibitio coniugij ab omnibus reciperetur, Anshelmus cauſam ad Romanū Pōtificem detulit, à quo miſſus Ioh. Cardinalis, in ſynodo Londinenſi, pontificia autoritate, coniugium ſacerdotum

Sodomiam parit lex cœlibatus.

Iohan. Cardinalis damnans coniugia ſacerdotum cum ſcorto captus.

dotum denuo prorſus damnauit. Anno 1125. ſed mirabili iudicio Dei, ſequenti nocte cum ſcorto in lecto deprehenſus, captus fuit. Cumq; Epiſcopi poſtea anno 1129. illam Cardinalis ſententiam executioni mandandam, à Rege Henrico flagitarent, is accepta à Clero pecunia, permiſit ipſis ſiue vxores, ſiue mulieres. Miſſus igitur tandem, Albertus Oſtienſis ab Innocentio anno 1138. coniugium ſacerdotum in perpetuum proſcribit ex Anglia. Et tamen poſtea etiam, multi eruditi ſacerdotes in Anglia, legitimas vxores & liberos habuerunt, quos recenſet Balæus 3. Centuria 10. Reliqui, qui vxores dimittebant, & eaſdem loco concubinarum, recipiebant, tolerabantur. Albertus Oſtienſis.

Hæc ex Balæi Centurijs, qui ex certis hiſtoricis ea deſcripſit, collecta, pro ratione inſtituti noſtri, hoc loco breuiter annotare volui. Et grata nobis debet eſſe illa hiſtoria. Manifeſtè enim oſtendit, Chriſtum Euangelium quidem ſuum Brytanniæ intuliſſe, circa annum ſalutis ducenteſimum, & illud per miniſtros tam coniugatos, quam cœlibes propagaſſe. Poſt quingentos verò demum annos, prohibitionem coniugij, à Romanis Pontificibus cœpiſſe eò inuehi, ſed maximè certaminibus, per quadragentos annos continuos & ampliùs, verè Romanenſibus artificijs, fabulam illam actam, non gladio Spiritus, quod eſt verbum Dei, ſed Monachorum

hypo-

hypocriſi, & clamoribus Pontificum bullis, regum gladijs, & Sathanæ præſtigijs. Hoc enim præcipuè in hiſtoria Anglicani cœlibatus obſeruandum eſt, quibus epicherematis, lex Pontificij cœlibatus, Eccleſijs Brytannicis obtruſa ſit. Inde enim ſtatui poteſt, ex cuius Spiritus officina, talia non argumenta, ſed epicheremata profecta ſint.

Hyberniæ Epiſcopi coniugati.

De Hybernia Eccleſijs Bernhardus in vita Malachiæ ſcribit, quod vſq; ad ſuam ætatem, Epiſcopi ibi fuerint vxorati. Et nominatim dicit, in ſede Archiepiſcopali Hyberniæ Armachana, ante Celſum, qui Bernhardi tempore vixit, octo viros vxoratos & literatos ſediſſe, qui ob vitandum laqueum voti cœlibatus, ordinationem à Romanis Pontificibus noluerunt petere. Et Malachias primus, legem cœlibatus ſacerdotum in Eccleſias Hyberniæ inuexit, circa annum Domini 1130. ſicut ſcribit Bernhardus.

Malachias.

Bulgari.

Porro quia Bulgaria inter Vngariam & Græciam ſita eſt, Romani Pontifices eam occidentalibus Eccleſijs adiungere conati ſunt, & populum hypocriſi externa cœperant dementare. Nam circa annum Domini 860. diſtin. 28. Bulgari Nicolaum primum conſulunt, vtrum presbyterum habentem vxorem, debeant ſuſtentare & honorare, an verò à ſe proijcere. Illis Nicolaus ita reſpondet vt oſtendat, ſe non re ipſa tantùm, ſed diſertis etiam verbis Paulo contradicere.

re. Paulus enim dicit: Oportet Epiſcopum Irreprehenſibilem eſſe, vnius vxoris virum. Nicolaus verò Bulgaris reſpondet, presbyteros coniugatos eſſe valde reprehenſibiles, ſed tamen poſſe tolerari, ſicut Chriſtus Iudam inter ſuos diſcipulos tolerauit, & ſicut Deus ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos & malos. Sed ſacerdotes Bulgari, per Epiſcopos ſuos Guntherum & Theodogutum, Nicolao iſti acriter ſe oppoſuerunt, & tyrannidem ipſi obiecerunt. Cumq́ȝ Pontifex ſua tonitrua & fulgara ipſis minitaretur, oſtenderunt ſe bullas non multum timere. Succeſſor verò Nicolai Adrianus ſecundus circa annum Domini 870. tres Legatos, Syluestrum, Leopardum & Dominicum miſit ad Bulgaros, vt ibi in Eccleſÿs omnia ad normam Pontificiam inſtituerent, & adduxerunt illi ſecum ſacertes Latinos, ſed Bulgari expulſis Latinis ſacerdotibus, Græcos retinuerunt, & Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ tandem ſe rurſus adiunxerunt.

Nicolai primi reſponſum Bulgaris datū de ſacerdotib. vxoratis.

Adriani II. in Bulgaris legationes.

Sed ad patriam Germaniam venio, quæ vt natio maſcula, ab initio recepti Euangelÿ, ad Hellebrandum vſqȝ per annos nongentos & amplius, coniugium ſacerdotum defendit & vſurpauit, ac iugum cœlibatus, ſicut poſtrema recepit, ita prima proiecit. Irenæus enim, qui ſcripſit circa annum Domini 180. teſtatur ſuo iam tempore celebres in Germania Eccleſias fuiſſe,

In Germania Euangeliū quando.

Irenæus.

& fidem earum ſimplicem, nihil continentem præter ea, quæ in Scripturis ſacris tradita ſunt, queq; in capitibus Catecheſeos habemus, deſcribit lib. 1. Vnde veriſimile fit quod dicitur, Creſcentem, quem Paulus ſcribit in Galliam abiiſſe, 2. Tim. 4. Moguntiæ docuiſſe fidem Chriſti. Hilarius etiam Epiſcopus vxoratus, circa annum Domini 350. narratur ſcripſiſſe ad Epiſcopos Germaniæ primæ & ſecundæ. & nominatim dicitur ad Vuormatienſem Epiſcopum ſcripſiſſe, de quodam Euphrate Agrippinenſi Arriano. Ambroſius etiam ad quãdam Germaniæ Reginam Fridgildam ſcripſiſſe dicitur. Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum, teſtatur ſe in Treuirenſi Eccleſia (vbi antea etiam Athanaſius latuerat) verſatum, & ibi dicitur cum Ruffino, Bonoſo & Florentio, κατηχήσεων magiſtros audiuiſſe. Et ex Germanica illa ſchola Catecheſeos, prodiit explicatio in ſymbolum Apoſtolicum, quæ Cypriani titulo fertur, ſed à Ruffino conſcripta eſt. Vnde poſt Irenæum, de doctrina & fide Eccleſiarum Germanicarum ſtatui poteſt. Ex illo etiam loco, Hieronymus epiſtolam ſcripſit ad duos illos Germaniæ ſacerdotes Sunnionem & Fridelum, qui cùm audiſſent, Hieronymum Hebraicæ linguæ peritum eſſe, petierãt deprauata quædam loca in pſalmis reſtitui. Tantopere hoc Hieronymo placuit, quòd exclamat in Epiſtola. Quis hoc crederet, vt Barbarus Getarũ ſermo, Hebraicam

Creſcens Moguntiæ docuit.

Hilarius ad Germaniæ Epiſcopos.

Ambroſius.

Hieronym.

Treuiris ſchola Catecheſeos.

Sermo getleus in Germania.

cam quærat veritatem, & dormitantibus imò contendentibus Græcis, ipſa Germania Spiritus ſancti eloquia ſcrutetur? &c. Et quia ſermonis Getarum meminit, quaſi diſtinguens eum ab Idiotiſmo Treuirenſi, hoc eſt, Germaniæ Ciſrhenanæ. In media igitur Tranſrhenana Germania, videntur duo illi ſacerdotes fuiſſe. Non diu enim poſt Hieronymum, Clodoueus Rex Francorum circa annum Domini 440. fidem Chriſtianam publicè ſuſcepit, & in prouincijs ſuis eam propagauit. Et Bonifacius fidem Chriſti in Germania inuenit, nō attulit. Hiſtoriæ enim manifeſtè teſtantur ab annis 80. ante Bonifacium, collapſam fuiſſe diſciplinam Eccleſiaſticam Francicis Eccleſijs. Ergo antea & veram doctrinam, & piam diſciplinam habuerunt. Clodoueus. Bonifacius.

Cùm igitur ſexcentos fermè annos Germania fidem Chriſti profeſſa eſſet, tempore Bonifacij & longè poſt legem cœlibatus ſacerdotum adhuc ignorauit. Non enim gregarij ſeu plebei tantùm ſacerdotes, matrimonia habuerunt in Germania, ſed præcipui etiam Epiſcopi. Nam Bonifacius circa annum Domini 730. inuenit Gebolibum (quem alij Gerbilionem appellant) Epiſcopum Moguntinum, cuius pater Geraldus ante ipſum Moguntiaci Epiſcopus fuerat, Auentinus libro tertio, pag. 294. Hedio ex vetuſtiſſimis diplomatis oſtendit, Paſchalem Epiſcopum Curiæ Rhetorum, circa annum 760. in ipſo Primi Epiſcopi Germaniæ coniugati fuerunt. Geraldus Mogunt. Paſchalis Curiæ Rhetorum Epiſcopus coniugatus.

Epiſcopatu habuiſſe legitimam vxorem, cuius adeo ipſum non puduit, vt voluerit nomen ipſius in principio quorūdam diplomatum addi & exprimi, & quidem honeſto titulo, quod eſſet Antiſtita ſeu Epiſcopa Curienſis. Antiſtita ſeu Epiſcopata. *Auentinus lib. 5. pag. 564.* de Hellebrandi tēpore ſcribens, inquit, *circa annum Domini 1075. Sacerdotes Germaniæ illa ætate publicè vxores, ſicut cæteri Chriſtiani, habebāt, & filios procreabant, ſicut in inſtrumentis donationum, quæ illi templis, Myſtis, Monachis fecere, inuenio: vbi hæ nominatim cum coniugibus teſtes citantur, & honeſto vocabulo presbyteriſſæ nuncupantur,* Presbyteriſſæ. *imò Hieron. Gebuilerus Pontificius noſtri tēporis Scriptor fatetur, ſicut etiā Balæus idem annotauit, tempore Henrici 4. circa annum Domini 1070. in Gallijs & in Germania circiter 24. Epiſcopatus fuiſſe, in quorum diœceſi, à ſuperiorib. ordinibus, ad infimum Clericū vſq; cōiugati fuerunt, & Nicolaus 1. circa annum Domini 865. ſcribens ad Rathulfum Epiſcopum Argentoratenſem, matricidæ cuidam imponit certam pœnitentiam, vt poſt quadriennium poßit quidem cōmunionis gratiam accipere, oblationes verò nō offerat ante alterum ſeptennium. Fuit ergo presbyter, quia offerendi poteſtatem habuit. Et tamen Nicolaus addit à propria verò & legitima coniuge non ſeparetur, ne in fornicationis voraginem corruat.*

Euangelium igitur Chriſti, ab Apoſtolorum

ſtatim

ſtatim tẽpore, in ſuperioribus Germaniæ partibus ſuſceptum, nõ iniecit ſacerdotibus germanicis laqueum cœlibatus ſeu prohibitionem coniugij. Ab initio enim ſuſcepti Euangelij, per annos fermè mille, coniugium ſacerdotum, non tantùm vſitatum, ſed honorificè habitum & defenſum fuit, in Germanicis Eccleſijs, ſicut ex illis, quæ iam recitauimus, patet.

Videamus iam, quando, per quos & quibus artificijs, lex cœlibatus in Germanicis Eccleſijs tentata, quantisq́; nõ tam difficultatibus, quàm totius imperij concuſſionibus, tandem per vim intruſa ſit. Circa annum igitur Domini 700. ob Regum negligentiam & crebra bella, magna licentia Eccleſias in Francia inuaſerat, ſacerdotes, canes & ſcorta alebant, luxu & auaritia perditi, inquit Auentinus. Non multò pòſt venit ex Anglia in Germaniam VVunefridus, qui perſpecto ſtatu Eccleſiarum in Francia, Romã pergit, rem omnem ad Gregorium II. defert. Is Vinofridum ſacræ philoſophiæ Magiſtrum Germaniæ gentibus deſignat, & Pontificio diplomate illi demandat prouinciam docendi Francos, & à malis falſisq́; ſacerdotibus purgandi. Anno 719. idibus Maij. Qui per biennium mandatis ſtrenuè defunctus, Romam reuertitur, & Vinofridi nomine in Bonifacium mutato, Epiſcopus creatur, & conceptu verbis inſcita Pontificum per Germaniam propaganda iurat. Anno 721. pridiè

Quando & per quos lex cœlibatus in Germaniam inuecta ſit.

VVunefrid. Anglus in Germaniã.

calendarum Decembris, verba iuramenti extant apud Auentinum pag. 288. Atq; diplomatis Pontificijs ad Reges & Epiſcopos Germaniæ ablegatur. Dignum autem eſt obſeruatione, quòd Bonifacius ille, cùm tale mancipium Pontificis factus eſſet, vt Nauclero teſte, condiderit flagitioſum illud capitulum diſtinct. 40. Si Papa, non ſtatim primo congreſſu ad Romanorum Pontificum placita, ſicut iurauerat, Germanos obligare auſus fuit. Multi enim ſe ipſi opponebant, quod afferret diſſentanea Apoſtolorum doctrinæ. Vt Sydonius Virgilius, Adelbertus. Claudius, Clemens Scotus. Ideo Gregorius ſcribens ad Epiſcopos Bauariæ, non audet primo ſuas traditiones offerre, ſed illa ipſa fundamenta doctrinæ Chriſtianæ repetit, quæ intelligebat in Eccleſiis Germaniæ tunc recepta & vſitata eſſe. Ita enim inquit apud Auentinum pag. 290. Controuerſiæ, ſecundum Chriſti ſeruatoris noſtri legem, & placita Euangelij, Pauliq; legati Chriſti ſcita, cognoſcantur. Et in fine addit: Nemo ſe perfectum, nemo Iuſtulum, nemo Sanctulum eſſe confidat. Tota Vita Chriſtiani pœnitentia eſt, & bellum: Imbecilles & homines ſumus omnes, egemus clementia Dei. Sed contradicentibus ſub alia ſpecie expulſis, mox ſub prætextu reformationis prauæ vitæ ſacerdotum, doctrinæ etiam mutatio tentata eſt, & Pontifices ſuum fermentum admiſcuerunt, Noui enim Epiſcopi ad Canonum

Capitulum diſtin. 40. Si Papa, eſt Bonifacij huius.

Pontifici, qui in Germania reſtiterunt.

Gregorij literæ ad Bauaros.

nonum ſtatuta alligabantur, & mandatur ipſis, vt ex Romanæ ſedis doctrina, populum informēt apud Nauclerum pagin. 786. & ſequenti. Hinc Gregorius ſecundus mandauit. Baptiſmum, citra mortis neceſsitatem, non eſſe adminiſtrandum, niſi in feſto Paſchatis & Pentecoſtes. Mox Gregorius tertius addidit. Quiſq; fidelis pro ſuis mortuis verè Chriſtianis licitè poteſt offerre, debetq; presbyter eorū facere memoriam. Nauclerus pag. 787. quod diligenter notetur, oblationes pro mortuis, in Eccleſijs Germanicis, per annos fermè ſeptingentos, non fuiſſe, ſed per Bonifacium primò introductas. Sed ad hiſtoriam cœlibatus reuertamur.

Baptiſmi adminiſtratio quando.

Gregor. III.

Oblationes pro defunctis quando in Germania.

Inter capita igitur reformationis Eccleſiarum in Germania per Bonifacium, non poſtremum erat lex cœlibatus, ſeu prohibitio coniugij ſacerdotum. Sed quia Bonifacius animaduerterat, Germanos à vagis libidinibus abhorrere, amantes verò, reuerentes & tenaces eſſe legitimi fœderis coniugalis, ſicut ipſe Bonifacius apud Nauclerum Tom. ſecundo pagin. 1. ſcribit, in antiqua Saxonia, ſi virgo in paterna domo ſtuprata, vel matrona fuerit adulterata, ſtrangulatam cremant, & ſuper foſſam ſepulturæ corruptorem ſuſpendunt, aut Cingulotenus veſtibus ſuccisis flagellant, caſtæq; matronæ pungunt de villa in villam, donec interimant, &c. Pontifex igitur non auſus fuit,

Germani infenſi libidinibus vagis & amentes coniugij.

Antiquorū Saxonum animaduerſio ſeuera in ſcortationes & adulteria.

ſacerdotibus Germanis primo aditu legitimum coniugium prohibere. Sed Gregorius ſecundus hoc tantùm mandauit Bonifacio. Epiſtola 3. Ne digamos in ſacerdotum ordinem cooptaret. Gregorius verò tertius de reformatione ſacerdotum, quos fornicatores & adulteros eſſe acceperat, ita ſcribit ad Epiſcopos Bauariæ: Nemo ſcorta aut concubinam alat, quiſq; aut caſtè viuat, aut vxorem ducat, quam repudiare fas non eſto, Auentinus pag. 290. Sed poſt hunc cùm Bonifacius à Zacharia Pontifice peteret conſilium, quid agendum ſibi eſſet, ſi inueniret ſacerdotes fornicarios & adulteros, Reſpondet Zacharias, Dominus dicit: Sacerdotes mei ſemel nubant. Et Apoſtolus vnius vxoris virum vult. Et hoc ante ſuſceptum ſacerdotium vti licitum eſt, nam à die ſuſcepti ſacerdotij, etiam ab ipſo proprio coniugio prohibendi ſunt. Item quomodo plures vxores habere præſumunt, quibus nec vnam conceſſum eſt, poſt ſuſceptum miniſterium, attrectare? Ita quidem Zacharias. Sed dignum obſeruatione eſt, quod illud de prohibitione coniugij ſacerdotum Bonifacius vel non auſus fuit Germanis proponere, vel non potuit obtinere. Extat enim deſcriptio Synodi à Carolamanno conuocatæ. Anno Domini 742. & à Bonifacio celebratæ, apud Auentinum pagin. 292. & apud Nauclerum pagin. 791. vbi prorſus nulla fit mentio prohibitionis coniugij ſacerdotum,

Digamis interdictũ ſacerdotio in Germania.

Zacharias prohibet cõiugium ſacerdotum in Germania.

Bonifacius eam prohibitionem nõ audet publicare.

dotum, quam Zacharias mandauerat, Et poſt illud etiam tempus, ſacerdotes in Germania vxoratos fuiſſe oſtendimus. Sed hoc tunc ſtatutum fuit: Sacrificuli adulteri, ſcortatores, ſacris opibus nequaquam alantur. Item, Sacerdos ſcortator, libidinisq́ mancipium, in carcere pane & aqua paſtus, pœnas luat. Et nullus in domo ſua ſub introductā mulierē habitare permittat, &c. Interea verò Bonifacius ita concionabatur, vt obliquè ad cœlibatum alluderet: Sacerdotes debere cupiditatibus imperare, libidines refrenare, voluptates ſpernere, &c. Et Zacharias poſtea cùm videret lege & mandato, ſe non poſſe prohibitionem conſuetudinis coniugalis apud Germanos obtinere, ſcribit Eccleſijs Galliæ & Franciæ, Anno 743. precario vel conſulendo proponens, vt in poſterum cœlibes ad ſacerdotum aſſumant. Hæc enim ſunt eius verba: Si Bonifacio dicto audientes eritis, & caſtos ab omni venere ſacerdotes vobis delegeritis, quemadmodum iure diuino præſcribitur, & noſtro munere functus Bonifacius frater noſter prædicat, omnibus formidoloſi eritis Barbaris. Auentinus pag. 296.

Sacrificuli ſcortatores, adulteri.

Cœlibes ad ſacerdotia euehendos.

Circa idē verò tempus diuus Virgilius, ex Hybernia ad Reges Franciæ venit, cum Dabda Græco ſacerdote, Cumq́ Hybernici & Græci coniugium ſacerdotū tunc probarent & defenderent, Bonifacius quæſiuit occaſionem, vt Virgilium expelleret. Et quia Virgilius Philoſophiæ peritus,

Virgilius è Frācia pulſus à Pontificijs.

De Antipodibus.

de Antipodibus alicubi diſputarât, hanc occaſionem Bonifacius Philoſophiæ ignarus arripuit. Et

Cauſa falsò prætexta perſecutioni

Zacharias reſcripſit: Virgilium Philoſophum à templo Dei & Eccleſia depellito, ſi illam peruerſam doctrinam fuerit confeſſus. Ita Bonifacius quidem per annos 36. varijs modis coniugium ſacerdotum in Germaniæ Eccleſijs attentauit, ſed tamen prohibitionem eius, & legem cœlibatus, non potuit in Germanicas Eccleſias in vniuerſum inuehere. In ſecundo tomo Conciliorum referuntur ſane Concilia quædã in Germania celebrata, in quib. coniugium ſacerdotib. prohibitũ legitur: Sed inſignẽ & manifeſtã fraudem, imò luculen-

Crimen falſi cõmiſſum in deſcriptione Concilij Moguntiaci.

tum crimẽ falſi deprehendi in deſcriptione Concilij Moguntiaci Anno 813. Ibi enim 10. Canon ita legitur: Clerici caſtimoniam inuiolati corporis perpetuò conſeruare ſtudeant. Quòd cũ legerem, primò videbam non poni legem neceſſariam, ſed tradi conſilium, vt ſtudeant continentiæ Clerici. Cum verò attentius totum illum Canonem perluſtrarem, vidi Concilium Moguntinum, in illo Canone nihil aliud agere, quàm quòd regulam Clericorum ex Iſidoro (quæ repetitur diſt. 23. his igitur) ad verbum tranſcribunt. Sed cum regu-

Regula clericorum Iſidori.

la illa Clericornm expreßè ita habeat, ſicut etiam in Huldrici Epiſtola citatur. Clerici caſtimoniam inuiolati corporis perpetuò conſeruare ſtudeant, aut certè vnius matrimonij vinculo fœderentur, Rhapſodi Conciliorum (cum reliqua

qua adverbum ex cap. His igitur, deſcribantur) illam particulam, de matrimonio clericis conceſſo, aſtutè, ne dicam perfidè & ſceleratè, luculento crimine falſi, expunxerunt & omiſerũt. Atq; hinc ſtatuatur quantum fidei rhapſodÿs illis tribuendum ſit. Eadem enim fide etiam cap. Quoniam, &c. in tomis illis omiſerunt. Ita etiam Vuormacienſi Concilio inſerti ſunt Canones, tranſcripti ex ſecundo & quinto Carthaginenſi, de prohibitione coniugÿ ſacerdotum, cum tamen poſtea, & Hellebrandi etiam tempore, ſacerdotum coniugium in Germania vſitatum fuerit, ſicut ſupra oſtendimus.

Memorabilis autem eſt hiſtoria certaminis inter Nicolaum primum & Huldericũ Epiſcopum Auguſtanum, de prohibitione cõiugÿ ſacerdotum circa annum 860. Et ne quis cauilletur Epiſtolam Vlrici à noſtris confictam eſſe, mentionem eius facit & argumentum exponit Aeneas Syluius in ſua Germania. Et reperta eſt, ante mota ſaculi huius certamina, in Bibliotheca quadam Hollandiæ. Vide Hedionem Eccleſiaſtica hiſtoria lib. 8. cap. 12. Et ne nominis æquiuocatio lectorem turbet. Alius eſt Vdalricus Auguſtanus, quem Auentinus ſcribit mortuum eſſe Anno 973. Hunc verò Huldericum Aeneas Syluius ſcribit mortuum Anno Domini 900. ætatis 83. Et digna eſt Epiſtola illa Huldericbi, quæ extet & legatur in Eccleſia. Meliùs enim quàm omnes

Certamen Nicolai I. & Hulderici Auguſtani; de prohibitione coniugÿ ſacerdotum.

omnes illorum temporum hiſtorici oſtendit, quibus argumentis res vtrinq; acta ſit, & pro coniugio & contra coniugium ſacerdotum. Nō *autem hoc loco integram illam Epiſtolam, quæ aliâs extat adſcribemus, ſed argumenta tantùm in vtramq; partem excerpemus, retentis ipſius Vlrici verbis.* Nicolaus *igitur diſt. 32. cap. de illo* Clerico, *reprehendens* Odonem Epiſcopum *Vienenſem in* Gallijs, *eò, quòd ipſius autoritate ſubdiaconus Aluericus vxorem duxerat, decretum fecit:* Nulli *vnquam* Clericorum, *exceptis* Lectoribus & Cantoribus, *vxorem habendi licentiam dandam eſſe.* Et *decretum illud, ad* Germanicas *etiam* Eccleſias *miſit, atq; executionem eius* Epiſcopis *mandauit. Huldericus verò, non tantùm recuſat hoc facere, ſed oſtendit, quibus argumentis ſacerdotes* Germaniæ *coniugium ſuum defenderint, quia ſcilicet.* I. *In veteri Teſtamento* Dominus *ſacerdoti coniugiũ conſtituit.* II. Non *legitur hoc in nouo* Teſtamento *interdixiſſe.* III. Chriſtus & Paulus *affirmant, non omnes poſſe capere conſilium continentiæ.* IIII. Paulus *diſertè dicit, ſe non habere præceptum* Domini *de cœlibatu.* V. Paulus *expreßè dicit,* Epiſcopi & Diaconi *ſint vnius vxoris viri.* VI. Paulus *ſine exceptione, dicit, propter fornicationẽ vnuſquiſq; habeat ſuam vxorem.* Item, *meliùs eſt nubere quàm vri.* VII. Citat Canonem Apoſtolorum: *Ne clericus vxorẽ propriam ſub obtentu reli-*

Argumenta quibus Germaniæ Epiſcopi ſuum coniugium defenderũt.

religionis abijciat. VIII. *Citat decretum Syl-ueſtri, quod ſtatuit, Vxorem Diaconi à ſacerdote benedicendam eſſe. Quòd decretum Pontificij in ſuis conciliorum tomis, ſicut alia quædam, ex-punxerunt.* IX. *Allegat regulam clericorũ, quæ extat diſt. 23. Clericus ſit pudicus aut certè vnius matrimonij vinculo fœderatus.* X. *Quia Nicæna Synodus ſacerdotibus coniugium liberum permi-ſit.* XI. *Paulus dicit, Alligatus es vxori, noli quærere ſolutionem. Nam & qui vxores habent poſſunt eſſe tanquam non habentes: Et qui nu-bunt, poſſunt in Domino nubere, hoc eſt, ſicut ipſè explicat, in contrahendo matrimonio nihil quòd Dominus prohibeat attentare.* XII. *Dicit præ-ceptum cœlibatus ſacerdotum eſſe oneroſum & importabile, contra Euangelicam inſtitutionem & Sancti ſpiritus dictationem, contrarium tàm veteri, quàm nouo Teſtamẽto. Chriſtus enim di-cit: Qui poteſt capere capiat: Iſti verò dicunt, Qui nõ poteſt capere feriatur anathemate. Item, dicit eſſe morbum, imò peſtilentiam, prauitatem intentionis, fatuam & turpem ſuggeſtionem, doctrinam phariſaicam, periculoſum hæreſis de-cretum, Imò hæreſin quàm cæci, duces cæcorũ in Eccleſiam Dei introducant, manipulum ziza-niæ, & commentum totius inſaniæ, imò eſſe ſpi-ritus illos erroris, et doctrinas Dæmoniorum pro-hibentium nubere.* XIII. *Fructum cœlibatus Pontificij admodum graphicè depingit, et allegat*

ſenten-

Fructus cœlibatus Pōtificij.

ſententiam Auguſtini: Nullum tàm graue facinus, quin admittendum ſit, vt deuitetur peius. Multi verò aſſentatores, hominibus non Deo, pro falſa ſpecie cōtinentiæ placere volentes, grauiora cōmittunt: Patrum ſcilicet vxores ſubagitant, maſculorum ac pecudū amplexus nō abhorrent, in quouis ſanctiſsimo ordine conſtituti, alienis vxoribus non dubitant abuti. Cumq; quidā Epiſcopi & Archidiaconi, ita præcipites ſint in libidinem, vt neq; adulteria, neq; inceſtus, neq; maſculorum (proh pudor) turpiſsimos amplexus ſciant abhorrere, tamen caſta clericorum coniugia dicunt ſibi fœtere, & ab eis iubent & cogunt clericos abſtinere. Et dicunt honeſtiùs eſſe pluribus occultè implicari, quàm apertè in hominum vultu & conſcientia, cum vna ligari. Sed væ vobis Phariſæi, qui omnia facitis propter homines. Item Clerici dum licita vnius mulieris conſortia (Phariſaico furore deuicti) relinquere coguntur, fornicatores & adulteri, & aliarū prauitatum turpiſsimi miniſtri efficiuntur. Et quòd flendo cernimus omnes in ſupradictis ſæuiūt ſceleribus. Inde tantùm Eccleſia Dei ſcandalum, tantùm clerus deſpectum patitur. Ne igitur Eccleſia vnica Domini Sunamitis, adulterinis diutiùs vſa maritis, regale ſacerdotium, per irrecuperabile â ſuo ſponſo Chriſto auellatur diuortiū, extirpanda eſt phariſaica illa doctrina ab ouili Dei. Hæc omnia ſunt Vlrici verba.

Secundò,

Secundò, Argumenta aduerſariorum prohibentium ſacerdotibus coniugium, recitat & refutat Huldericbus. I. *Clerici debent ſe caſtrare propter regnum cœlorum. Paulus dicit ſe de cœlibatu præceptum Domini non habere, conſilium autem dare. Et Chriſtus dicit: Nō omnes hoc conſilium capere poſſe.* II. *Sine caſtimonia nemo videbit Deum. Reſpondet, Caſtimonia nō eſt in virginali flore, ſed etiam in coniugali coniunctione.* III. *Prætenderunt ſpeciem externam ſanctitatis & puritatis in cœlibatu corā hominibus. Reſpondet, Potiùs deberent nobis perſuadere, vt in cōſpectu eius, cui omnia nuda et aperta ſunt, erubeſcamus peccatores eſſe, q̄ in cōſpectu hominū mundi, Nam qui hominib. placent, apud Dominū cōfuſi ſunt, ſecundū Pſalmiſtā.* IIII. *Oppoſuerūt exemplum aliorū cœlibum ſeu continentiū, et inde ipſi Epiſcopi clericos coniugatos in deſpectū adduxerunt. Ad hoc argumentum dupliciter reſpondet Vlricus. Non debetis præſumere de donis veſtris, nec propterea alienum ſeruum iudicare. Deindè dicit, falſam eſſe ſpeciem cōtinentiæ, ſub qua fœdiſsimæ libidines lateant, &c.* V. *Allegârunt exemplum Gregorij Magni, Sed hoc refutat oppoſita narratione de capitib. ſex milium infantum, quam ſupra recitauimus.* VI. *Illud Pauli, propter fornicationē vnuſquiſq; vxorē ſuam habeat, ſpecialiter ad laicos pertinere, mētiuntur hypocritæ inquit Vlricus. Nā illud Apoſtolicum dictum verè*

Argumenta prohibentiū coniugium ſacerdotū.

nullum

nullum excipit, &c. VII. *Maritum vnius vxoris de Eccleſia interpretati ſunt. Sed Vlricus hanc deprauationẽ ita refutat, quia Paulus addit, qui ſuæ domui præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiam Dei curabit?*

Aliquid legis de cœlibatu inter dimicatiões ipſas tamen adhæſit in Germania.

Tertiò, In illa Hulderici Epiſtola etiam hoc obſeruandum eſt, quomodo inter ipſa certamina, aliquid tamen de lege cœlibatus ſubindè adhæſerit, & ipſa ſenſim, quaſi per cuniculos irrepſerit. Nam ex verbis Vlrici manifeſtè colligitur, vſq; ad illud tempus in Germania Epiſcopos monuiſſe tantùm, imò rogaſſe clericos (his enim verbis vtitur:) Vt ſi poſſent, ſtuderent cõtinentiæ, non aũt iuſsiſſe, multò minus coegiſſe: Nicolaum verò & quoſdam Epiſcopos, imperioſa quadam violentia cœpiſſe iubere & cogere. Et illum quidem laqueum, Germania libertatis amãs, maſcula reſponſione per Huldericum tunc quidem excuſsit. Sed tamen ex illis certaminibus duo hæc adhæreſcere cœperunt, ſicut Vlrici verba oſtenduut. I. *Quia Epiſcopi cœlibes clericos coniugatos deſpiciebant, & in contemptum apud alios etiam adducebant, multi nõ idonei ad cœlibatum, externam ſpeciem continentiæ coram hominibus affectabant.* II. *Quidam cum aſſumerentur ad ſacerdotium, ſua ſponte, vel manu vel ore, votum faciebant cõtinentiæ. Et illi poſtea ad exequendum votum ex debito, ſicut Vlricus inquit, cõſtringebantur, aut ab ordine deponebantur, Sed tamen*

Initio rogati ſacerdotes ſunt cõtinentię ſtudere, pòſt iuſsi.

Duo mala ex his certaminib. nata.

Simulatio continentię.

Votum continentiæ.

liberum

liberum tunc erat ordinandis, non vouere. Dicit enim Epiſtola, ſacerdotes huius voti neſcios, omnino ſcias non eſſe cogendos. Ordinandis liberũ erat non vouere

Has obſeruationes ex Hulderici Epiſtola, ipſius verbis annotare volui. Totam enim hiſtoriam de coniugio ſacerdotum in Germania, clariùs illuſtrant, quam multorum hiſtoricorũ de iſtis temporibus prolixæ ſcriptiones. Tantùm aũt Vlricus graui, ſolida, maſcula & verè Germana ſua reſponſione effecit, quod ex illo tempore, libertas coniugij ſacerdotum in Germania, intemerata manſit, per annos fermè ducentos, vſq; ad Hildebrandum. Scribit enim Balæus 2. Centuria 12. Circa illa tempora fuiſſe in Germania cœnobia Monialium nobilium, vnde exire & honeſtè nubere poterãt, excepta Abbatiſſa. Et addit Monachos ſeu Canonicos Huldrici Auguſtenſis, potuiſſe vxores ducere vſq; ad Hildebrandi tempora. Bruſchius etiam annotat, circa annum Domini 950. plures Monachos cœnobij Fuldenſis, ſub Abbate Hadamario, matrimonia contraxiſſe. Monialium & Monachorum cõiugia in Germania. Monachi Fuldenſes coniugati.

Nec tamen deſtiterunt Romani Pontifices, practicis Italicis coniugium ſacerdotum Germaniæ attentare. Et circa annum milleſimum, Brunonem Auguſtenſem Epiſcopum ſubornârunt, vt is Hulderichi Epiſtolam, qua ſe premi ſentiebant, contrario decreto cœlibatus irritam faceret. Sed is, ſicut ex Bruſchio Balæus ſecund. Centuria 43. annotat, ideo miſe- Infectantur Pontifices porrò coniugia ſacerdotum Germaniæ. Bruno Auguſt Epiſcopus occiditur, quòd cœlibatũ vrſit.

 rabiliter

rabiliter cæſus fuit, amputatis pedibus, manibus & capite.

Leo 9. Germanus, cœlibatū vrget.

Poſtea circa annū Domini 1050. cùm haberent Pontificem natione Germanum, Leonē 9. hominem ſimplicem, illū inſtigârunt, vt in ſynodo Moguntinenſi, cū 40. Epiſcopis coniugia ſacerdotum prohiberet & dānaret, exiſtimantes, Germanos à populari ſuo faciliùs paſſuros, ſibi laqueū cœlibatus inijci. Et tunc quidē Germania nō habebat Huldericbum aliquē, qui ſe opponeret. Nicetas verò Abbas Græcus, edito ſcripto, coniugiū ſacerdotum contra Pontificias illas dānationes defendit. Quia verò magno conatu, Pontificia cohors contra Nicetam hunc ſcripſit, et hæreticū ipſum declarauit diſt 31. cap. Omnino, Apparet Nicetā illum non in Græcia vixiſſe, nec pro Græcis ſcripſiſſe, quorū ſacerdotib. cōiugia ſine aliqua Occidentalium contradictione, libera erant, ſed ſi non in Germania, certè in aliqua Eccleſia Occidentali hæſiſſe, & pro coniugio ſacerdotum Occidentalium ſcripſiſſe. Nam ex Auentino oſtendimus, Dabdam Græcum ſacerdotem in Sueuia miniſterio Eccleſiaſtico functum, Certè Leo nonus Nicetæ huic latinè reſpondit, Nec Græcos in Orientali Eccleſia exiſtentes, audebant hæreticos proclamare, propterea, quòd coniugium ſacerdotum probarent & defenderent. Ergò Occidentalis Eccleſiæ membrum fuiſſe hunc Nicetam veriſimile eſt.

Nicetas cōiugia ſacerdotū tuetur, & hęreticus declaratur.

Poſt

Poſt Leonem, Nicolaus ſecundus, Presbyterorum vxores primus concubinas iudicauit, & nuptias eorũ fornicationes. Ac quia ex Niceta ſcripto animaduerterat, homines plus moueri eruditis ſcriptis, quàm nudis et imperioſis mandatis ſeu prohibitionibus, excitauit Petrũ Damianum Epiſcopum Hoſtienſem, vt is publico aliquo ſcripto, cõiugium ſacerdotum damnaret, præſertim cum eo tempore etiam Auxentius Mediolanenſis coniugio ſacerdotum patrocinaretur, ſed irrita erant hæc omnia. Sacerdotes enim Germaniæ, illo tempore nihilominus publicè vxores habebant, & liberos procreabant, ſicut cæteri Chriſtiani, inquit Auentinus.

Nicolaus ſecundus.

Petrus Damianus inſectator cõiugij ſacerdotum.

Auxentius Mediolanenſis.

Gregorius igitur ſeptimus (quẽ Germani verè & fatali nomine Hellebrandũ, hoc eſt, Titionem infernalẽ appellârunt) videns ſacerdotibus Germaniæ, nec diſputationib. nec Concilijs, nec mandatis, nec prohibitionib. coniugiũ poſſe eripi, cogitauit cœlũ terræ potiùs miſcendũ eſſe, q̃ Germaniæ Eccleſijs hanc libertatẽ relinquendã. Fulmen itaq; execrationis expediuit, atq; illud primũ in aliquot imperij principes, & in ipſum deniq; imperatorẽ vibrauit, quos cũ fatali quodã ſucceſſu ſolio deieciſſet, & totum imperiũ perfidia, bellis, rapinis, incẽdijs, & cædibus turbaſſet, iudicauit oportunũ et fatale hoc tẽpus eſſe, quo miſerã turbã ſacerdotũ, ex poſſeſſione ſancti, caſti, & honorabilis cõiugij, q̃ vſurpatione annorũ fermè mille

Grego. VII. Hellebrandus fulmine anathematis ſacerdotum coniugia diſijcit.

præſcripſerant, ſemel in perpetuum deturbare poſſet. Prævidebat enim turbatis & exterritis, omnib. nullum Carolomannũ, nullum Hulderichum futurum, qui patrociniũ coniugij ſacerdotum vel ſuſcipere auderet, vel ſuſtinere poſſet, Ac ſi ex hiſtorijs conſideretur quàm profligatũ Diaboli organon Hellebrandus iſte fuerit, quali temporum ac rerũ ſtatu quàm truculẽta tyrannide, et quàm funeſtis turbis, coniugiũ ſacerdotib germaniæ extorſerit, non opus erit diſputare, an ex Deo vel ex hominib. illud ſit, manifeſtũ enim erit ſimpliciter ex Diabolo eſſe. Sed hiſtoriã illam de virtutib. Hellebrandi, quæ alias nota eſt, & aliundè peti poteſt, hoc loco nõ repetemus. Tantùm igitur ea, quæ ad cœlibatus hiſtoriã pertinẽt, breuiter annotabimus. Et ex diligenti hiſtoriarũ collatione deprehendi, tragœdiam illã hoc modo & ordine ab Hellebrando, contra coniugiũ ſacerdotum in Germania actã: Statim inito Pontificatu circa annum 1072. anteceſſorum ſuorũ Leonis & Nicolai decreta de lege cœlibatus, quorum ipſe rogator & architectus fuerat, ſtrenuè cœpit vrgere, miſſis hùc illùc ad Epiſcopos Germaniæ literis, vt legem illam clericis ſuis perſuaderẽt. Nam in Epiſtola ad Cõſtantienſes ita ſcribit: Miſimus Epiſcopo veſtro Othoni literas exhortatorias, per quas iniunximus illi, vt caſtitatem (hoc eſt cœlibatũ) clericorũ ſtudioſè prædicandã ſuſciperet. Epiſcopi verò illud, quia contra Scripturam,

Hellebrandus organõ Diaboli.

Narratio tyrannidis Hellebrandi qua ſacerdotib. Germaniæ cõiugia eripuit.

Epiſtola Hellebrandi ad Cõſtantienſes.

contra

contra decreta veræ antiquitatis, & cōtra vetuſtiſsimam Germanicarum Eccleſiarū conſuetudinē erat, facere recusârunt. Præcipuè verò Conſtantienſis Epiſcopus grauiter ſe Pontifici oppoſuit, ſicut teſtatur Epiſtola Hellebrandi ad Conſtantienſes, quæ extat apud Nauclerum tomo 2. pagina 140. Ex qua etiam colligitur, Hellebrandi decretum duo hæc capita comprehendiſſe. I. Vt clerici, qui vxores haberēt, eas dimitterēt. II. Vt qui adhuc cœlibes eſſent, nullas vxores ducerent, Hæc enim ſunt verba Epiſtolæ illius: Epiſcopus veſter palàm clericis ſuis iuſsioni noſtræ contraria permiſit, ita, vt qui mulierculas (intelligit aūt legitimas vxores) habuerant, retinerent, & qui non habebant illicita temeritate ſubintroducerent. (hoc enim verbum ſubintroducendi, quo Nicænus Canon illicita mulierum contubernia notauit, Hellebrandus iſte ad legitimum coniugium detorſit) Epiſcopū etiā Argentoratenſem huic Pontificis machinationi reſtitiſſe ſcribunt. Summa decreti Hellebrandici. Argentoratenſis Epiſcopus Hellebrādo refragatur.

Sed Hellebrandus cū videret, ſe hac ratione nō poſſe Germaniā ſub iugū cœlibatus mittere, manifeſtam vim adhibendā iudicauit. Romæ igitur Concilium centum & decem Epiſcoporum congregauit anno 1074. vbi cum prius Imperatorem fulmine ſuæ execrationis ſolio deturbaſſet, et ſubditos ab obedientia abſoluiſſet, hoc etiā decretum fecit, quòd Hirſfeldēſis et Nauclerus hiſce verbis deſcribunt: Vt Presbyteri vxores nō habeant, ha- Concilium Roum. Decretum Cōcilij contra cōiugiū.

 bentes

bentes aut dimittãt, aut deponantur, Nec quiſq́ omnino ad ſacerdotiũ admittatur, qui nõ in perpetuum continentiã vitamq́ cœlibẽ profiteatur. Hæc poſterior clauſula ideò addita fuit, quia antea (ſicut ex Epiſtola Vlrici, & ex Epiſtola Gregorij ad Cõſtantienſes oſtenſum eſt) in Germania clericis, quando ad ſacerdotiũ aſſumebãtur, liberum erat, pro ratione doni cuiuſq́, vel cõtinentiam promittere, vel licentiã contrahendi et vſurpandi cõiugij retinere. Auentinus decretum illud Hellebrandi his verbis deſcribit pagi. 603. Sacerdotem, qui vxorẽ habeat, rem diuinã non facere, eius ſacrificia ſummopere à populo, ne cõtagione polluatur, euitãda. Neq́ illis vllo pacto decimas et huiuſcemodi donatiua tribuẽda eſſe. Et pag. 564. Sacerdotes coniugatos Hellebrandus Nicolaitas appellat, incœſtus condẽnat, curia ſacerdotũ mouet, &c. Vincent. lib. 26. cap. 45. Gregorius celebrata ſynodo, vxoratos ſacerdotes à diuino officio remouit, et laicis Miſſam eorũ audire interdixit.

Vincentius.

Promulgatio decreti Hellebrandi in Germania contra ſacerdotum coniugia.

Decretũ verò illud Hellebrandi nõ cõmuni more publicabatur, ſed ſcribebat ipſe nõ Epiſcopis tantùm et ſacerdotib. ſed mandabat laicis etiã, vt illud ſuũ decretũ ſtrenuè exequerẽtur, ſicut Nauclerus ſcribit. Auentinus rẽ ita narrat pag. 564. Pontifex ſcribit Caſari, Ducibus, Principib. maximè Bertoldo, Rudolpho, Vuelphoni, Alberto, & vxoribus horũ, ac mulieribus, cæteriſq́ quoſcunq́ idoneos credidit. Itẽ, Epiſcopis, ſacrificulis, & ipſi etiam

etiam populo, vt ſacerdotes cõiugatos, velut ſceleratos & impios deuitent, eorũ ſacrificia, colloquia, ſermones, conuiuia, haud aliter quàm cõtagionem fugitent, illos ſalutare, reſalutaréue maximam impietatẽ eſſe docet, ijs parere, & reditus Eccleſiaſticos reddi vetat, &c. Et quia terribilis factus iam erat Pontifex, ab execratione Imperatori intẽtata, eodem fulmine Epiſcopos etiam territ. Conſtantienſi enim clero & populo ita ſcribit apud Nauclerum: *Apoſtolica autoritate omnib. pracipimus, vt Epiſcopo veſtro, ſi ſedi huic rebellis extiterit, nullam obediẽtia reuerentiam exhibeatis, neq; id animæ veſtræ pernitiẽ eſſe putetis. Ab omni enim ſubiectionis illius iugo, beati Petri autoritate vos abſoluimus, &c.* Hoc epicheremate Epiſcopis os obturatũ fuit, ſed Clericorũ cœtus in Germania, aduerſus hoc decretũ Hellebrandi vehementer infremuit, clamitans hominẽ planè hæreticũ, & veſani dogmatis eſſe, q oblitus ſermonis Domini (quo ait: Nõ oẽs capiunt verbũ hoc, qui poteſt capere capiat. Et Apoſtoli: Qui ſe non cõtinet, nubat: Meliùs eſt enim nubere quàm vri) violenta exactione homines viuere cogeret ritu Angelorum, & dum conſuetum curſum naturæ negaret, fornicationi & immunditiæ frena laxaret. Quòd ſi pergeret ſententiam cõfirmare, malle ſe ſacerdotiũ, quàm coniugium deſerere, et tunc viſurum eum, cui homines ſorderent, vndè gubernandis per Eccleſiam Dei plebibus, angelos

Hellebrandi in Epiſcopos Germaniæ tyrãnis.

Indignatio cleri Germaniæ in Hellebrandum.

De Antipodibus.

de Antipodibus alicubi diſputarât, hanc occaſionem Bonifacius Philoſophiæ ignarus arripuit. Et

Cauſa falsò prætexta perſecutioni

Zacharias reſcripſit: Virgilium Philoſophum à templo Dei & Eccleſia depellito, ſi illam peruerſam doctrinam fuerit confeſſus. Ita Bonifacius quidem per annos 36. varijs modis coniugium ſacerdotum in Germaniæ Ecclesijs attentauit, ſed tamen prohibitionem eius, & legem cœlibatus, non potuit in Germanicas Eccleſias in vniuerſum inuehere. In ſecundo tomo Conciliorum referuntur ſanę Concilia quadā in Germania celebrata, in quib. coniugium ſacerdotib. prohibitū legitur: Sed inſignē & manifeſtā fraudem, imò luculentum crimē falſi deprehendi in deſcriptione Concilij Moguntiaci Anno 813. Ibi enim 10. Canon ita legitur: Clerici caſtimoniam inuiolati corporis perpetuò conſeruare ſtudeant. Quòd cū legerem, primò videbam non poni legem neceſſariam, ſed tradi conſilium, vt ſtudeant continentiæ Clerici, Cum verò attentius totum illum Canonem perluſtrarem, vidi Concilium Moguntinum, in illo Canone nihil aliud agere, quàm quòd regulam Clericorum ex Iſidoro (quæ repetitur diſt. 23. his igitur) ad verbum tranſcribunt. Sed cum regula illa Clericorum expreßè ita habeat, ſicut etiam in Huldrici Epiſtola citatur. Clerici caſtimoniam inuiolati corporis perpetuò conſeruare ſtudeant, aut certè vnius matrimonij vinculo fœderentur, Rhapſodi Conciliorum (cum reliqua

Crimen falſi cōmiſſum in deſcriptione Concilij Moguntiaci.

Regula clericorum Iſidori.

qua ad verbum ex cap. His igitur, deſcribantur) illam particulam, de matrimonio clericis conceſſo, aſtutè, ne dicam perfidè & ſceleratè, luculento crimine falſi, expunxerunt & omiſerũt. Atq; hinc ſtatuatur quantum fidei rhapſodijs illis tribuendum ſit. Eadem enim fide etiam cap. Quoniam, &c. in tomis illis omiſerunt. Ita etiam Vuormacienſi Concilio inſerti ſunt Canones, tranſcripti ex ſecundo & quinto Carthaginenſi, de prohibitione coniugij ſacerdotum, cum tamen poſtea, & Hellebrandi etiam tempore, ſacerdotum coniugium in Germania vſitatum fuerit, ſicut ſupra oſtendimus.

Memorabilis autem eſt hiſtoria certaminis inter Nicolaum primum & Huldericũ Epiſcopum Auguſtanum, de prohibitione cõiugij ſacerdotum circa annum 860. Et ne quis cauilletur Epiſtolam Vlrici à noſtris confictam eſſe, mentionem eius facit & argumentum exponit Aeneas Syluius in ſua Germania. Et reperta eſt, ante mota ſaculi huius certamina, in Bibliotheca quadam Hollandiæ. Vide Hedionem Eccleſiaſtica hiſtoria lib. 8. cap. 12. Et ne nominis æquiuocatio lectorem turbet. Alius eſt Vdalricus Auguſtanus, quem Auentinus ſcribit mortuum eſſe Anno 973. Hunc verò Huldericum Aeneas Syluius ſcribit mortuum Anno Domini 900. ætatis 83. Et digna eſt Epiſtola illa Huldarichi, quæ extet & legatur in Eccleſia. Meliùs enim quàm Certamen Nicolai I. & Hulderici Auguſtani; de prohibitione coniugij ſacerdotum.

omnes

omnes illorum temporum hiſtorici oſtendit, quibus argumentis res vtrinq; acta ſit, & pro coniugio & contra coniugium ſacerdotum. Nõ autem hoc loco integram illam Epiſtolam, quæ aliâs extat adſcribemus, ſed argumenta tantùm in vtramq; partem excerpemus, retentis ipſius Vlrici verbis. Nicolaus igitur diſt. 32. cap. de illo Clerico, reprehendens Odonem Epiſcopum Vienenſem in Gallijs, eò, quòd ipſius autoritate ſubdiaconus Aluericus vxorem duxerat, decretum fecit: Nulli vnquam Clericorum, exceptis Lectoribus & Cantoribus, vxorem habendi licentiam dandam eſſe. Et decretum illud, ad Germanicas etiam Eccleſias miſit, atq; executionem eius Epiſcopis mandauit. Huldericus verò, non tantùm recuſat hoc facere, ſed oſtendit, quibus argumentis ſacerdotes Germaniæ coniugium ſuum defenderint, quia ſcilicet.

Argumenta quibus Germaniæ Epiſcopi ſuum coniugium defenderũt.

I. In veteri Teſtamento Dominus ſacerdoti coniugiũ conſtituit. II. Non legitur hoc in nouo Teſtamento interdixiſſe. III. Chriſtus & Paulus affirmant, non omnes poſſe capere conſilium continentiæ. IIII. Paulus diſertè dicit, ſe non habere præceptum Domini de cœlibatu. V. Paulus expreſſè dicit, Epiſcopi & Diaconi ſint vnius vxoris viri. VI. Paulus ſine exceptione, dicit, propter fornicationẽ vnuſquiſq; habeat ſuam vxorem. Item, meliùs eſt nubere quàm vri. VII. Citat Canonem Apoſtolorum: Ne clericus vxorẽ propriam ſub obtẽtu

reli-

religionis abijciat. VIII. *Citat decretum Sylueſtri, quod ſtatuit, Vxorem Diaconi à ſacerdote benedicendam eſſe. Quòd decretum Pontificij in ſuis conciliorum tomis, ſicut alia quædam, expunxerunt.* IX. *Allegat regulam clericorũ, quæ extat diſt. 23. Clericus ſit pudicus aut certè vnius matrimonij vinculo fœderatus.* X. *Quia Nicæna Synodus ſacerdotibus coniugium liberum permiſit.* XI. *Paulus dicit, Alligatus es vxori, noli quærere ſolutionem. Nam & qui vxores habent poſſunt eſſe tanquam non habentes: Et qui nubunt, poſſunt in Domino nubere, hoc eſt, ſicut ipſe explicat, in contrahendo matrimonio nihil quòd Dominus prohibeat attentare.* XII. *Dicit præceptum cœlibatus ſacerdotum eſſe oneroſum & importabile, contra Euangelicam inſtitutionem & Sancti ſpiritus dictationem, contrarium tàm veteri, quàm nouo Teſtamẽto. Chriſtus enim dicit: Qui poteſt capere capiat: Iſti verò dicunt, Qui nõ poteſt capere feriatur anathemate. Item, dicit eſſe morbum, imò peſtilentiam, prauitatem intentionis, fatuam & turpem ſuggeſtionem, doctrinam phariſaicam, periculoſum hæreſis decretum, Imò hæreſin quàm cæci, duces cæcorũ in Eccleſiam Dei introducant, manipulum zizaniæ, & commentum totius inſaniæ, imò eſſe ſpiritus illos erroris, et doctrinas Dæmoniorum prohibentium nubere.* XIII. *Fructum cœlibatus Pontificij admodum graphicè depingit, et allegat ſenten-*

Fructus cœlibatus Pōtificij.

ſententiam Auguſtini: Nullum tàm graue facinus, quin admittendum ſit, vt deuitetur peius. Multi verò aſſentatores, hominibus non Deo, pro falſa ſpecie cōtinentiæ placere volentes, grauiora cōmittunt: Patrum ſcilicet vxores ſubagitant, maſculorum ac pecudū amplexus nō abhorrent, in quouis ſanctiſsimo ordine conſtituti, alienis vxoribus non dubitant abuti. Cumq́; quidā Epiſcopi & Archidiaconi, ita præcipites ſint in libidinem, vt neq; adulteria, neq; inceſtus, neq; maſculorum (proh pudor) turpiſsimos amplexus ſciant abhorrere, tamen caſta clericorum coniugia dicunt ſibi fætere, & ab eis iubent & cogunt clericos abſtinere. Et dicunt honeſtiùs eſſe pluribus occultè implicari, quàm apertè in hominum vultu & conſcientia, cum vna ligari. Sed væ vobis Phariſæi, qui omnia facitis propter homines. Item Clerici dum licita vnius mulieris conſortia (Phariſaico furore deuicti) relinquere coguntur, fornicatores & adulteri, & aliarū prauitatum turpiſsimi miniſtri efficiuntur. Et quòd flendo cernimus omnes in ſupradictis ſæuiūt ſceleribus. Inde tantùm Eccleſia Dei ſcandalum, tantùm clerus deſpectum patitur. Ne igitur Eccleſia vnica Domini Sunamitis, adulterinis diutiùs vſa maritis, regale ſacerdotium, per irrecuperabile à ſuo ſponſo Chriſto auellatur diuortiū, extirpanda eſt phariſaica illa doctrina ab ouili Dei. Hæc omnia ſunt Vlrici verba.

Secundò, Argumenta aduerſariorum prohibentium ſacerdotibus coniugium, recitat & refutat Huldericbus. I. Clerici debent ſe caſtrare propter regnum cœlorum. Paulus dicit ſe de cœlibatu præceptum Domini non habere, conſilium autem dare. Et Chriſtus dicit: Nō omnes hoc conſilium capere poſſe. II. Sine caſtimonia nemo videbit Deum. Reſpondet, Caſtimonia nō eſt in virginali flore, ſed etiam in coniugali coniunctione. III. Prætenderunt ſpeciem externam ſanctitatis & puritatis in cœlibatu corā hominibus. Reſpondet, Potiùs deberent nobis perſuadere, vt in cōſpectu eius, cui omnia nuda et aperta ſunt, erubeſcamus peccatores eſſe, q̃ in cōſpectu hominū mundi, Nam qui hominib. placent, apud Dominū cōfuſi ſunt, ſecundū Pſalmiſtā. IIII. Oppoſuerūt exemplum aliorū cœlibum ſeu continentiū, et inde ipſi Epiſcopi clericos coniugatos in deſpectū adduxerunt. Ad hoc argumentum dupliciter reſpondet Vlricus. Non debetis præſumere de donis veſtris, nec propterea alienum ſeruum iudicare. Deindè dicit, falſam eſſe ſpeciem cōtinentiæ, ſub qua fœdiſſimæ libidines lateant, &c. V. Allegârunt exemplum Gregorij Magni, Sed hoc refutat oppoſita narratione de capitib. ſex milium infantum, quam ſupra recitauimus. VI. Illud Pauli, propter fornicationē vnuſquiſq; vxorē ſuam habeat, ſpecialiter ad laicos pertinere, mētiuntur hypocritæ inquit Vlricus. Nā illud Apoſtolicum dictum verè

Argumenta prohibentiū coniugium ſacerdotū.

liberum tunc erat ordinandis, non vouere. Dicit enim Epiſtola, ſacerdotes huius voti neſcios, omnino ſcias non eſſe cogendos. Ordinandis liberũ erat non vouere

Has obſeruationes ex Hulderici Epiſtola, ipſius verbis annotare volui. Totam enim hiſtoriam de couiugio ſacerdotum in Germania, clariùs illuſtrant, quam multorum hiſtoricorũ de iſtis temporibus prolixæ ſcriptiones. Tantùm aũt Vlricus graui, ſolida, maſcula & verè Germana ſua reſponſione effecit, quod ex illo tempore, libertas coniugij ſacerdotum in Germania, intemerata manſit, per annos fermè ducentos, vſq; ad Hildebrandum. Scribit enim Balæus 2. Centuria 12. Circa illa tempora fuiſſe in Germania cœnobia Monialium nobilium, vnde exire & honeſtè nubere poterãt, excepta Abbatiſſa. Et addit Monachos ſeu Canonicos Huldrici Auguſtenſis, potuiſſe vxores ducere vſq; ad Hildebrandi tempora. Bruſchius etiam annotat, circa annum Domini 950. plures Monachos cœnobij Fuldenſis, ſub Abbate Hadamario, matrimonia contraxiſſe. Monialium & Monachorum cõiugia in Germania. Monachi Fuldenſes coniugati.

Nec tamen deſtiterunt Romani Pontifices, practicis Italicis coniugium ſacerdotum Germaniæ attentare. Et circa annum milleſimum, Brunonem Auguſtenſem Epiſcopum ſubornarunt, vt is Hulderichi Epiſtolam, qua ſe premi ſentiebant, contrario decreto cœlibatus irritam faceret. Sed is, ſicut ex Bruſchio Balæus ſecund. Centuria 43. annotat, ideo miſe- Inſectantur Pontifices porrò coniugia ſacerdotum Germaniæ. Bruno Auguſt Epiſcopus occiditur, quòd cœlibatũ vrſit.

rabiliter caſus fuit, amputatis pedibus, manibus & capite.

Leo 9. Germanus, cœlibatū vrget.

Poſtea circa annū Domini 1050. cùm haberent Pontificem natione Germanum, Leonē 9. hominem ſimplicem, illū inſtigârunt, vt in ſynodo Moguntinenſi, cū 40. Epiſcopis coniugia ſacerdotum prohiberet & dānaret, exiſtimantes, Germanos à populari ſuo faciliùs paſſuros, ſibi laqueū cœlibatus iniici. Et tunc quidē Germania nō habebat Hulderichum aliquē, qui ſe opponeret. Nicetas verò Abbas Græcus, edito ſcripto, coniugiū ſacerdotum contra Pontificias illas dānationes defendit. Quia verò magno conatu, Pontificia cohors contra Nicetam hunc ſcripſit, et hæreticū ipſum declarauit diſt 31. cap. Omnino, Apparet Nicetā illum non in Græcia vixiſſe, nec pro Græcis ſcripſiſſe, quorū ſacerdotib. cōiugia ſine aliqua Occidentalium contradictione, libera erant, ſed ſi non in Germania, certè in aliqua Eccleſia Occidentali hæſiſſe, & pro coniugio ſacerdotum Occidentalium ſcripſiſſe. Nam ex Auentino oſtendimus, Dabdam Græcum ſacerdotem in Sueuia miniſterio Eccleſiaſtico functum, Certè Leo nonus Nicetæ huic latinè reſpondit, Nec Græcos in Orientali Eccleſia exiſtentes, audebant hæreticos proclamare, propterea, quòd coniugium ſacerdotum probarent & defenderent. Ergò Occidentalis Eccleſiæ membrum fuiſſe hunc Nicetam veriſimile eſt.

Nicetas cōiugia ſacerdotū tuetur, & hæreticus declaratur.

Poſt

Poſt Leonem, Nicolaus ſecundus, Presbyterorum vxores primus concubinas iudicauit, & nuptias eorũ fornicationes. Ac quia ex Nicetæ ſcripto animaduerterat, homines plus moueri eruditis ſcriptis, quàm nudis et imperioſis mandatis ſeu prohibitionibus, excitauit Petrũ Damianum Epiſcopum Hoſtienſem, vt is publico aliquo ſcripto, cõiugium ſacerdotum damnaret, præſertim cum eo tempore etiam Auxentius Mediolanenſis coniugio ſacerdotum patrocinaretur, ſed irrita erant hæc omnia. Sacerdotes enim Germaniæ, illo tempore nihilominus publicè vxores habebant, & liberos procreabant, ſicut cæteri Chriſtiani, inquit Auentinus.

Nicolaus ſecundus.

Petrus Damianus inſectator cõiugij ſacerdotum.

Auxentius Mediolanenſis.

Gregorius igitur ſeptimus (quẽ Germani verò & fatali nomine Hellebrandũ, hoc eſt, Titionem infernalẽ appellârunt) videns ſacerdotibus Germaniæ, nec diſputationib. nec Concilijs, nec mandatis, nec prohibitionib. coniugiũ poſſe eripi, cogitauit cœlũ terræ potiùs miſcendũ eſſe, q̃ Germaniæ Eccleſijs hanc libertatẽ relinquendã. Fulmen itaq; execrationis expediuit, atq; illud primũ in aliquot imperij principes, & in ipſum deniq; imperatorẽ vibrauit, quos cũ fatali quodã ſucceſſu ſolio deieciſſet, & totum imperiũ perfidia, bellis, rapinis, incẽdijs, & cædibus turbaſſet, iudicauit oportunũ et fatale hoc tẽpus eſſe, quo miſerã turbã ſacerdotũ, ex poſſeſſione ſancti, caſti, & honorabilis cõiugij, q̃ vſurpatione annorũ fermè mille

Grego. VII. Hellebrandus fulmine anathematis ſacerdotum coniugia diſijcit.

præſcripſerant, ſemel in perpetuum deturbare poſſet. Præuidebat enim turbatis & exterritis, omnib. nullum Carolomannū, nullum Hulderichum futurum, qui patrociniū coniugij ſacerdotum vel ſuſcipere auderet, vel ſuſtinere poſſet, Ac ſi ex hiſtorijs conſideretur quàm profligatū Diaboli organon Hellebrandus iſte fuerit, quali temporum ac rerū ſtatu quàm truculēta tyrannide, et quàm funeſtis turbis, coniugiū ſacerdotib germaniæ extorſerit, non opus erit diſputare, an ex Deo vel ex hominib. illud ſit, manifeſtū enim erit ſimpliciter ex Diabolo eſſe. Sed hiſtoriā illam de virtutib. Hellebrandi, quæ alias nota eſt, & aliundè peti poteſt, hoc loco nō repetemus. Tantùm igitur ea, quæ ad cœlibatus hiſtoriā pertinēt, breuiter annotabimus. Et ex diligenti hiſtoriarū collatione deprehendi, tragœdiam illā hoc modo & ordine ab Hellebrando, contra coniugiū ſacerdotum in Germania actā: Statim inito Pontificatu circa annum 1072. anteceſſorum ſuorū Leonis & Nicolai decreta de lege cœlibatus, quorum ipſe rogator & architectus fuerat, ſtrenuè cœpit vrgere, miſſus hûc illûc ad Epiſcopos Germaniæ literis, vt legem illam clericis ſuis perſuaderēt. Nam in Epiſtola ad Cōſtantienſes ita ſcribit: Miſimus Epiſcopo veſtro Othoni literas exhortatorias, per quas iniunximus illi, vt caſtitatem (hoc eſt cœlibatū) clericorū ſtudioſè prædicandā ſuſciperet. Epiſcopi verò illud, quia contra Scripturam,

Hellebrandus organō Diaboli.

Narratio tyrannidis Hellebrandi qua ſacerdotib. Germaniæ cōiugia eripuit.

Epiſtola Hellebrandi ad Cōſtantienſes.

contra

contra decreta vera antiquitatis, & cõtra vetuſtiſsimam Germanicarum Eccleſiarũ conſuetudinẽ erat, facere recuſârunt. Præcipuè verò Conſtantienſis Epiſcopus grauiter ſe Pontifici oppoſuit, ſicut teſtatur Epiſtola Hellebrandi ad Conſtantienſes, quæ extat apud Nauclerum tomo 2. pagina 140. Ex qua etiam colligitur, Hellebrandi decretum duo hæc capita comprehendiſſe. I. Vt clerici, qui vxores haberẽt, eas dimitterẽt. II. Vt qui adhuc cœlibes eſſent, nullas vxores ducerent, Hæc enim ſunt verba Epiſtolæ illius: Epiſcopus veſter palàm clericis ſuis iuſsioni noſtræ contraria permiſit, ita, vt qui mulierculas (intelligit aũt legitimas vxores) habuerant, retinerent, & qui non habebant illicita temeritate ſubintroducerent. (hoc enim verbum ſubintroducendi, quo Nicænus Canon illicita mulierum contubernia notauit, Hellebrandus iſte ad legitimum coniugium detorſit) Epiſcopũ etiã Argentoratenſem huic Pontificis machinationi reſtitiſſe ſcribunt.

Summa decreti Hellebrandici.

Argentoratenſis Epiſcopus Hellebrãdo refragatur.

Sed Hellebrandus cũ videret, ſe hac ratione nõ poſſe Germaniã ſub iugũ cœlibatus mittere, manifeſtam vim adhibendã iudicauit. Romæ igitur Concilium centum & decem Epiſcoporum congregauit anno 1074. vbi cum prius Imperatorem fulmine ſuæ execrationis ſolio deturbaſſet, et ſubditos ab obedientia abſoluiſſet, hoc etiã decretum fecit, quòd Hirſfeldẽſis et Nauclerus hiſce verbis deſcribunt: Vt Presbyteri vxores nõ habeant, ha-

Concilium Roum'

Decretum Cõcilij contra cõiugiũ.

X 3 *bentes*

bentes aut dimittãt, aut deponantur, Nec quiſq̃ omnino ad ſacerdotiũ admittatur, qui nõ in perpetuum continentiã vitamq́ cœlibẽ profiteatur. Hac poſterior clauſula ideò addita fuit, quia antea (ſicut ex Epiſtola Vlrici, & ex Epiſtola Gregorij ad Cõſtantienſes oſtenſum eſt) in Germania clericis, quando ad ſacerdotiũ aſſumebãtur, liberum erat, pro ratione doni cuiuſq́, vel cõtinentiam promittere, vel licentiã contrahendi et vſurpandi cõiugij retinere. Auentinus decretum illud Hellebrandi his verbis deſcribit pagi. 603. Sacerdotem, qui vxorẽ habeat, rem diuinã non facere, eius ſacrificia ſummopere à populo, ne cõtagione polluatur, euitãda. Neq́ illis vllo pacto decimas et huiuſcemodi donatiua tribuẽda eſſe. Et pag. 564. Sacerdotes coniugatos Hellebrandus Nicolaitas appellat, incœſtus condẽnat, curia ſacerdotũ mouet, &c. Vincent. lib. 26. cap. 45. *Gregorius celebrata ſynodo, vxoratos ſacerdotes à diuino officio remouit, et laicis Miſſam eorũ audire interdixit.*

Vincentius.

Promulgatio decreti Hellebrandi in Germania contra ſacerdotum coniugia.

Decretũ verò illud Hellebrandi nõ cõmuni more publicabatur, ſed ſcribebat ipſe nõ Epiſcopis tantùm et ſacerdotib. ſed mandabat laicis etiã, vt illud ſuũ decretũ ſtrenuè exequerẽtur, ſicut Nauclerus ſcribit. Auentinus rẽ ita narrat pag. 564. Pontifex ſcribit Cæſari, Ducibus, Principib. maximè Bertoldo, Rudolpho, Vuelphoni, Alberto, & vxoribus horũ, ac mulieribus, cæteriſq́ quoſcunq́ idoneos credidit. Itẽ, Epiſcopis, ſacrificulis, & ipſi

etiam

etiam populo, vt ſacerdotes cõiugatos, velut ſceleratos & impios deuitent, eorũ ſacrificia, colloquia, ſermones, conuiuia, haud aliter quàm cõtagionem fugitent, illos ſalutare, reſalutaréue maximam impietatẽ eſſe docet, ijs parere, & reditus Eccleſiaſticos reddi vetat, &c. Et quia terribilis factus iam erat Pontifex, ab execratione Imperatori intẽtata, eodem fulmine Epiſcopos etiam terruit. Conſtantienſi enim clero & populo ita ſcribit apud Naucleꝛum: *Apoſtolica autoritate omnib. præcipimus, vt Epiſcopo veſtro, ſi ſedi huic rebellis extiterit, nullam obediẽtiæ reuerentiam exhibeatis, neq; id animæ veſtræ pernitiẽ eſſe putetis. Ab omni enim ſubiectionis illius iugo, beati Petri autoritate vos abſoluimus, &c.* Hoc epicheremate Epiſcopis os obturatũ fuit, ſed Clericorũ cœtus in Germania, aduerſus hoc decretũ Hellebrandi vehementer infremuit, clamitans hominẽ planè hæreticũ, & veſani dogmatis eſſe, q oblitus ſermonis Domini (quo ait: *Nõ oẽs capiunt verbũ hoc, qui poteſt capere capiat.* Et Apoſtoli: *Qui ſe non cõtinet, nubat: Melius eſt enim nubere quàm vri*) violenta exactione homines viuere cogeret ritu Angelorum, & dum conſuetum curſum naturæ negaret, fornicationi & immunditiæ frena laxaret. Quòd ſi pergeret ſententiam cõfirmare, malle ſe ſacerdotiũ, quàm coniugium deſerere, et tunc viſurum eum, cui homines ſorderent, vndè gubernandis per Eccleſiam Dei plebibus, angelos

Hellebrandi in Epiſcopos Germaniæ tyrãnis.

Indignatio cleri Germaniæ in Hellebrandum.

Hirsfeldēſis

comparaturus eſſet. Hæc ſunt Hirsfeldenſis verba, quæ ideò adſcripſi, vt inde coniectura fiat, ex quibus fundamentis Germanici ſacerdotes coniugium ſuum defenderint.

Clerici Ger. destituti auxilio & patrocinio Episcoporum ſuorum.

Hiſce argumentis Epiſcopi pleriq; Conſtantienſis exemplo territi, nihil mouebantur, ſed Pontificis decretum, qui aßiduis legationibus hoc vrgebat, additis diris ſuis execrationibus executioni mandare ſtudebant.

Epiſcopus Mogūtinus

Moguntinus verò (recito Hirsfeldenſis verba) conſiderans non paruo conſtituram hanc operam, vt tanto tēpore inolitam conſuetudinē reuelleret, clericis ſuis in dimidium anni deliberādi ſpaciū dedit, hortans es, vt quòd neceſſariò faciendū eſſet, ſponte facerent. Exacto deliberationis ſpacio, ſynodū indicit Erphurdiæ, cuius hæc erat propoſitio, vt clerici, ſine omni tergiuerſatione, in præſentiarum aut cōiugium abiurarēt, aut ſacri altaris miniſterio ſe abdicarēt.

Diſcrimen Epiſcopi Moguntini in ſynodo Erphordēſi ob legem cœlibatus.

Illi econtra multas rationes afferebant, quibus oſtendebant decretum illud irritum habendum, præterea addebant preces & ſupplicationes. Moguntinus conteſtatus, ſe præter voluntatem propriam à Pontifice ad hoc cōpulſum, non poſſe aliter, quàm decretum illud exequi. Clerici vidētes nihil argumentis, nihil ſupplicationibus profici, egreßi tanquam ad conſultandum, cōſilium ineunt, vt in ſynodū non redeant, ſed iniußi omnes in domos ſuas diſcedant. Nonnulli clamitabant, meliùs ſibi videri, vt in ſynodum regreßi, ipſum

Epiſco-

Epiſcopum, priuſquam execrabilem in eos ſententiam promulgaret, cathedra Epiſcopali deturbatum, merita morte mulctarent, & inſigne monimentum, ad poſteros tranſmitterent, ne quis deinceps ſucceſſorum talem ſacerdotali nomini calumniam ſtruere moliretur. Epiſcopus hæc eos machinari animaduertens, pollicetur, ſe prima oportunitate Romam miſſurum, & daturum operam, vt Pontificem, ſi qua poſſet ratione ab hac ſententiæ auſteritate deduceret. Hæc acta ſunt anno 1074. Hæc verò à Moguntino ad Hellebrandum relata, furorem ipſius nihil mitigârunt.

Præter ſacerdotes verò, multi alij boni viri, inſtitutū illud Hellebrandi apertè improbabāt, quod nouum eſſet, Scripturæ & veræ antiquitatis ſententiæ contrarium. Ita enim Vincentius ſcribit lib. 26. cap. 45. Gregorius vxoratus ſacerdotes à diuino officio remouit, & Laicis miſſam earum audire interdixit, nouo exemplo, & vt multis viſum fuit, inconſiderato præiudicio, contra ſanctorum patrum ſententiam, ſed Hellebrandus (qui ſicut Auentinus ſcribit pagin. 564.) iactitabat ſe quodcunque vt liberet, ligare, ſoluere poſſe, quiq́; in Epiſtolis publicè gloriabatur, etiamſi iniuria vel ipſum Cæſarem affecerit, tamen ſe metui oportere, vt pote, qui errare non poſſit, & à Chriſto Petroq́; acceperit poteſtatem, vt ſoluat ligetq́; vtcumq́; lubeat.)

Multis alijs Hellebrandi inſtitutum diſplicuit.

Scelerata arrogantia & ſuperbia Hellebrandi.

lubeat:) Curienſem Epiſcopum anno 1075. ad Moguntinum miſit cum mandatis, quibus ei ſub interminatione gradus & ordinis ſui præcipiebat, vt presbyteros omnes, qui intra ſuam diœceſin eſſent, cogeret, aut in præſentiarum cõiugibus renunciare, aut ſe in perpetuum ſacri altaris miniſterio abdicare. Moguntinus menſe Octobri ſynodum Moguntiæ congregat, vbi cùm prohibitionem coniugij ſacerdotum promulgare, & exequi vellet, exurgentes Clerici, ita eum verbis confutabant: Ita manibus & totius corporis geſtu eum debachabantur, vt ſe vita cõmite ſynodo excéſſurum deſperaret. Sic tandem rei difficultate ſuperatus, ſtatuit ſibi deinceps tali quæſtione, omninò ſuperſedendum, & Romano Pontifici relinquendum, vt cauſam, quam ipſe toties inutiliter propoſuiſſet, ille per ſemetipſum, quando vellet, & quomodo vellet, peroraret. Hæc Hirsfeldenſis & Nauclerus.

Mandatum Põtificis ad Moguntinum

Mogũtinus in ſynodo Moguntiæ de vita periclitatur ob cœlibatus legem.

Anno verò 1076. In feſto Pentecoſtes Concilium celebratum fuit Vuormaciæ, cui interfuere omnes Epiſcopi Galliæ & Germaniæ, ac propter Anathematizatũ Imperatorem, Hellebrandum horrendorum ſcelerum accuſatum & conuictum, depoſuerunt. Inter cætera verò, quæ in ipſius actionibus damnârunt, fuit & hoc, ſicut Auentinus recitat pagin. 570. Maritos ab vxoribus ſeparat, ſcorta pudicis coniugibus, ſtupra, adulteria, inceſtus caſto præfert connubio, &c.

Concilium Vuormacienſe Hellebrandũ Pontificatu deponit.

Huic

Huic decreto etiam Italiæ Epiſcopi, conuentu Ticini acto, ſubſcripſerunt. Sed Pontifice execrationem Imperatoris repetente, Epiſcopi plerique metu Hellebrandi, non præſtiterunt conſtantiam, & ſcindebatur incertum ſtudia in contraria vulgus. Alemannus Epiſcopus Paſſauienſis, accepta noua Hellebrandi execratione, vxoratos ſacerdotes expellebat, & ijs alios cœlibes ſubſtituebat. Expulſi, qui ad Imperatorem confugerant, reſtituebantur, ſed mox Monachi reſtitutos coniugatos rurſus deijciebant: Illos verò miniſtri Imperatoris virgis bene cæſos in exilium mittebant, ita vt Alemannus Romam profugere cogeretur. Auentinus ita ſcribit pagina 564. Ex interdicto ſacerdotum coniugio, grauiſſima ſeditio gregem Chriſti perculit, nec vnquam talis lues populum Chriſti afflixit. Sacerdotes aduerſus Pontifices, populus aduerſus ſacerdotes ſæuire, omnia diuina humana permiſceri cœperunt, viri, mulierculæ, leui ſuſpiciuncula excitati, ſacerdoti ſuo reſiſtebant, bona templi diripiebant, populares ſacerdotulos, qui vxores habebant, floccifaciebāt, ſacroſanctam hoſtiam à ſacerdotibus, qui coniuges habebant conſecratā, in lutū abijciebant, pedibusq; conculcabant. Tales enim non eſſe ſacerdotes, neq; ſacrificare, Hellebrandus docebat, &c. In hoc diſsidio multi eos, quos ad Eccleſiarū miniſteria eligebant, nolebant ad

Pontifex crudelius fuit in clerū.

Alemannus Paſſauienſis.

Turbæ ex prohibitione coniugij.

Epiſcopos, qui neminem ſine abiuratione coniugij ordinabant, mittere, qui nihilominus et laici concionabantur, & ſacramenta adminiſtrabant, ſicut Nauclerus inquit: Sacerdotes pro concione Hellebrando maledicebant, Antichriſtum eſſe prædicabant, qui titulo Chriſti negotium Antichriſti ageret in Babylonia, in templo Dei ſederet, ſuper omne id, quod colitur ſe extolleret, quaſi Deus, iactans ſe errare non poſſe, ad occulendam ſuam ambitionē fabulas comminiſcatur, annales corrumpat, cœleſtia oracula adulteret, diuinas literas falſò interpretando ſuæ libidi ſeruire cogat, &c. Auentinus pag. 573.

Hellebrandus Antichriſtus.

Sed anno 1080. Pontifex denuò Imperatorem execratur, & ſacerdotibus iterum connubijs interdicit. Gratum, inquit Auentinus, fuit ſcortatoribus, quibus pro vna vxore, ſexcentas iam mulierculas inire licebat. Hinc occaſione accepta, multi falſi Prophetæ nebulas offendebant, fabulis, miraculis, quæ exempla vocantur, à veritate plebem Chriſti auertebant, ſacras literas interpretando ſuo negocio ſeruire cogebāt. Porrò paucißimis Veneri bellum indicentibus, quibuſdam caſtitatis iactantiam, quæſtus ergo, ſimulantibus, maxima pars ſub honeſto caſtimoniæ nomine, ſtupra, inceſtus, adulteria, paßim & impunè committebant. Hæc Auentinus. Quæ ideo diligenter obſeruanda ſunt, quia deſcribunt fructus Pontificij cœlibatus. Pergit autem Auentinus

Pontifex repetit prohibitionē coniugij ſacerdotum.

Fructus Pōtificij cœlibatus.

tinus pag. 579. Sed plerisq; Epiſcopis alijs, eruditis, ſimplicibus, apertis atq; bonis, præter coniuratos, Pontificis nouum dogma, peſtifera hæreſis, quæ vnquam Chriſtianum conturbaſſet regnum, viſa eſt. Quamobrem Italiæ, Germaniæ & Galliæ Epiſcopi, Anno 1080. ſeptimo calendas Iulij apud Brixinam Bauariæ vrbem conueniunt, Hellebrandum iterum condemnant & deponunt: Ac inter cæteras cauſas condemnationis fuit & hæc vna, quòd inter coniuges diuortia faceret, ſicut & Nauclerus ſcribit. Auentinus addit fuiſſe & hæc verba in Brixienſi illo decreto contra Hellebrandum, ſuauis homo, ſacerdotes, qui vxores habent legitimas, ſacrificos eſſe pernegat. Interim tamen ſcortatores, adulteros, inceſtuoſos, aris admouet, &c. Poſt hæc Epiſcopi inter ſe ſcriptis aduerſarijs, alij pro Hellebrando, alij contra ipſum, digladiati ſunt, ſicut Auentinus ſcribit, donec in exilio ipſe Salerni mortuus eſt.

Conuentus Epiſcoporũ in Bauaria ad condemnationem Pontificis.

Defenſio Epiſcoporũ.

Hellebrandus igitur licet totũ Acheronta furijs ſuis moueret, nõ tamen potuit in vniuerſum ſacerdotib. in Germania legitima cõiugia extorquere. Vrbanus verò (merito ſuo Turbanus dictus) cùm varijs concilijs Hellebrandi acta confirmaſſet, & Imperatoris execrationem repetito effulminaſſet, ſacerdotum etiam coniugia circa annum Domini 1090. denuò damnauit, atq; ea principum prædæ expoſuit, hoc modo, ſicut extat diſtinct.

Vrbanus Hellebrandi decreta & acta contra coniugia ſacerdotũ cõfirmat.

diſtinct. 32. Eos, qui poſt diaconatum vxoribus vacare voluerint, ab omni ſacro ordine remouemus, officioq́ & beneficio Eccleſiæ carere decernimus; quod ſi ab Epiſcopo commoniti, non ſe correxerint, Principibus indulgemus licentiam, vt eorum fœminas mancipent ſeruituti. Poſt illum Paſchalis idem decretum repetit, cumq́ Henricum Quintum in parricidium contra parentem Imperatorem armaſſet, apud parricidam iſtum facilè obtinuit, vt is in Comitijs Northuſanis, cum Epiſcopis & principibus quibuſdam, coniugia ſacerdotum, ſub titulo hæreſis Nicolaitarum, politico etiam Imperij decreto, damnaret. Atq́ inde factum fuit, quòd poſtea Principes, brachio (vt loquuntur) ſæculari, ſtrenuè ſibi exequendum ſumpſerunt decretum Calixti, factum circa annum 1120. quod repetitur diſtinct. 27. Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis & Monachis, concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere, penitus interdicimus, contracta quoq́ matrimonia ab huiuſmodi perſonis diſiungi iudicamus. Atq́ ita demum politica coactione, ſub Henrico Quinto, qui cùm vnicus filius eſſet, Pontificum inſtinctu, in Patris & Imperatoris viſcera gladium ſtrinxit, ſacerdotibus in Germania coniugium vi publica ademptum eſt. Sicut etiam Polydorus lib. 5. de Iuuent. ſcribit, quod circa annum Domini 1100. ſacerdotibus adempta fuerint coniugia. Ac teſtãtur idem verſicu-

Paſchalis.

Politico decreto coniugium prohibetur.

Henricus V. Parricidia in patrem impius, pontific. mancipium, coniugia ſacerdotum ſuſtulit in Germania.

verſiculi, eo tempore ſub Calixto ſcripti, ſicut annotat Balæus pag. 175.

O bene Calixte nunc omnis clerus odit te,
Quondam presbyteri poterant vxoribus vti.
Hoc deſtruxiſti poſtquam tu Papa fuiſti,
Ergo tuum merito nomen habent odio.

Hæc eſt vera hiſtoria, ex certis Scriptoribus collecta, de iugo cœlibatus, quomodo illud Eccleſiis Germaniæ impoſitum tandem fuerit, in qua ſi conſideretur, per quos, quibus artificijs, quantis certaminibus & turbis per integros quadringentos annos, in Germania fabula illa prohibitionis coniugij acta ſit, luce clarius apparebit eſſe ipſiſſimam doctrinam Dæmoniorum.

Porrò Breuiſſimè iam addemus, quomodo & quando reliquis etiam Septentrionalibus Eccleſiis, Pōtifices legem iſtam cœlibatus obtruſerint, quod eò procliuius tunc ipſis erat perficere, ſubiugatis potentiſſimis prouincijs, Italia, Anglia, Gallia, Germania. Accedebat & hoc, quod forma doctrinæ Eccleſiaſticæ in ſcholis Chriſtianis circa annum 1140. mutari cœpit, admixto philoſophiæ & humanarũ traditionum fermento, vnde ſcholaſtica Theologia non multò pòſt prognata eſt. Publicè enim tunc in Scholis, Oxonij, Pariſiis, & alibi, inter cætera etiam de cœlibatu, contra coniugium ſacerdotum, cœptum fuit diſputari, ſicut ex Tritemio Balæus annotat 2. Centu. 74. Tunc etiã Pōtifices Ro. impudentius cœperũt de con-

Septentrionales regiones.

Scholaſtica Theologia.

Contumelioſi ſermones in coniugiū ſacerdotum

Innocen. II.

coniugio ſacerdotum loqui. Nam Innocentius *Secundus, rationem prohibitionis coniugij hanc reddit. Cùm ſacerdotes templum Domini, & ſacrarium Spiritus ſancti debeant eſſe & dici, indignum eſt, eos cubilibus & immunditijs deſeruire.*

Alexan. III.

Alexander Tertius, *extra de Clericis coniugatis, cùm ſimul voluptatibus & carnalibus deſiderijs, ac diuinis & Eccleſiaſticis obſequijs vacare nō valeant, ob immundiciam ſuam indigni ſunt Eccleſiaſticis Sacramentis tractandis.*

Lucius III.

Lucius Tertius diſtinct. 81. c. miniſtri, ſtatuit ſacerdotes coniugatos indignos eſſe, qui ſacramenta vel adminiſtrent, vel accipiant, imò, qui Vrceum ad altare ſuggerant. Conferat autem *Lector hæc decreta, ad blaſphemias veterum hæreticorū contra coniugium, & ad Canones Gangrenſes, & palpare poterit, eſſe doctrinas Dæmoniorum.*

Cœlibatus Poloniæ ſacerdotum.

Circa annum igitur 1190. Clemens Tertius miſit Petrum quendam Capuenſem Cardinalem in Poloniam, quæ ante ducentos annos & amplius (ſcilicet anno 965.) fidem Chriſti amplexa fuerat, vt inter reliquas Cleri formationes, etiam legem cœlibatus ipſis proponeret. Et poſt Annos 20. Henricus Epiſcopus Gueſnenſis, ſacerdotes Poloniæ ſub iuramento coegit legitimas vxores abijcere, ſicut Polonorum Chronica narrant.

Illuſtriſ-

Illuſtriſsimus & reuerendiſsimus Princeps, Georgius Anhaltinus, ex Bohemorum Chronicis (qui circa annum Domini 930. Chriſtiani facti fuerant) hæc verba tranſcribit anno Domini 1196. Petrus Cardinalis in Bohemiam veniens, dum Scholaſticos voluit ordinare, à Sacerdotibus & Prælatis propè occiſus fuit, ideo quod ſacerdotes iubebat vxores à ſe dimittere. Bohemiæ ſacerdotes. Petrus Cardinalis.

Circa annum 1230. Gregorius Nonus miſit Vuilhelmũ Cardinalem in Sueciam, vbi per annos 400. ante fides Chriſti prædicata fuerat. Cardinalis verò legati prima intentio & cura fuit in Concilio Scheningenſi, reuocare Suecos & Gothos à ſchiſmate Græcorum, in quod preſbyteri & ſacerdotes, ductis publicè vxoribus, conſenſiſſe videbantur, effecitq́ cooperantibus rege Erico & Birgero duce, vt abiuratis coniugibus, cœlibatum amplecterentur. Tranſgreſſores verò huius ſtatuti, omnib. prouentibus priuauit, grauibusq́ cenſuris ac iudicio ſæculari ſubiecit. Hæc Iohannes Magnus lib. 19. quæ verba diligenter notentur, quòd ſacerdotes publicè vxores duxerint. Et tamen Balæus 4. Centuri. 1. ex Saxone Grammatico annotat, quod circa idem fermè tempus, Rex Daniæ Pontificales decimas, execratus, ſacerdotibus coniugia decreuerit, & illorum ſacra ſibi exploſo Pontificis miniſterio, ſufficere prædicârit. Clementem III. etiam Saxo ſcribit excõmunicaſſe Danorum plebem, eò quòd Suecia, Gothia. Gregor. IX. Daniæ ſacerdotibus coniugia regia autoritate conceſſa.

legem cœlibatus nollet recipere, ſed ſacerdotibus legitima coniugia permitteret.

Teſtantur itaq; etiam Septentrionales hiſtoriæ, doctrinam Euangelij & fidem Chriſti, cùm primùm ſuſciperetur, non intuliſſe in illas prouincias legem cœlibatus, ſed permiſiſſe & approbaſſe honeſta ſacerdotum coniugia. Poſt multos verò annos demum à Romanis Pontificibus, non ſine magnis turbis & certaminibus, eò inuectas doctrinas Dæmoniorum, prohibentium & ſoluentium nuptias.

Lateranenſ. Concil. Canon ſub Innocentio 3.

Cùm verò Eccleſias Occidentales iam omnes ſub iugum prohibitionis coniugij miſiſſent, tandem ſub Innocentio Tertio, in Lateranenſi Concilio Canone 14. ita ſtatuerunt, qui ſecundum regionis ſuæ morem non abdicârunt copulam coniugalem, illi ſi in fornicationes lapſi fuerint, grauiùs puniantur, cùm legitimo matrimonio vti poßint. Sed quare decretum illud non fecerunt ſeu ſeruârunt, priuſquam prohibitione coniugij totius Occidentis Eccleſias funeſtis calamitatibus turbarent, & fœdißimis obſcænitatibus deformarent, niſi quod implendum erat 17. cap. Apocalypſis. Et tamen ex illo Canone colligitur adhuc circa annum 1200. in quibuſdam regionibus copulam coniugalem ſacerdotibus vſitatam fuiſſe. Sed nõ iudico operæ precium eſſe poſteriorũ etiã temporũ hiſtoriã de cœlibatu hoc loco texere, tunc enim Satan prorſus ſolutus fuit, Apoc. 20.

Illud verò prætereundum non eſt, quod etiam poſtquam vi publica lex cœlibatus iam lata, & perlata erat, vt ſcilicet ad ſacros ordines nemo admitteretur, niſi continẽtiam promitteret, ſeu votum perpetui cœlibatus emitteret. Epiſcopi tamen in Germania ad noſtra etiam vſq; tempora promiſsionem illam ſeu profeſsionem & votũ cœlibatus expreſsè & ſolenniter ab ordinandis nõ exegerunt, ſicut illuſtriſsimus & reuerendiſſimus Princeps Anhaltinus ſcribit in Epiſcopatu Magdeburgenſi & Mersburgenſi, nullam eius mentionem fieri ſolitam. Alicubi hoc tantùm ordinandis dictum fuit. Si vſq; nunc fuiſtis inceſti, amodo ſitis caſti, vbi caſtitas nõ honeſto coniugio ſed inceſtis libidinib. opponitur. Quibuſdam in locis hæc formula initiandis propoſita fuit. Promitto me victurũ ſecundũ Canones, pro poſſe & noſſe. In Pontificali hypodiaconi admonẽtur his verbis. Hactenus liberi eſtis licetq; vobis pro arbitrio ad ſæcularia vota tranſire, quòd ſi hũc ordinẽ ſuſceperitis, ampliùs nõ licebit à ꝓpoſito reſilire, ſed Deo, cui ſeruire regnare eſt, ꝑpetuo famulari, & caſtitatẽ illo adiuuãte, ſeruare oportebit &c. Ieſuitæ verò Colonienſ. hypodiac. ordinandis alibi hãc formã dicunt proponi. Quicunq; ad hũc ordinem accedent, voto ſe conſtringant cœlibes & caſtos ſe manſuros, ſed in Germania ordinãdi ſolenniter & expreſsè hoc non vouerunt. Exemplum enim expreſsi & ſolennis voti, deſcribitur

Votum cœlibatus expreſsè ab ordinandis in Germania non exactũ.

Georgius Anhaltinus Princeps.

Quæ ordinandis in Germania iniuncta.

Admonitio Hypodiaconorum.

Ordinandi nec vouent nec iurant cœlibatum.

Monialium votum.

in conſecratione Monialium, vbi Epiſcopus Monialem conſecrandam interrogat. Promittis te perpetuo virginitatem ſeruare? Illa verò expreſsè reſpondet, promitto. Monachus etiam expreſsè votum continentiæ emittit, in profeſſione dicens. Promitto me perpetuam ſeruaturum continentiam quantùm humana fragilitas permittit.

Formula ſolennis voti Monachorum.

Ad tale verò votum continentiæ expreſsè & ſolenniter emittendum, Epiſcopi Germaniæ Clericos ſuos vel non potuerunt, vel non voluerunt adigere. Quod ipſum illuſtrat hiſtoriam cœlibatus. Et tamen ſub prætextu voti conſcientias illaqueârunt.

DE FRVCTIBVS IMPVRI, APVD PONTIFICIOS COELIBATUS.

E*X quo Spiritu lex cœlibatus ſeu prohibitio coniugij profecta ſit, obſcœni, impuri, horrendi & abominandi fructus tantùm non clamitant. Et ſanè à cogitatione & commemoratione eorum animus abhorret, ac lingua refugit, nec magnopere neceſſarium eſſe arbitror talem narrationẽ inſtituere, cùm impuritas & obſcœnitas Pontificij cœlibatus, toti iam mundo fœteat. Pauca tamẽ quædam*

dam annotabimus, quomodo omnibus tempori-bus, lex cœlibatus fœdiſsimas libidines inuexe-rit, atq; ita fructus ſemper autorem monſtrâ-rint. Suprà enim ex Epiphanio annotauimus, quomodo Nicolaus, cùm cœlibatũ affectaret, & poſtea continere non poſſet in promiſcuas libidi-nes, non ſe ſolum, ſed multos etiam alios præcipi-târit. Quos etiam fructus iuniorũ viduarum te-merè ſuſceptus cœlibatus, tempore Apoſtolorum attulerit, Paulus ipſe deſcribit 1. Tim. 5. Apud hæreticos verò, qui legitima coniugia prætextu caſtitatis damnârunt, quam profligatis & abo-minandis libidinibus omnia fuerunt inquina-tiſsima, non libet commemorare. Extant autem deſcripta apud Irenæum, Epiphanium & alios, quæ nemo pius legere poteſt, quin totus & cor-pore & animo exhorreſcat. Notum eſt quid Cy-prianus lib. 2. epiſt. 11. narret, de virginibus cœ-libatum profeſsis, quæ cum maſculis in eodem le-cto manebant, & tamen per inſpectionem ob-ſtetricũ virginitatem probabant. Chryſoſtomus etiam in oratione, quòd fœminæ regulares viris cohabitent, inquit: Duo hactenus genera comix-tionis viri & fœminæ nota fuerunt, coniugium & ſtuprum, iam verò tertium à regularibus iſtis fœminis inuentum eſt, &c. Inde Cyprianus inquit. Peius quàm mæchari eſt continentiam ducere criminoſam, & infamem ferre ſancti-moniam. Hieronymus etiam ad Oceanum pro-

Lex cœlibatus ſacerdotum fœdiſs. libidines peperit.

Nicolaus.

Viduæ iuniores tempore Apoſtolorum.

Hæretici.

Cyprianus.

Chryſoſto.

Hieronym.

miſcuam Venerem & Caninas Clericorum nu-
Paphnut. ptias perſtringit. Et ſuprà dictum eſt, Paphnutium in Nicæna ſynodo ideo diſſuaſiſſe legem cœlibatus, quia futura eſſet cauſa impuritatis & impudicitiæ in ordine Eccleſiaſtico. Annotauimus etiam ſuprà ex Socrate, quòd mulierculæ,
Euſtachius. quas Euſtachius ſub ſpecie caſtitatis à conſuetudine coniugali abſtraxerat, poſtea in ma-
Saluianus. nifeſta adulteria prolapſæ fuerint. Et Saluiani querelam de ſacerdotibus licitum coniugium relinquentibus, ſuprà recitauimus. Licita, inquit, non faciunt, & illicita committunt. Qui opus honeſti matrimonij reliquiſtis, à ſcelere ceſſate. Ita ſuprà etiam annotauimus, quo-
Gregorius Magnus. modo tempore Gregorij Magni, lex cœlibatus paruo tempore, piſcinam ſex milium trucidatorum infantum capitibus impleuerit. Et quos
Fructus cœlibatus ſacerdotum Germaniæ. fructus lex cœlibatus in Germania, tempore Nicolai Secundi produxerit, ſuprà ex Hulderici Epiſtola recitauimus. Patrum, inquit, vxores ſubagitant, maſculorum & pecudum amplexus non abhorrent. Item, qui Clericorum caſta coniugia ſibi fœtere dicunt, neque adulteria, neque inceſtus, neque maſculorum turpiſsimos amplexus ſciunt abhorrere. Quomodo etiam in Anglia ex prohibito ſacerdotum
Anglia. coniugio, vitium Sodomiticum per totam Angliam cœperit regnare, & quomodo ex Clero ad populum lues illa tranſierit, ſuprà oſten-

ſum

ſum eſt. Ita in hiſtoria Hellebrandi ex Auentino recitauimus fructus legis cœlibatus. Maxima, inquit, pars ſub honeſto caſtimoniæ nomine, ſtupra, inceſtus, adulteria paßim & impunè comittebant. Item, grata lex illa erat, quibuſdam Clericis, quibus pro vna vxore ſexcentas iam mulierculas licebat inire. Cumq́ue quadam concilia Clericis conceßiſſent matrum & ſororum cohabitationes, vt de quibus nulla poſſet eſſe ſuſpcio, poſtea compertum fuit, cœlibatum ſacerdotum tam caſtum eſſe, vt nec matres, nec ſorores inire dubitârint. Ideo in alijs Concilijs illas etiam cohabitationes prohibere coacti fuerunt.

Sed audi Bernhardi querelam, qui in ſermone de conuerſione ad Clericos cap. 29. inquit, Si iuxta Ezechielis prophetiam parietem fodiamus, vt in domo Dei videamus horrendum, peßima fortè apparebit inter parietes abominatio. Si quidem poſt fornicationes, adulteria, poſt inceſtus, ne ipſæ quidem apud aliquos ignominiæ paßiones, & turpitudinis opera deſunt. Vtinam nec Apoſtolum hæc ſcribere, nec nos dicere oporteret, vt nec dicentibus crederetur, quod humanum aliquando occupauerit animum, tam abominanda cupido, heu execrabili Sodomorum cinere inimicus hominum, Eccleſiæ corpus aſperſit, & ipſorum etiam miniſtrorum eius nonnullos, ſanè fœdißima & ſpurcißima reſperſit, &c. Bernhardi querela.

Et in fine inquit: Multi, non quidem omnes, ſed tamen multi, certum eſt, nec latere poſſunt præ multitudine, nec præ impudentia quærunt, Multi vtiq; libertatem in occaſionem carnis dediſſe videntur, abſtinentes remedio nuptiali, & in omne deinceps flagitium effluentes: Vtinam qui continere non valent, cœlibatui nomina dare vererentur. Eſſet ſine dubio meliùs nubere quàm vri, & ſaluari in humili gradu fidelis populi, quàm in Cleri ſublimitate, & deterius viuere, & diſtrictiùs iudicari. Et alibi inquit: Tolle de *Eccleſia honorabile coniugium, & thorum immaculatum, nónne reples eam concubinarijs, inceſtuoſis, ſeminifluis, mollibus, maſculorum concubitorib. & omni deniq; genere immundorum.*

Monaſteriorum & Collegiorum libidines in Angliæ.

Exempla fœda obſcæna & horrenda, quibus omnia Collegia et *Monaſteria ſcatent, nolo commemorare, quæ monſtra libidinum in* Collegijs *& Monaſterijs Angliæ viſitatio* Henrici 8. *inuenerit, legat cui libet in* Balæo Centuria *8. & 9.*

Mãtuanus. *Mantuanus notoria illa ſuis verſibus deplorat.*

——————Nulla hîc arcana reuelo,
Non ignota loquor, liceat vulgata referre.
Sic vrbes, populiq; ferunt, ea fama per omnem
Iam vetus Europam mores extirpat honeſtos,
Sanctus ager ſcurris, venerabilis ara Cynædis
Seruit, honorandæ diuûm gamymedibus ædes.

Item.

I pudor in villas, vrbs eſt iam tota lupanar.

Nigellus

Nigellus in ſpeculo ſtultorum de Monialium caſtitate ita canit. Nigellus.

Quod nunq̃ niſi clam nullaq́ʒ ſciente ſororum
Cum quocunqʒ ſuo fratre manere poteſt.

Item.

Harum ſunt quædam ſteriles, quædã parientes,
Virgineoq́ʒ tamen nomine cuncta tegunt.

Paſquillus. Paſquillus.

Roma vale, vidi, ſatis eſt vidiſſe, reuertar,
Cũ leno, aut meretrix, ſcurra, Cynædus ero.

De Romanorum Pontificum caſtitate, tantùm duo Epitaphia adſcribam. Epitaphium Sixti.

Sixte iaces tandem deflent tua buſta Cynædi,
Scortaqʒ lenones, alea, vina Venus.

Item.

Hoc iacet in tumulo Lucretia nomine, ſed re
Thais, Alexandri filia, ſponſa, nurus.

Et eo vſqʒ progreſſa eſt obſcœnitas Pontificij cœlibatus, quòd iniquitatem ſuam exemplo Sodomæ prædicare non vereantur, ſicut Scriptura loquitur: Vergerius enim Sleidanus & Balæus ſcribunt, Iohannem à Caſa Archiepiſcopum Beneuentanum Cameræ Apoſtolicæ Decanum, & in Venetorum dominio nuncium Apoſtolicum, rythmis Italicis poema ſcripſiſſe, in quo Sodomiæ laudes celebrârit, &c. Opus dicunt excuſum eſſe apud Troianum Nauum. Iohannes à Caſa Sodomiam rythmis Italicis celebrauit.

Lutherus ſcribit ſe Romæ vidiſſe, Cardinales Lutherus.

illos quaſi pro ſanctis haberi, qui fornicationibus & adulterijs cum mulieribus contenti eſſent. Sed abrumpo narrationem. Quæ enim in occulto ab illis fiunt, turpè eſt vel dicere, Epheſ. 5. Et

Arnobius. *quòd Arnobius aduerſus Gẽtes ſcribit de puritate cœlibatus ſacerdotũ apud Gentes, hoc ad coniugium noſtrum conuenit. Sunt autem hæc verba lib. 8. Impunitatem fecit non caſtitas tutior, ſed impudicitia fœlicior: Vbi autem magis à ſacerdotibus, quàm inter aras & delubra conducuntur ſtupra? tractantur lenocinia? adulteria meditantur? frequentiùs deniq; in æditurorum cellulis, quàm in ipſis lupanaribus flagrans libidò defungitur. Hæc ille.*

QVOD

QVOD MVLTIS DOCTIS ET BONIS VIRIS, SVB REGNO PONTIFICIO, LEX cœlibatus, ſeu prohibitio coniugij ſacerdotum diſplicuerit.

QVOD *multi omnibus ſæculis, inde ab Apoſtolorum vſq; temporibus, prohibitioni coniugij fortiter cōtradixerint, donec per vim ea ſtabilita fuit, in præcedenti hiſtoria oſtendimus. Nunc breuiter tantùm annotabimus, quòd etiam poſt ſtabilitam illam legem cœlibatus, in medijs captiuitatis Babylonicæ tenebris, multi præſtantes viri fuerunt, qui manifeſta Scripturæ ſententia, & horrendis libidinum ſcandalis moti, ſuaſores extiterunt, vt iniqua illa lex antiquaretur, & ſacerdotibus libertas legitimi coniugij reſtitueretur.*

Qui latam cœlibatus legem in regno Pontificio reprehenderint.

Vualdenſes igitur, qui circa Annum Domini 1160. in Gallijs exorti, ſcribuntur, hunc etiam articulum inter cæteras habuerunt: Coniugium ſacerdotum, & iure & neceſſariò in Eccleſia *retinendum eſſe.*

Vualdēſes.

Thomas Aquinas, circa annū Domini 1270. in ſumma, quæ incipit: Cōmiſerationes Domini cap. 165. diſputat, cœlibatū ſacerdotum eſſe ex ſtatuto Eccleſiæ, atq; ideò Eccleſiā in voto caſtitatis poſſe

Thomas Aquinas.

diſpen-

diſpenſare. Et addit: *Si Acolytus in ſecreta confeßione, ad diſcretum ſacerdotem veniat, & ſe nullo modo poſſe continere dicat, non multum peccat ſacerdos, dando ei conſilium, vt cum aliqua occultè matrimonium contrahat, & occultè Epiſcopi ſui oculos fallat, Minùs enim credimus eſſe peccatum, beneficium cum occulto coniugio retinere, quàm fornicariam, cõtra diuinam prohibitionem, habere. Si verò poſtea ad ſacros ordines à ſuis Prælatis, cogatur accedere, credimus minùs eſſe peccatum vxore vti, quàm cum alia fornicari, ſi ex toto noluerit continere.*

Occultũ matrimonium.

Durandus.

Durandus circa annum Domini 1320. in libro de modo celebrandi Concilij, ex multis rationibus diſputat conſultum fore, vt in Concilio generali, ſacerdotibus libertas coniugij reſtituatur.

Marſilius Patauinus.

Et eodem tempore etiam Marſilius Patauinus idem diſputauit.

Dantes Florentinus. Petrarcha.

Dantes etiam Florentinus & Petrarcha circa idem tempus, alter ſalsè, alter acerbè, (cùm ad Lenocinium ſororis ſuæ Pontifici Benedicto proſtituendæ ſollicitatus fuiſſet) impuritatem Pontificij cœlibatus inſectabantur.

Balæus pag. 421. annotat, Circa annum Domini 1340. publicè magna fuiſſe certamina, quibuſdam pro coniugio, alijs contra diſputantibus & ſcribentibus.

Viclefus. Purueus.

Viclefum etiam contra impurum cœlibatum ſacerdotum docuiſſe & ſcripſiſſe. Et Purueum,

qui

qui ex ipſius ſchola prodijt, peculiarem librum, de miniſtrorum coniugio edidiſſe. Balæus annotat Centuria 6. & 7. Idem etiam in fine 6. Centuriæ, ex certis hiſtoricis recitat Anno 1349. Canonicum quendam de crimine peßimo, Sodomitico ſcilicet, accuſatum, in publico parlamento Vueſtmonaſterij. Atq; inde magnates publicè diſputaſſe, quòd lex continentiæ adiuncta ſacerdotio, in totam Eccleſiam Sodomiam induxerit, Delicata (aiebant) cibaria virorum Eccleſiaſticorum, quærunt naturalem purgationem vel peiorem. Votum continentiæ (dicebant) Moniales cogit ad horribilia peccata: Vt ſunt interfectiones abortiuorum, deſtructio naturæ per medicinas, mutuæ libidines, & alia non dicenda, Narrat etiam, publicè tunc iactatos fuiſſe hos verſiculos.

Plangunt Anglorũ gentes crimen Sodomorum.
Surgunt ingrati Giezitæ Simone nati
Qui reges eſtis, populis quicunq; præeſtis,
Qualiter his geſtis gladios prohibere poteſtis?

Circa annum Domini 1430. Sigiſmundus Imperator, imminente Baſilienſi Concilio, curauit formulam reformationis Cleri conſcribi, in qua fuit & hoc caput, Quia plus mali, quàm boni, ex Calixti decreto, in Eccleſia ſecutum ſit, meliùs & animæ tutiùs eſſe, vt iuxta ritũ Eccleſiæ Orientalis, Clericis licentia concedatur contrahendi Sigiſmũdus Imper. ſub Concilio Baſilienſi.

honeſta

honeſta matrimonia. Formula illa reformationis Argentorati edita eſt Anno 1520.

Æneas Syluius.

Et Aeneas Syluius in actis Concilij Baſilienſis lib. 2. ſcribit: Fortaſſe non eſſet peius, ſacerdotes quàm plures vxorari, quoniam multi ſaluarentur in ſacerdotio coniugato, qui in ſterili presbyteratu damnantur. Idem ſicut Sabellicus & Platina referũt, etiam in Pontificatu, inter prouerbiales ſuas ſententias & hanc habuit: Sacerdotibus magna ratione ademptum eſt cõiugium, ſed maiore reſtituendum. Extat etiam Epiſtola ipſius 321. Romæ ſcripta Anno 1457. ad Iohannem Frundt, vbi ita inquit: Credimus te conſilio vti non inſulſo, ſi cum nequeas continere, vxorem quæris, quamuis id prius cogitandum fuiſſet, antequam ſacris initiareris ordinibus. Sed non ſumus Dij, qui futura proſpicere valeamus: Quando hûc ventum eſt, vt legi carnis reſiſtere nequeas, meliùs eſt nubere quàm vri. Non tamen hæc Pontificis ſententia eſt, vt diſpenſandum cenſeat, ſtat in ſua ſerenitate, nec putat vni concedendum, quòd multis in noxium vertat malum, & vnum pati pro multis non inconueniens arbitratur. Expectandus eſt ergò vt tutò agas, alterius Apoſtolatus, qui mitior ſit: Neſcimus tamen an vita tàm diu comes erit, &c.

Epiſtola Æneæ Syluij ad Iohãnem Frũdt.

Panormitanus.

Panormitanus quoq; Abbas Siculus, poſtea Archiepiſcopus, in c. Cum olim, de clericis coniugatis, quærit: Nunquid hodie Eccleſia poßit ſtatuere,

ꝛuere, vt Clericus poſſit contrahere matrimonium, ſicut Græci? Reſpondet autem. Credo quòd ſic, & hoc indubitatum eſt apud me, reſpectu eorum, qui non ſunt obligati ex voto vel tacito vel expreſſo, & hoc probo ratione: Continentia enim non eſt in clericis ſæcularibus de ſubſtantia ordinis, ſicut dicit Innocentius, nec eſt de iure diuino, quia aliâs Græci peccarēt, nec excuſaret eos conſuetudo, quia illa non valet contra legē diuinam. Et non ſolùm credo poteſtatem ineſſe Eccleſiæ hoc condendi, ſed credo pro bono & ſalute animarum, quòd eſſet ſalubre ſtatutum, vt volentes cōtinere & magis mereri relinqueretur voluntati eorum: Non valentes autem continere, poſſent contrahere: Quia experientia docente, cōtrarius prorſus effectus ſequitur ex illa lege continentiæ, cum hodie nō viuant ſpiritualiter, nec ſint mundi, ſed maculantur illicito coitu, cum eorum grauiſſimo peccato, vbi cum propria vxore eſſet caſtitas, c. Nicæna. Vnde deberet Eccleſia facere ſicut bonus medicus, vt ſi medicina experientia docente, potiùs officit quàm proſit, eam tollat. Et vtinam idem eſſet in omnibus conſtitutionibus poſitiuis, vt ſaltem obligârent, quò ad pœnam, & non quò ad culpam, Nam ita creuerunt ſtatuta poſitiua, vt vix reperiantur aliqui, qui non corruperint viam ſuam. Hæc Siculus ille, cuius in Concilio Baſilienſi magna fuit autoritas.

Canoniſtæ. *In eandem ſententiam alij etiam Canoniſtæ ſcripſerunt, inter quos Stephanus Aufrerius fuit, qui aliorum etiam ſententias adducit, Inquit enim, tempore primitiuæ Eccleſiæ, licebat Presbyteris & ſic conſtitutis vxorem ducere, c. quoniam, & c. aliter, diſt. 31. dummodo die celebrationis abſtinerent à coniugibus. Poſtea in Occidentali Eccleſia venit prohibitio, vt conſtituti in ſacris ordinibus deberent abſtinere, & d. c. aliter. Et dicit Franciſcus in Rubrica q. dec. Quòd hoc præceptum, det materiam illaqueandi plures animas propter fragilitatem noſtram. Ideò credit, quòd ſicut Eccleſia indixit hoc præceptum continentiæ, quòd quoq; reuocabit, & erit conueniens dicto Apoſtoli reuocatio, qui dicit: De virginibus præceptum non habeo, conſilium autem do. Hæc ille.*

Stephanus Aufrerius.

Franciſcus.

Rudolphus Agricola. *Et Rudolphus Agricola, qui Anno 1485. obijt, inter reliquas Eccleſiæ tenebras (inquit Balæus) etiam prophanationem Miſſæ, & impuritatem cœlibatus deplorauit. Iohannes etiam de Veſalia, Concionator Vuormatienſis, cuius damnationem Anno 1476. Moguntiæ factam. Iohannes Keiſersbergius eximius Theologus, iniquiſsimè tulit, inter cætera docuit: Nullam eſſe cauſam rationabilem prohibendi Clericis coniugium.*

Iohannes de Veſalia.

Eraſmus Roterod. *Eraſmus in declamatione de laudibus matrimonij: Mihi ſanè, inquit, videtur non peſsimè conſulturus rebus & moribus hominum, qui ſacerdotibus*

cerdotibus & monachis quoq́; ſi res ita ferat, ius indulgeat coniugij. Et addit: Exaggerent quantum libet ſuum inſtitutum, monachorum et virginum examina, Sanctiſsimū vitæ genus eſt, purè caſteq́; ſeruatum cōiugium. Idem in Annotationibus 1. Tim. 3. inquit: Etiam atq́; etiam vereor, ne cenſus Eccleſiaſtici caſtrent hodiè clericos veriùs, quàm pietas. Et in Colloquijs dicit: Execramur, ſi quis vel inſciens peierauit. At nemo deteſtatur ſacerdotes iuramento promittentes caſtitatē, q̄ tamen nec præſtant, nec præſtare cogitāt.

Reuerendiſsimus & Illuſtriſsimus Dominus Georgius Princeps Anhaltinus ſcribit: Patruum ſuum Adolphum, Epiſcopum Mersburgenſem, ante Lutheri nomen auditum, ſæpiùs dixiſſe: Si Concilium futurum eſſet, ſe ſuaſorem & autorem futurum, vt ſacerdotibus ius coniugij reſtitueretur: Addidiſſe etiam, multos ſacerdotes, vt conſcientiæ conſulerent, cum concubinis ſuis ſecretò matrimonia contraxiſſe. Adolphus Epiſcopus Mersburgenſis.

Sed ne opus ſit omnium voces ſeu ſententias, qui ante Lutheri ſcripta, in medio Papatu legem cœlibatus improbârunt, colligere, adſcribā Mantuani (qui Anno Domini 1516. mortuus eſt) verſus, quib. piorum et eruditorū ſui ſæculi iudicium de prohibitione cōiugij ſacerdotū cōplexus eſt. Ita enim canit lib. 1. Faſtorū de Hilario Pictauienſi. Mātuanus.

Non nocuit tibi progenies, non obſtitit vxor
Legitimo coniuncta thoro, non horruit illa

Tempeſtate Deus thalamos, cunabula, tædas,
Sola erat in precio, quæ nunc incognita virtus
Sordet, & attrito viuit cum plebe cucullo,
Propterea leges, quæ ſunt connubia contra,
Eſſe malas quidã perhibent: prudentia Patrum
Non ſatis aduertit, dicunt, quid ferre recuſet
Quid valeat natura pati. Ceruicibus, aiunt,
Hoc inſuaue iugum noſtris imponere Chriſtus
Noluit: iſtud onus quòd adhuc q̃ plurima mon-
Fecit ab audaci dicũt pietate repertũ, (ſtra
Tutiùs eſſe volunt, qua lex diuina ſinebat,
Iſſe via, veterumq́ ſequi veſtigia Patrum
Quorũ vita fuit melior cũ coniuge, quam nunc
Noſtra ſit, excluſis thalamis & coniugis vſu.

Quæ noſtro ſeculo à Luthero, & alijs contra prohibitionem illam coniugij ſcripta, dicta, facta ſunt, nihil attinet hoc loco cõmemorare. In recẽti enim memoria, & quidẽ in cõſpectu ſunt omniũ. Quòd verò iudiciũ de lege illa cœlibatus ſit Principum etiã illorum, qui Pontificijs partib. addicti ſunt, Patres in Concilio Tridentino ex oratore Bauarico, et ex alijs corã audiuerunt. Inter ipſos etiam Pontificiæ cauſæ patronos multi fatentur, notoriam & obſcœnam infamiam inquinati in Pontificia Eccleſia cœlibatus, efflagitare legis illius vel antiquationem vel ſaltẽ mitigationem.

Orator Bauaricus in Cõcil. Trid.

Lindanus.

Et quidem Lindanus etiam, qui in alijs manifeſtis erroribus & ſuperſtitionibus defendendis, non multũ frontis habet, de hac tamen lege, licet

timidè

timidè admodum ac ſuſpenſo quaſi gradu, (ne Deum ſuum terreſtrē vera dicendo offendat) inquit, Certè & hodie licet caſtas, atq; vitæ integros maritos ad ſacerdotium aſſumere, quòd meo quidem iudicio rectiùs, ſanctiusq; fortè fieret, per aliquot Germaniarū Prouincias, quàm impuriſsimos aliquot præficere, aut etiam diutiùs tolerare nebulones, apoſtatas et ſacrilegos paſtores. Quod factum aureo illi D. Paphnutij reſponſo minimè foret alienum, neq; à verò remedio fortè abhorriturum videri poſſet. Sed viderint quib. ea cura diuinitùs eſt tradita. Hæc Lindanus, qui hoc ſuo iudicio, omniū Romanorum Pontificū decreta et decretales condēnaret, niſi prouidè adderet (ſuū fortaſſis) & ipſam agnitā veritatem Pontificis arbitrio rurſus ſubijceret. Tu verò cogita, qualis ſit illa Eccleſia, quæ ad tollendam aut relaxandam iniquiſsimā illam legem, nec ſententia Chriſti, nec Pauli doctrina, nec Apoſtolorum Canonibus, nec iudicio primitiuæ Eccleſiæ, nec ſonora Paphnutij in celeberrima Nicæna ſynodo, voce, nec anathematis Gangrenſibus, nec ſextæ vniuerſalis ſynodi decretis, nec tos tragicis turbis lege illa motis, nec tot obſcænis impuritatibus inde ortis, nec conſcientiarum laqueis, nec tot piorum votis, gemitibus & flagitationibus, quicq̃ mouetur, ſed legem illam, quæ contumelia coniugij eſt, & ipſiſsima materia turpitudinis, non ſtrenuè tantùm, ſed prorſus tyrannicè tuetur.

QVÆSTIO.

AN PECCATVM SIT, SI QVIS, QVI IN MINISTERIO ECCLESIÆ CONSTItutus eſt, & continere non poteſt, matrimonium contrahat.

POSTQVAM Pontificij omnes Sophiſtices neruos intenderunt, vt clariſsimas Pauli ſententias, de Epiſcopo vnius vxoris viro, deprauarent, & vniuerſæ veræ antiquitatis teſtimonia eluderent, tandem veritatis luce (quæ illorum etiam oculos, qui eam obſcurare nequicq̃ conantur, perſtringit) conuicti fateri coguntur, ex præſcripto Pauli, olim coniugatos, rectè ad miniſterium Eccleſiæ vocatos & conſtitutos in ſacris ordinibus, conſuetudine coniugali licitè vſos, Atq; illud hodiè etiam poſſe concedi: Vt verò, alio Sophiſtico artificio, veritatem etiam conceſſam rurſus peruertant, incipiunt diſputare. In nouo Teſtamento, nunq̃ licuiſſe illis, qui iam in ordinem miniſterij Eccleſiaſtici cooptati fuerunt, matrimonium contrahere. Quæſtio igitur eſt. An peccatum hoc ſit, Cumq; peccatum ſit ἀνομία, 1. Ioh. 3. Et ex ijs quæ diuinitùs non ſunt prohibita, nemo debeat conſcientijs ſcrupulum inijcere, Col. 2. Videbimus

mus an in verbo Dei ſit prohibitum, Hic enim principalis ſtatus eſt. Cum hac diſputatione conſcientijs laqueos inijcere conentur. Status quæſtionis.

Inuenio autem in veteri Teſtamento, vbi externa Leuitica puritas exactiſsimè in ſacerdotibus requirebatur, non tantùm vſum conſuetudinis coniugalis ſacerdotibus conceſſum, ſed textus manifeſtè dicit, Leui. 21. Sacerdotes ducant vxorem, ſed non ſcortum, nec repudiatam. Et ne de gregarijs tantùm ſacerdotib. priuſquam ad miniſterium aſſumerentur, hoc intelligatur, expreſsè de ipſo Pontifice ſeu ſacerdote magno, etiam poſtquam vnctus & conſecratus fuerat, dicit: Virginem ducet vxorem. Et in illo loco hoc ſcribitur, vbi de ſacerdotibus Deus expreſsè dicit: Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum. Nec valet Syricij eluſio, propter vices ſacerdotales, in veteri Teſtamento hoc toleratum. Annis enim ampliùs quadringentis, priuſquam vices illæ à Dauide inſtituerentur, Deus illo etiam tempore, quando Pontificem quotidiè manè & veſperi oportebat offerre, Exod. 29 concedit ipſi vt ducat vxorem. Et Ezechiel deſcribens formam noui templi, tanquam ideam typicam Eccleſiæ noui Teſtamenti (neq; enim Zorobabelis templum, ideam illam Ezechielis expreſsit) cap. 44. dicit: Sacerdotes non viduam, aut repudiatam, ſed virgines Iſraelitici generis vxores ducent.

Leuitis in vet. Teſtamenta licuit contrahere.

Leuit. 21.

Sacerdos magnus.

Syricij eluſio.

Illa verò conceſsio, nō eſt in nouo Teſtamento,

Paulus. contraria prohibitione abrogata, imò Paulus expreſsè dicit: Legitimum matrimonium, & cõſuetudinem coniugalem, non pugnare cũ miniſterio noui Teſtamenti. Sed excipiunt, Paulũ quidem hoc dicere, eum qui iam eſt vnius vxoris vir, quiq́ iam liberos habeat, poſſe ad Epiſcopum aſſumi. Non aũt ipſum dicere, quòd poſtq̃ Presbyter aliquis conſtitutus eſt, poßit vxorẽ ducere. Ideò verò in iſto loco hoc non expreßit, quia mox capite ſequenti dicturus erat: eſſe doctrinã Dæmoniorum in hypocriſi mendaciũ loquẽtium, quicunq́ prohibere velit contrahere matrimoniũ: Et obſeruet Lector antithesin. Pontificij fingunt Paulũ 1. Timoth. 3. Coniugatos quidem admittere ad Presbyterium, ſed eo ipſo prohibere, vt qui iam Presbyteri facti ſunt, nõ contrahant matrimonium. Ipſe verò Paulus capite ſequenti dicit eſſe mendacium, & doctrinam Dæmoniorum, ſi quis prohibeat cõtrahere matrimonium. Et omninò friuolum & ineptũ eſt cõcedere, Epiſcopum poſſe bona conſcientia vxorem habere, et conſuetudine coniugali vti, mox aũt fingere, eſſe peccatum contra conſcientiam, ſi vxorem ducat. Eadẽ enim ſophiſtica eſt qua Vintonienſis Anglus locum Pauli 1. Cor. 7. voluit eludere. Eum qui in coniugio ad fidẽ Chriſti vocatus eſſet, poſſe propter vitandam fornicationem vxorem habere. Non autem ſequi eum, qui cœlebs conuerſus eſſet, ſi continere non poſſet ad vitandam fornicationem, poſſe vxorem ducere. Quòd idem eſt ac ſi quis fingeret, quando Chri-

Depravatio ſententiæ Pauli.

Vintonienſis.

Chriſtus dicit Marci 9. Habete ſalem in vobis. Et cap. 12. Habete fidem Dei, Hanc eſſe ſententiam, vt qui iam habent teneant, & vſurpent ſalem & fidem: Qui verò non habent, nullo modo debere ſalem acquirere, aut fidem concipere: Aut ſi anabaptiſta contenderet, eum qui iam in officio magiſtratus conſtitutus ſit, poſſe illud bona conſcientia adminiſtrare, ſed officium illud de nouo ſuſcipere, neminem bona conſcientia poſſe.

Atqui Methodus Pauli 1. Cor. 7. hæc eſt. Primum loquitur de coniugatis: Bonum eſſet homini mulierem non tangere, ſed propter vitandam fornicationem, quiſq; habeat ſuam coniugem, nec fraudent ſe inuicem, ſed reddant ſibi mutuò debitam beneuolentiã, ne vos, inquit, tentet Satanas, propter incontinentiã veſtram, etc. Ex illo verò fundamento mox attexit de incõiugatis & viduis, tanq̃ conſequentia in caſu ſimili. Bonũ ijs eſſet ſi permanerent vt ego: Sed quia vnuſquiſq; proprium donũ habet, ſi ſe non cõtinent, contrahant matrimoniũ. Meliùs enim eſt matrimoniũ contrahere, q̃ vri. Et ſi vxorẽ quis duxerit nõ peccat, ſed rectè facit, 1. Cor. 7. Axioma igitur Pauli eſt: Sicut maritũ eſſe: ita etiam maritũ fieri, ſine peccato licet: Et q̃ rectè ſine peccato poteſt vxorẽ habere, is etiã rectè ſine peccato poteſt vxorẽ ducere. Quia igitur Epiſco. Presbyter ſeu Diaconus, rectè et ſine peccato poteſt vxorẽ habere 1. Tim. 3. Tit. 1. Ergo eodẽ iure etiã rectè et ſine peccato po-

Axioma immotum.

teſt vxorem ducere. Eſt & hoc argumentum perſpicuum & firmum: Quòd à Deo prohibitum non eſt, illud ſine peccato, quò ad conſcientiã liberum eſt. Sed Paulus expreßè & in genere dicit, ſe non habere præceptũ Domini quò cœlibes prohibeantur matrimonium contrahere, 1. Cor. 7. imò pronunciat, Dæmoniorum doctrinam eſſe prohibere matrimonium contrahere.

Obiectio. Eſſe decretũ Patrum & Conciliorũ.

Sed Patres, inquiunt, & Concilia ſtatutũ fecerunt, ne illi, qui iam ſacerdotes facti eſſent, poſtea vxores ducerẽt. Bene ergò habet, quòd nõ diuina, ſed humana tãtùm prohibitio eſt. Nõ itaq; conſcientiã poteſt obligare. Paulus enim pronunciat Col. 2. Nemo vos iudicet in illis, quæ Deus libera eſſe voluit. Si enim mortui eſtis cum Chriſto ab elemẽtis mundi, quid, quaſi viuẽtes in mundo decretis tenemini? Quòd ſi de illis, quæ in veteri Teſtamẽto diuinitùs prohibita fuerant, verũ eſt: Ideò, quia in nouo Teſtamento à Chriſto in libertatẽ vindicata erãt, multò magis in hominũ prohibitionib. quæ carẽt teſtimonio Scripturæ, locũ hoc habere debebit. Neq; enim ideò à iugo Moſaico, quod diuinitùs in veteri Teſtamento impoſitum erat, Chriſtus in nouo Teſtamento nos liberauit, vt hominũ ſtatutis & prohibitionib. ſine verbo Dei, conſcientiæ illaquearẽtur, precio enim empti eſtis, inq̃t Paul. nolite fieri ſerui hominũ.

Cùm igitur coniugiũ tam ſit honorabile, vt cũ eo quis poßit Epiſcopatus ſolium aſcendere, ſicut

Chry-

Chryſoſtomus inquit, quid quæſo nuptiæ habent, quod tam impurum aut impium ſit, vt non coniugium, ſed nuptiæ prohibendæ & fugiendæ ſint ſacerdotibus. Certè in nuptijs, quando matrimonium contrahitur, Deus ipſe coniuges copulat, Matth. 19. & fœdus inter ſponſum & ſponſam ipſe ſua teſtificatione interpoſita, confirmat Malach. 2. Et Chriſtus ipſe nuptijs, cùm matrimonium cõtraheretur, intereſſe voluit, Iohan. 2. Extra Scripturam itaq;, imò contra eam dicitur. Coniugium quidem & vſum ipſius licere ſacerdotibus, non autem nuptias, ſeu vt matrimonium contrahant. Nam Ebre. 13. vbi ſcribitur, coniugium honorabile eſſe, vſurpatur vocabulum γάμος, quod & coniugium & ipſas etiam nuptias, quando matrimonium contrahitur, ſignificat. Ipſas igitur nuptias pronunciat eſſe honorabiles & quidem in omnibus. Et 1. Corinth. 7. non tantùm eum, qui matrimonio vtitur, verùm etiam eum, qui matrimonium contrahit, pronunciat non peccare, ſed bene facere. Ac quod diligenter notandum eſt. Paulus 1. Tim. 4. dicit doctrinas Dæmoniorum, non tam ipſum cõiugij vſum prohibere, quàm τὸ γαμεῖν, hoc eſt, ne matrimonium contrahatur, ita enim Paulus loquitur. Chryſoſt.

Iure diuino igitur in verbo Dei, nõ eſt prohibitum, ne ſacerdos contrahat matrimonium, imò talis prohibitio pugnat contra Paulum, 1. Cor. 7.

& numeratur inter doctrinas Dæmoniorum, 1. Tim. 4. In hoc fundamento, conſcientiæ rectè & tutò poſſunt acquieſcere. Quia enim ſolum verbum Dei dominatur conſcientÿs, nullum igitur contrarium ſtatutū, nulla diuerſa conſuetudo, poteſt aut debet cōſcientÿs ſcrupulū inÿcere.

Paphnut. *Quòd verò de Paphnut. obÿcitur, afferētē vēterē Eccleſiæ traditionem, ſupra explicatum eſt in hiſtoria Nicanæ ſynodi, quòd ſcilicet traditio illa non ſit iuris diuini, ſed poſitiui, & quidem non vniuerſalis, ſed particularis, nec perpetua, omnes & ſemper obligans, ſicut ſuprà oſtendimus.*

Canon Apoſtolorū 27. *Ita ad Canonem 27. Apoſtolorum, qui tantùm Lectoribus & Cantoribus nuptias permittit, reſpondetur ex diſtinct. 16. vbi Canonibus illis, non Canonica tribuitur authoritas, ſed inter Apocrypha numerantur. Et Canonem illum nō fuiſſe in primitiua Eccleſia, vel receptum, vel ſeruatum, manifeſtè oſtendit Canon Ancyranus decimus, qui Diaconis poſt ordinationem concedit nuptias. Et 50. Canon ex illis, qui Apoſtolis tribuuntur, ita dicit: Si quis ex ordine ſacerdotali nuptÿs abſtinuerit, ού δὶ ἄσκησιν, id eſt, ideo vt pro ratione ſui doni ad exercitia pietatis expeditior ſit, ſed propter abominationem, oblitus, quòd omnia bona valdè, quodq́; maſculum & fœminam Deus creauit hominem, aut corrigitor, aut ex Eccleſia eÿcitor. Hîc audis hæreſin eſſe, nuptias contrahendas ſacerdotibus prohibere,*

Canon Ancyran. poſt ordinationē nuptias concedit Diaconis.

re, tanquam rem prophanam, immundam, & miniſterio indignam. Atq; ex hoc Canone ſumitur reſponſio, ad aliorum Conciliorum decreta, & Pontificum reſcripta, quæ ſacerdotibus nuptias prohibent.

Quòd verò dicũt [*nullis hiſtorijs*] *probari poſſe, ſacerdotem iam in miniſterio Eccleſiæ conſtitutum, vnquam matrimonium contraxiſſe, hoc nimis liberaliter fingunt. De ſingulis enim ordinibus ex ipſis eorũ decretis teſtimonia poſſunt adduci, vt de minoribus ordinibus, Extra de Clericis coniugatis ca. cùm olim, &c. Orientales in minoribus ordinibus (hoc eſt, Cantores, Lectores, Acolyti & Subdiaconi) contrahunt. In ſuperioribus vtuntur matrimonio cõtracto. Et Subdiaconi etiã in Occidentali Eccleſia, publica Epiſcoporum authoritate, vxores duxerunt vſq; ad Nicolai II. tempora, diſt. 32. De illo Clerico.*

Impudens Pontificiorum mendacium.

Decretorum teſtimonia.

Minores ordines.

De Diaconis extat expreſſum teſtimonium, diſt. 28. ex Can. 10. Ancyrano. Diaconi quicunq; cùm ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, velle ſe habere vxores, nec poſſe ſe continere, hi poſtea, ſi ad nuptias venerint, maneant in miniſterio, propterea quòd his Epiſcopus licentiã dederit. Et hoc circa annũ 500. primum prohibitum eſt in Iuſtiniani Auth. de ſanct. col. 9. §. Clericos. De ſacerdotibus ſeu presbyteris loquitur, diſt. 31. Aliter ſe Orientalium traditio habet Eccleſiarum, aliter huius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ.

Diaconi.

Presbyteri.

Nam earum ſacerdotes Diaconi aut Subdiaconi matrimonio copulantur. Iſtius autem Eccleſiæ vel Occidentalium, nullus ſacerdotum à Subdiacono vſq; ad Epiſcopum, licentiam habet coniugium ſortiendi. Et gloſſa quidem manifeſta falſatione verbum (copulantur) exponit (pro copulato vtuntur) quod etiam Caietanus reprehendit & reijcit. Sed Antitheſis manifeſtè oſtendit ſententiam. Hæc duo enim opponuntur, copulari matrimonio, & non habere licentiam ſortiendi coniugium. Et illæ ipſæ phraſes, (copulari matrimonio, & ſortiri vxores) de ipſo contractu matrimonij expreſſè vſurpantur diſt. 32. c. Multorum. Item ſi qui 26. quæſt. 2. c. Sors. Copula ſacerdotalis vel conſanguineorũ, nec legali, nec Euangelica, nec Apoſtolica authoritate prohibetur. Eccleſiaſtica tamen lege, penitùs interdicitur, vbi notabis Canonem 27. qui Apoſtolis tribuitur, prohibentem ſacerdotibus nuptias, tempore Gratiani non habuiſſe authoritatem

Epiſcopi. *Apoſtolicam. Et de Epiſcopis ac ſacerdotibus inſinuat ca. Si quis Amodo, diſtinct. 81. quod ante Alexandrum ſecundum. Circa annum Domini 1070. potuerint vxores ducere. Dicit enim, ſi quis amodo Epiſcopus, Presbyter aut Diaconus fœminam acceperit aut acceptam retinuerit, &c. Ergo antea vſitatum fuit. Et quidem vſque ad Alexandrum Tertium circa annum Domini 1060. alicubi vſitatum fuiſſe ſacerdotes in ordi-*

nibus

nibus maioribus nuptias cõtrahere teſtatur Ca. ſanè. De Clericis coniugatis, dicit enim ſacerdotes illi, qui nuptias contrahunt, &c. Idem clariùs teſtatur gloſſa, diſtinct. 84. c. cùm in præterito. Dicunt quidam quòd Gregorius introduxit continentiam Subdiaconis, diſtin. 31. Presbyteris verò & Diaconis Syricius introduxit, imò dicunt, quòd olim ſacerdotes poterant contrahere ante Syricium. Hæc gloſſa, Iſidorus etiam Iſidorus. *circa annum Domini 620. In regula Clericorum diſtinct. 23. c. His igitur Clerici aut continentes ſint, aut certè vnius matrimonij vinculo fœderentur. Quæ regula, de Clericis in ſacris ordinibus iam conſtitutis, manifeſtè loquitur. Et illos ſi continere non poſſunt, dicit debere & poſſe fœderari vnius matrimonij vinculo, hoc eſt, matrimonium contrahere. Et Innotentius Tertius,* Innocen. III. *cùm ſuper Decretales ſcriberet, c. placet. De conuerſione coniugatorum dixit. Matrimonium de iure diuino non prohibere ſuſceptionem ſacrorum ordinum, ſed tantùm ex conſtitutione Eccleſiæ, & ſic matrimonium naturaliter non reſiſtere promotioni ad ſacros ordines. Imò etiam poſt conſecrationem, ſacerdotem poſſe cõtrahere matrimonium, niſi Eccleſiæ ſtatuto prohibitum hoc eſſet, &c. Et gloſſa in c. cùm olim. De Clericis coniugatis dicit: Papam poſſe diſpenſare, vt aliquis contraheret in ſacro ordine, quia tantùm ex conſtitutione Eccleſiæ continentia*

ordini

Caietanus. *ordini annexa eſt. Caietanus etiam tractans quæſtionem, an Pontifex poſsit diſpenſare cum ſacerdote Occidentalis Eccleſiæ, vt accipiat vxorem, dicit, nec ratione, nec autoritate probatur, quòd abſolutè loquendo, Sacerdos peccet contrahendo matrimonium, nec ordo, in quantùm ordo, nec ordo, in quantùm ſacer, eſt impeditiuus matrimonij. Et concludit, Sacerdotium non dirimere contractum matrimonij, ſiue antè, ſiue pòſt, ſecluſis omnibus legibus. ſtando tantùm in his, quæ à Chriſto & ab Apoſtolis habemus, &c.*

Cuſanus. *Et Cuſanus Epiſtola 2. ad Bohemos de vſu communionis inquit: Conſequenter in nouo teſtamento viſum eſt, poſt aliqua tempora, abſurdum fore, quòd in ſacris ordinibus exiſtentes contraherent, ſimiliter & ſolenniter vouentes, quod ſi facerent ſeparandos eſſe, qui tamen antè, tanquam à Deo coniuncti ſeparari non potuiſſent. Ex quibus verbis manifeſtiſsimum eſt, exiſtentes in ſacris ordinibus, olim potuiſſe matrimonium contrahere. Ita paulò antè ex Apophtegmatis, & ex Epiſtola Aeneæ Syluij ad Ioannem Frundt ſacerdotem, qui cùm continere non potuiſſet cupiebat vxorem ducere, idem oſtendimus. Imò ex ipſa Scriptura probari hoc poteſt. Paulus enim*

Teſtimonia Scripturæ. *ponit, ſe ſiue inter viduas, ſiue ἀγάμοις, 1. Cor. 7. Sed ca. 9. dicit, ſe habere poteſtatem circumducendi mulierē ſororem, ſicut Petrus & reliqui Apoſtoli coniugati. Habuit igitur Paulus poteſtatem*

ſtatem ducendi vxorem in ipſo miniſterio. Huc *pertinet etiam, quòd tanquam textũ Scripturæ allegant,* Tertullianus *&* Innocentius *primus, Sacerdotes mei ſemel nubant. Ergo vſitatum hoc tunc fuit.*

Porrò in Eccleſiis *Germanicis ante* Hellebrandi *furias, ſacerdotes habuiſſe libertatem contrahendi matrimonia, ex hiſtorijs illis, quas ſuprà ex certis authoribus annotauimus, manifeſtum eſt. Extat apud Auentinum pagin. 290. Epiſtola Gregorij* Tertij *ad* Epiſcopos *Boiariæ, de reformatione ſacerdotum, qui fornicationibus & adulterijs inquinati erant, vbi inter cætera hæc extant verba:* Nemo *ſcorta aut concubinam alat, quiſq; aut caſtè viuat, aut vxorem ducat, quam repudiare fas non eſto. Ex illa Epiſtola etiam VVolffgangus Lazius oſtendit, olim viris* Eccleſiaſticis *liberum fuiſſe, ſi continere non poſſent, matrimonium contrahere. Et circa annum* Domini *800.* Moguntiæ *in ſynodo, reformationem* Clericorum *in* Germania, *ex regula* Clericorum *ab Iſidoro conſcripta, inſtitui debere decreuerunt. Illius verò* Regulæ *caput vnum eſt: Clerici aut continenter viuant, aut certè vnius matrimonij vinculo fœderentur. Quæ verba de fœdere legitimi matrimonij contrahendo loquuntur, ſed rhapſodos* Conciliorum *ea malitioſè expunxiſſe ſuprà oſtendimus.*

Exẽpla hiſtoriarũ Germaniæ antè Hellebrandum.

Gregor. III.

Vuolffgãg. Lazius.

Ex

Vlricus *Ex Vlrici etiam Epiſtola idem colligitur, vbi & hæc hiſtoria recitatur. Gregorium Magnum cùm fructus prohibiti Clericis coniugij in piſcina inueniſſet, damnato priori ſuo decreto, Apoſtolicum illud conſilium etiam ſacerdotibus accommodaſſe, meliùs eſt nubere, quàm vel vri, vel mortis occaſionem præbere. Et vſq; ad Hellebrandi tempora, ſacerdotes Germaniæ habuiſſe libertatem & contrahendi & vſurpandi matrimonij, manifeſtè teſtatur Epiſtola ipſius ad conſtantienſes apud Nauclerum pag. 140. in qua dicit: Epiſcopus veſter Clericis ſuis permiſit, vt qui vxores habuerant, retinerent, & qui non habebant, ducerent.*

Conſuetudo Eccleſiæ Græcæ. *De Græcæ Eccleſiæ conſuetudine Eraſmus id, quod non ex alijs audiuit, ſed quod ipſe coram oculis ſuis vidit, teſtatur in Apologia aduerſus Pariſienſes, ſe Venetijs apud Græcos vidiſſe. Sacerdotem poſt ſuſceptum ordinem ducere vxorem, ſed vnicam ac virginem. Et ſuprà ex hiſtoria Iohannis Magni adſcripſimus hæc verba: Vuilhelmi Cardinalis prima cura & intentio fuit reuocare Suecos & Gothos à Schiſmate Græcorum, in quod presbyteri & ſacerdotes ductis publicè vxoribus conſenſiſſe videbantur. Et metropolita Rußiæ apud Sigiſmundum Baronem ſcribit, maximum eſſe errorem & peccatum in Romana Eccleſia, quòd ſacerdotes, qui ſecundum legem ducunt vxores, reijciant.*

DE DIGAMIA SACERDOTVM.

PERVERSA *prorſus ratio eſt. Virtutes, quas Paulus in Epiſcopo expreſſè requirit, quæq; ad ædificationem Eccleſiæ vtiles & neceſſariæ ſunt, in eligendis ſacerdotibus negliguntur, finguntur verò alia, quæ à Paulo nō requiruntur, & ad Eccleſiæ ædificationem nihil faciunt, illis conſcientia pertur bantur, & Eccleſia idoneis miniſtris defraudatur. Si quis enim vna vxore defuncta, aliam legitimè duxerit, vel qui honeſtam viduam duxerit (quæ iuxta Scripturam non libere tantùm, ſed in Domino fiunt. 1. Cor. 7.) is etiamſi reliquis donis ad Eccleſiæ ædificationē vtilibus & neceſſarijs, ad miraculum vſq; à Deo ornatus ſit, à miniſterio Eccleſiaſtico arcetur & remouetur. Qui verò vel 100. adulterijs, vel 1000. ſtupris ſe proſtituerunt, illis, ſi modò legitimū coniugium fugerint, etiamſi aliàs vel ſtipites vel aſini ſint, nulla prorſus inhabilitas obſtat, quò minùs ad ſacros ordines promoueri, imò ad apicem, non Epiſcopalem tantùm, ſed Pontificium etiam, cum ſolenni acclamatione, Dignus et Iuſtus eſt, euehi poſſint. Auguſtinus diſputat, eum, qui ante Baptiſmum vnam habuerit vxorem, & ea mortua, ſecundam poſt Baptiſmum duxerit, nō eſſe ad miniſterium* Auguſtinus de digamia.

Hieronym. contra.

admittendum. Hieronymus verò Tit. 1 ſalsè hoc refutans quærit, quo priuilegio illi, qui ante Baptiſmum cum aliquot concubinis inquinati fuerant, poſtea ad ipſum Epiſcopatus ſolium aſcendant, obliquè notans ipſum Auguſtinum, qui ante conuerſionem duas concubinas habuerat. Abſurda profectò hæc ſunt. Et tamen hæc opinio ſub hypocriſi peculiaris ſanctitatis, etiam in Orientalibus Eccleſiis tandem ad hunc vſq; diem inualuit, ſed rem ipſam ſepoſitis præiudicijs conſideremus.

Si mortua vna vxore alteram legitimè ducere, tale eſt, propter quod aliquis licet alijs donis & virtutibus ad Eccleſiæ ædificationem neceſſarijs inſtructus, à miniſterio Eccleſiaſtico arceri & remoueri debeat, neceſſe eſt atrox crimen eſſe. Paulus enim dicit Epiſcopum debere eſſe ἀνέγκλητον, Tit. 1. hoc eſt, qui huiuſmodi criminib. nō ſit obnoxius, propter quæ publicè poſſit infamia notari ſeu in ius vocari. Atqui mortua vxore liber eſt vir à lege prioris vxoris, vt poſſit ducere aliam, Rom. 7. & 1. Cor. 7. Ac viduis in genere Paulus præſcribit, bonū quidem ipſis eſſe, ſi cœlibes permanſerint, ſed ſi ſe non continent, contrahant matrimonium. Meliùs enim eſt, matrimonium contrahere, quàm vri. Et addit à viduis ſecundas nuptias poſſe contrahi in Domino, 1. Cor. 7. Quod igitur Deus liberum eſſe pronunciat, quod Paulus tanquā remedium incontinentiæ præſcribit,

at

ac tam ſanctum eſſe teſtatur, vt in Domino poſſit fieri, certè ſi quis illud contendat tale crimen eſſe, propter quod aliquis aliàs idoneus, à miniſterio arcendus & remouendus ſit, is Spiritui ſancto contradicit.

Operæprecium aũt eſt conſiderare, vnde perſuaſio illa primùm ſit orta, quæ temporibus confirmata, & conſuetudine præſcripta, titulum nũc habet Apoſtolicæ traditionis. Et à Gentium ſacerdotibus, κακοζηλίᾳ quadam hoc acceptum eſſe, non diſſimulant. Hieronymus enim 2. cõtra Iouinianum dicit, vnicubas ſemper inter matronas habuiſſe decuit, per quas fortunæ muliebri ſacra fierent, nullum ſacerdotem digamum, nullum flaminem bimaritum leges. Pighius citat Seruium ſuper illud Vergilij: (huic vni forſan poterã ſuccumbere culpæ.) Etiam Ethnicos bis nuptos repuliſſe à ſacerdotio. Acceſſit poſtea ex Montani ſchola. Tertull. qui cum ex reuelatione paracleti Montanici ſecundas nuptias ſimpliciter & in genere damnaret, vt iſtis Mõtanicis reuelationibus, quæ ſuſpectæ & inuidioſæ tũc erãt, ſpeciẽ aliquã ex Scriptura indueret, cœpit locũ Pauli ita interpretari, Sacerdotes ſint vnius vxoris viri, hoc eſt Monogami. Omnes autem Chriſtiani ſunt ſacerdotes. Ergo ſecundæ nuptiæ omnibus ſunt prohibitæ. Cumq́; videret ſibi obſtare, quòd qui ſecundam duxit, non eſt mortuæ vxoris vir, ſed viuentis, & ita nihilominus vnius vxo-

Origo & fons peruerſæ huius opinionis.

A Gentium ſacerdotib. in Eccleſiam tranſlata monogamia Hieronym.

Pighius.

Tertulliani monogamia Montanica.

Deprauatio dicti Paulini.

ru vir. Impudenter fingit, non referre duas, quis vxores ſingulas habuerit, an pariter ſingulæ duas fecerint. Eundem enim numerum eſſe coniunctorum & ſaparatorum, quòd directè pugnat contra Paulum, qui Roma. 7. & 1. Corinth. 7. pronunciat, virum ab vxore mortua liberatum & ſolutum eſſe. Non igitur mortuæ maritus ampliùs eſt, ſed vnius, quæ viuit, licet ordine vel ſecunda vel tertia ſit. Quanquam autem Montanus cum ſuo paracleto, meritò ab Eccleſia reprobatus ſit, adhæſit tamen inde in quibuſdam locis, etiam laicorum ſecundis nuptijs nota quædam ignomiæ. Neocæſarienſe enim Concilium cap. 3. ſecundas etiam legitimas nuptias publicæ pœnitentiæ ſubijcit per longum tempus, quod tempus. Laodicenum Concil. poſtea minuere voluit: Ca. 7. Probibet presbyterum conuiuio ſecundarũ nuptiarũ intereſſe, ne ſua preſentia videatur illas comprobare. Alius Canon ſecundis nuptijs benedictionem denegat, & presbyterum benedicentem digamos, ſuſpenſum mittit ad ſedem Apoſtolicam. Quæ ſi intelligantur de ſecundis nuptijs, poſt mortem prioris coniugis legitimè contractis, ſimpliciter pugnant contra Paulum Rom. 7. & 1. Cor. 7. Ideo gloſſa exponit de ſecundis nuptijs, viuente adhuc priore coniuge. Andradius verò citat & probat Conſtantini porphyrogemetæ conſtitutionem, quæ quinquennij excõmunicationem

Secundæ [illegible]niæ laicorum notæ.

[illegible] Neocæſarienſe.

Benedictio negata ſecundis nuptijs.

cationem imponit ei, qui tertiam vxorem poſt mortem priorum duxerit. Et ex opere imperfecto citat ſecundas nuptias ſecundum Apoſtolicum præceptum licitas eſſe: Secundum autem veritatis rationem veram eſſe fornicationem.

Sed cùm damnatio ſecundarum nuptiarum non poſſet in vniuerſum obtineri, ſacerdotali ordini ſub prætextu maioris ſanctitatis obtrudi cœpit, vt laicis tãtùm, tanquam imperfectioribus, ſecundæ nuptiæ concederentur. Ita enim inquit Tertullianus, cenſent Monogamiam tantùm eſſe ſacerdotum, quia Paulus dicit: Oportet Epiſcopum eſſe vnius vxoris virum. Sed vera catholica Eccleſia, tempore Tertulliani circa annum Domini 200. hoc non obſeruauit, & dictum illud Pauli non hoc modo intellexit, ſicut Tertullianus ipſe fatetur in lib. de Monogamia. Montaniſtæ enim ſe vocabant ſpirituales, reliquos verò, qui non erant Montaniſtæ, vocabant phyſicos. Inquit igitur: Cur ergo non erubeſcunt, quotquot ex digamia præſident apud vos, quando hæc ipſis leguntur: Oportet Epiſcopum vnius vxoris virum eſſe. His verbis manifeſtè teſtatur, in Eccleſia Catholica apud illos, qui non erant Montaniſtæ, digamos præſides Eccleſiarum fuiſſe, & dictum Pauli non intellexiſſe de Monogamia. Poſtea cùm ſubinde maior fieret doctrinæ inclinatio, digamia ſacerdotibus ſeueriùs probibita fuit. Ambroſius enim exponens

Secundæ nuptiæ interdictæ ſacerdotibus.

De loco Pauli 1. Tim. 3. vnius vxoris vir.

Ambroſius.

locum 1. Tim. 3. dicit. Quamuis ſecundam numero vxorem habere non ſit prohibitum, vt tamen quis dignus ad Epiſcopatum ſit, etiam licitum debet ſpernere, propter ſublimitatem iſtius ordinis. Sed Eccleſia etiam illius temporis, vbiq; digamos ad ſacerdotium admiſit, id quod Hieronymus ipſe, qui tamen nec primis, nec ſecundis nuptijs ſatis æquus fuit, teſtatur in Epiſtola ad Oceanum, his verbis. Cauterius Hiſpaniæ Epiſcopus, homo & ætate vetus & ſacerdotio, vnam antequam baptiſaretur, alteram poſt lauacrum priore mortua, duxit vxorem, & arbitraris eum contra Apoſtoli feciſſe ſententiam, qui in catalogo virtutum Epiſcopi, vnius vxoris virum præcepit ordinandum? Miror autem te vnum protraxiſſe in medium, cùm omnis mundus his ordinationibus plenus ſit, nõ dico de presbyteris, non de inferiori gradu. Ad Epiſcopos venio, quos ſi ſigillatim voluere nominare, tantus numerus cõgregabitur, vt Ariminenſis ſynodi multitudo ſuperetur, &c.

Digamos ſacerdotes Eccleſia admiſit tempore Ambroſij & Hieronymi.

Et Hieronym. explicans locum Pauli, inquit, Hoc quod dicit vnius vxoris virum, poteſt & aliter diſſeri. Ex Iudæis erat Apoſtolus. Prima Chriſti Eccleſia de reliquijs Iſrael congregabatur. Sciebat lege conceſſum, & exemplo Patriarcharum familiare populo nouerat, in multis vxoribus liberos ſpargere. Ipſis quoq; ſacerdotib. huius licẽtiæ patebat arbitrium, præcepit ergo ne eandem

dem licentiam Eccleſiæ ſibi vindicent ſacerdotes, ne bina pariter & trina coniugia ſortiantur, ſed vt ſingulas vno tempore habeant vxores. Apud Græcos etiam, cùm à Latinis de ſenſu loci illius Paulini mota eſſet controuerſia, Theodoretus circa annum Domini 430. recitat illorum interpretationẽ, qui ſentiunt Paulum nominando vnius vxoris virum, nõ prohibere ſecundum matrimonium, quando mors vinculum prioris diſſoluit, ſed reſpicere ipſum ad hãc antitheſin. Olim enim & Græci & Iudæi, inquit, cum duabus, tribus & pluribus vxoribus iungebantur lege matrimonij. Et nunc inquit, cùm leges imperatoriæ prohibeãt duas ſimul vxores ducere, cum concubinis & ſcortis rem habent. Et Leuitas in repudijs, tunc etiam vſitata erat. Hiſce omnibus iudicant Paulum opponere vnius vxoris virum. De hac verò interpretatione pronunciat Theodoretus, videntur rectè dicere. Item his conſideratis admitto eorum interpretationem.

Diſputatio Græcorum & Latinorum de loco Pauli 1. Timoth. 3.

Eodem modo etiam Chryſoſtomus, recitat quidem Latinorum interpretationem, ſed ſuam, hoc eſt Græcæ Eccleſiæ prolixè explicat, quod ſcilicet Paulus reſpectu Polygamiæ & repudij nominet vnius vxoris virũ. Ita enim ſcribit 1. Ti. 3. dicens, vnius vxoris virũ ἀμετρίαν ꝓhibet. Quoniã apud Iudæos licitum erat (καὶ δευτέροις ὁμιλεῖν γάμοις καὶ δύο ἔχειν κατὰ ταυτὸν γυναῖκας.) & altero iungi matrimonio & eodem tẽpore ſimul

Chryſoſtomi interpretatio de vnius vxoris viro.

duas habere vxores. Et Tit. 1. inquit, Dicens, Paulus vnius vxoris virum, voluit Hæreticis os obturare, qui nuptias criminantur, oſtendens rem illam non abominabilem, ſed adeo precioſam & honorabilem, vt cùm ea, quis poßit etiam ſacrum Epiſcopatus thronum aſcendere. Eo ipſo verò cùm dicit (vnius vxoris virum) etiam ἀσελγεῖς libidinoſos, petulantes ſeu procaces cohercet nec permittit, vt quis principatum hunc ineat μετὰ δευτέρου γάμου cum altero matrimonio. Qui enim erga ἀπελθοῦσαν, hoc eſt, eam, quæ repudiata diſceßit nullam beneuolentiam ſeruauit, quomodo is bonus Eccleſiæ præſes erit, quam ille non ſuſtinebit reprehenſionem? Noſtis enim omnes, noſtis etiam ſi non eſſet legibus prohibitum τὸ δευτέροις ὁμιλεῖν γάμοις alteris iungi nuptijs, multas tamen res ipſa habet κατηγορίας criminationes ſeu reprehenſiones. Nullam igitur Paulus criminandi occaſionem præſides, vult ſubiectis ſuis præbere, &c. Interpres reddens μετὰ δευτέρου γάμου poſt ſecundas nuptias. Itē ἀπελθοῦσαν defunctam vxorem, ſenſum Chryſoſtomi peruertit. Nullis enim legibus Imperatorum prohibitum vnquā fuit, ne poſt mortem prioris coniugis ſecundæ nuptiæ legitimè cōtraherentur. Sed hoc leges Imperatoriæ prohibuerūt, ne quis ſimul duas vxores duceret, ſicut Theodoretus citat. Et quòd hoc loco Chryſ. δεύτερον γάμον alterū matrimonium, ſeu ſecundas nuptias intelligat ex

com-

commentarijs ipſius, 1. Tim. 3. intelligitur, quæ verba paulò antè annotauimus. Et ex Theodoreto etiam, cuius verba adſcripſimus hoc declaratur, quòd ſcilicet ad polygamiam, & ad repudium reſpiciat. Atq; hanc Græcorum interpretationem Hieronymus etiam Tit. 1. adducit, et eam non reprobat, ſed in Epiſtola ad Oceanum confirmat. Gloſſa etiam Canones, damnantes digamiam, exponit de ſecundis nuptijs, quæ contrahuntur viuente adhuc priori coniuge. Hieronym.

Paulus igitur, quando Epiſcopum nominat vnius vxoris virum, nō prohibet ſecundas nuptias poſt mortem coniugis. De hoc enim caſu 1. Cor. 7. dicit, ſi ſe non continent, contrahant matrimonium in Domino. Sed qui vel polygamus eſt, vel qui repudiata adhuc viuente, alteram duxit, vel qui concubinarum & ſcortorum vir fuit, eum Paulus propter ſcandalum non vult eligi in Presbyterū, ſicut Theodoretus tria hæc expreßè ponit, in quorū antitheſi vnius vxoris vir intelligatur. Summa ſententiæ Pauli 1. Tim. 3.

Quæ verò contra hanc interpretationem opponuntur, eam magis confirmant, quàm labefactant. Speciosum videtur quòd obijcitur ex loco 1. Tim. 5. Vidua eligatur, quæ vnius viri vxor fuit, Polygamia verò nunquam mulieribus conceſſa fuit. Ergò phraſis illa, videtur ſignificare monogamiam, ſed reſponſio plana eſt. Licet enim mulier ratione polygamiæ non poterat plures maritos habere, alijs tamen & quidem varijs modis Obiectio de viduis monogamis.

 hoc

hoc fieri poterat, vt ſi vel conſtante matrimonio adulterium perpetraſſet, vel ſi extra caſum fornicationis per repudium à priori marito diſceſſiſſet, & aliũ duxiſſet, viuente priori, iam erat non vnius viri vxor, Mat. 5. Ro. 7. vel ſi in fornicatione vixiſſet. Nam mulier etiam in illegitimis coniunctionibus dicebatur habere virum, Ioh. 4. Talem igitur viduam, quæ notam habebat illegitimæ coniunctionis cum viris, Paulus non vult in collegium viduarum aſſumi, vt phraſis illa (vnius vxoris vir) ſit periphraſis legitimi cõiugij, iuxta dictum Chriſti: Erunt duo in carnẽ vnam, Sicut etiam Paulus 1. Cor. 7. quando dicit: Quiſq; habeat ſuam vxorem, & quæq; ſuum virum, per periphraſin deſcribit legitimam coniunctionem matrimonij.

Pighius. *Pighius magnis clamoribus contendit, ex nullis probatis hiſtorijs poſſe oſtendi, aliquẽ tempore Apoſtolorũ, imò trecentis annis antea, ſimul duas habuiſſe vxores. Figmentum igitur dicit eſſe, Pauli phraſin de marito vnius vxoris ita interpretari, quaſi oppoſita ſit polygamiæ, quæ tunc prorſus in vſu non fuerit. Sed ipſius clamorib. opponimus Theodoretum, Hieronymum et Chryſoſtomum, qui diuerſum affirmant, ſicut iam monſtratum eſt. Et teſtimonium clariſſimum, refutans falſam illam Pighij aſſertionem, extat apud*

Iuſtinus de polygamia. *Iuſtinum in Tryphone, vbi apertis verbis de Iudæis dicit: Magiſtri veſtri ad hoc vſq; tempus,*

quatuor

quàtuor & quinq; vxores vnumquemq; veſtrum habere permittunt. Item, Quemcunq; in locum veniunt Iudæi nuptiarum nomine vxores ducunt. Hæc Iuſtinus. Et Theodoretus poſtea ab Imperatoribus Chriſtianis, tandem polygamiam illam, quæ & apud Iudæos & apud Græcos vſitata erat, prohibitam eſſe tradit, 1. Tim. 3. Concilium etiam Toletanum primum, tempore Leonis primi, ca. 17. oſtendit, tunc adhuc polygamiam vſitatam fuiſſe, ita enim ſtatuit: Si quis fidelis habens vxorem, habeat concubinam, non communicet. Cæterùm is, qui non habet vxorem, & pro vxore concubinam habet, à communione non repellatur, tantùm, vt vnius mulieris aut vxoris aut concubinæ ſit coniunctione contentus. Intelligit autem concubinas, non ſcorta, ſed quæ ſine pactis dotalibus, & ſine inſtrumentis legalibus, legitimè tamen & matrimonialiter viro coniunctæ erant, quæ differentia inter vxorem & concubinam in veteri etiam Teſtamento vſitata fuit. Et Canon ille Toletanus loquens de polygamia, prorſus eadem phraſi vtitur qua Paulus: Sit vnius coniunctione contentus. Falſum igitur teſtimonium eſt, quòd Pighius affert.

Theodoretus.

Concil. Toletanum 1.

Tertullianus dicit, Sacerdotes legis ſemel tantùm nupſiſſe. Et Innocentius primus dicit ſcriptum eſſe: Sacerdotes mei ſemel nubant, quòd in

Teſtimonia monogamiæ ſacerdotũ.

tota ſacra Scriptura non extat. Tertulliani verò commentum falſum eſt, & à Hieronymo in Epiſtola ad Oceanum refutatur, ſicut verba ſupra
Rationes cõtra digamiã ſacerdotũ. *adſcripſimus. Rationes verò, quæ afferuntur contra digamiam ſacerdotum, frigidæ profectò &*
Auguſtinus. *friuolæ ſunt: Auguſtinus de bono cõiugali cap. 18. hanc rationem reddit: Sicut Polygamia in veteri teſtamento ſacramentũ fuit, ſignificans ex omnibus populis colligendam Eccleſiam. Ita nunc Monogamiam ſacerdotum eſſe ſacramentũ vni-*
Scholaſtici. *tatis Eccleſiæ. Et Scholaſtici quærentes rationes conſtitutionis de Monogamia ſacerdotum, dicunt ſacramenti rationem non admittere diga-*
Bonauentura. *miam ſacerdotum. Et Bonauentura in genere loquens, dicit etiam in ſecundis viduarũ nuptijs non fieri benedictionem, propter defectum ſacramenti. Atqui Paulus analogiam myſterij ſeu ſacramenti expreſſè explicat hanc eſſe, Eph. 5. Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carnem vnam. Quòd cùm fiat in viduarum etiam matrimonio, liberatæ enim ſunt à lege mariti defuncti, Rom. 7. cumq́; viduæ in Domino nubant, 1. Cor. 7. nos certè non debemus excogitare aliam rationem ſacramenti, qua conſcientias præter Scripturam*
Pighius. *conſtringamus. Pighius allegat ex 44. cap. Ezechielis, vbi vulgata tranſlatio habet. Soror Pontificis, quæ alterum virum non habuit, &c. Sed textus ſimpliciter habet de ſorore Pontificis, quæ*

nondum

nondum tradita eſt viro, ſed adhuc in paternis ædibus ſeruatur, illam Pontifex ſi moriatur, vt partem familiæ paternæ poteſt lugere.

Citatur etiam illud, quòd Deus in veteri Teſtamento, Leuit. 21. viduam Pontifici ducendam prohibuerit. Sed hæc pertinere ad Leuitica veteris Teſtamenti ſtatuta, inde patet, quia non rationẽ digamiæ prohibitum hoc fuit. Nam Ezechiel. 44. viduam à ſacerdote relictam, ducere poſſunt ſacerdotes.

Ex his omnibus manifeſtum eſt, diſputatione de digamia, non debere conſcientijs laqueum inijci. Non enim habet certum & expreſſum fundamentum in Scriptura. Quòd verò Canones illi, qui Apoſtolorum titulum præferunt, tale quid ſtatuũt, apocryphum hoc eſſe, hiſtoriæ illæ Græcæ & latinæ Eccleſiæ, quas recitauimus, conuincunt.

Canones Apoſtolici de monogamia ſacerdotum.

Hæc iudico eſſe præcipua capita controuerſiæ de cœlibatu, quæ dum mediocri diligentia conatus ſum euoluere, opinione longiùs progreſſa eſt, explicatio, quam prolixitatem Lector tunc boni conſulet, ſi occaſionem inde ſumpſerit, de materijs hiſce diligentiùs cogitandi, quam inter ſcribendum mihi datam eſſe libenter fateor.

DE

DE PVRGATORIO.

DECRETVM DE PVRGATORIO PVBLICATVM, PRIMA DIE SESSIONIS NONÆ ET VLtimæ Tridentinæ, ſub ſanctiſsimo D. N. Pio IIII. Pont. Max. Die 3. Decembris, 1563.

CVM Catholica Eccleſia Spiritu ſancto edocta, ex ſacris literis, & antiqua Patrum traditione, in ſacris Concilijs, & nouiſsimè in hac œcumenica ſynodo docuerit, purgatorium eſſe, animaſq; ibi detentas, fideliũ ſuffragijs, potiſsimum verò acceptabili altaris ſacrificio iuuari: Præcipit ſynodus Epiſcopis, vt ſanã de purgatorio doctrinam, à ſanctis Patribus, & ſacris Concilijs traditam, à Chriſti fidelibus credi, teneri, doceri, & vbiq; prædicari diligenter ſtudeant, Apud rudem verò plebem, dif-

difficiliores ac ſubtiliores quæſtiones, quæq; ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerumq; nulla fit pietatis acceſsio, à popularibus concionibus ſecludantur. Incerta item, vel quæ ſpecie falſi laborant, euulgari & tractari non permittant. Ea verò quæ ad curioſitatem quandam aut ſuperſtitionem ſpectant, vel turpè lucrum ſapiunt, tanquam ſcandala & fidelium offendicula prohibeant. Curent autem Epiſcopi, vt fidelium viuorũ ſuffragia, Miſſarũ ſcilicet ſacrificia, orationes, eleemoſynæ, aliaq; pietatis opera, quæ à fidelibus, pro alijs fidelibus defunctis, fieri conſueuerunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta, piè & deuotè fiant: Et quæ pro illis ex teſtatorum fundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctoriè, ſed à ſacerdotibus, & Eccleſiæ miniſtris, & alijs, qui hoc præſtare tenentur, diligenter & accuratè perſoluantur.

STRV-

STRVCTVRA PVRGATORII.

TRIDENTINI Patres in hoc decreto glorioſè præfantur, ſe Spiritu S. edoctos ex ſacris literis, et antiqua Patrũ traditione, in ſacris Concilijs, & in hac Tridentina ſynodo docuiſſe purgatorium eſſe, animasq́ ibi detentas fideliũ ſuffragijs iuuari, &c. Cumq́ pij & eruditi hoc ſæculo non quærant, fabularum de purgatorio, quæ totius mundi crumenas expurgârunt, repetitiones: Sed certis ac manifeſtis Scripturæ teſtimonijs oſtendi velint: An tale ſit purgatorium quale Pontificij comminiſcuntur. Auidiùs ſanè expectabam, ex quibus Scripturæ teſtimonijs, & qua ratione, purgatorium illud ſuum, tanquam dogma Catholicum, & articulum fidei, liquidò & certò in hac luce Euangelij probare conaturi eſſent. Cæterùm de teſtimonijs Scripturæ verbum nullum, inquit ille, quia ſcilicet, ſicut Petrus à Soto fatetur, ex Scripturæ teſtimonijs purgatorium apertè probari non poteſt: Sed prius ſine Scriptura hoc credendum eſt: Poſtea ad præſumptã illam opinionem, loca quædam Scripturæ quoquomodo detorquenda ſunt. Dicunt ſanè in ſacris Concilijs ſanam doctrinam de purgatorio traditam eſſe. Et imperiti forſan cogi-

Petrus à Soto fatetur purgatoriũ è Scriptura probari non poſſe.

cogitare poſſent, in Nicano aut alio ex vetuſtioribus hoc factum eſſe: Sed Florentinum illud eſt Concilium, celebratũ circa annũ Domini 1439. Onus igitur probationis non imprudenter in hac materia declinãt, ipſum verò purgatoriũ ignem, qui hactenus culinas ipſorũ tã ſplẽdidè calefecit, nudis ſed fortib. aſſeuerationibus, ex cinerib. exſufflare & redaccẽdere ſtrenuè conantur. Præcipua enim axiomata doctrinæ Papiſticæ, vt de meritis, de ſatisfactionibus, de perfectionibus, & de propria iuſtitia corã Deo: Item totus fermè cultus in templis ipſorum, vt vigiliæ, miſſæ pro defunctis, anniuerſaria, oblationes pro mortuis, peregrinationes, animarum balnea, indulgentiæ, opera ſupererogationis, fraternitates, memoriæ, exequiæ, ſuffragia, aqua luſtralis, dedicationes cœmiteriorum, et ſimilia aucupia. purgatorio tanquam ſuo fundamento ita incumbunt, vt hoc deſtructo omnia iſta à fundamento ſimul euertantur. Cœlum itaq; potiùs, (quia iam dudum aliâs illud vendiderunt) quàm purgatorium ſibi eripi paterentur. Quia verò impoſturas iſtas etiam Laici, quos cæcos vocare ſolent, videre cœperunt, temporis gratia quædam in materia purgatorij ſubindicant eſſe ſubtilia, difficilia, non ædificantia, incerta, falſa, curioſa, ſuperſtitioſa. his enim verbis in Decreto vtuntur. ſed quæ illa ſint non exprimunt. Si enim quæ talia ſunt, omnino indè eximerentur, vno

Purgatoriũ Florentino Cõcilio primũ constructum eſt.

Quarũ abominationũ Papiſticarũ fundamentum ſit purgatorium.

momento totum purgatorium euacuaretur. Et tamen illa ipſa non damnant, ſed tantùm prohibent, ne in popularibus concionibus euulgentur. Sed ne purgatoriæ iſtæ impoſturæ, vel Lætheo flumine ſubmergantur, vel ſub orci galeâ occultentur, materiam illam ſolita noſtra ſimplicitate breuiter euoluemus. Et primum ſtructuram purgatorij, qualis à Pontificijs traditur, ex ipſorum libris delineabimus.

Triplex ſtatus animarum, corporibus ſolutarum.

De ſtatu igitur animarum, poſtquam à corporibus ſolutæ ſunt, vſq; ad carnis reſurrectionem, ſiue ad diem iudicij, ita docent: Quoſdam qui moriuntur dicunt in virtutibus ſeu charitate perfectos & ab omni peccati labe mundos eſſe, horum animas ſtatim, quando à corpore excedunt, dicunt in cœlum euolare. (Beatorum.) *Quorundam verò animas, qui vel ſine fide Chriſti, vel ſine pœnitentia in peccato mortali moriūtur, dicunt rectà ad infernum detrudi, vnde nulla eſt redemptio.* (Damnatorum.) *Eſſe vero quoſdam qui ſunt baptiſati & habent fidem de Chriſto, ac caritatem Dei, de peccatis etiam mortalibus habent contritionem, ſed quādo moriuntur, tunc vel in caritate non ſunt perfecti, nec à labe peccati prorſus mundi, vel debitam ſatisfactionem de commiſſis & omiſſis nondum plene expleuerunt, vel ſolum minutis quibuſdam venialibus peccatis obnoxij ſunt, Illorum animas iniuſtum eſſet ad infernum detrudere, cùm ſint baptiſati, & habeant fidem, caritatem,* (Mediorum in purgatorio.)

ritatem ac pœnitentiam. Et tamen Paradyſum nondum poſſunt intrare, quia ſcriptum eſt de pœnitentia diſt.1. Non poteſt quiſquam gratiam vitæ cœleſtis accipere, niſi purgatus fuerit ab omni labe peccati. Et Apo. 21. Nihil coinquinatum introibit in eam. Ac iuſtitia Dei requirit, vt peccata ſatisfactione purgentur & puniantur. Quòd ſi in hac vita vel factum vel impletum non fuit, in altera vita illud fieri & compleri neceſſe eſt. Pro illis igitur animabus, fingunt medium quendam ſtatum. ſeu locum, vbi pœnali ſatisfactione expientur, & maculæ peccati igni excoquantur & purgentur, vt exoluta pro peccatis ſatisfactione, & labe peccati expurgata, perfecti & puri, poßint in paradyſum transferri, priuſquam generale iudiciũ fiat. In illo verò purgatorio dicunt eſſe ignem, qui eiuſdem generis ſit cum igne gehennæ. Imò in ſubſtantia dicunt eundem eſſe ignem purgatorij & inferni, & pœnas etiam eſſe eaſdem, niſi quòd in purgatorio ſint tranſitoriæ, in inferno verò æternæ. Vnde dicunt: Minimam ſcintillam purgatorij, excedere maximam pœnam corporalem huius vitæ. De loco etiam purgatorij diu diſputatum, ſed poſtea certi aliquid definitũ eſt. Quidam enim purgatorium conſtituerunt in loco aliquo qui eſſet ſupra nos, ſed tamen ſub cœlo, Alij vbi quis in terra peccaſſet, ibi locum purgatorij eius poſt mortẽ eſſe dixerunt. Sed poſtea ex reuelationibus inuentus fuit

Ignis purgatorius cuiuſmodi.

Locus purgatorij.

certus & definitus purgatorij locus, duplex ſcilicet: Vnus communis ſeu generalis ſub terra, quo communiter vadant animæ purgandæ. De ſitu tamen generalis purgatorij ſecundum omnes, dimenſiones non prorſus conuenit inter omnes. Quidam enim volunt locum illum purgatorij eſſe ſupra infernum ſecundum altitudinem: Quidam apud infernum ſecundũ longitudinem: Alij circa infernum iuxta circulum, ſicut quando pomum ſcinditur, domunculæ ſeminum in circulo diſtinctæ apparent, hac enim ſimilitudine vtuntur. Ingolſtadienſes infernum, purgatorium, circulum infantum non baptiſatorum, & lymbũ Patrum *ita diſtinguũt, vt ignis tartareus infernè in terræ meditullio exæſtuans torqueat damnatos, deindè supernè exundans, in ſecundo circulo purget fideles, poſtea forſan fumus eius in tertio circulo infeſtet infantes, poſtremò eius calore & forſan luce lymbus* Patrum *in quarto circulo caleſiat & illuſtretur ſicut fit in vaporarijs. Alia porrò purgatoria vocant particularia, ad quæ aliquando animæ à* Deo *mittantur, ad faciendam pœnitentiam in hoc mundo, vel propter leuiorem punitionem, vel propter celeriorem liberationem, vel ad oſtendendam veritatem purgatorij.* Ita *apud Gregorium quædam animæ purgatorium ſuum habuerunt in balneis, quædam in vmbra arborum, quædam in glacie, quædam in domibus vbi peccauerant.* Porrò *in illo purgatorio dicunt animas*

Purgatoriũ generale.

Situs purgatorij generalis.

Purgatoria particularia

mas

mas tàm diu igne torreri, donec vel pœnis pro menſura peccatorũ ſatisfecerint, et igne ſufficiẽter purgatæ fuerint, vel donec ſuffragijs viuorum inde citiùs liberentur. Pro certò enim habent, animas in purgatorio exiſtentes, viuorum ſuffragijs poſſe adiuuari, vt vel citiùs vel minori pœna inde liberentur. Et ne quid certitudini deſit, ſuffragia illa dicunt ad quatuor genera reduci, 14. q. 2. ca. Animæ, ſcilicet ad oblationes ſacerdotum, ad ſanctorum orationes, ad charorum eleemoſynas, ad cognatorum ieiunia, ſiue alia pietatis officia. His verò ſufficienter peractis, dicunt animas purgatas ſtatim euolare ad gloriam. Hæc eſt ſtructura purgatorij, ſicut deſcribitur in magno volumine Pantheologiæ, in compendio Theologiæ, in Roſario Bernhardini, & in Concilio Florentino. Fundamẽta verò hæc ſunt. Duratio cruciatuum purgatorij. Genera ſuffragiorum, quibus viui animabus in purgatorio ſubueniant. Pantheologia. Compendiũ Theologiæ. Roſarium Bernhardi. Cõc. Florẽt.

Fundamẽta doctrinæ de purgatorio.

I. Reatũ tantùm culpæ mortalis propter Chriſtum, (ſi tamen contritio ſufficiens ſit) remitti: Aeternas verò pœnas peccatis mortalibus debitas, virtute clauium mutari in temporarias, quas vnumquemq; vel per ſe, vel per alium, debita ſatisfactione exoluere neceſſè ſit, ſiue in hac ſiue in futura vita. II. *Pro minutis ſeu venialibus peccatis, nos ipſos & poſſe & oportere ſatisfacere, ſiue in hac ſiue in futura vita.* III. *Maculas ſeu ſordes peccati in natura hærentis, per ſatisfactiones prorſus expurgandas eſſe, quòd ſi in hac vita plenè & perfectè non fiat, neceſſa-*

riam eſſe purgatorij ignis expiationem. Hæc omnia ex humanæ rationis cogitationibus, ex ignoratione Chriſti, & iuſtitiæ fidei profecta ſunt, ſicut oſtendemus, fundamenta purgatorij pugnare contra ſacram Scripturam, ipſam verò purgatorij ſtructuram commentitiam eſſe. Sed priùs hiſtoriam purgatorij contexemus, inde enim flammis purgatorij, quæ tenebroſæ & obſcuræ ſunt, non parum lucis accedet.

HISTORIA PVRGATORII.

CVM *purgatorium in veteri Teſtamento etiam aduerſariorum confeßione non fuerit, & in nouo nec Chriſtus nec Apoſtoli illud doceant, operæ precium eſt conſiderare, vndè primùm exorta ſit illa opinio, ex quibus initijs cœpta poſtea fuerit, quanquam cum proteſtatione dubitationis, in Eccleſia diſputari, quomodo deinde creuerit: donec conſuetudine confirmata, & apparitionibus ſpirituum impoſtorum ſtabilita, nunc pro articulo fidei, ferro & flamma defenditur. Hæc conſideratio multa vtiliter monebit, & illud, quod decretum Tridentinum de antiqua Patrum traditione inſinuat,*

Vnde nata ſuſpitio purgatorij.

ſinuat, rectè illuſtrabit. Hiſtoriam itaq; iuxta ſeriem temporum ſimpliciſſimè contexemus.

CAP. I.

PVRGATORIVM ETHNICORVM.

PRIMVM igitur apud Platonem, qui circa annum 400. ante incarnationẽ Chriſti floruit, purgatorium Pontificiũ eadem prorſus ſententia, & iiſdem fermè verbis, ſicut à Pontificiis deſcriptum inuenio, qui cũ ex Philoſophicis fundamentis, & ex humanæ rationis imaginationibus illud extruxerit, manifeſtum hinc erit, vnde purgatoria opinio primum orta ac nata, & poſtea cùm apud Eccleſiaſticos doctores Platonici Philoſophi in magna cœpiſſent admiratione eſſe, in Eccleſia diſputationes immiſceri cœperit. Nec eſt quòd quis fingat, Platonẽ opinionem illam de purgatorio apud Aegyptios, ex traditione ſacræ Scripturæ, vt alia quædam accepiſſe, Vetus enim Teſtamentum purgatorium ignorat, & ipſi Pontificii fatentur purgatoriũ in veteri Teſtamento non fuiſſe. Euſebius igitur de præparatione Euangelica, lib. 1. ca. vlt. prolixam diſputationẽ Platonis tranſcribit, ex libro ipſius de anima, vbi, fluuiis infernalibus ex Poetarum traditione deſcriptis, tandẽ inquit: Qui videntur propter peccatorum magnitudinẽ, vt ſunt ſacrilegia, homicidia

Plato purgatoriũ primum conſtruxit.

Purgatoriũ ignotũ vet. Teſtamẽto.

Plato de anima habet purgatoriũ.

illegitima & ſimilia (ἀνιάτως ἔχειν) inſanabiles eſſe, illi conijciuntur in tartarum, vnde nunquam poſſunt euadere. Qui verò iudicantur magna quidem peccata, ſed ἰάσιμα, quæ medicabilia ſeu ſanabilia ſunt perpetraſſe, vt ſi ex iracundia cædem commiſerunt, aut erga parentes, violenter aliquid deſignârunt, reliquam verò vitam (μεταμέλον βιῶσι) in pœnitentia exegêrunt, illi pro ratione delicti, in diuerſa ignis flumina amburendi conijciuntur, tandem poſt annum & ampliùs appropinquant paludi Acheruſiadi, ibi verò eos, quos læſerũt inclamant, et ſuppliciter petunt vt permittantur egredi et recipiantur. Et ſi aduerſarijs ſuis hoc perſuaſerint, egrediuntur, & deſinũt in pœnis verſari. Sin minus, in ignitis iſtis fluuijs tam diu iactantur, donec ab ijs, quos læſerunt hoc impetrent. Qui verò excellenter ſanctè vixerùnt, ſupra aſcendũt in puriſſimas habitationes, vbi ſine labore viuũt in futurum tempus. Qui verò mediocriter vixerunt, illi per Acheruntẽ in paludẽ igni ardentem deuehuntur, ibi peccatorũ pœnas exoluũt, et καθαιρόμενοι hoc eſt, purgati, luſtrati ſeu expiati (ἀπολύονται) abſouuntur ſeu redimuntur ſi quid deliquerunt. Deinde benefactorũ præmia recipiũt, &c. Et lib. 12. Euſeb. deſcribit aliũ locũ ex Gorgia Platonis, vbi repetit: Eos qui iuſtè et ſanctè vixerũt quando moriũtur, in beatorũ Inſulas, vbi in omni fœlicitate extra mala viuũt, abire. Qui verò impiè & in-

Plato in Gorgia de Purgatorio.

& iniuſtè vixerunt, eos dicit in carcerem ſupplicij, quem Tartarum nominant, abire. Et hæc ſunt, inquit, quæ auditu ego percepi, & credo vera eſſe. Inde verò inquit, ego ratiocinor tale, quid euenire: Cùm quædam peccata ſint curabilia, quod ex pœnis in altero ſeculo, quidam liberentur, quidam non. Et hæc Lector diligenter obſeruet, Platonem de duobus locis, beatorum ſcilicet & damnatorum, ex traditione aliquid accepiſſe, ipſum verò ex philoſophicis ratiocinationibus tertium adieciſſe. Rationes autem has affert, pro tertio ſeu medio ſtatu defunctorum poſt hanc vitam. Sicut inquit in hac vita, qui puniuntur pro ratione delicti, ita puniuntur, vt vel vtilitatem emendationis ipſi inde accipiant, vel vt paradigma fiant cæteris. Ita in inferno etiam, qui peccârunt peccata (ἰάσιμα) quæ curari ſeu ſanari poſſunt, per dolores & cruciatus auxilium & emolumentum accipiunt. Non enim poſſunt aliter, niſi per cruciatus ab iniquitate liberari. Qui verò propter atrocitatem delictorum ἀνίατοι ſunt, illis nihil prodeſt, ſed exempla alijs fiunt, &c. Ex Poetis etiam ſumit argumenta. Homerus enim Tantalum, Syſiphum & Titium perpetuis cruciatibus in inferno ſubijcit. Therſitem verò & alios prauos Idiotas non item. Altera verò Platonis ratio prorſus philoſophica eſt, cùm inquit, ſicut corpora notas & ſtigmata etiam poſt mortem retinent:

Rationes, quib. Plato medium ſtatum defunctorum probat.

Prima ratio

Teſtimonia Platonis poetica.

Secunda ratio.

nent: Ita vitia imprimere animæ notas & maculas. Radamanthum igitur, quando animam corpore ſolutam videt prauis maculis fœdatam eſſe, iuſto iudicio pronunciare, an ſit ἰάσιμος, quæ iuuari & ſanari poſſit, an verò ἀνίατος prorſus incurabilis. Atque ideo inquit Plato, ego ſtudeo, vt coram iudicio illo comparere poſſim, habens animam ὑγιεστάτην prorſus ſanam & mundam.

Purgatoriũ in philoſophorũ ſcholis natum.
Tertullian.
Philoſophi hæreticorũ patriarchæ

Hæc in Platonis ſententijs rectè obſeruata & diligenter conſiderata, oſtendunt & verba & ſententias Põtificij Purgatorij ex Philoſophorum Scholis prodijſſe, vt Tertullianus non maledixerit, Philoſophos eſſe Hæreticorum Patriarachas. Præcipuè verò obſeruandum eſt, Platonem cùm apud Aegyptios traditionem de duobus locis ſeu ſtatibus mortuorum, quorum alter eſt beatorum alter damnatorum, accepiſſet, ipſum poſtea ex philoſophicis ratiocinationibus addidiſſe tertium ſtatum ſeu locum defunctorum, dicit enim ἐκ τούτων τῶν λόγων τοίονδε λογίζομαι. Et quidem eadem fundamenta habet cum Pontificijs, de maculis ſcilicet animæ non perfectè mundæ, purgandis ſeu expiandis per ignem. Item de cruciatibus poſt mortem ſatisfactorijs, vbi pœnitentia in vita non fuerit expleta, quodque ab alijs etiam ex pœnis illis liberari poſſint.

Tota igitur ſtructura Pontificiũ purgatorij extat in Platone, annis ante Chriſtum natum

qua-

quadringentis, ex philoſophicis & poeticis fundamentis delineata. Et memorabile eſt, cùm Euſebius iſtas Platonis ſententias adducat, vt oſtendat etiam Philoſophos habere quædam, quæ à doctrina Eccleſiæ non multum ſint abſona, quòd ipſe ex Scriptura de duobus tantùm ſtatibus defunctorum loquatur, nihil addens de tertio ſiue de purgatorio, ſine dubio non omiſſurus hoc, ſi tunc doctrina de purgatorio in Eccleſia vel nota vel recepta fuiſſet.

Illud verò philoſophicum & poeticum purgatorium, Vergilius ex Platonicorum ſententia 6. Aeneid. eleganter depinxit. Virgilius de purgatorio.

Quin & ſupremo cum lumine vita reliquit
Non tamen omne malum miſeris, nec funditus omnes
Corporeæ excedunt peſtes, penitusq́; neceſſe eſt
Multa diu concreta modis inoleſcere miris.
Ergo exercentur pœnis, veterumq́; malorum
Supplicia expendunt, aliæ panduntur inanes
Suſpenſæ ad ventos, alijs ſub gurgite vaſto
Inuectum eluitur ſcelus, aut exuritur igni.
Quisq́; ſuos patimur manes, exinde per amplum
Mittimur Elyſium, & pauci læta arua tenemus,
Donec longa dies perfecto temporis orbe
Concretam exemit labem, purumq́; reliquit
Aetherium ſenſum, atq́; auräi ſimplicis ignem.

Et

Auguſtinus. *Et Auguſtinus non diſsimulat Platonicorum dogma eſſe de pœnis purgatorij poſt mortem, de Ciuit. 21. cap. 13. Et cap. 27. recitans illum verſum Vergilij:*

Quiq; ſui memores alios fecêre merendo.

Miratur etiam apud Virgilium inueniri illam ſententiam, quòd mortui viuentium ſuffragijs & meritis iuuentur, cum dogma illud extra Scripturam, ex Platonicorum Schola in Eccleſiam irrepſerit.

Gentiles crediderũt mortuos ſacrificijs viuorũ iuuari. *Secundò, in Gentilium ſacrificijs publica & recepta fuit perſuaſio, mortuorum animas viuentium exequijs, inferijs & ſacrificijs releuari & adiuuari, vt ex Stygijs paludibus ad Campos Elyſios in requiem & refrigerium deducerentur. Illas verò animas, quæ viuentium ſuffragijs deſtituerentur, vel in cruciatibus hærere, vel miſerè oberrare. Ita Elpenoris vmbra conqueritur apud Homerum Odiſs. 12, Et Palinurus apud Vergilium Aeneid. 6. Sacrificia etiam Ethnicorum pro mortuis, adiunctis precibus & orationibus deſcribuntur Odiſs. 11. Aeneid. 5. Et Arnobius aduerſus Gentes lib. 2. ſcribit; Magos ſpondere commendaticias habere ſe preces, quibus emollitæ, neſcio quæ poteſtates, vias faciles præbeant, ad cœlum contendentibus ſubuolare. Hetruriam etiã in Acheronticis libris polliceri, certorum animalium ſanguine numinibus certis dato, animas à legibus mortalitatis educi &*

Homerus. Virgilius.

diuinas

diuinas fieri, &c. Ingolſtadienſes ſcribunt, purgatorium extare apud Homerum Odiß. α. & γ. Vergilium Aeneid 6. Ouidium 2. Faſtorum. Ariſtotelem philoſophum lib. 2. cap. 5. In Alcorano articul. 10.

CAPVT II.

MACCABÆORVM PVRGAtorium.

TERTIO, *ex illis Philoſophorum ratiocinationibus, & ex ſuperſtitioſis Gentium ſacrificijs, quæ vbiq; vſitata erant, cùm quidem ſicut de charis abſentibus, ita etiam de mortuis naturalis quadam cura & ſollicitudo animis noſtris inſita ſit, ad Iudæos etiam huius opinionis contagium quoddam, inclinato iam Iudaiſmo, ſerpere cœpit. Quanquam enim inciſio carnis, & euulſio capillorum, in luctu mortuorum, expreßè prohibita erant. Leuit. 19. Deut. 14. ex conuerſatione tamen inter Gentes, Iſraelitis etiam Prophetarum tempore illa vſurpari cœpta fuiſſe, ex Ieremiæ cap. 16. non obſcurè colligitur. Sicut à Gentibus etiam tibicines in funerum curatione mutuati ſunt, Matth. 9. iuxta verſum Poetæ:*

Ethnicæ ſuperſtitiones ad Iudæos proſerpſerunt.

Ritus in luctu mortuorum.

Cantabat mæſtis tabia funeribus.

Eadem ratione tandem poſt Prophetarū tempora

Orationes pro defunctis Maccabæorũ tempore.

pora etiam orationes & ſacrificia pro mortuis, Iudæi imitari cœperunt, circa annum 170. ante natum Chriſtum, cuius exemplum extat, 2. Machab. 12. Id quod tum fieri cœpit, cùm collapſa doctrina, & rebus omnibus, cùm in Imperio tum in templo, perturbatiſsimis, Iudæi vnà cum fœderibus, etiam lingua, appellationibus, moribus & ritibus, conformitatem cum Gentibus quærerent & affectarent: Sicut tota hiſtoria Machabæorum oſtendit. Quod enim Machabæus ſacrificium pro mortuis fieri voluit, illud ſine mandato Dei, & ſine vllo ſanctorum exemplo fecit, ſi tamen fecit. Nam cùm ſacrificia per genera, per ſpecies, ad indiuidua vſq; pro ſingulis caſibus & neceſsitatibus, accuratè, prolixè, & quidem ſcrupuloſè deſcripta extent in Moſe, ne vna quidem ſyllllaba de ſacrificio aliquo pro mortuis, in toto Moſe extat: Nec vllum exemplum ſacrificij pro mortuis, in tota Canonica Scriptura veteris teſtamenti oſtendi poteſt. Ita variæ formulæ & multa exempla piarum precationum extant in veteri teſtamento: Sed de oratione pro mortuis, nec doctrina, nec mundatum, nec promiſsio, nec forma, nec exemplum vllum, in Canonica veteris teſtamenti Scriptura inuenitur. Cumq; ex profeſſo in veteri teſtamento in multis locis pia funerum curatio luctus & planctus mortuorum deſcribatur, nihil prorſus vel de ſacrificio, vel de oratione

Maccabæus ſacrificia fieri iubet pro mortuis.

Nec Moſes

Nec Prophetæ.

pro mortuis, vt à peccatis ſoluantur, legitur. Imò etiam poſt Prophetarum tempora, poſtquã Canon veteris teſtamẽti iam conſtitutus erat, cùm in Hagiographis ex profeſſo deſcribatur Tobiæ pietas in curandis funeribus, & Syracides ex veterũ collectaneis, pietatem, quæ mortuis à viuentibus exhibenda ſit, ex cõpoſito aliquot in locis deſcribat, nec ſacrificij nec orationis pro mortuis vlla ibi ſit mẽtio. Quod enim Tobiæ 4. ſcribitur, panem tuum & vinum tuum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue, non factum fuit propter purgatorium mortuorum, ſed propter viuorum conſolationem, qui in luctu erant, ſicut hæc ratio manifeſtè exprimitur & deſcribitur, Ierem. 16. Et Hieronymus in commentarijs dicit, lugentibus ferre cibos morem fuiſſe & præparare conuiuium, quod Græci περίδειπνα vocant, & probat hoc ex 31. cap. Prouerb. Circa poſtrema tantùm tempora, ſub inclinatione religionis Iſraeliticæ exemplum de Machabæo extat, idq́ʒ ſolum & vnicum, atqʒ extra Canonem veteris teſtamenti, & Scriptoris etiam nec certi nec probati, ſicuti mox oſtendemus. Et Ioſephus cùm Machabæorũ hiſtoriã diligenter deſcribat ſacrificij iſtius pro mortuis nullam facit mentionem Contra omnes igitur, quæ ex hoc loco texuntur diſputationes, regula Tertulliani etiam in hac cauſa præiudicet, id eſſe verum, quodcunqʒ primum, id eſſe adulterinum, quodcunqʒ poſterius.

Nec Hagiographa de ſacrificio pro mortuis.

Sed tempore Machabæorum tandem.

Præ-

Præſtans quidem ſtrenuus & bonus vir fuit Maccabæus: Sed in negotijs religionis, ſicut Auguſtinus venuſtè dicit, non valet: Hæc ego dico, hæc tu dicis, hæc ille dicit, ſed hæc dicit Dominus. Nec mala intentione Maccabæus hoc feciſſe putandus eſt, & arriſit illud factum, tunc multis, licet verbo Dei deſtitueretur, ſicut Hiſtoricus etiam indicat. Sed Deus expreſſè dicit Deut. 12. Non facietis ſinguli, quòd vobis rectum videtur, ſed quòd ego præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino, nec addas quicquam, nec minuas.

Et ne talia exempla patrum ad imitationem trahantur, Deus in cap. 20. Ezechielis expreſſo mandato hoc cauit. In præceptis patrum veſtrorum nolite incedere. Ego Dominus Deus veſter, in præceptis meis ambulate, & iudicia mea cuſtodite. Et notum eſt, quid Chriſtus reſpondeat ad argumentum illud, dictum eſt antiquis.

Machabæorum ætate Iudæi Gentium ritus ſunt imitati.

Tempora etiam illa, quibus Machabæus vixit, multa alia ex Gentilium ritibus, in Iudaiſmũ inuehere cœperunt, idq; per ipſos ſacerdotes, quibus puritas doctrinæ & rituum cuſtodienda mandata erat. Vt enim non dicã de impio Iaſone, qui vt conſequeretur ſummum ſacerdotium, in gratiam Antiochi Gymnaſium Ethnicum, Palæſtram Ephebiam, &c. Hieroſolymis condidit, & in ſacrificium Herculis trecentas didrachmas publica legatione ad Antiochum miſit. Ipſi certè reliqui ſacerdotes, neglectu ſacrificijs legalibus,

libus, conformitatem cum Helleniſmo affectaſſe apertè ſcribuntur 2. Machabæor. 4. Et ipſa etiam legalia ſacrificia, ad aucupandam Gentium gratiam, ſacerdotes inflexiſſe hiſtoria non obſcurè oſtendit. Nam 1. Machab. 7. ſacerdotes Nicanori oſtendunt holocauſta, quæ pro rege idololatrico & hoſte religionis Iudaicæ offerebant. Et 1. Machab. 12. renouaturi fœdus cum Spartanis ſcribunt: Nos ſine intermiſsione in diebus ſolennibus memores ſumus veſtri in obſecrationibus & in ſacraficijs, quæ offerimus. 2. Machab. 3. Onias vt regi ſe purgaret, hoſtiam obtulit pro ſalute Heliodori ſpoliatoris templi. Et cap. 13. Antiochus Eupator permittitur Hieroſolymis in templo ſacrificium offerre. Ita Philo in legationem ad Caium ſcribit: Auguſtum mandaſſe, ſuis ſumptibus in templo Hieroſolymitano, pro ſe mactari quotidianas victimas, taurum & agnos duos, quæ certè Moſaicæ legi non ſunt conſentanea. Imò affectatio illa Helleniſmi, Machabæorum temporibus eouſque progreſſa eſt, quòd Razias vir famæ celebris, & pater Iudæorum appellatus, ſibijpſi exemplo inter Gentes vſitato & laudato, mortem conſciuit vſus argumentis Ethnicis: Eligens ſcilicet nobiliter mori potiùs, quàm impijs ſubditus fieri, & contra natales ſuos indignis iniurijs agi. Rebus igitur, inter continuas bellorum turbas, in Iudaica re-

Philo.

Razias αὐτόχειρ.

ligione ita inclinatis, non mirum eſt, etiam orationes & ſacrificia pro mortuis, ex Helleniſmi κακοζηλίᾳ, ſine mandato & exemplo Canonicæ Scripturæ, Iudam primum tentaſſe, & ſacerdotes non abhorruiſſe. Nobis verò in Eccleſia, ex poſterioribus inclinati, & tandem collapſi Iudaiſmi exemplis, ſine Canonicæ Scripturæ mandato & exemplo, imitatio inſtituenda non eſt. Elegans enim eſt Cypriani ſententia, quam Auguſtinus dicit ſine dubitatione optimam eſſe, oſtendens quid agendum ſit, quando extra Canonicæ Scripturæ authoritatem, exempla & conſuetudines obyciuntur. Si ad diuinæ, inquit, traditionis caput & Originem reuertamur, ceſſabit error humanus. Si enim canalis aquæ, qui priùs copioſè & purè profluebat, vel deficiat vel aquas turbidas vehat, certè ad fontem pergitur, vt noſcatur an in venis ſeu in capite tale quid ſit, an verò in medio itinere aliquid irrepſerit, idem etiam in ijs, quæ poſterioribus temporibus in religionis negotijs acciderunt examinandis, rectè, neceſſariò & quidem tutò etiam fit.

An imitandum Maccabæi exemplum.

Cypriani ſcite dictū.

Porrò author etiam hiſtoriæ illius de Maccabæi ſacrificio pro mortuis, nec Canonicus, nec probatus eſt. Libros enim Machabæorum non eſſe in Canone, in prima parte examinis oſtendimus, nec tantùm veterum hoc iudicium

fuit

fuit, ſed & Gregorius Magnus Moral. lib. 18. ſcribit: De Maccabæis proferamus teſtimonium, de libris non Canonicis, ſed ad ædificationem editis. Et Lyranus de libris Machabæorum inquit: Non ſunt in Canone, leguntur tamen per conſtitutionem Romanæ Eccleſiæ. Eccleſia quidem propter hiſtorias martyrum, eos legendos recepit, ſed addidit, ſicut Auguſtinus inquit, vt ſobriè legantur. Et Hieronymus de Apocryphis illis expreßè dicit, legit hæc Eccleſia ad ædificationem plebis, non autem ad authoritatem Eccleſiaſticorum dogmatum confirmandam: Illorum quippe authoritas ad roboranda ea, quæ in contentionem veniunt, minus idonea iudicatur. Et Cyprianus etiam dicit: Legi quidem hæc in Eccleſiis voluerunt, non tamen proferri ad authoritatem ex his fidei confirmandam. Ergo factum illud Iudæ in libris illis laudatum, cùm de eo nec doctrina nec mandatum, nec promißio, nec exemplum in Scriptura Canonica extet, nec debet, nec poteſt nobis dogma Eccleſiaſticum aut articulum fidei facere, cumq́; purgatorium in contentionem venerit, ex Maccabæorum libris, vtpote Apocryphis, illud probari non poteſt. Hæc eſt veterũ Eccleſiæ ſententia de ſcriptis Apocryphis: Inter ipſos etiam libros Maccabæorum magnum eſt diſcrimen. Primus enim liber grauiter ſcriptus eſt: Secundus verò

De authoritate librorũ & hiſtoriæ Machabæi.

Auguſtinus

Hierony de Apocryphis

Cyprianus.

Diſcrimen in Machabæorum libris,

ex quinque libris Iaſonis cuiuſdam Cyrenei ab authore incerto decurtatus eſt, ſtylo prorſus affectato, 2. Maccab. 2. Atq; inde cùm eaſdem hiſtorias, quæ in primo deſcriptæ ſunt, retexat, multa admiſcet, vt de mirandis apparitionibus in conflictibus, quorum nec primus Machabæorum, nec Ioſephus meminerunt. De numeris etiam interfectorum, cùm primus liber modeſtè loquatur, ſecundus in immenſum omnia exaggeret. In numeris etiam annorum cap. 1. & in quibuſdam alijs hiſtorijs, non obſcura contradictio ſecundi libri contra primum deprehenditur. De occultatione ſacri ignis & arcæ, commentitia quædam affert, quorum abſq; dubio, vel Ieremias vel Eſdras aut Nehemias mentionem feciſſent, ſi vera eſſent. Et fabulam eſſe, inde deprehenditur. Arcam enim, quam Scriptor hic conſeruatam fuiſſe, fingit, Rabini conqueruntur in toto ſecundo tēplo defuiſſe. Certè de morte Antiochi non conſentiunt, ſed contraria ſunt, quæ ſcribūtur 1. Mac. 6. & 2. Mac. 1. Ac mox etiam cap. 9. diuerſum de eius morte ſcribitur. Item Iudas occumbit, pugnans conta Bacchidem anno Regni Græcorum 152. ſed 2. Maccab. 9. Epiſtola Iudæ ſcripta, dicitur anno 188. Ergo 36. anno poſt mortem ſcripſiſſet. Ita contra hiſtoriæ fidem, dicuntur Iudæi 2. Maccab. 1. tranſlati in Perſidem, cùm in Chaldæam & Babyloniam tranſlati fuerint. Et quid opus eſt argumentis,

mentis, cùm ipſe author ſecundi Machabæorum, ſcriptionem ſuam his verbis concludat. Et ego quidem ſi bene, & vt hiſtoriæ cõpetit, hoc & ipſe velim, ſin autem minùs dignè, concedendum eſt mihi. Atq; ideo Gelaſius etiam cum ſeptuaginta Epiſcopis vnum tantùm Machabæorum librum recepit. Valdè imprudentes itaque vel prorſus ſtulti eſſemus, ſi à tali Scriptore, qui etiam ipſe ſibi veniam, ſicubi errârit, dari poſtulat, nouum dogma, de quo nulla teſtimonia in Canonicis Scripturis extant, nobis obtrudi pateremur.

Poſtremò, ipſam etiam deſcriptionem hiſtoriæ 2. Machab. 12. conſiderabimus, vt quantum roboris habeat, liquidò intelligi poſſit. Certum autem eſt, eandem hiſtoriam, quæ 2. Macha. 12. narratur, deſcribi etiam 1. Machab. 5. vbi nulla veſtigia commenti illius de ſacrificio pro mortuis apparent, ſed duo ſacerdotes præter vocationem, & contra Ducis inhibitionem, ex ambitione educentes exercitum contra Iamniam, cum duobus millibus Iſraelitarum à Gorgia profligati & cæſi ſcribuntur. Illorum verò τῶν προπεπτωκότων, qui prius ceciderant corpora, cùm Machabæus poſt obtentam contra Gorgiam victoriam, ad ſepulturam colligere ſtatuiſſet, inuenta ſunt, (inquit author ſecundi Machabæorum) ſub tunicis interfectorum ἱερώματα, hoc eſt, quæ vel ſacrificata vel

Circumſtantiæ hiſtoriæ 2. Mac. 12.

conſecrata erant idolis Iamnienſium, cumq́; hæc Iudæis lege interdicta eſſent, omnibus manifeſtum factum fuit, ipſos ob hanc cauſam corruiſſe. Iudas igitur pro concione populum adhortatus fuit, vt ſe conſeruarent à peccatis, cùm ſub oculis viderent, quæ proſtratis accidiſſent propter peccatum. Atque ita omnes ad preces conuerſi, ἠξίωσαν μὴ διὰ τὸ γεγονὸς ἁμάρτημα τελείως ἐξαλειφθῆναι, *hoc eſt, rogauerunt, ne propter commiſſum illud à fratribus peccatum ipſi prorſus delerentur (ita enim græcus textus habet) Et Iudas miſit pecuniam Hieroſolymas, vt offerretur ibi ſacrificium, quod in Leuitico hoſtia pro peccato appellatur. Et hactenus quidem Maccabæus legi diuinæ conſentaneè fecit, quod orauit ne ciuium peccatum toti exercitui à Deo imputaretur, quodq́; ad auertendum ab exercitu reatum illius peccati, ſacrificium pro peccato offerri curauit. De eo enim exempla extant in Canonicis Scripturis, Ioſuæ 7. & Deut. 21. Sed Maccabæus extra limites verbi Dei, ex ſuis priuatis ratiocinationibus longiùs progreſſus, pro ipſis etiam defunctis orauit, &* ἐξιλασμὸν, *hoc eſt, expiationem per ſacrificia etiam pro defunctorum peccatis fieri poſſe cogitauit. Quia enim duo millia virorum à Gorgia, 1. Mach. 5. proſtrati fuerant, Iudas etiam totidem drachmas bis mille ſcilicet in ſacrificium pro ipſis miſit. Et ne exiſtimes ex do-*

ctrina mandato ſeu exemplo legis diuinæ Maccabæum hoc feciſſe, audi quomodo author hiſtoriæ totam rem narret, Maccabæus, inquit, διαλογιζόμενος de reſurrectione, hoc eſt, ex ſuis quibuſdam ratiocinationibus, quas ex articulo reſurrectionis ipſe ſibi texebat, hoc inſtituit. Et mox vocat ἐπίνοιαν εὐσεβῆ, hoc eſt opinionem, excogitationem ſeu inuentionem (hanc enim eſſe vocabuli proprietatem eruditi norunt) pietatis ſpecie velatam. Quodq́ vulgaris tranſlatio legit (benè & religioſè de reſurrectione cogitans) græcus textus habet ἀστείως, quod ſignificat ciuile, feſtiuum, concinnum & plauſibile, nouum illud Maccabæi inſtitutum viſum fuiſſe. Porrò illæ etiam circumſtantiæ in hiſtoria expendantur. Qui enim occubuerant, illi extra vocationem, & contra Ducis mandatum ex ambitione pugnauerant, ac idololatria contaminati, diuinæ vltioni ſubiecti fuerant, ita vt in ipſis peccatis occiderētur, priuſquam pænitentiam agere, & à Deo remiſſionem peccati accipere potuerūt. Quam atrox verò peccatū illud ſit, quod 2. Mach. 12. deſcribitur, manifeſtè indicat hiſtoria, Ioſu. cap. 7. Num verò illos in tam atroci peccato caſos, Maccabæus diceret cum pietate dormitionem accepiſſe, ſicut Pontificij ex vulgari translatione legunt & interpretantur? Nequaquam repugnaret enim hoc legi diuinæ & ipſi huic hiſtoriæ. Sed hæc eſt vera ſententia,

 quam

quam ipſe græcus textus præbet: Maccabeus ſciuit & credidit articulum de reſurrectione mortuorum. Conſiderabat autem quòd illis, qui in pietate obdormiunt, optimum repoſitum ſit χαριστήριον, hoc eſt, donum gratiæ, quod ſcilicet reddet ipſis Dominus in illo die, ſicut Paulus inquit. Illa verò duo millia virorum non cum pietate dormierant, ſed in peccatis trucidati fuerant, & tamen ſciebat illos etiam reſurrecturos. Vt igitur in die iudicij & reſurrectionis nõ damnarentur, propter peccata illa, in quibus mortui fuerant, ſed donum ſalutis etiam accipere poſſent, cogitauit Machabæus, cùm pro viuorum peccatis inſtituta eſſent in lege ſacrificia & orationes, poſſe forſan etiam mortuorum peccata ita expiari. Et habuerunt quidem ratiocinationes illæ Machabæi, ſpeciem quandam pietatis (ſi ex hominum bonis intentionibus de religione aliquid ſtatuendum eſſet) eò, quòd mortuis bene cupiebat, ſed nec doctrinam, nec mandatum, nec promiſsionem, nec exemplum, hac de re in verbo Dei, Machabæus habuit. Idem enim ſine dubio Dauid Sauli & Abſoloni defunctis præſtitiſſet, ſi verbi Dei authoritatem habuiſſet, ſed luget ipſos, non autem vel orat vel ſacrificat pro ipſis, poſt mortem.

Ex priuatis igitur ſuis διαλογισμοῖς ſicut hiſtoria inquit, Machabæus illud excogitauit. Ita verò non tantùm præter, ſed etiam contra verbũ

Dei

Dei fecit, Sacrificia enim pro viuis inſtituta erant, quòd verò Maccabæus illa etiam ad mortuos extendit, hoc fecit contra mandatum Dei, quòd diſertè dicit: Nõ addas quicq̃, nec minuas. Quòd verò illis, qui ſine pœnitentia & reconciliatione cum Deo in peccatis mortuerant, expiationem in altero ſæculo promittit, hoc contra totam ſacram Scripturam pugnat. Et opinionem de opere operato in ſacrificijs Leuiticis, quam magna contentione Epiſtola ad Hebræos refutat, tunc cœpiſſe irrepere, hiſtoria hæc oſtendit. Neq; enim per ſe aut ipſo opere, ſacrificia Leuitica cõſcientiam à peccatis emundare poterant, ſed erant commonefactiones excitantes fidem, de victima venturi Meſsiæ, qua fide viui, qui lapſi erant, veniam à Deo peccatorum petebant & accipiebant, Actor. 10. Maccabæus verò, ſacrificia illa expiationem peccatorum coram Deo, ex ipſo opere operato impetrare arbitratus fuit. Ideò eorum etiã peccata, qui ſine pœnitentia in peccatis mortui erant, per ſacrificia poſt mortem ſolui poſſe cogitauit, quòd cum ipſis fundamentis Scripturæ pugnare, certum eſt.

A Maccabæi tempore vſque ad Chriſtũ, nõ fuit Iudæis recepta, pro mortuis ſacrificandi conſuetudo.

Et memorabile eſt, quòd ex hiſtorijs probari non poteſt, poſt Maccabæi tempora vſq; ad Chriſtum, inſtitutum illud ſacrificandi pro mortuis, receptum vel vſurpatum fuiſſe apud Iudæos: Imò diuerſum, exequiæ Lazari oſtendunt, Iohan. 11. Rabini verò tandem poſt Chriſtum excæcati &

Rabini poſt Chriſtũ cœperunt pro mortuis orare.

obdurati, hoc arripuerunt. Sicut enim ex Razis exemlpo, referente Lyrano, traditionẽ fecerunt, non tantùm licitum, verùm etiam meritorium eſſe ſeipſum interficere, ſi quis timeat, ne magnitudine tormentorum ſuperatus deficiat, vel ne in contemptũ Dei, ludibrio habeatur. Ita etiam ex Maccabæi διαλογισμοῖς & ἐπινοίᾳ, ſicut hiſtoricus appellat, memorias mortuorũ Rabini tandem inſtituerunt. Habent enim adhuc hodiè in Synagogis ſuis libellos memoriales, ex quibus nomina defunctorum ſingulis annis ter ex ſuggeſtu ſuo publicè recitant. Et à præcentore poſtea additur oratio, vt Deus animarum illarum memor eſſe, atq; eas in Paradiſum, cum Abraham, Iſaac & Iacob, collocare velit, &c.

Hiſtoria Maccabæi non patrocinatur purgatorio.

Hæc eſt hiſtoria, de orationib. & ſacrificijs pro mortuis, in ſeneſcentem et inclinatũ Iudaiſmum tandẽ inuectis. Quæ hiſtoria, quid aut quantum Põtificio purgatorio ſuffragari poſſit, ex his quæ diximus manifeſtum eſſe poteſt. Cumq; diſertè fateantur Pontificij, ſe vnicum illum locum, qui quidem apertiùs ſit, ex Scriptura pro purgatorio afferre poſſe, patet totam ſtructuram purgatorij admodum ruinoſam eſſe, cuius primũ principium & fundamentum vacillet ac labaſcat: Imò non tantùm præter ſed contra Scripturam ſit. Et tamen illa ipſa Maccabæi hiſtoria, ne vna quidem ſcintillula indicium præbet ignis purgatorij, nec dicit animas ante reſurrectionem igne torqueri,

ex quibus cruciatib. per ſacrificia liberandæ ſint, ſed reſurrectionis meminit, & ne tunc pœnas cōmeritas illi, qui in peccatis mortui fuerant, acciperent, ideò peccata defunctorum conatus fuit ſacrificijs expiare, ſed ſine verbo Dei. Quòd verò illi, qui in peccatis ſine pœnitentia mortui ſunt, poſt mortem poßint per orationes aut ſacrificia à peccatis ſolui, quæ Maccabæi opinio fuit, ne ipſi quidem Pontificij concedunt. Et falſum eſt quod Ingolſtadienſes fabulantur textum loqui de reſurrectione myſtica à peccatis, circumſtantiæ enim manifeſtæ ſunt. Sed Pontificij potiùs, quàm purgatorium amittant, malunt interpretationem reſurrectionis ex Hymenæi & Phileti ſchola, 2. Timot. 2. petere. Nihil prorſus itaq; veri ſubſidij Pontificio purgatorio ex Maccabæi illa hiſtoria accedere poteſt, quàm tamen ita cupidè arripuerunt, vt etiam præter Græci ſermonis fidem, ipſum textum ad purgatorium ſuum alicubi conformare conati ſint, Sicut collatio Græci textus et vulgatæ verſionis oſtendit. Et ne quid in illa hiſtoria ad Pontificium purgatorium neceſſarium deeſſe videretur, pro duobus millibus drachmarum, duodecim millia repoſuerunt.

CAP.

CAP. III.

PVRGATORIVM EX Apocryphis.

Quomodo & vnde figmentũ purgatorij in nouo Teſtamento extructum ſit.

QVARTO, Quia oſtẽdimus, quomodo ex ſacris Gentiliũ, & ex ſcholis Philoſophorum, ſeminaria purgatorij in ſeneſcentem tandem & inclinatum Iudaiſmum inuecta ſint: Videbimus iam porrò, quomodò & vndè in noui etiam Teſtamenti Eccleſiã irrepſerint. Quòd enim Chriſtus & Apoſtoli de Pontificio purgatorio nihil docuerint, poſtea liquidò oſtẽdemus. Mox verò ſublatis ex hac terra Apoſtolis, per apocrypha commenta ſub nomine & prætextu ipſorum, cœperint talia, ſi non vt credenda obtrudi, tamen vt diſputanda ſpargi, quæ non multò poſt temporibus confirmata, titulum cœperunt ſibi arrogare Apoſtolicæ traditionis, ſicut pleraq́ꝫ, quæ citra Scripturam hoc titulo venditantur, ex apocryphis fabulis originem ſumpſerunt, quòd facilè oſtendi poſſet. Ita extãt Hermæ cuiuſdam, quem Pauli diſcipulum fuiſſe fingunt, ſcripta apocrypha, ex quibus veteres eius, quòd paſtoris titulum præfert, propter ſententias quaſdam de Trinitate, aliquando mentionem faciunt: Feruntur præterea alia Hermæ illius ſcripta magis fabuloſa, vbi in viſionibus anus quædam nouas reuelationes dictitat. Et viſione tertia pingitur Eccleſia, tanq̃

Hermæ ſcripta.

tanq̃ turris, in cuius ædificatione, quidam lapides circumciduntur & aptantur, quidam verò reijciuntur, qua figura lapſi ſignificantur. Hermas verò interrogat anum ſuam: *An proiectis illis lapidibus nulla reſtet pœnitentia, illa reſpondet, quaſi ex Tripode: Habent quidem pœnitentiam, ſed in hac turre non poſſunt cõuenire, alio autem loco ponentur multo inferiori, & hoc, cùm cruciati fuerint, & impleuerint dies peccatorum ſuorum, & tunc illis continget transferri de pœnis, ſi cogitârint, hoc eſt, pœnitentiam egerint de peccatis, idq́; propterea, quoniam perceperunt verbum, &c.* Et hoc Lector bene notet, quòd purgatorium, quando ſub nouo Teſtamento primùm quaſi de longè emicare cœpit, anile commentum ab anu perſonata profecturũ fuit. **Anus profert purgatorium.**

Ex ſimili lacuna etiam hoc ſcaturijt, quòd viuorum orationibus mortui poſſint à peccatis liberari. Apocryphum enim commentum de actibus Andreæ Apoſtoli fingit, Andream, cùm pro ſene quodam lenone intercederet, dixiſſe: Domine tamen pro mortuis etiam obtinemus pietatem tuam, cur igitur hunc non ſaluares? Huc pertinet etiam Miſſa, quæ Iacobo tribuitur, in qua extat oratio pro mortuis. **Actus Andreæ Apoſtoli.**

Et Irenæus lib. 1. cap. 18. ſcribit, quoſdam ſui temporis hæreticos, mittentes defunctorũ capitibus oleum & aquã cum certis inuocationib. ita defunctorum animab. promiſiſſe redemptionem.

Valde

Valde antiqua igitur eſt purgatorij traditio, ſed qualis & vndè ſit, diligenter conſideretur.

CAP. IIII.

ORIGENIS PVRGATORIVM.

QVINTO, *Circa annum Domini 200. in ſchola Alexandrina, alia & noua purgatorij fundamenta, extra Scripturam, ex fabuloſis traditionib. ſubſtrui cœperunt. Clemens enim Alexandrinus, duo valdè pernicioſa mala in Eccleſiam inuexit, de quibus tamen ipſe gloriatur 1. Stromat. Cœleſtem ſiquidem veritatem admiſcuit Philoſophiæ decretis, Et quicquid titulum traditionis habere audiuit, ſtatim tanq̃ Apoſtolicum arripuit & conſignauit. Nam & lib. 6. ex apocryphis Petri & Pauli contendit probare, ſicut Sancti veteris Teſtamenti, per legem Moſaicam ſaluati ſunt, ita Græcos per Philoſophiam ſaluatos eſſe. Ex eodem fonte nõ tantùm recitat, ſed multis argumentis confirmare conatur, lib. 6. Chriſtũ & Apoſtolos impijs apud Inferos annunciaſſe Euangelium, vt non manerent in damnatione, ſed conuerterentur poſt mortẽ, qui in vita Euangeliũ audire non potuerunt. Et lib. 4. dicit: Siue hîc, ſiue alibi agatur pœnitẽtia, nullus enim locus vacat miſericordia Dei. Ita lib. 6. inq̃t: Forſan ceſſabunt ſupplicia poſt hanc vitam. Ex iſtis*

Clemẽs Alexandrinus ſeminaria purgatorij.

initijs

initijs Origenes poſteà mirabilia de purgatorio fabricauit paradoxa, ſicut fieri ſolet, quando à verbo Dei diſceditur. Finxit enim varias animarum poſt hanc vitã purgationes, & à pœnis liberationes, ſicut Auguſt. de hæreſibus ſcribit. Malos etiam qui in flagitijs, facinorib. ſacrilegijs et impietatibus quamlibet maximis, hanc vitã finierant: Imò ipſum Diabolũ & Angelos eius, quamuis poſt lõgiſſima tempora, purgatos atq; liberatos, regno Dei luciq; reſtitui. Hæc Augu. Ex ipſius verò Origenis ſcriptis quæ extãt colligitur, quòd ſenſerit, oẽs quantumcunq; pios, poſt hanc vitam igne purgandos eſſe. Nam Homil. 8. in Leuit. Vbi de purificatione puerperarũ textum allegoriſat, inquit: Donec ſumus in carne poſiti, ad liquidum puri eſſe non poſſumus, niſi futuri ſæculi tempus affuerit, in quo die qui viriliter egerit, ſtatim in ipſo aduentu futuri ſæculi purgatur: Si verò non viriliter aduerſus peccatũ pugnauit, iſte tranſit ſeptimam vnam & alteram, ac tertia demũ apparente purgatur ab immunditia. Homil. 25. in Num. inquit: Requiretur diligẽter cũ exierimus, qd vnuſquiſq; deferat, ſi aurũ, argentũ, ferrum, plumbum, lignũ, &c. Probantur omnia hæc, quæ per ignẽ, per ignẽ, quæ per aquam, per aquã. Ergò purificatione indiget omnis, qui exierit de prælio huius vitæ, quia nemo mundus, qui de hac vitâ exit. Omnes ergò purificationibus indigemus: Multæ verò et diuerſæ nos manẽt purificationes.

Origenis paradoxa de purgatorio.

Purgatoriũ Origenicũ omnib. mortuis commune.

Sed

Sed myſtica hæc ſunt & ineffabilia, Quis enim enarrabit quæ ſint purificationes, quæ parentur Petro, Paulo, & ſimilibus, &c. In Exodum Homilia 6. *allegoriſans talentum plumbi ex Zacharia, inquit:* Iniqui vt plumbum demerguntur: *Sancti verò ſuper aquas ambulant, quia peccatorum pondere non grauantur. Sed tamen Petrus non ita, ſicut Chriſtus, ſuper aquas incedit.* Habuit enim aliquid de plumbo. *Igitur qui ſaluus ſit, per ignem ſaluus ſit, vt ſi quid de plumbo habuerit admixtum, id ignis excoquat, vt omnes aurum bonum efficiantur. Veniendum eſt ergò omnibus ad ignem & ad cõflatorium,* Malach. 3. *Parum plumbi paruo igni purgatur, plus plumbi plus exuritur.* In Ieremiam Hom. 12. *Si poſt fundamentum, non ſolum aurum ſuperædificaueris, verùm & ligna, ſtipulam, quid tibi vis fieri, cum anima ſeiuncta fuerit à corpore? Vtrum ingredi vis in ſancta cum lignis & ſtipulis tuis, vt polluas regnum Dei? An propter ſtipulas vis foris reſidere, & pro auro nihil mercedis accipere? Sed neq; hoc æquum eſt. Quid igitur ſequitur, niſi vt primum propter ligna ignis tibi detur, qui cõſumat ſtipulam.* Idem in Pſal. 38. *Virtus animam ſubtilem facit, peccatum verò eam craſſam & carneam efficit.* Lebetes igitur vel Cacabi Ezechielis, *flammis ſuccenſi, lignis et ſtipula inflammati, nos ſuſcipiẽt. Virga ergò emenderis, vt non indigeas cacabo ſuccenſo.* Idem in 11. ca. ad Rom.

Qui

Qui verbi Dei purificationes ſpreuerit, triſtibus & pœnalibus purificationib. ſe reſeruat, vt ignis gehennæ in cruciatibus purget, quem nec Apoſtolica doctrina nec Euangelicus ſermo purgauit. Verum hæc ipſa purgatio, quæ per pœnam ignis adhibetur, quantis temporibus, quantisúe ſæculis de peccatorib. exigat cruciatus, ſolus ſcire poteſt ille, cui pater omne iudicium tradidit, qui ita diligit creaturam ſuam, vt pro ea ſe humiliârit. Phil. 3. Sed huiuſmodi ſenſus, velut myſteriū Dei ſilentio tegantur, nec paſſim proferantur. Has ſententias ex Origene ideò adſcripſi, vt Lector conſideret quorſum apocryphæ traditiones apud Clementē et mixtura Theologiæ cū decretis Philoſophiæ à Clemente inſtituta, tandē euaſerint.

Nota. Purgatoriū nō fuit publicū dogma.

Porrò Origenicū purgatorium, nullas admittit leuationes, mitigationes aut liberationes, per orationes aut opera viuentiū, ſed vnumquemq; pro ſe pœnis expiare, cruciatib. exoluere, et flammis expurgare peccata ſua in purgatorio Origenico neceſſe eſt. Et quando expiatio & ſolutio, & expurgatio illa per pœnas perfecta eſt, tunc purgati reſtituuntur luci et regno Dei. Obſeruet aūt Lector, cū Clemens lib. 6. ex apocryphis locū pœnitentiæ in alteram etiam vitā tranſponere tentaſſet, & diſputandi gratia dubitatiúe dixiſſet, forſan ceſſabūt ſupplicia poſt hanc vitā. Succeſſor ipſius Origenes, mox inde dogmata & articulos fidei fecit, & perizomata in Scriptura quæſiuit.

Purgatoriū Origenis nulla admittit pro defunctis ſuffragia.

Adeo periculoſum eſt, ſine verbo Dei, ex priuatis cogitationibus, aliquid in Eccleſia vel dubitādo ſpargere. Ita cùm Lactantius de purgatorijs Vergilij verſibus 6. Aeneid dixiſſet. Hæc propemodum vera ſunt, poſteri mox addiderunt. Hæc prorſus vera ſunt.

Capita purgatorij Origenici.

Atq; hoc eſt Origenicum purgatorium, ex Platonicis principijs, de exurandis maculis peccati, & ex apocryphis fabulis, quæ in Clemente titulum traditionum habent, citra & contra Scripturam conflatum. Sunt aūt hæc Origenici purgatorij αἰτήματα. *I. Poſt hanc vitam eſſe locum pœnitentiæ, ſeu reconciliationis cū Deo. II. Peccata nō remiſſione deleri in hac vita, ſiue ex gratia condonari: ſed pœnis ſiue in hac vita elui, ſiue poſt hanc vitam cruciatu ignis expiari, expurgari, & quaſi excoqui. III. Pœnas in futuro ſeculo eſſe expiatorias & purgatorias. IIII. Eſſe liberationem ex pœnis futuri ſæculi. V. Cùm nemo in hac vita mundus ſit à ſordibus peccati, ideo omnes etiam ſanctiſſimos poſt hanc vitam flammis purgatorij ignis expiandos & expurgandos eſſe, priuſquam in regnum Dei admittantur. VI. Etiam impijſſimos, imò ipſum Diabolum, longiſſimi temporis cruciatibus purgari, & à pœnis liberari poſſe. Hæc Origenica* αἰτήματα *diu in Eccleſiis iactata, & variè diſpatata ſunt. Et Græci quidem ſcriptores, licet ad Origenicas illas purgationes alicubi alludant, rarò tamen*

&

& valdè leuiter, Origenicas illas ſcintillas ſuis diſputationibus ventilant, ſicut Gregorius Nyſſenus alicubi facit. Tandem verò in Græca Eccleſia in 5. generali Synodo, Origenicum illud purgatorium (ſicut Græci in Apologia ſua de purgatorio, quam Baſilienſi Concilio obtulerunt recitant) circa annum 550. interpoſita publica autoritate, prorſus exploſum & reſtinctum fuit, ita vt poſt illud tempus in Græca Eccleſia nõ potuerit rurſus accendi. Teſtantur autem Græci in illa Apologia, non tantùm illam Origenis opinionem tunc damnatã, quæ impijs & ipſis etiam Diabolis liberationem tandem ex pœnis gehennæ promiſit, ſed & hoc fundamentum in quinta illa ſynodo exploſum & ſubuerſum fuiſſe, quaſi peccata non remiſſione ex gratia condonentur, ſed per pœnas & cruciatus ignis expientur ſeu expurgentur poſt hanc vitam. Sed in noſtris Tomis cõciliorum hæc omnia ſepulta ſunt, quia nec pro aris, nec pro focis papiſticis eſſet, purgatorium ignem extingui.

Græca Eccleſia purgatorium Origenis exploſit.

CAPVT V.

LATINORVM PVRGATORIVM ex Origene.

SEXTO *in Latinis verò Eccleſiis Origenicum illud de purgatorio cõmentũ, pluribus atriſit, & maiori etiã contentione diſputatũ fuit. Hiſtorica n. obſeruatio oſtẽdit, quòd Orig. phantaſia Latinis cauſam et occaſionẽ dederit fingẽdi*

Orig. commentum de purgatorio in Latina Eccleſia hæſit.

purgatorium, licet enim euidentia veritatis & pietatis cogeret, ex purgatorijs illis Origenis cõmentis, quia nimis craſſa erant, multa reſecare, aliquid tamen ex illa agitatione diſputationum & opinionum de pœnis purgatorijs poſt hanc vitam, in latinis Eccleſijs hæſit, partim in vulgi ſuperſtitionibus, partim in Doctorũ diſputationibus, quod paulatim conſuetudine roboratum, & ſpectris ſtabilitũ, tandem in dogma et articulum fidei euaſit. Conſiderandum verò eſt, quoniam ex Origenicis purgationib. apud Latinos alij, aliud probent, alij improbẽt, alij dubitantes diſputẽt, atq; inter ſe alij aliorũ diſputationes reprehendant. Lactantius enim de diuino præmio, ca. 21. dicit, non poſt mortẽ protinùs iudicari homines, ſed omnes in vna communi cuſtodia detineri, donec tempus adueniat, quo iudex meritorũ faciat examen. Et addit: Sed & iuſtos cum iudicauerit Deus, igni eos examinabit, Tum quorum peccata vel pondere vel numero præualuerint, perſtringentur igni atq; amburentur.

Lactantij purgatoriũ poſt extremũ iudiciũ.

Ambroſius verò qui in commentarijs ſuis pleraq; ex Origene tranſcribere ſolet, purgatorij etiam opinionem ipſis Origenis verbis in ſcripta ſua retulit, præſertim in Pſal. 118. in multis locis, vt Sermo. 20. Omnes oportet tranſire per flammas, etiam ſi Iohannes Euangeliſta ſit, de cuius ſane morte ſunt qui dubitent, de tranſitu verò eius per ignem, dubitare non poſſumus, quia in

Ambroſius Origenis aſſecla.

Para-

Paradyſo iam eſt, &c. Item donec plumbum in me tabeſcat ardebo: Si nihil argenti in me inuentum fuerit, in vltima inferni detrudar, aut vt ſtipula totus exurar, &c. Item, Quia Dominus dicit: Intrate in requiem meam, vnuſquiſq; noſtrum vſtus romphæa illa flammea non exuſtus purificabitur, vt ingreſſus in illam Paradyſi amœnitatem, gratias agat Domino ſuo, dicens: Induxiſti nos in refrigerium. Et in Pſal. 36. Omnes igni examinabimur. Et ſi autem per ignem examinabuntur, dicent tamen: Tranſiuimus per ignem & aquam, & induxiſti nos in refrigerium. Alij in igne manebunt, alij ſalui fient, ſed per ignem, etſi enim omnino non exuremur tamen vremur. Et 2. Timoth. 2. de vaſis ignominiæ in magna domo Domini loquens, inquit: Hos contumelia dignos oſtendit, non tamen perituros, ſed purgandos per ignem, quia domui Dei ex aliqua parte neceſſarij ſunt, &c.

Hieronymus etiam diligens Origenis Lector, ſententias eius de purgatorio ſæpius recitat, vt Ezech. 1. Ex quo oſtenditur, poſt pœnas, ſupplicia & purgationem peccatorum, futuram miſericordiam, duntaxat in his qui Deum videre meruerunt regnantem. Et Eſa. 10. Quidam intelligunt pœnas & tormenta in hoc adhiberi peccatoribus, vt diuino igne purgentur. Et Ezechiel. 46. Omnis creatura immunda eſt, & diuino igne purganda ad diem Sabbati. Vbi æterna Hieronym. Origenis commentã recinet.

erit requies. Et in vltimum cap. Eſaiæ manifeſtè recitat Origenis ſententiam de finiendis aliquando ſupplicijs. Quæ omnia, inquit, replicant aſſeuerare cupientes, poſt cruciatus & tormenta, futura refrigeria, quæ nunc abſcondenda ſint ab his, quibus timor vtilis eſt, vt dum ſupplicia reformidant, peccare deſiſtant. Quod nos ſolius Dei debemus ſcientiæ derelinquere, cuius non ſolùm miſericordia, ſed & tormenta in pondere ſunt, & nouit quem, quomodo, aut quamdiu debeat iudicare, ſolumq́ dicamus quod humanæ conuenit fragilitati, Domine ne in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripias me. Et ſicut Diaboli & omnium negatorum atq; impiorum, qui dixerunt in corde ſuo, non eſt Deus, credimus æterna tormenta, ſic peccatorum atq; impiorum, & tamen Chriſtianorum, quorum opera in igne probanda ſunt atq; purganda, moderatam arbitramur, & mixtam clementiæ ſententiam Iudicis. Hæc ibi. Idem in cap. 9. Eccleſiaſticis, mortui nihil valent ad id adijcere quod ſemel ſecum tulêre de vita, nec iuſtè quippe poſſunt agere, nec peccare, nec virtutes adijcere, nec vitia, licet quidam huic expoſitioni contraria dicant, aſſerentes etiam poſt interitum excreſcere nos poſſe & decreſcere, & quod Solomon ait (pars non erit eis adhuc in ſæculo) ita intelligunt, vt dicant eos in hoc ſæculo, nullam habere communionem, habere verò ſub alio ſæculo,

culo,

culo, & non excludi opinionem, quæ contendit, poſtquam de hoc ſæculo migrauerimus, & offendere poſſe creaturas rationales & promereri, &c. Eandem etiam Origenicam purgationem, Prudentius verſibus ſuis expreſſit. Prudentius.

Eſto cauernoſo (quia ſic pro labe neceſſe eſt
Corporea) triſtis me ſorbeat ignis auerno,
Saltem mirificos incendia lenta vapores
Exhalent, æſtuq; calor languente tepeſcat,
Lux immenſa alios & tempora vincta coronis
Glorificent, me pœna leuis clementer adurat.

Has ſententias Lanctantij, Ambroſij & Hieronymi ex Origene tranſumptas eſſe, manifeſtum eſt. Ideo autem illas hoc loco adſcripſi, vt Lector ſibi inde ſeriem hiſtoriæ informare poſſit, quid Latini illi Scriptores, in Origenico purgatorio reprobârint, quid verò illo adhuc tempore diſputârint. De liberatione Diaboli & infidelium extra Eccleſiam, Ambroſius tacet, Hieronymus verò tormenta ipſorum credit æterna. Hoc igitur in Origenis purgatorio improbârunt. Reliquas verò purgatorias Origenis opiniones, alij aſſertiuè, alij dubitatiuè diſputârunt, ſcilicet peccata non gratia dimitti, ſed igne expurgari, atq; ideo omnes etiam electos, poſt hanc vitam igne illo purgatorio eſſe amburendos, licet non exurendos, priuſquam ſaluen-

Quæ de purgatorio Origenis retenta, quæq; improbata ſint à ſcriptoribus Latinis.

Quæ improbata.

Quæ retenta.

ſaluentur. II. *Tormenta in futuro ſæculo habere vim & proprietatem purgatoriam.* III. *Locum pœnitentiæ & meriti, etiam poſt hanc vitam in altero ſæculo reſtare, quam opinionem licet Hieronymus non prorſus probet, tamen eam vt non improbabilem in medio relinquit.* IIII. *Illis qui profeſſione Chriſtiani fuerunt, licet in peccatis & impietate moriantur, Hieronymus purgationem per ignem reſtare arbitratur, ſed Dei ſcientiæ relinquendum exiſtimat, quando & quamdiu in tormentis vnumquemq; iudicare debeat. Ambroſius verò opinatur, ſi modo aliquid argenti inueniatur, etiamſi maxima pars plumbum ſit, tamen per ignem purgatos, aliquando liberari & ſaluari.* V. *Purgationes illas fieri igni gehennæ, & plerumq; poſt iudicium. Hæc Orgenica ἀλλήματα, Ambroſius & Hieronymus, ex Tropicis & allegoricis ſcripturæ locis, pingere & ornare quidem conantur. Auguſtinus vero, ſicut iam oſtendemus, illa ex certis, claris et apertis ſcripturæ teſtimonijs, ex profeſſo reprobauit & refutauit.*

Hieronym. diſputat.

Ambroſius aſſerit.

Auguſtinus improbat.

Atq; hoc ſingulari diligentia obſeruandũ eſt, quod Pontificij, quando ſtrepitu teſtimoniorum antiquitatis ſimplicium oculos perſtringere volunt: purgatoriũ eſſe antiquam Patrũ traditionem, iſtas Origenis Ambroſij & Hieronymi ſententias, de longe alio purgatorio, q̃ Põtificiorum eſt, loquentes, licet ex Scriptura ab Auguſtino

Pontificiorũ perfidia in allegandis Patrum teſtimoniis, pro purgatorio ſtabiliendo.

repro-

reprobata & refutata ſunt, tamen allegare non verentur, vt lectoribus, quibus hiſtoria ea nota non eſt, fucum faciant. Pontifici enim nec electos omnes, nec eos, qui in impietate moriuntur, licet profeſsione ſint Chriſtiani, in purgatorium admittunt, quod tamen veterum illæ ſententiæ faciunt. Eſt & hæc obſeruatio, in ſerie huius hiſtoriæ non prætereunda. Si enim longa temporis præſcriptio, antiqua patrum traditio, & Eccleſiæ obſeruatio, ſine apertis Scripturæ teſtimonijs, purgatorium poſſet ſtabilire, tunc Auguſtinus malè feciſſet, quòd purgatorias illas veterum opiniones, ad Scripturæ examen reuocatas, reiecit & refutauit, cùm fermè omnes tunc in Eccleſia & docti & indocti, opiniones illas amplecterētur, & Scripturæ allegoricas ſententias ſuis rhetoricationibus eò detorquerent. Sed audiamus Auguſtinum, purgatorias illas opiniones, ex antiqua patrum traditione, & experuulgatis in Eccleſia opinionibus protractas, ad Scripturæ lucem & normam exigentem.

Auguſtinus de purgatorio diſsimiliter loquitur.

Auguſtinus igitur, quando obiter in huius diſputationis mētionem incidit, recitat, vt reliqui vulgatas illius temporis opiniones, vt de Geneſi contra Manichæos lib. 2. cap. 10. diſputans de ſpinis ſuffocantibus verbum Dei, inquit: Si quis fortè agrum nō coluerit, & ſpinis eum opprimi permiſerit, habet in hac vita maledictionem terræ in omnib. operibus ſuis, & poſt hanc vitā habebit

vel ignem purgationis, vel pœnam æternam. Ita in Pſalm. 37. de igne emendatorio declamitans dicit, Quoſdam in altera vita igne illo, Matth. 25. argui & non emendari: Quoſdam verò argui & emendari. Et de ciuita. Dei lib. 10. cap. 25. ex conflatorio Malachiæ 3. inquit videri apparere, in extremo iudicio quaſdam quorũdam purgatorias pœnas futuras, vt igne, qui in peccatis ſunt mundati, deinceps Domino placeant. Sed quando ex profeſſo iuſta diſputatione quæſtionem illam tractat, aliter & ſentit & loquitur, vt de ciuit. Dei lib. 21. cap. 13. dicit Platonicos quidem ſentire, omnes pœnas etiam diuinas, eſſe emendatorias ſeu purgatorias, atq; ita temporarias, non æternas. Infligi autem illas, alijs in hac vita tantùm, alijs poſt mortem, alijs & nunc & tunc. Ex illis Platonicis principijs, & ex Origenicis diſputationibus, poſtea cap. 17. & ſequentibus narrat, ſuo tempore paßim in Eccleſia varias fuiſſe opiniones. Sunt aũt illæ ipſæ, quas iam ex Origene, Lactantio, Ambroſio & Hieronymo, recitauimus. Quoſdam enim diſputaſſe, omnes homines etiam malos & infideles, quos iudex gehennæ ſupplicio dignos iudicabit, poſt grauia & diuturna pro meritis ſupplicia, ex illis cruciatibus eruendos. Deum enim miſericordem, donaturum eos precibus & interceßionibus Sanctorũ ſuorũ. Alios verò, ab æterno ſupplicio liberationem nõ omnibus quidem homini-

Diuerſæ de purgatorio ſententiæ, Auguſtini tempore.

bus

bus promiſiſſe ſed baptiſatis tantùm, & qui participes fuerint Sacramenti Corporis Chriſti, in quacunq; aliàs hæreſi vel impietate vixerint. Alios item, nec omnibus baptiſatis, ſed tantùm in Eccleſia Catholica perſeuerantibus, quamuis in ea malè viuentibus, promittere ſalutē per ignem merito fundamēti, 1. Cor. 3. quoſdam verò ſenſiſſe, nec omnib. catholicis, ſed ijs tantūmodò, qui in vita nefaria, eleemoſynas pro peccatis ſuis fecerūt, iudicium cum miſericordia futurum, vt poſt aliquod tempus, ſiue paruū, ſiue prolixum ab illa damnatione liberentur. Purgationem verò ſenſerunt in eodem igni fieri, quo igne mali in æternum ardebunt. In fine narrat, quoſdam fructum trigeſimum, ſexageſimū & centeſimū ita intellexiſſe, vt ſancti pro ſuorū diuerſitate meritorū in die iudicij, alij tricenos, alij ſexagenos, alij centenos homines, à damnatione ſuis interceſſionib. liberēt. Quendam verò, cùm videret homines ex illa opinione impunitatem ſibi polliceri, facetè reſpondiſſe. Bene potiùs eſſe viuendum, ne ſi fortè tam pauci ſint interceſſores, vt citò ad numerum ſuum vel tricenum, vel ſexagenum, vel centenum, vnoquoque eorum perueniente, multi remaneant, qui erui de pœnis, aliorum interceſſione non poſſint.

Atq; hæ diſputationes titulo & ſpecie miſericordiæ ſeu clementiæ Dei, quæ ſuperat iudicium, doctos et indoctos longo tūc tēpore faſcinauerāt,

ſicut

ſicut ex ſententijs Origenis, Lactantij, Ambroſij & Hieronymi oſtendimus, ſed Auguſt. remoto antiquitatis prætextu ad normam verbi Dei hæc reuocat. atq; inde reprobat & refutat. Inquit enim: Si hæc ſententia propterea bona & vera, quia miſericors eſt, tantò erit melior & verior, quantò miſericordior fuerit. Extendatur ergo fons huius miſericordiæ vſq; ad Diabolos, ſed ſi quis hoc audeat, tantò inuenietur contra recta Dei verba errare peruerſiùs, quantò ſibi videtur ſentire clementiùs. Et poſtea inquit, qui Origenis ſententiam de ſaluatione Diabolorum damnârunt, non inuiderunt eis mundationẽ & beatitudinem, ſed potiùs viderunt diuinam euacuari nõ poſſe ſententiam, Matth. 25. Apoc. 20. Quia enim in vna eademq; ſententia, & pœna & vita dicitur æterna, aut vtrũq; cum fine diuturnum, aut vtrũq; ſine fine perpetuum debet intelligi. Quamobrem prorſus nec alia cauſa, nec iuſtior, nec manifeſtior inueniri poteſt: Cur Diaboli nullum habeant regreſſum ad vitam ſanctorum, niſi quia Scriptura, quæ neminem fallit, hoc dicit. Ita de infidelibus damnatis inquit: Eadem Dei ſententia eſt, quæ in malos, & Angelos & homines proferetur, diſcedite in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo. Quod ſi ab huius æternitate pœnæ, vel vniuerſi, vel quidam homines damnati ſubtrahentur, ſtatim eneruabitur fides, qua creditur, ſempiternũ Dæmonum futurum eſſe ſupplicium.

August. reprobat veterũ de purgatorio diſputationes

plicium. Neq; enim vna & eadem Dei ſententia, in Angelos vera erit, in homines falſa. Eodem modo de Chriſtianis baptiſatis, qui in impietate mortui ſunt, inquit, ſi tales poſt quantalibet tempora ab igne liberati regnum Dei poßidebũt, falſa erit Apoſtolica ſententia, quæ ſine ambiguitate manifeſta eſt. Qui talia agunt regnũ Dei nõ poßidebunt, ſed quoniam hæc falſa non eſt, ergo niſi in ſempiterno ſupplicio nõ erunt, quia in regno Dei eſſe non poterunt. Fundamentum igitur Auguſtini contra Origenicas diſputationes, hoc eſt, ſine Scriptura, & contra Scripturam, nullas admittendas eſſe argumentationes, quanquam ſpecie proponantur. Inquit enim, fruſtra homo poſitus in hoc corpore, occultorum iudiciorũ Dei ſibi notitiam arrogare præſumit. Item, nõ quòd homines ſuſpicantur, ſed quod Deus dixit, valebit. Non ergo aduerſus Deum argumentari, ſed diuino potiùs dum tempus eſt, debẽt parere præcepto, qui ſempiterno cupiunt carere ſupplicio. In hac enim vita tempus eſt pœnitentiæ fructuoſæ, poſtquam verò dictum fuerit à iudice viuorum & mortuorum, venite, diſcedite, nimiæ præſumptionis eſt dicere, cuiquam eorum non futurum ſupplicium æternum, quos Deus ituros in ſupplicium dixit æternũ. Ex his fundamentis Auguſt. pleraſq; Origenicas ſententias de pœnis purgatorijs, quas etiam Ambroſ. & Hieron. comprobârant & aſſeruerant, reprobat & refutat.

Fundamentum Auguſtini contra diſputationes Origenis de pœnis purgatorijs

Quia

Prudentia Auguſtini in purgatorij doctrina tractanda.

Quia verò difficile eſt, inueteratas opiniones animis hominum vel penitùs vel ſtatim euellere, & vnum multorũ opinioni refragari: Conſideranda eſt Auguſt. prudentia & modeſtia, quomodo quædam ex veterum purgatorio tanq̃ falſa, vt quæ apertis Scripturæ teſtimonijs nimis craſſè repugnabãt diſertè reprobârit. Quædam verò ſatis putârit dubia & incerta facere, ne liberè & apertè omnia ſemel reijciendo, eos, quorum animi purgatorijs illis opinionibus præoccupati erant, in totum abalienaret. Ex loco igitur

Quomodo veteres ante Auguſt. locum 1. Cor. 3. intellexerint.

Pauli 1. Corint. 3. (Saluus erit quaſi per ignem) veteres ſuas pœnas purgatorias, quorumcunque peccatorum etiam poſt iudicium, tanq̃ dogma certum extruere conati fuerãt ante Auguſtinũ. Ambroſius enim 1. Cor. 3. falſos doctores ſiue hæreticos in Eccleſia intelligit per eos, qui fundamento ſuperædificant fænum & ſtipulas. Et peruerſas ipſorũ aſſeuerationes dicit perituras. Ipſos verò malos doctores dicit ſaluos quidem futuros, ſed pœnas ignis paſſuros, vt per ignẽ purgati, fiant ſalui, & nõ ſicut infideles æterno igni torqueantur, vt ex aliqua parte operæprecium ſit crediſſe in Chriſtũ. Hæc Ambroſ. Sed hanc ſententiam Auguſt. expreſſè, licet ſuppreſſo autoris nomine, refutat de ciuit. Dei *lib. 21. cap. 25.* Hieron. *verò, ſicut ante ipſum etiam* Origenes & Ambroſius, *fænum & ſtipulas ſupra fundamentum interpretantur eos, qui fidem* Chriſti *profeſſione quidem*

dem habent, ſed in impietatis ſceleribus viuunt & moriuntur, hoc eſt, qui aliquid argenti, ſed plurimum plumbi habēt, eos per pœnas quaſdam ignis arbitrātur poſſe excoqui & purgari, ad ſalutē percipiendam, merito fundamenti. Sed hāc opinionē Auguſt. ex teſtimonijs Scripturæ 1. Cor. 6. Gal. 5. Iac. 2. 1. Cor. 13. &c. vt falſam refutat, idq́ in aliquot locis, vt de ciuit. Dei. li. 21. cap. 26. De fide & operibus cap. 14. in Enchiridio cap. 27. & ſequentib. Et de 8. Dulcitij quæſtionib. cap. 1.

Quia verò tamen quæſtio reſtabat de ſenſu loci illius Paulini, qui ſcilicet ſint, cùm hæretici & impij non ſint, qui ſalui fiant, ſed per ignem, qualis ignis ille ſit, vbi & quando purgatio illa per ignem fiat. Hîc Auguſtinus non ignorabat, veteres quoſdam ante ſe, audacter & conſtanter ex loco illo Pauli aſſeueraſſe: Omnes pios etiam Apoſtolos, quia nemo mundus ex hac vita diſcedat, neceſſe habere per ignem purgatorium poſt hanc vitam, imò poſt iudicium, ſicut Lactantius tradit, tranſire. Videbat autem inuidioſum futurum, ſi exploſis prioribus veterum expoſitionibus de hæreticis ſcilicet & impijs, aliàs etiam interpretationes ipſorum ſimpliciter & apertè damnaret, ideo ſatis putauit, ſi monſtrata ſententia loci Paulini, quæ vera & certa eſt, alteram explicationem, licet veteribus pro certo dogmate fuerat, dubiam & incertam faceret, ita enim per ſe poſtea collapſuram exiſti-

Auguſt. de loco 1. Cor. 3.

existimauit. Dicit igitur ſententiam illam Pauli ad intelligendum difficilem eſſe, & deputandum in his, quæ Petrus dicit in ſcriptis Pauli, eſſe difficilia intellectu, quæ homines nō debeant peruertere ad proprium ſuum interitum. Item dicit, quia illud de ædificantibus ſuper fundamentum ſtipulas obſcurè dictum eſt. Ita ergo intelligendum eſt, ne alijs manifeſtis Scripturæ locis inueniatur contrarium, quæ obſcuritatem ambiguitatemq́ non habent. Quod ſi quæratur de ipſa Pauli ſententia, quomodo intelligenda ſit, fateor, inquit Auguſtinus, malle me hîc audire intelligentiores, doctiores & meliores, &c. Item ſi ſubtiliùs diſſerere coner, quid ſit ædificare aurum ſtipulas, & vereor ne ad intelligendum difficilior ſit ipſa expoſitio: Fundamentum igitur interpretatur Chriſtum, qui per fidem habitat in cordibus noſtris, ſuperædificia intelligit non hæreſes, nec peccata, ſed bona terrena & temporalia, licita tamen & conceſſa, vt ſunt diuitiæ, vxor, liberi, deliciæ, &c. Ob quæ vel adipiſcenda vel retinenda, quicunq́ peccata committit, is amiſſo fundamēto, igne æterno torquebitur. Qui verò ea ita habet, vt ſine carnali aliquo erga ea affectu tantùm cogitet, quomodo placeat Domino, is aurum, argentum, gemmas ſuperædificat. Qui verò terrena illa, carnali aut ſæculari aliquo affectu diligit, non tamen ita vt Chriſto ea vel præponat, vel præponere velit, eum ſentit ſuper ædifi-

ædificare lignum, fœnum, ſtipulam. Iam inquit, ignis talis debet intelligi, vt ambo per eum tranſeant, & qui aurum, & qui ſtipulam ædificat. Ergo ignis gehennæ eſſe non poteſt, ab illo enim igne nemo ſaluabitur, quia combuſtio eius æterna eſt, atq; ideo nemo ſaluandorum in illum ignem veniet. Vſitatum autem in Scriptura eſſe, oſtendit, ignem vocari tentationem ſeu tribulationem in hac vita, vt vaſa figuli probat fornax, & homines iniuſtos tentatio tribulationis. Et ille, inquit, ignis tentationis ſeu tribulationis in hac vita, variè probat cuiuſq; opus. Et probationem ita declarat. Quod ſi res in hunc articulum tentationis deducatur, vt vel Chriſtus deferendus, vel temporalia illa amittenda ſint, ibi eius opus non exuritur, qui ea non dilexit, quorū amiſſione crucietur. Alterius autem opus exuritur, quoniam ſine dolore non pereunt, quæ cum amore poſſeſſa ſunt. Quod enim quis ſine illiciente amore non habuit, ſine vrente dolore non perdit. Qui tamen timore amittendi talia, non deſerit Chriſtum, quamuis doleat dum amittit, ſaluus eſt quidem, ſic tamen quaſi per ignem, quia ex eorum amiſſione tantùm vrit dolor, quantùm hæſerat amor, &c. Hæc Auguſtinus in locis ſuprà citatis.

Ignis phraſi Scripturæ tribulationem ſignificat.

Duo igitur axiomata Auguſtin. ponit, quæ ex Scriptura certa, firma, & fixa habet. Primum, in hac mortali vita eſſe pœnas quaſdam purga-

torias, illis, qui eis coerciti corriguntur. Et tales vſtiones purgatorias in hac vita multas ac varias eſſe, cùm ipſa vita mortalium tota ſit pœna, & accedãt omnes tribulationes carnis, perſecutiones etiam, & ipſa deniq; mors carnis. Et de tali vſtione ſeu purgatione in hac vita, locum 1. Cor. 3. rectè, verè & certò intelligi poſſe aſſerit. II. Ponit & hoc axioma contra veteres: poſt extremum iudicium nullas fore pœnas purgatorias. De intermedio verò tempore, poſt mortem corporis vſq; ad diem iudicij, quia Origenis ſectatores pœnas purgatorias iuſtorum, magna cum aſſeueratione ibi poſuerant. Auguſtinus, quia illud manifeſtè improbare nõ audet, ſatis habet oſtendiſſe, non eſſe certum & firmum dogma, ſed diſputationem obſcuram, ambiguam, dubiam & incertam. Ita enim inquit de ciuit. lib. 21. cap. 26. Si hoc temporis interuallo, poſt mortem corporis vſq; ad diem iudicij, Spiritus defunctorum eiuſmodi ignem DICVNTVR *perpeti, ſiue ibi tantùm, ſiue hîc & ibi, ſiue ideo hîc & non ibi, ignem tranſitoriæ tribulationis concremantem ſecularia venialia inueniant, non redarguo, quia* FORSITAN VERVM *eſt. Idem de fide & operibus cap. 14. ſiue in hac tãtùm vita homines iſta patiuntur, ſiue etiam poſt hanc vitam talia quædam iudicia ſubſequuntur, non abhorret,* (QVANTVM ARBITROR) *à ratione veritatis, iſte intellectus ſententiæ Pauli, ſcilicet de*

Auguſt. intermedium tẽpus in dubio relinquit.

de igne tentationis ſeu tribulationis. Et in Enchiridio cap. 69. in hac vita ignis tribulationis probat iuſtos ſicut Scriptura dicit. Tale verò aliquid etiam poſt hanc vitam fieri, incredibile non eſt. Et vtrum ita ſit, quæri poteſt, & aut inueniri, aut latere, nonnullos fideles per ignem quendam purgatorium, quantò magis minusúe bona pereuntia dilexerunt, tantò tardiùs citiúsq́ſaluari. Eadem repetit etiam ad Dulcitium, vbi de his & cognatis quæſtionibus dicit. Hæc deſcripſimus, vt tamen in eis NVLLA veluti CANONICA CONSTITVATVR AVTORITAS. Ita ergo Auguſtinus Origenis opiniones de pœnis purgatorijs poſt hanc vitam, quæ inter Latinos apud doctos etiam, vt Ambroſium & Hieronymũ, fuerãt in admiratione, cùm ex obſcuris, ambiguis, tropicis & allegoricis dictis, ad normam & examen teſtimoniorum Scripturæ, quæ aperta, clara & manifeſta ſunt, deduxiſſet, partim reprobauit, partim dubias & incertas reddidit. Græca verò Eccleſia ignem purgatorij poſt hanc vitam, in quinta Generali Synodo, ſimpliciter reprobauit & extinxit, ſicut Apologia Græcorum teſtatur.

Ex hac hiſtorica obſeruatione intelligi poteſt, qua fide & quo candore, Pontificij veterum & ipſius etiam Auguſtini ſentẽtias, pro ſtabiliendo ſuo purgatorio allegent. Auguſtinus certè materialem ſeu corporeum ignem (ſicut Scholaſtici loquun- *Candor põtificiorũ in allegandis Auguſtini teſtimonijs ad ſtabiliendum purgatorium.*

loquuntur)ne per dubitationem quidem in purgatorio arbitratur, multò minus ignem, qui eiuſdem generis ſit cum igne gehennæ, ſicut Pontificiorum traditio habet. Id enim expreſſè negat, ſed loquitur tantùm de igne tentationis ſeu tribulationis, ſicut in hac vita accidere ſolet, & tale aliquid etiam poſt hanc vitam fieri, poſſe quæri, & poſſe vel inueniri, vel etiam latere. Quàm periculoſum verò ſit, vel dubitationes de huiuſmodi rebus in Eccleſia ſpargere, hac ipſa etiam hiſtoria oſtendit. Quæſtio enim ſerit quæſtionem, & dato vno inconuenienti ſequuntur plura. Ita Auguſt. de ciuita. 21. cap. 24. Si detur poſt hanc vitam purgatorium: quærit, ſi dies iudicij deprehenderit aliquos viuos tales, qui ſi ante iudicium mortui fuiſſent, per pœnas purgatorij potuiſſent ſaluari, num illi tunc ſimpliciter ſint damnandi. Arbitratur autem ibi ſine Scriptura, etiam facta reſurrectione non defuturos, quibus poſt pœnas, quas patiuntur Spiritus mortuorum, impertiatur miſericordia, vt in ignem non mittantur æternum. Sicut & lib. 20. cap. 25. opinionem habet, in ipſo extremo iudicio, priuſquam vltima ſententia proferatur, quaſdam quorundam purgatorias pœnas futuras. Alij deinde poſt reſurrectionem, de carne, quæ magis & requirat & mereatur purgationem, quam animam, ita diſputárunt. Sed ad Dulcitium quæſt. 3. ex articulo fidei concludit, in aduentu Domi-

ni,

ni, mox ſine interpoſito ſpacio temporis, aut interiecta alia actione futurum iudicium. Sicut illud deſcribitur, Matth. 25. Ex illis verò Auguſtini dubitationibus, poſteri aſſeuerationes, imò articulos fidei fecerunt, ſicut poſtea oſtendemus. Prius enim de alijs quibuſdam, quibus Pontificij ex hiſtoria antiquitatis ad ſtabiliendum ſuum purgatorium abutuntur, dicendum erit, vt ordo hiſtoriæ purgatorij continuetur.

QVOMODO EX RITIBVS SATISFACTIONVM VETERIS ECCLESIÆ, conentur purgatorium probare.

SEPTIMO, *ex ritibus ſatisfactionum veteris Eccleſiæ, Pontificij ligna, fœnum & ſtipulas, ad ſuccēdendum ſuum purgatorium, magno conatu colligere ſtudent. Fingunt enim credentibus tantùm reatum culpæ propter Chriſtum remitti, pœnam verò æternam mutari in temporalem, eamq; ſacerdotibus virtute clauium à Chriſto arbitrandam datam eſſe, quo genere mulctæ, & quanto tempore, perſoluenda ſit. Cùm verò lapſi ſæpius moriātur, priuſquam pœnitentiam ſeu ſatisfactionem illam expleuerint, dicunt conſequens*

Satisfactiones Pontificiæ.

eſſe, vt quod reliquum manſit ſatisfactionis, poſt hanc vitam in purgatorio exoluatur. Atq; hoc eſt vnum ex præcipuis fundamentis Pontificij purgatorij. Non autem totam doctrinam de ſatisfactionibus Eccleſiaſticis hoc loco repetemus, quàm in ſecunda parte huius examinis explicauimus, ſed ea tantùm, quæ ad purgatorij hiſtoriam facere videbuntur, breuiter perſtringemus.

Appellatio, cauſa & finis ſatisfactionum Eccleſiæ veteris.

De appellatione igitur ſatisfactionum apud veteres, & quo conſilio ac fine vſurpatæ fuerint in ſecunda parte diximus, vt ſcilicet ita pœnitentes publico teſtimonio comprobarent, ſe non ſimulare, ſed seriò agere pœnitētiam. Multi enim

Leuitate Ecebolorum ſatisfactiones publicæ pœnitentiæ auctæ ſunt.

qui poſtea Ecebolij nominati ſunt, leuitate repetitionis abnegationum & pœnitentiæ in perſecutionibus, offendebant & turbabant Eccleſiam. Vt igitur lapſi in poſterum cautiores redditi, maiori cura lapſus vitarent, & reliqui etiam à facilitate lapſuum deterrerētur, publicè illæ pœnitentium ſatisfactiones, vehementer illis perſecutionum temporibus auctæ, & duriter exaſperatæ fuerunt, ſicut in Tertulliano, Cypriano & Euſebio. Item in Canonibus pœnitentialibus Ancyranis, Nicænis, & qui titulo Gre-

Duriores locutiones nō nullorum ex patribus de lapſis poſt baptiſmum. Cyprianus

gorij Neocæſarienſis feruntur, videre eſt. Ac propter illam ipſam cauſam videntur Clemens, Tertullianus & Origenes tam duriter loqui, quaſi vnam tantùm pœnitentiam poſt baptiſmum lapſis concedant. Cyprianus etiam diſputat,

ſputat, abſolutionem nō valere, priuſquam Canonica illa ſatisfactio expleta eſſet. Alij dixerunt ſolius Dei ſcientiæ relinquendum, an, quomodo & quando, lapſi agentes pœnitentiam, in gratiam a Deo recipiantur. Origenes verò homilia 13. in Ieremiam, videtur abſolutionem ſeu expiationem lapſorum, in purgatorium ſuum reijcere. Ex illis diſputationibus & ritibus, Nouatiani hæreſim ſuam, quæ lapſis pœnitentibus, ſpem veniæ in hac vita, vel negabat, vel certè in dubium vocabat, extruxerunt. Coacti itaque fuerunt Epiſcopi in Synodis, aſperitatem iſtius diſciplinæ, & duritiem illarum diſputationum, mitigare, ſicut colligitur ex Cypriano libr. 4. Epiſtol. 2. Et ſanè ante expletum tempus impoſitæ ſatisfactionis Canonicæ, non facilè quenquam ad abſolutionem & communionem admitti volebant, propter cauſas ſuprà recitatas. Cyprianus libr. 3. epiſtol. 8. & ſermone 5. de lapſis. Sed tamen imminente periculo mortis, lapſis pœnitentibus, etiam ante expletū tempus Canonicæ ſatisfactionis, pacem, remiſſionē ſeu abſolutionē & cōmunionē dabāt lib. 3. epiſ. 17. & lib. 4. epiſ. 4. Euſe. lib. 6. cap. 34.

Occaſio hæreſeos Nouatianorum.

Nullibi verò dicunt (cùm quidem 26. q. 6. huius generis ſententiæ multæ referantur) quòd tales poſt hanc vitam, etiam poſt acceptam pacem (ſicut loquuntur) cruciatibus ignis reliquū Canon. ſatisfactionis perſoluere cogātur. Imò diſertè

Nullibi patres dicunt ante expletū ſatisfactionis tempus, mortuos in purgatorio cancroleare.

ſertè dicunt, lapſis pœnitentibus, in periculo mortis ideo dandam abſolutionem & communionem, etiam ante expletam ſatisfactionem, vt morientes cum pace ad Dominum veniant, inquit Cyprianus, ſiue vt abſoluti, deleto peccato (εὐέλπιδες) bona cum ſpe ex hac vita migrent. Sicut Dionyſius apud Euſebium loquitur. Hoc quidem addunt, ſi tales conualuerint explendum ipſis in Eccleſia eſſe ritum ſatisfactionis. Quòd verò in altero ſæculo illud etiam faciendum ſit, non dicunt. Imò Cyprianus expreſſè dicit lib. 4. epiſt. 2. ideo ſacrificatis agentibus pœnitentiam, in exitu etiam ante expletam ſatiſfactionem, abſolutione ſubueniendum eſſe, quoniam exomologeſis apud Inferos nec eſſe nec fieri poteſt. Complectitur aũt vox exomologeſis, ſecundum Tertullianum, totum actum Canonicæ ſatisfactionis. Lindanus ex illa Epiſtola pro ſtabiliendo purgatorio, excerpit hanc ſententiam. Aliud eſt ad veniam ſtare, aliud ad gloriam peruenire, aliud miſſum in carcere, non exire inde, donec ſoluat nouiſſimum quadrantem, aliud ſtatim fidei & virtutis accipere mercedem, aliud pro peccatis longo dolore cruciatum emendari & purgari diu igne, aliud peccata omnia paſſione purgaſſe, &c. Sed ne vnico quidem verbo Lindanus probare poteſt, Cyprianum ibi loqui de tempore poſt hanc vitam ante iudicium, ſed diſertè per totam epiſtolam agit de ſatisfactionibus

Ἐξομολόγησις.

De loco Cypriani cõtra Lindanum.

nibus, quæ in Eccleſia ante exitum vitæ fiunt. Cumq́; *obÿceretur, virtutem confeſſorum in Eccleſia minui, & martyria deficere, ſi lapſis pœnitentibus ſpes pacis offeratur.* Reſpondet: *Hoc ideo timendum non eſſe, quia magnum ſit diſcrimen. Lapſos enim opus habere, vt ad veniã ſtent in Eccleſia, & ſatisfactionum doloribus crucientur, ac tanq; igni purgentur, donec impoſitam mulctam vſq; ad extremum quadrantem exoluant. Stantes verò habere gloriam & mercedem conſtantiæ ſuæ in Eccleſia, & in die iudicÿ etiam maiorem habere fiduciam coronæ, hoc enim eſt quod in fine addit: Deniq; aliud eſt pendere in die iudicÿ ad ſententiã Domini, aliud ſtatim à Domino coronari. Hanc eſſe Cypriani in illo loco ſententiam ex circumſtantÿs manifeſtè patet. Quòd verò poſt hanc vitam ſatisfactio poßit expleri aut exolui, non tantùm non dicit, ſed diſertè negat in illa Epiſtola, cùm inquit: Ideò ante exitum pœnitentibus dandam pacem, quia apud inferos exomologeſis fieri non poßit. Ex hiſtoria igitur ſatisfactionum veteris Eccleſiæ certè conſiderata, labaſcit atq; corruit etiam hoc fundamentum Pontificÿ purgatorÿ, quod ex ritibus ſatisfactionis veteris Eccleſiæ ſubſtruunt. Imò ipſi Pontificÿ reipſa oſtendũt, ficulneum, arenoſum, imò commentitium hoc eſſe fundamentum. Ritus enim illi veterum ſatisfactionum, ab annis amplius mille non fuerũt in vſu. Quomodo igitur*

Cyprianus negat poſt mortẽ exolui poſſe ſatisfactionẽ.

Ritus ſatisfactionis Eccleſiaſticæ à mille annis deſÿt.

poſſent materiam purgatorij præbere in altera vita? Sed aſperas & diuturnas illas Veterum ſatisfactiones, didicerunt in præſcriptum numerum eleemoſynarum, precularũ & ieiuniorum, cum fictione iuris, ſicut loquuntur, commutare. Et has ipſas etiam commutationes, pecunia docuerunt poſſe redimi, ſicut poſtea de Indulgentijs dicemus. Inde fit, quod abſolutionem & communionem dant ſuis confitentibus, & poſtea verbi gratia, leuicula quædam ipſis titulo ſatisfactionum implenda iniungunt, quæ ſi impleri noluerint, data pecunia redimere poſſunt. Atq; hæc cũ in Pontificia Eccleſia ludo & ioco ita agantur, quis credere poſſet, hoc eſſe fundamentũ purgatorij, etiamſi aliquod eſſe conſtaret? Sed quale eſt ædificiũ purgatorij, talia etiã habet fundamenta. De pœnis verò, quæ poſt remiſſionẽ peccati in hac vita aliquando pijs imponuntur, poſtea dicemus.

Cõmutatio ſatisfactionum apud Pontificios.

QVOMODO EX PRECIBVS PRO DEFVNCTIS, PVRGATORIVM ACCENDERE conentur.

OCTAVO, *Quia in hiſtoria antiquitatis, in orationibus habita fuit memoria etiam defunctorum, quorum animas pij ſuis*

ſuis precibus Deo commendabant. Pontificij exiſtimant, inde locũ & ignem purgatorij, non tàm Dialecticè probari, quàm Geometricè demonſtrari. Pro animabus enim in Paradyſi gaudio iam exiſtentibus, tales orationes eſſent ſuperuacaneæ: Pro illis autem animabus, quæ iam ad infernum damnatæ ſunt, inutiles eſſent. Ergò arbitrantur neceſſariò mediũ locum conſtituendum, vbi animæ igne excarnificentur, vnde orationib. liberandæ ſint. Et huic argumẽto tantùm tribuit Lindanus quòd ſcribere non veretur. Lutheranos ſi ſibi conſtare velint, non poſſe effugere, qui purgatorium concedére cogantur, eò, quòd Apologia noſtra dicat, nos non prohibere orationẽ pro mortuis, quodq; Lutherus etiã in cõfeßione ſua illam admittat. Vident aũt omnes ſani nulla neceßitate conſequi. Si Eccleſia orat pro mortuis. Ergò animæ defunctorum cruciantur igne purgatorij. Multæ enim aliæ cauſæ, & longè alij fines huius orationis eſſe poſſunt. Sed vt tota res planior fiat, cùm quidem hiſtoriarum imperitos, hoc argumento turbare et fallere conentur Pontificij, inſpiciamus hiſtoriam veræ antiquitatis, de oratione pro mortuis, an inde certò & firmiter demonſtretur Pontificium purgatorium. Sumunt autem ſine probatione duo ἀξιώματα. I. Apoſtolos non tantùm exemplo monſtraſſe, ſed doctrina inſtituiſſe, imò mandato præcepiſſe, vt in precibus, quas ſacerdos ad altare in diuinis myſterijs

Lindani triumphus.

Eccleſia orat pro defunctis. Ergo eſt purgatorium.

Præſuppoſita Pontificiorũ in hac quæſtione.

Deo-

Deo fundit, locum ſuum habeat, etiam memoria & commendatio mortuorum. II. *Veterem Eccleſiam hoc ſemper præſuppoſuiſſe in orationibus pro mortuis, quòd animæ defunctorum nondum ſint in requie, ſed hæreant in pœnis, ſupplicijs & cruciatibus ignis purgatorij, vnde orationib. ſint liberandæ. Quæ duo ſi vera eſſent, aliquid ſequeretur, non quidem preciſè & certò, quòd in igne aliquo cruciarentur animæ iuſtorum, ſed quòd vel in pœnis quibuſdam, vel certè in periculo cruciatuum eſſent. Sed inſpiciamus hiſtoriam.*

An oratio pro mortuis ſit traditio Apoſtolica.

Scriptura ſacra nil docet de orationib. pro mortuis.

Non ignoro ſanè Chryſoſtomum affirmare, Apoſtolos tradidiſſe et præſcripſiſſe, vt in tremendis myſterijs fiat cõmemoratio & commendatio defunctorum, ſed in tota Sacra Canonica Scriptura, nõ Apoſtolica tantùm, ſed & Prophetica, veteris & noui Teſtamenti, nulla extat litera, nulla ſyllaba, nulla dictio, nulla oratio, continens vel doctrinam, vel mandatũ, vel promiſſionem, vel exemplum de oratione pro mortuis. Quia igitur ex Canonica Scriptura oſtendi non poteſt Chryſoſtomi illa aſſertio, eadem facilitate, iuxta Hieron. contemnitur, qua probatur, Aut legat hoc nobis ſicut inquit Auguſtin. ex Lege, ex Prophetis, ex Pſalmis, ex Euangelio, ex Apoſtolicis literis, & credemus. Vbi verò de re obſcuriſſima diſputatur, Inquit idem Auguſtinus, non adiuuantibus diuinarum Scripturarum certis clariſq; documentis, cohibere ſe debet humana præſumptio,

ſumptio, nihil faciens in alteram partem declinando. Imò ſi quis de quacunq; re, quæ pertinet ad fidem vitamq; noſtram, tanquam certũ & neceſſarium dogma ſeu articulum fide annunciârit, præterquam quòd in Scripturis legalibus & Euangelicis accepiſtis, anathema ſit, inquit, Auguſtinus, contra literas Petiliani. Et non tantùm ex Scripturis Canonicis aſſertio illa Chryſoſtomi probari non poteſt, ſed hiſtoriæ antiquitatis diuerſum prorſus oſtendunt. Hieronymus enim, Gregorius & alij ſcribunt: Apoſtolos ad ſolam orationem Dominicam celebraſſe actionem myſteriorum diuinorum, quod profectò cum aſſertione illa Chryſoſtomi manifeſtè pugnat. Imò Tertullianus de corona militis expreſſè dicit: Oblationes pro defunctis, non ex Scriptura, ſed ex conſuetudine fluxiſſe. Et numerat eas inter tales obſeruationes, quales ſunt de trina merſione, de prægustatione lactis & mellis, de oblationibus pro natalitijs, de prohibitione geniculationis die Dominica: Et ne virgo coronam geſtet in capite, &c. Et addit: Harum & aliarum diſciplinarum, ſi legem expoſtules, Scripturarum nulla legis traditio tibi prætendetur. Sed has obſeruationes ſine vllius Scripturæ inſtrumento, ſolius traditionis titulo, exinde conſuetudinis patrocinio dicit vindicari. Item, Obſeruationem conſuetudo roborauit, quæ ſine dubio de traditione manauit. Quomodo enim vſurpari quid poterit, ſi tra-

Tota hiſtoria antiquitatis, Chryſoſtomi ſententiam refellit, de oratione pro mortuis.

ſi traditum non eſt? Num verò ab Apoſtolis illa tradita eſſe Tertullianus affirmat? Nequaq̃. Subiungit enim: An non putas omni fideli licere, concipere & conſtituere quòd Deo congruat, diſciplinæ conducat, & ſaluti proficiat? Item, ſaluo traditionis reſpectu, quocunq; traditore cenſeatur, &c. Cùm igitur oratio & oblatio pro mortuis ſit incertæ traditionis conſuetudo, Cũq; reliquæ obſeruationes, inter quas hæc etiam à Tertulliano numeratur, iam dudum obſoletæ interciderint. Nullo ergò modo dogma neceſſarium aut articulus fidei eſt, oratio & oblatio pro mortuis. multò verò minùs purgatorium pro articulo fidei inde poteſt probari. Effectus enim non poteſt melior aut præſtantior eſſe ſua cauſa. Nec ſtatim ſimpliciter aſſentiri debemus aſſertioni Chryſoſtomi, quæ extra Scripturam, & ſine certis documentis, nuda aſſeueratione dicit: Traditionem & præſcriptionem Apoſtolicam, eſſe orationem pro mortuis. Quomodo enim Patres quidam, multas aliquantò vetuſtiores conſuetudines, ad Apoſtolorum traditiones, propter maiorem autoritatem retulerint, quas tamen longè aliam habuiſſe originem, liquidò probari poteſt, in prima parte aliquot exemplis oſtendimus. Et de oblationibus pro defunctis, manifeſtè hoc iam ex Tertulliano probauimus. Accedit quòd ea, quæ in Apocryphis ſcriptis ſub Apoſtolorum titulo ac nomine ſparſa fuerant, licet in primitiua Eccle-

Oratio & oblatio pro mortuis, eſt incertæ traditionis conſuetudo.

Oratio pro mortuis ex Apocryphis.

ſia

ſta pro ſuppoſititijs & reiectitijs habebantur, poſtea tamen conſuetudine roborata, cœperūt paulatim titulum Apoſtolicarum tradionum vſurpare. Ita cum in Apocryphis ſcriptis Clementis & Abdiæ, mentio fiat orationis pro mortuis, cœpit Chryſoſtomus dicere eſſe Apoſtolicam traditionem.

Non ergò ex ſcripturæ Canonicæ præſcripto, mandato, promiſſione aut exemplo, originem habent orationes pro mortuis, ſed ex naturali quadam humanæ mentis affectione. Cura enim ſicut pro abſentib. ita etiā pro mortuis, quæ ipſis bene eſſe vellemus, naturaliter, atq; vt Auguſtinus loquitur: Familiariùs tangit noſtrum affectum, quem habemus circa eos, qui nobis vel ſanguine, vel familiaritate, vel religionis communione iuncti ſunt. Ex illa naturali humanæ mentis affectione, apud Gentes orationes & oblationes pro mortuis vbiq; inſtitutæ, receptæ, & vſurpatæ fuerunt, ſicut ſuprà oſtendimus. Valdè notabile autem hoc eſt, quòd Sancti veteris & noui Teſtamenti, licet naturalem illam affectionem, in morte ſuorum non minùs ſentirent, quàm Gentes, nec minùs ipſis bene cuperent: tamen non auſi fuerunt peculiarem cultum pro mortuis, ex propria intentione inſtituere, cùm verbo & mandato Dei deſtituerentur. Maccabæus hoc auſus fuit, inclinata iam Iudaiſmi religione. Sed ſicut in veteri teſta-

Orationes pro mortuis vnde?

Sancti in Scriptura nullū cultū pro mortuis inſtituerūt.

Maccabæus

teſtamento nullum habuit præcedentem, ita in nouo nullum habuit ſequentem, nullum enim vel verbum vel exemplum orationis aut oblationis pro mortuis, extat in nouo teſtamento. Cumq; in Scripturis propheticis exequiæ & memoriæ mortuorum celebratæ legantur, prorſus tamen nulla ſit mentio vel orationis vel oblationis pro mortuis. Dauid orat pro filiolo ex adulterio nato, qui ob pœnam peccati in extremis admodum afflictim habebat, ſed poſtquam audiſſet ipſum mortuum, ſtatim ſurrexit. Et ſcribitur quidem ingreſſus domum Domini adoraſſe, non autem pro anima defuncti pueri oraſſe vel ſacrificaſſe. Quod ſine dubio pro Abſolone interfecto etiam feciſſet, ſi abſq; verbo Dei auſus fuiſſet ex ſua affectione, quam acerrimam tunc 2. Reg. 18. *ſentiebat, aliquid vel facere vel inſtituere. Tanta tunc erat religio ne ex humanis affectionibus etiam quod bonum videbatur, facerent, ſed vt hoc tantùm, quod Dominus præcipiebat, ita facerent, ne quid vel adderent vel minuerent,* Deut. 12.

Dauid orat pro puero decumbente nō pro mortuo.

Poſt Apoſtolorum verò tempora, humana illa erga mortuos affectio, ſenſim cœpit orationes & oblationes pro mortuis, in Eccleſiam inuehere. Cùm enim apud Gentes, magna pars religionis orationibus & oblationibus pro mortuis ſeruiret, & pleriq; Chriſtiani ex Paganiſmo conuerſi eſſent, ac exiſtimarent Chriſtianam religionem

Orationes & oblationes pro mortuis poſt Apoſtolorum tempora cœperunt.

nem non debere facere homines inhumaniores. Illam conſuetudinem orandi pro mortuis, ſicut alias multas aliquantulũ vt videbatur ad pietatem Chriſtianam inflexas retinuerunt. Cumq́; Scripturæ teſtimonijs & exemplis deſtituerentur, apocrypha quædam, ſicut dixi, ſparſa ſunt, vt non omnino à pietate videretur abhorrere. Ita cùm Ethnici ſtatis & præcipuè anniuerſarijs diebus, quando pro mortuis ſuis orabant, etiam epulas ad ſepulchra deferrent, vnde mortuis ſolatium quoddam accedere putabant, irrepſit hoc etiam in Eccleſiam, ſicut Auguſt. conqueritur epiſtola 64. Alibi verò hoc ita reformatum erat, vt in memoriam defunctorum, amici cibos & alia donaria in vſum pauperum & Clericorum conferrent, ſicut colligitur ex Origene lib. 3. in Iob, & qui conferebant, vocabantur Sportulantes, Cypria. lib. 1. epiſtola 9. Poſtea tales Sportularum collationes fieri cœperunt, quando celebratur Euchariſtia, & vocabantur oblationes. Memoriæ etiam defunctorum, & orationes por mortuis, primùm priuatim fiebant ab amicis. ſicut apud Tertullianum maritus pro vxore mortua orat, poſtea aduocari cœperunt ſacerdotes apud Originem lib. 3. in Iob. Apud Dionyſium oratio pro defuncto ſit in templo, ſed ſine celebratione Euchariſtiæ. Tandem ſicut omnes orationes Eccleſiæ, in actione myſteriorum Euchariſtiæ recitari ſolebant, ita

Epulæ ad mortuorũ ſepulchra.

Sportulæ.

Sportulantes.

Sportulæ in Euchariſtiæ celebratione oblationes.

Memoriæ defunctorũ & orationes pro mortuis primò priuatæ.

Sacerdotes adhibiti.

Translatæ orationes pro mortuis in templa in actione Euchariſtiæ.

etiam cõmemoratio & commendatio defunctorum, in actionẽ illam translata eſt. Ita vt in traditione humana & in conſuetudine adiaphora, varia & diſsimiles fuerunt obſeruationes.

Oratio pro mortuis eſt hu. tantùm traditio.

Ex his omnibus planum & manifeſtum eſt, orationem pro mortuis non eſſe Apoſtolicam doctrinam, aut diuinũ mandatũ ſeu articulum fidei, aut dogma neceſſarium, ſed humanã traditionẽ, libera & varia cõſuetudine introductam, & tandem ſuperſtitioſa obſeruatione roboratã. Ergo nec inde purgatorio Pontificorum igni ſine Scriptura Canonica, authoritas poteſt conciliari, multò minus verò expiationes, propiciationes & ſatisfactiones per viuorum opera, pro peccatis defunctorum, contra Scripturam, inde cõfirmari poſſunt.

Orationes veterum pro mortuis nõ patrocinantur purgatorio.

Falſum axioma Pontificiorum.

Oblationes & orationes pro mortuis legũtur primũ apud Tertull.

Oſtendemus iam porrò, ne veterum quidem orationes pro mortuis, Pontificio purgatorio patrocinari. Falſum enim eſt quod dicunt, primitiuam Eccleſiam in orationibus pro mortuis ſemper præſuppoſuiſſe purgatorium, & quæ ipſi annexa eſſe volunt. Tertullianus primus eſt (non enim de Apocryphis iam loquimur) apud quem cõſuetudo oblationũ & orationum pro mortuis legitur, qui tamẽ disertè & expreſsè aſſerit eam non eſſe ex Scriptura. Is igitur in libro de Monogamia inquit: Enimuero vxor pro anima *ſcilicet defuncti mariti orat, & refrigerium interim adpoſtulat ei, & in prima reſurrectione conſortium*

ſertium, & offert annuis diebus dormitionis eius. Et de exhortatione caſtitatis ad maritum defunctæ vxoris inquit. Et iam repete apud Deũ pro cuius Spiritu poſtules, pro qua oblationes annuas reddas. Stabis ergo ante Deum cum tot vxoribus, quot illa oratione commemoras, & offeras pro duabus, & commemorabis illas duas: His verbis Tertullianus oſtendit, duo fuiſſe in illa conſuetudine ſine Scriptura recepta, oblationes ſcilicet & orationes pro mortuis. Ne verò intelligatur de ſacrificio aliquo propiciatorio, per ſacerdotem pro mortuis oblato, Tertullianus dicit vxorem offerre, & maritũ reddere annuas oblationes. Et ſportulas, quæ in vſum pauperum conferebantur, vocari & intelligi oblationes, manifeſtiſsimum eſt ex Canone Carthaginenſi & Vaſenſi 13. q. 2. Qui oblationes defunctorum, aut negant Eccleſiis, aut difficulter reddunt, tanquam egentium necatores, qui pauperes conſolatione calimoniæ & neceſſaria ſuſtentatione fraudant, habendi ſunt. Sed quia in oratione pro mortuis dicit animabus refrigerium poſtulatũ, Pontificij inferunt, inde inſinuari, animas defunctorũ nondum eſſe in loco refrigerij, ſed in medio aliquo loco pœnarum. Tertullianus verò lib. 4. contra Marcionem. Et de Anima, tantùm duo conſtituit loca excipiendis animabus exutis corporibus, vbi ſequeſtrentur in diem Domini, inferos ſcilicet, pro reprobis, pro animab. verò iuſtorũ

Conſequẽtia Papiſtica pro aſſertione purgatorij ex Tertullano.

Refutatio Pontificiorũ ex Tertull.

ſinum Abrahæ, quem dicit eſſe regionem non cœleſtem ſublimiorem tamen Inferis, præſtantem refrigerium animabus iuſtorũ, donec conſummatio rerum, reſurrectionem omnium, plenitudine mercedis expungat. Et hoc tantùm dicit Tertullianus, pios animabus defunctorum ſuorum optaſſe hoc refrigerium, ac in reſurrectione conſortium. Non autem dicit animas iuſtorum in loco aliquo pœnarum eſſe. Imò contra Marcionem diſertè dicit, eas interim à morte ſcilicet vſq; ad reſurrectionem, eſſe in refrigerio. Sed excipiunt Pontificij, abſurdum & ineptum eſſe poſtulare eis refrigerium, ſi iam in refrigerio eſſent. Audiamus igitur Dionyſium, quæſtionem illam de oratione pro mortuis ex profeſſo explicantem, quo ſenſu vetus Eccleſia pro mortuis orârit, & quomodo orationes illas intellexerit. In hoc enim cardine tota hæc controuerſia vertitur.

Tertul. non dicit animas pro quibus oratur, eſſe in loco pœnarum.

Quo ſenſu vet. Eccleſia pro mortuis orarit.

Dionyſius.

Ritus circa mortuos apud Diony.

Dionyſius igitur, qui Areopagitæ titulum præfert, deſcribens ritus ſui temporis circa eos, qui obdormierunt cap. 7. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ. Non ſtatas aut anniuerſarias habet orationes pro mortuis, non addit Sportularum oblationes, nec myſteriorum celebrationem, ſed tantùm funus in templum defert, atq; ibi ante ſepulturam Pontifex ſemel ſacram precem ſuper mortuum facit, deinde oſculo ſalutat defunctum, quod reliqui præſentes etiam faciunt, poſtea

Oſculum defunctorũ.

ſtea infundit defuncto oleum, & corpus recon- dit. Hæc ipſa rituum diſsimilitudo & varietas oſtendit, non eſſe diuinas ſanctiones, ſed humanas, liberas & indifferentes conſuetudines ſeu obſeruationes. Dionyſius enim oblationes, anniuerſaria, & myſteriorum celebrationem, quæ alibi in exequijs vſitata fuerunt, non habet. Oſculum verò defuncti, vt cuius etiam cadauer ſuauè & precioſum debeat eſſe, & infuſionem olei habet, quæ alibi non fuerunt vſitata, quæq; ne hodie quidem Pontifici obſeruant. Orationis verò ſupra mortuum dicit, hoc fuiſſe argumentum, vt diuina bonitas cuncta dimittat peccata, quæ per humanam infirmitatem defunctus admiſerit, eumq; collocet in luce & regione viuentium, in ſinum Abrahæ, Iſaac & Iacob, in locum vnde aufugit dolor, triſtitia & gemitus. Ex tali verò orationis forma, Pontificij ſtatim ſolent inferre, animas defunctorum nondum eſſe in regione viuentium, ſed in loco tenebrarum, doloris, triſtitiæ & gemitus, vnde orationibus ſint liberandæ, hoc eſt, in purgatorio. Sed conſequentiam hanc Dionyſius diſertè negat, & expreſsè contrarium aſtruit. Non enim tres, ſed duos tantùm ordines ponit eorum, qui ex hac vita diſcedunt, ἱερῶν καὶ ἀνιέρων Sanctorum & prophanorum. Prophanos autem vocat illos, qui vel inquinamentis Ethnicis pleni, vel qui Sacramentis quidem initati, ad damnabiles verò concu-

Oleum.

Argumentū orationis ſupra mortuū.

Dionyſius duos ordines defunctorum conſtituit.

Prophani, quomodo moriantur.

piſcentias transfugerunt. Eos, quando ad finem huius vitæ perueniunt, dicit miſerabiliter & inuitos ex hac vita auelli, nulla bona ſpe ſubnixos propter peßimam vitam. Alterum verò ordinem morientium vocat Sacrorum, qui piè quidem vixerunt, ſed tamen pro remißione peccatorum orant. Eos dicit cum firma & certa ſpe in diuina (εὐφροσύνῃ) lætitia & hilaritate tendere ad mortis terminum, tanquam ad finem certaminum, cùm animæ ibi non poßint ad deteriora conuerti, & corpora beatam expectent reſurrectionem. Propter hac inquit, obdormitio Sanctorum eſt in lætitia & ſpe immobili, quia peruenerunt ad finem certaminum. Item norunt, ſe totos percepturos (χριστοειδῆ λῆξιν) Chriſtiformem requiem, quando ad terminum huius vitæ peruenerunt. Qui igitur, inquit, ad terminum ſuorum certaminum venit, ſacra impletur lætitia, magnaq́; cum (ἡδονῇ) iucunditate ſeu voluptate viam fœliciſsimæ regenerationis ingreditur. Propinqui verò defuncti (μακαρίζουσι) beatum illum prædicant, ſicut & eſt, vt qui ad optatum victoriæ finem peruenerit. (πρὸς τὸ νικηφόρον ἐνδικαίως ἀφικόμενος τέλος) & authori victoriæ perſoluunt hymnos gratulatorios (χαριστηρίους) ſeipſos quoq; orantes ad ſimilem requiem admitti. Sumentes autem defunctum ad Pontificem ducunt, quaſi ſacris donandum coronis. Is coacto ſacro cœtu peragit

Sacri quomodo moriantur.

Exequiæ Dionyſij.

precem

precem (εὐχαριστήριον) complectentem gratiarum actionem pro illa Dei pietate, qua deſtructum eſt, iniuſtum & tyrannicum illud contra nos omnes imperium, quodq; non tantùm, qui ad ſummum ſanctitatis peruenerunt, ſed & alij qui ſummos illos gradus attingere non potuerũt ad remunerationem admittantur. Deinde miniſtri promiſſiones Scripturæ de reſurrectione recitant, & Pſalmos idem ſonantes decantant. Et rationem huius reddit Dionyſius, quia inquit, promiſſionum illarum Lectiones & Cantiones, declarant & explicant beatam illam requiem, in quam æternaliter ſubuehuntur, qui diuinum exitum conſequuti ſunt. Illæ ipſæ verò Lectiones & Cantiones (ἀποδεκτικὰ) defunctum quaſi amplectuntur & ſuſcipiunt. Viuentibus verò ſunt exhortationes ad conſimilem exitum. Poſtea præcipuus ex miniſtris, dimiſſis Catechumenis, ſanctos iam defunctos (ἀνακηρύττει) honorifica celebratione celebrat. Et cum illis etiam nuper defunctum, pari prædicatione proſequitur. Et hanc commemorationem dicit ideo fieri, vt audientes Sanctorum præmia ex Scripturis celebrata, & piè defunctũ iam verè cõſortem ſeu ſociũ exiſtere (κοινωνὸν ὄντα) Sanctorũ, qui à ſæculo ſunt, in ipſis etiã ſimile deſideriũ excitetur. cùm audiãt, quam verè beatũ ſit in Chriſto mori.

Hæc prolixius aliquanto recitaui ex Dionyſio, vt oſtenderem falſum eſſe, quòd Pontificij

Dionyſius refutat Pontificiorũ argumenta.

dicunt, veterum orationes pro mortuis præſuppoſuiſſe purgatorium, hoc eſt, quod defunctorum animæ pro quibus oratur, non ſint in requie, ſed in doloribus, gemitibus & cruciatibus ignis, Dionyſius enim prolixa oratione & multis verbis diuerſum & contrarium præſupponit, ſicut manifeſtum eſt. Conſequentiam etiam illam, (ſi defunctis poſtulatur refrigerium, ergo nondum habent illud, ſed ſunt in cruciatibus) Dionyſius ex profeſſo refutat, ponit enim quæſtionem, quare præſul oret, vt mortuis dimiſſis peccatis, colloce tur in luce & in regione viuorum. Si enim illic quiſq; recipiet remunerationem, prout in hac vita geſſit, defunctus verò ſuas operati huius vitæ iam cõſummauit, quomodo per præſulis ora tionem ad aliam requiem, quam vita ipſius dignum eſt, transferetur? Et hic ſanè locus fuiſſet dicendi de pœnis purgatorij, de ſuffragijs & ſatisfactionibus viuorum pro mortuis, ſi tunc temporis Eccleſia orans pro mortuis, talia agnouiſſet. Sed Dionyſius nihil horum dicit, tantùm in genere reſpondet, iuſtorum preces efficaces eſſe in hac vita nedum poſt mortem, pro ijs tantùm, qui digni ſunt, & hoc exemplis de viuis oſtendit. Orationis verò ſuper mortuum dicit, hunc eſſe ſenſum: Pontifex didicit ex Scripturis diuinitùs traditis, quòd illis, qui piè vixerunt, reddetur ſecundum opera ipſorum, ſed tamen ita, vt diuina bonitas per ſummam clementiam

(παρο-

(παρορώσης) nõ reſpiciat, recondetur aut imputet maculas, quæ ipſis ex humana infirmitate adhæſerunt. Nemo enim mundus eſt à ſorde, inquit Scriptura. Et notabit Lector, Dionyſiũ propter maculas peccati non conijcere defunctum in ignem purgatorij, ſicut Pontificij faciunt, vt ibi cruciatibus ignis excoquantur, ſed dicit φιλανθρωπίαν Dei ex clementia eas condonare. Pergit autem quærere, ſi hæc certò promiſſa ſunt, & dantur defunctis in Chriſto, quare Pontifex petit ea pro mortuis? Tres autem aſſignat rationes. I. Pontifex ad imitationem bonitatis Dei aliorum dona, tanq. proprias expetit gratias. II. Quia ipſe Pontifex nouit, ea quæ diuinitùs promiſſa ſunt, certò donari piè defunctis, vt igitur præſentibus etiam manifeſtet & confirmet, quæ bona certò donanda ſint piè obdormientibus, ideò ea in forma precationis proponit, quia quæ iuxta Deum petit, Pontifex conſequitur. Et in illa ſua oratione nihil aliud petit, quàm quæ in Scripturis expreſſè promiſſa ſunt, donanda piè defunctis. Hæc enim eſt ſententia verborum Dionyſij. III. Pontifex à Chriſto accepit poteſtatem clauium (Quorum remiſeritis ſeu retinueritis, &c. Quodcunq. ligaueris aut ſolueris ſuper terram, &c.) vt iudicium Dei iuxta verbũ ipſius patefaciat & manifeſtet, Deo charos admittendo, & impios excludendo. Ita ergò in Chriſto defunctos (διαπορθμευτικῶς) quaſi tranſmittens

Dionyſius non mittit animas ob maculas peccati in purgatorium.

Cauſæ Dionyſij cur pro mortuis oret Pontifex.

Prima.

Secunda.

Tertia.

& tranſuehens eos in æternam requiem, per abſolutionem forma precationis, eos in lucem & regionem viuorum transferri oſtendit. Et oſtendunt veteres hiſtoriæ, primum vſum orationis pro mortuis fuiſſe in ipſis ſepulturis. Fidelium enim funera fauſtis comprecationibus ad ſepulturam deducebantur. ſicut oſtendit Chryſoſtomus in ſermone quodam ſuper verba 1. Theſſa. 4. Deinde in ipſa ſepultura corpora fidelium defunctorum oratione presbyteri componebantur, ſicut teſtatur Tertullianus libro de anima. Deinde cum in cœmiterijs conuentus Eccleſiaſticos celebrarent, preces illæ etiam poſt ſepulturam repeti cœperunt, facta inde ſunt anniuerſaria. Et tandem purgatorium inde extructum eſt.

Hæc deſcriptio Dionyſij manifeſtè, & quaſi ex profeſſo, refutat ea, quæ Pontificij ex ritu orationis veterum pro mortuis, ad ſtabiliendum purgatorium ſuum, exculpere moliuntur. Et oſtendit qua de cauſa, ac quo ſenſu, veteres pro mortuis orarint, non quod ſenſerint eos eſſe in cruciatibus, vnde noſtris ſuffragijs ſint redimendi: Sed propter ſuperſtitum inſtitutionem, exhortationem & conſolationem. Licet enim credant & ſciant, credentes defunctos iam veniſſe ad requiem: Tamen quia in ſpectaculo mortis magna eſt animi humani conſternatio & perturbatio: Cùm quidem conſpectus iræ diuinæ, & terror diuini iudicij, propius tunc nos attingat.

tingat, afficiat, & quaſi ob oculos verſetur: Confugimus igitur ad Deum, quærentes conſolationem in verbo & ſacramentis, legendo, audiendo, meditando, orando, credendo, & ſperando. Vſitatum autem eſt in grauioribus tentationibus, orationem ſæpius repetere, etiam quando ex verbo ſcimus priorem orationem exauditam eſſe, & ipſa talis oratio, eſt fidei confirmatio, ſicut in Pſalmis talia exempla multa ſunt. Et Iob inquit cap. 9. Cùm inuocantē me exaudierit, non tamē credo quòd audierit vocē meam. Ita ſi quis poſt acceptam abſolutionem & communionem, in graui caſu mox rurſus oret pro remiſſione peccatorum. Non ideò dubitat de veritate abſolutionis & communionis, ſed conſcientiæ infirmitas quærit ita confirmationem, & ipſa talis oratio, quia nititur promiſſione abſolutionis & communionis, confirmat fidem acceptæ reconciliationis. Ita Chriſtiani lugentes ſciunt quidem promiſſiones diuinas, de ijs, qui in Domino moriuntur, quando tamen in perturbationibus conſiderant infirmitates ſuorum, & quia coràm non cernunt requiem & felicitatem eorum, confugiunt ad Deum, & precibus eos miſericordiæ Dei commendant, vt ita ipſis orationibus ſe confirment, de beatitudine defunctorum. Nituntur enim orationes tales, quales vetuſtiſſimæ fuerunt, illis promiſſionibus: Qui credit in me, non videbit mortem, transi-

Fundamēta orationum veterū pro defunctis.

tranſibit per mortem in vitam, etiamſi morietur viuet: Beati mortui qui in Domino moriuntur, &c.

Quid fuerint, quoque conſilio factæ ſint orationes veterum pro defunctis.

Fuerũt itaq; veterum orationes pro mortuis, non ſatisfactiones pro peccatis mortuorum, non redemptiones animarum ex igne purgatorij: Sed publicæ celebrationes, applicationes & obſignationes promiſſionum diuinarum, de remiſſione peccatorum, requie & ſalute piè defunctorum, fuerunt inſtitutiones & exhortationes viuentium, fuerunt conſolationes & confirmationes lugentium, & fuerunt declarationes piarum affectionum animi erga defunctos. Beſtialis enim ἀσέβεια eſſet, nihil affici morte ſuorum, memoriam amicorum defunctorum ſtatim ex animo delere, non ipſis bene velle & bene precari, quæ tamen omnia iuxta verbum moderanda ſunt.

Apologia cõfeſsionis Auguſtanæ, de oratione pro mortuis

Hoc modo & in hanc ſententiam etiam Apologia confeſſionis dicit: Nos non prohibere orationem pro mortuis. Et Lutherus in confeſſione ſua dicit: Pro mortuis, quia Scriptura nihil meminit, exiſtimo non eſſe peccatum, ex libera deuotione, ita vel ſimiliter orare, vt Deus animæ, ſi in tali ſtatu ſit, miſereatur, vtq; ſatis ſit, quando ſemel vel bis illud factum fuerit. Vigiliæ enim, Miſſæ pro animabus, & anniuerſaria in Papatu prorſus inutilia ſunt, imò ſunt Diaboli nundinationes. Ita Lutherus. Sed tamen quorſum tandem euadant illa, quæ ſine Scriptura, licet non mala pietatis

ratis ſpecie, inſtituuntur & ſuſcipiuntur, hæc ipſa purgatorij hiſtoria oſtendit.

Hæc igitur hiſtorica obſeruatio de oratione pro mortuis, adimit Pontificijs illum purgatorij prætextũ, cui plurimũ nunc tribuũt, & quo ſolo ſperant, ſe mundũ rurſus faſcinare poſſe. Nec verò ſolius Dionyſij Hierarchia, memorias mortuorum ita interpretatur, ſed & reliqui antiquiores ita ſenſerunt. Origenes quidem Platonicum purgatorium aliâs ſtrenuè vrget. Sed ritum Eccleſiarum ſuarum deſcribens lib. 3. in Iob, inquit: Non celebramus diem natiuitatis, cum ſit dolorum & tentationum introitus, ſed diem mortis, vtpote omnium dolorum depoſitionem, & omnium tentationum effugationem, quia non moriuntur, ſed perpetuò viuent, hi qui mori videntur. Propterea & memorias Sanctorum facimus, & parentum noſtrorum vel amicorum in fide morientium, deuotè memoriam agimus, tam illorum refrigerio gaudentes, quàm etiam nobis piam conſummationem in fide poſtulantes. Item, Celebramus memoriam defunctorũ, religioſos cum ſacerdotibus conuocantes, fideles vnà cum clero, inuitantes, adhæc egenos & pauperes, pupillos et viduas ſaturantes, vt fiat feſtiuitas noſtra in memoriam requiei defunctis animabus, quarum memoriam celebramus. Audis Chriſtianos celebraſſe diem mortis ſuorum, eleemoſynis & orationibus, non quòd exiſtimârint eos doloribus

Origenes de memoria mortuorũ.

cru-

cruciari, vndè exequijs illis liberandi eſſent, ſed quia fuerunt gratulationes in memoriam, quòd defunctorum animæ, per mortem ad omnium dolorum depoſitionem, ad omnium tentationum effugationem, & ad requiem perueniſſent. Quæ certè cum Pontificiorum purgatorio ex diametro pugnant.

Cypriani ſacrificium & oblatio pro defunctis, quid ſint?

Cyprianus quidem nouo & peculiari modo loquitur: Offerre pro defunctis, & ſacrificium pro dormitione eorum celebrare, lib. 1. Epiſt. 9. Quas phraſes interpretantur Pontificij de ſacrificio propitiatorio, & de ſuffragijs pro expiandis & redimendis animabus defunctorum. Sed ipſe Cyprianus, & quidem in eadem Epiſtola interpretatur ſe, quòd oblationes pro dormitione alicuius, intelligat ſportularum contributiones: Sacrificium verò pro dormitione celebrare, interpretatur ibidem, nomen alicuius in prece ſacerdotum, quæ in adminiſtratione Eucharistiæ fiebat, nominare: Et pro aliquo ſacrificare, ibidem apertè ita interpretatur: Deprecationem aliquam nomine eius in Eccleſia frequentare, quòd lib. 3. Epiſtola 14. vocat nomen alicuius offerre. Quòd autem non ſenſerit Cyprianus, illa quæ appellabat ſacrificia pro defunctis, eſſe propiciationes aut ſatisfactiones pro peccatis ipſorum, ex ipſius explicationibus conſtat. Nam lib. 3. Epiſtola 6. Oblationes & ſacrificia pro Martyribus celebrari dicuntur, quando commemorationes

Oblationes & ſacrificia pro Martyribus.

tiones

tiones certaminum, & memoria glorioſæ mortis ipſorum celebratur. Cùm tamen, ſicut Auguſtinus inquit: Iniuriam martyri faciat, qui pro martyre orat. Ita lib. 4. Epiſtola 5. de martyribus ex Celerini familia loquens: Quos certè non in cruciatibus ignis, ſed in gloria cœleſti eſſe ſentit, dicit: Sacrificia pro eis ſemper, vt meminiſtis, offerimus, quoties martyrum paßiones & dies anniuerſaria commemoratione celebramus. Atq; ideò lib. 1. Epiſtola 9. non vult pro eius dormitione offerri, & nomen eius ad altare nominari, qui presbyterum actorem ſeu tutorem nominauerat, non quòd ſentiret ipſum ideò in æternum damnatum eſſe, ſed ne Eccleſiaſtica celebratione poſt mortem honoraretur, qui contra ſtatutum poſitiuum, presbyterum tutorem fecerat. Ita etiā pro viuis dicit Cyprianus offerri ſeu ſacrificari, quando in precibus, quæ fiebant in adminiſtratione Euchariſtiæ, gratiæ pro ijs agebantur, vel aliquid orabatur, vt lib. 3. Epi. 1. ad Luciū ab exilio cū ſuis reuerſum, inqt: Hic quoq; in ſacrificijs atq; in orationib. noſtris, nō ceſſamus Deo gratias agere, et orare pariter ac petere, vt q perfectus eſt & perficiēs, cuſtodiat et pficiat in vobis cōfeßionis veſtræ coronā. Ita li. 3. epi. 15. et 16. Pro lapſis offerre, eſt pro ipſis Euchariſtiā parare, & preces pro ipſis facere. Cypri. verò nullos, q in Domino moriūtur, cruciatib. purgatorij terrere, ſed promißione beatitudinis magnis aſſeuerationibus con-

Oblationes & ſacrificia pro viuis.

Oblatio pro lapſis.

Purgatorij cruciatus Cyprianus non aſſerit.

Sermo Cypriani de mortalitate.

conſolari, pulcherrimus eius ſermo de mortalitate ſatis oſtendit. Eius eſt, inquit, mortem timere qui ad Chriſtum nolit ire, Eius eſt ad Chriſtum nolle ire, qui ſe non credit cum Chriſto incipere regnare. Simeon dicens: Nunc dimittis ſeruum tuum in pace, conteſtatur tunc eſſe ſeruis Dei pacem, tunc liberã & tranquillam quietem, quando de iſtis mundi turbinibus extracti, ſedis & ſecuritatis æternæ portum petimus. Ad refrigerium iuſti vocantur, ad ſupplicium rapiuntur iniuſti, &c.

Nazianzenus quomodo oret pro mortuis.

Ita Nazianzenus oratione 7. præſupponit: Cæſarium iam adeptum eſſe ſalutem, et animam ipſius dignum fructificare honorem. Poſtea verò addit: Nunc ò vitæ & mortis Domine Cæſarium ſuſcipe, hunc enim tuis συγχωρῦμεν λόγοις οἷς τὸ πᾶν φέρεται, tuis rationibus, quibus totum vniuerſum gubernas, committimus, cui & noſtras animas, & qui ante nos diſceſſerunt παρακατατιθέμενοι, tanq̃ depoſitum commendantes.

Ambroſius orat pro ijs, quos credit iam æternæ vitæ beatitudine frui.

Ambroſius de obitu Valentiniani: Non dubitemus de meritis Valentiniani, credamus vel Angelorum teſtimonijs, quòd deterſa labe peccati ablutus aſcendit, quem ſua fides lauit, credamus quia aſcendit à deſerto, hoc eſt, arido & inculto loco, ad illas florentes delectationes, vbi cum fratre coniunctus, æternæ vitæ fruitur voluptate. Beati ambo, ſi quid meæ orationes valebũt, nulla inhonoratos vos mea tranſibit oratio, Omnibus

vos

vos oblationib. frequentabo. Quis prohibebit vos innoxios nominare? &c. Vides Ambroſium præſupponere, illos iam deterſa labe peccati ablutos eſſe, & æternæ vitæ delectationibus iam frui, pro quibus oraturum ſe dicit. Et certè in Valentiniano, q. Catechumenus mortuus erat, propter quod etiam ſorores ipſius ſuperſtites valde contriſtabantur, locum habuiſſet id, quod Põtificij de purgatorio dicunt, per orationes & oblationes poſſe animas poſt mortem, à peccatis & à pœnis ſolui. Sed Ambroſius dicit: Ipſum iã peccatis ablutum & innoxium, æternæ vitæ frui voluptate. Quare verò oraturus eſt pro ipſo, ſi hæc iam habet? Reſpondet, Dolor plerumq; ſolatium eſt dolentis. Item, Eſt in pijs affectibus quadã etiam flendi voluptas. Et in cõmemoratione eius, quẽ amiſſum dolemus, acquieſcimus. Item, Nõ tranſibo vos inhonoratos, etc. Ita de obitu Theodoſij, ex fide ipſius probat, animam eius iam conuerſam in requiem. Et addit: Abſolutus dubio iam certamine, fruitur nũc Theodoſius luce perpetua, tranquillitate diuturna, &c. His præſuppoſitis, addit orationem: Da requiem ſeruo tuo Theodoſio, Illo cõuertatur anima eius, vbi mortis aculeum ſentire non poßit. Dilexi virum, & ideò proſequar eum, vſq; ad regionẽ viuorum, nec deſeram, donec fletu & precib. inducam virum, quo ſua merita cũ vocant, in montẽ Domini, vbi perennis vita, nullus gemitus, nullus dolor, &c. Vides Ambroſium quidem

Cur igitur pro beatis oret Ambroſius.

De obitu Theodoſij.

dem orare pro Theodoſio, ſed præſupponere, quòd anima iam ſit conuerſa in requiem, ac fruatur iam luce & tranquillitate. Statim etiã poſt orationem illã dicit: Manet ergò in lumine Theodoſius, & ſanctorũ cœtibus gloriatur, illic cõplectitur Gratianũ, & in regno Chriſti cõſiderat templum eius, &c. Ita lib. 2. epi. 8. de Fauſtini ſorore: Meliorem illic vitam exigit, itaq; nõ tam deplorandam, q̃ proſequendã orationib. reor, nec mœſtificandam lachrymis, ſed magis oblationib. animam eius Domino cõmendandam arbitror. Audi verò quid ſubiũgat: Securus inq̃t de meritis eius & fide. Item, Quid eſt quòd ingemiſcamus pro mortuis, cũ iam recõciliatio mundi facta ſit apud patrẽ per Chriſtũ, quoniã ergò beneficia Chriſti tenemus, cũ apud oẽs, tum apud te, legatione pro Chriſto fungimur, vt nouetur irreuocabilia eſſe dona Dei, vt credas quòd ſemper credidiſti, nec nouo mœrore tuã in dubiũ adducas ſententiam, quia ideò peccatũ factus eſt Dominus, vt tolleret peccatũ mundi, vt eſſemus in illo oẽs iuſtitia Dei, non iam culpæ obnoxij ſed iuſtitiæ remuneratione ſecuri. Hæc Ambroſius orans pro mortuis. Ex hiſce teſtimonijs manifeſtiſsimum eſt, falſum eſſe quòd Pontificij fingunt, præſuppoſitum veterum in orationibus pro mortuis hoc fuiſſe, quòd crediderint, piorum animas poſt mortem eſſe in peccatis, & in cruciatibus ignis, vnde noſtris orationibus & ſuffragijs, tanquam expiationibus & ſatiſ-

De ſorore Fauſtini.

Cõcidit figmentũ Pontificium de purgatorio extructũ, ex vet. orationibus pro mortuis.

ſatisfactionibus, ſint liberandæ & redimendæ. Imò hoc præſupponunt veteres, piorum animas pro quibus orant, deterſa labe peccati, iam eſſe ablutas & innoxias, eſſe ſaluas, in luce perpetua: Frui illic vita meliore, imò tranquillitate & delectatione vitæ æternæ, in ſanctorũ cœtibus, &c. Cauſas igitur orationum habuerunt, non quas Pontificij fingunt, ſed quas ex Dionyſio iam explicauimus.

Sed transeamus ad Epiphanium. Quòd enim non omnes in vulgo tunc, vſitatas orationes pro mortuis, ea fidei analogia intellexerint, ſicut de vetuſtiſsimis iam dictum eſt, inde colligitur quòd Aerius quidam certamen hac de re mouit. Diſputationem autem Aerij Epiphanius ita deſcribit (τίνι τῷ λόγῳ) qua ratione aut qua de cauſa, ſiue quo ſenſu, poſt mortem nomina defunctorum recitantur. Oret enim viuus, aut œconomiã fecerit (quod vel de adminiſtratione Euchariſtiæ, vel erogatione eleemoſynarũ intelligi poteſt) ſed quid mortuus inde vtilitatis conſequetur? Si aũt (ὅλως) omnino oratio eorũ qui hîc ſunt, eos qui (ἐκεῖσε) illic ſunt (ὤνησε) iuuare potuerit, nemo ergò (εὐσεβείτω) religionem colat, nemo benefaciat, ſed amicos aliquos paret, quocunq; velit modo, vel pecunia cõducens, vel in morte amicos rogans, vt orent pro eo, ne quid ibi patiatur, nec quæ ab eo admiſſa ſunt (ἀνηκέστων) vel grauiſſima ſcelera (ἐκζητηθῇ) exquirantur. Hæc

Epiphanij ſeculum de orationibus pro mortuis.

Aerij certamen.

verba oſtendũt Aerium diſputaſſe, ῏Ινι λόγῳ, quo ſenſu, qua ratione, & ob quam cauſam, defunctorum nomina in precibus recitarentur. Videntur aũt illa Aerij verba, quæ tanq̃ reſponſio ſunt ad propoſitã quæſtionem, ex vulgi tunc opinionibus et ſermonib. ſumpta eſſe, quando dicit: Preces eorũ, qui in hac vita ſunt, omnino iuuare eos, qui ex hac vita exceſſerunt. Inde verò Aerius texuit conſequentiã falſæ & impiæ ſententiæ. Nempè, ſi quis in hac vita nec religionem ad Deum, nec caritatem ad homines coleret (hoc enim volũt duo verba ἐυσεβεῖν & ἀγαθοποιεῖν) ſed vel grauiſſima ſcelera committeret, & ſine remiſſione eorum, in impœnitentia hinc diſcederet, modo poſt mortem precatores aliquos haberet, non daturum ipſum in altera vita ſcelerum pœnas. Et hanc impiam ſententiam, Aerius falsò & per calumniam Eccleſiæ tribuit, quaſi ipſa hoc ſenſu, hac ratione, & hac de cauſa, pro mortuis oraret.

Aerij conſequentia.

Vide autem quid Epiphanius reſpondeat: Quòd ſi fuiſſet in Pontificiorum ſententia, reſpondendum ipſi fuiſſet, orationibus illis omnino iuuari mortuos, & quidem ita. I. Vt peccata quæ ipſis in hac vita remiſſa non eſſent poſtea in altero ſæculo, propter orationes & ſuffragia viuorum, tanquam expiationes & propitiationes, remitterentur. II. Vt ſatisfactiones pro peccatis debitæ, ſed in hac vita non plenè expenſæ, poſt mortem à viuentibus loco & nomine defunctorum exolue-

Reſponſio Epiphanij.

exoluerentur. III. *Vt à pœnis & cruciatib. ignis purgatorij, per orationes & ſuffragia viuentium liberarentur & redimerentur. Sed horum nihil Epiphanius reſpondet: Imò in reſponſione hoc preſupponit, eos defunctos pro quib. ſuperſtites orãt, eſſe & viuere apud Dominũ, quòd ſumptũ eſt ex 2. Cor. 5. Phil. 1. Lu. 23. Quæ hypotheſis reſponſionis, ſimpliciter totum purgatorium Pontificium euertit,* ὅτι ἀπελθόντες εἰσὶ καὶ ζῶσι παρὰ τῷ δεσπότῃ, *quòd ſcilicet illi, qui ex hac vita excedunt, ſint & viuant apud Dominũ noſtrũ Ieſ. Chriſtũ.* Axioma Epiphanij.

Hoc verò cùm Epiphanius, tanq̃ certum, firmum & fixum principiũ fidei præſupponit, audi quas alias rationes & cauſas recitet, quo ſenſu Eccleſia tunc pro mortuis orârit. Sumpſerat Aerius ex vulgi ſermonibus & opinionibus: Quia orationes illæ pro mortuis fiunt, ergò omnino etiam ipſis mortuis proſunt. Epiphanius verò primò recitat cauſas & rationes illarũ orationum, quæ ad viuentes ſeu ſuperſtites pertinent, quod iterum diligenter notetur. Ita enim, inquit, reddẽs primam cauſam cõmemorationis nominũ defunctorum, Τί ἂν εἴη τούτου προυργιαίτερον, τί τούτου καιριώτερον καὶ θαυμασιώτερον, παρόντας πιστεύειν *&c. Quid poteſt vtilius, quid oportunius, quid admirabilius eſſe, quàm quòd ſuperſtites, qui in præſenti vita ſunt, in ea fide et ſententia ſint, vt credant eos, qui hinc migrant, viuere, & nõ prorſus interijſſe ſeu deſijſſe,* (ἀνυπαρξίαν *enim vocat*) Cauſæ orãdi pro mortuis, tẽpore Epiphanij. Prima cauſa.

ſed eſſe & viuere apud Dominũ. Primam igitur vtilitatem cõmemorationis defunctorũ hanc ponit, quòd ſuperſtites illo ritu cõmoneſiant de hoc articulo fidei, quod qui in fide moriãtur, nõ intereant, ſed quãdo hinc diſcedũt, quòd ſint & viuãt apud Dominũ, ideò ſcilicet in precib. quæ fiebãt in adminiſtratione cœnæ Domini, ipſorũ facta fuit mẽtio, vt eſſet talis publica cõfeſſio apud ſupſtites.

Secunda cauſa.

Secundã cauſam & rationẽ hãc tradit, ὅπως ἂν τὸ σεμνότατον κήρυγμα διηγήσοιτο *(quibus verbis reſpicit ad* τὸ ἀνακηρύττειν *Dionyſij)* ὡς ἐλπὶς ἐστιν ὑπὲρ ἀδελφῶν εὐχομένοις ὡς ἐν ἀποδημίᾳ τυγχανόντων, *vt præclarum illud encomium enarretur, quòd illi, qui pro fratribus orant, ſpem habeant, tanquam de illis, qui in peregrinatione ſunt. Hoc loco Lindanus* ἀποδημίαν *interpretatur lugendam peregrinationem à Domino, tranſigendam in carcere purgatorij, vbi in igne luendum ſit ſuppliciũ pro peccatis, vnde orationibus viuorũ ſint liberandi, ſed ſcelerata eſt hæc peruerſio & verbi & ſenſus. Paul. enim 2. Cor. 5. diſertè dicit: Pios quando à corpore peregrinantur, præſentes adeſſe apud Dominum. Et idem diuerſo reſpectu eſſe* ἐκδημίαν *&* ἐνδημίαν. *Quando enim in hac vita ſumus, tunc domi ſumus in corpore, ſed peregre abſumus à Domino, quando verò tabernaculũ corporis deponimus, tunc peregrinamur à corpore, ſed præſentes ſumus apud Dominum. Ita etiã Phil. 1. dicit: Mortẽ eſſe* ἀπό-

Lindani cõtorta deprauatio Epiphanij.

λυσιν diſceßionē ſcilicet ex hoc mundo, ſed ita, vt piè mortuus, eo ipſo quo ab hoc mūdo diſcedit, ſit cū Chriſto. Epiphanius igitur piè mortuus, dicit eſſe ἐν ἀποδημίᾳ in peregrinatione, Sed cuius reſpectu? Paulus dicit: Reſpectu carnis & mundi huius, mortē eſſe peregrinationē, ſed illa peregrinatione piè defunctos domi et præſentes eſſe apud Dominum ſeu cū Chriſto. Lindanus verò aduerſa fronte contradicit Paulo, pios ſcilicet quando per mortem tabernaculum huius corporis deponunt, tunc demum incidere in lugendam peregrinationem à Domino, in quo exilio, tanq̃ in carcere, cruciatibus ignis excarnificentur, vt lamentabiliter eiulare cogantur: Miſeremini mei ſaltē vos amici mei. Quòd ſi Paulū Lindanus pro ſui ordinis profeßione nō curaret, at ſaltem cū Patribus plus tribuat, cogitaſſet, quòd Nazianzenus, vbi Cæſarium mortuum vocat primitias ἀποδημίας peregrinationis ſuæ, addat explicationem, quòd intelligat peregrinationē nō à Domino, ſed ab hoc mundo ad Dominū. Dicit enim animas illorum peregrinantiū deponi apud Dominū, & à Domino ſuſcipi, imò ſaltē inſpexiſſet, quòd in proximo verſu Epi. præcedit, Eccleſiā quādo orat pro mortuis, credere eos, q̃ piè ex hac vita excedūt, eſſe et viuere apud Dominū. Et tāta tamē Epiſcopi impudētia eſt, quòd in proximo ſequēti verſu audet fingere, piè defunctorū lugendā peregrinationē à Domino, in ſupplicijs et cruciatib. Verè Pōtificia

ἀποδημία mortuorum iuxta Epiphanium.

Lindanus Paulo contrarius.

Nazianzenus de ἀποδημίᾳ piè mortuorum.

Lindani impudentia tali digna Epiſcopo.

eſt hæc falſatio, digna non mitra tantùm, ſed ſi fœtura gregem ſuppleuerit, galero etiam. Sed talis eſt Pontificij purgatorij veritas, vt niſi mendacijs defendi non poßit. Senſus autem Epiphanij manifeſtus eſt: Superſtitibus ſpem eſſe de defunctis fratribus, qualis eſt de peregrinantibus, Non certè vt illi ad nos in hoc exilium redeant, ſed vt nos ex hac miſeriarum valle, ad ipſos in patriam accerſamur, 2. Reg. 12. Sicut Cyprianus mortem piorum rectè vocat accerſionem Dominicam, qua morientes non amittuntur ſed præmittuntur, recedentes præcedunt, tanquam proficiſcentes et migrantes ad patriam. Sicut ſpem illam Cyprianus ſermone de mortalitate pulcherrimè explicat. Quis non ad ſuos, inquit, nauigare feſtinet? patriam noſtram Paradyſum computamus: Magnus illic nos charorum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum, frequens nos & copioſa turba deſiderat, iam de ſua immortalitate ſecura, & adhuc de noſtra incolumitate ſollicita, ad horum conſpectum & complexum venire, quanta & illis & nobis lætitia, vbi ſumma & perpetua fœlicitas? &c. Huius igitur beatæ ſpei cõmonefactionem, teſtimonium & cõfeßionem. Epiphanius dicit fuiſſe ritũ cõmemorationis defunctorũ, & orationis pro mortuis. Sicut igitur prima, ita etiam ſecunda hæc Epiphanij ratio & cauſa orationis pro mortuis, publicũ & ſonorum teſtimonium dicit contra Pontificiorũ purgatorium,

Sententia Epiphanij.

Cyprianus. Mors eſt accerſio Dominica.

rium, ſicut manifeſtũ eſt, atq; etiã ideo Lindanus ſua falſatione ſenſum deprauare conatus fuit.

Tertiam cauſam his verbis obſcuris ſane ponit Epiphanius ὠφελεῖ δὲ καὶ ἡ ὑπὲρ αὐτῶν γινομένη εὐχὴ, εἰ καὶ τὰ ὅλα τῶν αἰτιαμάτων μὴ ἀποκόπτοι ἀλλὰ οὖν γε διὰ τὸ πολλάκις ἐν κόσμῳ ἡμᾶς ὄντας σφάλλεσθαι, ἀκουσίως τε καὶ ἑκουσίως, ἵνα τὸ ἐντελέστερον σημανθῇ, &c. Prodeſt autem, quæ pro defunctis fit oratio, licet totam culpam ſeu tota peccata non abſcindat ſeu tollat, verùm enimuero propterea, quia nos dum in hoc mundo ſumus, ſæpe & ſponte, & non ſponte erramus ſeu offendimus, vt id quod perfectius eſt ſignificetur. Nam & iuſtorum & peccatorum commemorationem facimus: Pro peccatoribus quidem, miſericordiam Dei deprecantes, pro iuſtis verò Patriarchis, Prophetis, Apoſtolis, Martyribus, &c. vt Chriſtum ab hominum ordine diſcernamus, per honorem, quem ipſi exhibemus, vtq́; cultum ei reddamus. Lindanus hoc etiam loco crimen falſi committit. Nam pro ἐντελέστερον legit ἀτελέστερον & interpretatur (vt quòd leuiſſimum eſt, dicam) cùm verba perſpicua & nota ſint, & tota ſequens periodus efflagitet illum ſenſum, quem Perionius etiam reddidit (vt id, quod perfectius eſt, ſignificetur) hoc eſt, vt Epiphanius ipſe ſubiungit, vt Chriſtum à reliquorum hominum ordine ſeparemus, nullus enim hominum, etiamſi millies & vltra in iuſtitia degat, poteſt

Tertia cauſa.

Lindanus in Epiphanio crimen falſi committit.

Chriſto cõparari ſeu adæquari. Lindanus etiam αἰτιάματα libenter vellet interpretari pœnas ſeu ſupplicia luendorum peccatorum, vt Epiphanium ita obtorto collo in Pontificiorum purgatorium pertraheret, ſed crimina, ob quæ quis accuſatur, hoc vocabulo ſignificari, vel ex 25. capite Acto. notum eſt, quodq́; in obiectione Aerius vocârat ἁμαρτήματα, hoc in reſponſione Epiphanius vocat αἰτιάματα. Et ex collatione obiectionis Aerij, & reſponſionis Epiphanij intelligi poteſt, quis ſit ſenſus quando dicit, orationem pro mortuis non abſcindere τὰ ὅλα τῶν αἰτιαμάτων tota peccata: Aerius enim obiecerat, ſi quis vel grauiſsima ſcelera committat, & in impœnitentia ſine remiſsione eorũ hinc diſcedat, poſſe ipſum poſt mortem orationibus, ita iuuari, vt Deus peccata ab ipſo non exquirat, vt pro ipſis aliquid pati cogatur. Ad hanc obiectionem Epiphanius reſpondet, orationem pro mortuis nequaquam poſſe tollere tota peccata, hoc eſt, mortuis, qui in impœnitentia prorſus ſine remiſsionem peccatorum hinc diſceſſerunt, non poſſe per orationes veniam in altero ſæculo impetrari, & nominat τὰ ὅλα: quia Aerius in ſua obiectione quæſierat: An mortui ὅλως iuuentur orationibus viuentium.

Sentẽtia Epiphanij ex contextu & cauſis dicendi.

Dicit igitur Epiphanius ὅλα, tota peccata non poſſe tolli per orationes pro mortuis. Hoc enim axioma ponit extra controuerſiam. Num verò Epiphanius ſentit, ſi non tota peccata, at ſaltem quæ-

Occupationis dilutio.

quædam ſeu partẽ eorum, poſſe per orationes pro mortuis, poſt hãc vitã remitti? Hoc quidem Pontificij inde nectunt, ſed Epiphan. hoc prorſus non dicit, ſicut verba ipſius oſtendunt. Et quæſtio eſt, quid Epiphanius ipſe dicat, nõ quid Pontificij ipſi affingant. Requirebat autem omnino ſeries orationis & ſententiæ, vt ſi ita ſenſiſſet, ſubiungeret. Etſi non tota peccata, tamen quia in hoc mundo ſæpè & voluntariè & inuoluntariè peccamus, illa ſaltem peccata, etiamſi in hac vita remiſſa non fuerint poſt mortem poſſe remitti, per viuorũ orationes pro mortuis. Sed quicquid diſputetur de anacoluthis Epiphanij. Certum eſt Epiphanium hoc non dicere. Sed in ſuſpenſo hoc relinquit. Et ne Scholaſtici quidem Scriptores audent affirmare, aliquam peccatorum ſeu culparum remiſſionem, poſt mortem in altero ſæculo fieri, ſed de pœnis tantùm diſputant. Obſeruet aũt Lector quàm cautè verba ponat Epiphanius. Aerius quiſierat, an omnino ipſis mortuis, aliqd proſint preces, quæ pro ipſis fiunt? Epiphan. verò reſpõdens, nõ dicit, omnino ipſis mortuis proſunt, ſed ſimpliciter inq̃t: Illa oratio, quæ pro mortuis fit, prodeſt. Quomodo verò? Quia inquit dũ in hoc mũdo ſumus, in multis offendimus omnes. Num igitur qui in vita, illorũ peccatorũ remiſſionem, nec quæſiuit, nec accepit, poſt mortẽ, per aliorum orationes veniam poteſt conſequi. Hoc certè Epiphan. nõ dicit, ſed inquit, in eadẽ prece, qua miſericor-

Aerij quæſtio.

Epiphanij reſponſio.

ricor-

ricordiam Dei imploramus, & peccatorũ mentionem facimus & Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, &c. vt ſcilicet illud, quod perfectius eſt, ſignificetur, vt ſcilicet Chriſtus ab omnium hominum ordine, quantumlibet iuſtorum, diſcernatur, hoc eſt, neminem quantumuis iuſtum, ita ſaluum eſſe, ſicut Chriſtus, propria ſcilicet iuſtitia, ſanctitate, ſeu mundicie, proprijs virtutibus & meritis, ſed omnibus vt ſaluentur, miſericordia Dei & remiſſione peccatorũ propter Chriſtum opus eſſe, & eos, qui ſalui ſunt, non propria iuſtitia, ſicut Chriſtus, ſed ex miſericordia Dei per remiſſionem peccatorum propter Chriſtum ſaluos eſſe.

Summa verborum Epiphanij.

Et prorſus idem hoc eſt, quòd etiam Dionyſius, ſicut oſtendimus, de oratione pro mortuis, dicit, quod ſcilicet veterum ritus commemorationis defunctorum, & orationis pro mortuis, fuerit publica & ſolennis commonefactio infirmitatis & corruptionis naturæ humanæ, in omnibus etiam ſanctiſsimis, & item præclara confeſſio: Neminem ſua iuſtitia, ſed omnes etiam ſanctiſſimos, ex miſericordia Dei, per remiſſionem peccatorum propter Chriſtum ſaluari. Atq; ita hoc ritu, Chriſto ſuus honor (inquit Epiphanius) deferebatur, vt qui ſolus ſine peccato fuit, imò qui ſolus ſua nos iuſtitia, à peccato & ira Dei liberat. Ex Epiphanio igitur purgatorium Pontificium nequaquam poteſt ſtabiliri. Eius enim præ-

Purgatoriũ ex Epipha. aſtrui nequit.

Ratio.

præſuppoſitum eſt, eos, qui pro mortuis orant, certo credere, piè defunctos, pro quibus orant, iam eſſe & viuere apud Dominum. Græca ergo Eccleſia, nec Epiphanij tempore, ſicut nec poſtea vnquam credidit, piorum animas in cruciatus ignis purgatorij poſt mortem conijci. Orauit quidem pro mortuis, ſed alio ſenſu, & alijs de cauſis, ſicut monſtratum eſt. Atq; hic eſt ſtatus controuerſiæ inter nos & Pontificios, quando de veterum ritu orationis pro mortuis diſputatur.

Epiphanius nõ totã quęſtionem Aerij explicat.

De Epiphanio verò diſſimulandum non eſt, ipſum in hac diſputatione, nõ apertè & liberè ea, quæ ſeries diſputationis poſtulabat, explicare. Aerius enim offenſus vulgi opinionibus & ſermonibus, quæſiuit, an omnino ipſis mortuis proſint orationes, quæ pro ipſis fiant, & an à peccatis per illas orationes poſt mortem liberentur? Ad has obiectiones cùm Epiphanius reſpondere debebat. Hoc quidem dicit, tota peccata, aut totam culpam non poſſe poſt mortem, per aliorum orationes abſcindi. Ad reſiduam verò partem quæſtionis: An ergo quædam peccata, poſt mortem demum, per aliorum orationes remittantur, nihil reſpondet, ſed propter vulgi opiniones, quas reprehendere non audet, & tamen confirmare non poteſt, in ſuſpenſo hoc relinquit, & de induſtria obſcuritatibus (ſicut textum legenti patet) inuoluit. Sicut etiam ad illam Aerij obiectionem, (an omnino ipſis mortuis orationes, quæ pro ipſis

Epiphanius ceſsit opinionibus vulgi ſui temporis.

fiunt

fiunt, proſint. Item quid & quãtum) apertè non reſpõdet. Dicit quidẽ orationes, quæ pro mortuis fiunt, vtiles eſſe, non autem addit (ipſis mortuis) ſed ad alias cauſas & rationes propter quas vtiles ſint tales orationes, confugit. Ita homines fuerunt patres, qui conſuetudinibus & opinionibus ſuorum temporum ſæpe ceſſerunt, & præ-

Authoritas patrum.

ſumptiones vulgi non ſemper, ſicut Auguſtinus inquit, liberè auſi fuerunt reprehendere. Hæc nos liberè fatemur, qui patrum literas non vt Canonicas habemus, ſed ex Canonicis conſideramus.

Scholaſticorum principium, remiſ. culpę in hac vita fieri.

Quod enim Epiphanius non affirmat, ſed propter vulgi opiniones in ſuſpenſo relinquit, illud ipſi Scholaſtici diſertè et prorſus negãt, vllam ſcilicet culpam poſt mortem remitti. Sentiunt enim, & rectè quidem, omnẽ culpæ remiſſionem non niſi in hac vita fieri. Nos verò in hac ſeriè hiſtoria de oratione pro mortuis, hãc obſeruationẽ conſiderabimus, quomodo progreſſu temporũ ſenſim facta fuerit doctrinæ inclinatio. Vetuſtiſſimi enim, rationes orationis pro mortuis, rectè ſicut monſtrauimus, explicârũt. Epiphanius verò propter vulgi perſuaſiones, primùm in ſuſpenſo reliquit illa, quæ diximus. Non multò verò poſt Auguſtinus affirmatiuè ea cœpit diſputare, vnde tandem tota Camerina purgatorij extructa eſt. Sicut iam ordine oſtendemus.

Auguſt. pro matre Monica orans.

Et Auguſtinus quidem orans pro matre ſua defuncta, veterum veſtigia ſequitur, lib. confeſſ. 9.

cap.

cap.13. Inquit enim: Quanquam illa ſic vixit, vt laudetur nomen tuum, in fide moribusq́ eius, non tamen audeo dicere, nullum verbũ exiſſe ab ore eius contra præceptum tuum. Et væ etiam laudabili vitæ hominum, ſi remota miſericordia diſcutias eam. Quia verò non exquiris delicta vehementer, fiducialiter ſperamus, aliquem apud te locum inuenire indulgentiæ. Nunc itaq; pro peccatis matris meæ deprecor te, exaudi me per medicinam vulnerum tuorum, quæ pependit in cruce, & ſedẽs ad dextram tuam te interpellat pro nobis. Dimitte Domine, dimitte obſecro, ne intres cum ea in iudicium. Et credo quod iam feceris, quod te rogo, ſed voluntaria oris mei approba Domine, &c. Audis Auguſtinum orare pro matre ſua, non quod exiſtimet eam in cruciatibus purgatorij hærere, aut adhuc in iudicio Dei peccatis obnoxiam teneri. Credit enim eam iam aſſecutam eſſe quod rogat, cauſam verò orationis aſsignat quod ſit bene affectæ voluntatis erga matrem deſiderium. Ex eadem etiam confeſſione colligi poteſt, quo ſenſu & qua ratione, in actione adminiſtrationis Euchariſtiæ, facta fuerit commemoratio defunctorum, non vt opus illud eſſet ſatisfactio aut propiciatio pro peccatis mortuorum. (Neq; enim pro mortuis inſtituta eſt Euchariſtia) ſed vt eſſet teſtimonium & confeſsio de illo articulo fidei, quo credimus cõmunionem ſeu ſocietatẽ ſanctorũ, eorũ ſcilicet, qui iam

Auguſtinus non ſtatuit matrem ſuã in purgatorio cruciari, etſi pro ea oret.

Quo ſenſu defunctorũ commemoratio facta in actione Euchariſtię.

iam in altera vita cum Chriſto regnant, & fidelium, quæ adhuc ſub cruce, in hac miſeriarum valle militant. Quia enim nexus communionis membrorũ huius corporis, eſt caput Chriſtus, licet igitur illi depoſito peccato iam ſint in æterna beatitudine, nos verò corpus peccati & mortis adhuc circumferamus, tamen credimus nos eſſe conciues & cohæredes regni & ſalutis ipſorum. Eius enim corpore & ſanguine communicamus, & ſalui ſumus ſpe, cuius meritis & communione, ipſi æternam beatitudinem iam poßident. Ita de ciuitate Dei lib. 20. cap. 9. dicit: Neq; enim piorum animæ mortuorum ſeparantur ab Eccleſia, quæ etiam nunc eſt regnum Chriſti, alioquin nec ad altare Dei fieret eorum memoria, in communione corporis Chriſti, &c. Item vt amici defunctorum, conſiderantes humanæ vitæ imbecillitatem, certam ſibi conſolationem propoſitam haberent, eos, qui in Chriſto obdormiunt, licet multis & magnis infirmitatibus circumdati fuerint, non tamen ideo ex regno Dei excludi, aut in æternam damnationem abijci, ſed propter victimam filium Dei, cuius in Euchariſtia dum viuerent, participes facti eſſent, in æternam beatitudinem recipi, ideo voluerunt commemorationem nominum defunctorum, in ipſa actione Euchariſtiæ fieri. Ita Auguſtinus de matre ſua moritura inquit: Memoriam ſui ad altare fieri voluit, cui nullius diei intermißio-

ne

ne ſeruierat, vnde ſciret diſpenſari victimam, qua deletum eſt chyrographum, quod erat contrarium nobis, qua triumphatus eſt hoſtis computans delicta noſtra, & quærens quid obijciat, & nihil inueniens in illo, in quo vincimus. Quis ei reſtituet precium, quo nos emit, vt nos auferat ei? Ad cuius precij noſtri Sacramentum, ligauit ancilla tua animam ſuam vinculo fidei: Nemo à protectione tua dirumpat eam. Non ſe interponat, nec vi, nec inſidijs Leo & Draco. Neque enim reſpondebit illa nihil ſe debere, ſed reſpondebit dimiſſa debita ſua ab eo, cui nemo reddet, quod pro nobis non debens reddidit. Hæc profecto præclara confeſſio eſt, qua fide Monica in Chriſto ſit mortua, & qua ſpe Auguſtinus confidat; eam habere remiſſionem peccatorum, & eſſe hæredem vitæ æternæ.

Hæc quæ veteres hoc modo explicãt, Scripturæ non aduerſantur, & ſanè æquum eſt, veteris Eccleſiæ ritibus hoc modo ad analogiam fidei candidè interpretari: Negari tamen nõ poteſt, cùm talis doctrina, confeſſio & conſolatio, de ijs, qui in Chriſto moriuntur, exemplo Scripturæ, alia forma, ſimplicius, clarius & cõmodius potuiſſet, ꝓponi & declari, perciulosè feciſſe veteres, quod ſine mãdato & exẽplo Scripturæ, in forma orationis, pro mortuis, & quidem in ipſa actione Euchariſtiæ, quæ pro viuis inſtituta eſt, hoc fecerũt, cùm & ritus & ipſa forma verborũ in oratione (Veteres ſine mandato & exẽplo Scripturæ orationes pro mortuis & commemorationes eorum in actione Euchariſtiæ inſtituerunt.)

b pro

pro mortuis, aliud videatur auribus & ſenſibus ingerere, quàm veterum declarationes interpretentur. Satius certè fuiſſet cum Scriptura loqui, (lucerna enim pedibus noſtris eſt verbũ Domini, & qui loquitur, loquatur eloquia Dei) quàm ſine Scripturæ Canonicæ exemplo, alia & periculoſa forma, quæ facilè alium ſenſum recipere poſſet, ſententiam per ſe non impiam, publicè in Eccleſia proponere. Quas enim opiniones & perſuaſiones vulgus inde conceperit, quib. etiã Epiſcopi tandem cedere cœperũt, donec purgatorium Pontificium inde conflatũ eſt, hæc ipſa hiſtoria oſtendit. De Epiphanio enim iam diximus, quomodo tales vulgi opiniones, cùm cõfirmare nõ poſſit, tamen refutare etiam non auſit. Auguſtinus verò & Chryſoſtomus, tempore conſuetudini, & receptis vulgi opinionib. plus concedere, & orationes pro mortuis aliter, quàm veteres fecerant, ſine Scriptura interpretari cœperũt. Cùm enim vulgò multi cõtenderent, orationes pro mortuis, quas non inanes eſſe præſumebant, adeo eſſe efficaces, vt per eas etiã illi, qui ſine pœnitentia in peccatis contra conſcientiam mortui eſſent, Deo poſt mortem reconciliarentur & ſaluarentur. Alij verò ex Scriptura & ex veterum ſententia contrà diſputarent, vnumquenq; poſt hãc vitam ita iudicari, prout in hac vita ſe geſſit. Et orationes pro mortuis, eſſe viuorum cõmonefactiones, confeſſiones & conſolationes. Auguſtinus ſatis factu-

Impiæ opiniones vulgi ex orationibus pro mortuis, quibus etiam Epiſcopi ceſſerunt.

Epiphanius

Auguſtinus.

Chryſoſ.

facturus vtriſque, mediam quandam viam excogitauit, Etſi modò perſuaſionem illam de impœnitentibus poſſet tollere, aliquid putauit vulgi opinionibus, de efficacia orationis pro mortuis, concedendum eſſe. Fuiſſe autem quæſtionem illam Auguſtini temporibus ἐπιπολάζουσαν, *& ex vulgi opinionibus variè in vtramq́ partem diſputatam, oſtendunt loca Auguſtini, de cura pro mortuis ad* Paulinum Nolanum *cap. 1. & 4. & 18. Et ad Dulcitium quæſt. 2. Item de ciuitate lib. 21. cap. 13. & 24.* In Enchiridio *cap. 110. de verbis Apoſtoli ſermone 32.*

Summa autem diſputationis Auguſtini hæc eſt, quòd tres facit ordines defunctorũ. Primos *dicit eſſe valdè bonos, qui ſuffragijs & opitulationibus poſt mortẽ non indigeãt. Secundos dicit eſſe valdè malos, quos nullis viuorũ ſuffragijs dicit liberari poſſe. Tertios facit medios, qui nec adeo boni ſint, vt ſuffragia illa poſt mortẽ nõ requirãt, nec adeo mali, vt eis illa poſt mortem nõ proſint, ſed cùm viuerent, dicit ipſos meruiſſe, vt hæc ſibi poſtea poſſent prodeſſe. Iam cùm in genere pro omnibus defunctis eadem forma oretur, putat orationes illas pro valdè bonis eſſe gratiarũ actiones, pro valdè malis, etiamſi nulla ſint adiumenta mortuorum, eſſe tamen qualeſcunq́ viuorum conſolationes: Aut certè ad hoc prodeſſe, vt tolerabilior fiat ipſa damnatio. De medijs verò dicit: Neq́ negãdũ eſt defunctorũ animas pietate ſuorũ*

Auguſtinus tres defunctorum ordines cœpit conſtituere. valde boni, valde mali, medij.

Orationes pro defunctis valde bonis.

Pro valde malis.

Pro medijs.

viuentium releuari & adiuuari, cùm pro ipſis ſacrificium mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in Eccleſia ſiunt. Nam pro non valdè malis ſunt propitiationes, vt plena ſit ipſorum remiſſio, & pro talibus dicit exaudiri piorum orationem, vt miſericordiùs cum ipſis agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerunt, ſiue vt ante diem iudicij, ſpiritus ipſorũ per pœnas tẽporales purgati, nõ tradãtur æternis ſupplicijs. Ita Auguſt. in locis cõmemoratis, quæ noua ſunt & veterib. ignota.

Quãtùm in his ſine Scriptura, Auguſtini autoritas valeat.

Num verò ſtatim ſine vlla inquiſitione, pro articulis fidei hæc accipienda ſunt, ideo, quia Auguſtinus ita ſenſit? Hoc certè Auguſt. nunquam voluit. Dicit enim ad Hieronymum. Alios ſcriptores præter Canonicos ita eſſe legendos, vt non verum putemus, quia ipſi ita ſenſerunt, quãtalibet etiã ſanctitate doctrinaûe polleant, ſed quia vel per alios autores Canonicos, vel probabili ratione quod à vero non abhorreat, perſuadere potuerint. Item epiſt. 3. Nullorum diſputationes quamuis Catholicorum & laudatorũ hominum, velut Scripturas Canonicas habere debemus, vt non liceat nobis aliquid in eorũ ſcriptis improbare & reſpuere, ſi forte inuenerimus, quòd aliter ſenſerint, quàm veritas habet. Talis inquit, ego ſum in ſcriptis aliorum, quales ego volo eſſe intellectores meorum. Et ad Vincentium inquit: Negare nõ poſſum nec debeo, multa eſſe in tam multis opuſculis meis, quæ poſſint iuſto iudicio,

& nulla temeritate culpari. Sicut igitur inquit contra Creſconium, Cypriani literas nõ vt Canonicas habeo, ſed ex Canonicis conſidero, & quid in eis diuinarum Scripturarum autoritati congruit, cum laude eius accipio, quod aũt non congruit, cum pace eius reſpuo. Ita *ſalua honorificentia, quæ Auguſtino, vt viro docto, ſancto & de* Eccleſia *optimè merito debetur, illam eius diſputationem, non cum credendi neceſſitate, ſed cum iudicandi libertate conſiderabimus, quæ ſcilicet & qualia habeat fundamenta, idq́ breuiter per capita quædam oſtendemus. Primò igitur ad* Paulinum *cap. 1. fatetur, ſe nullum hac de re Scripturæ teſtimonium habere, excepto vnico loco Maccabæorum, ex quo libro, dogmata Eccleſiaſtica nõ poſſe confirmari, nec ea, quæ in contentionem veniunt roborari, ipſi veteres, ſicut ſuprà oſtendimus, confirmant.* II. *Fundamentũ totius diſputationis, dicit ſe collocare in conſuetudine orandi & offerendi pro mortuis. Atqui* Tertullia*nus expreſsè dicit, conſuetudinem illam non eſſe ex Scriptura.* Et *Epiphanius etiam dicit nõ eſſe præceptum patris, hoc eſt,* Dei, *ſed inſtitutionem matris, hoc eſt, Eccleſiæ, & traditionem patrum quod ipſe etiam Auguſtinus dicit.* Num *verò ex tali fundamento, ſine certis expreſſis & perſpicuis Scripturæ teſtimonijs, aliquis nouum articulum fidei condere poteſt, aut Eccleſiæ obtrudere debet?* III. *Senſum & vſum orationis pro*

Fundamenta opinionis Auguſtini de tribus defunctorum ordinibus.

I. Hiſtoria Maccabæi.

II. Conſuetudo orandi pro defunctis.

III Diſsidet à ſententia orationis veterum pro mortuis.

mortuis, Auguſt. multò aliter interpretatur & intelligit, quā antiquitas ante ipſum fecit, ſicut ex præcedentibus manifeſtum eſt. IIII. Noua ſua diſtributionis, nec in Scriptura, nec in ipſis etiam veteribus, teſtimonia habet. Quantùm igitur valeat, manifeſtum eſt. V. Ipſe Auguſt. de hac ſua ſententia nō eſt certus. In hac enim diſputatione dicit animas defunctorū pietate viuētium liberari ex purgatorio. Sed alibi dicit, dubium & incertū eſſe, an ſit purgatorium, in quo animæ poſt mortē tēporalib. pœnis purgētur, ſicut ſuprà oſtēdimus. Quomodo verò certū eſſe poteſt, aliquos ex purgatorio liberari, cùm iuxta ipſum Auguſt. poßit quæri, poßit & latere, an omnino aliquæ animæ purgentur. Poteſt igitur etiā quæri, poteſt & latere, an animæ ab illa purgatione, pietate viuentium releuentur vel liberentur. Sicut fruſtra nec ſatis prudenter, operoſam aliquis vel deliberationē vel expeditionē inſtitueret, vt captiuos ex carcere aliquo liberaret, ſi dubium & incertū eſſet, an omnino vel talis aliquis carcer eſſet, vel captiuus aliquis in carcere illo detineretur. Ita quòd Auguſt. in hac diſputatione dicit, preces pro defunctis valdè malis ſeu damnatis ad hoc prodeſſe, vt dānatio fiat tollerabilior. De hac ipſa ſentētia ita inquit: de Ciuit. lib. 21. cap. 24. Quod quidem nō ideo confirmo, quoniam non reſiſto, vnde colligitur, ipſum vulgi opinionibus in hac materia, non liberè auſum reſiſtere, licet ea con-

IIII. Sine Scriptura tres ordines mortuorum facit.

V. vt rē dubiam, in medio relinquit.

De orationibus pro valde malis.

conceſsione non vellet eas confirmare. Et cap.27. ſcribit. Quis ſit ille modus vitæ, & quæ ſint illa peccata, quæ ita impediunt peruentionem ad regnum Dei, vt tamen ſanctorum amicorum meritis, poſt mortem impetrent indulgentiam, difficillimum eſt inuenire, periculoſiſsimum definire. Ergo certè vſq; ad hoc tempus, cùm inde ſatagerem, ad eorũ indaginem peruenire non potui. Vides quomodo Auguſtinus, cum temporibus & receptis opinionibus aliquid concedat, mox tamen dubia & incerta illa reddat. Quomodo igitur ex his dubitationibus articulos fidei faciemus? VI. *Hanc vnicam maximam Auguſtinus habet & vrget in tota hac diſputatione, fruſtraneas ſcilicet inutiles & inanes, imò ludibria, & ſicut Chryſoſtomus loquitur, σκηνὴν καὶ ὑπόκρισιν fore orationes pro mortuis, ſicut tum in Eccleſia frequentabantur, ſi nõ id, quod ſonant, & ſicut ſonant, mortuis impetrarent, propiciationem ſcilicet, remiſsionem, mitigationem, liberationem & peruentionem ad regnũ Dei. Sed antiquitas alium ſenſum, alios fines, & alios vſus orationis pro mortuis tradidit, ſicut oſtendimus. Et certè illi argumentationi Auguſtini rectè opponi poteſt hæc inſtantia. Cum eadem forma orationis fuerit pro omnibus defunctis, tamen ipſe Auguſtinus dicit, pro valdè bonis verba habere ſenſum gratiarum actionis, cùm tamen hoc non ſonent. Pro valdè malis verò, eſſe non mortuo-*

rum adiumenta, ſed qualeſcunq; viuorum conſolationes, licet verba aliud ſonent. Et hoc certè iuxta Chryſoſt. verè etiam σκηνὴ καὶ ὑπόκρισις. Quod ſi Auguſtinus iudicat, orationes pro valdè bonis & pro valde malis, non propterea eſſe inania, ludibria, etiamſi non intelligantur id, quod ſonant, & ſicut ſonant, impetrare (iniuriam enim facit martyri, qui orat pro martyre. Et in inferno nulla eſt redemptio.) Manifeſtum igitur eſt, connexionem argumentationis Auguſtini, nō eſſe firmā aut neceſſariam, quæ poſsit articulum fidei condere. Poſtremo, cum ſanguis Chriſti ſit propiciatio pro peccatis totius mundi, & remiſſio peccatorum ſit ſolius Chriſti meritū. Ergo nō tantùm ſine Scriptura, ſed cōtra Scripturā dicitur viuētium opera eſſe propiciationes pro peccatis defunctorū, & pietatē viuētium poſſe mortuis mereri remiſsionē peccatorū. Pugnat & hoc cōtra Scripturā, quòd diſputatio illa Auguſt. ponit partem remiſsionis peccatorū nos propter Chriſti meritum in hac vita: Partem verò poſt hanc vitam propter hominum viuentium merita conſequi, vt ita ex vtriſq; ſit & fiat plena remiſsio, cùm iuxta Scripturam remiſsio peccatorum plenè, & propter ſolius Chriſti meritū, & in hac vita, detur credentibus. Acto.10. & 13. Item valdè bonos proprijs meritis, mediocriter, bonos partim proprijs, partim aliorum hominum meritis, coram Deo, & quidem poſt mortem, recon-

Læditur gloria Chriſti.

Deprauatio articuli de remiſsione peccatorū.

conciliari, cùm ſolius Chriſti meritis iuſtificemur & ſaluemur. Et vbi quæſo etiam hæc opinio fundamentum habet? Viuus mereor, vt mihi defuncto, poſt mortem aliorum viuentium pietas ſuccurrat? Rectè certè, ſicut Dulcitius refert, tempore Auguſtini quidam dixerunt: Si aliquis talis beneficij locus poſſet eſſe poſt mortem, ipſam defuncti animam, refrigeria ſua ſibi rectiùs ferre poſſe per ſe, illic confitendo peccata, quàm ſi in eorũ refrigeriũ ab alijs oblatio procuretur. Et ipſi etiã ſcholaſtici hæc Auguſtini αἰτήματα *improbãt et negant, quòd ſcilicet poſt mortẽ poßit fieri remißio culpæ, quodq́; damnatis ſupplicia poßint mitiora ſeu leuiora reddi, per ſuffragia viuorum. Imò ipſe Auguſtinus, remißionem peccatorũ ſolius Chriſti meritis tribuit, & in hac vita, ſalutem vel acquiri vel amitti docet, ſicut poſtea oſtendemus. Hæc capita rectè conſiderata euincunt, Auguſtini illam diſputationem talem eſſe, vt modeſtißimè, & quidem ipſius verbis, de ea pronunciemus, in qua nulla velut Canonica autoritas conſtitui vel poßit vel debeat. Et tamen quantùm ſuperſtitionum ſecum poſtea traxerit, teſtis eſt Pontificia Eccleſia.*

Abſurditas.

Scholaſtici Auguſtini ſententiam improbant.

Circa idem fermè tempus, apud Græcos Chryſoſtomus eandem quæſtionem diſputauit, ſed non eodem modo, ſicut Auguſtinus, quod ipſum oſtendit, in tota illa diſputatione, quæ extra et præter Scripturam, hominum cõſuetudinibus, præſum-

Chryſoſtomus de oratione pro mortuis.

ptionibus & argumentationibus nititur, nutantibus & variantibus ſententijs, nihil eſſe certi, firmi aut ſolidi. Cumq; Pontificij multas ſententias ex Chryſoſtomo cumulent, pro ſtabiliendo ſuo purgatorio (quòd tamen Græca Eccleſia, exceptis Origeniſtis, nunquã agnouit) hæc conſideratio oſtendet, qua illud fide faciant, & quantum Chryſoſtomus ipſorum purgatorio patrocinetur:

Ordines defunctorum apud Chry.

Facit aũt Chryſoſtomus defunctorũ non tres ordines ſicut Auguſtinus, ſed tantũ duos, Sermo. 3. ad Phi. 4. ad Hebr. Homil. 69. & 70. ad Antiochenos. Primum Chriſtianorũ, qui in vera fide hinc diſcedunt: Alterũ, qui vel ſine ſacramentis in infidelitate moriuntur, vel qui baptiſati quidẽ ſunt, ſed in peccatis moriuntur. Iã dicit in genere pro omnib. defunctis preces faciẽdas, & eleemoſynas erogandas, licet ad altare pro fidelib. tantum. Et primus eſt qui aſſerit, ſed ſine vllo documento, ab Apoſtolis hoc ſancitũ eſſe, cum Tertul. Epiph. atq; etiam Auguſtinus, traditioni Patrum & conſuetudini Eccleſiæ hoc adſcribant. Inde verò extruit hoc axioma: Non eſſe σκηνὴν aut ὑπόκρισιν, quam Eccleſia pro mortuis, orationib. & oblationibus agit, ſed multum habere emolumenti vtilitatis.

Chriſtiani.

Infideles.

An mos orãdi pro defunctis ſit traditio Apoſtolica.

Orationes pro fidelib. mortuis.

Hoc verò iuxta duos illos quos conſtituit defunctorum ordines, ita diſtribuit, De fidelib. defunctis ſeu iuſtis inquit Homil. 32. in Matt. Cur poſt mortem iterum pauperes conuocas? Cur presbyteros, vt pro eo velint orare, obſecras? Non ignoro

re

te reſponſurum vt defunctus requiem adipiſcatur, vt propitium iudicem inueniat. Audis Chryſoſtomum vulgi opiniones & ſermones recitare, quib. ipſe etiam accedit. Num verò ſentit, eos, qui in fide hinc diſcedunt, pro quibus orat, eſſe in lugenda peregrinatione à Domino, & in cruciatibus ignis, ſicut Lindanus inquit? Hoc certè Chryſoſtomus non dicit, ſed contrarium affirmat. Inquit enim ſermone 3. ad Philipp. (ἐκεῖ μεταστάντας) fideles poſtq̃ hinc diſceſſerunt, & illuc migrauerunt, beatos eſſe, quia ad Chriſtũ abierunt, & ibi (ἐγγύτερον) propius eſſe cum rege Chriſto, non per ſpeculum nec per fidem, ſed facie ad faciem. Et Sermone 4. ad Hebraeos: Dic mihi quid ſibi volunt in funere Lampades iſtæ (φαιδραὶ) illuſtres? Nonne quod defunctos tanq̃ athletas (προπέμπομεν) deducimus. Quid verò Hymni? Nõne quia Deum glorificamus, & gratias agimus, eò quòd iam coronauit (ἀπελθόντα) eum qui hinc diſceſſit (ὅτι τῶν πόνων ἀπήλλαξε) eò quòd à laboribus ſeu doloribus ipſum manumiſſum liberauit ſeu abſoluit? (ὅτι τῆς δειλίας ἐκβαλὼν ἔχει παρ' ἑαυτῷ) quòd ex omni anguſtia & metu (mortis ſcilicet, Hebr. 2.) eductum, iam ipſum apud ſe habet. Nõne propter hoc Pſalmi et Hymni? Hæc enim omnia gaudentium ſunt. Cogita quid pſallas illo tempore: Conuertere anima mea in requiẽ tuam, quia Dominus benefecit tibi. Et rurſus: Non timebo mala quoniã tu mecũ es, &c.

Chryſoſt. cõtra Põtif. purgatoriũ.

Lampades

Hymni in exequijs.

Hæc

Hæc eadem repetit Homilia 70. ad Antiochenos. Et Homilia 32. in Matthæum addit: Ad requiem proficiſcitur qui hinc migrat, turbationũ enim omnium tranquillus quidam portus in morte eſt. In hoc mundo habemus tribulationem. Hîc impletur quod Scriptura dicit: In ſudore, in dolore, &c. De futuris nihil huiuſmodi ſcribitur, ſed oppoſitum. Eſa. 33. Effugit dolor, triſtitia & gemitus, &c. Homilia 61. in Iohannem: Si iuſtus moritur, lætandum eſt, quia liberatus à futura formidine, in tuto collocatur. Ille moriens cum Angelis euolabit, etiamſi nemo exequijs interueniat. Hæc certè Pontificium purgatorium non tantùm pernegant, ſed ſimpliciter euertunt. Quicunq; igitur cauſam orationis pro fidelibus defunctis reddat Chryſoſt. purgatoriũ certè non eſt. Dicit autem: Quare presbyteros & pſallentes vocas? Nónne vt te conſolentur & defunctum honorent? Nos venimus de reſurrectione Philoſophantes inſtituentes omnes, etiam qui morte ſuorum nondum ſunt perculſi, vt ſi quid tale acciderit, generosè perferre. Sermone 4. ad Hebræ. Et Homil. 70. ad Antiochenos. Ita ergò Chryſoſtomi oratio pro ijs, qui in fide moriuntur, prorſus nihil patrocinatur Pontificiorum purgatorio. Sed illud negat, tollit & euertit.

Orationes pro infidelibus defunctis apud Chryſoſt.

Porrò pro illis etiam, qui vel ſine fide & ſacramentis, vel in peccatis moriuntur, Chryſoſt. dicit: Vel preces vel eleemoſynas offerendas, &

diſpu-

diſputat tales etiã mortuos inde aliquid emolumenti & ſolatij accipere, Hoc verò ita explicat: Peccatores vbicunq; ſunt, procul ſunt à rege. Illi igitur ſi moriantur, lætandũ quidẽ hoc nomine, quòd malitia ipſorum interrupta eſt, ne poßint vitia cumulare, ſed ipſi digni ſunt lachrymis, luctu & eiulationib. Quæ enim ſpes eſt ijs, qui cum peccatis hinc diſcedunt? ibi enim peccata non poſſunt exui aut deponi. Quamdiu in hoc mundo ſunt, ſpes eſt poſſe eos mutari: Si verò hinc migrârint in infernum, ibi ex pœnitentia nihil ipſis emolumenti poteſt accedere. In inferno enim quis confitebitur tibi? Sunt igitur extra regnum Dei cum damnatis, &c. Et tamen affirmat etiam illos, orationibus & eleemoſynis poſt mortem aliquantulum iuuari. Excogitemus, inquit, aliquod ipſis auxilium (μικρὰν μὲν) *modicum quidem & exiguum, per preces & eleemoſynas. Facit enim hæc res ipſis* (τινά παραμυθίαν καὶ παράψυχὴν) *aliquam conſolationem, & aliquod refrigerium. Quomodo verò? vt* (συγγνώμη) *indulgentia ipſis impetretur, inquit. Num verò vt ex damnatione liberentur? Hoc non dicit, ſed ipſe interpretatur hoc, vt pœna dãnationis ipſis leuior reddatur. Hæc Chryſoſt. Serm. 3. ad Philip. Homilia 69. ad Antiochenos. Sermone 41. ad Corinthios. Homilia 61. in Iohannem. Homilia 21. in Acta. Theophilactus etiam Lu. 12. illam Chryſoſtomi opinionem recitat, inquit enim: Oblationes,*

nes, quæ fiunt pro defunctis, prodeſſe etiam illis qui in grauibus peccatis mortui ſunt. Deum enim habere quidem poteſtatem mittendi tales animas in gehennam, non ſemper autem ea poteſtate vti, ſed ſæpe remittere poſtea peccata. Hanc verò Chryſoſtomi ſententiam de damnatis, ipſi Pontificij nō poſſunt probare. Docent enim damnatis in inferno, orationes & ſuffragia nihil prodeſſe, quia in inferno nulla eſt redemptio. Et Gregorius *pro infidelib. & impijs defunctis non vult orari, lib. 4. Dialog. cap. 44. Scholaſtici etiam prorſus negant, damnatos in inferno poſſe iuuari per ſuffragia viuorum, nec quo ad totalem liberationem, nec quo ad pœnæ diminutionē ſeu mitigationem, nec quo ad temporis ſuſpenſionē, nec quo ad fortificationem ad leuius tolerãdum. Ita Bonauentura 4. ſententiarum diſt. 46. Quòd verò* Chryſoſtomus *Homil. 21. in Acta dicit:* Eos qui *in peccatis mortui ſunt, per eleemoſynas poſſe ab æterna morte eripi, tale eſt, quod nemo, ne quidem* Pontificij, *probare poſſunt.*

Pontificij à Chryſoſto. diſſentiunt.

Gregorius.

Scholaſtici.

Bonauentura.

Ex his igitur pius Lector iam videt, qua fide et quo candore, Pontificij *mutilas & imperfectas Chryſoſt. ſententias allegent, pro ſtabiliendo ſuo purgatorio, quæ ſi integræ in ſuis locis conſiderentur, partim tales ſunt (vt de ijs, qui in peccatis moriuntur) quæ ne ab ipſis quidē* Pontificijs *probari & recipi poſſunt:* Partim verò, *vt de fidelib. defunctis,* Pontificiū *purgatoriū prorſus euertūt.*

Fides & cãdor Pontificiorũ in citandis teſtimonijs Chryſoſtomi pro purgatorio.

Quia

Quia igitur vetuſtiſsimi, orationes pro mortuis ita vſurpârunt et interpretati ſunt, vt principia, Pontificio purgatorio ex diametro prorſus contraria, præſuppoſuerint, ſicut oſtendimus. Licet ergò poſtea, facta doctrinæ ad vulgi opiniones & ſermones inclinatione, Auguſt. & Chryſoſt. cœperint ea diſputare, quæ Epiphanius præteritione quadam in ſuſpenſo reliquerat, quia tamen ſine expreſsis Scripturæ documentis diſputant, nec inter ſe conueniunt, ſed variant & diſſentiunt, Auguſtinus etiam de ſua diſputatione dubitat. Chryſoſtomus verò hoc aſſeuerat, quòd ipſi Pontificij improbant, et Scholaſtici negant, ſicut hæc omnia demonſtrata ſunt. Nulla igitur certitudine ſeu plerophoria, qualis in dogmatib. fidei requiritur, ex veterũ orationib. pro mortuis, probari aut pro articulo fidei ſtabiliri poteſt Pontificium purgatorium, licet verum ſit, Auguſtinum & Chryſoſtomum eo ipſo, quòd de orationib pro mortuis, in alium ſenſum, quàm antiquitas ante ipſos fecerat, cœperunt diſputare, ſeminaria & occaſionem ſubminiſtrârint poſteris, ad camerinam purgatorij comminiſcendam & ſtabiliendam, ex fundamento humanæ traditionis & cõſuetudinis orandi pro mortuis, ſine mandato & exemplo Canonicæ Scripturæ. In Germanicas certè Eccleſias, orationes & oblationes pro mortuis, per Bonifacium tandem introductæ ſunt, (cùm per aliquot annorũ centurias antea, fidem Chriſti

Purgatoriũ probari nequit, ex orationibus veterum pro defunctis.

Ex Auguſt. & Chryſoſt. ſeminaria purgatorij ſunt nata.

Orationes & oblationes pro mortuis in Germania.

Chriſti Germania habuiſſet) ſicut Epiſtolæ Decretales ad Bonifacium expreſſè oſtendunt, in tomis Conciliorum, & apud Nauclerum & Auentinum.

QVOMODO GREGORIVS EX SPECTRIS MORTVORVM PVRGATORIVM confirmârit.

NONO. *Hactenus oſtendimus, multas & varias purgatorio quæſitas fuiſſe ſubſtructiones, quibus tamen nõ potuit fulciri et ſtabiliri. Tandem igitur cum aliter non poſſet, mortuorum ſpectris confirmatum eſt. Gregorius enim 4. Dialog. cap. 39. duas Scripturæ ſententias Maccab. 12. 1. Cor. 3. pro purgatorio citat. Sed illis, quia videt aliâs manifeſtiores opponi, non multum fidit, ſicut de loco 1. Cor. 3. (Saluus erit ſic tamen quaſi per ignẽ) expreſſè dicit: Quãuis hoc de igne tribulationis in hac nobis vita adhibito poſſit intelligi, tamen ſi q̃s hoc de igne futuræ purgationis accipiat, penſandum ſollicitè eſt, quia illum per ignem dixit poſſe ſaluari, non qui ſuper hoc fundamentum, ferrum, æs, plumbum ædificat, id eſt, peccata maiora, & idcirco duriora, atq; tunc iam inſolubilia,*

Fundamentis ex Scriptura pro purgatorio, non fidit Gregor.

bilia, ſed lignum, ferrum, ſtipulam, id eſt, peccata minuta & leuiſſima, quæ ignis facilè conſumat, &c. Aliam igitur & nouam topicam, probandi & confirmandi dogmata fidei, Gregorius in Eccleſiam introduxit, à mortuis ſcilicet veritatem quærere, quòd tamen disertè & expreſſè Deus in Scriptura prohibuit, Deut. 18. Eſa. 8. Et quia Eccleſia ante ipſum, hoc genere argumentorum, probationum & confirmationum, in diſputationibus Eccleſiaſticis non fuerat vſa, cum quidem de ſtatu mortuorum multa fuiſſent quæſita et diſputata. Imò Auguſtinus in libro de cura pro mortuis, prolixè diſputat & probat, animas mortuorum non intereſſe rebus viuentium. Gregorius igitur, vt ſpectris ſuis ſpeciem aliquam circundet, cap. 41. ponit hanc quæſtionem: Qui fiat, quod illis temporibus, tam multa de animabus per reuelationes & oſtenſiones clareſcant, quæ antea latuerunt? (Et notet Lector in hac quæſtione, ea, quæ Pontificij docent de ſtatu animarum in purgatorio, non eſſe antiqua, ſed tempore Gregorij primum reuelata) Reſpondet autem, ſicut cùm nox finiri, et dies incipit oriri, ante Solis ortum, ſimul aliquo modo tenebræ cum luce commixtæ ſunt, ita dicit mundi finem, (quem ſuo tempore inſtare arbitrabatur) cum futuri ſæculi exordio permiſceri, ita vt res ſpirituales futuri ſæculi, ſignis manifeſtioribus tranſlucean. Sed à Gregorij tempore iam anni 970. tranſierunt,

Fundamēta purgatorij ex apparitionib. ſpectrorum.

Auguſtinus de animarū defunctorū apparitionibus.

Cauſa crebrarum apparitionum ſpectrorum tempore Gregorij.

ſterunt, prorſus nihil itaq; ſimilitudo illa probat. Praſtruit autem ſpectris ſuis fidem eò, quòd ex apparitionibus, multa primum de beatorū gaudijs, & de damnatorum pœnis recitat. Tandem ad ignem purgatorij accedit. Sentit enim cap. 25. quorundam iuſtorum animas, à cœleſti regno, quibuſdam manſionibus differri, in quo dilationis damno nihil aliud innuatur, niſi quòd de perfecta iuſtitia aliquid minùs habuerint. Hoc verò ex mortuorū ſpectris probat, vt cap. 40. narrat, animam Paſchaſij Diaconi, poſt multū temporis à morte, apparuiſſe Germano Epiſcopo Capuano in thermis angularis: Cumq; Germanus vidiſſet Paſchaſium in calóribus thermarum ſtantem & obſequentem, quæſiuiſſe, quid illic tantus vir ageret? Illum verò reſpondiſſe, ſe ideò in loco illo pœnali deputatum eſſe, quia in ſchiſmate Pontificum, in parte Laurentij cōtra Symmachum ſenſiſſet, addidiſſe aūt: Quæſo tu pro me Dominum deprecare: Atq; in hoc cognoſces quòd exauditus ſis, ſi huc rediens me non inueneris. Quod ita factum eſſe, Gregorius ab alijs audiuit, qui cap. 41. dicit: Hoc ideò Paſchaſio, viro aliâs tam ſancto, vt poſt mortem in ſepultura etiam miracula ediderit, accidiſſe, ne culpa illa ſine vltione laxaretur, quam ipſe culpam eſſe non credidit, atq; ideo eam fletibus non extinxit. Cap. 45. dicit: Plerumq; de minimis culpis, ipſum ſolum pauorem egredientes iuſtorum animas purgare. Cap. 55. dicit:

Anima Paſchaſij Diaconi.

dicit: *Si culpæ poſt mortem inſolubiles non ſunt, multorum ſolet animas etiam poſt mortem ſacra oblatio hoſtiæ ſalutaris adiuuare, ita vt hanc nõnunq̃ ipſæ defunctorum animæ expetere videantur.* Et hoc mox ex ſpectris ſuis probat. Narrat enim Presbyterum quendam, in loco vbi aquæ calidæ vapores nimios faciunt, ſolitum lauare, atq; ibi inueniſſe virũ quendam incognitum, ad ſuum obſequium præparatum, calciamenta abſtrahendo, veſtimenta ſuſcipiendo, &c. Cumq; hoc ſæpius faceret, Presbyterum illum cogitaſſe, ſe velle ipſi aliquid pro munere afferre, atq; duas coronas oblationum (hoc eſt, rotundas placentas quales in oblationibus ſolebant vſurpare) ſecum detuliſſe, quas cum famulo iſti pro munere offerret, ipſum reſpondiſſe: *Hic panis ſanctus eſt, quem ego manducare non poſſum. Ego enim huius loci Dominus aliquando fui, ſed pro culpis meis hîc poſt mortem deputatus ſum. Si autem mihi aliquid præſtare vis, omnipotenti Deo pro me offer hunc panẽ, vt pro peccatis meis interuenias, &c.* Ibidem narrat aliam ſpectri fabulam de Monacho quodam, qui tres aureos poſſederat, & licet in agone vehementer ingemuiſſet de hoc ſuo peccato, tamẽ in ſterquilinio ſepultus, poſt mortem diu in igne cruciatus fuit. Gregorius verò cogitauit vt ipſum eriperet, mandauit igitur, vt triginta continuis diebus pro abſolutione illius, ſacrificium offerretur. Tricesima aũt die, mortuus ille

Fabula de balneatore.

Alia de Monacho poſſidente proprium.

ſratri ſuo apparuit, dicens: Hucuſq; *malè fui, ſed iam modo bene ſum, quia hodie communionem recepi. Huic ſabulæ, in qua etiam defuncti poſt mortem communionem ſacramenti recipiunt, Gregorius addit hoc Epiphonema: Concordante ſimul viſione et ſacrificio, res apertè claruit, quia defunctus per ſacrificium euaſit ſupplicium. Et hæc quidem ſpectra, Gregorius non ipſe vel vidit vel audiuit, ſed ab alijs narrata credidit, & nimis temeraria credulitate Eccleſiæ obtruſit (ſi tamen Dialogi illi, Italicis prodigijs pleni, à Gregorio ſcripti ſunt, de quo, cùm nec in genere orationis, nec rebus ipſis, reliquis Gregorij ſcriptis conueniant, eruditi non immerito dubitant) Et tamen in fine Dialogorum, cap. 58. it a concludit: Inter hæc autem penſandum eſt, quòd tutior ſit via, vt bonum, quod quiſq; poſt mortem ſuam ſperat agi per alios, agat ipſe dum viuit per ſe. Quantum verò Topica illa Gregorij ex ſpectrorum apparitionibus valeat, poſtea in refutatione oſtendemus. Nunc tantum hiſtoriam exædificati purgatorij cõteximus, vbi hoc obſeruetur, quàm facetè ſpiritus impoſtores, purgatorijs præſumptionibus illuſerint. Si enim purgatio fieri deberet, in thermis ſiue in balneis ea rectiùs, quàm in igne fieret: Et tamen ex illis illuſorijs thermarum ſpectris, balnea animarum poſtea inſtituta ſunt.*

Balnea animarum.

QVO-

QVOMODO SVB DAMASCENI NOMINE, SPECTRORVM ILLVD DOGMA DE purgatorio, tanquam ex autoritate etiam Græcæ Eccleſiæ, propoſitum ſit.

DECIMO, *Abductis ſemel animis à lege & à teſtimonio Scripturæ, ad apparitiones & reuelationes ſpectrorū ſeu mortuorum, non difficilè poſtea fuit, ſub illo prætextu, per quaſuis fabulas ſtructurā purgatorij abſoluere. Duo tantum obſtare videbantur.* I. *Quòd vetuſtiores dogma illud de purgatorio vel ignoraſſent, vel certè non conſtanter illud aſſeruiſſent.* II. *Quòd Græca Eccleſia purgatorium ignem ſimpliciter non agnoſceret: Imò in quinta generali Synodo expreßè damnaſſet Origenicas purgationes, ſicut Græcorum Apologia teſtatur. Iudicârunt igitur duo illa obſtacula quoquo modo eſſe amolienda. Et contra primum,* ψευδεπίγραφα καὶ ἐμβόλιμα, *ſub vetuſtiorum nomine imperitioribus obtruſerunt. Ac alias veterum ſententias de oratione pro mortuis, contra mentem ipſorum, ad purgatorium ſuum contorſerunt, ſicut partim oſtendimus. Ita ſub nomine Auguſtini, citatur à Gratiano & Lombar-*

ψευδεπίγραφα & ſuppotitia ſcripta veterum.

Liber de vera & falſa pœnitentia, nõ eſt Aug.

do, liber de vera & falſa pœnitentia, cuius autor cap. 17. ipſum Auguſtinum nominatim allegat. Et cap. 18 inquit: Cõuerſus in fine vitæ, vita quidem viuet, non tamen promittimus, quod euadat omnem pœnam. Nam prius purgandus eſt igne purgationis, qui in aliud ſæculũ diſtulit fructum conuerſionis. Hic autem ignis etſi æternus nõ ſit, excellit tamen omnem pœnam, quam vnq̃ paſſus eſt aliquis in hac vita. Ita titulo Auguſtini feruntur ſermones de feſto commemorationis omnium animarum, vbi purgatorium ſtrenuè defenditur. Cum feſtum illud longe poſt Auguſtinum inſtitutum ſit. Allegant etiam Pontificij ſententiam quandam, tanq̃ Theodoreti exponentis dictum 1. Cor. 3. de igne purgatorij. Sed in commentarijs Theodoreti, in Epiſtolas Pauli prorſus contrarium extat: Ideò Græci in ſua Apologia tales citationes rectè vocant διαφθορὰς ϗ παρεμβολὰς αἱρετιζόντων. *Ex quæſtionibus etiam Athanaſij titulum præferentibus, quas tamen cõſtat ipſius non eſſe, quædam allegat Damaſcenus. Item ex quadam alia oratione ſub titulo Athanaſij, quæ nunc non extat, recitat oleum & ceram debere ad ſepulchrum accendi, & reliqua conſueta eò afferri* (εἰς τὸ λύτρον) *vt ſint precium redemptionis defuncti. Quòd Athanaſius procul dubio nunq̃ vel ſenſit vel dixit, cum contra Scripturam pugnet, & ſit blaſphemum in filium Dei.* λύτρον *enim noſtrum non eſt cera vel oleum, imò nec*

Theodoretus.

aurum

aurum nec argentum, ſed ſolius immaculati agni filij Dei ſanguis, 1. Pet. 1. Et Canon Elibertinus 54. prohibet accenſionem cereorum in cœmiterijs.

Quia verò quinta vniuerſalis Synodus, circa annum 550. purgatorias opiniones Origenis damnauerat, ſicut Græcorum Apologia teſtatur, cõtra hoc purgatorij præiudiciũ, Damaſceni quandam orationẽ de defunctis extruſerunt. Nec operoſè diſputabo an oratio illa γνησίως ſit Damaſceni, cum in locis ſuis communibus de orthodoxa fide, nullam purgatorij mentionem faciat. Græca certè Eccleſia ſententiam, q̃ Damaſcenus in illa oratione defendit, nunq̃ probauit. Autor eſt recentior, & à ſuperſtitionib. de imaginum adoratione non alienus. Autoritas itaq; ipſius non eſt tanta. Sed ex re ipſa orationẽ illam æſtimemus. Oſtendit aũt hæc continuatio hiſtoriæ de purgatorio, quomodo ſpectrus ſemel in cathedrã Eccleſiæ admiſsis, fabulæ apparitionũ & viſionũ, ſine fine modoq; cumulatæ ſint. Narrat igitur Damaſcenus fabulas adeò fabuloſas, vt ne Põtificij quidem illas omnes approbare poſsint. Dicit Protomartyrem quandam precibus ſuis ſaluam feciſſe Falconillam poſt mortem, quæ Gentilis fuerat, & in idololatria, aliena à Chriſto mortua fuerat. Narrat etiam fabulã de Macario, qui cũ ſolitus eſſet pro defunctis preces fundere, et valdè deſideraret cognoſcere (εἰ ἄρα πρὸς ὄνησιν γίνονται)

Synodus vniuerſalis quinta.

Oratio Damaſceni ſuppoſititia pro defunctis.

Fabulæ fictitij Damaſceni.

Falconilla.

Cranium loquitur.

an etiam ad aliquam vtilitatem fierent, quomodo ex arido Cranio ſciſcitando de defunctis omnia didicerit. Dicit enim Deum amatorem animarum, voluiſſe Macario (ἐνδείξασθαι καὶ πληροφορεῖσθαι) *certis argmentis hoc oſtendere & confirmare, atq; ideo Cranio hominis mortui quòd prorſus exaruerat, inſpiraſſe verbum veritatis* (*ſcilicet Deut. 18. Eſa. 8.*) *vt diceret ad Macarium: Quando pro mortuis preces offers, tunc conſolationes* (μικρὰς) *exiguas ſentimus. Citat autem Durandus ex vitis Patrum, quòd Cranium illud fuerit Sacerdotis gentilis, qui in Idololatria mortuus fuerat. Commentum etiam de Gregorio, non ſimpliciter ſed magna aſſeueratione recitat, quod ſcilicet Gregorius per forum Traianum iter faciens, validam orationem ad Deum effuderit, vt Traiano imperatori veniam ſeu indulgentiam peccatorum donaret. Et confeſtim diuinitùs vocem auditam: Orationem tuam exaudiui, & Traiano do veniam, tu verò pro impijs defunctis preces mihi non offeras. Hæ Damaſceni fabellæ, multum negotij etiam Scholaſticis fecerunt, vt craſſam eorum impudentiam, colore aliquo incruſtarent. Et vtile eſt conſiderare ſarcaſmos Diaboli in iſtis ſpectrorum illuſionibus, id quòd ex interpretationibus illarum fabularum colligi poteſt. Quidã enim putant Traianũ ad illam Gregorij orationẽ ad vitam reuocatum, & feciſſe pœnitentiam, qua veniam & gloriam merue-*

Durandus.

De Gregorio orante pro Traiano mortuo.

Scholaſticorũ pigmẽta, quibus fabulas fictitij Damaſceni incruſtant.

meruerit. Alij exiſtimant animam Traiani non ſimpliciter à reatu pœnæ æternæ abſolutam, ſed eius pœnam vſq; ad diem iudicij fuiſſe ſuſpenſam. Sunt qui dicunt animam Traiani non fuiſſe ab inferno liberatam, ſed ab inferni cruciatibus exemptam, vt in inferno quidem maneret, ſed inferni pœnas non ſentiret. Bernhardinus verò exiſtimat hanc opinionem veriorem eſſe, quod Traianus non definitiuè, ſed conditionaliter tantùm fuerit damnatus, diuinam enim ſapientiam præuidentem Greg. oraturum pro Traiano, ſingulari diſpenſatione diſtuliſſe ſententiam definitiuam damnationis ipſius. Ita pro eo quod dilectionem veritatis non receperunt, miſit eis Deus efficaciam erroris, vt mendacijs credant, 2. Theſſ. 2. Eodem modo de Macarij Cranio Durandus ridiculè inquit, ex orationibus Macarij, damnatos, pro quib. orabat, hoc conſecutos, vt mutuo ſe viderent in tormentis, & hanc fuiſſe exiguam illam conſolationem, iuxta dictum: Gaudium ſeu ſolatium eſt miſeris ſocios habere in pœnis. Si quis non agnoſcit has eſſe illuſiones Diaboli prorſus excæcatus eſt. De purgatorio verò eandem prorſus cantilenam canit Damaſcenus, quæ in Pontificia Eccleſia reſonat, & ad eius conformationem inter cæteras fabulas intertexit & hanc. Quod ſancti cuiuſdam patris diſcipulus, qui in vita diſſolutiore mortuus fuerat, ſeni cum lachrymis oranti, poſt mortem à Deo monſtra-

Bernhardinus.

De Cranio mortui.

Damaſceni de purgatorio commentum.

De Scolaſtico vitæ diſſolutio.

tus fuerit, in flamma ceruicetenus ardens, ſicut diues ille epulo. Cùm verò ſanctus ille magis ſe affligeret, oſtenſus fuerit ei vſq; ad zonam ardens. Cùm verò afflictionem afflictioni adderet, in viſione monſtratum ſeni, diſcipulum omnino ab igne liberatum. Tam euidentem viſionem de purgatorio, ne Gregorius quidem habuit, ſed eiuſdem claſſis eſt hæc viſio, cuius eſt illa de Falconilla, de Macario, & de Traiano. Tales certè fabulas quinta Synodus non tam riſiſſet, quàm anathemate damnaſſet. Et tamen tanquam ex authoritate Græcæ Eccleſiæ, oratio illa Damaſceni, pro ſtabiliendo purgatorio circumfertur.

Mox verò obijcit ſibi Damaſcenus quod ſcriptum eſt, in inferno nulla redemptio: & reſponſionem verſibus ludit, quod eos, qui ſine vera agnitione Dei, & tamen præclaris virtutibus præditi, mortui fuerant, Christus deſcenſione ſua ad inferos illuminârit & ſaluârit, quia miſericordia Dei ſuperat iudicium eius. Diſputat etiam de lancibus, in quibus ſub emiſsionem extremi halitus, cuiuſq; opera appendantur, & prout ſiniſtra lanx momentum fecerit, dextram orationibus, eleemoſynis & ſuffragijs pro defunctis implendam eſſe, in qua etiam panem, quem Petrus quidam Telonarius, pro lapide aliquando in faciem mendici iracundus proiecerat, locum habere, & momentum afferre docet. Refutationem ſuo loco tractabimus, nunc tantùm hiſto-

Lances Damaſceni.

hiſtoriam contextimus, vt obſeruetur, quomodo ſubinde maior facta fuerit doctrinæ inclinatio, vtq; fucus d.trahatur Pontificijs, qui exiſtimant ſe illa Damaſceni oratione, tanquam Græcæ Eccleſiæ teſtimonio, nos valdè poſſe premere cùm tam craſsè ſentiat & loquatur, vt ne ipſi quidem Pontificij omnia poſsint recipere. Et ſine dubio diuinitùs factum eſt, quòd talia craſſa mendacia interſperſa ſunt, vt cuius doctrina ſit, proderetur, ſicut pueri dicunt: Satanam etiam quando ſe in Angelum transformauit, tamen vngulis prominentibus prodi. Ipſe certè Damaſcenus, de redemptione in inferno dicit, ταῦτα οὐκ ἀποφαντικῶς ἀλλὰ συλλογιστικῶς διὰ τὸ φιλάδελφον, *id eſt, hæc non definitiuè, aſſeueratiuè aut demonſtratiuè, ſed ratiocinando fratrum ſtudio & amore diſputamus. Et hæc ſunt, quæ ſub Damaſceni titulo, poſt Gregoriũ ex ſpectris mortuorum, ad dilatandos & confirmandos purgatorij terminos proferuntur, quæ quantùm valeant, cordato Lectori obſcurum eſſe non poteſt, ſicut poſtea in refutatione oſtendemus.*

QVO-

QVOMODO INITIA ILLA PVRGATORII, IN ECCLESIA PONTIFICIA, ALIIS & nouis ſubinde viſionibus, reuelationibus, & ſpectris, aucta & cōfirmata ſint, donec tandem inter articulos fidei non poſtremum locum purgatorium habere cœperit.

HACTENVS *oſtendimus, purgatorium ex Philoſophicis humanæ rationis principijs, primam ſuam originem habuiſſe, & varijs quidem modis tentatū fuiſſe, vt aſcititio aliquo ex Scriptura fuco Eccleſiæ obtruderetur, ſed nec ex Scriptura, nec ex alijs argumentationibus potuit vllas firmas vires aut ſolidum robur acquirere, cùm diſputatores inter ſe, ſicut hactenus oſtendimus, diſſentirent, & alter alterius opiniones conuelleret, quod difficilè non fuit, cùm in arena fundatæ, & ex arena, ſicut Irenæus loquitur, connexæ eſſent. Poſtquam verò ſemel hoc receptum fuerat, citra & extra Scripturam poſſe ex viſionibus & ex ſpectris mortuorum, dogmata ſeu articulos fidei conſtitui, nullo deinceps negotio, in Pontificia Eccleſia, purgatorij exædificatio abſoluta fuit. Et tamē quod bene*

bene notandum eſt, nullius ex veteribus opinionem de purgationibus, per omnia ſequi vel volunt vel poſſunt Pontificij, ſicut collatio oſtendit. Adeo incerta, inconſtans, & mutabilis eſt opinio purgatorij. Tot verò ac talia de viſionibus & reuelationibus, vel ab hominibus conficta, vel à Sathana illuſionibus in Pontificia Eccleſia obiecta ſunt, vt ipſa Tridentina ſynodus fateri cogatur, multa in illis eſſe incerta, curioſa, ſuperſtitioſa, ſpecie falſi laborantia, & turpe lucrum redolentia. Quæ verò illa ſint non explicant, ſi enim talia eſſent remouenda, tunc in tota purgatorij ſtructura, nihil ſalui aut reſidui maneret. Ex ijs igitur, quæ apud ipſos authentica habentur, quædam quæ ad continuandam purgatorij hiſtoriam facere videbuntur, annotabimus. Trid. ſynodus de purgatorio.

Colligitur autem ex conſideratione & ſeriè hiſtoriarum, Gregorij topicam ex ſpectris mortuorum, multis in Eccleſia non ſatisfeciſſe, cùm Scriptura expreßè prohibeat à mortuis veritatem quærere, Deut. 18. Eſa. 8. Obſeruetur itaq; in ordine hiſtoriæ, quomodo ex alijs reuelationibus & viſionibus, ſubſidia & ſupplementa ſpectris mortuorum, ad ſtabiliendum purgatorium ſuccenturiarunt. Ita de mortuis quibuſdam reſuſcitatis confinxerunt reuelationes, in ſuppoſititia & prorſus commentitia quadam epiſtola, ſub nomine Cyrilli Epiſcopi Hieroſolymitani, vbi ho- Nouæ reuelationes poſt Gregor. ad purgatorij comprobationem. Cyrillus Hieroſolymitanus ſuppoſititius.

mo Græcus latinè ſcribit de miraculis Hieronymi defuncti, cùm Hieronymus viuens Cyrilli iſtius vitam deſcripſerit, cauſam autem figmenti, actores fabulæ non diſsimulant, fuiſſe ſcilicet ſectam inter Græcos, quæ inter cætera aſſeruerit, nullum fore purgatorij locum, in quo animæ, quæ nondum de ſuis peccatis in mundo plenam egiſſent pœnitentiam, purgarentur. Et ſectam illam etiam ad Latinos vſque veniſſe. Fictitius igitur ille Cyrillus, ſcribit hæc de re ad commentitium Auguſtinum. Notabit autem Lector, quia Auguſtinus de purgatorio dubitârat, & Græci illud prorſus negabant, ideo commentum illud excogitatum fuiſſe, vt duo illi ſcrupuli hominibus eximerentur, & ſimul contra Auguſtini dubitationem, & contra Græcorum negationem, purgatorium ſtabiliretur. Fingit itaq; perſonatus iſte Cyrillus, Hieronymum poſt mortem apparuiſſe Euſebio cuidam, & mandaſſe, vt ſaccum ſuum tribus defunctorum cadaueribus imponeret, fore enim vt tres illi à mortuis reſuſcitati, hæreſin iſtam negantem purgatorium, ſuis narrationibus radicitus extirparent. Et tres illos, ſacco Hieronymi reſuſcitatos, per viginti dies inter homines rurſus verſatos, & narraſſe ſe poſt mortem ad præſentiam iudicis deportatos, cumq; poſt accuſationem ſententia damnationis iam publicanda eſſet, interueniſſe Hieronymum, ac propter reuerentiam ac deuo-

Hieronym. poſt mortẽ apparens purgatorio probando ſtudet.

Miraculum trium reſuſcitatorum ab Euſebio.

deuotionem à tribus illis ſibi exhibitam obtinuiſſe, vt ſententia ſuſpenderetur, & reuerſi ad corpora, pœnitentiam de perpetratis peccatis agerent, ac errorem negantem purgatorium, deſtruerent, vtq́; eò efficaciùs illud facere poſſent, Hieronymum deduxiſſe ipſos ad purgatorium, & ad infernum, vt non tantùm viderent, ſed experientiam pœnarum probarent; ac de illis teſtificarentur apud ſuperſtites. Ab illis igitur Cyrillus, qui fatetur ſe antea incertum fuiſſe de pœnis purgatorij, narrat ſe multa de altero ſæculo didiciſſe. Et vnum ex illis dixiſſe, ſi omnes, quæ in hoc mundo excogitari poſſunt pœnæ, comparentur minimo tormẽto purgatorij, ſolatia eſſe. Debere enim quenque potius omnibus illis pœnis, quas vniuerſi homines ab Adam hucuſq; ſingulatim pertulerũt, ſimul ad finem mundi vſque, ſine vllo remedio velle cruciari, quàm vno die in purgatorio, minima, quæ ibi habetur pœna, torqueri. Narrat etiam Cyrillus, ſe interrogaſſe ex reſuſcitatis illis, vnum, in quo differant tormenta purgatorij & inferni. Et reſpondiſſe illum: Eaſdem eſſe magnitudine pœnas purgatorij & inferni, in hoc tantùm differre, quod infernales pœnæ non finem expectent, ſed augmentum, in die vniuerſalis Iudicij, purgatorij verò pœnæ ſint cum fine. Nam poſt expletam pœnitentiam, inde exempti, gaudijs beatiſſimis per-

Differertia tormentorũ inferni & purgatorij.

perfruentur. Ita Apologus ille. Et in Scriptura quidem multi leguntur ex mortuis reſuſcitati, nullus tamen nouum articulum fidei attuliſſe, aut de purgatorio oracula protuliſſe legitur. Similes fabulas Pontificij multas habent, de ijs, qui ex purgatorio poſt mortem ad corpus reuerſi finguntur.

Extaſis viuentium. *Secundò finxerunt viuentes quoſdam in extaſin raptos, vidiſſe pœnas purgatorij, vt in ſpeculo exemplorum diſtinct. 3. exemplo 3. Presbyter quidam in extaſi, apertis oculis vidit animas varijs ſubditas pœnis, diſcurſu reciproco longè lateq; vagari, hinc inde in mundo, & quaſdam ex illis ocius, quaſdam verò tardius liberandas, vidit etiam animam Conſtantini iudicis Turritani, quæ per nouem annos in ſtillicidio domus ſuæ, ventis, pluuijs & algoribus expoſita, exceſſuum ſuorum pœnas luerat, per columnam quandam fulgidam, porrectam, de cœlo vſq; ad terram, ad cœlum ſcandere. Ibidem exemplo 60. Monachus quidam in extaſi vidit in purgatorio animas, verubus & contis acuminatis infixas, ad rogum maximū torreri & aſſari in modum anſerum, vbi ex tortoribus quidam ignem flabellis exufflabant. Alij adipem ex ardentibus defluentem, & eundem rurſus bullientem refundebant. Poſtea vidit locum refrigerij, vbi animæ quaſi poſt graues labores quieſcebant. Et quis iam dubitare audebit de purgatorio, cum eodem prorſus modo*

Conſtantin. Turritanus.

Monachi viſio.

pro-

probetur, ſicut Virgilius Platonis purgatorium confirmaturus, Aeneam viuum ad loca illa pœnarum deducit.

Tertiò finxerunt viuos quoſdam . ſine extaſi vidiſſe & audiuiſſe pœnas purgatorij, & liberationem ex illis. Ita in Lombardica aurea legenda, de commemoratione defunctorum, cùm Epiſcopus Theobaldus magnum fruſtum glaciei propter refrigerium pedibus ſuppoſuiſſet, audiuit ex glacie illa vocem hominis dicentem: Sum quædam anima, quæ in hoc gelicidio pro peccatis meis affligor, & liberari poſſem, ſi triginta Miſſas ſine interuallo triginta diebus continuis pro me diceres. Ibidem legenda 185. Conradus & Vdalricus apud caſtrum Louffen viderunt in ipſo turbine aquæ, procellis hinc inde ſpumantibus, duas aues introeuntes & exeuntes mergi. Intellexerunt igitur in Spiritu duas animas fore ſub ſpecie illarum auium, quæ ibidem ob ſcelerum multitudinem purgatorium ſuum ſuſtinerent. Ambo igitur Miſſam pro defunctis celebrârunt, & illarum auium ſpecies ampliùs ibi non viderunt. Eſt ergo purgatorium non in igne tantùm, ſed & in thermis, in balneis, in vmbra arborum apud Gregorium, in vagis diſcurſionibus, in ventis, algoribus, pluuijs, ſtillicidijs, fluctibus, glacie, &c. Si quis igitur infirmus in fide, non poſſet credere ignem purgatorium, non ſtatim eſſet hæreticus, ſi modo cederet, thermas eſſe

Epiſcopus Theobald.

Conradus & Vdalric.

Purgatoriũ non tantùm in igne.

purgatorias, balneum eſſe purgatorium, pluuias purgatorias, aquam purgatoriam; ventos purgatorios, glaciem purgatoriam, &c.

Patritius.

Purgatoriū in puteo Hyberniæ.

Quartò in Lombardica hiſtoria 49. Patritio reuelatum fuit, in puteo quodam maximo & profundiſſimo in Hybernia eſſe locum quendam purgatorij, in quē quiſquis viuus deſcendere vellet, alia ſibi pœnitentia non reſtaret, nec aliud pro peccatis purgatorium ſentiret, ſed poſt vnius diei naturalis moram inde rediret in vitam. Et ne quis de fide fabulæ dubitet, clauis ad purgatorium illud Patritij, in Abbatia quadam aſſeruata fuit. Et nobilis quidam, Nicolaus nomine, cùm pro peccatis ſuis in hac vita vellet Patritij purgatorium ſuſtinere, clauem poſtulauit, & aperto oſtio in puteum illum deſcendit. Mox verò in puteo ſub terra inuenit oratorium quoddam, vbi Monachi albis induti officium celebrabant, & ab illis inſtructus, vt conſtans eſſet, à Dæmonibus arreptus, varias purgatorij pœnas non tantùm vidit, ſed expertus etiam eſt, diuerſarum ſcilicet ferarum terribiles voces, ignem maximum, vbi viui cremabantur, & laminis ferreis candentibus vſq; ad viſcera flagellabantur. Vidit etiam ſerpentes & bufones ignitis aculeis, quorundam viſcera extrahentes, quoſdam vidit in ſartagine frigeri, quoſdam in rota Vncinis ignitis ſuſpenſos circumuolui, vidit & foueas metallis bullientibus plenas,

plenas, in quibus alij vnum pedem, alij duos habebant, alij ibi erant vſq; ad genua, alij vſq; ad ventrem, alij vſq; ad pectus, alij vſq; ad collum, alij vſq; ad oculos. Et reliqua ad imitationem Aeneidos Vergilij non infœliciter conficta, quæ Tridentini patres reijcere non poſſunt. Eſt enim legenda authentica, imò aurea, & feſtum Patritij quotannis apud ipſos celebatur. Tantùm igitur decreuerunt, Tridentini talia in popularibus concionibus nō eſſe euulganda & tractanda, ne homines exiſtiment ſe Homeri Odiſſæam, vel Vergilij Aeneida, vel veras narrationes Luciani audire. Atq; hæc ſunt fulcra & firmamenta, quibus tota purgatorij domus inclinata recumbit, quorum ipſos Pontificios iam pudere aliquantulum incipit.

Quintò, ex Angelorum etiam reuelationibus purgatorium ſtabilitum eſſe fabulantur in Aurea legenda de omnibus Sanctis, 157. Romæ enim cuſtos Eccleſiæ ſancti Petri, in extaſi ab Angelo ductus fuit ad locum purgatorij, vbi vidit vtriuſque ſexus homines, alios in ſtratis aureis, alios in menſis gaudentes diuerſis delitijs, alios nudos & inopes auxilium mendicantes. Angelus verò dixit, hunc locum eſſe purgatorium, & abundantes animas illas eſſe, quibus ab amicis per multa ſuffragia copioſè ſubuenitur egentes verò eſſe, quarum cura nulla habebatur. Iuſſit igitur Angelus omnia illa ſummo Pontifici Angelorum reuelationes

 ſigni-

ſignificari, vt poſt feſtum omnium Sanctorum, iuſtitueret diem animarum, &c. Hoc verò bonum eſt purgatorium, vbi animæ non igni torrentur, ſed in lectis aureis quieſcunt, & in menſis eburneis, omnibus delitijs affluunt. Sed quia additur, hæc illis contingere, quorum amici copiosè præbent ſacerdotibus, quæ ad ſuffragia requiruntur, poſſet quis cogitare, ſicut Bernhardinus inquit, presbyteros feciſſe hanc adinuentionem, vt captent eleemoſynas, niſi æditus Romano ab Angelo hoc eſſet reuelatum. Quis verò nũc dubitet de illo, niſi totus mundus? Brigitta verò in ſuis reuelationibus cap. 34. fingit, Chriſtum ipſum ſibi & pœnas purgatorij, & modum liberationis inde per orationes, per eleemoſynas, & per ſacrificium Miſſæ reuelaſſe.

Diabolorũ teſtimonia. *Sextò, vt omnis generis teſtibus, ex loco à ſufficiente enumeratione, purgatorij veritas comprobaretur, ipſi etiam Diaboli, teſtes ſcilicet omni exceptione maiores, ſuum addiderunt calculum. Ait enim Petrus Damiani in Lombardica*

S.Odilio. *hiſtoria 158. quòd S.Odilio cõperiens, quòd apud Vulcaniam Siciliæ, crebro voces & vlulatus Dæmonum audirentur plangentium, quòd animæ defunctorum per eleemoſynas & orationes de manibus ipſorum eriperentur, ordinauerit feſtum cõmemorationis defunctorum. Et quid iam requiritur amplius, niſi vt fidem noſtram, & ſenſum Scripturæ captiuemus in obſequium Spiri-*

tuum

tuum erroris, in hypocriſi loquentium mendacium, ſi non à mortuis tantùm, ſed ab ipſis etiam Diabolis quærenda eſt veritas. Et hoc loco venit mihi in mentem, quòd Bernhardinus ſerm. 13. de indulgentijs ſcribit. Ibi enim Monachus quidam ad ipſum dicit: Ego non credo, quòd per iſtas indulgentias homo euadat pœnas purgatorij, Bernhardinus verò reſpondet: Tibi nõ proderunt, quia in eis non habes fidem, ſed bene mihi, quia firmiter hoc credo. Et addit: In ſignum huius dicitur, ſicut credidiſti, fiat tibi. Item, ô mulier, magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis. Hæc ille. Bernhardinus.

Poſtremò omnia, quæ ad purgatorium pertinent, vt peccata promerentia purgatorium, locum, ignem, pœnas, durationem, liberationes, &c. ex talibus reuelationibus certa prorſus & definita habent Pontificij: Ita ſoror Damiani, quia aliquando fiſtulam dulce canentem cum delectatione quadam audierat, propterea per 15. dies in purgatorio tormentis ſubiecta fuit, id, quod ipſa poſt mortem fratri ſuo Damiano retulit in ſermonibus diſcipuli, 110. Et Monachus quidam, quia ob conciliandum ſomnum aliquando vinum non mixtum biberat, in purgatorio miſerabibiter cruciatus fuerat, apud eundem ſerm. 160. O beatos igitur caupones, qui dum vinum aqua adulterant, multas animas à purgatorio præſeruant. Ibidem Monachus quidam in purgatorium conijcitur ideo, quòd in agone amicos Soror Damiani. Monachus vinum non dilutũ aquæ bibens.

 laicos

Speculum exemplorũ. De ſcholari.

laicos ad ſe admiſerit. In ſpeculo exemplorum diſtinct. 8. exemp. 65. Magiſter quidam Scholarem ſuum rogauit, vt poſt mortem ad ſe rediret, & ſtatum ſuum renunciaret. Is igitur apparuit ei cum Cappa ex Pergameno intus flamma ignis contecta, & dixit: Hæc Cappa plus me premit, quàm ſi vnam turrim ſuper me haberem. Et cùm Magiſter pœnam illam facilem iudicaret, dixit ei defunctus, vt manum extenderet. Ibi ille guttam vnam ſui ſudoris dimiſit, quæ magiſtri manum ſtatim, vt ſagitta perforauit, vnde cruciatum mirabilem ſenſit, diſtinct. 5. exemplo 115. Quidam vno die fuerat in purgatorio, & propter ineffabilem torturam, putabat ſe multis annorum circulis ibi fuiſſe, diſtinct. 9. exemplo 183. Quidam Monachus abſente abbate, ſine abſolutione & ſine iniuncta pœnitentia mortuus fuerat. Orante autem poſtea abbate, defunctus apparuit petens abſolutionem. Abbas verò neſciens, quæ pœnitentia iniungenda eſſet defuncto, dixit, vt pro pœnitentia ſaltem tamdiu ſtaret in purgatorio, donec corpus eius eſſet ſepultum. Ibi defunctus horribiliter exclamauit, quòd tamdiu in purgatorio morari deberet. Bernhardinus in ſuo Roſario fabulatur, tres Marchiones poſt mortem, Mantuæ in quodam pulchro palatio feciſſe pœnitentiam, qui Sutori dixerunt, ſi promitteret ire pro eis quibuſdam vicibus ad quandam Eccle-

De Monocho quodã.

Bernhardinus de trib. Marchionibus.

ſiam

ſiam ſanctæ Mariæ campeſtrem, & hoc nudis pedibus, quòd ſtatim intrarent gloriam Paradiſi. Item alius quidam mortuus apparuit, & dixit, vt curaretur fieri anniuerſarium pro anima, quæ eo indigeret. Alibi cùm ſpectrum quoddam valde tumultuaretur, dixerunt præſentes, noli amplius huc reuerti, & cras curabimus fieri miſſas pro te, & eleemoſynas dari, vt à pœnis eruaris. Et tunc ſpectrum illud amplius non rediit. Apparuit etiam maritus quidam defunctus vxori ſuæ, geſtans candelam in manu, cumq; vxor interrogaret, reſpondit ille: Hæc eſt candela, quam poſuiſti ante imaginem Mariæ pro anima mea, fac aliquid boni pro me. Sum enim in purgatorio. Et quia non faciebam eleemoſynas pro patre meo, Deus omnia bona, quæ feceram pro me, reputauit pro anima patris mei, ideo ille eſt iam liberatus: Ego verò remaneo in purgatorio. Dicas ergo filijs meis, vt benefaciant pro me, aliàs Deus faciet eis, ſicut mihi fecit. Item, mortuus quidam ſurgens ex ſepulchro, pulſauit ad ianuam ſacerdotis, dicens: O domine, ſurgite & præparate vos ad faciendum meum trigeſimum, & dicite vxori meæ, vt faciat eleemoſynas pro anima mea. Monachus etiam quidam, cum in die mortuorum miſſam celebraret pro eis, vidit quaſi infinitas animas de purgatorio exeuntes, & in Paradiſum euolantes, tanquam ſcintillas

De ſpectro tumultuante.

De marito apparente, poſt obitũ coniugi.

De mortuo ſurgente è ſepulchro.

de ardenti fornace exeuntes, & in aera tranſuolantes. Et concludit tandem Bernhardinus. Si quis poneret aurem ad foramen purgatorij, quales illæ lamentationes audiret. Miſeremini mei ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Et inter ipſos Monachorum ordines hac de re fuerunt mirificæ contentiones. Franciſcani enim concionabantur, Franciſcum quotannis deſcendere in purgatorium, & cultorum ſuorum animas inde liberare, Dominicum dicebant, ſingulis menſibus hoc facere: Prædicatores clamabant, Mariam cultores ſuos non tamdiu relinquere in tormentis purgatorij, ſed ſingulis Sabbathis eò deſcendere, & deuotos ſuos inde liberare. Illis omnibus Auguſtinianus contradixit, monſtrans ex Scriptura eos, qui in Chriſtum credunt, non venire in iudicium, ſed à morte tranſire ad vitam ſicut latroni Chriſtus dicit: Hodie mecum eris in Paradiſo.

Tales fabulæ infinitæ extant in iſtorum libris, ex quibus aliquas breuiter excerpere volui, quæ oſtendunt, ex qualibus illuſionibus, conſtitutum, ſtabilitum & confirmatum ſit purgatorium apud Pontificios. Non enim ex verbo DEI, *ſed ex huiuſmodi ſpectrorum illuſionibus habent, quæcunque in tota doctrina de purgatorio tradunt. Et quanquam frons meretricis Babylonicæ, iuxta Prophetæ dictum, perfricta, immò plus, quàm ænea*

eſt,

eſt, vnde confuſione non confunduntur & erubeſcere neſciunt. Singulari tamen iudicio DEI *impletum iam eſt aliud Prophetæ dictum: Oſtendam Gentibus turpitudinẽ tuam, & regnis ignominiam tuam. Et ne ficulneis perizomatis illam rurſus, quòd ſtrenuè conantur, obuelare poßint, ad hoc prodeſt talis repetitio fabularum purgatorij.*

Ex hiſce verò ſpectris, & non ex Scriptura, conſtituerunt Pontificij totam ſtructuram ſui purgatorij, quam in principio huius loci ipſorum verbis delineauimus. Præcipuè verò quòd viuorum ſuffragijs animæ defunctorum in purgatorio poßint adiuuari, releuari & liberari, & quomodo hoc fiat, definitè & determinatè prorſus ſciunt ex ſpectrorum narrationibus. Ex illis poſtq̃ omnia hæc iam conſtituerunt, deinde honoris (quòd dicitur) gratia, quæritur prætextus quidam ex Scriptura: Quia ſcilicet multi vnum corpus ſumus, & alter alterius membra, vbi vnum membrum ſollicitum eſt de altero, Rom. 12. 1. Corinth. 10. & 12. Sicut igitur cibus aut medicina ſumpta pro vno membro, adiuuat aliquo modo omnia membra, & prodeſt toti corpori. Ita quia ſuffragia Eccleſiæ ſunt cibaria & medicamina ſpiritualia, proſunt omnibus membris, & viuis & defunctis, qui etiam poſt mortem ſunt & manent membra eius corporis, cuius caput Chriſtus eſt: Ita illi. Sed Paulus hanc ſimilitudinem, de ijs, qui

De ſuffragijs.

Multi ſumus vnum corpus.

Refutatio.

qui in hac vita, ſiue in hoc ſæculo ſunt, expreſſè intelligit & explicat. In hac verò controuerſia, ex Scriptura probandum erat, viuentes ſuis ſuffragijs poſſe ſatisfacere pro peccatis defunctorũ, & quæ viuentes in hoc ſæculo agunt, ea prodeſſe defunctis in altero ſæculo, vt per ea à pœnis liberentur. His ex Scriptura liquidò probatis, tunc poſtea ſimilitudo illa rectè accommodaretur. Ex ſolis verò ſimilitudinibus, ſine manifeſtis & expreſſis Scripturæ teſtimonijs, non poſſunt dogmata conſtitui. Sed quid opus eſt de locis Scripturæ multa diſputare, cum ipſi non diffiteantur, totam nundinationem ſuffragiorum pro mortuis, ex ſpectrorum reuelationibus ortam, auctam, confirmatam & ſtabilitam eſſe, ad quam præſumptionem Scriptura poſtea detorta fuit.

Duæ quæſtiones Pontificiorũ de ſuffragijs, quæ fiunt defunctis. Prima quæſtio.

Duæ verò quæſtiones ſunt, quas magna contentione, & quidem operosè diſputant Scholaſtici, quia faciunt πρὸς τὰ ἄλφιτα, vt ſcilicet ſacerdotes ſuffragia ſua vendibiliora facere, & eò carius extrudere poſſint. Vna quæſtio hæc eſt: An ſuffragia tantùm valeant ſi fiant pro pluribus, ac ſi pro vno fierent. Item, An ſuffragia facta ſpecialiter pro vno, proſint æqualiter omnibus in purgatorio exiſtentibus. Et Præpoſitiuus quidem diſputauit, quòd ſic: ſumpta ſimilitudine à candela, quæ accenſa pro vno, reddit lumen omnibus exiſtentibus in illo conclaui. Item, Sicut lectio pro vno, prodeſt omnibus cum illo exiſtentibus,

quia

quia vox vna omnibus communicatur. Sed quia hac ratione, tota nundinatio ſuffragiorum, ſeptimi, trigeſimi, anniuerſariorum, & memoriarum perpetuarum, magno cum detrimento culinarum, mox prorſus concideret: Tota igitur factio Scholaſticorum & Monachorum, contra Præpoſitiui ſententiam inſurgit, & contrarium defendit, quòd ſcilicit ille citiùs exibit de purgatorio, pro quo fiunt plura ſuffragia in ſpecie, vt ſi duo æqualibus pœnis obligati, ſimul intrent purgatorium, vt maneant ibi per centum annos, poſſunt pro vno tot ſuffragia ſpecialia fieri, vt intra horam à pœnis illis liberetur, cùm alteri, pro quo nulla particularia ſuffragia fiunt, per multos annos in pœnis illis permanendum ſit. Et hoc Bernhardinus in ſuo Roſario concludit hoc Epiphonemate. Valde itaq; vtile eſt habere hæredes deuotos, qui ſcilicet magnis impenſis multas & ſumptuoſas exerceant nundinationes ſuffragiorum cum Sacerdotibus. Et quis neget multum hoc prodeſſe, ſi non animabus defunctorum, at certè ſacrificulis, qui curios ſimulant & Bacchanalia viuunt. Si non ad purgatorij ignem refrigerandum, at certè ad hoc, vt in ſacrificulorum culinis, aſsiduo luceat igne focus.

Bernhardini Epiphonema.

Altera quæſtio eſt, vtrũ ſuffragia facta pro defunctis, ab illis, q̃ ſunt in peccato mortali, proſint eis. De hac verò quæſtione poſtq̃ in vtrãq; partem diſpu-

Secunda quæſtio.

diſputârant, tandem inclinant in hanc ſententiam, Cum pauci ſine crimine viuant, tutiùs & meliùs eſſe, vt ſuffragia pro defunctis per ſacerdotes fiant, quàm per priuatos: Quia ſacerdos, aiunt, eſt quaſi Syndicus Eccleſiæ et miniſter generalis, cuius opera Sacramentalia nō æſtimantur ex ipſius dignitate, ſed ex merito vniuerſalis Eccleſiæ. Atq; hæ diſputationes admodum felicem & copioſam fecerūt Pontificiorum nundinationem, confluentibus totiùs ferme mundi opibus, in barathrum purgatorij: Cuius ignis ſiue ſub terra luceat, ſiue non, Pontificiorum certè culinas lautè & opiparè illuſtrauit.

Contentio Canoniſtarū & Scholaſticorū de virtute ſuffragiorum.

Eſt etiam cōtentio inter Canoniſtas & Scholaſticos, Illi enim 12. q. 2. c. Tempus autem, &c. faciunt ex Auguſtino quadrimembrem diuiſionem. I. Quoſdam eſſe valde bonos in Paradiſo, qui ſuffragijs non indigeant. II. Quoſdam eſſe valdè malos in inferno, quib. ſuffragia nihil proſint. III. Quoſdam mediocriter eſſe bonos, qui ex purgatorio per ſuffragia liberentur. IIII. Quoſdam in inferno eſſe non extremè malos, illis licet per ſuffragia non poſſint à damnatione liberari, tamen damnationem eorum per ſuffragia vel mitiorem & tolerabiliorem reddi, vel vſq; ad iudicium ſuſpendi poſſe. Sed hoc quartū membrum Scholaſtici prorſus negant. Contendunt enim nemini in inferno prodeſſe ſuffragia, nec quo ad liberationem, nec quo ad mitigationem,

nec

nec quo ad ſuſpenſionem pœnæ, nec quo ad fortificationem tolerantiæ.

Illud etiam quòd Auguſtinus & Gregorius diſputant, per ſuffragia viuorũ poſſe defunctis impetrari remiſſionem culpæ venialis, Scholaſtici non concedunt, qui volunt omnem culpæ remiſſionem in hac vita fieri, & ſuffragia valere tantùm ad pœnæ vel diminutionem vel ſolutionem. Ita ergò tantùm ex diſſentientibus opinionibus conſtat purgatorium.

Scholaſtici diſsident ab Auguſt. & Gregorio.

Purgatoriũ cõtradictionib. cõſtat.

Illud etiam obſeruatione dignum eſt, quòd in vſitatis vigilijs mortuorum, nulla prorſus mentio fit, vel purgatorij vel ignis ipſius. Et lectiones cum Pſalmis, ex Scriptura ſumptæ, nullum prorſus verbum habent, quòd vel doceat, vel mandet, vel promittat, vel oret, vel quòd vllam mentionem faciat, animas defunctorum poſt hanc vitam, ſuffragijs viuentium vel releuari, vel liberari ex purgatorio. Sed loquuntur de miſerijs huius vitæ, de pœnitentia & reconciliatione cum Deo in hac vita, de beatitudine fideliũ poſt hanc vitam in Chriſto, & de reſurrectione mortuorum, quæ viuorum inſtructiones & conſolationes fuerunt. Et quia antiquitus ſtatim poſt emiſſum defuncti ſpiritum Presbyteri aduocabantur, qui cum amicis defuncti pernoctabant, ex verbo Dei philoſophantes, ſicut Chryſoſtomus inquit, Vnde appellatio vigiliarum, quæ in media die iam celebrantur, reliqua eſt. Antiphonæ igitur verſi-

Vigiliæ mortuorum non meminerunt purgatorij.

verſiculi & reſponſoria in vigilijs illis, animam defuncti recens emiſſam Deo commendãt, vt dimiſsis peccatis, ab inferno & à morte æterna cuſtodiatur & liberetur, ne in die extremi iudicij, ſecundum peccata iudicetur & cõdemnetur, ſed vt in reſurrectionis gloria inter electos reſpiret. Nulla igitur ne in vigilijs quidẽ mentio fit purgatorij, adeò vt Ingolſtadienſes cogantur precationes illas in vigilijs per auxeſin & catrachreſin eludere, niſi velint purgatorium amittere. Poſteriores verò quidam Pontifices, orationes quaſdam de tormentis purgatorij addiderũt vigilijs.

De Ecclesia Græca.

Porrò Græca Eccleſia hac in re ſemper à Latinis diſſenſit, nec purgatoriũ vnq̃ recipere voluit. Tandem verò circa annum Domini 1430. cum à Turcis Græci infeſtarentur, ſpe cõſequendi auxilij, Palæologus Conſtantinopolitanus Imperator, tentauit facere vnionem cum Latinis. Et in Baſilienſi quidem Concilio Græci, ſcripta Apologia, quæ extat, purgatoriũ Romanorum improbårũt & reiecerunt. Poſtea verò, cũ Eugenius ſchiſmaticus Baſilienſe Conciliũ diſsipaſſet, Ferrariæ & Florentiæ diu multumq; cum Græcis actum fuit. Et cõtrouerſia quidẽ de proceſsione Spiritus ſancti ritè fuit declarata & cõpoſita. Pontifex verò vehementer vrſit, vt in reliquis etiam cõtrouerſis articulis, de purgatorio ſcilicet igne, de Romani Põtificis primatu ſeu principatu, de pane azymo, & diuina panis tranſmutatione in Euchariſtia,

Baſilienſe Concilium.

In quib. Græca Eccleſia à Romana diſsideat.

ſtia, Græci ad Latinorũ ſententiam accederent. Græci verò reſponderunt, ſe tantùm in mandatis habere, vt de proceſſione Spiritus S. tractent. De reliquis igitur quæſtionib. nõ poſſe ſe ex Orientalis Eccleſiæ autoritate, aliquid conſtituere. Cùm verò Pontifex vrgeret, & Palæologus Imperator ſpe auxilij concedendũ aliquid exiſtimâret, cœperũt Græci, excepto Epheſino, de illis quæſtionib. generaliter & ambiguè reſpondere, & tamen cũ proteſtatione, ne in literis vnionis illorũ articulorũ mentio fieret. Extorſit tamen Eugenius & hoc à Palæologo, cũ Beſſarionem & alios Græcos varijs artificijs ſibi obnoxios feciſſet, (acriter tamen cõtradicente Epheſino) vt in literis vnionũ purgatoriũ etiam, quaſi à Græcis receptũ & approbatũ, poneretur. Factũ hoc fuit anno 1439. ſed vix anni 14. ab illa vnione exierant, Cum Mahometus Turcarũ Imperator, capta Cõſtantinopoli, totum Orientis Imperium abſtulit anno ſcilicet 1453. quòd multi Græci interpretati fuerunt propter ſimulatam illam cum Latinis vnionem factum eſſe. Atq; ideò vnionem illam reſciderũt, & purgatorium Latinorum, ſicut antea, ad hũc vſq; diem conſtanter improbârunt & negârunt.

Vualdenſes etiã cũ alijs circa annũ 1200. purgatorium Pontificiũ negârunt. Docuerunt autẽ verum purgatoriũ eſſe in hac vita, iuxta hæc Scripturæ dicta Ebræ. 1. Facta purgatione peccatorũ. &c. 1. Ioh. 1. Sanguis Chriſti emũdat nos ab omni peccato. 2. Tim. 2. Si qs ſe expurgârit ab iſtis, erit Vualdenſes de purgatorio.

vas

Vveſſelus. *Vas in honorem. Vueſſelus circa annum 1480. diſputauit, animas ſolutas à corporibus, nō ſupplicio aliquo purgari, ſed quia imperfecti in agnitione & in charitate dinc diſcedunt: Dicit igitur in altero ſæculo, ante iudicium, illos creſcere & perfici, ſub diſciplina Dei patris, & ſub Doctore Iheſu, & illo profectu ſentit eas purgari. Et dicit Auguſtinum de verbis Domini, appellare hoc intellectualem diſciplinæ ignē. Allegat etiam Nazianzenum, qui duplicem ignem fecit, purgatorium de quo Chriſtus dicit: Veni ignem mittere in terram, & q̄ velim illum iam ardere? Punitorium verò qui paratus eſt Diabolo et angelis eius.*

Inter poſteriores etiam Græcos quidam diſputare cœperunt, poſſe fieri, vt animæ quædam poſt hanc vitam purgentur, non quidem igni, ſed vel carcere, vel tenebris, vel turbine. Et ab hac ſententia Lutherus in principio in ſuis articulis non abhorruit, ſcilicet turbationem, pauorem, horrorem eſſe purgatorium. Alij verò Græci, ſine intermedia pœnali purgatione, ſentiunt credentium animas tranſire ad Paradiſum, Deo ex φιλανθρωπίᾳ condonante ipſis peccata. Et quomodo Lutherus poſtea, re diligentiùs ad normam Scripturæ examinata, purgatorium gladio Spiritus ſubuerterit, & ignem illum extinxerit, hiſtoria recens eſt, & plagam illam totum regnum Pontificiū ſentit & dolet, ac omnis generis flabella ad reſuſcitandum illū ignem cōquirit, ſed nequicq̄.

Lutherus.

Hanc purgatorij hiſtoriam mediocri diligentia collectam, in principio huius loci ponere volui, monſtrat enim fontes & fundamenta explicationum & refutationum in tota hac controuerſia, atq; ideo reliqua capita huius loci, breuius iam expediri poterunt.

COMMENTVM PONTIFICIORVM DE PVRGATORIO, ALIENVM ESSE à Scriptura, & cum Scriptura pugnare.

HACTENVS *de ſtructura purgatorij diximus, quomodo ex Philoſophorum rationibus, ex Poetarum fabulis, ex Iudaicis præſumptionib. ex Apocryphorum commentis, ex Origenicis allegorijs, ex humanis traditionibus & conſuetudinibus, atq; ex dubitabundis diſputationibus, fuerit ſenſim coagmentata, et ſubinde accedentibus nouis architectis variata & mutata, iuxta dictum:* Diruit, *ædificat, mutat quadrata rotundis, donec tandem ex ſpectris mortuorum, & ex illuſorijs viſionibus ac reuelationibus, in Pontificia Eccleſia inter articulos fidei locum meruit. Iam verò opiniones illas Pontificij purgatorij, ad regulam ſeu*

Canonem verbi Dei exigemus, an illi conſentaneæ ſint vel repugnantes, Ideò enim conſtitutus

Vſus Canonicæ Scripturæ.

eſt Canon librorum Canonicorum, inquit Auguſtinus contra Creſconium, vt ſecundũ illos de cæteris literis & diſputationib. vel fidelium vel infidelium liberè iudicemus, et quòd in eis diuinarũ Scripturarum autoritati congruit, accipiamus, quòd non congruit, ea libertate, ad quam nos vocauit Dominus, reſpuamus. Sacra enim Scriptura doctrinæ noſtræ regulam figit, inquit idẽ: Ne audeamus ſapere plus q̃ oportet, vt docere in Eccleſia nihil aliud ſit, quàm vocẽ doctoris Spiritus ſancti ex Scriptura repetere & recitare. Nam

Baſilius.

iuxta Baſilium, manifeſta ἔκπτωσις eſt à fide, aut reprobare quid ex his quæ ſcripta ſunt, aut ſuper inducere quid ex nõ ſcriptis. Quicquid aũt attulerint, & vndecunq; recitauerint, audiamus nos potiùs, ſi oues eius ſumus, vocẽ paſtoris noſtri. Er-

Auguſtinus

gò in Scripturis ſanctis Canonicis, ſicut Auguſt. Eccleſiam, ita nos purgatorium requiramus. Hoc enim quod de ſacris voluminibus ſumitur, inquit

Origenes.

Origenes, firmum et ſolidũ eſt, quod qui ſequitur ſecurus ingreditur. Quando verò abſq; Scriptura

Chryſoſto.

aliquid dicitur, auditorũ cogitatio, inq̃t Chryſo.

Gerſon.

claudicat. Suſpecta igitur ſecundũ Gerſonis conſiliũ debet eſſe omnis reuelatio, q̃ non confirmat lex & Propheta cũ Euangelio. Senſus quippe noſtri & enarrationes, ſine ſacris Scripturis teſtib. non habent fidẽ, inquit Orig. Sequamur itaq; hoc etiam loco Chryſoſt. conſiliũ, vt non multorũ opi-

nione:

niones habeamus, nec reſpiciamus q̃d huic vel illi videatur, ſed hæc omnia in Scripturis inquiramus. Nõ enim humanis documentis, ſed diuinis oraculis dogmata demonſtranda ſunt, inquit Auguſt. Auguſtinus. Legant itaq; Pontificij nobis, vt Auguſtini verbis vtar, purgatoriũ ſuum ex Lege, ex Prophetis, ex Pſalmis, legant ex Euangelio, & Apoſtolicis literis, & credemus. Sin minus, dicemus cũ Tertull. Tertullan. Adoramus Scripturæ plenitudinẽ: Aut ſcriptum doceat purgatorij officina, aut ſi ſcriptũ non eſt, timeat væ illud adijcientib. aut detrahentib. deſtinatum. Et quod Auguſt. contra Petilianum de Eccleſia, idẽ nos rectiſsimè de purgatorio dicimus. Purgatorium ſuũ ſi poſſunt demonſtrent, non in ſermonib. & rumorib. Latinorũ, non in Concilijs Epiſcoporũ ſuorum, nõ in literis quorumlibet diſputatorum, nõ in ſignis et prodigijs fallacib. quia etiã contra iſta verbo Domini præparati & cauti redditi ſumus, ſed in præſcripto legis, in Prophetarũ prædictis, in Pſalmorũ cantib. in ipſius paſtoris vocib. in Euangeliſtarũ prædicationib. et laborib. hoc eſt, in omnib. Canonicis ſanctorũ librorũ autoritatib. Hæc ſunt cauſæ noſtræ documenta, hæc fundamenta, hæc firmamenta, inquit Auguſtinus. Item, non dicant ideò verum eſt, quia illa et illa mirabilia fecit, vel iſte vel ille, aut quia illa & illa ibi contingunt, aut quia ille vel illa, tale viſum, vel vigilans vidit, vel dormiens ſomniauit, remoueantur iſta, vel figmenta mendacium

hominum, vel portenta fallacium ſpirituum. Exigite ab iſtis, vt oſtendant aliqua manifeſta, de Canonicis libris teſtimonia: Mementote quòd Domini dictum ſit: Habent Moſen & Prophetas, audiant illos. Hæc Auguſtinus.

Nos equidem non ſumus tam feri, barbari, aut inhumaniter ſtupidi, quin fratres noſtros ex hac vita diſcedentes, caritatis vinculo, tanq̃ membra corporis Chriſti complectamur, eorum memoriam fraterna beneuolentia retineamus, de ipſorum ſtatu cogitemus, fœlicitati eorum faueamus, & beatiſsima quæq; ipſis optemus. Singuli certè in timore Domini de fine noſtro cogitamus, precantes cum Dauide: Notum mihi fac Domine finem meum, et numerum dierum meorũ. Quòd enim viuimus in carne, in fide viuimus filij Dei, qui dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis, Gal. 3. Vt ſiue viuamus ſiue moriamur, Domini ſimus. Rom. 14. Qui mortuus eſt pro nobis, vt ſiue vigilemus, ſiue dormiamus, ſimul cum ipſo viuamus. 1. Teſſ. 5. Vnicè enim optamus ſinguli in hoc elogium includi, Beati mortui qui in Domino moriuntur. Apo. 14. Ita enim cupimus diſſolui, vt nõ veniamus in locum tormentorum. Lu. 16. Sed vt ſimus & viuamus cũ Chriſto. Phi. 1. 1. Teſſ. 5. Si itaq; ex ſolidis & manifeſtis Scripturæ Canonicæ fundamentis liquidò conſtaret, doctrinã de purgatorio ſicut à Pontificijs traditur, veram, certam & firmam eſſe, omnino ſuffragia illa,

illa, quæ animas ex tormentis purgatorij poſſent liberare, pro defunctis noſtris, à ſacerdotib. quantiſcũq; impenſis licitaremur, & viui curaremus, vt poſt mortẽ noſtram liberaliter illa redimerentur. Quis enim ſibi ipſi & ſuis non optaret, poſt mortem refrigeriũ, requiem et beatitudinẽ æternam? Sed fruſtra hæc omnia vel crederentur, vel timerentur, vel ſperarentur, vel ſuſciperentur, ſi nõ Deus ipſe in verbo ſuo hæc pateſeciſſet, inſtituiſſet, & promiſsionibus ſuis confirmaſſet? Ex Dei enim ordinatione & voluntate, nõ ex hominum imaginationibus & præſumptionibus, talia æſtimanda ſunt, quia ſolus Deus poteſtatẽ animarũ habet, Mat. 10 Quòd ſi Scriptura Canonica Pontificiorum purgatoriũ non tradiderit, iniuſtè pro articulo fidei credendum nobis obtruditur. Fides enim ex qua iuſtus viuit, & per quã ſine dubitatione ambulamus, ex Scripturis Canonicis iuxta Auguſtinũ cõcipitur. Quòd ſi præterea à Scriptura diſſentire dogma purgatorij, & cũ ea pugnare monſtratum fuerit, rectè, meritò, et quidẽ neceſſariò illud nobis improbandũ & abijciendũ erit.

Purgatorij dogma diſſidet totũ à Scriptura.

Quando autem purgatorium nominamus, intelligimus hæc omnia, quæ ſupra in ſtructura & hiſtoria purgatorij explicata ſunt. I. *Quòd præter locum damnatorũ & beatorum, tertius quidem locus medius poſt hanc vitam conſtituitur.* II. *Quòd animæ quorundam, qui in vera fide, qua membra Chriſti & hæredes Dei ſunt, hinc*

Quæ cõplectatur doctrina Põtificij purgatorij. Primũ cap.

Secundum.

 exce-

excedunt, à Chriſto & regno eius aliquamdiu excluſæ, igni poſt hanc vitã excrucientur & torqueantur, priusq̃ ad requiem & beatitudinem Tertium. *transferantur.* III. *Opera pietatis viuentium, loco ſatisfactionum ſuffragari defunctis, vt per ea & propter ea, poſt mortem à tormentis pur-* Quartum. *gatorij liberentur.* IIII. *Quòd poſt hanc vitam defunctis reſtet locus aliquis veniæ, indulgentiæ remiſſionis peccatorum & reconciliationis cum* Quintum. *Deo, quam dum viuerent, non acceperunt.* V. *Fide propter Chriſtum tantùm culpam peccati remitti, pœnam verò æternam ex gratia, poteſtate clauium, mutari in temporariam, pro qua nobis ipſis ſit ſatisfaciendum, ſiue in hac, ſiue in futura vita, vel per nos vel per alios. Durandus addit, etiam ſacerdotis errorem, ſi non ſufficientem ſatisfactionem impoſuerit confitentibus, in purga-* Sextum. *torio luendum eſſe.* VI. *Niſi quis inhærentem iuſtitiam perfectã, & ſine omni macula, integram & prorſus mundam habuerit, non poſſe ingredi regnum Dei, ſed tam diu igne torrendum, donec* Septimum. *maculæ peccati excoquantur.* VII. *Peccata venialia, hoc eſt, vt ipſi interpretãtur, quæ nõ ſunt contra legem Dei, tam atrocibus ſupplicijs poſt hanc vitam expiari in credentibus. Hæc igitur in Scriptura Canonica quæramus, an ibi ita tradantur, an verò à perpetua Scripturæ ſententia diſſentiant, & cum ea pugnent.*

Et in Scriptura quidem extant deſcriptiones,

quæ

quafide et qua ſpe, credentes mortui ſint. De ſtatu etiam ſeu conditione defunctorum, poſt hanc vitam ante iudicium, Scriptura loquitur: Viuentium etiam pietas erga mortuos, in Scriptura Canonica celebratur & deſcribitur. Sed nullibi vlla fit mentio, vel ignis purgatorij poſt hanc vitam, vel ſuffragiorum pro mortuis: Iacob moriturus teſtamentum ſuum condit: Ioſeph quid poſt mortem ſuam fieri velit mandat. Patriarchæ defunctorum exequias diligenter & religioſè celebrârunt, ſed nulla prorſus mentio fit eorum, quæ ad purgatorij camerinam pertinent. Per Moſen Deus varia ſacrificia pro omnis generis neceſſitatib. inſtituit, ſed de ſacrificio pro mortuis verbũ nullũ. Nec Prophetæ qui ſunt interpretes legis diuinæ, quicq̃ de purgatorio habent. Variæ extãt in Scriptura cõminationes, multæ promiſſones, myſteria etiã nõ pauca diuinitus reuelata, de ijs, quæ rationi ignota ſunt, ſed de purgatorio vbiq; ſilentiũ. Res petendæ quæ ſunt ſecundũ voluntatẽ Dei in Scriptura explicãtur. Formulæ etiã piarũ precationũ multæ et variæ deſcriptæ extãt, ſed de oratiõe pro mortuis in purgatorio nihil. Officia caritatis proximo exhibẽda diligenter in ſpecie deſcribuntur, ſed inter hæc ſuffragia pro mortuis nõ leguntur. Et quidẽ cũ Paul. ex profeſſo præſcribat cõſolationẽ proponendã viuis in luctu mortuorũ, 1. The. 4. nulla ſyllaba ad purgatorij opiniões alludit, cũ quidẽ antitheſis hoc poſtulaſſet, vbi dicit:

Scriptura nihil habet de purgatorio.

Patriarchæ.

Moſes.

Prophetæ.

Paulus.

Ne contriſtemini ſicut reliqui. Gentes enim de mortuis ſuis ſolliciti erant, non ſimpliciter, quòd eos prorſus interijſſe exiſtimârēt. Hæc enim quorundam tantùm opinio fuit, ſed quòd iuxta Philoſophorum & Poetarum figmenta, eos purgatorijs quibuſdam pœnis torqueri putabant, ſicut ex Platone & Vergilio ſupra oſtendimus. Hîc certè locus poſtulaſſet, de purgatorio & de ſuffragijs pro mortuis dicere, ſi Apoſtolica hæc eſſet traditio. alias enim Paulus et viuos fefelliſſet in Eccleſia Theſſalonicenſium, & mortuos defraudaſſet, dicens: Conſolemini vos mutuo ſermonibus iſtis: Tacens verò de tormentis piorum in purgatorio, ex quibus per viuorum ſuffragia potuiſſent liberari, ſi dogma Pontificiorum de purgatorio eſſet Apoſtolicū. Paulus verò ſimpliciter dicit: Mortuos in Chriſto, dormire per Chriſtum, & expectare beatam ſpem reſurrectionis. Cumq́; Iohanni in Apocalypſi fidelium ſtatus ſeu conditio poſt hanc vitam, non tantùm qualis poſt extremum iudicium futurus eſt: Sed qualis etiam nunc ſit poſt mortem ante carnis reſurrectionem, multis & varijs viſionibus & reuelationibus oſtendatur, ibi certè & tempus & locus fuiſſet reuelationis purgatorij. ſed nulla prorſus ibi, vel oratio, vel dictio, vel ſyllaba, vel litera extat, vel de purgatorijs pœnis, vel de ſuffragijs ſatisfactorijs & liberatorijs poſt hanc vitam. Eodem modo, doctrina pœnitentiæ, iuſtificationis, remiſſionis

Iohannis Apocalyp.

pec-

peccatorũ reconciliationis cum Deo, & ſaluationis, in Scriptura crebris repetitionibus inculcatur, per dogmata, per promiſsiones, exhortationes, exempla & conſolationes. Et in hac vita eſſe tempus acceptabile, quo per Dei gratiam poſsimus ſalutarem pœnitentiam agere, iuſtificari, redemptionem, ſalutem & vitam æternam conſequi, Scriptura manifeſtè tradit. Poſt mortem verò hæc, ſi neglecta fuerint, vel ex parte vel in ſolidum effici & præſtari poſſe, & quidem per aliorum vicariam pietatem, à Scriptura prorſus alienum eſt. Ita Scriptura etiam ignorat, quod animæ poſt exitum ex hac vita, tormentis igneis & poſsint & cogantur pro peccatis in hac vita non expiatis, ſatisfacere. Sicut & hoc Scripturæ ignotum eſt, quod peccata non remittantur per gratuitam condonationem miſericordiæ & bonitatis Dei propter Chriſtum, ſed quod ignitis tormentis, poſt hanc vitam, per modum ſatisfactionis & ſolutionis, eluantur & excoquantur, quodq; credentes purificentur & emundentur à peccatis, non ſanguine Chriſti in hac vita, ſed flammis purgatorij poſt mortem. Hæc in Scriptura non tradi, & inde oſtendi & probari non poſſe, adeo manifeſtum eſt, vt ipſi Pontificij hoc fateri & concedere cogantur. Ideo enim viſiones & reuelationes ſpectrorum in ſubſidium aduocârunt, quia viderunt ex Scriptura Canonica illa probari non poſſe. Quæ verò audacia eſt,

Doctrina de pœnitentia non admittit dogma de purgatorio.

pro articulo fidei obtudere, & quæ temeritas eſſet pro articulo fidei ſuſcipere, de quo nulla certa & manifeſta vel documenta, vel teſtimonia in Scriptura extant? Dicamus itaq; cum Auguſtino: Si quis de quacunq; re, quæ pertinet ad fidem vitamq; noſtram, non dicam, ſi nos, ſed quod Paulus adiecit, ſi Angelus de cœlo vobis annunciauerit, præterquam quòd in Scripturis legalibus & Euangelicis accepiſtis, anathema ſit, aut legat mihi hoc in Scripturis ſanctis, & non ſit anathema. Ita enim Auguſtinus loquitur.

Auguſtinus.

Dogma de purgatorio, pugnat cum perpetua ſententia Scripturæ.

Neq; verò hoc tantùm in Pontificiorum purgatorio deſideratur, quòd Scripturæ Canonicæ fundamētis, teſtimonijs & documentis deſtituitur, quod tamen ſolum ſufficeret, ne pro dogmate Eccleſiaſtico, aut pro articulo fidei reciperetur: Sed præterea, contra perpetuam Scripturæ ſententiam pugnat, & præcipuos doctrinæ cœleſtis articulos labefactat, deprauat & euertit. Quod vt in re plana paucis, & liquidò oſtendi poteſt, facta tantùm antitheſi ſententiarum Scripturæ, & opinionum purgatorij, quas paulò antè ideo per capita aſſignauimus, vt Antitheſis eò faciliùs & certiùs inſtitui poſſit. Quod igitur attinet ad medium illum ordinem, ſtatum ſeu locum, Scriptura tantùm duos facit ordines ſeu ſtatus hominum poſt hanc vitam. Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit,

Antitheſis ſententiarū Scripturæ & opinionū purgatorij.

I. De medio loco inter beatos & damnatos.

erit, qui verò non crediderit, condemnabitur. Marc. 16. Qui credit in Filium, non iudicatur, qui verò non credit, iam iudicatus eſt. Item, qui credit in Filium, habet vitam æternam, qui verò non credit Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum. Iohan. 3. Ita Luc. 16. animabus à corpore exeuntibus, ante extremum iudicium, duo tantùm loca aſſignantur, locus conſolationis & locus tormentorum. Et quidem *Chaſma ita confirmatur ſtatim poſt mortem, vt ex loco tormentorum nemo poſſit, ad locum conſolationis transferri. Dauid etiam bimembrem tantùm facit diſtinctionem, mortem ſcilicet Sanctorum precioſam, & mortem peccatoris peſſimam. Pſal. 34 & 116. Et vſitata eſt in Scriptura immediata illa diuiſio, vel vita vel mors, vel benedictio, vel maledictio. Deu. 30. vel ſaluus vel condemnatus. Marc. 16. vel perire vel habere vitam æternam. Iohan. 3. vel habere hæreditatem regni Dei, vel non habere. Rom. 8. Gal. 5. vel eſſe in regno Dei, vel extrà. Matth. 8. vel habere ſortem Sanctorũ in lumine. Col. 1 vel eſſe in tenebris exterioribus. Cõtra has verò Scripturæ ſententias, Põtificium purgatorium fingit medium ſtatũ, vbi animæ nec in luce ſint, nec in tenebris exterioribus, nec vitam, nec mortem habeant, nec benedictæ ſint, nec maledictæ, nec damnatæ, nec ſaluæ, nec cum Chriſto, nec cum Diabolo. Quòd verò docent, animas poſt mortem, ex loco tor-*

Dauid.

tormentorum poſſe tranſire ad locum refrigerij, hoc diſertè & expreſſè pugnat contra manifeſtam Chriſti ſententiam. Luc. 16.

II. De eo, quod dictitant animas quaſdã torqueri igni purgat. antequam ad requiẽ perueniunt.

Eodem modo inſtituatur antitheſis iſtius opinionis purgatorij, quæ fingit, quorundam fidelium animas, poſt hanc vitam crucialibus ignis torqueri, priuſquam ad requiem & beatitudinem transferantur: Chriſtus certè Iohan. 5. affirmat: Amen, Amen dico vobis, qui verbum meum audit, & credit ei, qui miſit me, habet vitam æternam, & in iudicium non veniet, ſed tranſiuit à morte in vitam. Purgatorium verò contra dicit: Tranſibit non à morte in vitam, ſed in tormenta ignis purgatorij, & ibi horribiliter iudicabitur, ac poſtea demum vitam habebit, cùm Chriſtus dicat, non iudicatur, ſed habet vitam æternam, Iohan. 3. Iudicari enim & ſaluari in Iohanne opponuntur. Eodem modo, ſi tantùm annotentur reliquæ Scripturæ ſententiæ, primo intuitu ſine prolixa & operoſa explicatione manifeſtum erit, quòd purgatorij opinio de tormentis fidelium poſt hanc vitam, quaſi aduerſa fronte illis repugnet. Rom. 4. Quorum peccata ſunt remiſſa, beati ſunt. Ezech. 18. iniquitatum eius non recordabor. Rom. 8. Nihil condemnationis his, qui in Chriſto ſunt. Coloſ. 2. Chirographum ſublatum eſt. Rom. 5. Iuſtificati habemus pacem cum Deo. Rom. 8. Quis accuſabit, &c. Iohan. 8. Non guſtabit mortem. Ezech.

18. vitæ

18. vita viuet, non morietur. Iohan. 11. Etiamſi mortuus fuerit, viuet. Quod non de duratione vitali, qualis etiam in damnatis in æternũ erit, ſed de vita beata intelligitur, 1. Theſſ. 5. vt ſiue vigilemus, ſiue dormiamus ſimul cum Chriſto viuamus. Et Eſa. 57. Iuſtus moriens venit in pacem, & requieſcit in cubili ſuo. Luc. 2. Nunc dimittis ſeruum tuum Domine in pace. Geneſ. 15. Ibis ad patres tuos in pace. Pſalm. 5. In pace inidipſum dormiam & requieſcam. Apoc. 14. Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo iam dicit, Spiritus vt requieſcant à laboribus ſuis. Manifeſta certè hæc ſententia eſt, eos, qui in Domino moriuntur, non tormentis ignis primùm ſubijci, ſed ſtatim venire ad requiem.

Significat autem ἀπάρτι deinceps, iam inde confeſtim, iam iam ab hac hora omnino plenè, Et græcus textus particulam illam ἀπάρτι refert ad præcedentia, vt ſenſus ſit mortui, qui in Domino moriuntur, confeſtim ab illa hora omnino beati ſunt. Et Spiritus reſpondens, vtitur particula aſſeueratiua, ναι, ita prorſus. Et additur ratio: Ita amodo beati ſunt, vt requieſcant à laboribus ſuis. Nec de illis loquitur, qui propria ſatisfactione & mundicie ad cœlum euolant, ſed ſicut inquit, cap. 7. qui lauerunt & dealbauerũt ſtolas ſuas in ſanguine agni, illos, poſtq̃ hinc exceſſerunt, nullus æſtus tanget, ſed abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.

Et

Et Eſa.35. Gaudium & lætitiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus. Quod dictũ etiam Chryſoſtomus de fidelibus defunctis in futuro ſeculo interpretatur. Ita Chriſtus in cruce traditurus Spiritum patri, vtitur verbis, non peculiariter ſuis, ſed quæ Dauid antea vſurpauerat. Pſal.31. In manus tuas Domine cõmendo Spiritũ meum, vt oſtendat, ꝓpter capitis conſummationẽ, etiam membra illam cõſolationem habere in ipſa morte, quod Spiritus emiſſus, tanꝙ depoſitum, ſuſcipiatur à Deo. Sicuti & Stephanus. Act.7. hac fiducia obdormit: Domine Ieſu ſuſcipe Spiritum meum. Et ne excipiatur, Martyrũ tantùm hoc priuilegium eſſe, Petrus dicit: omnes iuſtos, qui in hac vita affligũtur, animas ſuas tanꝙ apud fidelẽ creatorem deponere. 1. Pet. 4. Iuſtorum enim animæ in manu Dei ſunt. Sap.3. hoc eſt, ſicut Chriſtus interpretatur. Ioh.10. Oues, quæ audiunt vocem meam, in manu mea ſunt. Non verò ita, ſicut omnia ſunt in manu Dei, potentiæ ipſius ſubiecta, ſed quia redemiſti me Domine Deus veritatis. Pſal.31. quia non tangit eos tormentum. Sap.3. & quia nemo eos de manu mea rapiet, ſed vitam æternam do ouibus meis. Iohan.10. Ita Paulus hac fiducia dicit, mortem ſibi lucrũ eſſe, quia cupio, inquit, diſſolui & eſſe cum Chriſto. Phil.1. Et ne quis contendat peculiare hoc Apoſtolorum priuilegium eſſe. 2. Cor.5. in genere loquitur, quãdo per depoſitionem terreni tabernaculi

Chryſoſt.

culi peregrinamur à corpore, tunc præſentes adſumus apud Dominum, atq; ideo confidimus, & bonam voluntatem habemus deponendi hoc tabernaculum. Ita 2. Tim. 4. cùm de ſe Paul. dixiſſet, tempus reſolutionis meæ inſtat, in reliquo repoſita mihi eſt (nō tortura purgatorij) ſed corona iuſtitiæ. Addit nō mihi tātùm, ſed & omnib. qui diligunt aduentū ipſius. Et quidem Rom. 14. expreſſè de infirmis in fide dicit, ſiue viuimus, ſiue morimur, Domini ſumus. Non ſicut ratione creationis omnia ſunt Domini, ſed peculium eius ſumus, acquiſiti ſanguine ipſius, vt det nobis vitā æternam, & de manu eius nemo nos rapiet. Ioh. 10. Id, quod Chriſtus illuſtri exemplo in latrone, qui in ipſo vitæ exitu conuerſus eſt, probauit. Hunc enim Pontificij ſimpliciter tormentis purgatorij acerbis & diuturnis ſubieciſſent, ſed Chriſtus inquit: Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiſo. Quod exemplum cùm ſit valdè illuſtre, Pontificij varijs modis conantur eludere. Quidam ex latrone conantur Martyrem facere: Alij dicunt: Priuilegium hoc ſingulare fuiſſe, quod diſertè Athanaſius negat. Monachus verò quidam hac deprauatione ſibi multum placet: Amen hodie dico tibi, eris mecum in Paradiſo, ſcilicet poſt expleta tormenta purgatorij, vſque adeo ergo cum Scriptura Canonica pugnat Pontificium purgatorium, vt conſiſtere non poſſit, niſi ſcelerate diſtorqueantur & deprauentur cla-

Exemplum latronis.

Deprauatio Papiſtica exempli latronis.

clariſſima Scriptura dicta. Eò magis verò deteſtanda nobis ſunt commenta iſtius purgatorij, quia & cum Scriptura, ſicut manifeſtum eſt, pugnant, & dulciſſimam atq; adeo neceſſariam conſolationem in media morte nobis eripiunt.

III. De eo, quod poſt hãc vitã re. pecc. poſsit impetrari.

Similiter etiam contra Scripturam pugnat, quod fingunt, poſt hanc vitam impetrari poſſe indulgentiam ſeu remiſſionem peccatorum, & reconciliationem cum Deo, vel per propria tormenta, vel per aliorum viuentium opera. Et ea, quæ vni pro mortuis faciunt, in rationem venire apud Deum, coram iudicio ipſius. Paulus enim 5. Cor. 5. Docens quomodo Deus nos ſibi reconciliet per Chriſtum, non imputans nobis peccata, vt efficiamur iuſtitia Dei in ipſo, dicit Deum ad hoc inſtituiſſe miniſterium reconciliationis, tanquam ordinarium organon. Et Apoſtolos nomine Chriſti exhortari & obſecrari reconciliemini Deo. Num verò in altero etiam ſæculo, erit miniſterium verbi & Sacramentorum: Paulus certè mox capite ſequenti addit admonitionem, ne gratiam illam in vacuum acceperitis. Nunc enim eſt tempus acceptum, nunc eſt dies ſalutis. Sententia manifeſta eſt, tempus reconciliationis cum Deo & iuſtificationis, eſſe nunc in hac vita, & qui in hac vita non iuſtificantur ſeu Deo reconciliantur, eos in vacuum recepiſſe gratiam. Per mortem enim Chaſma confirmatur, vt non pateat amplius aditus ad pœni-

pœnitentiam, reconciliationem cum Deo, & ſaluationem. Luc. 16. Et Ebræ. 3. & 4. Si volumus ingredi requiem Domini, feſtinemus ne quis fruſtretur. Adhortemur igitur nos inuicem per ſingulos dies, donec dies appellatur hodie, qui enim hodie obdurant corda, illis iurauit in ira ſua, non ingreſſuros in requiem ſuam: Qui verò credunt, illi ingrediuntur, non in tormenta, ſed in requiem. Quid poſſet manifeſtiùs contra purgatorium dici? Claues etiam regni cœlorum Chriſtus ita inſtituit, quòd diſertè affirmat, quæ in terris ſoluuntur, ea ſoluta eſſe in cœlo. Ergo, quæ in terris non ſoluuntur, ſed ligata manent, ea poſtea non ſoluuntur. Matth. 16. & 18. Sicut enim in libris, ſecundum ea, quæ dum in corpore fuimus, acta ſunt, inuenitur, ita iudicabimur. 2. Corinth. 5. Apocal. 20. Huc pertinent omnes Scripturæ ſententiæ, vt vſq; in finem cuſtodiamur & perſeueremus. Matth. 13. 1. Corint. 1. Ebræ. 3. Apoc. 2. Ideo etiam Dauid petit. Pſalm. 39. Notum fac mihi finem meum. Et Moyſes Pſalm. 90. Doce nos de fine noſtro, vt adducemus cor in ſapientiam. Et tota Scriptura ad pœnitentiam & reconciliationem cum Deo in hac vita nos exhortatur, venit nox quando nemo poterit operari. Ioh. 9. Dum tempus habetis. Galat. 6. Quod reliquum eſt in carne temporis. 1. Pet. 4. Incolatus veſtri tempore. 1. Pet. 1. redimētes tempus.

Clauium vſus.

pus. Ephe. 5. tempus breue eſt. 1. Cor. 7. pie viuamus in hoc ſæculo. Tit. 2. ſcientes tempus, quia iam hora eſt à ſomno ſurgere. Rom. 13. qui enim hoc tempus negligunt, illi poſtea fruſtra cum fatuis virginibus pulſabũt ianuam clauſam. Mat. 25. Quærite Dominum dum inueniri poteſt. Eſa. 55. nec mortui laudabunt te Domine, ſed nos qui viuimus. Pſalm. 115. Laudabo Dominum in vita mea, pſallam Deo, quamdiu ſuperſtes ero. Pſalm. 146. Syr. 5. ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem, ſubitò enim venit ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te. Syr. 18. Iuſtificationem non differas vſque ad mortem. Eccleſ. 9. Mortui nõ habent vltra mercedem, nec habent partem in hoc ſæculo, & in opere, quod ſub ſole geritur. 11. In quemcunq; locum ceciderit arbor in eo permanebit. cap. 9. Inſtanter operare, quia nec opus nec ratio erunt apud inferos quo properas. Syr. 14. Ante obitum operare iuſtitiam, quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum. Has ſententias Pontificij ita eludunt initium oportere in hac vita fieri, & ita nos dum viuimus promereri, vt ſi quid deſit, illud poſt mortem ſuppleri poßit, vel à nobis ipſis per cruciatus purgatorij, vel à ſuperſtitibus per opera pietatis; & hæc ſimul venire in rationem coram iudicio Dei. Sed hæc dicuntur non tantùm ſine Scriptura, ſed & contra Scripturam. Nam 2. Corint. 5. Paulus dicit, coram tribunali Dei vnuſquiſq; referet,

Eluſiones quib. Pontificij hæc dicta deprauant.

feret, prout geſſit in corpore, ſiue bonũ ſiue malum. Gal. 6. Vnuſquiſq; propriam ſarcinam portabit. Quicquid enim ſeminauerit homo hoc & metet. Itaq; dũm tempus habemus operemur bonum. Apoc 14. Opera eorum ſequuntur eos. Et Matth. 25. In iudicio recenſentur, non quæ poſt mortẽ vel ipſi in purgatorio paſſi ſunt, vel alij viuentes pro ipſis ſatiſfactionis loco fecerunt, ſed quæ ipſi in hac vita fecerũt. Quomodo verò cõtra has Scripturæ ſententias, opiniones illæ de remiſſione & ſatiſfactione poſt mortem, ac de ſuffragijs viuorum pro mortuis, pugnent, manifeſtum eſt. Statutum enim hominibus ſemel mori, poſt hoc autem iudicium, ſecundum ea ſcilicet, quæ in corpore, quiſque geſſit. Ebræ. 9. 2. Corinth. 5. Auguſtini verò effugia ſeu eluſiones potius, de quibus ſuprà diximus, prorſus nulla in Scriptura fundamenta habent.

IIII. De ſatisfactionib. pontificijs in purgatorio pro peccatis.

Quod attinet ad plenam perſolutionem, ſatiſfactionum pro peccatis exoluendam, vel in hac vita, vel poſt mortem, per tormenta purgatorij, aut per viuorum ſuffragia, quæ ſunt propiciationes & redemptiones: Illa nõ tantùm ſine Scriptura dicuntur, ſed articulum iuſtificationis noſtræ coram Deo, qui eſt ſumma & finis totius Scripturæ, ſimpliciter à fundamentis euertunt, & contumelioſa ſunt in ſatiſfactionem filij Dei. Omnino enim peccatum non di-

mittitur ſine ſatisfactione, qua plenariè, integrè perfectè & abſolutè, legi Dei ſatisfiat. Sed talis ſatisfactio, quia nobis impoßibilis eſt, ideo Deus filium ſuum miſit in ſimilitudine carnis peccati, vt factus hoſtia pro peccato, damnaret peccatũ, vt iuſtificatio legis impleretur, non à nobis, ſed in nobis, qui ſumus in Chriſto Ieſu. Ro.8. Is enim factus eſt nobis à Deo iuſtitia. 1.Cor.1. & per fidem nobis illud imputatur, quòd Chriſtus traditus eſt propter peccata noſtra. Rom.4. vt obedientia ipſius iuſti conſtituamur. Roma.5 factus enim eſt pro nobis peccatum, vt nos efficeremur iuſtitia Dei in ipſo, 2.Cor.5. Et hæc iuſtitia Chriſti nobis imputata, perfecta, integra, abſoluta, & vndiq; ſine macula, pura & munda eſt. Noſq; in ipſo ſumus conſummati. Coloſ.1. Et quia in ſanguine agni dealbamus ſtolas noſtras, puri & mundi ſumus in ipſo. Apoc.7. Sanguis enim filij Dei emundat nos ab omni peccato. 1.Iohan.1. & Rom.3. Iuſtificati per redemptionem, quæ eſt in Chriſto, quem propoſuit Deus propiciatorium in ſanguine ipſius, &c. Alias igitur propiciationes & redemptiones in purgatorio ſingere, per eleemoſynas, & alia ſuffragia viuentium, vel per paßiones purgandorum, contumelia eſt in ſanguinem Chriſti. Nam 1.Pet.1. expreßè ſcriptum eſt: Non corruptibilibus velut auro & argento, redempti ſumus, ſed precioſo ſanguine Chriſti. Et applicationẽ fieri fide, tota Scriptura clamitat.

Falſum

Falſum ergo impium & abſurdum eſt, quòd Ingolſtadienſes diſputant, virtutem meriti Chriſti poſt hãc vitam in purgatorio cõmunicari & applicari credentibus per cruciatus, & tormenta ignis. Purgatorij igitur opinio, aſſuens noſtras, & aliorum etiam redemptiones, propiciationes, & ſatisfactiones pro peccatis, & propriã mundiciem, ac perfectionem, per chymicam quãdam ſublimationem & depurgationem, in purgatorio inſtitituens, iuſtitiam fidei euertit, & in abſolutiſsimam Chriſti ſatisfactionem, fide nobis imputatam, blaſphema eſt, quaſi qui eius fide viuit & moritur, poſtea cogatur acerbiſsimos cruciatus purgatorij ſubire, propterea quòd nõ habeat plenam pro peccatis ſatisfactionem, ſed eius ſupplementum cogatur quærere, vel in proprijs ſuis cruciatibus, vel in aliorũ ſuffragijs. Si enim alia poſt mortem quærenda eſt propiciatio & redemptio ex purgatorio: Ergo Chriſti propiciatio & redemptio nõ eſt plena: Si alia purgatione poſt mortem opus eſt per ignem, vt ſaluemur. Ergo ſanguis Chriſti non ad plenum purificat credentes. Fruſtra ergo Chriſtus mortuus eſt, ſi alijs propiciationibus, ſatisfactionibus & purificationibus ſaluamur, Gal. 3.

De eo, quod dicunt, Chriſtum ſatisfeciſſe pro culpa peccati, & non pro pœnis æternis.

Non minus illa etiam purgatorij opinio, ita partiens remiſsionem peccati, vt Chriſti merito tantùm remiſsio culpæ tribuatur, pœnæ verò pro peccatis debitæ remiſsio, à noſtris exolutionibus

& ſatisfactionibus pendeat, Chriſti redemptionis officio & merito derogat & detrahit, quaſi culpam tantùm, & non pœnam etiam peccatorum noſtrorũ, in ſe ſuſcepiſſet, & non pro vtroq; ſatisfeciſſet, cum Scriptura manifeſtè affirmet factum ipſum pro nobis eſſe & peccatum. 2. Cor. 5. & maledictum. Gal. 3. vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, & attritus propter ſcelera noſtra, mulcta pacis noſtræ ſuper eum, & propter tranſgreßionem populi plaga illi. Eſa. 53. Et Scriptura teſtatur ſimul fieri remißionẽ culpæ & pœnæ. Matth. 18. & debitum remittitur, & debitor dimittitur, ne venundetur, aut in carcerem conjiciatur. Luc. 15. Acolaſtus reuerſus non torturæ ſubjicitur, ſed ſtatum cum gaudio recipitur. Ouis inuenta non mulctatur, ſed humeris imponitur. De pœnis verò temporarijs, quæ aliquando in hac vita conuerſis imponuntur. Item de remißione peccatorum venialium dicemus in refutatione.

VI. De Miſſa pro mortuis.

Cumq; actio Cœnæ Dominicæ inſtituta ſit pro viuentibus, qui in vnum cõueniunt, manducant & bibunt, & mortem Domini annunciant, & hoc faciunt in cõmemorationem Chriſti. Horribilis certè prophanatio Cœnæ Dominicæ eſt, ex opere illo viuentium, facere propiciationem pro mortuis in purgatorio, ſicut in loco de Miſſa hæc plenius explicata ſunt.

Ex hac igitur antitheſi ſententiarum Scripturæ, & opinionũ purgatorij, manifeſtum eſt,

com-

commentum purgatorij Pontificij, non tantùm deſtitui documentis & teſtimonijs Scripturæ, ſed tale eſſe, quod perpetuæ Scripturæ ſententiæ, & præcipuis eius locis, ex diametro repugnet, articulum iuſtificationis euertat, ſalutis ſcopũ transferat, Verbum, Sacramenta & Claues regni cœlorum deprauet, veram pœnitentiam labefactet, obedientiam, mortem & ſatisfactionem Chriſti irritam reddat, falſam iuſtitiam & ſatisfactionem ſupponat, bonitati Dei deroget, ſomnum & quietem in Chriſto obdormientium, in acerbiſſima tormenta peruertat, conſcientijs certam conſolationem eripiat, impœnitentiam & ſecuritatẽ in illis, qui poſt mortem larga ſuffragia coemere poſſunt, alat & confirmet. Et breuiter purgatorium mater, fons & origo eſt omnium impoſturarum totius Papatus. Hac enim quaſi baſi nituntur ſatisfactiones, merita, opera ſupererogationis, indulgentiæ, prophanatio Cœnæ Dominicæ, vigiliæ, oblationes, miſſæ, ſuffragia, orationes, peregrinationes, balnea pro defunctis, & quæ his affinia ſunt innumera: Præcipuæ verò fraternitates. Scribunt enim in ſpeculo Roſariorum, quòd puella quædam, quæ iuxta ſententiam Iudicis, ſeptingentis annis in purgatorio cruciari debuiſſet, poſt quindecim dies liberata fuerit, meritis participationis fraternitatis Roſarij Mariæ. Eadem puella ex purgatorio liberata, habuerat legationem à reliquis ani-

Cauda purgatorij

Roſarium de fraternitatibus.

mabus, quæ adhuc detinebantur in purgatorio, vt amici ipſorum viuentes curarẽt ſe inſcribi in fraternitatem illam, vt participatione meritorum fraternitatis illius, defuncti ex purgatorio liberentur, &c.

Quo igitur loco habendum ſit Pontificium purgatorium, amantibus ſimplicem & ſolidam veritatem manifeſtum eſt. Doctrina verò, quæ purgatorio illi opponitur, certa & manifeſta habet Scripturæ teſtimonia, tradit verũ vſum Verbi, Sacramentorum & clauium cœleſtium, obedientiæ, morti, redemptioni, propiciationi, & ſatisfactioni Chriſti debitũ & ſolidum tribuit honorem, miſericordiam Dei iuxta Scripturam celebrat, veram iuſtificationẽ & ſaluationem mõſtrat, firmas & dulces conſolationes, in ipſa morte præbet, mortem fidelium oſtendit, ſomnũ, dormitionem & quietem eſſe, pœnitẽtiam excitat, fidem confirmat, & pietatis exercitia, in hac vita accendit. Vera igitur vtilis & ſalutaris eſt.

Porrò cum manifeſtiſſimis hiſce Scripturæ ſententijs, quas recitauimus, etiã patrum dicta conſentiunt, quæ adijcimus, nõ quod patrum ſententijs tanquam Canonica autoritate nitamur, ſed ſicut Auguſt. inquit, vt admoneantur ij, qui putant ſanctos patres aliquid dicere, quomodo ante & extra præſumptiones purgatorias, iuxta diuina eloquia his de rebus & ſenſerint & locuti ſint. Ipſius verò ſententiæ clariſſimæ & ple-

pleniſſima autoritas, non in Patrum ſcriptis, ſed in ſanctis Canonicis libris viget. Ita enim Auguſtinus loquitur.

Patres igitur cum Scriptura & ex Scriptura, duo conſtituũt loca poſt hanc vitam, regnum ſcilicet Cœlorum & gehennam. Et quædam ſanè Patrum dicta Pontificij ita eludũt, quòd loquantur de tempore poſt reſurrectionem & extremum iudicium, vbi & ipſi concedunt tantùm duo loca eſſe. Sed extant quædam Patrum dicta, quæ manifeſtè teſtantur, ipſis animabus ſeparatis ſeu corpore ſolutis, etiam ante reſurrectionem, duo tantùm loca iuxta Scripturam aſsignari. Auguſtinus enim diſputans contra Pelagianos, conſtituentes pro paruulis qui ſine baptiſmo moriuntur, tertium et mediũ quendam locum inter gehennam & regnum cœlorum, ſumit generale illud axioma, quòd Scriptura tantùm duo loca, animabus ſeparatis poſt hanc vitam tribuat. Ita generaliter loquitur de peccatorum meritis, lib. 1. cap. 28. Nec eſt vllus vlli medius locus, vt poſſet eſſe niſi cum Diabolo, qui non eſt cum Chriſto. Hinc & ipſe Dominus volens auferre de cordibus malè credentium, iſtam neſcio quàm medietatem, definitiuam protulit ad hæc ora obſtruenda, ſententiam, vbi ait: Qui mecum non eſt, contra me eſt. Et hoc generale axioma Auguſtinus accommodat ad paruulos, qui ſine baptiſmo moriuntur. Quod ſimiliter etiam hy-

Teſtimonia Patrum cõtraria opinionibus purgatorij. I. De locis defunctorũ poſt hanc vitam.

Auguſtin.

pognoſticon lib. 5. facit. Primum inquit locum fides Catholicorũ diuina autoritate regnum credit eſſe cœlorum, ſecundum gehennam, tertium penitus ignoramus, imò nec eſſe in Scripturis ſanctis inueniemus. Et hoc generale axioma, accommodat ad diſputationem de infantibus non baptiſatis. At de animabus ſeparatis, ante reſurrectionem carnis, manifeſtiſsimè loquitur de Ciuit. Dei lib. 13. cap. 8. In requie ſunt animæ piorũ à corpore ſeparatæ, impiorum autem pœnas luunt, donec iſtarũ ad æternam vitã, illarum verò ad æternã mortem, quæ ſecunda dicitur, corpora reuiuiſcant. In varijs quæſtionibus quæ Athanaſij titulo feruntur, q. 19. Animæ à nobis profectæ, vbi aut quomodo ſint, aliena & horribilis quæſtio eſt, & hominibus abſcondita, non enim permiſit Deus redire quenquã inde, qui annunciaret, tamen ex Scripturis diſcimus, quod peccatorum animæ inferius omni terra & mari exiſtunt, vbi non eſt videre neq; lumen neq; vitam hominum. Animæ aũt iuſtorum poſt Chriſti aduentum & mortẽ, in Paradiſo ſunt: Non enim propter ſolam latronis animã, Chriſtus Deus noſter paradiſum aperuit, ſed etiã ob reliquas omnes ſanctorũ animas &c. Et in præcedentib. cũ hiſtoriã purgatorij cõtexeremus, plura teſtimonia veterũ annotauimus, quod duos tantum defunctorum ordines faciant, quodq; iuſtorum animæ ſtatim poſt mortẽ, veniant ad requiẽ & refrigerium. Ita Hieron. in Epita-

Athanaſius.

Hieronym.

Epitaphio Paulæ: Quicquid ad Dominum reuertitur, in familiæ numero cõputatur, illius amiſſio cœleſtis domus habitatio eſt, quæ quam diu in corpore fuit, peregrinata eſt à Domino, queſta, heu mihi quia peregrinatio mea prolongata eſt &c. Idem ſuper obitu Bleſillæ ad Paulam: Poſtquam anima ſarcina carnis abiecta, ad ſuum reuolauit autorẽ, & in antiquam poſſeßionem diu peregrinata cõſcendit. Itẽ, lugeatur mortuus, ſed ille quem gehenna ſuſcipit, nos quorum exitum Angelorum turba comitatur, quibus obuiam Chriſtus occurrit, grauemur magis ſi diutius in tabernaculo illo mortis habitemus. Idẽ in Epitaphio Luciniј, nõ mors ſed dormitio & ſomnus appellatur. Et hoc pulchre explicat Chryſoſtomus Chryſoſto. *Sermo. 17. ad Hebr. Illa reuera mors eſt, quando is qui moritur, nõ permittitur ad vitam tranſire, ſed poſt mortẽ viuere, & quidem* ζωὴν βελτίονα *vitam meliorem,* ὐ θάνατος, τοῦτό ἐστιν, ἀλλὰ κοίμησις, *nõ mors eſt illa ſed dormitio: Similia extant in Epitaphiјs Baſiliј & Nazianzeni.*

Conſtanter etiam docent Patres cum Scriptura: In hac tantùm vita locum eſſe pœnitentiæ & reconciliationis cum Deo, poſt hanc vitam verò vnumquemq́; iudicari ſecundum ea, quæ geſſit in corpore, vt Iuſtinus in Tryphone dicit: Sententiã doctrinæ Chriſti eſſe ἐν οἷς ἂν ὑμᾶς καταλάβω, ἐν τούτοις καὶ κρινῶ, *in quib. vos deprehẽdero, in illis & iudicabo. Quã ſententiã Cypr. ſermone de* Cyprianus.

In hac tantũ vita locus eſt pœnitentiæ & remiſſionis peccatorum.

Iuſtinus.

morta-

mortalitate ita reddidit: Qualem te inuenit Deus. cum de hoc mundo te euocat & accerſit, talem pariter & iudicat. Idem contra Demetrianum: Reſpicite dum tempus eſt ad æternam ſalutem, ſecuritati & vitæ dum licet prouidere, hortamur dum adhuc aliquid de ſæculo ſupereſt, Deo ſatisfacere. Non celamus beneficia diuina pro odijs veſtris, ſalutis iter vobis demonſtramus. Quando iſtinc exceſſum fuerit, nullus iam locus pœnitentiæ eſt, nullus ſatisfactionis effectus. Hic vita aut amittitur aut tenetur, hic ſaluti æternæ, cultu Dei & fructu fidei prouidetur. Nec quisq; aut peccatis retardetur aut annis, quo minus veniat ad conſequendam ſalutem. In iſto adhuc mundo manenti, nulla pœnitentia ſera eſt, patet ad indulgentiam aditus, et quærentib. atq; intelligentibus veritatem facilis acceſſus eſt. Tu ſub ipſo licet exitu, & vitæ temporalis occaſu, pro delictis roges Deum, confeſſionem & fidem eius agnitionis implores, venia confitenti datur, & credenti indulgentia ſalutaris, de diuina pietate conceditur, & ad immortalitatem ſub ipſa morte tranſitur. Hanc gratiam Chriſtus impartit, redimendo credentẽ precio ſanguinis ſui, &c. Talem certè Pontificij ſimpliciter in purgatorium detruderent, ob non perſolutam pro peccatis ſatisfactionem. Sed Cyprianus dicit: Hanc gratiam eſſe redemptionis per ſanguinem Chriſti.

Ambroſius. Ambroſius de bono mortis cap. 2. Dauid ideò

tanq̃ peregrinus, ad illam Sanctorum communem omniũ patriam feſtinabat, petens pro huius commorationis inquinamento, remitti ſibi peccata, priusq̃ diſcederet de vita. Qui enim hic non acceperit remiſsionem peccatorum, illic non erit: Non erit autem, quia ad vitam æternam non poterit peruenire, quia vita æterna remiſsio peccatorum eſt, Ideoq; dicit: Remitte mihi vt refrigerer priusq̃ eam, & amplius non ero. Hieronymus in 6. cap. ad Galatas ſuper illa verba, vnuſquisq; onus ſuum portabit, inquit: In hac vita nos ſuſtentemus, & in præſenti ſæculo alterutrum auxilio ſimus. Et mox: Per hanc Apoſtoli ſententiam docemur, dum in præſenti ſæculo ſumus, ſiue orationibus ſiue conſilijs inuicem poſſe adiuuari, cum autem ad tribunal Chriſti venerimus, non Iob, non Daniel, non Noe, rogare poſſe pro quoquam, ſed vnumquemq; portare ſuum onus. Ibidem: Tempus ſementis tempus præſens eſt, & vita quam currimus. In hac licet nobis quod volumus ſeminare, cum iſta vita tranſierit, operandi tempus aufertur. Idem in 9. Eccleſ. repetit Solomon, donec viuunt homines, eos poſſe fieri iuſtos, poſt mortem verò nullam boni operis occaſionem dari. Item, Mortui nihil valent ad id adijcere, quòd ſemel ſecum tulerunt de vita, nec iuſtè quippe poſſunt agere, nec peccare, nec virtutes adijcere, nec vitia. Et in 11. cap. Mortis tempeſtate ſubuerſis, quaſi lignum, vbicunq; ceciderit, ibi Hieronym.

iugiter

iugiter manebis, ſiue te rigidum & trucem, ſiue clementem & miſericordem, vltimum inuenerit tempus. Idem in Pſal. 106. Dum eſtis in hoc ſæculo, hortor vos agere pœnitentiam. Confitemini ergò Domino, quoniam in iſto tantùm ſæculo miſericors eſt. Hîc miſereri poteſt pœnitentis, quia illic iudex eſt non miſericors, hîc miſericors, illic iudex eſt. Idem in Pſal. 65. Ignoſce mihi vt refrigerer priusq̃ abeam, & vltra non ſubſiſtam. Qui enim dum in hoc viuit corpore, veniam peccatorum non fuerit conſecutus, & ſic de vita exceſſerit, Deo perit & eſſe deſiſtit, licet ſibi ſubſiſtat in pœnis.

Iuſtinus. *Iuſtinus quæſt. 75. Poſt animæ à corpore exceſſum, ſtatim fit bonorum & malorum diſtinctio. Ducuntur enim ad loca quæ eis digna ſunt ab Angelis, bonorum quidẽ in Paradiſum: Improborũ verò ad inferorum loca, vbi cuſtodiuntur vſq; ad reſurrectionẽ.*

Auguſtinus. *In libello qui Auguſtino aſcribitur de vanitate ſæculi: Scitote quia cum anima à corpore auellitur, ſtatim aut in Paradiſo pro meritis bonis collocatur, aut certè pro peccatis in inferni tartara præcipitatur. Eligite modo quod vultis, & hoc iam in vita veſtra diſponite, aut perpetualiter gaudere cum Sanctis, aut ſine fine cruciari cum impijs.*

Auguſt. de fide ad Petrũ, cap. 3. Tempus acquirendi vitam æternam, in iſta tantùm vita Deus hominib. dedit, vbi voluit pœnitentiã etiam eſſe fru-

fructuoſam, quod qui in hac vita nõ fecerit, habebit quidẽ pœnitentiam in futuro ſæculo de malis ſuis, ſed indulgentiã in cõſpectu Dei nõ inueniet. Idem Epiſt. 54. Poſt hanc vitam quiſq; id habebit, quod in hac ſibimet conquiſierit. Serm. 66. In hoc ſæculo pœnitentiam facientib. miſericordia Dei ſubuenit: In futuro aũt pœnitentia non proficit, ſed rationẽ noſtrorum operum reddituri ſumus. Lib. 2. quæſt. Euan. ca. 38. Quòd apud Lucã Abraham diuiti dicit, ad ea loca, in quib. torquentur impij, iuſtos etiamſi velint nõ poſſe tranſire, quid aliud ſignificat, niſi poſt hanc vitã ita receptis in carcere, vt inde non exeant donec reddant nouiſſimum quadrantem, propter incõmutabilitatem diuinæ ſententiæ, nullum auxilium miſericordiæ poſſe præberi à iuſtis, etiamſi velint præbere? quod admonet ſcilicet, vt in hac vita homines ſubueniãt quib. poſſunt, ne poſtea etiãſi optimè recepti fuerint, eis, quos diligũt, opitulari nõ valeãt.

Chryſoſt. Homil. 55. in Iohan. *Donec dies eſt, dum licet hominib. in me credere, dum hæc durat vita, laborandum eſt, venit nox, hoc eſt, futurum tempus, quando nemo operari poteſt. Noctẽ enim futurũ tempus appellat, quando peccatores nihil operari poterunt.* Ita & Orig. in Pſal. 35. *dictum illud Ioh. 9. exponit de illo tempore, quod erit poſt hoc ſeculum. tũc dicit noctẽ illam futuram, cum iam nemo poteſt operari aliquid, ſed vnuſquiſq; tunc paſcitur ex operib. ſuis, quæ hic poſitus operatus eſt.* Chryſoſt. Origenes.

Chry-

Chryſoſt. de Lazaro concione 2. Omnia hîc diſſolue, vt citra moleſtiam illud videas tribunal, Donec hîc fuerimus, ſpes habemus præclaras, ſimul ac verò diſceſſerimus illuc, non eſt poſtea in nobis ſitum pœnitere, neq; cõmiſſa diluere. Idem Homilia 22. ad populum Antiochenum: Poſt finem vitæ nec meritorum ſunt occaſiones, ſicut nec athletis poſt tranſacta certamina, coronas adipiſcendi. Idem alibi: Neq; enim qui in præſenti vita peccata non abluerit, poſtea conſolationem aliquam inuenturus eſt. Item: Neq; putemus nobis cum illuc venerimus, miſericordiam tribuendam eſſe, qui non agimus vt veniam mereamur accipere, etſi Abraham pro nobis roget, etſi Noe, etſi Iob, etſi Daniel. Dum igitur tempus eſt in manibus, plurimam apud Deum fiduciam nobis præparemus.

De deprauationib. Papiſticis, quibus hęc Patrum dicta eludunt.

Hæc Patrum dicta Pontificij ita eludũt, quòd propriæ pœnitentiæ & proprijs meritis poſt hanc vitam non ſit locus, interim tamen viuentium operibus, meritis, ſatisfactionibus & ſuffragijs, mortuos in altera vita poſſe iuuari. Sed quæ Scriptura hoc dicit? Imò quæ Scriptura non contradicit? quando docet iuſtum ſua fide victurum, iuſtitiam iuſti ſuper ipſum futuram: De alieno oleo nihil poſſe communicari. Dicunt igitur ſed ſine Scriptura, quia Deus videat, quòd animæ in purgatorio grauiter puniantur, quodq; tempus iam præterierit, vt ſe iuuare non poßint, ideò ipſum viuo-

viuorum ſuffragia, tanq̃ ſatisfactiones & propiciationes pro mortuis acceptare. Sed quare non potiùs Chriſti ſatisfactionem & propiciationem pro ipſis acceptat, ſi omnino poſt hanc vitam recõciliatio fieri poteſt? Aut ſi in altero ſæculo, animæ defunctorũ aliorum orationibus & ſuffragijs poſſunt iuuari & expiari, rectiùs certè & efficaciùs illud fieret, per animas ſanctorũ qui ſunt in Paradiſo. Sed hoc Abraham diſertè negat. Lu. 16. Ita Scholaſtici obijciũt ſibi ex Patrib. quòd mortui in altero ſæculo non ſint in ſtatu merendi. Reſpondent aũt: Eſſe tamen ipſos in ſtatu ſoluendi quod debent, & ideò quamuis ab alijs non poßint iuuari in merito, poſſe tamen iuuari in ſolutione: Chriſti ergò ſolutiò, pro nobis quantùm audio nõ ſufficit, ſed ſolutio debiti noſtri vbiuis potiùs, q̃ apud Chriſtũ quærenda docetur. Atqui Scriptura docet: Si debita propter Chriſtum in hac vita non fuerint remiſſa, tũc vnumquenq; ſuum onus portaturum. Gal. 6. Filius enim nõ portabit iniquitatem patris, ſed anima quæ peccauerit, ipſa luet. Iuſtitia iuſti ſuper eum erit, et impietas impij ſuper ipſum. Ezech. 18. Et vnuſquiſq; noſtrum pro ſe rationem reddet Deo Rom. 14. Scholaſtici.

Perſpicuè itaq; oſtendimus, opiniones Pontificij purgatorij, & Scripturæ, et Catholicis antiquitatis ſententijs repugnare. Quòd ſi Pontificij obiecerint: Veteres aliquando in alijs locis aliter ſenſiſſe & locutos eſſe, non negò hoc, ſed ſemper

videndum eſt, quæ Patrum ſententiæ Scripturæ Canonicæ ſint conſentaneæ, Quando verò, vt in hiſce diſputationibus, & Scripturæ & ſibi ipſis repugnant & contradicunt Patres, manifeſtum eſt, quanta hâc in re complectente animarum ſalutem, ipſorum debeat eſſe autoritas in Eccleſia, quæ non debet audire: Hæc dicit ille vel ille, ſed HÆC DICIT DOMINVS.

ARGVMENTA PONTIFICIORVM, QVIBVS PVRGATORIVM SVVM STABILIRE conantur, explicata & refutata.

SICVT *nullum vnquam falſum dogma in Eccleſia ſparſum fuit, quòd non ſpecie aliqua plauſibili propoſitum fuit. Veſtimenta enim ouium, ſpecies ſunt ſimulatæ religionis, inquit Chryſoſtomus: Imò quo magis languida & ruinoſa cauſa eſt, eò pluribus argumentis, vndecunque & quomodocunque conquiſitis, tanquam coloribus quibus incruſtetur, & quaſi medicamentis, quibus obligetur, indiget. Nam* ἐυώνυμον ἐς δίκην τρία ἔπεα διαρκέσῃ, *inquit Pindarus. Ita ad ſtabiliendum purgatorium, varia et valdè multa argumenta congerunt Pontificij. In Rhetorum enim ſcholis didicerunt, argumenta*

Chryſoſto.

quæ

quæ per ſe imbecillia ſunt, mutuo auxilio fulciẽda eſſe, vt ſi non poßint valere, quia magna ſunt, valeant quia multa ſunt. In tres verò claſſes ſeu ordines, multitudo & varietas illa argumentorum, commodioris explicationis gratia, diſtribui poteſt. Præcipua enim quæ habent argumenta, ex ſpectris mortuorum, ex eorum viſionib. & reuelationibus ſumpta ſunt. Secundo, ex Patrũ traditionib. ſeu ſententijs, & ex longa conſuetudine ac obſeruatione, multa ad purgatoriũ ſuum conducũt argumenta. Tertiò, poſtq̃ ex ſpectris mortuorum, & ex humanis conſuetudinib. purgatorium conſtruxerunt, tunc demum ex Scriptura quædam loca conquirunt, vt vel ſpeciem ſaltẽ & prætextũ aliquem, ex verbo Dei purgatoriũ habeat. De ſingulis igitur breuiter quædã annotabimus, pleraq; enim in præcedentib. explicata ſunt.

Genera argumentorũ quibus purgatoriũ defenditur.

I. Ex viſionibus.

II. Ex traditionib. & conſuetudinibus.

III. Ex Scriptura.

Certum eſt Pontificios nõ ex Patribus, multo minùs verò ex Scriptura, ſed ex ſpectris mortuorum, ex viſionibus et reuelationibus aſſeuerationem illam habere, quòd certò ſit locus aliquis punitorius fidelium poſt hanc vitam, vbi ſit, qualis ignis ibi ſit, quæ pœnæ, quanta duratio purgationis, quomodo animæ per ſuffragia & ſatisfactiones viuorũ inde liberentur, & ex quibus viſionib. ac reuelationibus illa extructa ſint, ſupra oſtendimus. Iã quæſtio eſt, quantùm Pythonica illa Topica, in Eccleſia valeat, hoc eſt, an ex mortuorũ ſpectris, viſionib. & reuelationib. citra & contra

Primũ genus argumẽtorũ ex ſpectris mortuorũ, viſionibus & reuelationib.

Scripturam, dogmata facienda, & noui articuli ſidei recipiendi ſint. Et pleraſq; ſanè tales fabellas, veris narrationibus Luciani non diſsimiles, à Monachis confictas eſſe non eſt dubium, ſicut de Cyrilli Epiſtola conſtat. Sed fingamus illa ſicut à Monachis deſcribuntur ita facta eſſe: Scriptura certè expreſſè cõſequentiam quam Pontificij inde texunt, negat, imò prohibet et dãnat. Leu. 20. & Deut. 18. Non inueniatur in te qui Pythones conſulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Abominatur enim Dominus quicunq; iſta facit. Eſa. 8. Quòd ſi dixerint: Quærite à Pythonibus & diuinis, Nunquid non populus à Deo ſuo requiret? Num pro viuis ad mortuos? Ad legem magis & ad teſtimonium, quòd ſi non dixerint iuxta verbũ hoc, non erit eis matutina lux. Cũq; hæc ſententia ſit manifeſtiſsima, Pontificios tamen non pudet eam deprauare, & ad purgatoriũ ſuũ detorquere. Ingolſtadienſes enim in publica diſputatione inter argumẽta pro purgatorio hãc Iſaiæ ſententiam, ſed manifeſto crimine falſi, ita citant: Nunquid non populus à Deo ſuo requiret viſionem pro viuis & mortuis. Itẽ Lu. 16. Rogante Epulone vt anima Lazari mitteretur in domũ patris ipſius, Abraham reſpondet: Habent Moſen & Prophetas, audiant illos. Cumq; diues exciperet: Non pater Abraham, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiã agent. Abraham concludit: Si Moſen & Prophetas non audiunt, neq; ſi

Scriptura de mortuorum reſponſis.

quis ex mortuis reſurrexerit, credent, 1. Ioh. 4. Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus an ex Deo ſint, quoniam multi Pſeudoprophetæ exierunt in mundum. Galat. 1. Si vel Angelus de cælo Euāgelizauerit vobis præter id, quòd Euangelizauimus vobis, anathema ſit.

Ita Auguſtinus de vnitate Eccleſiæ cap. 16. Non dicant, ideò verum eſt, quia ille uel illa tale viſum, vel vigilans vidit vel dormiens ſomniauit. Remoueantur iſta uel figmenta mendacium hominum, uel portenta fallacium ſpirituum. De viſis fallacibus legant, quia Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis. Audiãt quæ pagani narrant de Dijs ſuis, mirabiliter vel facta vel viſa, & tamen Dij Gentiũ Dæmonia. Et in præcedenbus: Eccleſiam ſuam ſi poſſunt demonſtrent, non in ſermonibus & rumoribus Afrorum, nō in concilijs Epiſcoporum ſuorum, nō in literis quorumlibet diſputatorum, non in ſignis et prodigijs fallacibus, quia etiam contra iſta verbo Domini præparati & cauti redditi ſumus (ſcilicet Deut. 13. Matt. 24. 2. Theſſal. 2.) ſed demonſtrent in Canonicis Sanctorum librorum autoritatibus. Auguſtin.

Athanaſius quæſt. 11. quærit, quare Deus non permiſerit animas defunctorum redire, & enarrare quis ſtatus apud inferos, & qualis ibi neceſſitas. Reſpondet aũt: Multi inde errores orirẽtur, Dæmones enim formas humanas induere poſſent, & dicere à mortuis ſe reſurrexiſſe, & inde mul- Athanaſius.

tas res ementitas, & falſa dogmata de ijs, quæ ibi fiunt ſpargere, idq; ad ſeducendum nos & perdendum: Videt Lector in illa reſponſione, impoſturas Papiſticas viuis coloribus depictas eſſe.

Chryſoſto. *Chryſoſtomus Homilia 29. in Matth. diſputãs contra illos qui fingebant, defunctorum animas Dæmones fieri, refutationem ſumit ex generali axiomate, Clamant: Anima talis ego ſum: Verùm hæc oratio à fraude & deceptione Diabolica eſt, vetularum hæc verba, imò deſipientium ducenda ſunt, & puerorum ludibria. Nec enim poteſt anima à corpore ſeparata, apud nos hîc errare. Item multis è locis Scripturæ comprobari poteſt, nõ errare hîc poſt mortem hominum animas, nec iuſtorum nec peccatorum. Idem concione 4. de Lazaro: Si nouiſſet Deus, quòd mortui excitati viuentibus eſſent profuturi, nequaquam omiſiſſet. Adhæc ſi aſſiduè eſſent excitandi mortui, nobiſq; quæ illic geruntur, renũciaturi, Diabolus facilè peruerſa dogmata inuexiſſet. Potuiſſet enim frequenter oſtendere ſimulachra, & per illa quæcunq; vellet perſuadere deluſis. Item: Innumerabiles ſceleratus ille Dæmon dolos texuiſſet, multamq; fraudem in vitam hominum induxiſſet. Eoq; Deus occluſit fores, nec permittit aliquem defunctorum huc reuerſum narrare, quid illic fiat, ne ille accepta occaſione technas ſuas omnes inuehat. Item, Deus Diabolo præcluſit viam ad has inſidias, nobiſq; parcens non permiſit, vt quiſquam vnq̃ illinc huc reuerſus, de ijs,*

quæ

quæ ibi ſunt, narraret viuentibus hominibus, docens nos, vt Scripturis potiùs credendum exiſtimemus, quam cæteris omnibus.

Gerſon de examine doctrinarum citat Gloſſam ſuper illud: Apparuit Moſes & Helias cùm ipſo: Suſpecta eſt omnis reuelatio, quam non confirmat Lex & Prophetæ cum Euangelio. Gerſon.

Hæc Scripturæ teſtimonia, & antiquitatis ſententiæ fundamentum purgatorij Pontificij, quod in mortuorum viſionibus & reuelationibus conſiſtit, ſimpliciter proſternunt & euertunt.

Quòd enim de Samuele per Pythoniſſam excitato 1. Reg. 28. ſcriptum eſt, non confirmat Deum velle veritatem quæri à mortuis, vel mortuos apparere, & homines docere. Saul enim expreſsè fatetur: Dominus receſſit à me, nec vltra reſpondet mihi, nec per Prophetas, nec per ſomnia, ideò ad Diabolum per mortuorum ſpectra reſpondentem ſe conuertit. Cumq́ contra expreſſam prohibitionem diuinā Saul Pythoniſſam conſulat, quis dixerit, ſanctam Samuelis animam, impio Sauli contra Dei mandatum obſequi? Et ſi verus fuiſſet Samuel ſequeretur, iuſtorū animas non in manu Domini, ſed in poteſtate Diaboli eſſe, & ne in Abrahæ quidem ſinu à magicis artibus tutas eſſe. Accedit quod Samuel ante illud tempus, plus minùs biennio mortuus fuerat, corpus itaq́ ipſius in terram reuerſum fuerat: Nec Diabolus ex terra poteſt corpora reſuſcitare, quod ſolius Dei eſt. De Samuele per Pythoniſſam excitato.

Auguſtinus. *Rectè igitur Hebræi & Auguſtinus ſentiunt, ſpectrum Diabolicum fuiſſe, Dæmone ſimulachrum Samuelis effingente. Quòd & illa verba oſtendũt cum inquit: Cras mecum eris. Saul enim qui ex deſperatione ſeipſum interfecit, non collectus eſt ad populum electorum, nec delatus in ſinũ Abrahæ, vbi Samuelis anima fuit. Quis igitur perſonatus ille Samuel à Pythoniſſa excitatus fuerit, nõ obſcurum eſt. Quòd verò ex circumſtantijs futura prædicit hoc Diabolo familiare eſt, ſicut et illud, quod prætextu nominis & verbi diuini abutitur. Quòd verò Syracides cap. 46. videtur vero Samueli hæc tribuere, nihil probat, liber enim eſt Apocryphus. Moſes quidem & Elias apparuerunt in clarificatione Chriſti, Luc. 9. Sed ſpecialis hæc viſio fuit, & peculiaris diſpenſatio Dei, vnde nequaquam regula generalis facienda eſt. Ideò enim Eliam igneo curru abſtulerat, & Moſen Deus ipſe ſepeliuit, ita, vt ſepulchrum eius nemo cognouerit, ſignificans ſe ipſorum corporibus & ſpiritibus, ad peculiarem aliquando diſpenſationem vſurum. Nec noui aliquid duo illi, extra aut præter Scripturam attulerunt, ſed locuti ſunt de exceſſu Chriſti complendo in Ieruſalem. Et duos illos ideò Deus ad peculiarem illam diſpenſationem ſumpſit, vt oſtenderet, veritatem omnem ex Lege & Prophetis, & ex doctrina Chriſti petendam eſſe. Illa igitur viſio prorſus nihil patrocinatur Pontificijs ſpectris,*

pur-

purgatorium citra & contra Scripturam extruentibus.

Secundò, Argumenta, quæ pro ſtabiliendo purgatorio. ex Patrum quibuſdam ſententÿs, & ex conſuetudine Eccleſiæ orandi pro mortuis, à Pontificÿs formantur, ſuprà in hiſtoria purgatorÿ commemorata ſunt, & monſtrati fontes explicationum, quarum hæc ſumma eſt. I. Patrum opiniones & diſputationes, ſine expreſſa & manifeſta Scripturæ Canonicæ authoritate, non faciunt articulos fidei, ſicut in prima parte huius examinis, multis ipſorum patrum ſententÿs oſtenſum eſt, quarũ quædam etiam recitantur, diſtinct. 9. Et ad argumenta de conſuetudine, reſpondet Gratianus diſtinct. 8. Chriſtus non dixit, ego ſum conſuetudo, ſed ego ſum veritas. Quælibet igitur cõſuetudo quãtumuis vetuſta & vulgata, veritati omnino eſt poſtponenda, cùmq́; Chriſtus veritas ſit, magis veritatem, quàm conſuetudinẽ ſequi debemus. Conſuetudinem enim ratio & veritas ſemper excludunt. Et conſuetudo ſine veritate vetuſtas erroris eſt. Non igitur hominum conſuetudinem ſequi oportet, ſed Dei veritatem. Et quæ præterea aliæ ſententiæ, diſt. 8. extant. II. Oſtendimus ſuprà, quoſdam veterum, ex Apocryphis fabulis, cœpiſſe ad purgatorium alludere. III. Origenes ſuum peculiare purgatorium excogitauit, cuius ſententias alicubi Ambroſius & Hieronymus transſcripſerũt,

Secundum genus argumentorum, quæ texuntur ex dictis patrum, & conſuetudine orandi pro mortuis

ſicut oſtendimus. Sed Origenicum illud purgatorium in quinta ſynodo publicè damnatum eſt. Et tamen illas ſententias Pontificij pro ſuo purgatorio allegare nō verentur. IIII. *Auguſtinus cœpit quidem de alio purgatorio diſputare, nihil autem vel affirmauit, vel aſſeuerâuit, ſed vt opinionem dubiam & incertam in medio reliquit.* V. *Veteres longè alio ſenſu & fine pro mortuis orârunt, quàm Pontificij, ſicut monſtrauimus.* VI. *Græca Eccleſia commentum de igne purgatorij nunquam recepit.* VII. *Præcipua fundamenta, quæ Pontificij purgatorio ſuo præſtruunt à patribus diſertè reijciuntur.* VIII. *Quæ Monachi in purgatorio ſuo ex ſpectris mortuorum effinxerunt, vetuſtioribus ignota ſunt. Hæc omnia in præcedentibus liquidò ſunt explicata & demonſtrata, vt ſuperuacuum eſſet ea hoc loco repetere. Inde verò manifeſtum eſt, pontificium purgatorium ex vetuſtioribus patribus probari nequaquam poſſe.*

DE SCRIPTVRAE SENTENTIIS, QVÆ À PONTIFICIIS AD STABILIENdum purgatorium detorquentur.

ANTEA *aliquoties diximus, Pontificios opinionem purgatorij ad Scripturam adferre, nõ inde referre, ſed cogere hoc videri in Scriptura dictum, quod ante lectionem præſumpſerunt credendum, vt Hilarij verbis vtar. Perionius dicit, ſed ſolum illum locum, qui extat in Apocrypho libro Machabæorum, depromere poſſe ex Scripturis diuinis, qui apertè doceat preces & ſacrificia prodeſſe mortuis. Roffenſis diſertè ponit hæc verba. Tametſi ex Scripturis non poßit probari purgatorium, veritas eius nihilominus Chriſtianis cunctis credenda eſt. Et poſtea addit. Quanquam fortaßis vnam aliquam Scripturam, quæ proteruientem adigat, vti rem, velit, nolit, confiteatur, in promptu nõ ſit adducere, poteſt eſſe nihilominus illic aliqua, tametſi diligentißimos hactenus inquiſitores ipſa latuerit. Petrus à Soto inquit, licet in Scriptura ſacra nihil perſpicuè de purgatorio tradatur, tamen multa credenda eſſe, quæ ſcripta non ſunt, ideo*

Pontificij fatentur purg. ex Scriptura probari non poſſe.

Perionius.

Roffenſis.

Pet. à Soto.

ideo in quibuſdam locis Scripturæ purgatorium non quidem demonſtrari, ſed inſinuari. Hæ confeßiones aduerſariorum ideo diligenter ſunt notandæ. Oſtendunt enim, ipſos ſine Scriptura purgatorium credere. Quòd verò multas ſolent Scripturæ ſententias pro purgatorio allegare illud pro forma tantùm, quòd aiunt, ab ipſis fieri. Operæprecium autem eſt cōſiderare, quam alienæ, peregrinæ, ineptæ, & frigidæ ſint probationes. Nam iuxta verſiculum:

Cauſa patrocinio non bona, peior erit.

Origen. argumentum. *Origenes igitur & poſt ipſum Pontificij, vbicunque in Scriptura inueniunt metaphoras plumbi, argenti, ignis, purificationis, lebetum, conflatorij, &c. Inde ſtatim per allegoriam purgatorium extruunt, ſicut de Origenis ſententijs ſuprà quædam annotauimus, ſed regula certa &* Regula Hieronymi. *Catholica eſt, quam Hieronymus ita tradit. Ex locis Scripturæ obſcuris dubijs, Aenigmaticis & allegoricis, non poſſe conſtitui dogmata. In illis enim, quæ in Scripturis apertè poſita ſunt, inueniuntur illa omnia, quæ cōtinent fidem moresque* Auguſtinus. *viuendi, inquit Auguſtinus: Idem contra Petiliani literas cap. 5. inquit. Illa interim ſeponenda ſunt, quæ obſcurè ſunt poſita, & figurarum velaminibus inuoluta, deligamus aperta & manifeſta, quæ ſi in ſacris Scripturis non inuenirentur, nullo modo eſſet, vnde illuſtrarentur obſcura. Et cap. 16. inquit, proferte aliquid, quod non*

non egeat interprete, non quod alium ſenſum præbere poteſt.

Vſitatiſſimum Monachis poſt Origenem fuit illud teſtimonium ex Pſalm. 66. Tranſiuimus per aquam & ignem, & eduxiſti nos in refrigerium. Addunt autem ſententiam. Iob. 24. Ad nimium calorem tranſeunt ab aquis niuium. Hinc fingunt in purgatorio eſſe, & ignem & aquam, & animas ex igne feruentiſſimo proijci in aquam gelidiſſimam, & econtra. Sunt verò, qui exiſtimant imprudenter feciſſe eos, qui igni purgatorij aquã, licet per interſtitium, adiunxerunt. Putant enim interſtitium illud ab igne progreſſu temporis exuſtum & deſtructum iam eſſe, & aquas illas quaſi diluuio quodam in purgatorium effuſas ignẽ ibi iam fermè extinxiſſe. Sed Iob hoc tantùm dicit in ſua lingua, ſicut calor & terra torrida abſumit aquas niuales, ita infernum eos, qui peccauerunt. Dauid verò loquitur non de futuris cruciatibus purgatorij, ſed de afflictionibus & liberationibus præteritis, pro quibus gratias agit, ſicut in contextu Pſalmi manifeſtiſſimum eſt. Et hoc ad ſpem liberationis ex calamitatibus, vel præſentibus, vel futuris in hac vita rectè accommodatur. Vſitata enim in tota ſacra Scriptura eſt metaphora aquæ & ignis pro tribulationibus in hac vita. Auguſtinus in eo loco per ignẽ intelligit infœlicitates in hoc mundo, per aquã res proſperas, & nullibi in hac

Argumentũ Monachorum poſt Origenem.

Aqua & ignis metaphoricè ſignificãt tribulationes huius vitæ.

hac vita verum eſſe refrigerium, ſed tantùm in altero ſæculo.

Eccij argumentum. *Eccius ad purgatorium ineptiſsimè torſit illud Eccleſ. 4. De carcere cathenisq́ interdum quis egreditur ad regnum, &c. Sed Solomon vices & fluctus rerũ, in vanitate huius ſæculi conſideranda, proponit, quòd qui rex eſt, aliquando ex throno deijcitur, & ex ſeruo & captiuo ſæpe fit rex, ſicut Ioſepho contigit. Egregia verò hæc eſt purgatorij probatio.*

Stapulenſis argumentum. *Stapulenſis ad ſtabiliendum purgatorium torquet locum Zacha. 9. In ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua. Si enim vincti ſunt, & in lacu, & tamen emittuntur inde, quod in inferno non fit. Ergo de purgatorio exiſtimat intelligendum eſſe. Sed Spiritus ſanctus Matth. 21. locum illum explicat de primo aduentu Chriſti, & de redemptione, quæ fit per ſanguinem Chriſti, de qua Paulus ex Oſea concionatur. 1. Cor. 15. Rom. 3. Epheſ. 1.*

Hieronymus. *Col. 1. Et Hieronymus lacum illum interpretatur de inferno, vbi nulla eſt miſericordia, qui cum nobis omnibus præparatus eſſet, merito ſanguinis Chriſti ex eo redempti ſumus. Quidam de limbo patrum locum illum exponere conati fuerunt, ſed de purgatorio ex veteribus nemo illum intellexit. Nec poteſt cum purgatorio Pontificiorũ cõuenire, aliàs enim non proprijs ſatisfactionibus, nec aliorum ſuffragijs, ſed ſolius*

Chriſti

Chriſti ſanguine animæ ex purgatorio liberarentur.

Recens Martinus quidam Eiſingreinius conatus fuit oſtentare ſe, vltra omnes, purgatoriũ poſſe ex veteri teſtamento probare. Audiamus igitur quodnam palmarium nouus ille logodædalus inuenerit. Dicit Mich. 7. extare manifeſtam purgatorij probationem in his verbis: Ne læteris inimica mea ſuper me, quia cecidi, reſurgam, cùm ſedero in tenebris, Dominus lux mea eſt. Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei, donec cauſam meam iudicet, &c. Sed Hieronymus dicit id, quod contextus ipſe oſtendit, iuxta literam eſſe querelam τῆς Hieruſalem contra Babylonem, & cæteras Gentes. Per anagogen verò illud (cecidi, reſurgam) poſſe intelligi de conuerſione, iuxta dictum, nolo mortem peccatoris, &c. Reliqua rectè intelligi de afflictionibus huius vitæ. Omnis enim correptio ad præſens non videtur gaudij, vt ſenſus ſit, ſi me deſpicis, quia tormenta ſuſtineo, diſce ab Ezechiele pœnas primum ſanctioribus irrogari. Et addit idem eſſe quod Eſa. inquit cap. 9. habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis. Quem locum Matthæus non de purgatorio in altero ſæculo, ſed de conuerſione & illuminatione peccatorũ in hac vita exponit cap. 4. Et metaphora de tenebris vmbra mortis & luce vſitatiſſima eſt in Scriptura, ſicut Lu. 1. beneficiũ redẽptionis

Mart. Eiſingreinius vnde purgatorium aſtruat

Mich. 7.

Hieronym.

Chriſti

Chriſti hac metaphora deſcribitur, illuceſcere his, qui in tenebris & in vmbra mortis ſedent. Quod ſi ita poteſt purgatorium ſuum probare Eiſingreinius, quiduis ex quouis poteſt facere. Nihil igitur obſtat quò minus purgatorium ſuum dicat creatum eſſe, quando Geneſ. 1. ſcribitur: Et tenebræ erant ſuper faciem abyſſi, & dixit Dominus, fiat lux.

Aliud argumentum Eiſingrini pro purgatorio Pſal. 48. Auguſtinus.

Id in eodem acumine purgatorium inuenit in Pſalm. 48. Deus redimet animam meam de manu inferi, cùm acceperit me. Quem locum Auguſtinus rectè, iuxta vſitatam Scripturæ metaphoram, exponit de laboribus, tribulationibus, preſſuris, & tentationibus in hoc mundo.

Aliud eiuſdem argumentum ex Pſalm. 106.

Acutius verò eſt, quod conductitius ille Rhetor ex Pſalm. 106. probat purgatorium: Clamauerunt ad Dominum cùm tribularentur, & de neceſſitatibus eorum liberauit eos, & eduxit eos de tenebris & vmbra mortis, & vincula eorum dirupit. Manifeſtiſſimum eſt, eſſe gratiarū actionem, pro beneficijs & liberationibus populo Iſrael exhibitis, quæq; quotidie in hac vita mortalibus à Deo exhibentur. Et tamen impudens illa beſtia non veretur purgatorium ſuum inde effingere. Quod ſi illo loco fundati eſſent nerui purgatorij Pontificij, ſimpliciter inciſi eſſent. Dicit enim, nec fuit qui adiuuaret, & peccata mortalia purgatorio poſt hanc vitam eluerentur. Dicit enim exacerbauerunt eloquia Dei, &

con-

conſilium altiſsimi irritauerunt. Ingolſtadienſes addunt hæc argumenta pro purgatorio. Mat. 73. Chriſtus baptiſabit Spiritu ſancto & igni. Actor. 2. quem Deus ſuſcitauit ſolutum doloribus inferni. 1. Reg. 1. Deus deducit ad inferos & reducit. Iob. 4. In inferno protegas me. 1. Cor. 15. Baptiſantur pro mortuis. Afflictiones enim ſignificantur vocabulo Baptiſmi. Luc. 12. Item qui in Scriptura à mortuis excitati leguntur, non ſunt reuocati nec ex Paradiſo, nec ex inferno. Ergo fuerunt in purgatorio. Num verò exiſtimas hominibus iſtis aliquid, non dico conſcientiæ, ſed frontis eſſe, qui nec alia, nec certiora cauſæ ſuæ habent, & tamē pferre audent documēta.

Quidam de purgatorio interpretantur locum Malach. 3. Erit quaſi ignis conflans, & ſedebit conflans, colans, emundans, purgans, &c. Quæ ſententia loquitur de beneficio Chriſti vocantis, illuminantis, conuertentis, purgantis, & emundantis Eccleſiam ſuam per verbum & crucem in hac vita. De primo enim eius aduentu loquitur. Erunt offerentes Domino ſacrificia iuſtitiæ, ſicut Hieronymus & Theodoretus etiam exponunt. Argumentū ex Mala. 3.

Alij vt multitudine allegatorum, cauſam purgatorij, ſi non probent, at ſaltem obruant adducunt hæc dicta, vt quod Iob cap. 19. de ærumnis in hac vita dicit: Miſeremini mei vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Et Eſa. Alia argumenta. Iob. 19. Eſa. 54.

54. *In momento indignationis abſcondi faciem meam à te, & in miſericordia ſempiterna miſertus ſum tui.* Quod de cruce Eccleſia in hac vita dicitur. Leuit. 12. quòd de puerpera ſtatuitur, hoc Pontificij ad purgatorium ſuum detorquent, *Non ingredietur in Sanctuarium, donec impleantur dies purgationis ſuæ.*

Leuit. 12.

Ex nuda hac recitatione ſententiarum, quas ex veteri teſtamento Pontificij pro purgatorio ſuo adducunt, manifeſtum eſt, quale dogma ſit. Nihil enim aliud inductione talium argumentorum efficiunt, quàm quòd rem per ſe incertam argumentando prorſus dubiam faciunt, vt lector verè dicere poßit, incertior iam ſum multò, quàm dudum. Imò dicat potiùs, ſi non alia habetis fundamenta & documenta purgatorij veſtri, prorſus illud non credo. Atque ideo prudentiùs faciunt illi, qui abſque probationibus & teſtimonijs Scripturæ, poſtulant ſimpliciter credi purgatorium fide implicita. Vnus verò locus ex veteri teſtamento, ſpeciem aliquam habet 2. Machab. 12. Sed liber iſte non eſt Canonicus. Et de loco illo prolixam & ſolidam oſtendimus explicationem, in hiſtoria purgatorij.

2. Mach. 12.

Argumenta & confirmationes noui teſtamenti, pro purgatorio Pontificio.

Porrò cùm nouum teſtamentum lux ſit veteris, audiamus qualia, quàm certa, quàm firma & perſpicua, pro purgatorio ſuo, ex nouo teſtamento teſtimonia proferant Pontificij. Peculiari

culiari enim iudicio Dei fieri non dubito, quòd Pontificia Synagoga pro purgatorio ſuo, ex Scriptura corradit, qualiacunque dicta, modo multa ſint, & ea, quomodocunque in purgatorium ſuum pertrahere poßint. Nam eo ipſo ſuo ſe iudicio produnt, quòd dogma purgatorij commentitium & falſum ſit, cùm patroni eius etiam qui doctißimi videri volunt, ex Scriptura nulla, niſi obſcura, allegorica, incerta, aliena, frigida, & inepta teſtimonia proferre poſſint. Veritas enim, certitudo & firmitas dogmatum, ex qualitate teſtimoniorum Scripturæ, quibus probantur, æſtimanda eſt.

Producunt igitur in primis locum Philip. cap. 2. In nome Iheſu omne genu flectetur, cœleſtium, terreſtrium & infernorum ſeu ſubterraneorum. Iam damnati apud inferos non exhibent Chriſto cultum adorationis ſeu pietatis, quin potiùs ipſum extremè oderunt, & blaſphemant. Ergo præter beatos in cœlo ſeu Paradiſo, & præter damnatos in inferno, neceſſe erit ſub terra eſſe tertium quendam locum, vbi animæ quædam laudent & colant Chriſtum, hoc eſt, in purgatorio. Reſpondeo, Expendamus, an locus ille Pauli, certò, perſpicuè & firmiter, reddat & confirmet Pontificiorũ dogma de purgatorio. Ante Bedam et Aquinatem certè non fuerunt certi, an purgatorium eſſet ſub terra, ſupra terram, aut in aere. Nam Primarium argumentũ ex epiſtola ad Phil.2. Reſponſio. Beda. Aquinas.

Gregorius. Alcuinus. *Gregorius animas purgat in thermis, in glacie, in vmbra arborum. Alcuinus collocat purgatorium in aere, inter cœlum & terram. Apud*
Beda. *Bedam poſtea ſpectrum quoddam retulit purgatorium ſub terra eſſe, & confine inferno. Quomodo ergo ex ſubterraneis Pauli probari poterit, vel Gregorij, vel Alcuini purgatorium, quòd non ſub terra, ſed ſupra terram fuit? Et geniculationem Paulus in illo loco intelligit, non tantum cultum pietatis: Sed in genere ſubiectionem omnium ſub ſumma illa poteſtate, quæ Chriſto ſuper omnia data eſt. Exponit enim gloriam, in quam Chriſtus poſt humiliationem exaltatus eſt, vt ſit Dominus & Iudex vniuerſorum. Rom. 14. Non autem piorum ſeu electorum tantum Dominus & Iudex eſt, ſed omnia, quæcunque ſunt, ſiue in cœlo, ſiue in terra, ſiue ſub terra, Chriſto vt Domino ſubiecta ſunt, Pſal. 8. Cuius maieſtatem ſeu gloriam agnoſcere & vereri coguntur, ipſi etiam damnati in inferno, imò Diaboli ipſi. Luc. 8. Omnes enim iudicabit & pios & impios, & ipſos etiam Diabolos. Atque hoc modo geniculationem de ſubiectione & iudicio explicat Paulus Rom. 14. Et quia Eſa cap 45.*

Geniculatio Pauli eſt omnium ſubiectio, data Chriſto.

Abſurditas. *dicit omne genu ipſi flectendum, ſi geniculatio ſimpliciter tantùm de cultu pietatis intelligenda eſſet, ſequeretur, illud ipſos Diabolos & damnatos etiam aliquando facturos. Maniſeſtiſſima verò refutatio eſt, quod Paulus Rom. 14. illam genu-*

nuflexionem diſertè exponit de extremo iudicio, tunc enim manifeſtè oſtendetur omnia Chriſto eſſe ſubiecta. Falsò ergo ad purgatorium detorquetur. Sed excipiunt. Apoc.5. ſcriptum eſſe. Omnem creaturam, quæ in cœlo eſt, & ſuper terram, & ſub terra, & in mari, & quæ in eis ſunt, audiui dicentes, Agno honor, benedictio & gloria & imperium. Reſponſio autem manifeſta eſt, quod pro more Scripturæ per Proſopopœiam, omnes creaturas etiã irrationales, faciat ſuo modo Deum celebrare, ſicut montes, colles, ligna, Dracones, beſtiæ, volucres, ignis, grando, Sol, Luna & ſtellæ dicuntur Deum laudare, Pſal. 148. Et quomodo hoc intelligendum ſit, exponit, cùm inquit: Quia ipſe mandauit & creata ſunt: Præceptum poſuit, quòd non prætereunt, ſed faciunt Verbum eius. Celebratio igitur Dei eſt, quòd creaturæ etiam inanimatæ & irrationales, manent in ſua ſtatione. Atque ita intelligendum eſſe locum in Apocalypſi, inde manifeſtum eſt, quod annumerat etiam creaturas in mari. Etſi maximè vterq; locus de rationali cultu pietatis & celebrationis intelligeretur, quomodo quæſo, inde conſequeretur, ſub terra ſunt, qui colunt & celebrant Deum. Ergo neceſſe eſt ipſos ignibus excruciari, flammis torqueri, & per ſatisfactiones viuorum inde redimi? Cultus certè & celebratio Dei, non definitur flammarum torturis, & alienis, præter

Obiectio ex Apoc.5.

Reſponſio.

Chriſti redemptionem ſatisfactionibus pro peccatis. Si itaq; dogma purgatorij Pontificij non eſt certiùs, quàm ex illis locis probatur, neceſſe eſt fictitium atq; adeo nullum eſſe.

Secundum argumentũ. Apoc.21.

II. Ex loco Apoc. 21. ita extruunt purgatorium: In cœleſtem ciuitatem non intrabit aliquid coinquinatũ: Sed multæ animæ ex hoc ſæculo migrant, non vſq; adeo puræ, vt in cœlum recipi mereantur, neq; adeo immundæ, vt in gehennam ſint conijciendæ. Ergo neceſſe eſt locum medium eſſe, vbi ignibus purgentur, vt poſſint aliquando intrare Paradiſum.

Solutio.

Hæc argumentatio ſimpliciter procedit ex ignorantia iuſtitiæ Euangelij, & ex iudicio rationis de iuſtificatione, quam conſtituunt in propria ſeu inhærente in nobis iuſtitia, puritate & perfectione. Sed Scripura clamat, inter omnes Sanctos neminem in hac vita poſſe dicere. Prouer. 20. Purum eſt cor meum, & mundus ſum à peccato. Et communis omnium Sanctorum in hac vita querela eſt. Eſa. 64. Facti ſumus velut immundum omnes nos, & quaſi pannus menſtruatæ vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ. Ideo Deus dedit nobis Pontificem impollutum, Ebræ. 7. ſanctum ſanctorum, Dan. 9. qui per ſemetipſum fecit purgationem peccatorum noſtrorũ, Ebræ. 1. Sanguis enim Chriſti purgat conſcientiam ab operibus mortuis, Ebræ. 9. & emundat à peccatis, 1. Ioh. 1. quia dedit ſemetipſum, vt mũdaret ſibi populum peculiarem, Tit. 2. Et Ec-

cleſiam

cleſiam emundat lauacro aquæ in verbo, Ephe. 5. Mundi eſtis propter verbum meum, Ioh. 15. Fide purificans corda eorum, Acto. 15. Ita credentes, habent mundiciem coram Deo, qua Paradiſum ingredi poſſunt, ſed illa non conſiſtit in propria inhærente mundicie. Illa quidem in hac vita per Spiritum ſanctum inchoatur, 1. Cor. 5. 2. Cor. 7. 2. Tim. 2. Sed non eſt ſine macula & perfecta. Nam ſi dixerimus nos peccatum non habere, veritas in nobis non eſt, ſed ſi confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus, vt emundet nos ab omni peccato. Quomodo verò? Remittens nobis peccata: Quia ſanguis Chriſti emundat nos ab omni peccato, 1. Ioh. 1. Hinc ſancti in altero ſæculo nitent, quia ſtolas ſuas lauerunt in ſanguine agni. Apoc. 7. & 22. Verè igitur nihil immundi intrat in cœleſtem illam ciuitatem, ſed credentes, licet cum Eſaia fateantur ſe immundos, tamen in Chriſto habent perfectiſſimam mundiciem. Pontificij verò eos, qui emundationem illam Chriſti fide habent, flammis torrentib. ſubijciunt, quaſi non verè, rectè, aut ſatis in Chriſto purgatos. Et aliam tanq̃ præſtantiorem purgationem, per proprias ſcilicet ſatisfactiones, vel per aliorũ ſuffragia, cõminiſcuntur, quod in perfectiſſimam Chriſti purgationem contumelioſum eſt, & homines ſeducit, ac Paradiſo excludit. Qui enim dicũt, mundi ſumus, hoc eſt, peccatum nõ habemus, ſeducũt ſeipſos & veritas nõ eſt

in eis. Prouer.20.1.Ioh.1. Et locus Apoc. 21. dicit, Eos, qui mendacium faciunt non intrare ad cœleſtem ciuitatem. Ex *dicto igitur illo Iohannis, nihil minus, quàm Pontificiorum purgatorium probatur. Idem enim Iohannes, cùm in Apocalypſi ſua videret, & gloriam beatorum, & pœnas damnatorum, de tertio loco ſeu ſtatu purgatorij, nihil vel vidit, vel audiuit, vel ſomniauit. Et Phraſis ipſa Apoc. 21. oſtendit, quod non de venialibus peccatis, quæ Pontificij igne purgari fingunt, loquatur. Inquit enim πᾶν κοινῦν quicquid coinquinat, non intrabit in eam. Quæ verò ſint, quæ hominem coinquinent, Chriſtus explicat Matth. 15. Et Iohannes ipſe addit explicationem: Quod abominationem facit & mendacium. Loquitur ergo de peccatis, quæ à regno Dei excludunt. Quæ verò Scriptura tradit, per tormenta ignis purgandos eſſe eos, qui cupiunt ingredi Paradiſum.*

Tertium. Luc. 16.

III. *Ex tormentis diuitis epulonis. Luc. 16. quidam contendunt probare purgatorij pœnas, ſed ſingulis partibus dogmatis Pontificij de purgatorio, hiſtoria illa repugnat. Ex legatione enim, quam cupit ad fratres mitti, colligitur, ipſum abſque pœnitentia deceßiſſe. Et Abraham dicit, Chaos ita confirmatum eſſe, vt ex loco illo tormentorum, nemo poßit tranſire ad locum ſolatij. Omne etiam refrigerium loco illi denegat. Quod ſi epuloni iſti nota fuiſſent* Pon-

Pontificiorum ſpectra & ſuffragia, petijſſet ipſe mitti ad fratres, vt miſſas, vigilias, anniuerſaria, memorias, balnea, peregrinationes, indulgentias, & quæ præterea ad ſuffragiorum nundinationem pertinent, ſibi procuraret, multam enim ſubſtantiam reliquerat. Adeò igitur ex illa hiſtoria Pontificiorum purgatorium non probatur, vt ad refutationem eius vel ſola ſufficeret.

IIII. Nec verentur quidam etiam Iohanni Baptiſtæ affingere purgatorium, in illis verbis Matt. 3. In cuius manu ventilabrum eſt, & permundabit aream ſuam, congregabitq́ triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Fingunt enim ventilabrum ſignificare mortem, aream purgatorium, horreum Paradiſum. Sed Baptiſta concionatur de pœnitentia, & de purgatione peccatorum, quæ fit in hac vita, ſicut & veteres aream interpretantur de Eccleſia in hac vita, in qua ſimul mixta ſunt & triticum & palea. Quartum. Matth. 3.

V. Faceta prorſus probatio purgatorij eſt quam confingunt ex cap. 13. Marci: Homo peregrè profectus, ſignificat animam, quæ per mortē ex hoc mundo migrat, ille ſeruis reliquit ſuam poteſtatem, hoc eſt, teſtamentarijs ſuis mandauit, vt ex relictis bonis redimant ſuffragia, quibus ex purgatorio liberetur. Ianitori verò præcepit vt vigilet, hoc eſt, paſtori ſuo legauit partem bonorum, vt vigilanter pro ipſo ſacrificet. Et poſt tam prægnantem Quintum. Marc 13.

gnantem probationem, quis ampliùs dubitabit de purgatorio, niſi totus mundus? Nam & ex Pſalmo 8. Egregiam & verè magiſtralem habent purgatorij probationem: Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius, volucres cœli, hoc eſt, Angelos & Sanctos in cœlo, pecora cāpi, hoc eſt, pios in hac vita, piſces maris, hoc eſt, animas in purgatorio. Ex huiuſmodi certè nō argumentis ſed nugis, æſtimari poteſt, quale dogma ſit purgatoriū Pontificiū.

Pſal. 8.

Sextum. Matth. 5.

VI. Matth. 5. Conijcieris in carcerem, amen dico tibi, non exibis inde donec perſolueris extremum quadrantem. Hîc dicunt purgatoriū apertè probari, quia fit mentio carceris. Vnde vincti poſſunt aliquando exire, quod de inferno non poteſt intelligi, Inde enim nulla redemptio eſt. Et perſolutionem debiti vſq; ad extremū quadrantem, poſſe fieri in altero ſæculo, ex particula (donec) putant probari. Videndum autem nobis eſt, an certò, euidēter & firmiter, ex hoc dicto Chriſti, Pontificiorum purgatoriū probetur. Si enim Chriſtus purgatoriū docuit, neceſſariò illud credere tenemur, ad huius enim vocem cœlitus alligati ſumus: Hunc audite. Primus autem Origenes fuit, qui locum illum de purgatorio expoſuit. Nam Homilia 35. in Lucam, illud (Mitteris in carcerem) ita explicat: Exigeris debitum per labores & opera, ſiue per pœnas & ſupplicia, & non inde exibis niſi reddideris. Ex Origene Ambroſius interpretationem ſuam, ſicut plerumq;

Donec.

Solutio. Origenes.

Ambroſius.

ſolet,

ſolet, Lu.12. mutuatus eſt. Et magnus quidem vir fuit Ambroſius, ſed conſidera quæſo, quàm pueriliter ineptiat, extructurus ex illo loco purgatorium. Hæc enim ſunt ipſius verba: Quia olim quadrans in balneis ſolebat dari, cuius oblatione quiſq; accipiebat facultatem illic lauandi. Ideò dicit in purgatorio ſolutione quadrãtis elui peccata, ſi tam diu noxius exerceatur pœnis, vt cõmiſſi ſupplicia erroris expendat. Sed quia Origenicum purgatorium meritò reiectum fuit, ſuſpecta igitur eſt Ambroſij interpretatio, quam Origenicam eſſe inde conſtat, Quòd enim reus traditur iudici, & à iudice exactori, à quo in carcerem conijcitur, hoc Ambroſius aliquoties repetit fieri in extremo iudicio. Purgatorium igitur ſuum Ambroſius cũ Origene ponit poſt extremum iudicium. Atq; ita ne Ambroſij quidem interpretatio patrocinatur Pontificiorum purgatorio. Contextus autem illius loci ad literam, manifeſtè loquitur de ſtudio concordiæ, vt is, qui fratrem offendit, petat veniam, & qui lapſus eſt, non ſit nimiũ durus ad reconciliationem. Ac à ſtudio litigandi in foro deterret, à periculis, incommodis & damnis, quæ ſequi ſolent. Et hanc eſſe ſimplicem & genuinã huius loci ſententiam, Chryſoſt. expreſſè affirmat, quam ſententiã etiam Hieron. probat. Atq; hoc diligenter notetur, ſimplicem, propriam, genuinã et literalẽ (vt dicitur) ſententiam huius loci, prorſus nihil de purgatorio loqui.

Solutio ex contextu orationis petita.

Chryſoſto.

Hieronym.

Quod

Quod verò per allegoriam eò detorquetur, notũ eſt, dogmata ex locis Scripturæ proprijs, non autem ex allegoricis detorſionibus, extruenda & probanda eſſe. Sequitur itaq; locum Matt. 5. non poſſe fundamentum, documentum aut firmamentum purgatorij eſſe. Et de allegoria illius loci inter interpretes non conuenit. Ambroſius enim per aduerſarium allegoricè intelligit Diabolum, ſed hoc & Hieronymus & Chryſoſtomus diſertè reprobant. Hilarius & Hieronymus illorum etiam allegoriam reijciunt, qui locum illum interpretantur de concordia vel carnis & animæ, vel animæ & ſpiritus. Chryſoſtomus in opere imperfecto dicit: Per carcerem intelligi poſſe anguſtias & tribulationes huius mundi. Auguſtinus per carcerem intelligit infernum ſeu gehennam. Quæ verò πληροφορία, ex allegoria tam incerta, dogma purgatorij, quod aliàs nulla manifeſta in Scriptura teſtimonia habet, conſtitui aut confirmari poterit? Nec particula (donec) euincit, eos qui ſine condonatione fraterna hinc excedũt, vel exituros aliquando ex carcere, vel in altero ſæculo perſoluere poſſe debitum. Eſt enim peccatum mortale, excludens à regno Dei in ipſam gehennam. Notum etiam eſt, particulam donec nõ ſemper ſignificare terminum, ſed ſæpiùs continuationem & perpetuitatem, vt, non cognouit eã donec peperit, Mat. 1. Et Beda ex Auguſt. dicit, donec Matt. 5. ponit pro infinito, ſicut alibi: Donec

Allegoria loci. Matt. 5. Ambroſius. Aduerſarius quis. Hilarius & Hieronym. Chryſoſto. Carcer. Auguſtinus. De particula donec. Beda.

necponam inimicos. Et Luc. 12. Hanc Auguſtini interpretationem adducit. Quia ſemper ſoluere pœnas patiendo, ſed nunq̃ perſoluere veniam conſequendo poteris, neq; enim ibi veniæ locus erit, Nunq̃ exibis inde, vbi perpetuas peccatorum pœnas lues. Et quidem de 8. quæſtionibus Dulcitij, vbi ex profeſſo quæſtionem purgatorij tractat. Non audet ex iſto loco purgatorium ſtabilire, ſed dicit: Locum illum (Non exibis inde donec, &c.) intelligendum eſſe ſicut illud: Non cognouit eam donec peperit. Theophylactus etiam Luc. 12. tractans allegoriam huius loci, inquit: Punit nos donec menſuram pœnæ impleamus. Nunq̃ autem impletur menſura pœnæ, ſemper ergò puniemur, Si enim in carcere manebimus donec extremum minutum reddamus, & nunq̃ reddituri ſumus, manifeſtum eſt, quod æternum futurum ſit ſupplicium: Ita etiam Hieronymus in threnis Ieremiæ exponit ſententiam illam Chriſti de pœnis æterni ignis. Et quid opus eſt Patrum interpretationes ſolicitè conquirere, cum habeamus ipſius Chriſti interpretationem? Quòd enim Matt. 6. dicit: Si non remiſeritis hominibus, nec pater veſter remittet vobis peccata veſtra. Illud Matt. 18. in parabola ita dicit: Tradidit eum tortoribus, quoadusq; redderet vniuerſum debitum. Atqui paulò antè dixerat: Seruum illum non potuiſſe dimitti, niſi gratuita condonatione debitum remitteretur, quæ remiſſio illi in carcere negata eſt.

Auguſtinus.

Theophyl.

Hieronym.

Solutio ex Chriſti interpretatiõe

eſt. Manifeſtum igitur eſt, ex illo loco Matthæi purgatorium non poſſe probari, ſed ſententiam eius Pontificiorum purgatorio prorſus repugnare. Literalis enim ſenſus loquitur de iudicijs forenſibus in hac vita. Allegoria verò, iuxta Chriſti & veterum etiam interpretationem, ad fraternam reconciliationem, dum in hac vita ſumus, hortatur. Similitudine petita à ciuilibus iudicijs, oſtendens, ſine ſpe ſalutis in æternum damnandos illos, qui vel reconciliationem petere nolunt, vel offenſam remittere negant, ſed in inimicitijs moriuntur.

Literalis ſenſus loci Matth. 5. Allegoria eius loci.

Septimum. Matth. 12.

VII. *Multos mouit locus Matth. 12. vbi Chriſtus de peccato in Spiritum ſanctum inquit:* Non *remittetur, nec in præſenti ſæculo, nec in futuro.*

Auguſtinus.

Auguſtinus enim de Ciuit. lib. 21. cap. 24. ita ex hoc loco argumentatur: Neq; enim veraciter de quibuſdam diceretur, quòd non eis remittatur, neq; in hoc ſæculo, neq; in futuro, niſi eſſent, quib. etſi non in iſto, tamen remitteretur in futuro.

Gregorius.

Gregorius etiam cũ loco Pauli 1. Cor. 3. non multum fidat, dicit enim de tribulationibus huius vitæ intelligi poſſe. Ex illa Matthæi ſententia ſola, conatur purgatorium probari. Ita enim inquit 4. Dialog. cap. 39. de quibuſdam leuib. culpis, eſſe ante iudiciũ purgatorius ignis, credendus eſt, pro eo, quod veritas dicit: Si quis in Spiritũ ſanctum blaſphemiã dixerit, neq; in hoc ſeculo dimittetur neq; in futuro, In qua ſententia datur intelligi,

quaſdam

quaſdam culpas in hoc ſæculo, quaſdam verò in futuro relaxari, quòd enim de vno negatur, conſequens intellectus patet, quia de quibuſdam conceditur. Et Bernhardus ſuper Cantica, Serm. 67. *contra eos, qui ſuo tempore purgatorium negabant, hoc ſolum Scripturæ teſtimonium profert. Quærant, inquit, ab eo, qui dixit, quoddam peccatum eſſe, quod neq; in hoc ſæculo, neq; in futuro remitteretur, cur hoc dixerit, ſi nulla manet in futuro remiſsio, purgatione peccati?* Sed cogitetur quis ſit ſtatus controuerſiæ de purgatorio, An ſcilicet animæ fidelium à corporibus ſolutæ, igne corporali torreantur, vt acerbiſsimis ſupplicijs pro peccatis non remiſsis ſatisfaciant, aut viuorum ſuffragijs ex igne illo liberentur. Num verò ex dicto illo Matthæi, etiamſi iuxta Auguſtini interpretationem accipiatur, illud probari poterit? Certè remiſsio peccatorū non definitur tormentis flammarū, & ſuppliciorū ſatisfactionib. Neq; enim ſenſus eſt quando Scriptura dicit: Chriſtū meruiſſe nobis remiſsionē peccatorum, quod promeruerit nobis tormenta flammarū, & acerbiſsima ſupplicia, q̄b. nobis ipſis pro peccatis ſatisfaciendū ſit, ſed ex miſericordia Dei propter ſatisfactionē Chriſti. Scriptura tradit peccata remitti, hoc eſt, gratuito cōdonari et tegi, ne imputētur et exquirātur. Etiāſi igitur Aug. cōcederetur, quadā peccata in altero ſæculo remitti, purgatoriū tamē Pōtificiorū inde probari et ſtabiliri prorſus

Bernhard.

Reſponſio ad locum Matth. 12.

prorſus nõ poſſet. Cum remiſſione enim peccatorum (ſicut Scriptura de ea loquitur) ex diametro prorſus pugnant ea, quæ Pontificij de pœnis purgatorij tradunt. Et hoc Lector diligenter conſideret, *quòd ex illo dicto, quo præcipuè nituntur, purgatorium nullo prorſus modo probetur.*

De vera ſententia huius dicti Mat. 12

Vt autem de verò ſenſu huius dicti aliquid dicamus, magna & ardua quæſtio eſt, vbi fiat remiſſio peccati, in hoc ne, an verò etiã in futuro ſæculo?

Origenis lapſus ex huiꝰ loci abuſu.

Origenem enim certum eſt ex hoc fundamento, quod ſtatuebat tempus pœnitentiæ, reconciliationis & remiſſionis, etiam in altero ſæculo eſſe, finem pœnarum etiam damnatis, imò ipſis quoq; Diabolis promiſiſſe. Extant autem in Scriptura *multa clariſſima dicta, quæ paulò antè recitata*

In hac vita locus eſt pœnitentiæ, & remiſsio. peccatorum

ſunt, quòd in hac tantùm vita ſit tẽpus fructuoſæ pœnitentiæ, reconciliationis & remiſſionis. Hoc *enim in cœlo ſolutum erit, quicquid in terra ſolatum fuerit: Quicquid verò in terra ligatum fuerit, erit etiam in cœlo ligatum.* Nec *medium fingi debet inter peccatum ligatum, et inter peccatum quod ſolutum non eſt.* Contra *illa clariſſima Scripturæ dicta, alicui, qui ſine remiſſione peccatorum moritur, promittere remiſſionem in altero ſæculo, nemo ſine expreſſo verbi* Dei *teſtimonio, vel debet vel poteſt.* Nullibi *autem* Scri*ptura manifeſtè et expreſſè hoc dicit, ſed per modum conſequentiæ ex dicto illo* Matthæi, *opinio ea texitur.* Nec *verò res tanta contra clariſſima*

Scri-

Scripturæ dicta, nudis aut ſolis conſequentijs, ſine aperto verbi Dei teſtimonio, committenda eſt. Nam & Auguſtinus contra eos diſputat, qui ex illo loco conſequens eſſe contendebant, excepta vna illa ſola ſpecie peccati in Spiritum ſanctum, reliqua peccata omnia in altero ſæculo remitti poſſe. Et certè ſi ſolis conſequentijs credendum eſſet, Auguſtinus nō poſſet elabi. Nam reliqua peccata omnia, vni illi ſpecei, in dicto Chriſti opponuntur, Mar. 3. Sed Auguſtinus videns, cōſequentiam illam repugnare alijs manifeſtis Scripturæ dictis, rectè eam reijcit & refutat. Et ipſe conſtituere nō audet, quod aut quale peccatū illud ſit, quod in altero ſæculo remitti dicendum ſit, cum nullum habeat manifeſtū Scripturæ teſtimoniū.

Auguſtinus locū hunc in medio relinquit.

Rectiùs igitur, tutiùs & certiùs eſt, iuxta clariſſima Scripturæ dicta hortari homines, vt in hac vita quærant & accipiant remiſſionē peccatorum, propoſita dulciſſima illa promiſſione: Qui credit in filium nō venit in iudicium, ſed à morte tranſit in vitam: Non aūt lactare aut potius ſeducere homines, dubia, vana & falſa ſpe, acquirendæ remiſſionis peccatorū poſt hanc vitam. Qui enim ſine fide & ſine remiſſione peccatorum hinc diſcedunt, illos Scriptura pronunciat condemnatos eſſe, & iram Dei manere ſuper ipſos. Et ante Auguſtinum, talis interpretatio dicti Chriſti, nō fuit in Eccleſia, vel nota vel vſitata. Nā nec Hilarius, nec Hieronymus, nec Chryſoſtomus, nec

Veteribus ignota fuit huius dicti interpretatio, quam ei poſteriores affinxerūt.

p Theo-

Athanaſius.

Theophylactus, dictũ illud ita expoſuerũt. Athanaſius etiam, qui peculiarem tractatum de dicto illo conſcripſit, nihil tale vel dicit; vel inde extruit.

Vera huius dicti interpretatio è Marco 3.

Et quid opus eſt de interpretatione & ſenſu illius phraſeos apud Matthæum, multis diſputare, cum habeamus interpretem certiſſimum, & omni exceptione maiorem. Marcus enim, qui eſt quaſi interpres Matthæi, phraſin illam (neq; in hoc ſæculo, neq; in futuro remittetur) non ita interpretatur, quaſi quorundam peccatorũ remiſſio poſt hanc vitam impetrari poſſit. Sed partitionem illam de præſenti et de futuro ſæculo, ſimpliciter ita interpretatur, quod blaſphemia in Spiritum ſanctum non habeat remiſſionem in æternum, ſed rea ſit æterni iudicij, Mar. 3. Partitione verò illa Matthæus ideò vtitur, vt oſtendat tam horribile eſſe peccatum in Spiritum ſanctum, vt iudicium iræ diuinæ; & in hac vita exagitationibus cõſcientiæ, illi qui peccati huius rei ſunt, ſentiant, & fore, vt in altero ſæculo grauius eò premantur et exagitentur, quando in reſurrectione mortuorum, iudicium de peccatis palàm feretur. Et hoc eſt, nõ remitti nec in hoc ſæculo, nec in futuro, id eſt, reatum iudicij diuini, & in hoc ſæculo & futuro ſuſtinere, Mar. 3. Beatitudo enim hominis eſt, cui remiſſa ſunt peccata, Rom. 4. & iuſtificati, fide pacem habent cum Deo, Rom. 5.

Cur tali loquendi forma Matth. vſus ſit.

Ita Chryſoſt. hanc partitionẽ Matthæi explicat,

cat: Vniuerſorum (inquit) hominum, alij & hic & ibi ſupplicia dabunt. vt Sodomitæ: Alij in præſenti ſolũmodo vita, vt fornicator Corinthiacus: Alij in futura tantùm vita, vt diues ille epulo: Alij nec in præſenti, nec in futura, vt Prophetæ et Apoſtoli. Senſum igitur dicit eſſe, cum peccatum illud vobis non ſit veniale, pœnas tam in præſenti vita, q̃ in futura luetis ingentes. Ita Chryſ. Præterea tempus futuri ſæculi, de tempore poſt reſurrectionem mortuorũ in Scriptura accipitur. Aduentus enim Chriſti ad iudiciũ, faciet finem huic ſæculo, Matth. 13. & 24. Et quando qui bona egerunt, ibunt poſt reſurrectionẽ in vitam æternam, Ioh. 6. Illud tempus vocatur futurum ſæculum, Mar. 10. Et Lu. 20. Tempus reſurrectionis expreſſè vocatur tempus futuri ſæculi. Quãdo igitur Matthæus nominat futurum ſæculum, Intelligit extremum iudicium poſt reſurrectionem mortuorum, Malè ergò de intermedio tẽpore inter mortem & reſurrectionem exponitur. Sed Matthæus ſua partitione, coniungit iudicium Dei aduerſus peccatum, quod in hoc ſæculo ex verbo Dei pronunciatur, quodq́ in futuro ſæculo ipſe iudex Chriſtus pronunciaturus eſt. Quia enim impij non curant, quando peccatum ipſorum in hoc ſæculo ex verbo arguitur, ligatur & condemnatur, & multos habent prætextus, quos etiam in die iudicij præferent, Matthæi 7. Dicit igitur Chriſtus: Sicut peccatum in Spiritum ſanctũ, in

Tempus futuri ſæculi ſignificat iudicium extremum.

hoc ſæculo non remittitur ſed ligatur, ita in futuro etiam ſæculo in die iudicij, illi, qui ſpiritum blaſphemarunt, non pronunciabuntur iuſti, ſed ligati & cōdemnati hoc enim eſt peccatū non remitti, nec in hoc, nec in futuro ſæculo. Porro ipſi etiam Scholaſtici ſentiunt, nullam culpam poſt hanc vitam remitti, ſed eius remiſsionem in hac tantummodo vita fieri. Cumq́ꝫ Pontificij de ſatisfactione pœnæ in purgatorio agant, ſententia vero Matthæi de remiſsione peccati ſeu culpæ loquatur, manifeſtum eſt alienum prorſus & peregrinum eſſe, locum illum ad purgatorium velle detorquere. Et cum aliàs doceant, venialia peccata tam leuiter dimitti, aſperſione ſcilicet aquæ benedictæ, benedictione Epiſcopali, tonſione pectoris, recitatione orationis Dominicæ, &c. cur in purgatorio illa tā inclementer & acerbè torquerent, etiam in illis, quibus in agone, aquā ſuam execratam largiter cum multis indulgentijs aſpergunt, niſi eſſet de pane lucrando?

Scholaſticorū ſententia de hac quæſtione.

Octauum. 1. Cor. 3.

VIII. *Inter præcipua purgatorij documenta Pontificij cenſent locum Pauli 1. Cor. 3. Si quis ſuperædificat ſuper fundamentum aurum, argentum, lapides precioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, vniuſcuiusq́ꝫ opus manifeſtum fiet: Dies enim declarabit, q̃a in igne reuelatur, & cuiusq́ꝫ opus, quale ſit, ignis probabit. Si cuius opus manſerit quod ſuperædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur,*

ipſe

ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.

Et quia in hac ſententia Pauli mentio fit ignis non damnantis, ſed per quem ſalui fiunt illi, quorum opera exuruntur. Exiſtimant igitur, ignem purgatorium inde ſatis manifeſtè, certo & firmiter probari. Sed videamus an res ita ſe habeat, Omnino enim probationes et confirmationes dogmatum, oportet non dubias, obſcuras & incertas, ſed manifeſtas, certas & firmas eſſe. Extra controuerſiam autem eſt, quod negari à nemine poteſt, totam illam Pauli orationem, & ſingula eius vocabula eſſe tropica ſeu metaphorica, vt ſunt fundamentum, architectus, ſuperædificare, aurum, argentum, gemmæ, ligna, fœnum, ſtipulas, opus ſeu ædificiũ. Et in oratione, quæ tota eſt metaphorica, vocabulum ignis materialiter accipere, nihil aliud eſſet, quàm humano capiti ceruicem pictor equinam addere ſi tentet. Qualia enim ſunt aurum, argentũ, gemmæ, fœnum, ligna, ſtipulæ, talem oportet etiam eſſe ignem. Et metaphora vocabuli ignis, multo frequentior & vſitatior in Scriptura eſt, quam auri, argenti, ligni, gemmarum, &c. Imò Paulus ipſe quaſi prævidens deprauationem iſtam ſuæ ſententiæ, cum reliquis vocabulis nihil addat, quando ad vocabulum ignis venit, adijcit talem circumſcriptionem, quæ quaſi intento digito, metaphoram in vocabulo ignis monſtret. Dicit enim: Ipſe ſaluus

Solutio argumenti.

Ignis metaphora.

erit, ſed ſic tamen quaſi per ignem. Hoc manifeſtiſsimum eſt quod etiam à pueris intelligi poteſt. Ignis igitur Pontificij purgatorij, ex illo loco Pauli, probari nequaquam poteſt.

Auguſtinus. *Secundò, Ipſe etiam Auguſtinus, Academicus ſeu ſcepticus purgatorij diſputator, aduertit, verba Pauli ita poſita eſſe, vt neceſſe ſit talem ignem intelligi, per quem vtriq; tranſeant, & qui aurum, & qui lignum ſuperædificant. Hinc Origenes omnes etiam Sanctiſsimos, poſtq̃ ex hac vita diſceßiſſent, in ignem purgatorij cruciandos coniecit. Quæ opinio meritò damnata eſt. Alij cum nodum illũ aliter ſoluere non poſſent, ignem purgatorij in aere collocârunt, per quem omnib. ſanctis, quando ad cœlum euolant, tranſeundum ſit.*

Origenis ſomnium de ſuo purgatorio.

Alcuinus. *Et eos qui aurum ſuperædificarũt. Alcuinus dicit magna facilitate ignem illũ peruolare: Reliquos cum ligno, fœno, & ſtipula diutiùs in illo hærere, ſed Pontificij hoc non concedunt. Fingunt enim multos hinc excedere, adeò vel mundos & perfectos, vel plenarijs Pontificijs indulgentijs ita munitos, vt à flammis purgatorij prorſus immunes, e veſtigio in cœlum euolent. Ignem igitur ſui purgatorij, Pontificij ex illo loco Pauli probare non poſſunt: Quia ignis de quo Paulus loquitur, communis eſt omnibus fidelibus, tam qui aurum, quam qui ſtipulam ſuperædificant. Pontificiorum verò ignis tantùm illos purgat, qui ligna, fœnum & ſtipulas ſuperædificârunt. Et Pauli*

ignis

ignis probat opera ædificantium. Pontificiorum verò ignis punit, torquet, cruciat & excarnificat animas fidelium. Non idem itaq; ignis eſt Paulinus & Pontificius.

Tertiò, cum loca illa Scripturæ, in quibus articuli fidei, ſuam quaſi propriam ſedem habent, neceſſe ſit, aperta, plana & manifeſta eſſe. Auguſtinus diſertè fatetur, locum illum Pauli obſcurum & difficilem eſſe. Et ponit eum inter illa, de quibus Petrus dicit: In Epiſtolis Pauli quædam eſſe difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles deprauent, ſicut & cæteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem, id quod diuerſæ huius loci explicationes à veteribus traditæ oſtendunt. Auguſtinus locũ obſcurum eſſe fatetur.

Chryſoſtomus enim interpretatur de igne gehennæ, & de pœnis æternis. Et quod Paulus dicit: Ipſe ſaluabitur per ignem. Hoc Chryſoſtomus ita exponit: Non in nihilum redigetur flammis inferni, ſed quo ad ſubſtantiam, in æternũ perdurabit, & ad pœnã ſeruabitur. Quæ explicatio licet Pauli ſententiæ non conueniat, à Theophy. tamen, et in Græcorũ ſcholijs repetitur. Theodor. & Oecumenius intelligunt locum illũ Pauli de aduentu Domini, de igni quo mundus conflagrabit, & de die extremi iudicij. Et interpretationem ſumunt ex alio loco Pauli 2. Theſſal. 1. Quia in die iudicij Iheſus reuelabitur in flamma ignis, daturus vindictam ijs qui non nouerunt Deum, & non obediuerunt Euangelio, 2. Theſſalon. 1. Theodoretus Diuerſæ & diſsidentes interpretationes huius loci. Chryſoſto. Theophyl. Theodoret. Oecumenius

dicit: Auditores eſſe opus doctorum, quòd ſi auditorum vita præceptorum doctrinæ in die iudicij non reſponderit, cõburentur illi in aduentu Domini, doctor verò ſaluabitur, examinatus per ignem illũ, qui in die iudicij præcedet faciẽ iudicis, ſi vita doctrinæ reſponderit. Ignis enim ille tunc in die iudicij, iuſtos non cõburet inquit. ſed reddet ſplendidiores. Alcuinus etiam de Trinitate lib 3. cap. 21. dicit eos, qui ligna, fœnũ, ſtipulas ſuperædificârunt, ardore illius ignis, quo Chriſtus in extremo iudicio veniet, purgandos, et completo illo extremi iudicij die, ſtatuẽdos ad dextram. Illis verò qui aurum, argentum, & gemmas ſuperædificârunt, ignem illum diei iudicij fore, ſicut tribus pueris Caminis Babylonicæ fornacis fuerat. Et Gloſſa ordinaria 1. Cor. 3. duos ignes futuros legimus, vnum æternum, quo punientur reprobi. Alterũ, quo exuretur facies huius mundi, qui emundabit eos, qui ſuperædificârunt fœnum, lignum, ſtipulam. Et ſanè ſi vocabulum ignis, in illa Pauli ſententia 1. Cor. 3. propriè accipi vel deberet, vel poſſet, non poſſet alia conuenientior interpretatio eſſe, quàm quæ ex alio loco 2. Theſſal. 1. ſumitur, Sed illa cum Pontificiorum purgatorio prorſus nihil haberet commune, id quòd manifeſtum eſt. Ambroſius ex Origene ſuo interpretatur de igne poſt iudicium, in quo opinatur prauos doctores, qui malam doctrinam profeſſi ſunt, pœnas quidem daturos,

Alcuinus. Ambroſius.

non

non autem in perpetuum igne æterno, ſicut infideles puniendos, ſed ſaluos aliquando futuros. Et rationem addit, vt ex aliqua parte operæprecium ſit crediſſe in Chriſtum. Auguſtinus verò, quando hunc locum ex profeſſo tractat, in Enchiridio cap. 69. De fide & operibus cap. 15. De ciuitate lib. 21. De 8. quæſtionib. ad Dulcitium, quæſt. 1. Origenicas explicationes reÿcit, & vbiq; eandem ferme repetit interpretationem. Ignem ſcilicet illum Pauli, intelligendum eſſe de tribulationibus huius vitæ, & exterioribus & interioribus. Et metaphoram illam ex Scriptura probat, vas figuli probat fornax, at animas iuſtorum tentatio tribulationis. An verò poſt hanc vitam talis aliquis ignis ſit, dubitat, & in medio relinquit, ſicut in præcedentibus oſtenſum eſt. Ipſe etiam Gregorius architectus purgatorÿ, 4. Dialog. cap. 39. non audet locum illum Pauli ſimpliciter, propriè & certò, de igne purgatorÿ interpretrari. Inquit enim, quamuis de igne tribulationis in hac nobis vita adhibito, poßit intelligi, tamen ſi quis de igne futuræ purgationis accipiat penſandum eſt, &c. Sunt etiam, qui ignem & diem Pauli interpretantur de examine particularis iudicÿ, quod ſtatim in morte cuiuſq; exercetur, vt anima à corpore ſeparata deportetur vel in Paradiſum, vel ad infernum. Hæc recitaui vt oſtenderem, Pontificiorum purgatorium, ex illo loco Pauli, cum obſcurus & al-

Auguſtinus.

Gregorius.

legoricus ſit; ac varias interpretationes recipere poßit, probari & demonſtrari non poſſe.

De vera ſententia huius loci Pauli. *Quæ verò ſit ſimplex vera & genuina ſententia in illo loco Pauli, non poteſt certiùs, quàm ex contextu totius loci colligi & conſtitui. Loquitur enim de Doctoribus in Eccleſia, & de dogmatis. Et fundamentum quidem dicit eſſe veram doctrinā de perſona, de officio, & beneficijs Christi, opus verò ſeu ædificium eſſe reliqua dogmata.*

Fundamentum.

Ædificium ſeu opus.

Iam qui vel aliud fundamentum ponunt, vel fundamentum illud peruertunt & euertunt, vel qui falſa praua & impia dogmata, à fundamento aliena, vel pugnantia contra fundamentum ædificant, eos poſtea dicit, prophanare templum Domini. Et addit, diſperdet illum Deus. Qui verò fundamentum ſaluum retinent, & ſuper fundamentum illud ædificant, eos dicit in duplici eſſe differentia. Quoſdam enim ſolidum, purum & precioſum opus ſeu ædificium ſuperædificare dogmata ſcilicet, quæ ſunt analoga fidei, hoc eſt, quæ habent perſpicua certa & firma Scripturæ teſtimonia, quæ conſcientijs neceſſaria, vtilia & ſalutaria ſunt. Illa comparat auro, argento, & gemmis, metaphora Scripturis familiari & vſitata. Mandata enim Domini deſiderabilia ſunt ſuper aurum, argentum, & lapidem precioſum multum, Pſalm. 19. & 119. Et ſapientia diuina inquit, Prouer. 8. Melior eſt fructus meus auro & lapide precioſo, &

Aurum, argentum & gemmæ.

pre-

prouentus meus argento electo. Prouer.16. Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt, & acquire intelligentiam, quia precioſior eſt argento. Alios verò dicit retinere quidem Chriſtum fundamentum, ſed ad ſuperædificium cõgerere materiam infirmam, ſuperuacaneam, ocioſam, & inutilem, vt ſunt ligna, fœnum, ſtipulæ, hoc eſt, opiniones bonæ intentionis, quæ ſpeciem aliquam habent, ſed non ſunt expreſſè & ſolidè in Scriptura fundatæ vel ſunt ſuperuacaneæ, ocioſæ & inutiles diſputationes, quæ ad verã pœnitentiæ, fidei & charitatis ædificationem, non ſunt vel neceſſariæ vel vtiles. Talia ſi non opponantur fundamento, ſed ſi fiducia iuſtitiæ, gratiæ & ſalutis ſoli Chriſto inhæreat, dicuntur fundamento ſuperſtrui, tanquam ligna, fœnum & ſtipulæ. Scriptura enim ea, quæ coram mundo ſpeciem quandam habent, ſed non nituntur verbo Dei, vocat fœnum, Eſa. 40. Vbi fœnum verbo Dei opponitur. Omnis caro fœnum, excicatum eſt fœnum, quia Spiritus Domini ſufflauit in eo, Verbum autem Domini manet in æternum. Ita Eſa.1. Opiniones populi extra verbum Dei, quibus plurimum tribuebant, vocantur ſtipulæ. Erit fortitudo veſtra vt ſtuppa, & ea, quæ non vtiles fructus ferunt, vocantur ligna arida, Eſa. 58. Sicut et vaſa lignea in domo Domini opponũtur aureis & argenteis, 2. Tim, 2. Hæc ideo obſeruãda ſunt, quia oſtendũt Paulũ nõ nouis, aut inſo-

Lignum, fœnũ, ſtipulæ.

inſolitis vti metaphoris, ſed eas ſumptas eſſe ex Scripturis, & Scripturam ipſam oſtendere earum interpretationem.

Secundaria huius loci interpretatio, de operibus hominum.

Ita de doctoribus & de dogmatis propriè & ſimpliciter locus ille Pauli intelligitur. Quia verò ex doctrina & ſecundum doctrinam ſequuntur opera, de ijs etiam ſecundario poteſt exponi. Non autem de prauis operibus, quæ verbo Dei prohibita & damnata ſunt, ea enim non ſuperſtruuntur fundamento Chriſto. Nam qui talia agunt regnum Dei non poſsidebunt, ſed quæ habent verbum & mandatum Dei, illa quia Deo placent ſi in fide fiant, intelliguntur per aurum argentum & gemmas. Quæ verò non habent verbum & mandatum Dei, ſed vel cordis humani aut bonæ intentionis cogitationes, vel Patrũ traditiones ſunt, & propter prætextum vetuſtatis, longinquitatem conſuetudinis, præſcriptionem temporis, multitudinem adhærentium, & externam ſpeciem pietatis, arrident, ita vt infirmiores in fide non poßint ex illis ſe expedire. Illa dicuntur ligna, fœnum, ſtipulæ. Et ſi fiducia in ſolo Chriſto hæreat, dicuntur ſuper fundamentum ſuperædificari. Si verò vel præferantur mandatis Dei, vel fiduciam ſibi vendicent, non amplius ſunt in fundamento, ſed ſuccendentur, & non erit, qui extinguat. Eſa. 1.

Aurum, argentum & gemmę.

Lignum, fœnum, ſtipulæ.

De particulis dicti, dies declarabit. Ignis probabit.

Porrò dogmata vera & cultus veri, ſæpius quaſi in obſcuro latent, ac non magni fiunt, ſed oppu-

oppugnantur improbantur & damnātur etiam à multis. Econtra verò opiniones & cultus lignei plerumq; magnam ſpeciem coram mundo habent, laudantur, probantur, amantur, defenduntur. Deus igitur ad examen ſalutare probationis ſuæ, adducit & dogmata & cultus, quod vt ſalutare ſit in hac vita fieri neceſſe eſt. Illam verò probationem examinis diuini, afferentem illuſtrem, ſtabilem, & ſolidam cognitionem, Scriptura deſcribit, primùm metaphora diei ſeu lucis. Tenebris enim, hoc eſt, quando in errore & ignorantia aliquid defendimus, opponitur dies ſeu lux, hoc eſt, illuſtris cognitio, & verum iudicium. Ita 1. Cor. 4. nolim iudicari ab humano die. Et Ierem. 17. Diem hominis non deſideraui. Significat autem dies hominis, cognitionem ſeu iudicium mundi, ſeu rationis de rebus ſacris. Ita Ioh. 3. Qui veritatem facit, venit ad lucem, vt manifeſtentur opera eius. Epheſ. 5. Omnia, dum arguuntur, à luce manifeſta fiunt, nam quod omnia manifeſtat, lux eſt. Idem etiam metaphora ignis ſignificari vſitatum eſt, vt Pſalm. 12. Eloquia Domini, eloquia munda, vt argentum igne examinatum, probatum terra, purgatum ſeptuplum. Ipſe enim quaſi ignis conflans & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos quaſi aurum, & quaſi argentum, vt offerant Domino ſacrificia in iuſtitia. Malach. 3. Syr. 27. Sap. 3. Quaſi vaſa figuli, & tanquam

aurum,

aurum,in fornace probantur. Quodq; Eſaias dicit cap. 28. Vexatio dat intellectum. Et Ierem. 31. Caſtigaſti me & eruditus ſum, Illud metaphoricè ita dicitur, Threnorum 1. Miſit ignem in oſſa mea, & erudiuit me, 1. Pet. 1. Per ignem probatur, 1. Pet. 3. Per ignem exploramini. Hæc verò omnia Scriptura in hac vita fieri affirmat. Manifeſtum igitur eſt, quando Paulus dicit, dies declarabit, ignis probabit & reuelabit, non eſſe nouas metaphoras, ſed Scripturæ familiares, ex Scriptura ſumptas, & inde etiam ſicut exemplis oſtendimus, interpretandas.

Dies declarationis & ignis probationis.

Immittit autem Deus diem illum declarationis, & ignem probationis, vel per tribulationes exteriores, vel per tentationes conſcientiæ, vel per clariorem manifeſtationem veritatis ex verbo, ne in tenebris errorum & ignorantiæ maneant, qui fundamentum retinent, ſed vt expurgetur, ſi quid talium opinionum, quæ fundamento non ſatis congruunt, adhæſerit. Ita Ambroſius in Pſalm. 118. Serm. 13. veniat verbum Dei, intret in Eccleſiam, fiat ignis conſumens, vt exurat fœnum & ſtipulam, & quicquid eſt ſæculare, conſumat, graue plumbum iniquitatis eſt in plerisq;, liquefiat igne diuino, meliorentur vaſa aurea, argentea, vt ſenſus & ſermo paſſionum calore recoctus incipiat eſſe precioſior. Ita Ambroſius. Illud verò vt ſa-

ſalutare ſit, neceſſe eſt fieri, vel in hac vita, vel in hora mortis. Ita ergo iuxta Paulum, opus ſeu ædificium cuiuſque quale ſit, manifeſtum fit. Si enim ſolido Scripturæ fundamento nititur, tunc ſicut aurum igne non abſumitur, ita ſiue tribulationibus, ſiue tentationibus, ſiue collatione, ſeu examine ad Scripturam; talia dogmata ſeu cultus non euertuntur, ſed magis illuſtrantur & confirmantur, 1. Pet. 1. Audiens enim & faciens verbum Dei fundatus eſt ſupra petram, Matth. 7. Et illorum labores habebunt præmia in reſurrectione iuſtorum. Quæ verò extra aut præter verbum Dei præſumuntur, poſſunt quidem plauſibilem prætextum & magnam ſpeciem habere, ſed quando in ignem tribulationis ſeu tentationis conijciuntur, aut quando ad lucem verbi DEI protrahuntur, tūc ſunt ſicut ligna, fœnum & ſtipulæ, quæ non poſſunt conſiſtere, ſed exuruntur. Fœnum enim exccicatur, ſolum autem verbum Domini, iuxta Ieſaiam manet. Quando verò ita agnoſcit quis, vel opiniones, quas multum amauit, & acriter defendit, vel cultus, in quibus valdè laborauit, ita exuri, tūc damnum patitur, videns ſe fruſtra in ijs laboraſſe, & cum pudore dolet: Sicut ſi quis parietem cum fundamento non rectè coagmentet, ſi paries concidat, architectus mercedem non accipit, ſed cum pudore & dolore damnum impenſæ operæ patitur. Si vero talis Doctor

De eo, damnum patitur

Doctor fundamentum teneat, licet in præmijs accidentalibus, vt vocant, damnum patiatur, ſaluus tamen erit ratione fundamenti, ſed non ſine igne tentationis in hac vita. Hoc ergo modo Paulus docet, ignem illum tribulationis ſeu tentationis vtilem & ſalutarem eſſe, ne lignis, fœno, aut ſtipulis addicti maneamus, ſed vt purgati, poßimus offerre ſacrificia iuſtitiæ. Malach. 3. Et quos Deus amat, qui ſcilicet in fundamento ſunt, illos per ignem ita examinat, vt ſi quid vel præſumptionis vel fiduciæ prauæ adhæſerit, exuratur & expurgetur, vt iudiciũ ita rectificetur, Sicut autem exiguus ignis ſtipulas exurit, ad ligna verò maiori igne opus eſt. Ita diuerſorum diuerſæ ſunt tentationes. Reliqui verò extra fundamentum, ſunt tales ſtipulæ, quæ cùm accendentur, nemo erit, qui extinguat. Eſa. 1. Hæc plurimis veterum exemplis declarari poſſunt, multas enim & ſuas & aliorum opiniones retractârunt, vel tentationibus, vel planiori Scripturæ intelligentia edocti, ſicut Auguſtinus inquit, de Spiritu & litera, cap. 36. In multis offendimus omnes, dum putamus Deo, quem diligimus placere, vel non diſplicere quod facimus, & poſtea per Scripturam eius, ſiue certa & perſpicua ratione cõmoniti, cùm didicerimus quod non placeat, pœnitendo deprecamur, vt ignoſcat: Plena humana vita eſt documentis talibus. Hæc Auguſtinus, qui alibi dicit, Cypriani errorem de reba-

Exempla veterum, quæ hanc interpretationẽ comprobãt.

Auguſtinus.

Cyprianus.

rebaptiſatione, igne Martyrij expurgatum eſſe. Ita Bernhardus de operum meritis & fiducia multa diſputat, ſed quando in tentationibus ad tribunal ſeu examẽ diuini iudicij ſiſtitur, agnoſcit ſtipulas eſſe. Vitam, inquit, meam perdidi, perditè vixi, ſufficit mihi ad omnem iuſtitiam te ſolum habere propicium, cui ſoli peccaui. Imò in ipſo Paulo extat exemplum maximè illuſtre Phil. 3. Vbi & metaphoras loci, 1. Cor. 3. explicare videtur, certè verbum ζημιοῦσθαι expreßè ponit. Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta, veruntamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe, propter eminentem ſcientiam Ieſu Chriſti Domini mei, propter quem omnia detrimentũ feri, &c. Et quot ſunt veterum opiniones, quas ipſi acriter defenderunt, quæ poſtea veritate reuelata ignem ſuſtinuerunt. Architecti verò, ſi fundamentum tenuerunt ſalui facti ſunt, quia diſertè profeßi ſunt, ſe nolle ſuis diſputationibus Canonicam authoritatem tribui. Hæc ſententia contextui orationis Paulinæ congruit, eſt analoga fidei, & reliquæ Scripturæ conſentanea. Imò ſcriptura ipſa, metaphoras illas, quibus Paulus vtitur, ita interpretatur, ſicut oſtendimus. Nihil minus ergo, quàm Pontificiorum purgatorium ex loco illo Pauli probatur.

Bernhardus

Poſtremò ex doctrina ſua de ſatisfactionibus præcipuum habent argumentum. Quia enim in

Argumentũ & fundamẽtum purgatorij, ex fictitia Pontificiorum doctrina de ſatisfactionibus.

hac vita poſt remiſſum peccatum, credentibus aliquando temporales pœnæ imponuntur, fingunt Pontificij, in conuerſione per fidem propter Chriſtum tantùm culpam peccati dimitti, pœnam verò æternam virtute clauium commutari in temporalem ſeu tranſitoriam, quam vnumquemq; tanquam ſatisfactionem pro ſe exoluere neceſſe ſit. Et quia multi ante exolutam illam ſatisfactionem moriuntur; ſentiunt reſiduum pœnarum, vt iuſtitiæ Dei ſatisfiat, poſt hanc vitam in purgatorio, acerbioribus ſupplicijs eſſe vel perſoluendum, vel redimendum. Sed in 2. parte examinis, in titulo de ſatisfactionibus, fundamenta huius argumenti excuſſa ſunt, & monſtratum eſt, Chriſtum & pro culpa & pro pœna peccatorũ ſatisfeciſſe, credentes etiam fide propter Chriſtum ſimul remiſsionem culpæ & pœnæ accipere. Quod verò poſt reconciliationem aliquando pœnæ temporales credentibus imponuntur, illud non fieri propter ſatisfactionem; ſed vt reliquiæ peccati in carne hærẽtes, ita mortificentur, & pij in futurũ, quaſi freno quodam coerceantur, ne acceptam gratiam vel ſecuritate amittant, vel petulantia excutiant, & ad vomitum reuertantur. Sicut in loco allegatô plenius illa explicata ſunt. Inde verò planiſsima ſumitur ſolutio & explicatio huius argumenti. Quia enim reliquiæ peccati hærent in carne credentium, quæ ideo in hac vita pœnitentia & cruce mor-

ce mortificatur, crucifigitur & deſtruitur, Rom. 6.7. & 8. Gal. 5. Col. 3. Caro autem per mortem deponitur. Carne ergo peccati depoſita, non amplius opus eſt pœnis illis mortificatorijs & emendatorijs. Corpus enim mortuum eſt propter peccatum: Spiritus verò vita eſt propter iuſtitiam, Rom. 8. Et quod caput eſt, Scriptura de pœnis temporalibus, quæ, propter peccatum in carne habitans, credentibus in hac vita imponuntur, multa & expreſſè loquitur. Quod verò ſpiritibus eorum, qui in Chriſto moriuntur, pœnæ & quidem atrociores poſt hanc vitam, quam quæ carni peccatrici in hac vita imponuntur, infligendæ ſint, Scriptura prorſus nihil dicit, imò contrarium diſertè affirmat. Eos, qui in Domino moriuntur amodo requieſcere à laboribus ſuis, Apoc. 14. Venire in pacem, Eſa. 57. Luc. 2. Eſſe cum Chriſto in Paradiſo, Luc. 23. Phil. 1. 2. Cor. 5. Vbi nullum tormentum eos tangat, Sap. 3. Ex fictitio igitur fundamento, extra & cõtra Scripturam, argumentum illud conatur purgatorium conſtruere.

Hæc ſunt præcipua argumenta, quæ tanquam fulcra labaſcenti purgatorio ſupponũtur. Quod autem cauſam purgatorij prorſus nihil vel probent, vel adiuuent, ex his, quæ diximus, manifeſtum eſt.

DECRETVM DE INVOCATIONE ET VENERATIONE SANCTORVM,

publicatum eadem die prima Seßionis nonæ & vltimæ Tridentinæ.

MAndat ſancta Synodus omnibus Epiſcopis, & cæteris docendi munus curamq; ſuſtinentibus, vt iuxta Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ vſum; à primæuis Chriſtianæ religionis temporibus receptum ſanctorumque Patrum conſenſionem, & ſacrorũ Conciliorum decreta, inprimis de Sanctorum interceſsione, inuocatione. Reliquiarum honore, & legitimo imaginum vſu, fideles diligenter inſtruant, docentes eos, Sanctos vnà cum Chriſto regnantes, orationes ſuas pro hominibus Deo offerre, bonũ atq; vtile eſſe ſuppliciter eos inuocare, & ob beneficia impetranda à Deo, per filiũ eius

Iheſum

Iheſum Chriſtũ Dominum noſtrum, qui ſolus noſter Redemptor & Saluator eſt, ad eorum orationes, opem auxiliumque confugere. Illos verò, qui negant ſanctos æterna fœlicitate in cœlo fruentes, inuocandos eſſe, aut qui aſſerunt, vel illos pro hominibus non orare, vel eorum, vt pro nobis etiam ſingulis orent inuocationem eſſe idololatriam, vel pugnare cum verbo Dei, aduerſarique honori vnius mediatoris Dei & hominum, Iheſu Chriſti, vel ſtultum eſſe, in cœlo regnantibus voce vel mente ſupplicare, impiè ſentire.

DE VENERATIONE SANCTORVM.

QVOD in alijs controuerſijs, vbi malæ cauſæ patrocinia, quæ ſpeciem aliquam honeſtatis præferāt, quæruntur, fieri ſolet, idem Pontificij in hoc loco faciunt, vt

Inſidioſa tranſpoſitio ſtatus.

ſcilicet à verò negotij ſtatu, & ab eo, quod in controuerſia poſitum eſt, homines ad alia quædam, quæ aliquantò magis ſpecioſa & plauſibilia ſunt, abducere conentur. Cùm enim de inuocatione Sanctorum, ſicut eam publica & priuata praxis Pontificiæ Eccleſiæ, hactenus vſurpauit, controuerſia ſit, multi inter Patronos regni Pontificij, diſsimulatis, craſsis & pudendis iſtis ſuperſtitionibus, varia quærunt ad occultandam illam turpitudinem diuerticula.

Andradius.

Andradius fingit nos cum Caianis & Eunomianis docere nephariam contemptionem & ſacrilegam deſpicientiam Sanctorum, quorum Spiritus apud Deum viuunt, quaſi ſcilicet negemus Sanctos eſſe honorandos, aut doceamus memoriam ipſorum nulla celebratione aut veneratione eſſe cohoneſtandam.

Colonienſes

Colonienſes calumniantur noſtros, quando diſtinguunt inter Sanctos, qui adhuc in terris viuunt, & qui iam vita defun-

defuncti ſeu mortui ſunt, quaſi ſentiant, Sanctos qui ex hac vita migrarunt, non eſſe cum Chriſto, nec viuere apud Deum, ſed eſſe mortuos, hoc eſt prorſus extinctos. Vicelius & alij operoſè diſputant, Sanctos, qui iam in patria cum Chriſto ſunt, eſſe nobiſcum membra vnius illius corporis, cuius caput Chriſtus eſt, cùmq́ illi non ignorent in terris ſemper colligi filio Dei Eccleſiam, ſub cruce & varijs perſecutionibus, vſq; ad finem mundi, non eſſe dubium, ipſos cùm apud Deum viuant, Eccleſiæ, quam ſciunt in terris ſub cruce militare, à Deo optare omnia bona, Quaſi à nobis hoc vel negetur, vel damnetur. Hæc igitur, quibus vera momenta huius controuerſiæ, vel occultantur, vel inuoluuntur, & obruuntur, priùs breuiter explicanda ſunt. Ita enim rectè conſtitui poterit, quis ſit verus ſtatus eius, quod in hoc loco inter nos & Pontificios controuertitur, & quò dirigenda ac referenda ſint omnia argumenta, ſiue in confirmatione, ſiue in refutatione. Vicellus

Quod itaque ad veros Sanctorum honores attinet, eos Confeßio noſtra probat, non propter hominum traditiones, aut cuiuſcunq; temporis conſuetudinem, ſed quia fundamenta & teſtimonia habet in Scriptura. Vulgò allegatur verſiculus ille, ex Translatione ſeptuaginta, Pſalm. 139. Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus, vbi vocabulum רעי *ab* Sanctos eſſe honorandos.

Ebræis exponitur, non pro amicis, ſed pro cogitationibus ſeu conſilijs Dei, cùm in principio eiuſdem Pſalmi ita vſurpetur, vt non poßit aliter, quàm pro cogitatione intelligi. Et in hac ſignificatione, contextus iſtius verſiculi, optimè cum præcedentibus & ſequentibus cohæret. In formatione ſcilicet hominis, & gubernatione vitæ humanæ, tam illuſtria & eximia extare prouidentiæ diuinæ documenta, vt numero comprehendi non poßint. Quia tamen vocabulum illud plerunque amicos ſingnificat, Græci ſicut & Chaldæus Paraphraſtes, non omnino malè reddiderunt eam ſententiam, quæ per ſe vera & pia eſt, licet contextui nō admodum bene quadret. Eos ſcilicet, quos Chriſtus, non ſeruos, ſed amicos ſuos appellat, Iohan. 15. Quique iam apud Dominum præſentes ſunt, 2. Corinth. 5. debere in magno apud nos precio haberi. Ita enim verbum יקר, *vſurpatur 1. Samuel. cap. 18. Magno in precio fuit nomen Dauidis. Pſalm. 72. Precioſus erit ſanguis eorum in oculis eius, Pſalm. 116. Precioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum eius. Citatur etiam ex vulgata verſione Pſalmi 150. Laudate Dominum in ſanctis eius. Quæ ſententia quidem non eſt mala. Extat enim Galat. 1. Sed Pſalmus tantùm dicit: Laudate Dominum in ſanctitate ſeu in ſacrario eius. Manifeſtiores verò ſunt illæ ſententiæ, Pſalm. 112. In memoria*

æterna

æterna erit iuſtus. Et Prouerb.10. Memoria iuſti erit in benedictione. Quod repetit Syracides cap. 45. Cuius memoria in benedictione. Et cap. 46. Sit memoria illorum in benedictione: qua phraſi Iudæi adhuc hodiè vtuntur in elogijs & epitaphijs præſtantium virorum. Ita Sapient. 4. Immortalis eſt memoria eius, quoniam & apud Deum nota eſt & apud homines, Sapient. 8. Relinquunt poſteris memoriam perpetuam. Et Maria inquit Lu. 1. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Imò Chriſtus ipſe dicit Marci 14. Vbicunque prædicabitur Euangelium in vniuerſo mundo, etiam hoc, quod fecit hæc mulier, narrabitur in memoriam eius. Cuius contrarium eſt Prouerb.10. Nomen impiorum ſordeſcet. Pſal.109. In generatione altera deleatur nomen eius.

Exempla venerationis ſeu celebrationis Sanctorum in Scriptura.

Et exempla extant in Scriptura illuſtria, de tali veneratione, ſeu celebratione Sanctorum. Extrema enim eſſet impietas, de illis vel leuiter ſentire, vel contumelioſè loqui, quos Deus pater honorificat, Ioh.12. Quos filius agnoſcit cohæredes, Rom.8. Quos Spiritus ſanctus templa ſua vocat, 1.Cor.3. 2.Cor.6. Qui bonum certamen certârunt, fidem ſeruârunt, curſum conſumârunt, et iam præſentes ſunt apud Dominum, 2.Tim.4. Phil.1. 2. Cor.5. Non autem opus eſt omnes locos notare, vbi Patriarcharum memoria in veteri Teſtamento, grata honorificentia celebratur.

Plena enim eſt tota Scriptura. Et in publicis Eccleſiæ conuentibus, celebratas & decantatas fuiſſe Sanctorum laudes, teſtantur Pſalmi 105. & 106. Chriſtus etiam Patriarcharum memoriam celebrat Matth.22. Iohan.8. Ac memoriam Iohannis Baptiſtæ, & viuentis & mortui honorificè prædicat, Matth.11. & Iohan.5. Et Matth.21. Populi ſtudium commendatur, quòd de Baptiſta etiam poſt mortem honorificè ſentiant, fuiſſe ipſum Prophetam, non humana, ſed diuina autoritate miſſum. Ita Paulus Abrahamum prædicat, Rom.4. Petrus Sanctos Prophetas celebrat, 1. Pet.1. Stephanus Actor.7. texit longum Catalogum Sanctorum veteris Teſtamenti. Et Ebræorum 11. Verum panegyricon Sanctorum deſcribitur. Apud Syracidem etiam à capite 44. vſque ad finem, deſcribuntur prolixæ celebrationes Sanctorum. Imò gloria Sanctorum, qui ex hac vita in fide Chriſti diſceſſerunt, ab ipſis angelis celebratur, Apocal.7.14.20, &c. Hæc recitaui vt oſtenderem, nos non tantùm probare veros honores Sanctorum, ſed ex firmis & ſolidis Scripturæ fundamentis eos defendere.

Sub titulo veneratiõis Sanctorum, quid occultent Pontificij.

Porrò ſub hoc axiomate, quòd Scriptura tradit, memoriam Sanctorum grata celebratione eſſe venerandam. Pontificij omnes ſuas ſuperſtitiones occultare conantur: Volunt enim conſequens eſſe. Si Sancti ſunt venerandi: Ergò ſunt inuocandi, adorandi. Ergò ſuffragia, patrocinia, me-

merita, protectiones, auxilia Sanctorum ſunt imploranda. Quaſi Scriptura tantùm genus traderet (Sanctos eſſe honorandos) nobis verò liberum relinqueret excogitare qualeſcunq; cultus, & quaſi omnia, quæcunq; ſint, et quomodocunq; fiant, modo fingantur in honorem Sanctorum fieri, Deo placeant, etiamſi honor ſoli Deo debitus, ad Sanctos transferatur. Sed Scriptura non tantùm tradit memoriam iuſtorum eſſe in benedictione, ſed oſtendit etiam, in honorandis Sanctis, ſæpè & facilè peccari, & à regula pietatis aberrari. Chriſtus enim Matth. 23. reprehendit Phariſæos, qui ſepulchra Prophetarum ædificabant, & monumenta iuſtorum ornabant, cùm ipſi interea gladiatorio animo perſecutioni Euangelij inhiarent. Iudæos etiam reprehendit Iohan. 8. qui Abrahami memoriam honorificè celebrabant: Fidem verò & opera eius non imitabantur, ſed contraria deſignabant. Iohannes Apocalypſis 19. Cum Angelum ſuum, quo reuelante, tam multa abdita myſteria cognouiſſet, iudicaret honorandum eſſe, in exceſſu peccat. Nam ad adorationem Angeli delabitur, ſed ab Angelo ſeriò repellitur. Et tamen capit. 22. rurſus ex loco de veneratione Angeli, conatur conſequentiam extruere, de cultu adorationis Angelo exhibendo. Quòd ideò tam accurata repetitione de ſe ipſo Iohannes annotauit,

Scriptura oſtendit, in honore Sanctorum facilè peccari poſſe.

Phariſæi.

Iudæi.

Iohannes Euãgeliſta.

vt

vt in ipſis Sanctorum exemplis videamus, procliuem lapſum eſſe, ex veneratione Sanctorum ad idololatriam, niſi intra certos terminos à Scriptura præfixos honor Sanctorum contineatur.

Cornelius. *Ita Cornelius intentione non mala coram Petro procidit, deferēs ipſi adorationem, ideò quod auguſtius quid de ipſo, quàm de homine ſentiret, quia angelus viſus fuerat Petrum ſibi præferre, cum diceret: Hic dicet tibi, quid te oporteat facere. Sed Petrus illum honorem recuſat, quia inquit: Et ego ipſe homo ſum. Acto. 10. Et quòd Epi-*

Epiſt. Iudæ. *ſtola Iudæ, de altercatione Michaelis & Diaboli, circa corpus Moſis ſcribit, Interpretes ita exponunt, quòd ſepulchrum Moſis, quod Deus volebat ignorari, Diabolus voluerit proferre, vt ea occaſione ſuperſtitioſus cultus mortui inſtitueretur.*

Liber Sapientiæ. *Ita liber Sapientiæ cap. 14. oſtendit ex memoriis mortuorum honorificè conſeruatis & celebratis, tandem originem ſumpſiſſe idololatriam.*

Quid Scriptura de honorib. Sanctorum doceat. *Scriptura igitur primò tradit, memoriam Sanctorum debere in precio eſſe. Secundò, oſtendit etiam in honorandis Sanctis ſæpè & facilè peccari. Tertiò, in probatis exemplis monſtrat, qui ſint veri Sanctorum honores, Deo grati, & ipſis Sanctis accepti. Non enim quoslibet honores, etiam ſi opinione venerationis fiant, Sanctis acceptos eſſe. Angelus Apocalyp. 19. & 22. Petrus Actorum 10. & Paulus Actor. 14. oſtendunt. Et Moyſen, cuius memoriam Iudæi honorificè celebra-*

brabant, cum doctrinam eius non ſequerentur, Chriſtus dicit accuſaturum Iudæos, Ioh. 5. Quia igitur Scriptura ideò vocatur Canonica, quia debet norma & regula eſſe fidei & operum in Eccleſia. Non ergò meliùs, rectiùs aut tutiùs, quàm ex Scriptura ſacra peti poteſt aut debet, quæ ſit vera & pia ratio honorandi Sanctos. Et qui ſecundum Scripturæ exemplum Sanctos honorat ſeu veneratur, is reprehendi nec debet, nec poteſt, ſed læta cõſcientia certus eſt, Deo id, quod facit, probari. Et ipſæ Sanctorum animæ abſq; dubio aliud nec cupiunt nec optant, nec gratum ſeu acceptum habere poſſunt, quam ſi id à nobis fiat, quod voluntati Dei, quæ in verbo ipſius eſt patefacta, conforme eſt. In Eccleſia enim non debemus facere quod nobis rectũ videtur, ſed quod Dominus noſter præſcribit, Deut. 12. De electitijs enim cultibus dicit: Quis hæc requiſiuit de manibus veſtris? Sit igitur verbum Dei in hac etiam quæſtione de veneratione Sanctorum, lucerna pedibus noſtris & lumen ſemitis noſtris.

Scriptura cur Canonica dicta.

Reducit autem Apologia Confeſsionis noſtræ, Scripturæ ſententiam de honoribus Sanctorum, ad tria hæc capita. I. Vt Deus in Sanctis celebretur. II. Vt dona ipſorum amplificentur, & Sancti ipſi laudentur, qui donis illis fideliter vſi ſunt. III. Vt virtutes ipſorum ad imitationem proponantur. In hiſce verò capitibus, Scriptura ſemper hoc fundamentum ponit, quòd veras Sanctorum

Honos verus Sanctorum iuxta Scripturã.

ctorum hiſtorias recitat, & inde capita hæc celebrationis ipſorum deducit. Extant autem de *capitibus illis illuſtria in Scriptura exempla. Vt de primò: Quòd Deus in Sanctis ſit celebrandus, Paulus Galat. 1. recitata conuerſionis & vocationis ſuæ hiſtoria, addit hoc elogium: Et glorificabant in me Deum. Veræ enim celebrationes Sanctorum, debent eſſe commonefactiones, vt Eccleſia in Sanctis agnoſcat, & conſideret exempla præſentiæ, gratiæ, bonitatis, ſapientiæ, veritatis & potentiæ Dei, vtq; propterea vera gratiarum actione Deum celebret, qui tam illuſtria præſentiæ ſuæ teſtimonia in Sanctis proponit. Quiq; varia dona inter filios hominum diſtribuit, inſtruens alios alijs, & mirabiliter eos gubernans ac defendens, vt doctrina, confeſſione, ſcriptis, miraculis, martyrio, conſtantia, præclaris factis, & aliarum virtutũ exemplis, reliquis præluceant, Omnibus etiam aliquo modo notum eſſe debet, quomodo & quibus teſtimonijs Deus Eccleſiam omnib. temporibus colligat, ſeruet & gubernet, vt Deo gratiæ agantur, quod ſe patefecit, quod Eccleſiam colligit & ſeruat, quod mittit doctores & alios peculiaribus donis inſtructos, in quibus teſtimonia de ſe oſtendit, Matth. 5. Vos eſtis lux mundi: Sic luceat lux veſtra, vt homines videntes bona veſtra opera, glorificent Deum. Philip. 2. In medio nationis prauæ lucetis, tanquam luminaria in mundo, verbum vitæ præferentes.*

Exẽpla Scripturæ, de honoribus Sanctorum.

ferentes. Epheſ. 4. Sedens ad dexteram Patris, dat dona hominibus, alijs alia, ad ædificationem corporis Chriſti. 1. Corinthio. 12. Diuiſiones donorum ſunt, ſed idem eſt Deus, efficiens omnia in omnibus, vnicuiq; verò datur manifeſtatio ſpiritus ad id, quod expedit. Pſa. 105. Narrate omnia mirabilia eius. Pſal. 68. Mirabilis Deus in Sanctis ſuis. Galat. 2. Cognouerunt gratiã mihi datam, quod ille, qui efficax fuit in Petro ad Apoſtolatũ circumciſionis, efficax fuit & in me erga Gentes. 2. Cor. 13. An experimentum quæritis in me loquentis Chriſti? Iſai. 49. Poſuit os meum, quaſi gladium acutum, & in vmbra manus ſuæ protexit me. Actor. 9. Organum electum eſt mihi, vt portet nomen meum coram Gentibus, & filijs Iſrael, ego enim oſtendam illi, quanta oporteat ipſum pro nomine meo pati. Actorum 26. Conſtituo te miniſtrum, eripiens te à populo & Gentibus. Ieremiæ 1. Noli dicere, quia puer ſum, quia ad omnia, ad quæ te mittam, ibis. Ne timeas à facie eorum, quia tecum ſum, vt eruam te à facie eorum, dicit Dominus. 1. Corinthior. 15. Non ſum dignus vocari Apoſtolus, gratia autem Dei, ſum id, quod ſum. Abundantiùs omnibus laboraui, non ego tamen, ſed gratia, quæ mihi adeſt. Pſalm. 8. Quid eſt homo, quod memor es eius, minuis eum, mox gloria & honore coronas eum. 1. Corinthior. 12. Sufficit tibi gratia mea, virtus enim mea in infirmitate perficitur.

Et

Et Maria in ſua Doxologia, ex profeſſo & pulcherrimè hoc caput deſcribit: Magnificat anima mea Dominum, quia reſpexit ad miſeriam ſeu paupertatem ancillæ ſuæ. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius. & miſericordia eius à progenie in progeniem, timentibus eum. Fecit potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos cogitatione cordis ſui. Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes. Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ. Sicut locutus eſt ad Patres noſtros, Abraham & ſemini eius in ſecula,

Lapſus Sanctorum, & eorum pœnitentia.

Ita in lapſibus Sanctorum, & in pœnitentia eorum, proponitur gratia Dei cōſpicienda in infirmitatibus, Gal. 1. 1. Tim. 1. Matth. 26. Pſal. 51.

Pœnę Sanctorum.

In pœnis oſtendit, quod iniquitates in Virga viſitet, miſericordiam autem non auferat, Pſa. 89. Quodq́; corripiat ſuos, ne cum mundo damnentur, 1. Cor. 11.

Afflictiones Sancto. &c.

In afflictionibus, perſecutionibus, mitigationibus, liberationibus, in exercitijs fidei, ſpei, caritatis, patientiæ, perſeuerantiæ, conſolationis Sanctorum, conſpicienda proponitur præſentia, ſapientia, veritas, potentia & gratia Dei; Dominus mortificat & viuificat, 1. Regum 1. Cum ipſo ſum in tribulatione, Pſal. 91. Fidelis Deus, qui dat exitum, 1. Corinth. 10. Ducit velut ouem Ioſeph, Pſal. 80. Pſal. 105. & 106. Actor. 7.

Ebra.

Ebræ. 11. Dauid Pſalmo 115. Breui ſententia hæc complectitur. Non nobis Domine non nobis, ſed nomini tuo da gloriam, propter miſericordiam tuam & veritatem tuam, ne dicant Gentes, Vbi eſt Deus eorum? Hûc pertinet etiam, quòd Deus Sanctos ſuos à miſerijs huius vitæ liberatos, iam ſtolis albis decoratos ſecum habet, expectantes plenam glorificationem, Apocal. 4. 6. 7. & 12. Lazarus qui in vita ſua accepit mala, iam ſolatio fruitur, Luc. 16. Curſum conſummaui, de reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illo Die, non ſolum autem mihi, ſed & omnibus, qui diligunt aduentum eius, 2. Timoth. 4. Precioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum eius, & ſanguis ipſorum, Pſalm. 72. & 116. Cuſtodit omnia oſſa eorum. Pſal. 34.

Secundò, Scriptura dona Dei Sanctis collata, magnifacit & celebrat, ipſos etiam Sanctos laudat, qui donis illis fideliter vſi ſunt. Ita Zacharias Luc. 1. Chriſtus Matth. 11. Baptiſtam celebrant. Elizabeth Mariam, Luc. 1 Paulus 1. Corinth. 15. Gratia eius in me vacua non fuit, ſed laboraui, Matth. 25. Euge ſerue bone, & fidelis, in paucis fidelis fuiſti, ſuper multa cõſtituam te, intra in gaudium Domini tui, Ebr. 3. Moſes fidelis fuit in domo Domini, Apo. 12. Non dilexerunt animas ſuas vſq; ad mortẽ. Huc pertinent elogia Sanctorũ, Act. 7. Ebr. 11. & 12, Pſa. 105. 1. Cor. 12. De donis Sanctorum.

De imitatione virtutum Sanctorum.

Tertiò, Gloriam Sanctorum eſſe, ſi doctrinam, fidem, ſpem, caritatem, patientiam & reliquas virtutes ipſorum imitemur. Paulus expreſſe dicit Phil.2. Sitis irreprehenſibiles in medio nationis prauæ, inter quos lucete tanquam luminaria in mundo, ad gloriam meam in die Chriſti. 1. Theſſalon.2. Vos eſtis gloria noſtra, & corona gloriationis noſtræ. In veneratione igitur Sanctorum finis eſſe debet, ita celebrare virtutes Sanctorum, vt ſint exempla, ad imitationem & confirmationem propoſita. Hoc enim modo conuertuntur corda patrum ad filios, & increduli ad prudentiam iuſtorum, Luc.1. Ita Scriptura recitat veras Sanctorum hiſtorias, de doctrina & confeßione eorum, vt fides noſtra in agnitione & confeßione veræ doctrinæ, exemplis ipſorum, quæ verbo Dei conſentanea ſunt, confirmetur. Hoc modo & in hunc finem Stephanus Actor.7. Sanctorum hiſtorias prædicat. Paulus Rom.4. Chriſtus Ioh.8. Abrahamũ. Petrus 1. Petri 1. & 2. Pet.1. Prophetas celebrat. Et Ebr.11. Ob fidei confirmationem, prolixus ille Sanctorum catalogus, ex veris ipſorum hiſtorijs contexitur, ſicut ſcriptum eſt cap.13. Quorum intuentes exitum conuerſationis, imitemini fidem. Ita fiducia miſericordiæ Dei erigitur & confirmatur in nobis, quando audimus Dauidi adulterium, Petro negationem condonari, Pſalm.51. Et 1. Timoth.1.

Doctrina & confeſsio Sanctorum.

moth. 1. ad exemplum ijs, qui credituri eſſent in Chriſtum. Eadem ratione Scriptura reliquas virtutes Sanctorum celebrat, vt obedientiam ipſorum erga mandata Dei, quæ elucet in exercitijs pœnitentiæ, fidei, ſpei, caritatis, patientiæ, & reliquarum virtutum, conemur imitatione exprimere, & veſtigia ipſorum ſequi. Roman. 4. Qui ſectantur veſtigia Abrahæ, Philip. 3. 1. Theſſalon. 1. Imitatores noſtri ſitis, & obſeruate eos, qui ita ambulant, ſicut nos habetis pro exemplari. Roman. 15. In noſtram doctrinam præſcripta ſunt, vt per patientiam & conſolationem Scripturarum ſpem habeamus. Ebræorum 6. Ne ſitis ſegnes, ſed imitatores eorum, qui per fidem & patientiam, hæreditatem accipiunt promiſſionum. Ebræorum 12. Cum tantam copiam teſtium habeamus, per patientiam curramus in propoſito nobis certamine. 2. Timothei 3. Tu aſſectatus es doctrinam meam, inſtitutionem, propoſitum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, perſecutiones, afflictiones. 1. Timothei 4. Eſto typus fidelium, in verbo, in conuerſatione, in dilectione, in ſpiritu, in fide, in caſtitate. 3. Regum 19. Non ſum melior patribus meis. Pſalmo 22. Patres noſtri clamauerunt ad Deum, & exaudiuit eos. Hûc pertinent integri Pſalmi 105. & 106. Et totum caput ad Ebr. 11. Gloria

Exempla obedientiæ Sanctorum erga mandata Dei.

Gloria & beatitudo Sanctorum.

etiam Beatorum, in qua nunc ſunt, ideò celebratur, vt nos in hac peregrinatione difficillima, ſuſpiremus ad ſocietatem & congregationem illorum, ſicut Scriptura inquit: Collectus eſt ad populum ſuum, *vt eò contendamus, & curſum noſtrum dirigamus, & hac meditatione, nos in hac lachrimarum valle confirmemus & conſolemur.*

Diſcrimen imitationis Sanctorum, quo ad virtutes cõmunes, & dona ſingularia.

In hac verò imitatione diſcrimen eſt, inter virtutes communes, ſicut Paulus vocat, fidem communem, Tit. 1. & inter dona ſingularia, ac vocationes peculiares. Paulus etiam in hoc genere tradit regulam imitationis, 1. Cor. 11. Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti: *Ne ſcilicet ea Sanctorum opera imitemur, quæ non habent verbum & mandatum Dei. Nam ipſa Scriptura ideò ad præmonitionem, non tantùm virtutes, verum etiam lapſus & næuos Sanctorum deſcribit, vt oſtendat, prudentia in accommodandis exemplis opus eſſe. Ita Paulus phariſaiſmum ſuum deſcribit Actor. 26. Galat. 1. Phil. 3. Petri etiam næuum in vſu doctrinæ de adiaphoris notat Galat. 2. Et Iohannes ſuam hallucinationem in cultu angelorum ipſe bis repetit, Apocal. p. 19. & 22. Cultus etiam electitij, etſi non mala intentione inſtituti, ideò in Scriptura taxantur, Iudic. 17. Exod 32. Et Sanctorum lapſus ideò deſcribuntur, vt in imitandis Sanctorum factis, norma ſit verbum Dei, 2. Regum 12.*

Matth.

Matth. 26. In imitatione etiam habendam eſſe rationem vocationis, Chriſtus oſtendit Ioha. 18. Si regnum meum eſſet mundanum, miniſtri mei pugnarent, Luc. 22. Vos autem non ſic, Matth. 26. Qui gladium acceperit, &c. Hoc modo & hac ratione, Scriptura Canonica Sanctorum honores tractat. Quomodo enim vera primitiuæ Eccleſiæ antiquitas Sanctos piè honorârit, poſtea in hiſtoria annotabimus. Syracides certè in prolixa ſua Panegyri, eadem & non alia capita ſequitur, ſicut ea deſcribit cap. 44. Laudemus viros præſtantes, maiores noſtros. Multam gloriam per hos Dominus fecit magnificentia ſua, ſapientia, conſilio, potentia, celebres fuerunt. Viri benefici ſeu benemeriti, nomen & gloriam adepti ſunt, prædicantur & celebrantur à populis, corpora ipſorum honorificè ſepulta ſunt. Henoch exemplum eſt pœnitentiæ nationibus, &c. Vulgata quidem translatio Syracidis alicubi obliquè transformata eſt ad Pontificios cultus: Vt cum cap. 49. dicit: Oſſa Ioſeph viſitata eſſe, & poſt mortem prophetaſſe. Sed Græcus textus habet ἀπεσκέπησαν conſeruata ſunt, quod cum hiſtoria congruit, Geneſ. 50. De oraculis verò oſſium Ioſephi mortui, nec hiſtoria Moſis, nec Græcus Syracides quicquam habent. In cap. 50. Vulgata translatio ita loquitur, quaſi Onias poſt mortem oret pro populo, ad confirmandum ſomnium, 2. Macchabæo. 15. Sed Græcus textus

Syracidis deprauatio.

diſertè ita loquitur, quod ſit quaſi inuitatorium, vt viuentes benedicant & orent Dominum.

Veneratio Sanctorũ in Eccleſijs. Auguſt. confeſsionis.

Talis Sanctorum veneratio, in Eccleſijs noſtris exemplo Scripturæ probatur & ſeruatur. Proponuntur enim veræ hiſtoriæ, & ex illis ea capita, quæ iam recitauimus, populo inculcantur. Falſum igitur eſt, quod Pontificij dictitant, nos docere contemptionem & deſpicientiam Sanctorum, quaſi memoria ipſorum nulla celebratione ſit cohoneſtanda. Cum illam celebrationem Sanctorum, quæ vnica, vera, Deo placens, & Sanctis honorifica eſt, ſicut ſcilicet in Scriptura Canonica tradita eſt, ſtudioſè obſeruemus. De Pontificia verò Eccleſia conquerimur, quòd veros illos Sanctorum honores, de quibus Scriptura loquitur, nec ſeruant, nec curant, nec requirunt, ſed eos obſcurant, peruertunt, & tollunt. Pro veris enim Sanctorum hiſtorijs, impudentes fabulas de Sanctis ſpargunt, de tali fide, & de talibus operibus, quæ non tantùm non habent teſtimonia in verbo Dei, ſed plerunq; cum eo ex diametro pugnant.

Pontificij Sãctos verò ſuo honore ſpoliant.

Legendæ Sanctorum Apocryphæ

Tempore Gelaſij, ſicut notat Gratianus diſt. 15. tales legendæ de Sanctis, ſecundum antiquorum autoritatem, ſingulari cautela in Eccleſia Romana non legebantur, quia vel ab infidelibus,

delibus, vel ab hæreticis, vel ab incertis autoribus ita conſcriptæ iudicabantur, vt veræ fidei potiùs ſubſannatio, quàm confirmatio eſſent. Nunc verò tales fabulæ, Luciani narrationibus impudentiores, quaſi columen ſunt familiæ Pontificiæ. Cumq́; aureæ quondam Lombardicæ hiſtoriæ fabellæ, toti iam mundo fæteant, nouo artificio, ſub prætextu, quaſi veterum & Græcorum autorum, à Lipomanno & Surio, eadem fabula, quam antea propter actores, ſicut Terentius de ſua quadam fabula inquit, exploſam putant, rurſus in theatrum adfertur.

Lombardica hiſtoria.

Lipomannus, Surius.

Nota eſt Vergerij hiſtoria, qui cum in Tridentina Synodo, Georgij legendam, quam Gelaſius diſt. 15. diſertè autoribus hæreticis tribuit, ſibi non per omnia probari oſtenderet, in diſcrimen dignitatis, imò vitæ & capitis adductus fuit. Multos etiam Pontificij Sanctos venerantur, qui nunquam vel vixerunt, vel in rerum natura fuerunt, vt Georgium, Chriſtophorum, Katharinam, vſitatum fuit in ipſo etiam Papatu dictum: Multorum reliquias coli in terris, quorum animæ ardeant in inferno. Et digni ſunt Pontificij omnium bonorum odio, vel hanc vnicam ob cauſam, quod hiſtorias de vita & obitu martyrum, quas veræ doctrinæ & conſolationis pleniſſimas fuiſſe non eſt dubium,

Diſcrimē & periculum Vergerij, propter legendam Georgij.

Pontificij multos venerātur pro Sanctis, qui nunquā fuerunt in rerū natura, aut in gehenna ſunt.

tam fœdè & impudenter, fabulis ſuis deprauâ- Cyprianus. *runt Cyprianus ſcribit: Eccleſiam certos nota-rios adiunxiſſe martyribus, vt acta eorum fide-liter annotârent, ad laudem Dei & inſtructio-nem fidelium. Eò magis verò dolendum eſt, pro auro illo, non carbones, ſed ſordes & ſtercora ſuperſtitioſiſſimarum fabularum, à Pontificijs ſuppoſita eſſe.*

Pontificij Sanctis tribuunt honores, repugnãtes Scripturæ. *Non tantùm autem illos honores, de quibus Scriptura loquitur, Pontificij Sanctis non defe-runt, ſed ſine Scriptura, & contra Scripturam, ritu prorſus ethnico, donarijs, ſacrificijs ſeu ob-lationibus, nuncupatione votorum, peregrina-tionibus, templis, altaribus, ferijs, ieiunijs, in-uocatione & adoratione, fiducia & ſpe auxilij, ob merita ipſorum, Sanctis cultum exhibent, & exhiberi volunt. Et hæc ſciat Lector intelligen-da eſſe, quando Pontificij de veneratione San-ctorum loquuntur, ſicut mox oſtendemus. Ita ergò illud, quòd de venerandis ſeu honorandis Sanctis, ſpecie aliqua ab aſtutioribus Pontificijs diſputatur, vt Eccleſias noſtras calumnijs præ-grauent, & lectores à conſideratione pudendæ idolomaniæ, quæ regnat in Eccleſia Pontificia, abducant, planè & perſpicuè ex Scripturæ fun-damentis explicatum eſt.*

Ad alteram etiam calumniam expedita re-ſponſio eſt. Confeſſio enim noſtra nequaq̃ dicit, animas Sanctorum, qui ex hac vita diſceſſerunt,

vel

vel extinctas eſſe vnà cum corpore, vel ſine ſenſu & intellectu, hoc eſt, ſine vita dormire. Nam Scriptura, de anima à corpore ſeparata, ita docet, Mat.10. Corpus occidunt, animam verò non poſſunt occidere, Eccleſ. 12. Paulus redit in terram, vnde erat: Spiritus verò redit ad Deum, qui dedit illum, Iohan.5. A morte tranſit in vitam, Phil.1. Cupio emigrare & eſſe cum Chriſto, 2. Corinth. 5. Probamus magis peregrè abeſſe à corpore, & præſentes adeſſe apud Dominum. Luc. 23. Hodie mecum eris in Paradiſo, Luc. 16. Anima Lazari ſeparata à corpore, ſolatio fruitur in ſinu Abrahæ. Et vita animarum beatarum, quæ à corpore ſeparatæ ſunt, qualis ſit, multis in locis in Apocalypſi deſcribitur præcipuè cap: 4. 5. 6. 7. 15. &c. Ex colloquio etiam Moſis & Eliæ cum Chriſto, non obſcurè hoc colligitur. Fuit noſtris temporibus quidam Matthias Deuuayus Vngarus, qui ſparſit opinionem, animas piorum poſt ſeparationem à corpore, vſq; ad reſurrectionem carnis dormire ſine ſenſu & intellectu. Hoc paradoxon arripuerunt Anabaptiſtæ, ſed opinio iſta publicè reprobata eſt à noſtris, & Apologia Confeſsionis Auguſtanæ concedit: Sanctos in cœlis in genere orare pro Eccleſia. Credimus igitur & confitemur, corpora piorum defunctorum, dormire in puluere, in ſpe reſurrectionis. Animas verò eſſe & viuere apud Chriſtum.

Eccleſiæ noſtræ non docent, ſanctos vnà cũ corporibus extinctos eſſe.

Matthias Deuuayus Hungarius.

Cur ſancti mortui appellantur.

Quòd verò vſitatè vocantur mortui, illud fit ad oſtendendum diſcrimen, inter Sanctos, qui in hac vita adhuc nobiſcum commorantur, & inter eos, qui ex hac vita diſceſſerunt. Falſum enim eſt, & repugnat vniuerſæ Scripturæ, quod Pontificij diſputant. Nullum piorum, dum in hac vita eſt, ſanctum appellandum (Iohan. 17. Rom. 1. 8. 15. 16. & in locis innumeris.) Canonizatio Romanenſis, pars eſt idolomaniæ & nundinationis Babylonicæ. Viui igitur, ſancti vocantur, qui adhuc in his terris in carne viuunt. Qui verò hinc emigrârunt, vocantur mortui, licet animæ vitam viuant meliorem. Ita enim Scriptura loquitur, Roman. 14. Siue viuimus, ſiue morimur, Domini ſumus. In hoc enim Chriſtus & mortuus eſt, & reſurrexit, vt viuis & mortuis dominetur. Apocal. 14. Beati mortui, qui in Domino moriuntur. 1. Theſſ. 4. Mortui in Chriſto reſurgent primum. Et Chriſtum in ſymbolo confitemur mortuum fuiſſe, priùs, quàm per reſurrectionem reuixit. Confitemur etiam Chriſtum iudicaturum viuos & mortuos, hoc eſt, & eos, quos extrema illa dies adhuc in carne viuentes deprehendet, & eos, qui ante extremum illum diem, ex hac mortali vita diſceſſerunt, quos ſymbolum mortuos appellat.

An in hac vita aliquis ſanctos appellandus.

Sancti viui. Sancti mortui.

Patres ſanctos vocant mortuos.

Auguſtinus.

Et ipſi Patres, Sanctos, qui hinc diſceſſerunt, appellant mortuos. Auguſtinus de Ciuit. libr.

22. cap.

22. *cap.* 10. *Nos Martyribus noſtris memorias, ſicut hominibus mortuis, quorum apud Deum viuunt Spiritus, fabricamus.* Idem *de vera Religione cap.* 55. *Non ſit nobis religio cultus hominum mortuorum, quia ſi piè vixerunt, non quærunt tales honores.* Et *de cura pro mortuis cap.* 4. *Martyres vocat mortuos.* Chryſoſtomus etiam Petrum & Paulum vocat mortuos, Homilia 66. ad Antiochenos. Mera igitur calumnia eſt, quam Pontificij ex vocabulo mortuorum ſtruunt. Quod ſi quis eo ſenſu Sanctos appellaret mortuos, ſicut Iulianus apud Cyrillum libr. 6. & 10. is meritò damnaretur. Veteres enim dies obitus Sanctorum, pulchrè vocârunt natales, ſiue Natalitia ipſorum, quod tunc ingrediantur vitam meliorem, quæ verè vita eſt. Et cœleſtis patria verè vocatur Regio viuorum. Chriſtus etiam Iohan. cap. 11. De Lazaro inquit: *Non eſt mortuus, ſed dormit.* Item, *qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, viuet.*

Chryſoſt.

Natales ſeu natalitia Sanctorum.

Tertio, Neq; hic eſt ſtatus controuerſiæ, quando de inuocatione Sanctorum diſputatur, quaſi ſentiamus, animas Sanctorum apud Chriſtum, adeo eſſe ſecuras, vel gaudio & gloria quaſi ebrias, vt vel non cogitent, quod filius DEI in terris, ſemper vſque ad finem mundi, ſibi colligat Eccleſiam, vel non ſciant, aut certè non curent, quod Eccleſia ſub vexillo crucis inter-

Sanctos pro Eccleſia militante eſſe ſolicitos.

in terris militans, varijs afflictionibus & perſecutionibus expoſita & ſubiecta ſit, vel vt à Chriſto, apud quem præſentes ſunt, nihil boni vel cupiant, vel optēt, vel petāt Eccleſiæ, quam ſciunt in terris ſub cruce laborare. Quia enim beati in patria, nobiſcum vnius & eiuſdem corporis membra ſunt, cuius caput Chriſtus eſt, & quia charitas non excidit, & Sancti apud Chriſtum viuunt, ac ſciunt Deum prouidiſſe, vt ſine nobis non conſummētur, Ebræ. 11. Sed expectandum, donec compleantur conſerui & fratres eorum in terra, Apocal. 6. Piæ & bonæ ſunt cogitationes, beatos in cœlo, licet particulares circumſtantias ſingulorum hominum in terris verſantium non videant, pro ipſo tamen generali ſtatu Eccleſiæ, quam in terris ſub cruce militare ſciunt, ſuo quodam modo, vt quia ipſi experti ſunt, quot & quantæ ſint mortalis vitæ difficultates & miſeriæ, ſolicitos eſſe, atq; ideo viuentibus, vt pote membris ſuis, bene velle, & à Chrſto, apud quem præſentes viuunt, optima quæq; cupere & optare, vt à malo ſeruati & liberati, ad ſocietatem cœliſtis patriæ transferantur. Et tales pias cogitationes nec improbamus nec damnamus. A- Apologia Confeſsionis. *pologia enim Confeßionis Auguſtanæ dicit, concedimus Sanctos in cœlis orare pro Eccleſia in genere, Saxonica Confeßio dicit, ex colloquio Mo-* Confeſsio Saxonica. *ſis & Eliæ cum Chriſto colligi. Beatis in cœlo curæ eſſe Eccleſiam, & beatos orare pro Eccleſiæ.*

Vuir-

Vuirtenbergenſis Confeſſio dicit, ſicut Angeli ſolliciti ſunt pro nobis, ita Sanctos in cœlis orare pro Eccleſia. Confeſſio Vuirtenbergenſis.

Quia tamen in Scriptura, quæ Canonica eſt, nullum prorſus extat perſpicuum, expreſſum & certum teſtimonium de Sanctis, qui ex hac vita diſceſſerunt, orantibus in altero ſæculo pro Eccleſia militante, cùm aliàs Apocalypſis Iohanni, multa & varia de ſtatu beatorum in altera vita oſtendat, vrgeri illud pro indubitato & neceſſario fidei articulo, nec debet, nec poteſt, ſed ſint & maneant cogitationes, nec malæ nec impiæ. Multò minus verò inuocatio Sanctorum, & quæ præterea de agnitione & exauditione particularium votorum, & de auxilijs affinguntur, inde ſine Scriptura effingenda ſunt. Sed hæc poſtea in refutatione argumentorum, & in hiſtoria inuocationis Sanctorum repetenda, & pleniùs explicanda erunt. Hoc loco tantùm calumniæ, quibus præcipuus & verus controuerſiæ huius ſtatus, à quibuſdam occultatur, inuoluitur & tranſponitur, repellendæ fuerunt. Sanctos in cœlo pro Eccleſia militante orare, Scriptura diſertè non affirmat.

Quando igitur de inuocatione Sanctorũ diſputatur, non eſt quæſtio, an Sancti ſint honorandi? Nec quæſtio eſt, an Spiritus Sanctorum, qui ex hac vita diſceſſerunt, apud Christum viuant, & Eccleſiæ in terris bene velint? Sed de inuocatione Sanctorum, qualis in Eccleſia Pontificia vſitata eſt, controuerſia eſt. De ea Quæ extra ſtatum quæſtionis diſputentur.

igitur,

igitur, Quæ, Qualis; & quanta ſit, iam dicemus.

DE INVOCATIONE SANCTORVM, QVO MODO IN ECCLESIA PONTIFICIA & doceatur & exerceatur.

CRASSAS *ſuperſtitiones & tetros abuſus hærentes in inuocatione Sanctorum, quidam ex patronis regni Pontificij, conquiſitis minus aſperis pharmatis, conantur mitigare, & varijs coloribus pingere, vt vetus ſuperſtitio, gladio verbi Dei profligata, nouo iam velata fuco, Eccleſiæ rurſus obtrudatur. Sciunt enim Rethoricum, ſiue vt veteres locuti ſunt, Sophiſticum artificium eſſe* τὰ σκληρὰ μαλθακῶς λέγειν. *Quidam igitur contendunt, Sanctos non inuocari tanquam datores ſeu largitores beneficiorum, nec tanquam auxiliatores in neceſſitatibus, aut defenſores in periculis, ſed ſolummodo tanquam interceſſores, vt apud Deum orent pro nobis, hoc eſt, vt non ad miſericordiam, opem & auxilium, ſed tantùm ad orationes beatorū in cœlo confugiamus, (quod tamen pharmacum Tridentinum Concilium*

Diſsimiles Pontificiorum ſententiæ de inuocatione Sanctorum.

I. Inuocari vt interceſſores.

cilium diſertè reijcit) ſicut in hac vita alter alterius orationibus ſe commendat, & petit aliorum precibus ſe iuuari. Rom. 15. Et hoc modo honorem & officium mediatoris Chriſto non derogari, nec in Sanctos transferri cõtendunt. Inuocationem enim Sanctorum nihil aliud eſſe, quam compellationem, ſicut quando Paulus viuos, vel coram verbis, vel abſentes per literas compellat, vt ſui in orationibus memores ſint. Secunda. Vicelius. *Vicelius etiam luce veritatis eò adigitur, vt dicat, Sanctos non inuocandos, cùm inuocatio ſoli Deo debeatur, ſed tantùm compellandos, vt orent pro Eccleſia militante. Sunt, qui rethoricentur, inuocationem Sanctorum nihil aliud eſſe, quàm ſi quis orationem ſuam ad Deum in nomine Chriſti dirigens, in ipſa oratione hanc cogitationem & hoc votum admiſceat, vt optet ſe & neceſsitatem ſuam includi, ſicut orationibus fidelium in hac terra viuentium, quando ſiue nominatim pro quibuſdam, ſiue in genere pro vniuerſa Eccleſia interpellant. Ita etiam in deſiderijs beatorũ in cœlis, quibus Eccleſiæ in terris militanti benè volunt. ſe & neceſsitatẽ ſuam optet includi, vt qui membrũ & frater ſit etiam beatorũ in cœlis.* Tertia. *Alij inuocationẽ Sanctorũ Rhetorico ſchemate excuſant & defendunt, quod tantum ſit, vel commonefactio, ſtatuens beatos in cœlo pro neceſsitatibus, quibus non ignorant Eccleſiam in his terris militantem ſubiectam* Quarta.

eſſe,

eſſe, ſollicitos eſſe, & pro illis Chriſtum, apud quem præſentes adſunt, in genere interpellare, vel ſit deſiderium, optans & celebrans, beatos id facere, quod per ſe vltro faciunt. Dauidem enim tali figura, ſuam confeßionem & deſiderium ſuum ſæpe exprimere, vt Pſalmo 148. Laudate Dominnm omnes Angeli. Sol, Luna, Stellæ, Dracones, Abyßi, ignis, grando, nix, glacies, ventus, montes, colles, arbores, beſtiæ, ſerpentes, volucres, reges terræ, & omnes populi, Princ pes & omnes Iudices terræ, ſenes cum iunioribus. Pſalmo 103. Benedicite Domino omnes Angeli eius, exercitus & miniſtri eius: Benedicite Domino opera eius. Item: Timete Deum omnes Sancti eius: Diligite Dominum omnes Sancti eius. Et quod Dan. 3. ex Græco in cantico trium virorum in fornace Babylonica legitur: Spiritus & animæ iuſtorum, benedicite Domino: Laudate & ſuperexultate eum in ſæcula.

Ex huiuſmodi aſciticijs coloribus, manifeſtiſſima Scripturæ dicta, quæ inuocationi Sanctorum rectè & verè opponi ſolent, mirificè eludũt. Quia verò tantùm ſophiſticæ, ſeu potiùs præſtigiatrices incruſtationes, palliationes & fucationes ſunt, cum doctrina & exempla inuocationis Sanctorum in Eccleſia Pontificia, longè aliud non tam teſtentur, quàm ſonora voce clamitent, vtile eſt, ex authenticis Pontificiorum ſcriptis oſtendere. Primò doctrinã, quid & quomodo

Capita doctrinæ Papiſticæ de inuocatione Sanctorum.

modo

modo de inuocatione Sanctorum doceant. Deinde exempla, quomodo, propter quas cauſas, quo ſenſu, & qua fiducia Sanctos inuocent. Ita enim poſtea refutationes & explicationes planiores & faciliores erunt. Non autem omnium Monachorum ſordes, qui audaciſſimè, aut vt veriùs dicam, impudentiſſimè de inuocatione Sanctorum nugati ſunt, coaceruabimus, (quanquam talis labor Eccleſiæ ad poſteritatem non inutiliter impenderetur.) Exciperent enim forſan Pontificij, eſſe priuatas ſuperſtitiones, non publicam aut receptam Eccleſiæ ſuæ doctrinam. Sed ex publicis ſeu authenticis ſcriptis, vnde formam publicæ ſuæ doctrinæ petere ſolent, paucas quaſdam ſententias annotabimus.

Longobardus igitur lib. 4. diſtinct. 45. Ita concludit: Intercedunt ergo ad Deum pro nobis Sancti, & merito, dum illorum merita ſuffragantur nobis, & affectu, dum vota noſtra cupiunt impleri. Oramus ergo vt intercedant pro nobis, id eſt, vt merita eorum nobis ſuffragentur, & vt ipſi velint bonum noſtrum, quia eis volentibus, Deus vult & fiet. Hæc Magiſter. Longobardus intercedunt merito & affectu.

Alexander Alenſis, Sententiariorum ſeu Scholaſticorum primus & vetuſtiſſimus, dicit Sanctos orandos eſſe propter tres cauſas. I. *Propter noſtram inopiam, quam habemus in merendo, vt vbi noſtra non ſuppetunt merita pa-* Alexander Alenſ. de cauſis orandi Sanctos. Prima.

s tro-

trocinentur aliena, vel propter inopiam, quam habemus in contemplando, vt qui non poſſumus ſummam lucem reſpicere in ſe, ſaltem in Sanctis aſpicere valeamus. Vel propter inopiam, quam habemus in amando, quia orationis effectus dependet ex deuotione, & plerumque imperfectus homo, magis ſentit ſe affici circa Sanctos, quàm circa Deum.

Secunda. II. Orandos dicit Sanctos propter ipſorum gloriam, vt dum per eorum ſuffragia, quod petimus, impetramus, ipſos magnificemus, & glorificando collaudemus.

Tertia. III. Propter Dei reuerentiam, vt peccator, qui Deum offendit, quaſi non audeat ipſum in propria perſona adire, recurrat ad Sanctos, eorum patrocinia implorando. Idem inquit, Sanctos oramus vt mediatores, per quos impetramus. Hanc Alenſis ſententiam, ipſis ferme verbis reliqui Scholaſtici repetũt. Tranſlata etiam eſt in Lombardicam hiſtoriam, & in Rationale diuinorum.

Bonauentura. Bonauentura, dicendum, quòd Sanctorum orationes multa nobis bona impetrant, ſicut dicit Magiſter, merito & affectu, merito quidem præcedenti. Licet enim ſufficienter iam remunerati ſint pro ſuis meritis, & nunc non ſint in ſtatu merendi, tamen quia multa ſupererogarunt, tantum meritis ſuis locum adepti ſunt, vt non ſolum ſibi beatitudinem & gloriam meruerint,

rint, ſed etiam alijs iam poßint ſuffragari. Idem inquit: Qui antea erat indignus, rogando Sanctos, eorum patrocinio efficitur dignus.

Thomas reddit hanc rationem inuocationis Sanctorum. Quia vltima reducuntur in Deum per media. Ideo mediantibus Sanctorum ſuffragijs, Dei beneficia in nos diffunduntur. Et nos beneficia Dei ſumimus, mediantibus Sanctis, inde Sanctos conſtituimus interceſſores, & quaſi mediatores pro nobis, oratione vel expreſſa, vel interpretatiua, hoc eſt, quia merita ipſorum exiſtententia coram Deo, ſunt nobis ſuffragia. Idem diſputat non dicendum eſſe: Chriſte ora pro nobis, hoc eſt, non orandum eſſe, vt propter interceßionem Chriſti exaudiamur, & quæ petimus, impetremus. Thomas. Thomas prohibet orare, Chriſte ora pro nobis.

Gabriel Biel ſuper Canonem pronunciat, nos ordine inſtituto à Deo, debere ad auxilia Sanctorum confugere, vt ſaluemur eorum meritis & votis. Ibidem dicit, Patrem cœleſtem dimidium regni ſui dediſſe beatißimæ virgini cœlorum Reginæ, idq; in Eſther ſignificatum, cui Aſſuerus dimidium regni pollicetur. Ita patrem cœleſtem cùm habeat iuſtitiam & miſericordiam, iuſtitia ſibi retenta, miſericordiam exercendam virgini matri conceßiſſe. Hoc Bernardinus in ſuo Mariali etiam repetit, & inde infert, à foro iuſtitiæ Dei appellandum eſſe, ad forum miſericordiæ matris eius. Gabriel Biel. Miſericordiam Mariæ iuſtitiã Deo tribuit.

Antoninus.

Antoninus Archiepiſcopus Florentinus parte 3. Summæ titul. 3. dicit, Diuina beneficia deſcendere in nos, mediantibus Angelis & animabus beatis, quia Deus bonitatem ſuam communicet inferioribus. Idem inquit, Lex Deitatis eſt, infima ad ſuprema per media reducere, Quantùm verò ad dona gratiæ, beati ſunt medij inter Deum & viatores. Et titulo. 12. dicit, Sanctos per Canoniſationem à Papa proponi, vt exemplar fidei & vitæ ſanctæ, & ab omnibus adorandos; ac in neceßitatibus inuocandos. Idem parte 4. tit. 15. de Maria virgine inquit: Neceſſarium eſt, vt hi, ad quos conuertit oculos ſuos, pro eis aduocans, iuſtificentur & ſaluentur. Ad obiectionem verò 1. Iohan. 2. Si quis peccauerit aduocatum habemus apud patrem, Ihesum Chriſtum iuſtum. Ita reſpondet: Chriſtus non ſolùm aduocatus eſt, ſed & Iudex cuncta diſcuſſurus, ita quod nihil inultum remanebit. Cum itaque vix iuſtus ante eum ſit ſecurus, quomodo peccator ad eum tanquam aduocatum accederet? Ideo Deus prouidit nobis de aduocata, quæ mitis & ſuauis eſt, in qua nihil inuenitur aſperum. Item, Maria ita aduocat & interpellat, vt Deum patrem placet, & conuerſos ad gloriam inducat. Dulciſſimam illam ſententiam, Ebræ. 4. de Chriſto Pontifice noſtro: Accedamus ad thronum gratiæ, &c. Ita deprauat Antoninus: Maria eſt Thronus

Maria aduocans pro hominibus.

Chriſti,

Chriſti, in qua quieuit. Ad eam igitur cum fiducia accedamus, vt conſequamur miſericordiam, & gratiam inueniamus ad auxilium oportunum. Citat etiam & laudat Bernhardi ſententiam. *Securum acceſſum habes ad Deum ô homo, vbi mater ſtat ante filium, filius ante patrem. Mater oſtendit filio pectus & vbera, Filius patri latus & vulnera.* Item *ad mediatorem Chriſtum opus eſt nobis alijs mediatoribus.* Idem vſitatum illud, quod Maria vocatur plena gratia, & porta cœli, non ita exponit, quòd Chriſtum, ex cuius plenitudine gratiam accipimus, quiq; eſt via, veritas & vita genuerit, ſed inquit, ideo dicitur plena gratia, quia ſecundum Albertum, eſt Medium & Cauſa gratiæ, transfundendo eam in genus humanum. Et addit Mariam verè poſſe dicere illud Syrac. 24. *In me omnis gratia vitæ & veritatis: In me omnis ſpes vitæ & virtutis*, quod tamen dictum Syrach in ſua lingua non habet. Et totum illud caput de ſapientia Dei loquitur. Portam cœli dicit Mariam vocari, ideo, quia, quicquid vnquam gratiæ, de cœlis exiuit in mundum, hoc per Mariam exiuit, & quicquid in cœlum intrat, hoc per Mariam intrare neceſſe eſt. Sanctos etiam dicit Antoninus vocari portas cœli, ideo, quia per ſuffragia ſua importent nos in cœlum. Et de aſſumptione Mariæ dicit, Seraphin voluiſſe Mariam apud ſe retinere, ſed ipſam de

Maria plena gratia.

Maria porta cœli.

Sancti portæ cœli.

filio ſuo ſedente ad dexteram patris, allegaſſe illud, Geneſ. 2. Non eſt bonum hominem eſſe ſolum. Addens, ſum ei data in adiutorium, in redemptione per compaßionem, in glorificatione per interceßionem, vt cùm minatus fuerit, ſubuertere terram, ſicut in diluuio, ego appaream tanquam arcus, vt recordatus fœderis repropitietur, &c. Sicut publica pictura in templis ſuis confeßionem huius doctrinæ oſtentant Chriſtum ſcilicet minitari & proijcere iacula, homines verò confugere ad miſericordiam Mariæ, quæ vt Mediatrix ſe interponat, & oſtentatis filio vberibus, iacula eius pallio ſuo excipiat.

Mariale Bernhardini. *Hoc Bernhardinus in ſuo, quod publica authoritate confirmatum eſt, Mariali, ita declarat. Maria fuit adiutrix noſtræ redemptionis.* Maria auxiliatrix iuſtificationis. *Et eſt auxiliatrix noſtræ iuſtificationis. Deus enim omnes gratias faciendas Mariæ commiſit, quas ipſa fideliter diſtribuit. Omnes igitur in ſuis neceßitatibus debent ad eam recurrere.* Illuminatrix *Item, eſt illuminatrix noſtra, quos in fide & virtute illuminat, cui naſcendi Deus dixit. Dedi te in lucem Gentium, vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ. De ipſa dici poteſt. Lumen ad reuelationem Gentium, &c. Eſt* Aduocata. *aduocata noſtra, cauſas noſtras coram* DEO *agens, interceßione, & ſanctitatis merito. Si enim merita aliorum Sanctorum pro nobis*

apud

apud Deum intercedunt, multò fortiùs merita illius, quæ plenitudinem obtinuit meritorum & gratiarum, poterunt nobis diuinam gratiam impetrare. Dicitur collum, ſicut enim collum eſt medium inter caput & corpus, ſic ipſa eſt Mediatrix inter Deum & nos. Et ſicut à capite per collum in corpora deſcendunt omnia, ita à Chriſto per virginem in nos veniunt omnia dona. Ipſa enim nobis gratias ſpirituales tribuit. In Chriſto enim eſt gratia tanquam in capite influente, in Maria ſicut in collo transfundente. Nulla enim gratia venit de cœlo ad terram, niſi tranſeat per manus Mariæ. Nam gratiæ omnes intrant in Mariam, & ab illa nobis communicantur. Eſt enim Mediatrix, ſaluationis, coniunctionis, iuſtificationis, reconciliationis, interceſſionis, communicationis. Hæc Bernhardinus. Huius generis poſſem plura & craſſiora ex Monachorum Marialibus adſcribere, ſed quia ſolent excipere, ex priuatis priuatorum ſomnijs, non eſſe æſtimandam publicam Eccleſiæ Pontificiæ doctrinam, volui ex publicis Scriptis, in quibus communis forma doctrinæ Pontificiæ, ſicut tempore Scholaſticorum tradita fuit, comprehenditur, pauca hæc annotare. Collum. Mediatrix.

Et illa adhuc hodie retinentur & defenduntur à Pontificijs. Sotus enim in Confeſſione Ca- Sotus.

tholica dicit, Sanctos in cœlo eſſe coadiutores & cooperatores in opere ſalutis noſtræ.

Colonienſes *Colonienſes in ſuo antididagmate dicunt, Sanctos in cœlo, quaſi patronos, opitulatione apud Deum pro nobis intercedere, ita vt Deus patiatur ſe miſericorditer reconciliari, propter merita & interceſſiones Sanctorum, ſuaq́ dona nobis propter illos impertiat.*

Lindanus. *Lindanus citat & probat illud ex imaginaria ſeptima ſynodo, Sancti in cœlis pro me apud Deum ſupplicant, quò per illorum mediationem propitius ſit Deus, & remiſſionem peccatorum mihi gratis largiatur.*

Saltzgeirus *Saltzgeirus dicit, Sanctos inuocandos eſſe, ad duo beneficia nobis impendenda, tum vt pro nobis apud Deum intercedant, tum vt ſiue viſibiliter ſiue inuiſibiliter adiutorium nobis impendant.*

Dietenbergius. *Dietenbergius dicit, Sanctos pro nobis intercedere, nihil aliud eſt, quàm quod noſtram cauſam apud Deum agant, non tam noſtra, quàm ſua merita & vota, pro obtinenda noſtra ſalute offerendo.*

Clichtoueus *Clichtoueus: Opera Sanctorum ita ſunt accepta Deo, vt non ſolum ipſi vitam æternam inde conſequantur, ſed & vt opem eorum implorantibus, multa beneficia poſſint impetrare.*

Item,

Item, ſicut diuerſæ ſunt manſiones in cœlis, ita alius Sanctorum aliud habet, quod poteſt communicare: Vt Petrus cõtra infidelitatem, Agnes pro caſtitate, &c. Idem ſcribit: Mechtildi virgini factam reuelationem, cum ſoror quædam monaſterij extrema vnctione inungeretur, & ſacerdos litaniam legeret, ſingulos Sanctorum ad nomina ſua Chriſtum flexis genibus orare.

Hæc omnia complectitur, comprobat & confirmat decretũ Tridentinum. Statuit enim, bonum & vtile eſſe, Sanctos ſuppliciter inuocare, & ob beneficia impetranda à Deo per Chriſtum, ad eorum orationes, opem, auxiliũq; confugere. Et eos damnat, qui negant inuocationem Sanctorum, vt pro nobis etiam ſingulis orent. Licet enim verba decreti ita modificata ſint, vt videantur tantùm interceſsionem, non miſericordiam, gratiam & donationem beneficiorum Sanctis tribuere, quia tamen diſtinguunt inter orationes, & inter opem & auxilium Sanctorum, ipſos neruos inuocationis Sanctorum, ſicut hactenus in Eccleſia Pontificia vſitata fuit, non obſcurè retineri volunt. Id quod Catechiſmus ex Decreto Tridentini Concilij Pontificis iuſſu editus, nulla circuitione vſus, clariùs & expreſsiùs oſtendit. Inquit enim: Chriſtiani dicuntur Angelos adorare, non tamen veneratione diuina: Et addit Iacobũ inuocaſſe Angelos, petijſſe enim ab angelo benedictionem, Gen. 32. Et 48. Angelus,

Tridentinũ Concilium.

Catechiſmus Romanus.

qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris iſtis. De Sanctis inquit: *Eam ob cauſam inuocandi ſunt, quod pro ſalute hominum preces aßiduè faciunt, multaq́ʒ, eorum merito et gratia, in nos Deus confert beneficia, Rogati peccatorum veniam nobis impetrant, & conciliant nobis Dei gratiam. Item ad Sanctorum gratiam confugere licet, & ſubſidijs eorum vti. Patrocinium enim noſtri ſuſcipiunt, &c.* Et hoc loco obſeruet lector, quod Polonica Synodus Petricouienſis, conata fuit inuocationem Sanctorum aliquantulū mitigare. Dicit enim cap. 58. *A Sanctis non miſericordiam, ſed interceßionem tantùm poſtulari, ſicut ab alijs in ſæculo degentibus.* Romanus verò Catechiſmus, hoc ipſum pharmacum reſpuit & rejcit, & ad gratiam Sanctorum confugiendum eſſe docet.

Petricouienſis Synodus in Polonia.

Qualis igitur inuocatio Sanctorum fuerit, & adhuc retineatur & defendatur in Eccleſia Pontificia, ex ſcriptis ipſorum διδακτικοῖς *publicis oſtendimus. Clariùs autem in ipſa communi & publica praxi inuocationis Sanctorum, quæ publica autoritate confirmata, recepta & vſitata eſt, in Pontificia Eccleſia, idipſum conſpici poteſt.*

Legendæ. Specula exemplorum.

Et quidem ex legendis atq́ʒ ex ſpeculis exemplorum, innumera & ſuperſtitioſißima poſſent commemorari. Poſſet etiam ex recenti memoria, & ex publicis ſcriptis oſtendi, quod ſub Papatu, ſingulæ regiones, ſingulæ ciuitates, ſingulæ fami-

Tutelares Sancti ſingulorum in Papatu.

familiæ, ſingulæ domus, ſinguli homines, ſinguli ſtatus, artes, morbi, &c. peculiarem ſanctum, tutelarem & auxiliatorem habuerint, & coluerint altaribus, miſsis, imaginibus, candelis, ieiunijs, ferijs, votis, peregrinationibus: inuocationibus, imò recitationibus Dominicæ orationis.

Germaniæ enim attributus fuit patronus S. Martinus & Georgius cataphractus. Romanis Petrus & Paulus. Hiſpanis Iacobus. Gallis Michael & Dionyſius. Heluetijs virgo Maria, ea quæ in nigricante ſylua hæremitarum locum habet. Vngaris præter Ludouicũ, illa Maria, quæ Aquiſgrani ſedem habet. Polonis Stanislaus. Moſcouitis Nicolaus. Boruſsis Albertus, &c.

Ciuitates etiam Sancti inter ſe ſortiti fuerunt, Mediolanũ ceſsit Ambroſio, Colonia Agrippina tribus Magis. Auguſta Hulderico. Brunſuiga Auctori. Aliæ Quintino, Valentino, Quirino, Vrſo, Oſualdo, Gangolffo, & infinitum eſſet ſingula enumerare. Rectiſsimè enim ad iſtam Pontificiorum ſuperſtitionem, accommodari poteſt quod Prudentius Gentibus obijcit lib. 2. contra Symmachum.

Quanq̃ cur Genium Romæ mihi fingitur vnum?
Cum portis, domibus, thermis ſtabulis, ſoleatis
Aſsignare ſuos genios, perq; omnia membra
Vrbis, perq́; locos, geniorum millia multa
Fingere, ne propria vacet angulus vllus ab
vmbra, &c.

Ita

Ita à Nautis inuocabatur Nicolaus & Chriſtophorus. Et ad auertendam grandinem, ac alias noxias tempeſtates à ſegetibus, inuocabatur Iohannes et Paulus. Contra incendia ignis, Agatha & Floreanus inuocabantur. Vitium tutela commendabatur Vrbano. Cõtra rubiginem Iudocus. Contra brucos inuocabatur Magnus.

Anſerum cura Gallo, Ouium Vuendelino, Equorum Eulogio, Boum Pelagio, Porcorum Antonio tribuebatur.

Studioſi Gregoriũ & Catharinam colebant. Pictores Lucam. Medici Coſmã & Damianum. Iureconſulti Iuonem. Equites Georgium. Fabri Eulogium. Sutores Criſpinum. Sartores Gutmannum. Figuli Goarum. Venatores Euſtachium. Meretrices Afram & Magdalenam.

Contra peſtem inuocabatur Sebaſtianus & Rochus. Contra febrem Petronella. Contra venenum Iohannes Euangeliſta & Benedictus Abbas. Contra dentium dolores Apolonia. Contra oculorum vitia Otilia. Contra morbos pudendorum Apollinaris. Contra calculũ Liberius. Contra ignem ſacrum Antonius. Contracti inuocabant Vuolffgangum. Dæmoniaci Romanum. Epileptici Valentinum. Captiui Leonhartum. Puerperæ Margaritam. Pro reſtitutione rerum amiſſarum inuocabatur Vincentius. S. Felicitas donabat liberos maſculos. Anna diuitias: Barbara præſtabat ne quis ſine Sacramento moreretur.

Et quis ſingula, quæ innumera & infinita ſunt enumeret? Vtile tamen eſſet, in ſingulis nationibus, prouincijs, vrbibus, oppidis, & pagis, in perpetuam Pontificiæ ſuperſtitionis memoriam, talia conſignata ad poſteritatem extare.

Sed quia ex Pontificijs quidam excipiunt, ſe non approbare vel defendere, vulgi aut ſingulorum errores, ſuperſtitiones & abuſus. Et decretum Tridentinum addit hanc clauſulam (Omnis ſuperſtitio in Sanctorum inuocatione tollatur.) Quæ verò ſint ſuperſtitiones in inuocatione Sanctorum non explicat. Si enim omnes ſuperſtitiones, id eſt omnia ea, quæ ſine mandato & exemplo Scripturæ, in inuocatione Sanctorum fiunt, tollenda eſſent, nihil in toto illo cultu, ſicut apud Pontificios frequentatur, reliqui maneret. Generalem itaq; hanc clauſulam, ſine explicatione addiderunt, vt ſpem aliquam emendationis ſub generalitatib. nihil ſignificantibus, oſtentarent, & interim nihilominus ipſos neruos ſuperſtitionis retinerent, vel vt haberent κρησφύγετον, ſi exemplis craſſiſſimarum ſuperſtitionum vrgerentur.

Non igitur ex priuatis quorumcunq; preculis, ſed ex ijs, quæ publicè in Eccleſijs ipſorum leguntur, & magnis boatib. proclamantur, quæq; publica Pontificum autoritate cõfirmata ſunt, exempla colligemus, qualis ſit inuocatio Sanctorũ in Eccleſia Pontificia, de qua controuerſia eſt.

Et

Et ſanè horret animus talia repetere, recitare ſeu deſcribere. Sed quia conductitij Pontificiorum rhetores illa diſsimulant, & magna confidentia ſæpè negare audent. Et noſtris, qui in captiuitate iſta Babylonica, quæ in Apocalypſi deſcribitur, non fuerunt vel actores vel ſpectatores, non ſatis nota ſunt exempla horrenda idolomaniæ, deuocabo ſanè tædium & moleſtiam iſtius laboris, & ex Sequentijs, (vt vocant) Hymnis, Breuiarijs & Orarijs, communi vſu receptis, & publica autoritate in Pontificia Eccleſia confirmatis, exempla inuocationis Sanctorum colligam, vt iuxta Prophetæ dictum: Gentibus turpitudo, & regnis ignominia Pontificiæ ſuperſtitionis palàm oſtendatur, vtq; noſtri, imaginem Pontificiæ idolomaniæ, tanquam in συνόψει in conſpectu ſibi proponere poſsint, Ne patroni Pontificiæ turpitudinis, vel diſsimulando, vel negando ea, quæ publica & notoria ſunt, elabi conentur. Sed vt ſtatus huius controuerſiæ, de inuocatione Sanctorum, clariſsimè depingi, & argumenta rectiùs explicari poſsint.

Illud verò libenter fateor, in Sequentijs, Hymnis, & Collectis, multas veras & pias ſententias, eleganti & erudita breuitate comprehenſas contineri, quas meritò amamus, retinemus & vſurpamus. Dolendum verò eſt multa admixta eſſe, quæ verbo Dei non ſunt conſentenea, ſed manifeſtam ſuperſtitionem redolent. Ex illis

igitur

igitur ea, quæ ad inuocationem Sanctorum, qualis in Eccleſia Pontificia publicè vſitata & recepta eſt, pertinent, annotauimus.

EX CVRSV HORARVM BEATÆ MARIÆ VIRGINIS, SECVNDVM ORDInarium Eccleſiæ Hildenſheimenſis.

GAVDE *Maria virgo, cunctas hæreſes ſola interemiſti in vniuerſo mundo.*

Dignare me laudare te virgo ſacrata. Da mihi virtutem contra hoſtes tuos.

Precibus & meritis ſanctiſſimæ Dei genitricis virginis Mariæ, & omnium Sanctorum, ſaluet & protegat nos omnipotens & miſericors Dominus, Amen.

O Maria admitte preces noſtras, intra ſacrarium tuæ exauditionis, & reporta nobis antidotum reconciliationis, ſit per te excuſabile, quod per te ingerimus, ſit impetrabile, quod fide & mente poſcimus, accipe quod offerimus, redona quod rogamus, excuſa quod timemus.

Sancta Maria ſuccurre miſeris, iuua puſillanimes,

nimes, refoue flebiles, ora pro populo, interueni pro clero, intercede pro deuoto fœmineo ſexu. Sentiant omnes tuum leuamen, quicunq; celebrant tuum nomen. Aßiſte parata vocibus poſcentium, & reporta nobis omnibus optatum effectum.

Infirmitatem noſtram, quæſumus Domine, propitius reſpice, et mala omnia, quæ iuſtè meremur, omnium Sanctorum tuorum interceßione placatus, auerte.

Concede quæſumus omnipotens Deus, fragilitati noſtræ præſidium, vt qui ſanctæ Dei genitricis virginis Mariæ memoriam agimus, interceßionis eius auxilio, à noſtris iniquitatibus reſurgamus.

Te nunc ſuppliciter ſancta Theotocos regis perpetui ſponſaq; poſcimus, vt nos ſemper vbiq; miti munere protegas.

Beatæ Mariæ, ſemperq; virginis Dei genitricis Mariæ, nos quæſumus Domine merita proſequantur, & tuam nobis indulgentiam ſemper implorent.

Deus, qui omnibus Sanctis tuis æternæ beatitudinis præmia contuliſti, concede propitius, vt qui peccatorum noſtrorum pondere premimur, eorum apud te precibus ſubleuemur.

Salue Regina miſericordiæ. Vita, dulcedo, & ſpes noſtra, ſalue. Ad te clamamus exules filij Euæ. Ad te ſuſpiramus gementes & flentes in hac

lachry-

lachrymarum valle. Eia ergò aduocata noſtra, illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte. Et Ieſum benedictum fructum ventris tui, nobis poſt hoc exilium oſtende. O clemens, O pia, O dulcis Maria.

VERSVS.

In omni tribulatione & anguſtia noſtra, Succurre nobis pijſsima virgo Maria.

COLLECTA.

Protege, quæſumus Domine, famulos tuos ſubſidijs pacis, & beatæ Mariæ patrocinijs confidentes, à cunctis hoſtibus redde ſecuros.

ANTIPHONA DE DOMINA noſtra.

INuiolata, intacta & caſta es Maria. Quæ es effecta fulgida cœli porta O mater alma Chriſti cariſsima, ſuſcipe pia laudum præconia. Noſtra vt pura pectora ſint & corpora. Quæ nunc flagitant deuota corda & ora. Tua per precata dulciſona, nobis concede veniam per ſecula.

Stella maris ſuccurre cadenti, ſurgere qui curat populo.

Precamur te pijſsima Dei genitrix virgo Maria, per amorem vnigeniti filij tui, Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt non derelinquas nos miſeros peccatores ſine tuo adiutorio, ſed ſemper adiuua & conforta nos in tuo ſancto ſeruitio, vt ſecuri per-

ueniamus ad portas Paradiſi, ante conſpectum tuum, & vt ibi mereamur dilectiſsimum filium tuum videre, & cum eo in ſempiterna lætitia gaudere.

Hæc eſt mulier virtutis, quæ contriuit caput ſerpentis, hanc peccatores deuotè adeamus, rea pectora tundamus, dicentes: Sancta, Sancta, Sancta Maria, clemens & pia, Domina noſtra, fac nos tuis precibus conſortes cæleſtis gloriæ.

Recordare virgo mater, dum ſteteris in conſpectu Dei, vt loquaris pro nobis bona, & vt auertat indignationem ſuam à nobis.

Aue tu roſa, virgo Maria ô generoſa, clemens & pia, vera da nobis vti ſophia, & cum electis frui gratia, vt te laudemus cum melodia, & tu repelle noſtra vitia, virgo Maria da gaudia nobis.

Obſecramus ſanctiſsima virgo, libera nos ab omni malo, & ora pro peccatis noſtris.

Eius pia interceſsione, ab inſtantibus malis, & à morte perpetua liberemur.

O Maria generoſa, ſuper omnes ſpecioſa, impetra nobis veniam. O Maria gratioſa, dulcis, mitis & formoſa, applica nobis gratiam. O Maria glorioſa, in delicijs delicioſa, præpara nobis gloriam.

EX

EX PRÆPARATORIIS ANTE Miſſam dicendis.

PRopter totius iniquitatis culpam, indignus ſum vt viuam, quia peccaui ab infantia mea vſque nunc, coram te & coram omnibus Sanctis tuis: Sed per merita & interceſſiones eorum, mihi tribue propter tuam clementiam, omnium delictorum meorum veniam.

EX COMPASSIONIBVS Mariæ.

REcordare ſeptem horum tormentorum ac dolorum perenni memoria, vt qui nos te inuocamus, per hæc ſiſti valeamus in perenni gloria.

Ad te igitur hodie, ô vnica ſpes miſerorum, confugio, & plena fiducia, tibi meipſum, in omnibus neceſſitatibus, deuotè commendo. Te hodie & ſemper in matrem & patronam, præ cunctis eligo & præopto.

Libera me ab omni malo, & ora pro peccatis meis. Aue Maria, ſalus & conſolatrix viuorum & mortuorum, mecum ſis in omnibus tribulationibus, tentationibus, neceſſitatibus & anguſtijs meis, & maximè in hora mortis meæ, & impetra mihi omnium peccatorum meorum veniam, & cœleſtis patriæ gloriam.

EX SEPTEM GAVDIIS CORporalibus beatæ Mariæ virginis.

GAude virgo ſtella maris. A peccatis nos emunda. Fac nos ſemper ſalutari partu fœcundari, atq; corde ſteriles, fac clementer fertiles. Fac à noſtro ſcelere, piè nos reſurgere, ſurſum tolle varijs, cor oppreſſum vitijs. Præſta nobis miſeris, ſubleuamen ſceleris, & poſt hanc miſeriam, duc ad vitæ patriam. O dulcis amica Dei, vernans & decora: memor eſto mei, mortis dum venerit hora.

Venerandorum gaudiorum, Domine glorioſæ genitricis tuæ ſacroſanctæ ſemper virginis Mariæ, memoriam recolentes, te ſuppliciter exoramus, vt eius interuenientibus meritis, cœleſtis conſolationis participes, & gaudij, quo tecũ modo lætatur, in futuro tribuas eſſe conſortes.

EX SEPTEM GAVDIIS COEleſtibus beatæ Mariæ virginis.

GAude mater miſerorum, quia pater præmiorum, dabit te colentibus, congruentem hîc mercedem, & felicem poli ſedem, ſurſum in cœleſtibus.

Dulciſsime Domine Ieſu Chriſte, qui beatiſsimam genitricem tuam, glorioſiſsimam virginem Mariam, perpetuis & felicibus gaudijs in cœlo lætifi-

lætificaſti, concede propitius, vt eius meritis & precibus continuis, ſalutem & proſperitatem, animæ & corporis, conſequamur, & ad gaudia tuæ beatitudinis, ac eiuſdem virginis glorioſæ fœliciter perueniamus.

EX ROSARIO BEATÆ Mariæ virginis.

O Virtutum vaſculum, Regina cœlorũ. Chriſti receptaculum, ſalus anxiorum. Tutum propugnaculum, ſaluatrix languidorum. Audi conquerentium, preces famulorum, & pro nobis miſeris Deum deprecare. Nam quicquid petieris, vales impetrare. Summa nos neceſſitas te cogit rogare. Quos in fluctu poſitos, ſæuum pulſat mare.

Reparatrix & ſaluatrix, deſperantis animæ, irroratrix & largitrix ſpiritualis gratiæ. Quod requiro, quod ſuſpiro, mea ſana vulnera. Et da menti te poſcenti, gratiarum munera, vt ſim caſtus & modeſtus, dulcis, fortis, ſobrius, pius, rectus, circumſpectus, ſimultatis neſcius, eruditus, & munitus diuinis eloquijs, conſtans, grauis & ſuauis, benignus, amabilis, corde prudens, ore ſtudens veritatem dicere: Malum nolens, Deum volens, pio ſemper opere.

Peccatorum conſolatrix, infirmorum curatrix, errantium reuocatrix, iuſtorum confirmatrix, deſolatorum ſpes & auxiliatrix, atq; mea

promptiſſima adiutrix, & ſingulariſſima inuocatrix, tibi Domina glorioſa, commendo hodie & quotidie animam meam, vt me in tuam cuſtodiam commendatum, ab omnibus malis, & fraudibus Diaboli cuſtodias, atq; in hora mortis conſtanter mihi aſſiſtas, ac animam ad æterna gaudia fœliciter perducas.

O Domina mea ſancta Maria, me in tuam benedictam fidem & ſingularem cuſtodiam, ac in ſinum miſericordiæ tuæ, hodie & quotidie, atq; in hora exitus mei, animam meam, & corpus meum tibi commendo, omnem ſpem meam, conſolationes, anguſtias, miſerias, & finem vitæ meæ cõmitto, rogans, vt per tuam ſanctiſſimam interceſſionem, & glorioſa merita, omnia mea dirigantur & diſponantur opera, ſecundum tuam, tuiq; filij voluntatem, ad meam vtilitatem.

Ac precor vt ſerues me à peccatis, à ſcandalis, ab omni confuſione humana, ab ira iudicij tremenda, ab impuris cogitationibus, ab omni mortali peccato, à ſubitanea & improuiſa morte, ab omnibus periculis animæ & corporis, honoris & rerum mearum, nec vnq̃ tale me permittas facere peccatum, quo tuam gratiã amittam. Dona mihi de præteritis emendationem, de præſentibus cuſtodiam, de futuris cautelam. Da mihi in hac vita promptum adiutorium, & eſto prolocutrix in tremendo iudicio, ad tuum filium, Dominum Deum noſtrum Ieſum Chriſtum.

O Do-

O Domina dulciſsima, miſericordiæ viſceribus pleniſsima, ſuccurre mihi miſero peccatori, antequam mors ſubitanea & improuiſa ſuperueniat, ne ſubitò & imparatus hinc diſcedam. Ora pro me Maria virgo benedicta, ob vnigeniti filij tui amariſsimam mortem, vt peccatorum deteſtatione, Diaboli & operum eius abrenunciatione, vera contritione, pura humiliq́; confeſſione, perfecta pœnitentia & ſatisfactione, proximi dilectione, filio tuo reconciliatus, de hoc mundo tranſeam, & fac mecum miſericordiam tuam ô beata mater virgo Maria, in illa tremenda hora, quando mortua lingua ſe nequiuerit mouere ad inuocandum te, neq; oculi lucem capere poterint, aureſq́; meæ nulli voci pateſcent. Memor eſto tunc precum mearum, quas nunc fundo, ô Maria, ad aures tuæ pietatis, & ſubueni mihi in illa vltima neceſsitatis meæ hora, vt liberatus à miniſtris Diaboli, collocer cum fidelibus ſeruis & amicis filij tui.

Aue plena gratia virgo fœcunda, Mundi ſpes & gloria, mater illibata, peccatorum venia, ſponſa conſecrata, conſolatrix hominum, vinculum amoris, purgatrix peccaminum, medela vitiorum. Aue vas clementiæ, gratiæ piſcina, portus indulgẽtiæ, vitæ medicina, veniæ pincerna, Nardus odorifera, gratiæ lucerna ſurge veni propera, regina ſuperna, me Chriſto cõfœdera, me ſemper

 guber-

guberna, cor meum illumina, fulgens ſtella ma-ris: Et ab hoſtis machina ſemper tuearis. O glorioſa virgo Maria, mater regis æterni, libera nos ab omni malo, & à pœnis inferni.

BENEDICTIO MANE & ſerò dicenda.

PAx Domini noſtri Ieſu Chriſti, et virtus paſſionis eius, ſignum † ſanctæ Crucis, integritas beatæ Mariæ virginis. Bene † dictio omnium ſanctorum Angelorum cuſtodia, et ſuffragia omnium Dei electorum, ſint inter me & omnes inimicos meos, viſibiles & inuiſibiles, nunc & ſemper, & in hora mortis, &c.

AD PROPRIVM ANGElum oratio.

ANgele qui meus es cuſtos pietate ſuperna, me tibi cōmiſſum ſalua, deſcende, guberna, Terge meam mentem, vitiis & labe fluentem, aſſiduusq́, precor, mihi ſis releuesq́ cadentem.

DE SANCTO PAVLO.

ILluc ſupplices tuos, poſt huius carnis terminum perducere dignare, quos feciſti, veritatis lumen agnoſcere.

DE

DE SANCTO BARTHOLOmeo Apoſtolo.

VERSVS:

VOto precamur ſupplici, vt precibus Apoſtoli, à reatu liberi, poſsimus Deo perfrui.

Quæſumus: vt eius patrocinio deſeramus noxia, & conſequamur bona æterna.

DE IACOBO MAIORE.

AVe ſingulare præſidium peregrinorum tuorum, benignus exaudi vota ſeruorum, te colentes adiuua, ducens ad cœleſtia.

DE SANCTO THOMA.

TV nos ſupplices tuos in eius fide ſtabiles efficere dignare, quem palpando meruiſti Deum agnoſcere.

DE VNO APOSTOLO.

AVe ſancte N. Apoſtole, Domini noſtri Ieſu Chriſti, per illius amorem, qui te de mundo elegit, deprecor, vt me indignum famulum tuum ab omnibus aduerſitatibus liberes, ab omni impedimento corporis & animæ, & in hora mortis animam meam ſuſcipiens, perducas in vitam æternam. Ora pro nobis N. Apoſtole beate, vt per te gaudere mereamur in æternitate.

Quæſumus omnipotens Deus, vt beatus Apoſtolus N. tuum pro nobis imploret auxilium, vt

à noſtris reatibus abſoluti, à cunctis periculis exuamur.

DE SANCTO PANCRATIO.

O Martyr inuictiſsimè, Pancrati beatiſsime, qui in Chriſti confeſsione perduraſti in perſecutione, tuo mereamur precamine in bonis mala vincere.

Infirmitatem noſtram, quæſumus Domine, propicius reſpice, & mala omnia, quæ iuſtè meremur Sanctorum Martyrum tuorum, pariterq; Pontificum Cornelij & Cypriani interceſsione propiciatus auerte.

DE SANCTO GEORGIO.

HIc nos ſaluet à peccatis, vt in cœlo cum beatis poſsimus quieſcere.

DE SANCTO BLASIO.

SAncte Blaſi vir laudande, &c. Qui das lapſis releuamen, & infirmis das iuuamen. Tu pro nobis intercede, vt cœleſti nos mercede, ditet Deus cum beatis, regno ſuæ claritatis.

Deus, qui per orationem beati Blaſij Martyris tui atq; Pontificis, cunctis eiuſdem memoriam facientibus, à quacunq; tribulatione, infirmitate ſeu aduerſitate, tenerentur, liberari conceſsiſti, cõcede propicius, vt cuius memoriam agimus in terris, eodem deprecante, gloriam conſequamur in cœlis.

DE

DE SANCTO ERASMO.

STet ſemper in tripudio, egenorum iam concio, habens ciuem in æthere, qui ſuos ſcit reprimere defectus, deprecamur, & in mortis examine, ſic Eraſmus præparatus, noſtros tergat vt reatus.

Fac nos eius meritis & precibus, cunctas inſidias omnium inimicorum noſtrorum ſuperare, & à paupertate corporis & animæ, ac morte perpetua liberari.

Deus pro cuius Eccleſia glorioſus Martyr & Pontifex Thomas gladijs impiorum occubuit. Præſta quæſumus, vt omnes, qui eius implorant auxilium, petitionis ſuæ ſalutarem conſequantur effectum.

DE S. CHRISTOPHORO.

O Glorioſe Martyr Chriſtophore, ſis memor noſtri ad Deũ omni hora, & tuere ſine mora, corpus, ſenſum et honorẽ cõſerua, qui cœli florem meruiſti hic portare inter vlnas vltra mare, nos per tantã dignitatẽ, fac vitare prauitatem, & amare corde toto, Deum verum laude, voto, præ cunctis mundanis iſtis, vt poſt mundi huius triſtis blandimenta, te præſente, perducamur ad cœli regnum.

Deus, qui beatũ Chriſtophorum Martyrem tuum virtute cõſtantiæ in paſſione roboraſti, cõcede propicius, vt qui eius cõmemorationem agimus, ipſius meritis & precibus ab omni languore cor-

corporis & animæ præſeruemur, atq; ad gaudia æterna fœliciter perducamur.

Intercesſio, quæſumus Domine beati Lamberti Martyris tui atq; Pontificis, tuam nobis non deſinat placare iuſtitiam, & noſtrum tibi deuotum efficere famulatum.

DE SANCTO COSMA ET Domiano.

O Medici pijſſimi, qui meritis clariſſimi, in cœlis refulgetis. A peſte, clade corporum, præſeruetis & operum, moribus ne langueamus, aut moriamur Spiritu: ſed animæ ab obitu velociter ſurgamus, & viuamus in gratia, ſacra cœli palatia donec ingrediamur.

Concede nobis indignis famulis tuis, vt qui Sanctorum iſtorum Martyrum glorioſam commemorationem agimus, ipſorum intercedētibus meritis, ab omnibus Dæmonum erepti inſidijs, atq; cunctis huius vitæ aduerſitatibus præſens tempus ita in tuis laudibus peragamus, vt dimiſſis peccatis omnibus, poſt huius vitæ pericula ad gaudia transeamus ſecura.

DE SANCTO SEBASTIANO.

ORa pro nobis Christi Martyr Sebaſtiane: vt peſtem epydimiæ illæſi mereamur pertranſire, & promiſſionem Chriſti Ieſu obtinere.

Deus qui glorioſum tuum Martyrem Sebaſtianum in tua fide & dilectione tam ardenter

ſoli-

ſolidaſti, da nobis miſeris peccatoribus, eius meritis & interceßione, in omni tribulatione auxilium, in perſecutione ſolatium, in tribulatione & anguſtia ſubſidium.

DE SANCTO VINCENTIO Martyre.

VIr inclytus Vincentius, Martyr Domini precioſus, cuius interceßio, nobis obtineat veniam, qui per tormẽta paßionis æternam meruit palmam, & ſempiternam coronam.

XIIII. AVXILIATORVM.

INter Sanctos Deo gratos, adiutores vos beatos prædicat Eccleſia. Ad ſe Deus nos clamantes, per vos ſoluet fluctuantes, in valle miſeriæ.

Da, vt omnes, qui in ſuis neceßitatibus eorum implorat auxilium, ſecundum promißionis tuæ gratiam, petitionis ſuæ ſalutarem conſequatur effectum.

DE SANCTO BERNVVARdo Epiſcopo.

O Gemma Saxoniæ, norma pietatis, decus tuæ patriæ, Bernuuarde dux pacis, nos oppreſſos erige, ſuccurre turbatis, ad Chriſtum dirige fontem bonitatis. Pie præſul Bernuuarde, tuorum memor operum, ſta coram ſummo Iudice, pro tuorum cœtu pauperum.

Omnipotens ſempiterne Deus, immenſam cle-

clementiam tuam humiliter imploramus, vt qui fragilitate carnis præpediti innumerabiliter peccauimus, beati Bernuuardi Confeſſoris tui atq; Pontificis, aſsiduis precibus adiuuemur, quatenus eius ſuffragantibus meritis, ab omni aduerſitate mentis & corporis liberemur.

DE SANCTO GODEHARDO Epiſcopo.

OPem nobis præſul bone, fer in noſtris anguſtijs, & nos ſalua in agone, ab æternis ſupplicijs.

DE SANCTO AVGVSTINO.

GAude præſul Auguſtine. Audi nos te rogantes, & poſt mortem nos ouantes, duc ad regna cœlica.

DE SANCTO AMBROSIO.

O Præſul beatiſsime Ambroſi doctor inclyte, vitæ meæ rege curſum, poſt hanc vitam trahe ſurſum, animam ad gaudia, vbi Deum contemplari, iuſtis piè ſociari merear in gloria.

Vt quem doctorem vitæ æternæ habuimus in terris, interceſſorem ſemper apud te habere mereamur, in cœlis.

DE S. HIERONYMO.

SVbuenias triſti populo, Hieronyme Chriſti doctor & amice, tu fons nitidiſsimæ linguæ.

Præſta

Præſta quæſumus, vt cuius venerandam memoriam agimus, eius ſemper & erudiamur doctrinis, & meritis adiuuemur.

DE S. BERNHARDO.

I*Nterceßio nos quæſumus Domine, beati Bernhardi abbatis commendet, vt quod meritis noſtris non valemus eius patrocinio aſſequamur.*

DE S. FRANCISCO.

O *Franciſce lux ſolaris, crucifixus ſingularis iam cum Chriſto gloriaris, in choro cœleſtium. Tu ſis nobis vitæ via, tu pro nobis ſemper pia, prode Chriſto ſtygmata. Ora pro tuis famulis, vt rapti ex miſerijs, tecum laudemus dulciter Trinitatem perenniter.*

DE SANCTO IOSEPH NVtritio Domini.

G*Aude Ioſeph fili Dauid. Ora virginis ſponſæ tuæ natum, vt ſe nobis det placatum, collocans ad dexteram.*

DE SANCTO ROCHO CONtra peſtem.

D*Eus, qui beato Rocho per Angelum tuum tabulam eidem afferentem promiſiſti, vt, qui ipſum inuocauerit, à nullo peſtis cruciatu læderetur. Præſta quæſumus, vt, qui eius memoriam agimus, meritis eius ab æterna morte liberemur.*

DE SANCTO LIBORIO CONtra Calculum.

DEus, qui beatũ Liborium, Pontificem tuum, innumeris glorioſum miraculis, ſpeciali in medendis harenarum & calculi paßionibus priuilegio decoraſti, præſta quæſumus, vt ipſius meritis & interceßione, ab his alijsq́ malis eruti, gaudijs perfrui mereamur æternis.

DE VNO CONFESSORE.

SAncte N. nos tuos famulos pio precatu ab omni culpa emunda, commendans Deo, cœleſtium vt conſortes faciat gaudiorum.

Interceßio nos quæſumus Domine beati N. Confeſſoris commendet, vt quòd noſtris meritis non valemus, eius patrocinio aſſequamur.

Miſericordiam tuam quæſumus Domine nobis, interuenientibus beatis Confeſſoribus tuis, clementer impende, & nobis peccatoribus ipſorum propiciare ſuffragijs.

DE SANCTA DOROTHEA.

OMnipotens ſempiterne Deus, in cuius nomine glorioſa virgo & martyr Dorothea cuncta genera tormentorum ſuperauit, te ſuppliciter exoramus, vt eius interuentu cuncta pericula vincamus, ipſamq́ in omnibus neceßitatibus celerem adiutricem nobis ſentiamus.

DE.

DE SANCTA BARBARA.

INterceſſio, nos Domine, quæſumus beatæ Barbaræ virginis & Martyris tuæ ſemper adiuuet, vt non ſubitò moriamur.

DE SANCTA AGNETA.

AVe Agnes generoſa, me in fide ſerues recta, dulcis virgo & dilecta, te exoro precibus. Caritate da perfecta, Deum, per quem es electa, colere piè omnibus.

Deus, qui beatam Agnetem virginem tuam caſtitatis amore decoraſti, & flammis traditam illæſam conſeruaſti, da nobis, quæſumus, eius meritis & precibus, eiuſdem caſtitatis tenore fulciri, & ab omni vitiorum æſtu liberari.

DE SANCTA APPOLLONIA.

VIrgo Chriſti egregia, pro nobis Appollonia funde preces ad Dominum, vt tollat omne noxium, ne pro reatu criminum, morbo vexemur dentium, ſed ſanitate capitis gratulemur & corporis.

DE SANCTA CHRISTINA.

CHriſtina virgo fœlix, te deprecantes reſpice, ne cum impijs damnemur, nos tua ſancta ſalua prece.

DE DECEM MILLE VIRginibus.

O Præclaræ vos puellæ, nunc implete meum velle, & dum mortis venerit hora, ſubuenite ſine mora, in tam graui tempeſtate, me precantem defenſate, à dæmonum inſtantia.

Concede propicius, vt earum precibus & meritis, cum ipſis in æterna beatitudine collocari mereamur.

AD VNAM VIRGINEM.

SAlue ſancta N. Virgo Dei inclyta, tuis precibus nos Chriſto commenda. Ad te clamamus in anguſtijs conſtituti. Ad te ſuſpiramus auxilium quærentes. Eia virgo Dei electa, tuum lætum oculorum aſpectum ad nos inclina. Et Iheſum crucifixum, qui tollit mundi reatū, redde nobis placatū, ô clemens, ô pia, ô dulcis virgo.

DE SANCTA ANNA.

DEus, qui beatam Annam matrem tuæ genitricis fieri voluiſti. Præſta quæſumus, vt meritis vtriuſq; matris & filiæ, regna cœleſtia conſequamur.

DE SANCTA MARTHA.

OMnipotens ſempiterne Deus, cuius filius ſumpta carne pro nobis, in æde beatæ Marthæ hoſpitari dignatus eſt, concede propicius, vt precibus & meritis illius, quæ illum placidè ſuſcepit in terris, ab illo miſericorditer ſuſcipi mereamur in cœlis.

DE

DE SANCTA BRIGITTA.

O Brigitta mater bona, dulcis ductrix & matrona, nobis fer ſuffragia. Naufragantes in hoc mari, tuo ductu ſalutari, duc ad vita brauia.

DE S. GERTHRVDE.

DEus, qui beatam Gerthrudem piam virginem ex ſtirpe Regia progenitam, ſpeciali hoſpitalitatis gratia ſublimaſti, tribue quæſumus, vt eius precibus & meritis interuenientibus, tam præſens, quàm futurum hoſpitium, noſtræ infirmitati congruum, & tuæ maieſtati inueniamus acceptum.

DE OMNIBVS VIRGINIBVS & viduis.

DEus, qui nos in tantis periculis conſtitutos, pro humana ſcis fragilitate non poſſe ſubſiſtere, da nobis per merita omnium ſanctarum virginum, viduarum & continentium tuarum, ſalutem mentis & corporis, vt ea, quæ pro peccatis noſtris iuſtè patimur, te adiuuante vincamus.

DE OMNIBVS Sanctis.

MAieſtatem tuam, Domine, ſuppliciter deprecamur, vt ſicut nos iugiter omnium

Sanctorum tuorum commemoratione lætificas, ita ſemper ſupplicatione defendas:

EX ANTIDOTARIO.

Salue imperatrix glorioſiſsima, peccatricis animæ meæ ſpes tutiſsima. Dei genetrix virgo Maria. Tu poſt Deum præcipuum & maximum meum es refugium & gaudium.

O Sancta virgo Maria, & omnes Sancti & Electi Dei, nunc & in hora mortis meæ, mihi miſero ſuccurrite, & Dominum Deum noſtrum, veſtris meritis & precibus mihi propicium facite. Tu ergo ô virginea mater, accedens ad illud ſupercœleſte ſacrarium ſemper venerandæ Trinitatis, offer pro me, nunc & in hora mortis meæ, quicquid virtutum & gratiarum, ab hora conceptionis tuæ, vſque ad horam aſſumptionis, in te Rex gloriæ, tanquam conſeruatiſsimo theſauro ſuo dignatus eſt conſeruare. Tu etiam beatorum Angelorum militia, offer pro me, & in hora mortis meæ, conſtantiam puriſsimam, qua cum Deo noſtro permanſiſtis: & fœlicem innocen iam, in qua per ipſum confirmati eſtis. Tu quoque Patriarcharum & Prophetarum cœtus, offer pro me, nunc & in hora mortis meæ, merita fidei & deſideriorum, quibus Chriſtum Dei filium repromiſſum conſtanter expectaſtis. Tuq́, Senatus Apoſtolorum & Euangeliſtarum, offer pro me, nunc & in

hora

hora mortis meæ, merita fœliciſsimæ cum Chriſto adhærentiæ, familiaris amicitiæ, & fidelis perſeuerantiæ. Tu hinc ô roſea Martyrum turba, offer pro me, nunc & in hora mortis meæ, merita fidelitatum, conſtantiæ, & precioſi ſanguinis, cum ſanguine immaculati agni, pro omnium ſalute effuſi. Tu deinde ſplendens Confeſſorum chorus, offer pro me, nunc & in hora mortis meæ, merita deuotionum, ſtudiorum, exercitationum & virtutum omnium, in quibus Domino Deo noſtro placere meruiſtis.

Tu inſuper honeſta virginum & mulierum caterua, offer pro me, nunc & in hora mortis meæ, cordis & corporis mundiciem, qua Deo, ſpretis mundi, delicijs, & corporis voluptatibus placuiſtis.

ORATIONES DE QVINQVE DOLORIBVS BEATÆ MAriæ, quas S. Anshelmus Capellanus eius compoſuit, incipientes ſingulæ à ſingulis literis nominis Mariæ, quas qui deuotè dixerit, maximas conſequitur gratias à Domino, prout reuelatum fuit beato Iohanni Euangeliſtæ, qui cùm (vt de eo ſcriptum reperitur) diu deſideraſſet videre beatã Mariam virginem, poſt eius aſſumptionem in cœlum, tandem quadam vice raptus in cœlum, in viſione vidit & audiuit, quòd beata virgo Maria narrauit filio ſuo, quòd in hoc mundo in quinque doloribus ſubſcriptis fuerit nimium perturbata. Chriſtus igitur filius eius hoc audiens, ob eius honorem, plurimas promiſit gratias & prærogatiuas ſe daturum, illi, qui eoſdem dolores deuotè recoleret. Sunt igitur Orationes tales.

ORATIO PRIMA.

MEdiatrix Dei & hominum, & fons miſericordiæ indeſinenter effundens riuos copioſæ gratiæ Maria. Te rogo dulciſſima mater Domini noſtri Ihesu Chriſti, per illam perturbationẽ, quam habuiſti in corde tuo piÿſſimo, tunc & deinceps, cum Symeon ſanctus & ſenex prophetando diceret: Tuam ipſius animam pertaranſibit gladius, vt petas, quatenus idem benedictus filius tuus, de largiſſima clementia ſua, mihi donec-

nec per eandem perturbationem tuam, indulgentiam omnium peccatorum meorum. Et vt me liberet ab omnibus malis, præteritis, præſentibus, & futuris.

ORATIO SECVNDA.

AVxiliatrix Dei & hominum, & pacis æternæ condimentum Maria, te interpello ſpecioſiſsima regina cœli, per illam doloroſam perturbationem, quam habuiſti in corde tuo benigniſsimo: pro eo, quòd filium tuum amantiſsimum per triduum amiſeras: vt roges eum, quatenus ipſe propter eandem turbationem tuam, mihi dignetur dare plenam cognitionem, perfectam contritionem, puram confeſsionem, ſpem firmam, certam ſecuritatem, à Deo nunquam ſeparandum, & ita perfectum & verum amorem, vt cum illo amore tantam merear mercedem in cœlo accipere, ac ſi ei multis annis cum perfectione ſanctiſsimæ vitæ diligentiùs ſeruiuiſſem.

TERTIA ORATIO.

REparatrix debilium, & vulneratæ animæ efficaciſsima medicina Maria, te peto glorioſa domina per illam perturbationem, quam habuiſti in corde tuo clementiſsimo, pro eo, quod perfidi Iudæi captiuauerunt deſiderabilem vnigenitum vteri tui filium, quatenus depreceris eundem filium tuum propiciatorem ſæculi, vt ipſe propter eandem turbationem tuam, me de omni captiuitate, & ab omni tribulatione corporis

poris & animæ, anguſtiarum & periculorum meorum, vnà cum amicis meis, conſanguineis, familiaribus & benefactoribus, & recommendatis clementer eripiat, & ab omnibus malis in perpetuum tueatur.

QVARTA ORATIO.

ILluminatrix cæcorum, & lucerna ſalutiferæ gratiæ Maria. Te flagito dulciſsima bona mater Dei, per illam turbationem tuam, quam habuiſti in corde tuo propiciatiſsimo, pro eo, quod amantiſsimus filius tuus à Iudæis crudeliſsimis, in conſpectu tuo, cum clauis acutiſsimis ſine omni miſeratione, viuificæ crucis patibulo fuit affixus, vt poſtules ab eodem filio tuo, quatenus per eandem turbationem tuam, ignem veri amoris & paſsionis ſuæ, in corde meo accendat.

ORATIO QVINTA.

ADuocatrix omnium peccatorũ, quos damnabiliter moles vitiorũ deprimit, finisq́ noſtræ miſeriæ Maria, te deprecor venerabiliſsima mundi domina, per illam intolerabilem turbationẽ, quã habuiſti in corde tuo benigniſsimo, in illa hora, cùm filius tuus de cruce depoſitus cum recentibus vulneribus, & proprio ſanguine rubricatus, datus fuit à Ioſeph in ſinũ tuũ, vt propter eandem perturbationem tuam, ipſe me præuenire dignatur abundantia gratiarum ſuarum,

vt

vt det corpus meum & animam meam, in poteſtatem tuam, & in ſinū miſericordiæ tuæ, quem cunctis, deuotè poſtulantibus, clementer aperis in æternum.

QVICVNQVE HANC SVBSCRIPTAM orationem triginta diebus dixerit, in honorem beatiſsimæ virginis Mariæ, quæcunq; licita petierit, miſericorditer obtinebit, quod experimento ſæpius probatum eſt.

Sancta Maria, perpetua virgo virginum, mater miſericordiæ, mater gratiæ, ſpes omnium deſolatorum, conſolatrix omnium deſperantium. O miſeratrix miſerorum, dulcis conſolatio afflictorum, ac mater miſericordiarum, deſolatorum pijſsima conſolatrix, & in omni neceſsitate pupillorum prompta adiutrix. Exaudi preces meas, & reſpice orbitatis meæ & miſeriæ lachrymas. Et quia in diuerſis malis & anguſtijs, propter peccata mea, poſitus ſum, ignoro ad quam fugiam, niſi ad te Dominam meam, dulciſsimam virginem Mariam, genitricem Domini noſtri Ieſu Chriſti, informatricem humanitatis noſtræ, Ergo aures tuæ pietatis, precibus meis benigne accommoda, per viſcera miſericordiſsimi filij tui, &c.

QVICVNQVE SVBSCRIPTAM ORAtionem quotidie dixerit, in honore beatiſsimæ virginis Mariæ, trecentos dies indulgentiarum habebit ab Innocentio Papa, qui eam inſtituit.

O Clementiſsima Domina, et dulciſsima virgo ſancta Maria, mater Dei, mater orphanorum, conſolatio deſolatorum, via errantium, ſalus & ſpes in te ſperantium, fons vitæ & veniæ, fons ſalutis & gratiæ, fons pietatis & indulgentiæ, fons conſolationis & lætitiæ, da mihi pro peccatis meis, veras plangendi lachrymas & condignas, & da mihi quicquid filius tuus requiſiuit à me, veraciter agnoſcere, tuo iuuamine frequenter incipere, perſeueranter exequi, fœliciter adimplere. O flos virginum Maria, regina cœli, deprecor humiliter & deuotè, vt cum omnibus Sanctis & electis Dei, venias & feſtines in conſilium & auxilium meum, in omnibus orationibus, & anguſtijs & neceſsitatibus meis, & in omnibus rebus. O Maria maris ſtella, portus ſalutis, naufragantium dux pia, miſerorum patrona dulciſsima, reorum aduocata doctiſsima, deſperatorum ſpes vnica, peccatorum ſaluatrix magnifica, die mea nouiſsima, me facie ſplendidiſsima tua, precor irradia, nutrix ſacratiſsima, meæ mortis pijſsima, diem & horam nuncia. Tu portum præbe naufrago, reo fer patrocinia, dans miſero

miſero ſolatia, ſis ſpes, ne deſperatione ſuccumbam mortis in agone, cùm tunc non ſit ſpes altera, niſi tu virgo puerpera, patris parens & filia, cui me reconcilia. O miſericordiarum & veniæ fons ineuacuabilis, imò ipſa miſericordia & venia, nulli dans repulſam. Exauditrix benigniſſima, hanc orationem ſupplicem, clementer ſuſcipias & exaudias, & vitam æternam mihi tribuas. Audi & exaudi me benigniſſima virgo Maria, mater Dei & miſericordiæ: Amen.

SANCTVS EDMVNDVS

CANTVARIENSIS ARCHIEPIſcopus, ſequentem orationem compoſuit, eamq́ꝫ quotidie dicere conſueuit, in honorem ſanctiſsimæ Dei genitricis ſemper virginis Mariæ, & beati Iohãnis Euangeliſtę, tutoris eius, quamcùm ſemel propter occupationem quandam dicere neglexiſſet, apparuit ei ſanctus Iohannes Euangeliſta, ferulam in manu tenens, & vt leuaret manum imperans. Qui cùm leuaſſet, & ille ferulam altè leuans, piè tamen ſubmittens, blandè eum corripuiſſet, ſubiungens, ait: Caue ne amplius vnquam omittas, quod diligenter obſeruauit, maximamq́ꝫ ob hanc ſanctitatis gratiam promeruit: Multa etiam alia leguntur miracula facta, virtute illius orationis, quæ, breuitatis cauſa, hic omittuntur.

O in-

O Intemerata, & in æternum benedicta, ſingularis & incomparabilis virgo Dei genitrix Maria, inclina aures tuæ pietatis, indignis ſupplicationibus meis, & eſto mihi peccatori, pia in omnibus auxiliatrix. O Iohannes beatiſsime Chriſti familiaris amice, te inuoco cum matre eiuſdem ſaluatoris, vt opem mihi tuam, cum illa ferre digneris. O duæ gemmæ cœleſtes, Maria & Iohannes. O duo luminaria diuinitus ante Deum lucentia, veſtris radijs effugate ſcelerũ meorum nubila, vobis duobus, ego peccator, hodie corpus & animam meam commendo, vt omnibus horis atq; momentis, intus & exterius, firmi cuſtodes, & pij apud Deum interceſſores exiſtere dignemini. Credo enim firmiter, & fateor, & indubitanter ſcio, quia velle veſtrũ velle Dei eſt, vnde quicquid ab illo petitis, ſine mora obtinebitis. Per hanc igitur tam potiſsimam veſtræ dignitatis virtutem, poſcite mihi corporis & animæ ſalutem, & à Deo indulgentiam omnium peccatorum meorum, atq; in extrema hora huius vitæ, venite mihi in adiutorium, contra omnes laqueos inimici: Et in die iudicij, quando redditurus ſum rationem de peccatis meis, ſuccurrite mihi ante tribunal Chriſti, vt non deputar cum impijs ad pœnam, ſed cum iuſtis ad gaudium & gloriam.

QVI-

QVICVNQVE SEQVENTEM ORAtiunculam quotidie deuotè dixerit, ſine pœnitentia & myſterio corporis Chriſti non decedet, ſicut fuit reuelatum beato Bernhardo, cui ab Angelo data eſt.

AVe Maria, ancilla ſanctæ Trinitatis, Aue Maria, ſalus & conſolatrix viuorũ & mortuorum, mecum ſis in omnib. tentationibus, tribulationibus, neceſſitatibus & anguſtijs, & infirmitatibus meis, & impetra mihi veniam omnium delictorum meorum, & maximè in hora exitus mei, nõ deſis mihi ô pijſſima virgo Maria.

SEQVITVR ORATIO DE OMNIbus membris beatiſsimæ virginis Mariæ, quam qui deuotè dixerit, ſpecialem ab ea gratiam conſequitur.

ADoro & benedico beatiſſimos pedes tuos, quib. antiqui ſerpentis, cum omnibus pompis eius, caput calcaſti, &c.

Adoro et benedico caſtiſſimum vterum tuum, aceruo tritici lilijs candidiſſimis vallato, comparatum, &c.

Adoro & benedico nobiliſſimũ cor tuum, &c.

Adoro & benedico fœcundiſſima vbera tua botris aſſimilata, &c.

Adoro

Adoro & benedico manus tuas tornatiles, plenas hiacinthis, &c.

EX ORATIONIBVS DE SEPTEM gaudijs corporalibus beatæ Mariæ virginis.

O *Maria mater pia, eſto nobis recta via, ad tuum filium, ac pro tua gratia, depelle noſtra vitia, per hoc ſanctum gaudium.*

EX ORATIONE AD B. Mariam virginem.

T*V virgo ſanctitatis, luce nos irradia, & ſic tua prece Deo reconcilia, vt poſt mortem gloriemur in cœleſti patria. Ad hoc omnes poteſtates virtutum cœleſtium, ad hoc omnes Sancti, veſtrum petimus auxilium.*

IMPLORATIO PATRONORUM.

E*T vt efficax mea deprecatio ſit, beatæ Mariæ, ſemper virginis, ſuffragium peto.*

Adſit mihi, quæſo, ſemper & vbiq; beatorum Angelorum cuſtodia, & præſta vt apud te pro me miſero peccatore, ſanctorũ Angelorum agmina intercedant.

Interceſsiones Apoſtolorum imploro. Martyrum preces expoſco. Confeſſorum orationes expoſtulo. Subueniat mihi apud miſericordiam tuam, chorus ſanctarum virginum tuarum, quarum principatum tenet beata virgo Maria. Ibi

ipſa

ipſa cum omnib. Sanctis intercedat, vt ad vitam perueniã ſempiternam, te miſerante et donante.

ALIA ORATIO AD B. virginem Mariam.

TE mater illuminationis cordis mei, te nutrix ſalutis meæ mentis, te obſecrant quantum poſſunt cuncta præcordia mea. Exaudi Domina, adeſto propicia, adiuua potentiſſima, vt mundentur ſordes mentis meæ, vt illuminentur tenebræ meæ. Certus enim ſum, quia ſicut per filij gratiam ea potui accipere, ſic eadem per matris merita, poſſum recipere. Ergo Domina, porta vitæ, ianua ſalutis, via reconciliationis, aditus recuperationis, obſecro te per ſaluatricem tuam fœcunditatem, fac vt peccatorum meorum mihi venia, & bene viuendi gratia concedatur, et vſq; in finem, hic ſeruus tuus ſub tua protectione cuſtodiatur.

AD OMNES SANCTOS PAtriarchas & Prophetas.

SAncti Patriarchæ, ſancti Prophetæ, obſecrate pro peccatis meis, & expulſa penitùs erroris caligine, cordis mei oculos veræ fidei Catholicæ lumine illuſtrate, vt in die iudicij non cum impijs & infidelib. qui credere & pœnitentiã agere noluerunt, ſecundum meritum meum me deputet, ſed per veſtram interceſſionem, merear inueniri abſolutus in illa die ab omni vinculo peccatorum, vobiſ-

vobiſcumq; ac omnibus fidelibus, introire ad regna cœlorum.

AD SANCTVM PAVLVM, doctorem Gentium.

O Beate Paule Apoſtole, te deprecor, vt me ab angelo Sathanæ eripias, & à ventura ira liberes, & in cœlum introducas.

AD SANCTVM ANDREAM.

SAncte Andraa Apoſtole Dei, deprecor te, vt tuis meritis, ab omni fantaſia Sathanæ me eripias, & à futura ira defendas, & virtutem tuam mihi ante tribunal Chriſti oſtendas.

DE SANCTO MATTHIA Apoſtolo.

SAncte Matthia, te ſuppliciter imploro, vt meritis & interceſſionibus tuis, ab eodem Domino noſtro Ieſu Chriſto, veniam peccatorum meorum in hoc ſæculo percipiam, & in futuro vitam æternam poſſideam.

DE SANCTO PHILIPPO.

SAncte Philippe Apoſtoli Domini, te miſer ego peccator, omnium criminum ſordibus obuolutus, deprecor, vt ab omni me districto flagello, quod iuſtè mereor, & ab omni damnatione, & à ventura ira liberes, & lampadibus ornatum, & lætum ad Regem gloriæ perducas.

DE

DE SANCTO IACOBO minore.

SAncte Iacobe Apoſtole Domini, te deprecor egopeccator, omni ſpurcitia plenus, vt me tuis glorioſis meritis, ab omni diſtricto iudicio, quod iuſtè mereor, & ab ira ventura miſericorditer eripias, & atro agmine fugato, ſancto agmine propinquante, in conſortium Angelorum & ſinum Abrahæ me tradas.

DE SANCTO BARTHOLOMÆO.

SAncte Bartholomæe, te deprecor, vt me tuis precioſis meritis, liberes ab omnibus verſutijs Diaboli, & inſidijs & terroribus, & impugnationibus, & damnatione & illuſione hoſtis, in die furoris Domini, & in fine vitæ meæ, contra aduerſarios meos in adiutorium meum venias, & binis luminibus ſuffulto, veſtigia agni oſtendas.

DE SANCTO MATTHÆO.

SAncte Matthæe Apoſtole, ego peccator te deprecor, vt me ab anguſtia, quam dignè mereor, tuo interuentu miſericorditer defendere digneris.

DE SANCTO SIMONE Apoſtolo.

SAncte Simon Zelotes, per gratiam illius qui te elegit de mundo, te deprecor, vt me miſe-

rum ab omnibus aduerſitatibus, & à pœnis, quas pro peccatis meis horribilibus mereor, eruas: & à cogitationibus immundis, tuis meritis emundes, & monita mihi tribuas, vnde Angelica celſitudo, admirabilem me videat & iuſtum.

DE SANCTO IVDA.

SAncte Iuda Apoſtole, per illum, qui te ſibi in amicum aſciuit, deprecor te, vt me à conſuetudine peccatorum meorum, tuis meritis abſtrahas, & à poteſtate Dæmonum eruas, et me ad inuiſibiles euehas potentias.

DE SANCTO STEPHANO.

SAncte protomartyr, & digniſſime Leuita Chriſti Stephane, ad te confugio, te inuoco, te ſuppliciter & obnixè deprecor, vt intercedere digneris, pro me nimis fragili & indigno, ad Dominum Ieſum Chriſtum. Adiuua me, quæſo, immaculate & inuictiſſime teſtis veritatis, vt quia tuo exemplo, nec innocenter viuere, nec glorioſè mori valeo; ſaltem conceſſo mihi, per Dei miſericordiam; & tuæ interceſſionis merita, ſpacio vitæ meæ, ſordes ita congrua emendatione diluam, vt in articulo mortis, ab auditione mala liberatus, ſententiam perpetuæ damnationis euadam.

DE SANCTO VINCENTIO.

O Beate Vincenti, martyr Chriſti inclyte, exora pro me Deum omnipotentem, vt tua prece

prece placatus, mihi condonet meorum veniam commiſſorum, et in bono opere finem reddat perſeuerabilem.

DE SANCTO SEBASTIANO.

O *Beate Sebaſtiane, magna eſt fides tua, intercede pro nobis ad Dominum Ieſum Chriſtũ, vt à morte epidimiæ, & ab omni infirmitate corporis & animæ, tua interceſſione liberemur.*

AD SANCTVM DYONISIVM.

S*ancte Dyoniſi, Galliæ Doctor, et inclyte martyr, te deprecor, ne deſpicias me, ſed ſuſcipias preces meas, & redime me ex omnibus paupertatibus & tribulationibus, animæ & corporis. Rogo te ſancte Dyoniſi, tuosq; ſocios, vt ſuſcipiatis animam meam, quando præſentata fuerit ante tribunal iudicis, & deprecemini regem potentem, vt per veſtra ſuffragia, merear liberari à tormentis perpetuis.*

AD S. CHRISTOPHORVM.

S*ancte Chriſtophore, martyr Ieſu Chriſti, qui pro Chriſti nomine pœnas pertuliſti, opẽ confer miſeris, atq; mundo triſti. Qui cœleſtis luminis regna meruiſti, &c. Chriſtophori ſancti ſpeciem quicunq; tuetur, illo nempe die nullo languore tenetur. O martyr Chriſtophore, pro ſaluatoris honore, fac nos mente fore dignos Deitatis honore. & promiſſione Chriſti, quia quod petis, obtinuiſti, da populo triſti bona, quæ moriendo*

petiſti, confer ſolamen mentis, tolle grauamen iudicis, examen fac mite ſit in omnibus: Amen.

DE SANCTO ERASMO.

MOdo *ſancte Eraſme, tibi commendo omne conſilium meum, & omnes actus meos, & omnia, quæ mihi ſubiecta ſunt, in tuam ſanctam fidem, vt eruas me ab omnibus aduerſitatibus, & à cunctis meis inimicis, corporalibus & ſpiritualibus, propter repromiſſum tibi à Deo ſpecialiter conceſſum.*

AD QVINDECIM AVXI-liatores.

COnditor *& redemptor generis humani, exaudi me indignum famulum tuum, vt per Sanctorum merita & interuentum, deleas omnes iniquitates meas, cunctaq́ bona cordi meo inferas, mores bonos et continentiã linguæ, caritatem atq́ humilitatem, cæterasq́ oẽs virtutes.*

AD OMNES SANCTOS martyres.

AD *vos clariſſimi ſanctorum Dei martyres, mente & corde ego nimius peccator proclamo, quatenus vos cũ ſanctiſsima oratione veſtra, innumeras peccatorum meorum ſordes apud Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, aliquantiſper diminuere & delere dignemini, vt vltra vitam meam grandi meorum criminum pondere grauatam non inueniat.*

DE

DE SANCTO BERNHARDO.

O Alme pater Bernharde, & ardentiſſime amator, cultor ſuauitatis, et melliſluæ dulcedinis Dei, qui es ſpes & ſolatium omnium ad te clamantium, corde toto tuæ ſanctæ protectioni me commendo, propter excellentiam meritorum tuorum, vt ab omnibus, quæ contraria ſunt animæ meæ, tueri me digneris.

DE SANCTO NICOLAO.

CRedo piè ſancte Nicolae, tuis me precibus eſſe ſaluandum, ideò ad te clamo, & te precibus meis licet indignis, pulſare non deſiſto, vt te intercedente ab imminentibus periculis, à peccatis & offenſionibus meis, quibus quotidiè affligor, merear liberari, ſalua me ſupplicem famulum tuum, amice Dei Nicolae, de præſentibus anguſtijs & tribulationibus, quia in te confidit anima mea, vt per te me ſaluet, qui te ſibi elegit.

AD OMNES SANCTOS Confeſſores.

OMnes ſancti ſacerdotes & confeſſores Dei, nolite me deſpicere, ſed ſicut optaſtis à Deo, hîc adhuc poſiti in mortali corpore, audite me, vt veſtro ſacratiſſimo interuentu, à peccatis exui & à pœnis abſolui, & à cunctis tentationum periculis erui merear.

DE TRIBVS REGIBVS.

Concede propicius, vt per horum trium Magorum, pias interceßiones & merita, nobis famulis tuis tribuas, vt itinere, quo ituri ſumus, celeritate, lætitia, gratia & pace, negotioq́ bene peracto, teipſo ſole vero, vera ſtella, & vera luminis luce, ad loca deſtinata, cum omni proſperitate, ad ipſorum cœleſtiumq́ ciuium conſortia, ſalui ac ſani redire valeamus.

IN CATHARINAM.

Ave virgo Dei digna, Chriſto prece me conſigna, preces audi, præſta votum, cor in bono fac immotum, confer mihi cor contritum, rege viſum & auditum, rege guſtum & olfactum, virgo ſancta rege tactum, vt in cunctis te regente, viuam Deo pura mente, ô beata Catharina, Babylonis de ſentina, tutum mihi fer ducatum, plaſmatorem fac placatum. Eſto mihi conſolatrix, pro me ſis interpellatrix, Chriſtum pro me interpella, ſalua mortis de procella, ſuperare fac me mundum, ne demergat in profundum, ne me ſinas naufragari, in peccatis in hoc mari, viſita tu me infirmum, et in bonis fac me firmum: Agoniſta Dei fortis, eſto præſens in hora mortis: Decumbentem foue, leua, & de morte ſolue ſæua, vt reſurgam nouus homo, ciuis in cœleſti domo: Duplex mors ne me infeſtet, Ieſus Chriſtus illud præſtet, tua prece exoratus. Idem pater, idem

idem natus, idem vtriusq; flamen, qui viuit & regnat: Amen.

EX CANTICIS, QVAE VOCANT SEQVENTIA.

DE SANCTO STEPHANO protomartyre.

O Stephane ſignifer regis ſummi bone, nos exaudi, nos proinde ſupplices ad te clamantes, & precibus te pulſantes, oratio ſanctiſsima nos tua ſemper conciliet Deo noſtro.

DE INNOCENTIBVS.

QVorum precibus ſacris deprecamur, dele pie noſtra crimina vitæ: vt quos laudibus tuis iunxeras, nobis iſtic dones clemens fauere.

ALIA DE INNOCENTIBVS.

CLari filioli, dulces puſioli, nos iuuate precibus, Quos Chriſtus innocentem mortem veſtram miſerans, pro ſeſe maturatam, placidus exaudiens, nos regno ſuo dignetur.

DE BEATA AGNETE.

APud quem nunc intercedat, vt cœli nobis concedat intrare palatium.

DOMINICA ANTE ASCENſionem Domini.

O Maria Magdalena, audi vota laude plena, apud Chriſtum, chorum iſtum, clementer concilia, vt fons ſummæ pietatis, qui te lauit à peccatis, ſeruos ſuos atq; tuos, mundet data venia.

Amen dicant omnia.

IN NATIVITATE DIVI Iohannis Baptiſtæ.

SAncti Baptiſtæ, Chriſti præconis ſolennia celebrantes, moribus ipſum ſequamur, vt ad vitam, quam prædixit, aſſeclas ſuos perducat.

Deuotè, te ſanctiſsime hominum amice Iheſu Chriſti flagitamus, vt gaudia percipiamus.

Apparens quæ Zachariæ Gabriel repromiſit: Qui tuam celebrarent obſequijs natiuitatem.

Vt per hæc feſta æterna gaudia adipiſcamur: Qua ſancti Dei ſacris delicijs læti congaudent.

Tu qui præparas fidelium corda, ne quid deuium vel lubricum Deus in eis inueniat.

Te depoſcimus, vt crimina noſtra & facinora, continua prece ſtudeas abſoluere.

Placatus vt ipſe ſuos, ſemper inuiſere fideles, & manſionem in eis facere dignetur.

IN FESTO VISITATIONIS Mariæ.

VEni præcelſa domina Maria: Tu nos viſita: ægras mentes illumina: per ſacra vitæ munera.

Veni Saluatrix ſeculi: ſordes aufer piaculi, in viſitando populum: pœnæ tollas periculum.

Veni regina Gentium: dele flammas reatuũ, dele quodcunque deuium: da vitam innocentium.

Veni vt anum viſites: Maria vires robores, virtute ſacri impetus: ne fluctuetur animus.

Veni lux ſtella marium: infunde pacis radium: exultet cor in gaudium: Iohannis ante dominum.

Veni virga regalium: reduc fluctus errantium: ad vnitatem fidei: in qua ſaluantur cœlici.

Veni depoſce Spiritus: ſancta dona propenſiùs: vt dirigantur rectiùs: in huius vitæ actibus.

IN TRANSLATIONE S. Martini.

NOs audi tua feſta colentes: annua mundo celebria.

Tu pro nobis ſpes noſtra: Martine Deo ſupplica.

Cæcis das viam: mutiſq; loquelam: Tu nos

adiuua: Mundans immunda, qui fugas Dæmonia: nos hic libera.

Qui ſuſcitator trium mortuorum fueras, laxa noſtræ mentis vincula, qui infirma iam curaſti corporum plurima, ſana noſtræ mentis vulnera.

Qui Chriſtum tua chlamyde partita tectum videras nocte ſecunda, fac prece, criminum vt ſoluat nobis debita, Chriſti gratia.

Laus tua Chriſtus erat: quem tota ſemper mente colebas: hunc pro nobis implora: vt lapſis remedia tribuat: præſtans culpis veniam: hæc precibus impetra.

Lux ſuper te effulſit angelica, dum libas myſtica, nos per te protegat, Chriſti dextera: Mortis metam, qui tuis prædixeras, nil mortem trepidans: à morte animæ tu nos libera.

DE SANCTO IACOBO Apoſtolo.

O *Fœlix Apoſtole, magne Martyr Iacobe, te colentes adiuua, peregrinos vndiq; tuos clemens protege: ducens ad cœleſtia.*

IN FESTO S. LAVRENTII Martyris.

O *Laurenti militum Dauid inuictiſſime regis æterni: apud illum ſeruulis ipſius deprecare veniam ſemper.*

IN

IN FESTO ASSVMPTIONIS beatæ Mariæ virginis.

ECcleſia ergo cuncta te cordibus atq; carminibus venerans: tibi ſuam manifeſtat deuotionem, precatu te ſupplici, implorans Maria.

Vt ſibi auxilium, circa Chriſtum Dominum, eſſe digneris per æuum.

IN OCTAVA ASSVMPTIONIS Mariæ.

AVdi nos: nam te filius nihil negans honorat: Salua nos Iheſu: pro quibus virgo mater te orat.

IN FESTO MICHAELIS Archangeli.

SVmmi regis Archangele Michael: intende quæſumus noſtris precibus. Te namq; profitemur eſſe ſupernorum ciuium Principem: Tu Deum obſecra pro nobis, vt mittat auxilium miſeris.

Principalis eſt, poteſtas à Domino tibi data, peccãtes ſaluificare animas: Idem tenes perpetui potẽtiam Paradiſi, omnes ciues te adorãt ſuperi.

Audi nos Michael Angele ſumme: Tu palam deſcende de poli ſede: nobis ferendo opem Domini, atq; leuamen indulgentiæ.

Tu noſtros Gabriel hoſtes proſterne: Tu Raphael ægris affer medelam: morbos abſterge: noxas dilue: noſq; fac intereſſe gaudijs beatorum.

IN

IN CELEBRITATE SANCTORUM Gereonis & ſociorum eius.

MAieſtati ſacroſanctæ militans, cum triumphante iubilet Eccleſia: de triumpho Thebeorum: & ſalute peccatorum per horum ſuffragia.

Hac patrona legione, nos in bonis ſumme bone: loca potioribus, vbi patris, vbi tui, & amoris ſacri frui mereamur gloria: Amen.

VNDECIM MILIVM VIRginum.

QVarum orationibus fœlices cum fœlicibus, pace fruamur ſedula, per ſæculorum ſecula.

IN FESTO OMNIVM Sanctorum.

ORdines noueni Spirituum beatorum: Quos in Dei laudibus firmauit caritas: Nos fragiles homines firmate precibus,

Vt ſpiritales prauitates, veſtro iuuamine vincentes fortiter: Nunc & in æuum veſtris ſimus digni ſolennibus intereſſe ſacris:

Nos adiutorium nunc & perenniter foueat. protegat vt veſtrum: In die poſcimus gaudiorum veſtrorum.

IN OBITV SANCTI Martini.

Igitur

IGitur te cuncti poſcimus ô Martine, qui multa mira hic oſtendiſti: Etiam de cœlo gratiam Chriſti nobis, ſupplicatu tuo, ſemper infundas.

DE S. ELIZABET.

EIa mater nos agnoſce: libro vitæ nos deposce: cum electis inſeri, vt conſortes tuæ ſortis, & à pœnis, & à portis eruamur inferi.

DE S. CATHARINA.

ORa pro populo: precare pro Clero, Martyr Chriſti Catharina: aſtantem populum: precantem te Clerum, foue, rege per ſæcula.

DE SANCTO ANDREA Apoſtolo.

NOs igitur peccatis noſtris grauati, te Deus poſcimus: vt illius, qui tua ſemper ſectatus præcepta, tibi placet: Nos interceßione tuearis in æternum.

IN FESTO CONCEPTIOnis Mariæ.

TV ſpes certa miſerorum: vera mater orphanorum: tu leuamen oppreſſorum: medicamen infirmorum: omnibus es Domina.

Te laudamus voce pari: laude digna ſingulari: vt errantes in hoc mari: nos in portu ſalutari, ſiſtat tua gratia: Amen.

DE MARTYRIBVS.

ERgo facti cohæredes Chriſto in cœleſtibus: apud ipſum vota noſtra promouete precibus: vt poſt finem huius vitæ, & poſt tranſitoria in perenni mereamur, exultare gloria.

DE CONFESSORIBVS.

PAſtor bone miſerere Eccleſiæ: tuisq; precibus refoue: confer opem plebi tuæ, preces intende: & pio iuuamine maculas dilue.

In via nos adiuua: colloca in patria: redde quæ ſperamus bona.

ALIA DE VNA VIRGINE.

TVte iam dulcibus plena delicijs: Chriſto miſerias noſtras ſuggerito nobis conſolationem precando.

DE VIRGINE MARIA.

SVpplicamus nos emenda: emendatos nos cõmenda, tuo nato ad habenda ſempiterna gaudia.

ALIA DE VIRGINE glorioſa.

OMnis homo omni hora, hanc adora ac implora eius patrocinia: Pſalle, pſalle niſu toto: cordis, oris, voce, voto: Aue plena gratia.

Salue decus firmamenti: tu caliginoſæ menti deſuper irradia, placa mare maris ſtella: ne

innoluat nos procella & tempeſtas valida. Virgo mater Maria, mater miſericordiæ, nos adiuua.

PROSA IN LAVDEM VIRGInis Mariæ.

GAude Maria templum ſummæ maieſtatis. Salua nos & omnes conſerua per omnia ſecula ſeculorum: Amen.

DE DOMINA NOSTRA.

TE collaudat cœliſtis curia: quæ mater es regis & filia: per te reis donatur venia: per te iuſtis confertur gratia.

Ergo maris ſtella: natum tuum ora: vt nos ſoluat à peccatis, & in regno claritatis: quo lux lucet ſedula: collocet per ſecula: Amen.

SEQVENS IN LAVDEM virginis.

PVlchrior ſyderibus: & præ mulieribus cunctis benedicta: placa tuum filium: & purga fidelium omnium delicta.

In te pluit, in te fluit Deus ſuam gratiam: Ergo tuæ nobis plue gratiæ clementiam. Ad beati tui nati transferas præſentiam, & cunctorum delictorum confer indulgentiam.

EX HYMNIS DE Sanctis.

DE SANCTO STEPHANO: Hymnus.

SAncte Dei precioſe protomartyr Stephane: Qui virtute charitatis circumfulſus, vndiq; Dominum pro inimico exoraſti populo.

Funde preces pro deuoto tibi nunc collegio: vt tuo propiciatus interuentu Dominus, nos purgatos à peccatis, iungat cœli ciuibus.

DE SANCTO IOHANNE Apoſtolo, Hymnus.

CVius prece aſsidua: vt noſtra ſoluas crimina: è cœlo donans præmia, voce precamur cernua.

DE SANCTO BLASIO Hymnus.

TE ſimul fuſis precibus rogamus: ciuium fautor maneas tuorum, ad thronum Chriſti memor eſto noſtri, optime Blaſi.

DE S. AGATHA.

IAm renitens quaſi ſponſa polo: pro miſeris ſupplica Domino, ſic ſua feſta coli faciat: celebrantibus vt faueat.

DE SANCTO IOHANNE Baptiſta.

Solue

SOlue polluti labij reatum ſancte Iohannes.

DE SANCTO PETRO ET Paulo.

HAc ſacra die, qua dat reis veniam: Iam bone paſtor patre clemens accipe vota precātium, & peccati vincula reſolue tibi poteſtate tradita, Qui cunctis cœlum verbo claudis & aperis.

Doctor egregia Paule mores inſtrue: & mente poli nos transferre ſatage.

IN FESTO VISITATIONIS Mariæ.

LEua gregem: duc ad regem Maria cunctos viſitans: vt ſaluetur & lætetur: cùm tu ſis mater medians.

DE MARIA MAGDALENA.

TE quæſumus gratiſsimam nobis depoſce veniam.

IN FESTO S. AFRÆ.

O Narciſſe cum Felice: vos pro nobis omni vice: & pro noſtra ciuitate: & pro cunctis ſupplicate.

Afra ſimul & conſortes: ſtent pro nobis prece fortes, vt & nobis expiatis: ſit portio cum beatis.

DE NATIVITATE Mariæ.

MAria mater Domini: æterni patris filij: fer opem nobis omnibus, ad te confugientibus.

IN FESTO NATIVITATIS Mariæ virginis.

TE nunc ſuppliciter ſancta theotocos regis perpetui ſponſaq́ꝫ poſcimus, vt nos ſemper vbiqꝫ miti munere protegas.

Sanctis obtineas virgo precatibus pacis præſidium, nobis atqꝫ beati regni dona perennia.

DE SANCTO MAVRITIO Martyre.

CVi quapropter ſupplicantes illi preces fundimus: vt dignetur nobis Chriſtum facere propicium: quem amauit: cum quo regnat, nūc & in perpetuum.

DE S. MICHAELE.

HInc Dei genitrix Maria: totus & nobis chorus Angelorum ſemper aſsiſtat: ſimul & beata concio tota.

DE SANCTO GALLO.

QVæſumus mundi ſator & redemptor: vt ſacris eius precibus tueri hanc velis plebem: tribuens quod optat corde benigno.

DE OMNIBVS SANCTIS.

OMnes ſuperni ordines mille milleni millies veſtro audite ſupplices.

Primum

Primum virtute ſignatæ mox repleti ſcientia: ex hinc iuuate nos prece ſeßiones Dominicæ:

Nunc vos cæleſtes Domini & principes prævalidi: potentiaq́; præditi eſtote nobis placidi.

Hinc ditati virtutibus, vosq́; tremendi nutibus: & fulgoroſi vultibus Chriſti fauete plebibus.

Omnes, quas Dei gratia ab hac exemit patria: bona donans cæleſtia: noſtra laxate crimina.

Tu pater adſis Abraam: claram gerens proſapiam: cum ipſis neceſſariam, nobis precando veniam.

Tandem Dauid hymnidicis: hinc inde ſtipatus choris: pulcher coronis regijs: cunctis ſuccurre miſeris.

Sacer adeſto flagitans cœtus futura prædicans: nobis Chriſtum concilians in cælo iam tripudians.

Omnes dum carnem induit: quos Chriſtus præſens docuit: quosq́; abſentes imbuit, erigite qui corruunt.

Noſtros ſupreme clauiger: & noua pacis legifer: omnesq́; Chriſti crucifer actus mundate pariter.

Nunc poſce Dei genitrix: omnisq́; carnis domitrix: ceſſetq́; culpa perditrix: & plebs ſaluetur debitrix.

Nunc omne ſacerdotium: primus ordo Ponti-

Maria mater Domini: æterni patris filij: fer opem nobis omnibus, ad te confugientibus.

IN FESTO NATIVITATIS Mariæ virginis.

Te nunc ſuppliciter ſancta theotocos regis perpetui ſponſaq́ poſcimus, vt nos ſemper vbiq́ miti munere protegas.

Sanctis obtineas virgo precatibus pacis præſidium, nobis atq́ beati regni dona perennia.

DE SANCTO MAVRITIO Martyre.

Cvi quapropter ſupplicantes illi preces fundimus: vt dignetur nobis Chriſtum facere propicium: quem amauit: cum quo regnat, nūc & in perpetuum.

DE S. MICHAELE.

Hinc Dei genitrix Maria: totus & nobis chorus Angelorum ſemper aßiſtat: ſimul & beata concio tota.

DE SANCTO GALLO.

Qvæſumus mundi ſator & redemptor: vt ſacris eius precibus tueri hanc velis plebem: tribuens quod optat corde benigno.

DE OMNIBVS SANCTIS.

Omnes ſuperni ordines mille milleni millies veſtro audite ſupplices.

Primum

Primum virtutes igneæ mox repleti ſcientia: ex hinc iuuate nos præcelſiones Dominicæ:

Nunc vos cæleſtes Domini & principes præualidi: potentiaq; præditi eſtote nobis placidi.

Hinc ditati virtutibus, vosq; tremendi nutibus: & fulgoroſi vultibus Chriſti fauete plebibus.

Omnes, quas Dei gratia ab hac exemit patria: bona donans cæleſtia: noſtra laxate crimina.

Tu pater adſis Abraam: claram gerens proſapiam: cum ipſis neceſſariam, nobis precando veniam.

Tandem Dauid hymnidicis: hinc inde ſtipatus choris: pulcher coronis regijs: cunctis ſuccurre miſeris.

Sacer adeſto flagitans cœtus futura prædicans: nobis Chriſtum conciliansin cælo iam tripudians.

Omnes dum carnem induit: quos Chriſtus præſens docuit: quosq; abſentes imbuit, erigite qui corruunt.

Noſtros ſupreme clauiger: & nouæ pacis legifer: omnesq; Chriſti crucifer actus mundate pariter.

Nunc poſce Dei genitrix: omnisq; carnis domitrix: ceſſetq; culpa perditrix: & plebs ſaluetur debitrix.

Nunc omne ſacerdotium: primus ordo Ponti-

ſicum: Clerum regendo ſubditum: fletum tergite ſupplicum.

AD COMPLETORIVM Hymnus.

IHeſu ſaluator ſæculi: redemptis ope ſubueni: & pia Dei genitrix, ſalutem poſce miſeris.

Cœtus omnes Angelici: Patriarcharum Cunei: & Prophetarum merita, nobis precentur veniam.

Baptiſta Chriſti præuius: & clauiger æthereus: cum cæteris Apoſtolis, nos ſoluant nexu criminis.

Chorus ſacratus martyrum: ſacerdotum confeſſio, & virginalis caſtitas, nos à peccatis abluant.

Electorum ſuffragia: omneſq; ciues cœlici: annuant votis ſupplicum, & vitæ poſcant præmium.

AD NOCTVRNVM HYMNVS.

CHriſte redemptor omnium: conſerua tuos famulos: beatæ ſemper virginis, placatus ſanctis precibus.

Beata quoq; agmina cœleſtium Spirituum: præſentia: præterita. futura mala pellite.

Vates æterni iudicis Apoſtoliq; Domini: ſuppliciter expoſcimus, ſaluari veſtris precibus.

Martyres Dei inclyti: confeſſoreſq; lucidi: veſtris orationibus, nos ferte in cœleſtibus.

Chorus

Chorus ſanctarũ virginum: Monachorumq́; omnium: nos ſimul cum omnibus Chriſti conſortes facite.

DE S. MARTINO.

M*Artinus quoniam Vota fidelium attendit: tribuens cuncta ſalubria: confert hic famulis: ritè canentibus, ſtellis aureola ſerta micantibus.*

Martinum precibus gens Gallica: dignis ſolicitet noſtraq́; patria, Martinus faciat tempora proſpera,

AD HORAS CANONICAS IN SOlennitate B. Martini Hym.

M*Artinus aũt præuius, fac vt ſit horis omnibus: ne Dæmonum fallacia pes noſter impactus ruat.*

Hic arma nobis cœlica, inſtante pugna conferat, hoc præliante cominus, hoſtis fugetur noxius.

Hic nos per vndas ſæculi, clauo gubernet proſpero: ne fortè noſtram ſpumea puppim charybdis ſorbeat.

Hic nos triumpho nobili: & laureatos myſticè, aptet tuis cõſpectibus, iunctos ſupernis ciuibus

DE S. CATHARINA.

S*Ponſa ſponſo gratos, fac nos & acceptos. Monſtra te vitæ viam: vt Philoſophiam mundi tranſeamus, veram inquiramus.*

Ora & inclina nobis verum Sina. vt intremus chorum tecum Angelorum.

AD COMPLETORIVM.

C*Atharinæ collaudemus virtutum inſignia: vt ſpe certa reſpiremus per eius ſuffragia.*

DE SANCTO ANDREA.

I*Am nos foueto languidos. curamq́ noſtri ſuſcipe: quo per crucis victoriam. cœli petamus patriam: Amen.*

DE S. NICOLAO.

E*Rgo pie nos exaudi aſſiſtentes tuæ laudi: Ne ſubdamur hoſtis fraudi, nobis fer auxilia.*

Nos ab omni malo ducas: via recta nos conducas: poſt hanc vitam nos inducas ad æterna gaudia: Amen.

IN LAVDEM EIVSDEM S. Nicolai.

O *Venerande Pontifex: pius nec tardus opifex, cunctis qui corde credulo te, quærunt in periculo.*

Aufer mortis diſpendia: confer vitæ ſtipendia: quo poſt carnis exilia: tecum ſimus in gloria.

DE FESTO CONCEPTIOnis Mariæ.

O Ma-

O Maria clauſus hortus: naufragantis mundi portus: placa nobis, qui te fecit matrem ſibi, quam elegit.

Adeſto iam ſupplicibus tuis: faueto precibus: manum benignè porrige, vitamq́; noſtram dirige.

Maria mater gratiæ: mater miſericordiæ: tu nos ab hoſte protege, in hora mortis ſuſcipe.

Maria virgo virginum, depoſce nobis omnium, remiſsionem criminum: tuum placando filium.

DE APOSTOLIS HYMNVS generalis.

VOs ſæcli iuſti iudices, & vera mundi lumina: votis precamus cordium, audite preces ſupplicum.

Qui cœlum verbo clauditis: ſeraſq́; eius ſoluitis: nos à peccatis omnibus ſoluite iuſſu quæſumus.

Quorum præcepto ſubditur, ſalus & languor omnium: ſanate ægros moribus, nos reddentes virtutibus.

Vt cùm iudex aduenerit Chriſtus in fine ſæculi, nos ſempiternis gaudijs faciat eſſe compotes.

DE VNO MARTYRE HYM. veſpertinus.

MArtyr Dei: Tui precatus munere: noſtrum reatum dilue: arcens mali contagium: vitæ remouens tædium.

Soluta ſunt iam vincula: tui ſacrati corporis: nos ſolue vinclis ſæculi, amore Dei filij.

DE CONFESSORIBVS Hym. generalis.

VNde nunc noſter chorus in honore, ipſius hymnum canit hunc libenter: vt pijs eius meritis iuuemur omne per æuum.

IN ANNVNCIATIONE B. virginis Mariæ.

AVe maris ſtella: Dei mater alma: atq; ſemper virgo, fœlix cœli porta.

Sumens illud aue, Gabrielis ore: funda nos in pace: mutans nomen Euæ.

Solue vincla reis: profer lumen cæcis: mala noſtra pelle: bona cuncta poſce.

Monſtra te eſſe matrē: ſumat per te precem, qui pro nobis natus, tulit eſſe tuus.

Virgo ſingularis: inter omnes mitis: nos culpis ſolutos, mites fac & caſtos.

Vitam præſta puram: iter para tutum: vt videntes Iheſum, ſemper collætemur.

EX BREVIARIO ROmano, &c.

DEus, cuius dextera beatum Petrum ambulantem in fluctibus, ne mergeretur, erexit,

& Coapoſtolum eius Paulum tertio naufragantem de profundo pelagi liberauit, exaudi nos propicius, & concede, vt amborum meritis æternitatis gloriam conſequamur.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui Eccleſiam tuam varijs Sanctorum meritis ſemper illuminas, protegis et conſeruas, concede vt beati Franciſci, & Sanctorum ſequentium cum interceßione, & hîc ab omnibus mundemur offenſis, & in futuro cœleſti gloria perfruamur.

Ora pro nobis ſancta Dei genitrix, vt digni efficiamur promißionibus Chriſti.

Diuinum auxilium beatißimæ virginis Mariæ, præſidium Angelicum, & omnium Sanctorum ſuffragium, maneat ſemper nobiſcum.

Dulcis amica Dei, roſa vernans, ſtella decora.
Tu memor eſto mei, dum mortis venerit hora.

Quæſumus omnipotens Deus, vt beatus N. Apoſtolus, tuum pro nobis imploret auxilium, vt à noſtris reatibus abſoluti, à cunctis etiam periculis eruamur.

Infirmitatem noſtram reſpice omnipotens Deus, & quos pondus propriæ actionis grauat, beati N. Martyris tui atq; Pontificis interceßio, glorioſa nos protegat.

Deus qui nos beati N. Martyris tui atq; Pontificis annua ſolennitate lætificas, concede propicius, vt cuius natalitia colimus, de eiuſdem etiam protectione gaudeamus.

Exaudi, quæſumus Domine, preces noſtras, quas in beati N. confeſſoris tui atq; Pontificis, ſolennitate deferimus, vt qui dignè tibi meruit famulari, eius intercedentibus meritis, ab omnibus nos abſoluas peccatis.

Adeſto Domine ſupplicationibus noſtris, quas in beati N. martyris tui ſolennitate deferimus, vt qui noſtræ iuſtitiæ fiduciam non habemus, eius qui tibi placuit precibus adiuuemur.

Intercesſio nos, quæſumus Domine, beati N. Abbatis commendet, vt quod noſtris meritis non valemus, eius patrocinio aſſequamur.

Da ſupplicanti cœtui, obtentu huius optimi, remisſionem criminum, rumpendo nexum vinculi, &c.

Proinde te piiſsime, precamur omnes ſupplices, vt huius almi gratia, nobis remittas debita.

Indulgentiam nobis, quæſumus Domine, beata N. virgo & martyr, imploret.

Per virginem matrem, concedat nobis Dominus ſalutem & pacem.

Protege Domine populum tuum, & Apoſtolorum tuorum Petri & Pauli, & aliorum Apoſtolorum patrocinio confidentem, perpetua defenſione conſerua.

Omnes Sancti tui, quæſumus Domine, nos vbiq; adiuuent, vt dum eorum merita recolimus, patrocinia ſentiamus, & pacem tuam, noſtris concede temporibus.

Deus

Deus qui virginalem aulam beatæ Mariæ, in qua habitares, eligere dignatus es, da quæſumus, vt ſua nos defenſione munitos, iucundos ſuæ facit at intereſſe commemorationi.

Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, & Apoſtolorum tuorum Petri & Pauli, & aliorum Apoſtolorum, nos tuere præſidijs, quorum donaſti fideles eſſe doctrinis.

Concede, miſericors Deus, fragilitati noſtræ præſidium, vt qui ſanctæ Dei genitricis memoriam agimus, interceſſionis eius auxilio à noſtris iniquitatibus reſurgamus.

Famulorum tuorum, quæſumus Domine, delictis ignoſce, vt qui tibi placere de actibus noſtris non valemus, genitricis filij tui interceſſione ſaluemur.

Concede nos famulos tuos, quæſumus Domine Deus, perpetua mentis & corporis ſanitate gaudere, & glorioſa beatæ Mariæ, ſemper virginis, interceſſione, à præſenti liberari triſtitia, & æterna perfrui lætitia.

Beatæ & glorioſæ ſemper virginis Mariæ quæſumus Domine, interceſſio glorioſa nos protegat, & ad vitam perducat æternam.

Adeſto ſupplicationibus noſtris, pijſſima Dei genitrix, virgo virginum Maria.

Ad te pia mater confugimus, vt præſto nobis ſit tua defenſio, & qui diſtricti iudicis iram timemus, dum grauiter deliquiſſe ſumus con-

conſcij, ipſum videre non audemus, ad te eius matrem confugimus, vt pro nobis apud Deum interuenias. & excuſa ſcelera noſtra, omnipotentis filij tui gratiam nobis impetrans, referas cunctorum, quæ commiſimus, indulgentiam.

Deus pro cuius Eccleſia glorioſus Pontifex Thomas gladijs impiorum occubuit, præſta quæſumus, vt omnes, qui eius implorant auxilium, petitionis ſuæ ſalutarem conſequantur effectum.

SIXTVS DEDIT AD SEQVENtem orationem, quam & ipſe confecit, vndecim millia annorum indulgentias, & debet dici coram imagine beatæ Mariæ virginis in ſole.

AVe ſanctiſſima mater Dei, Regina cœli, porta paradiſi, Domina mundi. Libera me ab omni malo. Ora pro peccato meo: Amen.

O Regina poli, mater gratiſſima proli, ſpernere me noli, me commendo tibi ſoli.

Deus qui nos beati Saturnij, martyris tui, concedis natalitio perfrui, eius nos tribue meritis adiuuari.

Deus qui beatum Nicolaum, Pontificem tuum, innumeris decorâſti miraculis, tribue quæſumus, vt eius meritis & precibus, à gehennæ incendijs liberemur.

Deus qui populo tuo æternæ ſalutis beatum Ambroſium miniſtrum tribuiſti, præſta quæſumus,

mus, vt quem Doctorem vitæ habuimus in terris, interceſſorem habere mereamur in cœlis.

Da nobis, quæſumus Domine, beati Apoſtoli tui Thomæ ſolennitatibus gloriari, vt eius ſemper patrocinijs ſubleuemur.

Da quæſumus omnipotens Deus, vt qui beatæ Anaſtaſiæ, martyris tuæ, ſolennia colimus, eius apud te patrocinia ſentiamus.

Preces populi tui, quæſumus Domine, clementer exaudi, vt beati Marcelli, martyris tui atq; Pontificis, meritis adiuuemur, cuius paſſione lætamur.

Adeſto Domine ſupplicationib. noſtris, vt qui ex iniquitate noſtra, reos nos eſſe cognoſcimus, beatorum martyrum, Vincentij & Anaſtaſij, interceſſione liberemur.

Deus, qui animæ famuli tui Gregorij, æternæ beatitudinis præmia contuliſti, concede propicius, vt qui peccatorum noſtrorum pondere premimur, eius apud te precibus adiuuemur.

Fac nos, quæſumus Domine, ſanctorum martyrum tuorum, Primi & Feliciani, ſemper feſta ſectari, quorum ſuffragijs protectionis tuæ dona ſentiamus.

Sancte Paule Apoſtole, prædicator veritatis, et Doctor gentium, intercede pro nobis ad Deum, qui te elegit, vt digni efficiamur gratia Dei.

Deus fidelium remunerator animarum, quiq; hunc diem beati Apollinaris, ſacerdotis tui, martyrio

tyrio

tyrio conſecraſti, tribue nobis, quæſumus, famulis tuis, vt cuius venerandam celebramus feſtiuitatem, precibus eius indulgentiam conſequamur.

Sanctorum martyrum tuorum nos Domine, Nazarij & Celſi, Victoris & Innocentij, confeſſio beata communicat, & fragilitati noſtræ ſubſidium dignanter exoret.

Solue iubente Deo, terrarum Petre cathenas. Qui facis vt pateant cœleſtia regna beatis.

Deus tuorum gloria ſacerdotum, præſta quæſumus, vt ſancti martyris tui, & Epiſcopi Donati, cuius feſta gerimus ſentiamus auxilium.

Beatorum martyrum tuorum, Tyburtij & Suſannæ, nos Domine foueant continuata præſidia, quia non deſinis propicius intueri, quos talibus auxilijs conceſſeris adiuuari.

Lætetur Eccleſia tua Deus, Agapiti martyris tui confiſa ſuffragijs, atq; eius precibus glorioſis, & deuota permaneat & ſecura conſiſtat.

Deus qui beatum Ludouicum, confeſſorem tuum, de terreno ac temporali regno, ad cœleſtis & æterni regni gloriam tranſtuliſti, eius quæſumus meritis, & interceſſione Regis Regum Ieſu Chriſti, filij tui, nos coheredes facias, & eiuſdem regni tribuas eſſe conſortes.

Beatorum martyrum tuorum, pariterq; Pontificum Cornelij & Cypriani, nos quæſumus Domine feſta tueantur, & eorum commendet oratia veneranda.

Adeſto

Adeſto Domine populo tuo, vt beati Nichomedis, martyris tui, merita præclara ſuſcipiens, ad impetrandam miſericordiam tuam, ſemper eius patrocinijs adiuuemur.

Beati Euangeliſtæ tui Matthæi Domine, precibus adiuuemur, vt quod poſcibilitas noſtra non obtinet, eius nobis interceſſione donetur.

Annue quæſumus omnipotens Deus, vt ſanctorum martyrũ tuorum, Mauritij & ſociorum eius, nos lætificet feſtiua ſolennitas, & quorum ſuffragijs innitimur, eorum natalitijs gloriemur.

Præſta quæſumus omnipotens Deus, vt qui ſanctorum martyrum tuorum, Coſmæ & Damiani, natalitia colimus, à cunctis malis imminentibus, eorum interceſſionibus liberemur.

Hic eſt Michael Archangelus, princeps militiæ Angelorum, cuius honor præſtat beneficia populorum, & oratio perducit ad regna cœlorum.

Deus, qui Eccleſiæ tuæ, in exponendis ſacris Scripturis, beatum Hieronymum, confeſſorem tuum, Doctorem glorioſiſsimum elegiſti, præſta quæſumus, vt eiuſdem pijs ſuffragantibus meritis, quod ore ſimul & opere docuit, te adiuuante exercere valeamus.

Summi Regis palatio, Doctor loca diſcipulos; ſalutis priuilegio, Chriſti præmuni famulos.

Sanctorũ martyrum tuorũ, nos Domine, Sergij, Bachi, Marcelli, & Apulei, beata merita proſequantur, & tuo ſemper faciãt amore feruẽtes.

Bea-

Beatorum martyrum tuorum, Domine, Criſanti & Dariæ, quæſumus, adſit nobis oratio, vt quos veneramur obſequio, eorum pium iugiter experiamur auxilium.

Deus qui beatum Yuonem, confeſſorem tuum, pijs operibus, ſignis & miraculis, in Eccleſia tua clarere feciſti, præſta quæſumus, vt eius meritis & precibus, tua beneficia capiamus.

Omnipotens, ſempiterne Deus, qui nos omnium Sanctorum tuorum merita, ſub vna tribuiſti celebritate venerari. quæſumus, vt deſideratam nobis tuæ propiciationis abundantiam, multiplicatis interceſſoribus largiaris.

Nos ergo fratres chariſſimi, tantorum patrocinia interceſſorum, de quibus locuti ſumus, totá mentis intentione quæramus, vt per temporalia feſta quæ gerimus, eorum meritis & interceſſione, ad æterna præmia peruenire valeamus.

Pulſemus itaq; humilibus precibus, ad oſtium aulæ virginalis, vt nobis aperire dignetur cubiculum caritatis & caſtitatis, quatenus dum illuc, mentis puritate & mundis orationibus, admiſſi fuerimus, etiam ab huius ſexus ordine, noſtræ ſalutis gaudium impetremus.

Ob hoc ergo tam ſtudioſè eorum memoriam in noſtra ſolennitate facimus, vt ipſorum precibus & meritis, hîc adiuuari valeamus.

Tuorum corda fidelium, Deus miſerator illuſtra, & beatæ Elizabeth precibus glorioſis, fac

nos

nos proſpera mundi deſpicere, & cœleſti ſemper conſolatione gaudere.

Præſta quæſumus omnipotens Deus, vt beatæ Felicitatis, martyris tuæ, ſolennia recenſentes, meritis ipſius protegamur & precibus.

Deus qui dediſti legē Moſi in ſummitate montis Synai, et in eodem loco per ſanctos Angelos tuos, corpus beatæ Catharinæ, virginis & martyris tuæ, mirabiliter collocaſti, tribue quæſumus, vt eius meritis & interceßione, ad montem, qui Chriſtus eſt, valeamus peruenire.

Virgo autem Catharina, ad Martyrium ducta, dum oraret pro ſe, & ſui memoriam agentibus, facta eſt vox ad eam, dicens: Veni electa mea, ecce tibi beatitudinis ianua aperitur, His verò, qui paßionem tuam celebrauerint, opem de cœlis promitto.

Paßionem glorioſæ virginis Catharinæ, deuotè plebs celebret fidelis, quæ ſui memores Deo commendat meritis, & iuuat beneficijs.

Vox de cœlis intonuit: veni electa mea, veni intra thamalum ſponſi tui, quæ poſtulas impetraſti, qui te laudant, ſalui fient.

Aue virginum, gemma Catharina, tua venerantibus patrocinia, impetrata non deneges ſuffragia.

Gemma Chriſti Barbara, nos tecum ſedere para, vt nos tibi fœliciter conregnemus perenniter, &c.

Deus amator pudicitiæ, qui ad declaranda merita beatæ Barbaræ, virginis & martyris tuæ, miſericordiam, ipſam inuocantibus, promiſiſti, da nobis quæſumus, ita ipſius intereſſe ſolennitati, vt ab hoſtium incurſionibus ſecuri, & eius interceßione, ad gaudia perducamur æterna.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui conceptionis diem, genitricis filij tui, ſemperq́ virginis Mariæ, voluiſti ſolennitate annua venerari, tribue quæſumus, vt omnes, qui eius implorant auxilium, petitionis ſuæ ſalutarem conſequantur effectum.

Gaude Maria virgo, quæ contritura caput Diaboli, illi per culpam nunq̃ ſubiecta fuiſti.

Quod quidem ſingulariter eſt agendum, cum calamitates irruunt, quæ abſq; demeritis hominum non contingunt, vt per ipſorum Sanctorum preces et merita, miſericordia Domini ſuper peccatis hominum imploretur, & humanum genus ab imminentibus malis & innumeris periculis, præſeruetur.

Hæc apud Deum, quem ipſa peperit, ſedula pro nobis aduocata nos iuuat, nos tuetur, nos protegit, nos exaltat. Hæc omnibus, qui ad eam recurrũt, promptiſsimum exhibet patrocinium.

Te proſequentes laudibus, pijs fauete precibus, adeſto poſtulantibus, tuis virgo ſupplicibus.

Sancte Franciſce, properè veni, pater accelera ad populum qui premitur, & teritur ſub onere, palea,

palea, luto, latere, & ſepulto Aegyptio ſub ſabulo, nos libera, carnis extincto vitio.

Conemur totis viribus, iungamus preces precibus, vt Auguſtini meritis, cœli fruamur gaudijs.

DE S. MARTINO.

MAne nobiſcum in æternum.

DE S. LAVRENTIO AD Completorium.

ADeſt nãq; feſtiuitas, & dies venerabilis, quà cœlum pro meritis, Laurentius ingreſſus eſt.

Ipſe dignetur Dominum, rogare clementiſſimum, vt ab æternis ignibus, nos ſeruet & Dæmonibus.

DE PSALTERIO VIRginis Mariæ.

CONſtat totum Pſalterium, ſub Papatu transformatum eſſe ad inuocationem Mariæ, De eius itaq; origine, pauca quædam annotabo ex ſpeculo Roſariorum, quod ex Alano deſcriptum eſt, qui narrat Dominicum primò commentum eſſe Roſaria Mariæ, vt ſcilicet quinquaginta ſalutationes Angelicæ recitentur, & ſingulis decem ſalutationibus, vna oratio Dominica interijciatur, hoc eſt, vt ipſi loquuntur 50. Aue Maria, & 5. Paſter noſter, ſaciant vnum Roſarium. Loquendum enim nobis eſt, ſicut ille in Macaronicis inquit.

Barbottat Patres noſtros Aueq́ Marias.

In hunc vſum Dominicus narratur fabricaſſe lapillos 55. ita in modum ſerti coniunctos, vt inter ſingulos decem minores, vnus grandior interponeretur, & huiuſmodi ſerta ſeu roſaria lapillorum, nominauit Patriloquia, quia ſcilicet conueniunt rebus nomina ſæpè ſuis.

Ex Roſarijs deinde cœperunt fabricare Pſalteria, hoc eſt, vt tria Roſaria, centum ſcilicet & quinquaginta Aue Maria, & quindecim Pater noſter, facerent vnum Pſalterium Mariæ, quia tot ſcilicet ſint Pſalmi Dauidis.

Scribit autem Alanus, quod in illo Pſalterio, poſtea quidam ſingulis ſalutationibus, peculiares preculas ad Mariam interiecerint, maximè verò celebrat, quod Carthuſienſes ſuper Pſalmos Dauidicos fecerunt 150. ſalutationes Mariæ verſuales. Alij cœperunt diſputare, ſingulos Pſalmos poſſe ad Mariam accommodari, & narrat Alanus Colonienſem quendam, talem accommodationem Pſalmorum ad Mariam, in publica Pſalterij lectura feciſſe.

Poſtea inſtituta fuit peculiaris fraternitas, de Pſalterio Mariæ, quam Sixtus 4. additis multis indulgentijs, circa annum Domini 1470. confirmauit. Innocentius verò octauus, ad reliquas indulgentias, addidit plenariam remiſſionem à pœna & à culpa, ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis, ingredientibus illam fraternitatem.

Alanus

Alanus verò ſubducto accuratè calculo omnium illarum indulgentiarum, hanc ſummam inuenit: Ad vnumquodq; ſcilicet Pſalterium Mariæ, datas eſſe à diuerſis Pontificibus, indulgentias ſexagies mille annorum.

Hæc de Pſalterio Mariæ, ex ſpeculo Roſariorum ideò hoc loco adſcripſi, quia intelligo ex Pontificijs quoſdam dicere, Pſalterium Mariæ, eſſe vnius ſuperſtitioſi Monachi priuatum commentum, quod non debeat vniuerſæ Eccleſiæ Pontificia tribui.

Tria autem exemplaria Pſalterij Mariani impreſſa vidi, vnum Venetijs editum, alterum Paraſijs, tertium Lipſiæ. Scripta verò exemplaria in viſitatione Monaſteriorũ Ducatus Brunſuicenſis, inuenta ſunt multa. Et in exemplaribus impreſſis, talis eſt inſcriptio.

Pſalterium beatæ virginis, compilatum per ſeraphicum Doctorem, ſanctum Bonauenturam, Epiſcopum Albanenſem, nec non ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyterum Cardinalem, &c.

Nec verò diſputabo, an verum ſit, quod fingunt, Bonauenturam autorem eſſe Pſalterij Mariæ. Scio enim quod Bonauentura longè aliter diſputet & doceat, in 15. Sententiarum, diſt. 3. quæſt. 2. vbi inquit: Cauendum eſſe ne dum matris excellentia ampliatur, filij gloria minuatur, & ſic in illo mater prouocetur, quæ magis vult extolli filium, quam ſeipſam, vtpote creatorem

rem creaturæ. Et ad obiectieonem, quod honor qui matri exhibetur, referatur ad filium. Bonauentura reſpondet: Non omnem honorem, qui filio debetur, matri tribuendum eſſe. Quia igitur in Pſalterio Mariæ prorſus contrarium ſit, vbi omnia, quæ filij propria ſunt, matri tribuuntur. Equidem exiſtimo falſum eſſe, quod compoſitionem iſtius blaſphemi Pſalterij, Bonauenturæ autori tribuunt. Volui tamen illam inſcriptionem, qua publicè editum eſt, hoc loco addere, vt oſtenderem, Pſalterium illud Mariæ, publica autoritate, Eccleſijs in Papatu propoſitum fuiſſe.

Et quia in iſto Pſalterio Mariæ, extat illuſtre ſpeculum, tetræ & horrendæ idolomaniæ, quam Pontificia Eccleſia, in Sanctorum inuocatione exercuit, neq; antiqua eius exemplaria vbiq; obuia ſunt, volui illud, de verbo ad verbum deſcriptum, hoc loco addere, & toti mundo dijudicandum proponere. Deſcripſi autem illud ex Pariſienſi exemplari, quod extat in Bibliotheca Illuſtriſsimi Principis Iulij, Ducis Brunſuicenſis & Lunæburgenſis, ad quod etiam contuli editionem Venetam & Lipſicam.

Qualis itaq; lerna ſuperſtitionis & idolomaniæ, ſub inuocatione Sanctorum, in Eccleſia Pontificia lateat, ex hoc Mariano Pſalterio Lector cognoſcat, & inde conſtituat, quis ſit ſtatus

tus controuerſiæ, in hoc loco de inuocatione Sanctorum.

INCIPIT PSALTERIVM VIRGINIS MARIÆ, A DEVOTO DOCTORE, SANCTO BONAVENtura compilatum.

BEATVS *Vir, qui diligit nomen* 1
tuum, virgo Maria, gratia tua
animam illius confortabit. Tan-
quam lignum aquarum fonti-
bus irrigatum, vberrimos iuſti-
tiæ fructus propagabit. Benedicta tu inter mu-
lieres, propter humilitatem et credulitatem cor-
dis tui. Vniuerſas enim fæminas vincis pulchri-
tudine carnis: Superas Angelos & Archangelos,
excellentia ſanctitatis. Miſericordia tua & gra-
tia tua vbiq; prædicatur, Deus operibus manu-
um tuarum benedixit: Aue Maria, &c.

Quare fremuerunt inimici noſtri, aduerſum 2
nos ſunt meditati inania? Protegat nos dextera
tua mater Dei, vt acies terribilis confundes ac
deſtrues eos. Venite ad eam omnes qui laboratis
& tribulati eſtis: & refrigerium & ſolatiũ dabit

animabus veſtris. Accedite ad eam in tentationibus veſtris. & ſtabiliet vos ſerenitas vultus illius. Benedicite illam in toto corde veſtro: Miſericordia enim illius plena eſt omnis terra. Aue Maria.

3 *Domina quid multiplicati ſunt qui tribulant me? In tempeſtate tua perſequeris & diſsipabis eos: Diſſolue colligationes impietatis noſtræ, tolle faſciculos peccatorum noſtrorum. Miſerere mei Domina, & ſana infirmitatem meam, tolle dolorem & anguſtiam cordis mei. Ne tradas me manibus inimicorum meorum, & in die mortis conforta animam meam. Deduc me ad portum ſalutis, & Spiritum redde factori ac creatori meo. Aue Maria. &c.*

4 *Cum inuocarem exaudiuiſti me Domina, de ſublimi ſolio tuo, mei dignata es recordari. A rugientibus præparatis ad eſcam, & de manibus quærentium me, liberauit me gratia tua. Quoniam benigna eſt miſericordia tua, & pietas tua in omnes, qui inuocant nomen ſanctum tuum. Benedicta ſis Domina in æternum, & maieſtas tua in ſeculum ſeculi. Glorificate eam Gentes in virtute veſtra, & cuncti populi terræ, extollite magnificentiam eius.*

5 *Verba mea auribus percipe Domina, & ne auertas à me ſpecioſitatem vultus tui. Conuerte luctum noſtrũ in gaudium, & tribulationem noſtram in iubilationẽ. Corruant ante pedes noſtros inimici noſtri, virtute tua eorũ capita conterant.*

terantur. Benedicat te omnis lingua, & nomen ſanctum tuum, confiteatur omnis caro. Spiritus enim tuus ſuper mel dulcis, & hæreditas tua ſuper mel & fauum.

Domina, ne in furore Dei ſinas corripi me, 6
neq; in ira illius iudicari. Propter honorem nominis tui domina, propicietur nobis fructus glorioſus ventris tui. De porta inferi, & de ventre abyſſi, tuis ſanctis precibus libera nos. Aperiantur nobis portæ iuſtitiæ, vt enarremus in æternum mirabilia tua. Quia non mortui, neq; qui in inferno ſunt, laudabunt te Domina, ſed qui tua gratia vitam æternam obtinebunt.

Domina, in te ſperaui, de inimicis meis libe- 7
ra animam meam. Conclude ora Leonis, dentes eius, & labia perſequentium confringe. Ne moreris propter nomen tuum nobis impartiri miſericordiam tuam. Splendor vultus tui fulgeat ſuper nos, vt ſerenetur conſcientia noſtra apud altiſſimum. Offerantur per te preces noſtræ, & vota noſtra apud altiſſimum.

Domina, Dominus noſter factus eſt per te fra- 8
ter & ſaluator noſter, vt ignis in rubo, & ros in vellere, ita deſcendit in te æternum verbum Dei, Spiritu ſancto fœcundante obumbrauit tibi virtus altiſſimi. Benedictus ſit mundiſſimus conceptus tuus. Benedictus ſit partus tuus virgineus. Benedicta ſit mundicies carnis tuæ, benedicta ſit dulcedo miſericordiæ cordis tuæ.

9 Confitebor tibi Domina in toto corde meo, & narrabo in populis laudem & gloriam tuam. Tibi enim debetur gloria, gratiarum actio, & vox laudis. Inueniant peccatores gratiã apud Deum, per te inuentricem gratiæ & ſalutis. Reſpirent ad indulgentiam humiles pœnitentes, ſana contritiones cordis eorum. In pulchritudine pacis & requie opulenta cibabis nos poſt laborem peregrinationis noſtræ.

10 In Domina confido propter dulcedinem miſericordiæ nominis ſui. Oculi eius in pauperem reſpiciunt, & manus eius ad pupillum & viduam ſunt extentæ. Exquirite illam à iuuentute veſtra, & clarificabit vos ante faciem populorum. Miſericordia illius veſtrorum auferat multitudinem peccatorum, & fœcunditas illius Deo grata, fœcunditatem nobis conferat meritorũ. Extende ad nos brachium tuum, virgo ſancta, & ne auertas à nobis glorioſum vultum tuum.

11 Saluum me fac mater pulchræ dilectionis, fœrus clementiæ & dulcor pietatis. Girum terræ ſola circuimis vt ſubuenias inuocantibus te. Pulchræ ſunt viæ tuæ, & ſemitæ tuæ pacificæ. In te refulget ſpecies caritatis, lumen iuſtitiæ & ſplendor veritatis. Amicta ſolari lumine ſicut veſtimento, duodecim ſtellarum corona rutilans radiantis. Gloria tibi ſit virgo virginum, duc nos obſecramus ad regna cælorum. Amen.

Vſq; quo Domina obliuiſceris mei, & non liberas me in die tribulationis meæ. Vſq; quo exaltabitur inimicus meus ſuper me? potentia virtutis contere eum. Eſto nobis Domina turris fortitudinis, & petra duriſſima conterens inimicum. Magnificamus te gratiæ inuentricem, per quam ſæcula reparantur. Exaltata ſuper choros Angelorum, ante thronum Dei pro nobis intercede. 12

Lipſen. A- peri oculos miſericordiæ tuæ, ne inimicus noſter nobis præualeat.

Dixit inſipiens aduerſarius noſter, in corde 13
ſuo, perſequar & comprehendam, interficiet eos manus tua. Exurge Domina præueni eum, & ſupplanta eum, & deſtrue omnes conatus illius. Tuam pulchritudinem Sol & Luna mirantur, tibi Angelicæ poteſtates ſeruiunt & famulantur. Tuo tactu leuiſſimo ſanantur infirmi, tuo odore roſeo mortui reuiuiſcunt. Virgo Deigenitrix, quem totus non capit orbis, in tua ſe clauſit viſcera factus homo.

Domina, quis habitabit in tabernaculo Dei? 14
aut quis requieſcet cum ſenatoribus populi? Pauperes Spiritu & mundo corde, mites, pacifici atque lugentes. Recordare Domina, vt loquaris pro nobis bona, & indignationem filij tui auertas à nobis. Amplectamur Mariæ veſtigia peccatores, & eius beatis pedibus prouoluamur. Teneamus eam fortiter, nec dimittamus, donec ab ea meruerimus benedici.

Con-

15 *Conſerua me Domina, quoniam ſperaui in te, mihiq́; tua ſtillicidia gratiæ miſericorditer impartire. Aluus tuus virginalis & tua viſcera pudiciſſima Dei altiſſimi filium genuerunt. Benedicta ſint mundiſſima vbera tua, quibus lacte Deifico ſaluatorem Iheſum enutriuiſti. Confitemini laudes virgini glorioſæ, quicunq; apud eam gratiam & miſericordiam inueniſtis. Date magnificētiam nomini eius, & collaudate in ſæculum conceptum atq; partum illius.*

16 *Exaudi Domina iuſtitiam meam, & amoue à me tribulationem meam. Confitebor tibi in voce exultationis, cùm magnificaueris ſuper me miſericordiam tuam. Imitamini eam ſanctæ virgines Dei, vt imitatæ ſunt, Agnes, Barbara, Catharina, Cecilia & Lucia. Honorificate eam in voce labiorum veſtrorum, per hoc eius gratiam Agatha, Margaretha, & Cecilia cum cæteris ſuſceperunt. Sponſum dabit nobis Dei patris filium, & de Paradiſi lilijs coronam incomparabiliter redolentem.*

17 *Diligam te Domina cœli & terræ, in Gentibus nomen tuum glorificabo. Confitemini illi tribulati corde, & roborabit vos contra inimicos veſtros. Stilla nobis Domina gratiam vberum tuorũ ex mananti lacte dulcedinis tuæ reficeviſcera puerorum tuorum. Religioſi omnes honorate illam, quia ipſa eſt adiutrix, & veſtra ſpecialis aduocata. Eſto refugium noſtrum glorioſa*

rioſa mater Chriſti, quia tu es totius religionis mirabile firmamentum.

Cœli enarrant gloriam tuam virgo Maria, 18
& vnguentorum tuorum fragrantia in omnibus Gentibus eſt reſperſa. Reſpirate ad illam perditi peccatores, & perducet vos ad indulgentiæ portum: In Hymnis, Pſalmis, & Canticis pulſate viſcera eius, & ſtillabit vobis gratiam dulcedinis ſuæ. Glorificate eam iuſti ante thronum Dei, quia fructu ventris eius eſtis iuſtitiam operati. Laudate eam cœli cœlorum, & nomen eius glorificet omnis terra.

Exaudias me Domina in die tribulationis, 19
& precibus noſtris conuerte clementem faciem tuam. Ne proijcias nos in hora mortis noſtræ, ſuccurre animæ meæ cùm deſeruerit corpus ſuũ. Mitte Angelum bonum in occurſum eius, per quem à malignis hoſtibus defendatur. Oſtende ei placatum ac ſerenatum iudicem ſeculorum, qui ob tui gratiam, veniam, & indulgentiam ei largiatur. Sentiat in pœnis refrigerium tuum, & concede ei locum inter electos Dei.

Domina in virtute lætabitur cor noſtrum, & 20
in dulcedine nominis tui conſolabitur anima noſtra. De ſedibus mitte nobis ſapientiam Dei, per quam in omni veritate dulciter illuſtremur. A carnalibus deſiderijs concede gratiam abſtinendi, vt lumen gratiæ in noſtris cordibus oriatur. Quàm dulcia diligentibus te eloquia tua, virgo

ſacra-

ſacrata, quamq; ſuauia tuarum ſtillicidia gratiarum. Gloriam & honorem pſallam tibi, & in nomine tuo gloriabor in ſeculum.

21 *Deus Deus meus, reſpice in me, meritis tuis virgo ſancta Maria. Domina mea clamaui ad te per diem & noctem, & feciſti cum ſeruo tuo miſericordiam tuam. Quia ego ſperaui in gratia tua, ſempiternum à me opprobrium abſtuliſti. Deriſerunt me inimici mei vndique, tu autem ſub vmbra manus tuæ contuliſti mihi refrigerium bonum. Adorent te familiæ Gentium, & glorificent te omnes ordines Angelorum.*

22 *Dominus regit me virgo Dei genitrix, quia tu amabilem vultum eius ad me conuertiſti. Benedicti ſint oculi tui ſplendidiſſimi, quos digneris miſericorditer conuertere ſuper peccatores. Benedictum ſit lumen & ſplendor faciei tuæ, benedicta ſit gratia vultus tui. Benedicta ſit miſericordia manuum tuarum, benedicta ſit emanatio virginei lactis tui. Benedicant te Apoſtoli & Prophetæ Dei, Martyres confeſſores & virgines pſallant tibi. Gloria tibi ſit ô virgo virginum, duc nos, obſecramus ad regna cœlorum: Amen.*

23 *Domini eſt terra & plenitudo eius tu autem ſanctiſſima mater cum eo regnas in æternum. Gloriam & decorem induiſti. Omnis lapis precioſus amictus & operimentũ tuum. Splendor ſolis ſuper caput tuum, & lunaris pulchritudo ſub*

dosub

do ſub pedibus tuis. Sydera micantia ornant ſedile tuum, aſtra te glorificant ô ſtella matutina. Memento noſtri Domina in beneplacito tuo, & fac nos dignos glorificandi nomen ſanct. tuum.

Ad te Domina leuaui animam meam, in iu- 24
dicio Dei precibus tuis non erubeſcam. Neq; illudant mihi aduerſarij mei, etenim cuncti præſumentes de te roborabuntur. Non præualeant aduerſum me laquei mortis, & caſtra malignantium non impediant greſſus meos. Collide impetum eorum virtute tua, & cum manſuetudine occurre animæ meæ. Ductrix mea eſto ad patriam, me cœtui Angelorum digneris aggregare.

Iudica me Domina quoniam ego ab innocen 25
tia mea digreſſus ſum, ſed quia ſperaui in te, non infirmabor. Vre cor meum igni amoris tui, & cingulo caſtitatis reſtringe renes meos. Quoniam miſericordia tua & clementia tua ante oculos meos eſt, & delectatus ſum in voce laudis tuæ. Domina dilexi decorem faciei tuæ, & veneratus ſum ſanctam maieſtatem tuam. Confitemini nomen eius, quoniam ſanctum eſt, enarrentur à ſeculis mirabilia eius.

Domina illuminatio mea ſit, ſplendor faciei 26
tuæ, & ſerenitas gratiæ tuæ refulgeat menti meæ. Exalta caput meum ſuper inimicos meos, & ego Pſalmum nomini tuo cantabo. Ne auertas faciem tuam à me, quia ſpeciem & deco-

decorem tuum à iuuentute mea concupiui. Te
amaui & exquiſiui regina cœlorum & gratia-
rum: Miſericordiam & gratiam tuam ne ſub-
trahas à ſeruo tuo. Confitebor tibi in nationi-
bus Domina, & thronum gloriæ tuæ honorifi-
cabo.
27 Ad te Domina clamabo, & exaudies me, in
voce laudis tuæ lætificabis me. Miſerere mei in
die anguſtiæ meæ, & in luce veritatis tuæ libera
me. Benedicta ſis ô Domina in omnibus finibus
terræ. Sanctuarium quod firmauerunt manus
tuæ, eſt ſanctum templum corporis tui glorioſi.
Conſcientia tua munda & immaculata eſt, lo-
cus propiciationis & habitaculum ſanctum
Dei.
28 Afferte Dominæ noſtræ filij Dei, afferte Do-
minæ noſtræ laudem & reuerentiam. Da vir-
tutem ſeruis tuis mater ſancta, & benedictio-
nem laudantibus & glorificantibus te. Exaudi
gemitus ſuſpirantium ad te, & ne ſpernas vota
inuocantium nomen tuum. Sit manus tua ad
ſuccurrendum mihi parata, & auris tua inten-
dens ad deprecationem meam. Benedicant ti-
bi cœlum & terra, mare & cardines orbis ter-
rarum.
29 Exaltabo te Domina, quoniam ſuſcepiſti me,
ab iniquo aduerſario meo liberabis me. Conuer-
tere ad me, & viuificabis me, de portis mortis
reduc me, & de fluctibus tribulationum, quæ
circum-

circumdederunt me. Propter imperium & magnificentiam dexteræ tuæ, contere & diſsipa omnes aduerſarios meos. Et ego offeram tibi ſacrificium laudis, & gloriam tuam deuotius exaltabo. Exultate cœli, & iucundare terra, quia conſolatur Maria ſeruos ſuos, & pauperum ſuorum miſerebitur.

In te Domina ſperaui, non confundar in æter- 30
num, in gratiam tuam ſuſcipe me, inclina ad me aurem tuam, & in mœrore meo lætifica me. Tu es fortitudo mea, & refugium meum, conſolatio mea, & protectio mea. Ad te clamaui cùm tribularetur cor meum, & exaudiſti me de vertice collium æternorum. In manus tuas Domina cõmendo Spiritum meum, totam vitam meam, & diem vltimum meum.

Beati, quorum corda te diligunt virgo Ma- 31
ria, peccata ipſorum à te miſericorditer diluentur. Sancta, caſta, & florigera viſcera tua, quæ florem viriditatis per tuæ eruperunt. Decor pulchritudinis tuæ corruptionem non videbit, & vultus tui gratia in perpetuum non marceſſet. Benedicta tu virga Ieſſe ſublimis, quæ te vſq; ad ſedentem in throno maieſtatis Dominũ dilataſti. O virgo regina ipſa es via, per quam nos ſalus de ſupernis ſedibus viſitauit.

Exultate iuſti in virgine glorioſa, & in recti- 32
tudine cordis collaudate eam. Accedite ad eam cum reuerentia & deuotione, & delectetur cor

veſtrum in ſalutatione illius.. Impendite illi ſacrificium laudis & inebriemini ab vberibus dulcoris illius. Influet enim vobis radios ſuæ pietatis, & clarificabit vos fulgoribus miſericordiæ ſuæ. Suauiſsimus & dulciſsimus eſt fructus illius in ore & corde ſapientis dulceſcit.

33 *Benedicam Dominam omni tempore, & non deficiet laus eius in ore meo. Magnificate eam mecum omnes, qui impinguati eſtis melle & lacte recreationis eius. In periculis, in reb. dubijs, inuocate illam, & in neceſsitatibus veſtris inuenietis auxilium & refrigerium dulce. Sumite exemplum conuerſationis illius, & æmulamini ſtudia humilitatis & caritatis illius. Quia ergo Domina humilima fuiſti, increatum verbum ex te carnem aſſumere coegiſti.*

34 *Iudica Domina nocentes me, & contra eos exurge, defende & vindica cauſam meam. Anima mea in te lætabitur, & in tuis beneficijs deuotus exultabo. Gratia & dulcedine tua pleni ſunt cœli & terra, quocunq; enim pergimus occurrit nobis diffuſio tui vteri virginalis. Ecce vndiq; nos tuis beneficijs irretiſti ſemper & vbique benignitatis tuæ laqueos extendiſti. Curramus ergo cariſsimi, & tam nobilem & dulcifluam virginem ſalutemus, vt in ſuæ dulcedinis gremio quieſcamus.*

35 *Dixit iniuſtus vt peccet in abſcondito, per te à malo propoſito diſcedat ô mater Dei. Inclina*

vultum

vultum filij tui ſuper nos, coge illum precibus, nobis peccatoribus miſereri. Domina in cœlo miſericordia & gratia tua diffuſa eſt ſuper terram. Potentia & virtus in brachio tuo, robur & fortitudo in dextra tua. Benedictum ſit imperium tuum ſuper cœlos, benedicta ſit magnificentia tua ſuper terram.

Noli æmulari in malignãtib. Domina furorem 36
illorũ dulcifica per gratiam tuã. Sperate in illam religioſi & clauſtrales. Confidite in illam clerici & ſeculares. Delectemini in laudibus illius, & exaudiet petitiones cordis veſtri. Melius eſt modicum cum gratia illius, quã theſauri argenti multi, & lapides precioſi. Gloria tibi ſemper ſit ô regina cœlorũ, & in nullo tẽpore noli nos obliuiſci.

Domina ne in furore ſuo arguat nos Dominus, 37
nobis veniam obtine de peccatis. In cõſpectu tuo ſit omne deſideriũ noſtrũ ſpes noſtra & confidentia noſtra. Cor meum cõturbatũ eſt in me, receſſit lux de viſcerib. meis. Illumina ſplendore tuo caritatem meam, dulcifica dulcore tuo cõtritionem meam. Ne derelinquas nos Domina mater Dei, gratia tua & virtus ſit à dextris meis.

Dixi cuſtodiam vias meas Domina, cùm per 38
te gratiã Chriſti mihi fuerit data. Dulcore tuo liquefactũ eſt cor meum, amore tuo inflammata ſunt viſcera mea. Exaudi orationẽ meam Domina, et deprecationẽ meã, vt cõtabeſcãt aduerſarij mei. Miſere mei de cœlis & de altitudine throni

tui, & ne permittas me in valle miſeriæ conturbari. Cuſtodi pedem meum ne labatur & corruat, & in fine meo ſit mihi præſens gratia tua.

39 *Expectans expectaui gratiam tuam Domina, & feciſti mihi ſecũdum multitudinem miſericordiæ nominis tui. Exaudiſti preces meas & eduxiſti me de lacu miſeriæ & de fouea inimici. Multa & mirabilia ſunt dona tua Domina, & incomparabilia ſunt tua ſtillicidia gratiarum. Exultent & lætentur ſuper te omnes, qui diligũt te, & qui oderunt nomen tuum corruent in infernum. Benedicta ſis in æternum Domina in ſeculum, & in ſeculum ſeculi.*

40 *Beata Maria intelligit ſuper egenum & pauperem, in eius laudibus iugiter permanentem. Domina Angelorum & regina mundi, emunda cor meum, igne amoris, & caritatis tuæ. Tu es mater illuminationis cordis mei, tu es nutrix refouens mentem meam. Te cupit os meum collaudare, te affectat mens mea affectuoſiſſimè venerari. Te deſiderat anima mea exorare, quia tuitioni tuæ ſe commendat tota ſubſtantia mea.*

41 *Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita ad amorem tuum anhelat anima mea, virgo ſancta. Quia tu es genitrix vitæ meæ, & alitrix reparationis carnis meæ. Quia tu es lactatrix ſaluationis animæ meæ, initium & finis totius ſalutis meæ. Exaudi me Domina, vt mundentur ſordes meæ, illumina me, vt illuſtrentur*

tur

tur tenebræ meæ. Accendatur amore tuo tepor meus, gratia tua expergiſcatur torpor meus.

Iudica me Domina, & diſcerne cauſam meã, dè Gente peruerſa, à ſerpente maligno, & à Dracone peſtifero libera me. Sancta fœcunditas tua diſperdet eum, beata virginitas tua conteret caput eius. Sanctæ preces tuæ corroborent nos contra eum. Sancta merita tua exinaniãt virtutem eius. Perſecutorem animæ meæ mitte in abyſſum, puteus infernalis deglutiat eum viuentem. Ego aũt & anima mea in terra captiuitatis tuæ, benedicam nomen tuum, & glorificabo te in ſæcula ſæculorum. 42

Domina auribus noſtris audiuimus, & patres noſtri annunciauerunt nobis. Quia ineffabilia ſunt merita tua, & valde ſtupenda ſunt miracula tua. Quoniam innumerabiles ſunt virtutes tuæ, & inæſtimabiles miſericordiæ tuæ. Exulta anima mea & lætare in illa, quia multa bona ſunt laudatoribus eius præparata. Benedicta ſis regina Angelorum, & benedicantur à Deo laudatores magnificentiæ tuæ. 43

Eructauit cor meum, verbum bonum Domina, cum tuo rore mellifluo extitit dulcoratum. Per tuam ſanctitatem peccata mea purgantur. Per tuam integritatem incorruptibilitas mihi condonatur. Per tuam virginitatem anima mea à Chriſto adamatur, & ſibi amoris vinculo ſociatur. Per tuam fœcunditatẽ ego captiuus ſum re- 44

demptus, per tuum partum virgineum de morte perpetua ſum ereptus. Per tuam prolem digniſſimam perditus ſum reſtitutus, & de exilio miſeriæ in patriam beatitudinis ſum reductus.

45 *Domina refugium noſtrũ tu es in omni neceſſitate noſtra, & virtus potentior cõterens inimicum. Beneficijs tuis plenus eſt mundus, ſuperant cœleſtia, penetrãt & inferna. Per plenitudinem gratiæ tuæ, quæ in inferno erant ſe lætantur liberata. Obtentum fœcunditatis tuæ virgineæ, quæ ſupra mundum ſunt, ſe gaudent reſtaurata. Per glorioſum tuæ virginitatis ſanctiſſimæ partum, homines Angelorum fiunt ſocij & conciues.*

46 *Omnes Gentes plaudite manibus, pſallite in iubilo virgini glorioſæ. Quoniam ipſa eſt porta vitæ, ianua ſalutis, & via noſtra reconciliationis, ſpes pœnitentium, ſolamẽ lugentium, pax beata cordium atq; ſalus. Miſerere mei Domina, miſerere mei, quoniam tu es ſpes & lux omnium confidentium in te. Per tuam ſalutarem fœcunditatem placeat, vt peccatorũ venia mihi cõcedatur.*

47 *Magna es Domina et laudabilis valdè in ciuitate Dei cœli, in vniuerſa Eccleſia electorũ eius. Aſcendiſti alternantib. Hymnidicis Angelorum choris, Archangelis conſtipata, lilijs & roſis coronata. Occurrite illi poteſtates, & principatus, obuiate ei virtutes & dominationes. Cherubim throni & Seraphim exaltate eam, & conſtituite eam à dextris ſponſi amantiſſimi & filij eius. O quàm*

quàm læto animo, quàm ſereno aſpectu ſuſcepiſti eam Angelorũ & hominũ Deus, & dediſti ei principatũ ſuper omnem locum damnationis tuæ.

Audite hæc omnes Gentes, aurib. percipite, qui ingredi cupitis in regnũ Dei. Virginẽ Mariã honorate & inuenietis vitã & ſalutẽ perpetuam. Pauperes ſeruos tuos Domina, felici cõſideratione coniunge Domino. Eſuriem paruulorũ tuorũ fructu ventris tui refice & ſuſtenta. Remãſiſti n. incorrupta poſt partũ, & inuiolata poſt filium. 48

Deus Deorũ Mariæ locutus eſt per Gabrielem nuncium ſuũ, dicens: Aue gratia plena, Dominus tecũ. per te ſalus mundo reperiatur. Speciem & decorem tuũ, altiſſimi filius cõcupiſcit. Adorna thalamum tuum Syon, præparare in occurſum Dei tui. Per Spiritũ enim ſanctum concipies, qui tuum partum faciet virgineum & iucundum. 49

Miſerere mei Domina, quæ mater miſericordiæ nuncuparis. Et ſecundum viſcera miſericordiarũ tuarũ, munda me ab omnib. inquitatibus meis. Effunde gratiam tuam ſuper me, & ſolitam clementiam tuam ne ſubtrahas à me. Quoniam peccata mea cõfitebor tibi, & coram te me accuſo de ſceleribus meis. Fructui ventris tui me reconcilia, & pacifica me ei, qui me creauit. 50

Quid gloriaris in malitia. O maligne ſerpens & Draco infernalis? Submitte caput tuum mulieri, cuius fortitudine demergeris in profundum. Contere eum Domina pede virtutis tuæ, exurge & diſſipa malitiam eius. Extingue 51

*potentiam illius. & virtutem eius redige in fa-
uill am, vt viuentes exultemus in nomine tuo, læ-
to animo dicamus tibi laudem.*

52 *Dixit inſipiens inimicus in corde ſuo, hominem
deijciam de tabernaculis filiorũ* Dei. *Egrediar &
ero Spiritus mendax in ore ſerpentis, & per fœ-
minam deijciam virum eius. Sicut exaltantur ô
miſer cœli à terra, ſic exaltatæ ſunt cogitatio-
nes* Dei *à cogitationib. tuis. Noli extolli de caſu
mulieris, quia mulier cõteret caput tuum. Tu illi
foueam præparaſti, & in ſagena illius capieris.*

53 *Domina in nomine tuo ſaluum me fac, & ab
iniuſtitijs meis libera me, vt non noceat mihi.
calliditas inimici, ſub vmbra alarum tuarum
protege me. O Domina adiuua me, gratiã tuam
largire animæ meæ. Voluntariè offeram tibi ſa-
crificium laudis, & confitebor nomini tuo, quo-
niam bonum eſt. Quoniam ex omni tribulatio-
ne liberabis me, & inimicos meos deſpiciet ocu-
lus meus.*

54 *Exaudi Domina orationem meam, & ne con-
temnas deprecationem meam, contriſtatus ſum
in cogitatione mea, quia iudicia* Dei *perterrue-
runt me. Tenebræ mortis venerunt ſuper me, &
pauor inferni inuaſit me, Ego aũt in ſolitudine
expecto conſolationẽ tuã, & in cubili meo attẽdo
miſericordiam tuã. Glorifica manũ & brachiũ
dextrũ tuũ, vt pſternẽtur à nobis inimici noſtri.*

55 *Miſerere mei Domina, quoniam conculcaue-*

runt

runt me inimici mei quotidie. Omnes cogitationes eorum in malum contra me. Excita furorem, & memento belli, & ſuper eos effunde iram tuam. Innoua ſigna, immuta mirabilia, ſentiamus adiutorium brachij tui. Glorifica nomen tuum ſuper nos, vt cognoſcamus, quoniam in ſeculum miſericordia tua. Stilla nobis guttam ſuauitatis tuæ, quia tu es pincerna gratiæ & dulcoris.

Miſerere mei Domina, miſerere mei, quia pa- 56
ratum eſt cor meum exquirere voluntatem tuam. Et in vmbra alarum tuarum requieſcam, quia delectabile eſt mihi refrigerium tuum. Manus tuæ diſtillant myrrham primam, & digiti tui vnguenta gratiarum. Et fragmẽ mali punici eſt guttur tuum, & ſpiramine oris tui ſuaue compoſitum thymiama. Tu enim es mater pulchræ dilectionis, & ancora ſpei, portus indulgentiæ, & ianua ſalutis.

Si vere vtiq; iuſtitiam loquimini, iuſtitiæ & 57
miſericordiæ honorate Reginam. Ad laudẽ enim & gloriam pertinet Saluatoris, quicquid honorificum impenſum fuerit ſuæ genitrici. Roſæ martyrum te circundant ô Regina, & lilia virginum ambiunt thronum tuum. Laudate eam ſimul aſtra matutina, concentum illi facite omnes filij Dei. Glorificate eam cœli & terra, mare & flumina, ac fundamenta orbis.

Eripe me ab inimicis meis, Domina mundi, 58
exurge in occurſum meum Regina pietatis. Au-

rum obrizum in ornamentis tuis, Sardius &
Thopaſius in Diademate tuo. Iaſpis & Ametiſtus
in dextra tua, Carbunculi ſcintillantes in moni-
libus tuis. Myrrha, Thus et Balſamus in manibus
tuis, Saphirus & Smaragdus in digitis tuis.
59 Deus repuliſti nos propter peccata noſtra, &
miſertus es nobis propter virginem Mariam. In-
tercede pro nobis ſalutifera mater Dei, quæ An-
gelorum & hominum ſalutem peperiſti. Tu enim
mœſtis exultationẽ infundis, & mœrentibus læ-
titiam & dulcorem. Lætifica nos dulcifluo ſono
oris tui, & liquore tuo roſeo perfunde corda no-
ſtra. Tonate cœli deſuper, & date illi laudẽ, glo-
rifica illam terra cum omnibus habitatorib. tuis.
60 Exaudi Domina deprecationem meam, & ſu-
per firmam petram ſtabilies mentem meam. Eſto
mihi Domina turris fortitudinis, me tuearis à
facie crudelis vaſtatoris, vt caſtrorum acies ſis illi
terribilis, & viuus corruat in profundum infer-
ni. Tu enim es rutilans & decora, rubens vt con-
ſurgens aurora. Pulchra es & clara vt luna ple-
niſſima, & tanq̃ ſol, refulget ſacer aſpectus tuus.
61 Nonne Domina tibi ſubiecta erit anima mea,
quæ Saluatorem omniũ genuiſti? Memento no-
ſtri perditorum ſaluatrix, exaudi planctus cordis
noſtri. Infunde gratiam de theſauris tuis, & vn-
guentis placa dolorẽ noſtrum. Da nobis gaudium
& lætitiam bonam, vt confundas bonorũ inimi-
cos. Ablue omnia peccata noſtra, ſana oẽs infir-
mitates noſtras.

Deus

Deus Deus meus, pro matre tua te glorifico. Virginaliter enim te concepit, & ſine anguſtia te parturiuit. Benedicta ſis ô Domina noſtra, & pro nobis aſsiſte ante thronum Dei. Species & claritas in aſpectu tuo. Cuſtodi animam meam Domina, vt non corruat in peccato. 62

Exaudi Domina orationem cum deprecor, à pauore crudelis libera mentem meam. Impetra nobis pacem & ſalutem, in die nouiſsimo. Benedicta ſis ſuper mulieres, & benedictus ſit fructus ventris tui. Illumina Domina oculos meos, & illuſtra cæcitatem meam. Da mihi in te confidentiam bonam, in vita & in fine meo. 63

Te decet Hymnus Domina noſtra in Syon, laus & iubilatio in Ieruſalem. Benedictionem omnium Gentiũ dedit tibi Dominus. laudẽ et gloriam ante conſpectũ omnium populorũ. Benedixit te Dominus in miſericordia tua, et thronũ tuũ conſtituit ſuper oẽs ordines Angelorum. Gratiam & decorẽ poſuit in labijs tuis, et pallio gloriæ induit corpus tuũ. Coronam radiantem poſuit in capite tuo, & virtutum monilibus te decenter ornauit. 64

Iubilate Dominæ noſtræ omnis terra, pſallite Hymnũ, date honorificentiã maieſtati illius. Benedictum ſit cor tuũ Domina, cũ quo ardenter et ſynceriter Dei filiũ dilexiſti. Reſpice paupertatẽ virgo glorioſa, miſeriã & anguſtiã meam, ne tardes remouere. Aufer tribulationẽ meã, dulcifica languorẽ meũ. Benedicat te omnis caro, glorificet te omnis lingua. 65

66 *Deus miſereatur noſtri, & benedicat nobis per illam quæ eum genuit. Miſerere noſtri Domina, & ora pro nobis, in lætitiam bonam conuerte mœſtitiam noſtram. Illumina me ſtella maris, clarifica me virgo clariſſima. Extingue ardorem cordis mei, refrigera me gratia tua. Protegat me ſemper dextera tua, præſentia tua illuſtret finem meum.*

67 *Exurgat Maria & diſſipentur inimici eius, et conterantur omnes ſub pedibus eius. Impetum inimicorum noſtrorũ diſſipa, deſtrue omnem iniquitatem eorum. Ad te Domina clamaui in tribulatione, & ſerenaſti conſcientiam meam. Non deficiat laus tua in ore noſtro, & amor tuus de viſceribus noſtris. Pax multa diligentibus te Domina, anima eorum non videbit mortem in æternum.*

68 *Saluum me fac Domina, quoniam intrauerunt concupiſcentiarum aquæ vſq; ad animam meam. Infixus ſum in limo peccati, & aquæ voluptatis circumdederunt me. Plorans ploraui in nocte, & dies lætitiæ ortus eſt mihi. Salua animam meam genitrix Saluatoris, quia per te vera ſalus data eſt omni mundo, cum nunciante Angelo fuiſti obumbrata, et patris ſapientia prægnans & grauidata.*

69 *Domina in adiutorium meum intende, & luce miſericordiæ tuæ illuſtra mentem meam. Doce nos exquirere bonitatem tuam, vt enarremus*

mira-

mirabilia tua. Oſtende potentiam tuam contra inimicos noſtros, vt ſanctificeris in nationibus procul. In ira flammæ tuæ mergantur in infernum, & qui conturbant ſeruos tuos, inueniant perditionem. Miſerere ſeruorum tuorum, ſuper quos inuocatum eſt nomen tuum, & ne ſinas anguſtiari eos in tentationibus ſuis.

In te Domina ſperaui, non confundar in æter- 70
num, & in tua miſericordia libera me & eripe me. Propter multitudinem iniquitatū mearum oppreſſus ſum vehementer. Facti ſunt hoſtes mei in capite, ſubſannauerunt et deriſerunt me quotidiè. Vide Domina mea, quoniam tribulor, expande manus tuas ſuccurre pereunti. Ne moreris propter gratiam nominis tui, vt efficiaris mihi in gaudium & in ſalutem.

Deus iudicium tuum Regi da, & miſericordi- 71
am tuam Reginæ matri eius. In manu tua Domina, ſalus & vita conſiſtunt, lætitią perpetua & æternitas glorioſa. Reſperge cor tuum dulcedine tua, fac me obliuiſci miſerias huius vitæ. Trahe me poſt te vinculis miſericordiæ tuæ, & fomentis miſericordiæ & pietatis tuæ ſana dolorem meum. Concupiſcentias æternas excita in anima mea, & de gaudio Paradiſi inebria mentem meam.

Quam bonus Iſrael Deus his, qui matrem ſu- 72
am colunt & venerantur? Ipſa enim eſt ſolatium vitæ noſtræ, in laboribus ſubuentio noſtra

optima. Obtexit caligine hoſtis animam, in viſceribus meis Domina lumen fac oriri. Auertatur à me ira Dei per te, placa eum meritis & precibus tuis. In iudicio pro me aſsiſte coram ipſo, ſuſcipe cauſam meam, mea ſis aduocata.

73 *Vt quid Domina repuliſti nos, nec ſubuenis in die tribulationis? Ingrediatur oratio noſtra in conſpectu tuo. & voces gementium ne deſpexeris. Tetendit arcum ſuum contra nos inimicus, firmauit dextram ſuam & non eſt conſolator. Diſrumpe in nobis ligaturam malitiarum ſuarum, & libera nos dextera tua. Repelle eum in locum perditionis eius, ſempiterna damnatio ſuſcipiat eum.*

74 *Confitebimur te Domina, & laudabimus nomen tuum, fac nos in tuis laudibus delectari. Cantate ei habitatores terræ, & laudem ei in populis nunciate. Confeſsio & magnificentia coram illa, fortitudo & exaltatio in throno illius. Adorate illam in decore eius, glorificate opificem pulchritudinis illius. Recordamini in ſempiternum miſericordiæ illius, retinete in mente virtutes & mirabilia illius.*

75 *Notus in Iudæa Deus, in Iſrael honorificentia matris illius, Dulcis eſt memoria eius ſuper mel & fauum, & amor eius ſuper omnia aromata. Salus & vita in domo illius, & in taber-*
nacule

naculo illius pax & gloria ſempiterna. Honorificate illam cœli & terra, quia ſummus artifex hanc mirabiliter honorauit. Date illi omnis creatura laudem, & ſtupendam miſericordiam eius extollite gratulanter.

Voce mea ad Dominum clamaui, & ſua gra- 76
tia intendit mihi. Abſtulit à corde meo mœſti-
tiam & mœrorem, & ſuauitate ſua cor meum
dulcorauit. Fortitudinem meam erexit in con-
fidentiam bonam, & ſuo aſpectu mellifluo men-
tem meam ſerenauit. Adiutorio ſancto ſuo eua-
ſi pericula mortis, & de manu crudelis ſubter
fugi. Gratias Deo, & tibi mater pia, de omni-
bus quæ aſſecutus ſum, pietate & miſericordia
tua.

Attendite populi Dei præcepta Dei, & Re- 77
ginæ gratiæ nolite obliuiſci. Aperite cor ad in-
ueſtigandum eam, & labia ad glorificandum il-
lam. Deſcendet amor eius in cordibus veſtris,
& concupiſcite placere illi. Pulchritudo illius
vincit Solem & Lunam, compoſitio decoris eius
ad ornamenta virtutum. Miſerere mei Regina
gloriæ & honoris, & ab omni periculo cuſtodi
mentem meam.

Domina venerunt Gentes in hæreditatem 78
Dei, quas tu meritis tuis Chriſto cōfœderaſti. Sit
eloquium tuū dulce coram ipſo, & cōiuge me illi,
qui

qui me redemit. Extende brachium tuum contra hoſtem crudelem, & denuda mihi verſutiam illius. Vox tua dulcis ſuper omnem melodiam, harmonia Angelica ei non valet comparari. Diſtilla mihi ſuauitatem gratiarum tuarum, & tuorum chariſmatum fragrantiam & odorem.

79 *Qui Regis Iſrael intende ad me, fac me dignè matrem tuam collaudare. Expergiſcere de puluere anima mea, perge in occurſum Reginæ cæli. Solue vincula colli tui paupercula anima mea, & glorioſis laudibus accipe illam. Odor vitæ de illa progreditur, & omnis ſalus de corde illius ſcaturiſat. Chariſmatum ſuorum fragrantia ſuaui animæ mortuæ ſuſcitantur.*

80 *Exultate Dominæ adiutrici noſtræ, iubilate illi in lætitia cordis veſtri. Accendantur affectus veſtri in illam, & inimicos noſtros induet confuſione. Imitemur humilitatem illius, obedientiam & manſuetudinem illius. Omnes gratiæ Dei radiantur in ea, capaciſſima enim fuit bonitas illius. Currite ad illam cum deuotione ſancta, & de bonis ſuis participabit vobis.*

81 *Deus ſtetit in ſynagoga Iudæorum, de qua vt roſa de ſentibus progreſſa eſt mater eius. Terge fœditatem meam Domina, quæ ſemper rutilas puritate. Fons vitæ influe in os meum, ex quo viuentes aquæ profluunt & emanant. Omnes ſitientes venite ad illam, & de fonte ſuo gratanter vos potabit. Qui hauriet ex ea, ſaliet in vitam æter-*

æternam, & qui bibet ex ea, non ſitiet vnquam.

Domina mea quis ſimilis erit tibi, quæ gratia 82
& gloria ſuperemines vniuerſa? Sicut exaltantur cœli à terra, ſic tu præcelſior cunctis rutilas exaltata, vulnera cor meũ caritate tua, fac me dignum gratia & muneribus tuis. Liqueat anima mea amore tuo, & concupiſcentia tua cor meum inflammetur. Fac me deſiderare honorificentiam tuam & gloriam, vt per te recipiar ad pacem Iheſu Chriſti.

Quam dilecta tabernacula tua Domina virtu- 83
tum, quam amabilia tentoria requietionis tuæ? Honorate illam peccatores, & impetrabit vobis ſalutem & pacem. Super thus & balſamum incenſum orationis eius, preces eius non reuertuntur vacuæ nec inanes. Intercede pro me Domina apud Chriſtum tuum, nec derelinquas me in vita neq; in morte. Benignus eſt enim ſpiritus tuus, & gratia tua replet orbem terrarum.

Benedixiſti Domina domum tuam, conſecraſti 84
habitationem tuam. Hæc eſt ſpecioſa inter filias Iheruſalem, cuius memoria eſt in benedictione. Beatiſsimam prædicate illã Angeli ſancti, glorificate illã virtutes & dominationes. Populi Gentium exquirite prudentiã eius. Sentite de illa in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illam.

Inclina Domina aurem tuam, & exaudi me, 85
conuerte vultum tuum & miſerere mei. Diſtillatio dulcoris oblectat animas Sanctorum, & in-

fuſio caritatis tuæ ſuper mel dulciſſimũ. Irradiatio gratiæ tuæ dilucidat intellectũ, et lux miſerationũ perducit ad ſalutẽ. Fons bonitatis tuæ inebriat ſitiẽtes, et aſpectus faciei tuæ retrahit à peccato. Scire et cognoſcere te, eſt radix immortalitatis, & enarrare virtutes tuas, eſt via ſalutaris.

86 *Fundamenta vitæ in anima iuſti, perſeuerare in caritate tua vſq; in finem. Gratia tua releuat pauperem in aduerſitate, & inuocatio tui nominis immittit ei confidentiam bonam. Miſerationibus tuis repletur Paradiſus, & à terrore tuo confunditur hoſtis infernalis. Qui ſperat in te, inueniet theſauros pacis, & qui te non inuocat in hac vita, non perueniet ad regnum Dei. Fac Domina vt viuamus in gratia Spiritus ſancti, & perduc animos noſtros ad beatum finem.*

87 *Domina auxiliatrix ſalutis meæ, in die clamaui & nocte coram te. Ingrediatur oratio mea in conſpectu tuo, conſolare cum facie tua mœſtitiam meam. Multiplicata ſunt mala in anima mea, expurga eam à ſordibus & peccatis. Virtus tua perſequatur inimicos noſtros, ne nos impediant ad ſalutem. Confer gratiam animæ ad reſiſtendum eis, conforta cor noſtrum contra concupiſcentias carnis.*

88 *Miſericordias tuas Domina, in ſempiternum decantabo, Vnguento pietatis tuæ medere cõtritis corde, & oleo miſericordiæ tuæ refoue dolores noſtros. Gratioſus vultus tuus mihi appareat in extre-*

extremis, formoſitas faciei tuæ lætificet egredientem ſpiritum meum. Excita ſpiritum meum ad amandum bonitatem tuam, excita mentem ad extollendum nobilitatem & precioſitatem tuam. Libera me ab omni tribulatione mala, & ab omni peccato cuſtodi animam meam.

Domina refugium facta es nobis in cunctis 89
neceßitatibus noſtris. Diffuſio gratiæ tuæ produxit operationes ſanctas, & ſtillicidiũ dulcoris tui affectiones facit caſtißimas. Miſerationũ tuarũ Domina recordabor, ſacrificiũ laudis et carmẽ lætitiæ pſallã tibi. Qui honorãt te, coronã perennẽ pro cinere obtinebunt, & palliũ laudis pro ſpiritu mœroris. Qui ſperant in te amictu luminis induentur, gaudiũ & perpetuã lætitiã ſortientur.

Qui habitat in adiutorio matris Dei, in prote- 90
ctione ipſius commorabitur. Concurſus hoſtis non nocebit ei, ſagitta volans non tanget eum. Quoniam ipſa liberabit eum de laqueo inſidiantis, & ſub pennis proteget eum. Clamate ad illam in periculis veſtris, & flagellum non appropinquabit tabernaculo veſtro. Fructus gratiæ inueniet qui ſperauerit in illam, porta Paradiſi reſerabitur ei.

Bonum eſt confiteri virgini Mariæ, & pſallere 91
illi gloriam proſperitatis & mentis. Annunciare merita eius lætificat intellectum, & imitari opera eius, exhilarat Angelos Dei. Qui acquirit gratiam eius, cognoſcetur à ciuibus Paradiſi, & qui habuerit caracterem nominis eius, annotabitur

in libro vitæ. Exurge Domina & iudica cauſam noſtram, & ab inſurgentibus in nos, libera nos. Ne retrahas à protectione dexteram tuam, & excipe gladio tuo iacula vaſtationis.

92 *Dominus regnauit, decorem induit, matremq́; ſuam ornamento virtutum coronauit. Adimpleat propiciationem ſuam in nobis mater pacis, & viam æquitatis doceat ſeruos ſuos. Qui deſideratis ſapientiam Chriſti, ſeruite matri eius animo reuerenti. Quis ſufficiat enarrare opera tua Domina, aut quis inueſtigabit theſauros miſericordiæ tuæ? Suſtine deficientes in tentationibus ſuis, deſtina illos in ſortem veritatis.*

93 *Deus vltionum Dominus, ſed tu mater miſericordiæ, ad miſerandum inflectis eum. Magnificentia tua Domina, prædicatur in ſæculum, qui autem colunt te, inuenient viam vitæ. Seruite illi reuerentialiter exultantes, & ſanabit vos benedictus fructus caſtiſsimi ventris illius. Reſpice Domina humilitatem ſeruorum tuorum, & laudabunt te in generationibus ſæculorum. Magnifica nomen tuum, in multiplicatione gratiarũ tuarum; & ne ſinas ſeruos tuos ſubiacere periculis.*

94 *Venite exultemus Dominæ noſtræ, iubilemus virgini ſaluatrici noſtræ. Præoccupemus faciem in iubilatione, & in Canticis collaudemus eam. Venite adoremus & procidamus ante eam, confiteamur illi cum fletibus peccata noſtra. Impetra nobis Domina indulgentiam plenam, aſsiſte*

pro

pro nobis ante tribunal Dei. Suſcipe in fine noſtro animas noſtras, & introduc nos in requiem tuam æternam.

95 *Cantate, plenæ gratiæ canticum nouum, cantate Mariæ omnes terrigenæ orbis. Quoniam omnes Angelos ſanctitate præcellit, & natos mulierum virtutibus mirabilibus & ſignis. Formoſitas & gloria in vultu illius, ſapientia & gratia in oculis illius. Afferte illi gloriam patriæ Gentium, exultate in ea omnes creaturæ Dei. Admirabile commercium habetis per eam, ex quo vocati eſtis filij Dei excelſi.*

96 *Dominus regnauit exultet Maria, in omni imperio dominationis illius. Adorate eam ciues curiæ Paradiſi, exaltate eam virgines ſpecioſæ filiæ eius. Quoniam eleuata eſt ſuper principatus & dominationes, exaltata eſt ſuper Angelorum & Archangelorum legiones. Patriarchæ & Prophetæ concrepate illi laudem, concentum illi facite Apoſtoli & martyres Chriſti. Confeſſores cum virginibus de canticis Syon, dicite canticum ei, & regratiamini ei Monachi ſancti, de acceptis triumphis.*

97 *Cantate Dominæ noſtræ canticum nouum, quia mirabilia fecit, in conſpectu Gentium, reuelauit miſericordiam ſuam, in extremis terræ auditum eſt nomen eius. Recordare Domina pauperum & miſerorum, & ſuſtenta eos ope refrigerij ſancti tui. Tu autem Domina, ſuauis & verax*

es, patiens nimis & miſeratione plena. Conculca hoſtes animarum noſtrarum, & contumaciam eorum elide brachio ſancto tuo.

98 *Dominus regnauit, iraſcantur populi, Maria ſuper Cherubin ſedet à dextris eius. Magna eſt in Syon gloria tua Domina, & in Iheruſalē magnificentia tua. Cantate ante eam chori virginales, & adorate thronū eius, quoniam ſanctus eſt, in dextera eius ignea lex, et in circuitu eius Sanctorum milia. Cantate ei ante oculos eius, & iuſtitiæ regulam in corde illius.*

99 *Iubilate Dominæ noſtræ omnes homines terræ, ſeruite illi in lætitia & iucunditate. In toto animo veſtro accedite ad illam, & in omni virtute veſtra conſeruate vias eius. Inueſtigate illam & manifeſtabitur vobis, eſtote mundi corde, & apprehendetis eam. Quibus auxiliata fueris Domina, erit refrigeriū pacis, et quib. auerteris vultū tuum, non erit ſpes ad ſalutē. Recordare noſtri Domina, & non apprehendent nos mala, ſuccurre nobis in fine, et inueniemus vitā æternā.*

100 *Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domina: pſallam tibi in exultatione cordis cum lætificaueris animam meam. Laudabo nomē tuum & gloriam tuam, & præſtabis refrigeriū animæ meæ. Zelatus ſum amorem & honorem tuū, ideo defendes cauſam meam ante iudicem ſæculorum. Allectus ſum gratia & bonitate tua, oro ne fraudar à ſpe & confidentia bona. Conforta animam*

meam

meam in nouiſſimis meis, & in carne iſta me fac conſpicere Saluatorem meum.

Domina exaudi orationē meā, & clamor me- 101
us ad te veniat. Non auertas ſacrū aſpectum tuū à me, neq; abomineris me propter immunditiam meā. Ne derelinquas me in comitatu, & in cōcilio inimicorū meorū; & ne ſinas me cadere in exprobratione eorum peſſimā. Qui confidunt in te, non timebūt colubrū tortuoſum, et qui exaltent te præconijs, euadent manus acherontis. Per virginalem conceptum tuum, da mihi in te confidentiam bonam, et per admirabilem partum tuum, lætifica animam meam.

Benedic anima mea matri Iheſu Chriſti, & 102
omnia præcordia mea glorificate nomen eius. Ne obliuiſcaris beneficia eius, neq; gratias eius, & conſolationes illius. Gratia eius peccata relaxantur, & miſericordia illius ægritudines reparantur. Benedicite ei omnes virtutes cœlorum, glorificate eam chori Apoſtolorum et Prophetarum. Benedicite ei mare & Inſulæ Gentiū, Hymnum dicite ei cœli & habitationes eorum.

Benedic anima mea virgini Mariæ, honorē & 103
magnificentiam eius in perpetuū. Formoſitatem & pulchritudinem induiſti, amicta es Domina fulgenti veſtimento. De te procedit peccatorum medela, ac pacis diſciplina, ac feruor caritatis. Imple nos ſeruos tuos virtutibus ſanctis, & ira Dei non appropinquet nobis. Iucunditatem

æternam da ſeruitoribus tuis, & noli eos obliuiſci in certamine mortis.

104 *Confitemini Dominæ noſtræ, & inuocate nomen eius. cantate ei glorioſè enarrantes virtutes eius. Laudate et exaltate virgines filiæ Syon, quia deſponſabit vobis Regem Angelorum. Honorate Reginam plenam omni gratia, & contemplamini cum reuerentia ſanctiſſimum vultum tuum. Salus ſempiterna in manu tua eſt Domina, qui te dignè honorauerint, ſuſcipient illam. Clementia tua non deficiet à ſæculis æternis, & miſericordia tua à generatione in generationem.*

105 *Confitemini Dominæ noſtræ, quoniam bona eſt, per cunctas tribus terræ enarrate miſericordias eius. Longè eſt ab impijs conuerſatio eius, à mandatis altiſſimis non declinauit pes eius. Fons irriguus gratiæ, procedit de corde illius, & emanatio virginalis, caſtificans animas ſanctas. Spes de gloria Paradiſi in corde illius, qui deuoto animo honorauerit illam. Miſerere noſtri fulgentiſſima Regina cœli, & præſta conſolationem de gratia tua.*

106 *Confitemini Domino, quoniam bonus, confitemini matri eius, quoniam in ſæculum miſericordia eius. Innocentiam & viam prudentiæ, oſtende nobis Domina, et viā intelligentiæ indica ſeruis tuis. Timor Dei illuſtrat intellectū, et amor tuus exhilarat eum. Beatus vir cuius obſequium eſt gratū tibi, oſſa illius impinguabuntur adipe et pingue-*

pinguedine gratiarum. Eloquium tuum ſuſtentat animam imbecillem, & labia tua eſurientem animam refocillant.

Paratum cor meum Domina, paratum cor 107
meum laudes tuas pſallere & decantare. Melior eſt caritas tua cunctis diuitijs, & gratia tua ſuper aurum & lapidem precioſum. Beatitudo & iuſtitia donantur à Domino, qui autem de peccato conuerſi fuerint ad te, pœnitentiæ remedium conſequentur. Emiſſiones tuæ gratia & pax, qui autem tibi placuerint, procul fient à perditione. Eſto vmbraculum protectionis in tentationibus noſtris, expanſio alarum tuarum defendet nos à deuorante.

Domina laudem meam ne deſpexeris, & hoc 108
dedicatum tibi Pſalterium digneris acceptare. Reſpice voluntatem cordis mei, & affectionem meam fac tibi beneplacentem. Propera ad viſitandum ſeruos tuos, ſub tegumento manus tuæ illæſi conſeruentur. Illuminationem Spiritus ſancti per te ſuſcipiant, & refrigerium contra cupiditatis æſtum. Medere contritis corde Domina, & refoue eos vngento pietatis.

Dixit Dominus Dominæ meæ, ſede mater 109
mea à dextris meis, Bonitas & Sanctitas placuerunt tibi, ideo regnabis mecum. Corona immortalitatis, in capite ſancto tuo, cuius fulgor & caritas non extinguetur. Miſerere mei Domina mater luminis & ſplendoris, illumina nos

Domina veritatis & virtutis. De theſauris infunde nobis ſapientiam Dei, & intellectum prudentiæ ac formam diſciplinæ.

110 *Confitebor tibi Domina in toto animo meo, glorificabo te in tota mente mea. Opera gratiæ tuæ commemorabuntur, & teſtamentum miſericordiæ tuæ ante thronum Dei. Per te miſſa eſt redemptio à Domino, populus pœnitens habebit ſpem ſalutis. Intellectus bonus omnibus honorantibus te, & ſors illorum inter Angelos pacis. Glorioſum & admirabile eſt nomen tuum, qui illud in corde retinet, non expaueſcent in puncto mortis.*

111 *Beatus vir, qui timet Dominam, & beatum cor, quod diliget eam, iucundus homo, qui non ſaciatur laude tua, & à relatu virtutum tuarum non fatigatur. Exortum eſt in corde eius lumen Dei, Spiritus illuminat intelligentiam eius. Diſperge Domina gratiam pauperibus tuis. In memoria æterna fiant per te nomina noſtra, ab auditu terribili non trepidet cor noſtrum.*

112 *Laudate pueri matrem Dei, glorificate ſenes nomen eius. Benedicta ſit Maria mater Chriſti, ipſa enim eſt via ad patriam ſalutis. Excelſus ſuper Cherubim thronus eius, & ſedes eius ſuper cardines cœli. Super humiles vultus eius, & ſuper confidentes in ea aſpectus illius. Miſericordia eius ſuper omnem carnem, & eleemoſyna illius vſq; ad extremum terræ.*

In

In exitu animæ meæ, de hoc mundo, occurre illi & ſuſcipe illam, conſolare illam vultu tuo ſancto, aſpectus Dæmonis non conturbet eam. Eſto illi ſca'a ad regnum cælorum, & iter rectum ad Paradiſum. Impetra ei à patre indulgentiam pacis, & ſedem lucis inter ſeruulos tuos. Suſtine deuotos ante tribunal Chriſti, ſuſcipe cauſam eorum in manibus tuis. 113

Dilexi matrem Dei Domini mei, & lux miſerationum eius iuſulſit mihi. Circumdederunt me dolores mortis, & viſitatio illius lætificauit me. Dolorem & periculum incurri, & recreatus ſum gratia illius. Nomen eius & memoriale illius ſit in medio cordis noſtri, & non nocebit nobis ictus malignantis. Conuertere anima mea in laudem ipſius, & inuenies refrigerium in nouiſſimis tuis. 114

Credidi propter quod locutus ſum, laudem & gloriam tuam Domina orbi terræ. Compatere animæ meæ, & dilige illam, & beneplacitum tuum inſinuare ei. Statue illi teſtamentum dilectionis & pacis tuæ, & præbe illi iugem memoriam nominis tui. De benedictione ventris tui da mihi ſuſtentationem, & de pinguedine gratiæ tuæ dulcora animam meam. Diſrumpe vincula peccatorum meorum, & de virtutibus tuis exorna faciem animæ meæ. 115

Laudate Dominam noſtram omnes Gentes, glorificate eam omnes populi. Quoniam confirmata 116

mata eſt ſuper nos gratia & miſericordia eius, & virtus illius permanet in ſeculum. Qui digne co'uerit illam iuſtificabitur, qui autem neglexerit illam, morietur in peccatis ſuis. Labia Angelorum enarrabunt ſapientiam eius. & omnes ciues Paradiſi cantabunt ei laudem. Bono animo accedentes ad illam, non capientur ab Angelo deuaſtante.

117 *Confitemini Domino quoniam bonus, confitemini eius matri, quoniam in ſeculum miſericordia eius. Amor illius expellit peccatum à corde, & gratia illius expiat conſcientiam peccatorum. Via veniendi ad Chriſtum, eſt appropinquare ad illam, qui autem fugerit eam non inueniet viam pacis. Qui obduratus eſt in peccatis ſæpe inuocet illam, & lux in ſuis tenebris orietur. Qui triſtatur in corde ſuo, clamet ad illam, & dulcoranti ſtillicidio inebriabitur.*

118 *Beati immaculati in via, qui matrem Domini imitantur. Beati imitatores humilitatis illius. Beati participes caritatis. Beati perſcrutatores virtutum illius, beati conformes imagini cordis illius. Beati qui conceptum & partum illius venerantur. Beati qui deuotè ei famulantur. Beati qui in ea habent ſpem & confidentiam. Beati qui per illam ſuſcipiunt fœlicitatem æternam.*

Retribue ſeruo tuo Domina, viuifica me & faciam voluntatem tuam. Incola ego ſum in

terra,

terra, nihil abſcondas mihi de amore tuo. Concupiuit anima mea laudes tuas deſiderare omni tempore. Tu enim ſalus mea in Domino, quæ me morti adiudicatum liberaſti. Quid pro his retribuam tibi, niſi me totum, Domina ſuſcipe me.

Legem pone mihi Domina voluntatis tuæ ſanctarum ſanctiſſima, & exquiram eam ſemper. Deduc me in ſemita miſerationum tuarum mulierum pulcherrima, quia ipſam volui. Inclina animam meam ad ſupernorum amorem Domina, & non in impudicitiam. Ecce concupiui caſtimoniam tuam Domina à iuuentute mea, in miſericordia tua confirma me. Et obſeruabo viam teſtimoniorũ tuorum in ſeculum, & ſcrutabor mandata filij tui, quæ dilexi.

Memor eſto verbi tui dominarũ primiceria, in quo mihi ſpem dediſti. Hæc in tempeſtatum fluctibus potenter tenuit me, quia eloquium tuum viuificauit me. Circumdederunt me viri mendaces, & congregata ſunt ſuper me flagella, & ecce manus tua eripuit me. Communicaui in bonis omnibus honorantibus te, & cuſtodientibus obnixè mandata tua. Miſerationibus tuis plena eſt omnis terra, ideo viam iuſtificationum tuarum exquiſiui.

Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo Domina, de quo lætantur Angeli Dei. Diſciplina morum tuorum, & æquitatem tuam doce me, quia verbis

bis tuis præ cunctis credidi. Bonum mihi, quia onere tuo humiliaſti me, vt ſequar conuerſationem tuam. Qui amant ſeruientes tibi venerabuntur, qui autem abominatus fuerit eos, ruet in interitum. Veniant mihi ſemper guttæ clementiæ tuæ deſuper, & viuam, quia lex tua ſancta meditatio mea eſt.

Defecit in ſemitis tuis anima mea Domina, & niſi miſeratio tua magna eſſet, periſſem vtique in infirmitatibus meis. Defecerunt oculi mei in contemplatione tua velut vter in pruina ad te viſa eſt anima mea. Secundum bonitatem tuam viuifica me, & non obliuiſcar ſermones tuos, quia tibi adhærere bonum eſt. Diſpoſitione tua mundus perſeuerat, quem tu cũ Deo fundaſti ab initio. Tuus totus ego ſum, Domina ſaluum me fac, quoniam deſiderabiles erant laudes tuæ in tempore peregrinationis meæ.

Quomodo dilexi legem tuam Domina, quia teſtimonia tua in conſpectu meo ſemper. Suauitatum tuarum affluentia cor meum alienauit à me, & caro mea mirabiliter exultauit in te. Quàm dulcia peccatoribus eloquia tua Domina, ſuper omnem melodiam refectio tua dulcis ori meo. Illuminatio greſſibus meis verbum tuum, & lumen infallibile ſemitis meis. Quoties exaſperauerunt in me peccatores inferni, quia à caritate tua declinare nolui, ego autem in te ſperaui Domina.

Ini-

Iniquos odio habui, & viam tuam dilexi Domina. Adiuua me, & ſaluus ero Domina mundi, meditabor honorificentiam mandatorum tuorum. Fac me ſemper ſtare in timore tuo, & non tradas me virgo calumniantibus me. Vernaculus tuus ſum ego minimus in domo tua. Cuſtodi me Domina à negligentibus iudicia iuſtitiæ tuæ. Contemnis omnes diſcedentes à ſeruitio tuo, quia iniuſta eſt conuerſatio eorum.

Mirabilia teſtimonia tua mater alma, & ſermonibus tuis illuminatum eſt cor meum. Vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis, filiæ regum collaudent faciem tuã. Ardens verbum labiorũ tuorũ vehementer, qui ad te properat percipiet illud, vt Arundo agitatus ſum in conſpectu tuo, tene me Domina ſub iugo tuo, vt non confundar. Seruientes tibi plus aliȷs inuadunt Dracones inferni, ſed tu Domina defende nos.

Clamaui in toto corde meo, ad te Domina, de neceſsitatibus meis clementer eripe me. Vocem gemitus mei exaudi Domina mea, doce me quid acceptum ſit apud te omni tempore. Longè à neſcientibus te ſalus, qui autem perſtat in obſequio tuo procul fiet à perditione. Miſericordia tua irrigat mundum vniuerſum, Domina in ſalutari tuo viuifica me. Initium eloquiorum

tuorum

tuorum veritas in æternum, & legem tuam immaculatam non ſum oblitus.

Principes perſecuti ſunt me gratis, & ab inuocatione nominis tui trepidauit Spiritus malignus. Pax multa obſeruantibus amorem tuum mater Dei, & non eſt illis ſcandalum. Septenis horis cantaui tibi Domina laudes. Iuxta eloquium tuũ da mihi intellectũ. Intret oratio mea in conſpectu tuo, vt non derelinquam te Domina cunctis diebus vitæ meæ, quoniam omnes viæ tuæ miſericordia & veritas. Concupiſcam in æternum te laudare Domina, cùm docueris me iuſtificationes tuas.

119 *Ad beatam Mariam cum tribularer clamaui, & exaudiuit me. Domina libera nos ab omni malo cunctis diebus vitæ noſtræ. Contere capita inimicorum noſtrorum pede inſuperabilis virtutis tuæ. Et exultauit Spiritus tuus in Domino ſalutari tuo, ſic veram digneris infundere lætitiam cordi noſtro. Ad Dominum accede rogatura pro nobis, vt per te noſtra peccata deleantur.*

120 *Leuaui oculos meos ad te, mater Chriſti, per quam venit ſolatium omni carni. Auxilium tuum, & gratiam tuam nobis impende in omni tribulatione noſtra. Cuſtodi nos Domina iugiter virgo Maria, ne peccatorum laqueo capiamur. Non dormitet neque dormiat pupilla oculi tui, vt tua ſemper cuſtodia protegamur. Angelorum & homi-*

hominum te laudat omnis lingua, & ante te omnia genua incuruantur.

Lætatus ſum in te regina cœli, quia te duce in 121
domum Domini ibimus. Ieruſalem cœleſtis ciuitas, ad te Maria veniamus. Pacem & indulgentiam virgo nobis impetra, & palmam de hoſtibus ac triumphum. Conforta & conſolare cor noſtrum tua dulcedine pietatis. Hîc Domina tuam in nobis funde clementiam, vt deuotè in Domino moriamur.

Ad te leuaui oculos meos regina, quæ regnas 122
in cœlis. Adiutorium noſtrum in virtute ſit nominis tui, per te omnia opera noſtra dirigantur. Benedicta ſis in cœlo & in terra, in mari & omnibus abyſsis. Benedicta ſit fœcunditas tua. Benedicta ſit virginitas & mundicia tua. Benedictum ſit corpus tuum ſanctũ. Benedicta ſit anima tua ſanctiſsima.

Niſi quia Domina noſtra erat in nobis, inue- 123
niſſent nos pericula multa. Eſto virgo defenſatrix noſtra, & ante Deum aduocata propicia. Oſtende nobis Domina miſericordiam tuam, & conforta nos in ſancto ſeruitio tuo. Benedicant te ſancti Angeli in cœlo. Benedicant te omnes homines ſuper terram. Ne tradas beſtijs animas confitentium tibi, nec ora te canentium obturentur.

Qui confidunt in te mater Dei, non timebunt 124
à facie inimici. Gaudete & exultate omnes,

qui diligitis eam, quia adiuuabit vos in die tribulationis veſtræ. Reminiſcere miſerationum tuarum Domina, & releua peregrinationem incolatus noſtri. Conuerte amabilem vultum tuũ ſuper nos, confunde & deſtrue omnes inimicos noſtros. Benedicta ſint omnia opera manuum tuarum Domina. Benedicta ſint omnia ſancta miracula tua.

125 In conuertendo faciem tuam ſereniſſimam ſuper nos, lætificabis nos virginea mater Dei. Benedicta ſis ô ſacrarium Chriſti, præ cunctis mulieribus ſuper terram. Benedictum ſit glorioſum nomen tuum, quod os Domini mirabiliter nominauit. Non deficiat laus tua de labijs noſtris, nec caritas tua de præcordijs noſtris. Qui te diligunt benedicantur à Domino, & qui te volunt diligere non defraudentur à deſiderio ſuo.

126 Niſi Domina ædificaueris domum cordis noſtri, non permanebit ædificium eius. Aedifica nos gratia & virtute tua, vt maneamus firmi in perpetuum. Benedictũ ſit eloquium ſanctum tuum & benedicta ſint omnia verba oris tui. Benedicantur à Deo, qui te benedicunt, & in iuſtorum numero computentur. Benedic Domina te benedicentes, & ne vnquam auertas ab eis glorioſum vultum tuum.

127 Beati omnes, qui timent te Domina noſtra, & beati omnes, qui ſciunt facere beneplacitum tuum. Benedicti ſunt pater & mater, qui te genuerunt,

nuerunt, quorum memoria permanebit in ſeculum. Beatus eſt venter, qui te portauit, & beata vbera, quæ te lactauerunt. Conuerte miſericordiam tuam ſuper nos & deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos. Intuere & reſpice opprobrium noſtrum, aufer cunctas iniquitates noſtras.

Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea 128
inimici mei, libera me Domina, & vindica me ab ipſis. Ne des illis poteſtatem in animā meam cuſtodi omnia interiora & exteriora mea. Obtine nobis veniam peccatorum, & per te Spiritus ſancti gratia nobis detur. Fac nos dignè & laudabiliter pœnitere, vt beato fine ad Deum veniamus. Placatum tunc & ſereniſſimum nobis oſtende glorioſum fructum ventris tui.

De profundis clamaui ad te Domina, Domi- 129
na exaudi vocem meam. Fiant aures tuæ intendentes in vocem laudis, & glorificationis tuæ. Libera me de manu aduerſariorum meorum. Confunde & deſtrue ingenia & conatus contra me. Erue me in die mala, & in die mortis ne obliuiſcaris animæ meæ. Deduc me ad portum ſalutis, & inter iuſtos ſcribatur nomen meum.

Domina non eſt exaltatum cor tuum, neq; 130
ſublimati ſunt oculi tui. Benedixit te Dominus in virtute ſua, qui per te ad nihilum redegit inimicos noſtros. Benedictus ſit, qui tibi obum-

brauit, & ſua gratia, qui te fœcundauit. Benedictus ſit, qui te ſanctificauit, & mundam de matris vtero te produxit. Benedic nos Domina, & conforta nos in gratia tua, vt per te ante conſpectum Domini præſentemur.

131 *Memento Domina Dauid, & omnium inuocantium nomen tuum. Da nobis in nomine tuo fiduciam, vt confundantur aduerſarij noſtri, Conſolare nos in terra peregrinationis noſtræ, & releua paupertatem noſtram. Da nobis panem lachrymarum virgo ſancta, & dolorem peccatorum in terra incolatus noſtri. Redde nobis propicium benedictum fructum ventris tui, vt Spiritus ſancti gratia repleamur.*

132 *Ecce quàm bonum & quàm iucundum Maria diligere nomẽ tuum. Vnguentum effuſum & odor aromatum nomẽ tuum diligentibus ipſum. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domina, quam præparaſti diligentibus & ſperantibus in te. Eſto refugium pauperum in tribulatione, & baculus miſerorum. Inueniant quæſo gratiam apud Deum, qui te in ſuis neceſsitatibus inuocabunt.*

133 *Ecce nunc benedicite Dominam, omnes qui ſperatis in nomine ſancto eius. Gaudete gaudio magno, qui exultatis & glorificatis eam, quia ſaciabimini ab vberibus conſolationis eius. Ecce enim iucundante vbertate declinabit in vobis ad conſolandum & lætificandum corda veſtra. Benedi-*

nedicite illam omnes ſerui eius, nomen eius, & memoriale ſit in deſiderio animæ veſtræ. Benedicite illam omnes Angeli & ſancti Dei, laudate in ſecula mirabilia eius.

Laudate nomen Domini, benedicite nomen 134
matris Chriſti. Mariæ precamina frequentate, & ſuſcitabit vobis voluptates æternas. In anima contrita veniamus ad illam, & non ſtimulabit nos cupiditas peccati. Qui cogitat de illa in tranquillitate mentis inuenit dulcorem & requiem pacis. Reſpiremus ad illam in finitione noſtra, & reſerabit nobis atria triumphantium.

Confitemini Domino quoniam bonus, quo- 135
niam per Mariam datur miſericordia eius. Impetra nobis Domina amicitiam Ieſu Chriſti, & cuſtodi ne perdamus innocentiam noſtram. Comprime hoſtem noſtrum imperio tuo, ne feriat in nobis virtutem caritatis. Bona naturalia conſerua in nobis, & bona gratiæ per te multiplicentur. Illumina vias & ſemitas noſtras, vt noſcamus, quæ placita ſunt Deo.

Super flumina Babylonis fleuerunt Hebræi, 136
nos verò ſuper iniquitates noſtras lugeamus. Clamemus humiles ad puerperam virginem, offeramus ei planctus & ſuſpiria noſtra. Non inuenietur propiciatio ſine illa, nec ſalus ſine fructu illius. Per illam peccata purgantur, & per fructũ illius animæ dealbantur. Per illam fit vera ſatisfactio de peccatis, per fructũ illius ſanitas animæ condonatur.

137 Confitebor tibi Domina in toto corde meo, quia per te expertus ſum clemẽtiam Iheſu Chriſti. Audi Domina verba mea, & preces meas, & in conſpectu Angelorum cantabo tibi laudes. In quacunq; die inuocauero, exaudi me, & multiplica virtutem in anima mea, confiteantur tibi omnes tribus & linguæ, quia per te ſalus reſtituta eſt nobis. Ab omni perturbatione libera ſeruos tuos, & fac eos viuere ſub pace & protectione tua.

138 Domina probaſti me & cognouiſti me, tu cognouiſti ruinã & tranſgreſſionẽ meam. Copioſa facta eſt ſuper me miſericordia tua, & dilatata eſt ſuper me clementia tua. Imperfectũ meum aſpexit oculus tuus, et palpebræ tuæ nouerũt vias meas. Effluentiã deſiderij ſancti habeamus à Spiritu S. & macula peccati nõ deturpet conſcientiam noſtram. Serenet corda noſtra lux miſericordiæ tuæ, & recreet nos tuæ pacis dulcedo.

139 Eripe me Domina ab omni malo, & ab hoſte inferni defende me, contra me tetendit arcum ſuum, & in fraude ſua inſidiatur mihi. Confringe vires eius malignas, & obtunde potenter aſtutiam eius. Conuerte iniquitatem ipſius in verticem illius, & in foueam, quam fecit, corruat feſtinanter. Nos autem exultemus in ſeruitio tuo, & in tuis laudibus gloriemur.

140 Domina clamaui ad te, exaudi me, intende orationi meæ, & poſtulationi meæ. Dirigatur obſe-

obſecratio mea vel incenſum coram facie tua, in tempore ſerotini ſacrificij & matutini. Non declinet cor meum in verbis malignantibus, & nequitiæ cogitatus ſubuertant ſenſum meum. Fac me aſſentire beneplacito cordis tui, & tuis actionibus conformari. Radio intelligentiæ reuerbera cor meum, & igniculo caritatis inflamma.

Voce mea ad Dominā clamaui, ipſam quàm humiliter deprecatus ſum. Effudi in conſpectu eius lachrymam meam, & dolorem meum ſibi expoſui. Inſidiatur hoſtis calcaneo meo, extendit contra me ſuum rete. Adiuua me Domina, ne corruam coram eo, fac vt conteratur ſub pedibus meis. Educ de carne animam meam, vt confiteatur tibi & pſallat Domino Deo forti in perpetuum. 141

Domina exaudi orationem meam, percipe tuis auribus ſuppliciationem meam. Perſecutus eſt malignus vitam meam, depoſuit in terra conuerſationem meam. Denigrauit me caligine ſua, & anxiatus eſt nimis Spiritus meus. Ne auertas faciem tuam à me, vt non corruam cum deſcendentibus in lacum. Emitte lucem tuam, & gratiam tuam, & repara denuò vitam & conſcientiam meam. 142

Benedicta ſis Domina, quæ inſtruis ſeruos tuos ad prælium, & eos roboras contra inimicum. Fulgure et coruſcatione diſſipa illū. Mitte iacula 143

tua, vt confundas illum. Glorifica de alto manum tuam, vt cantent ſerui tui laudem & gloriam tuam. Eleua de terrenis affectionem noſtram, de ſempiternis delicijs refice viſcera noſtra. Concupiſcentiam ſupernorum accende in cordibus noſtris, & de gaudijs Paradiſi velis nos recreare.

144 *Exaltabo te mater filij Dei, & per ſingulos dies cantabo laudes tuas. Generatio & populi laudabunt opera tua, & miſericordiam tuam Inſulæ expectabunt. Abundantiam dulcoris tui Angeli eructabunt, & de ſuauitate tua ſancti pronunciabunt. Oculi noſtri in te ſperant Domina, mitte nobis cibum & eſcam delectantem, Laudationem tuam loquetur lingua mea, & benedicam te in ſeculum ſeculi.*

145 *Lauda anima mea Dominã, glorificabo eam, quamdiu vixero. Nolite ceſſare à laudibus illius, & per ſingula momenta recogitate illam. Cùm exierit Spriritus meus Domina, ſit tibi commendatus, & in terra ignota præſta illi ducatum. Non conturbent eum culpæ priùs commiſſæ, nec inquietent ipſum curſus malignantis. Perduc eum ad portum ſalutarem, vt præſtoletur ſecurè aduentum redemptoris.*

146 *Laudate Dominam, quoniam bonus eſt Pſalmus, iucunda & decora ſit illi noſtra laudatio. Ipſa enim medetur cõtritis corde, & refouet eos vnguẽto pietatis. Magna eſt virtus illius et gratia illius,*

illius, & clementia eius nullum habebit finem. Præcinite ei in iubilatione, & in confeßione Pſalmum canite illi. Beneplacitum eſt ei ſuper timentes Deum, & in eis qui ſperant de miſericordia eius.

Lauda Iheruſalem Dominam, glorifica etiam 147
illam ô Syon. Ipſa enim conſtruit muros tuos, & filios tuos benedicit. Gratia ſua te impinguat, pacemq; donat terminis tuis. Leuemus corda noſtra cum manibus ad illam, vt ſuam influentiam ſentiamus. Glorificemus omnes miſericordias eius, & benedicamus omnes bonitates illius.

Laudate Dominam noſtram de cœlis, glorifi- 148
cate eam in excelſis. Laudate eam homines & iumenta, volucres & piſces maris. Laudate eam Sol & Luna, ſtellæ & circuli Planetarũ. Laudate eã Cherubin & Seraphin, throni, dominationes & poteſtates. Laudate eam omnes legiones Angelorum. Laudate eam omnes ordines ſpirituum ſupernorum.

Cantate Dominæ noſtræ canticum nouum, 149
laus eius in congregatione iuſtorum. Lætentur cœli de gloria eius, Inſulæ maris & totus orbis. Aqua & ignis laudent eam, frigus et æſtus, ſplendor & lumen. Exaltationes eius in gutture iuſtorum, & laudes eius in cœtu triumphantium. Ciuitas Dei iucundare in illa, & pro incolis tuis, frequenta illi carmen.

Laudate Dominam in Sanctis eius, laudate 150

eam in virtutibus & miraculis eius. Laudant eam cœtus Apoſtolorum, laudate eam chori Patriarcharum & Prophetarum. Laudate eam exercitus martyrum, laudate eam turmæ Doctorum & confeſſorum. Laudate eam collegia virginum & continentium, laudate eam ordines Anachoritarum & Monachorum. Laudate eam conuentus omnium religioſorum, laudate eam omnes animæ ciuium ſupernorum, omnis ſpiritus laudet Dominam noſtram.

SEQVVNTVR ALIQVOT CANTICA PROPHETARVM.

Eſa. 12. CONFITEBOR *tibi Domina, quoniam per te placatus eſt mihi Dominus, & conſolata es me. Ecce Domina ſaluatrix mea fiducialiter agam in te, & non timebo. Quia fortitudo mea, & laus mea in Domino es tu, & facta es mihi in ſalutem. Hauriam aquas in gaudio de riuulo tuo, & ſemper inuocabo nomen tuum. Notas facite in populis virtutes Dominæ noſtræ, quia excelſum eſt valdè nomen eius. Exulta & lauda totum genus humanum, quia talem dedit tibi mediatricem Dominus Deus tuus.*

Ego

Ego dixi circa dimidium dierum meorum, vadam ad Mariam, vt me Chriſto reconciliet. Quæſiui reſiduum annorum meorum in amaritudine animæ meæ. Generatio mea ablata eſt, quia pater & mater, & amici dereliquerunt me: Maria aũt aſſumpſit me. Sperabo in illam manè, ſerò & meridie, quaſi Leo, contriuit omnia oſſa peccatorum meorum. Et tu Domina eruiſti animam meam vt non periret, & de manu canis vnicam meam. Domina ſaluum me fac, & laudem tuam cantabo cunctis diebus vitæ meæ, ô pia mater Domini mei. Eſai.38.

Exultauit cor meũ in Domino, & exaltatum eſt cor meũ in Domina mea. Quia fecit mihi magna, qui potens eſt per Mariam matrem eius. Nõ eſt ſancta vt eſt Domina noſtra, quæ ſola ſupergreſſa eſt vniuerſas. Recedant ergo vetera de ore veſtro, & linguis loquamur nouis. Exulta et lauda Mariam Syon et Iheruſalem, quia maxima in dominabus Iſrael. Ipſa pauperem facit & ditat, humiliat & ſublimat: Altior cœlo, terra latior, ſtellis purior eſt hæc Domina noſtra.

Cantemus Dominæ noſtræ glorioſæ virgini Mariæ, in Hymnis et confeßionibus benedicamus eam. Domina noſtra omniptens, poſt Deum nomen eius, currus Pharaonis & exercitũ eius proiecit in mare. Dextera tua Domina, magnificata eſt in fortitudine, quia in multitudine miſericordiæ tuæ, ſtrauiſti aduerſarios meos. De ore leonis

libe-

liberaſti me Domina, & tanquam infantem genitum mater ſuſcepiſti me. O Domina cariſsima mea, velut pullum gallina, tege me mirabili poſſeſsione tua. Tuus totus ego ſum, & omnia mea tui ſunt virgo ſuper omnes benedicta. Ponam te ſicut ſignaculum ſuper cor meum, quia fortis eſt vt mors dilectio tua.

Domina audiui auditionem tuam; & obſtupui, conſideraui opera tua & expaui. Domina mea opus tuum circa medium annorum viuificaſti illud. Confitebor tibi Domina, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & reuelaſti ea paruulis. Operuit cœlos gloria tua, & miſericordiæ tuæ plena eſt terra. Egreſſa es virgo in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo. O benedicta, in manibus tuis repoſita eſt ſalus noſtra, recordare pia paupertatis noſtræ. Quem vis, ipſe ſaluus erit, à quo auertis vultum tuum, vadit in interitum.

Audite cœli quæ loquar de Maria, audiat terra verba oris mei. Magnificate ipſam ſemper mecum, & exaltate nomen eius in ſæculum ſæculi. Generatio praua atq; peruerſa, agnoſce Dominam noſtram ſaluatricem tuam. Nunquid ipſa non eſt mater tua, quæ poſſedit & in fide generauit te? Si hanc dimittis, non es amicus ſummi Cæſaris, quia ipſe ſine ea non ſaluabit te. Vtinam ſaperes & intelligeres, ac nouiſsima prouideres. Quemadmodum infans ſine nutrice non poteſt viuere, ita nec ſine Domina noſtra poſſet habere ſalu-

ſalutem. Sitiat ergò anima tua ad ipſam, tene eam, nec dimitte, donec benedixerit te. Repleatur os tuum laude eius, decanta tota die magnitudinem eius.

Benedicite omnia opera Domini, Dominæ glorioſæ, laudate & ſuperexaltate eam in ſæcula. Benedicite Angeli Dominæ veſtræ, benedicite cœli Dominæ noſtræ. Benedicat omnis creatura Dominam noſtram, quam Rex ſic voluit benedici. Benedicta ſis ô ſummi Regis filia, quæ odore præis cuncta lilia. Benedicta ſis corona dominarum omnium, benedicta ſis gloria Iheruſalem. Odor tuus ſicut agri pleni, cui benedixit Dominus. Qui in benedicentes te redundabit, irrigans omnia intima eorum. Qui benedixerit te ô virgo beata, ſit ille iugiter benedictus. Qui maledixerit tibi roſa candidiſſima, ſit ille maledictus. Non recedat de domo ſeruorum tuorum vini & olei abundantia. In nomine tuo omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium & infernorum. Benedicamus Deum qui te creauit, benedictus vterq; parens, qui te generauit. Benedicta ſis Domina in cœlo & in terra, laudabilis & glorioſa, & ſuperexaltata in ſæcula: Amen.

Benedicta ſis Domina & mater Dei mei Iſrael, qui per te viſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ. Et erexit vnicornu ſalutaris caſtitatis tuæ in domo Dauid pueri ſui. ſicut locutus eſt per os Eſaiæ, & aliorum ſanctorũ Prophetarum eius.

Salu-

Salutem ex inimicis præſta virginum virgo, & de manu omnium, qui nos oderunt pacem nobis tribue. Et fac miſericordiam pro parentibus & nobis, vt memor ſis teſtamenti omnipotẽtis Dei, quod iurauit ad patres noſtros, Abraham & ſemini eius in ſæcula. Sic ſine timore de manu inimicorum noſtrorũ liberati, quiete ſeruiamus illi. In ſanctitate & iuſtitia coram te omnibus dieb. noſtris. Et tu Maria prophetiſſa Dei vocaberis, quoniam noſti, quòd reſpexit humilitatẽ ancillæ ſuæ. Per quam dedit ſcientiam ſalutis plebi eius in remiſſionem peccatorum eorum. Per viſcera multitudinis miſericordiæ tuæ viſita nos ſtella matutina oriens ex alto. Illumina tenebras ſedentium in vmbra mortis, & eas luce dilectiſſimi filij tui digneris inſtellare. Miſerere miſericordiæ mater nobis miſeris peccatoribus, qui retro acta peccata pœnitere negligimus, et multa quotidiè pœnitenda committimus.

Quicunq; vult ſaluus eſſe, ante omnia opus eſt vt teneat de Maria firmã fidẽ. Quam niſi quiſq; integrã inuiolatamq; ſeruauerit, abſq; dubio in æternum peribit. Quoniã ipſa ſola virgo manens peperit, ſola cunctas hæreſes interemit. Confundatur & erubeſcat Hebræus, qui dicit Chriſtum ex Ioſeph eſſe natum. Confundatur Manichæus qui Chriſtum fictum dicit habere corpus. Palleat omnis, qui hoc ipſum aliunde, non de Maria dicit aſſumpſiſſe. Idem namq; filius, qui eſt patris in

diuinis

diuinis vnigenitus eſt, & verus vnigenitus Mariæ filius: in cœlis ſine matre, in terra ſine patre. Nam ſicut anima rationalis, & caro propter vnionem, de homine verè naſcitur, ita Deus & homo Chriſtus, de Maria verè generatur, induens carnem de carne virginis, quia ſic humanum genus redimi congruebat. Qui ſecundum diuinitatem æqualis patri, ſecundum humanitatem verò minor patre. Conceptus eſt in vtero Mariæ virginis, Angelo annunciante de Spiritu ſancto, non tamen Spiritus ſanctus pater eius eſt. Genitus in mundum ſine pœna carnis virginis Matris, quia ſine carnis delectatione conceptus. Quem lactauit mater vbere de cœlo pleno, quam circumſtabant Angeli obſtetricum vice, nunciantes paſtorib. gaudium magnum. Hic à Magis muneribus adoratus, Ab Herode in Aegyptum fugatus, A Iohanne in Iordane baptiſatus, traditus, captus, flagellatus, crucifixus, mortuus & ſepultus. Cum gloria reſurrexit, ad cœlos aſcendit, Spiritum ſanctum in diſcipulos & in matrem miſit. Quam demum in cœlum ipſe aſſumpſit, & ſedet ad dexteram filij, non ceſſans pro nobis filium exorare. Hæc eſt fides de Maria matre virgine, quam niſi quiſq; fideliter firmiterq; crediderit, ſaluus eſſe non poterit, &c.

Te matrē Dei laudamus, te Mariam virginem cōfitemur. Te æterni patris ſponſam omnis terra

vene-

veneratur. Tibi omnes Angeli & Archangeli, tibi throni, poteſtates & principatus, fideliter ſeruiunt. Tibi omnes virtutes cœli cœlorum, & vniuerſæ dominationes obediunt.

Tibi omnes chori, tibi Cherubin & Seraphin, exultanter aſsiſtunt. Tibi omnis Angelica creatura, inceſſabili voce proclamat: Sancta, Sancta, Sancta Maria Dei genitrix, mater & virgo. Pleni ſunt cœli & terra, & mare, maieſtatis gloriæ fructus ventris tui. Te glorioſus Apoſtolorum chorus, ſui creatoris matrem collaudat. Te beatorum martyrum cœtus candidatus genitricem glorificat. Te glorioſus confeſſorum exercitus, Trinitatis templum appellat. Te ſacrarum virginum chorea amabilis, virginitatis & humilitatis exemplum prædicat. Te tota cœleſtis curia, cœlorum Reginam honorat. Te per vniuerſum orbem, Eccleſia ſancta inuocando celebrat. Matrem diuinæ maieſtatis. Te venerandam, te veram Regis cœleſtis puerperam. Sanctam quoq; dulcem ac piam. Tu Angelorum Domina, tu Paradiſi ianua. Tu ſcala regni cœleſtis & gloriæ, tu thalamus, & tu arca pietatis & gratiæ. Tu vena miſericordiæ, tu ſponſa & mater Regis æterni. Tu templum & ſacrarium Spiritus ſancti, totius Trinitatis beatiſsimæ nobile triclinium. Tu mediatrix Dei & hominum, amatrix mortalium, reparatrix cœleſtium, illuminatrix fidelium. Tu agoniſatrix pugnantium, aduocata pauperum, miſe-

miſeratrix & refugium peccatorum. Tu erogatrix munerum, ſuperatrix & terror Dæmonum ſuperborum. Tu mundi Domina, cœli Regina, poſt Deum ſola ſpes noſtra. Tu ſalus te inuocantium, portus naufragantium, miſerorum ſolatium, pereuntium refugium. Tu mater omnium beatorum, gaudium plenum poſt Deum, omnium ſupernorum ciuium ſolatium. Tu promotrix iuſtorum, congregatrix errantium, promiſſio Patriarcharum. Tu veritas Prophetarum, præconium & doctrix Apoſtolorum, Magiſtra Euangeliſtarum. Tu fortitudo martyrum, exemplar confeſſorum, honor & feſtiuitas virginum. Tu ad liberandum exulem hominem, filium Dei ſuſcepiſti in vterum. Per te expugnato hoſte antiquo, ſunt aperta fidelibus regna cœlorum. Tu cum filio ſedes in gloria patris. Tu ipſum pro nobis roga virgo Maria, quem nos ad iudicandum credimus eſſe venturum. Te ergo poſcimus nobis tuis famulis ſubueni, qui precioſo ſanguine filij tui redempti ſumus. Aeterna fac pia virgo, cum Sanctis tuis nos gloria munerari. Saluum fac populũ tuum Domina, & vt ſimus participes hæreditatis filij tui. Et rege nos & cuſtodi nos in æternũ. Per ſingulos dies ô pia te ſalutamus. Et laudare te cupimus vſq; in æternum mente & voce. Dignare dulcis Maria, nunc & ſemper ſine delicto nos conſeruare. Miſerere pia nobis miſerere nobis. Fiat miſericordia tua magna nobiſcum, quia in

te virgo Maria confidimus. In te Maria ſperamus, nos defendas in æternum. Te decet laus, te decet imperium, tibi virtus & gloria, in ſecula ſeculorum: Amen.

Magnificat anima mea Dominam Mariam. A ſolis ortu vſq; ad occaſum, laudabile nomen Mariæ. Renuit conſolari anima mea, memor fui Mariæ, & delectata & exercitata ſum, & defecit ſpiritus meus. Ideò dilexi Mariam, ſuper aurum & topazion. Accedite ad Mariam, & illuminamini, & facies veſtræ non confundantur, &c.

Nunc dimittis ancillam Mariæ Domine in pace, quia viderunt oculi mei ſalutare Mariæ, quod paraſti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael, &c.

INCIPIT LITANIA MARIÆ.

Kyrie eleyſon. Chriſte eleyſon. Chriſte audi nos.

Pater de cœlis, Mariæ glorioſus conditor, Miſerere nobis.

Fili redemptor mundi Deus, Mariæ fœcundator, Miſerere nobis.

Spiri-

Spiritus ſancte Deus, mirabilis obumbrator, Miſerere nobis.

Sancta Trinitas, vnus Deus, quæ Mariam glorificas, Miſerere nobis.

Sancta Maria,
Quæ totum orbem illuminas,
Quæ tuos ſeruientes exaltas,
Quæ pro peccatoribus ſupplicas,
Illuminatrix cordium,
Fons miſericordiæ,
Flumen ſapientiæ,
Splendor ſanctæ Eccleſiæ,
Ab Angelo ſalutata,
Per Spiritum ſanctum obumbrata,
In cœlis glorificata,
Roſa veris gratioſa,
Vitis frondens generoſa,
Virgo dulcis & ſpecioſa,
A Deo patre ſponſa electa,
Dei verbo mater præelecta,
A Spiritu ſancto virgo protecta,
Quæ Deum in vtero concepiſti,
Ora pro nobis.

Sācta Maria,

Quæ Dominum in tuo vtero humanaſti,
Quæ Dominum & hominem peperiſti,
Virgo virginum ſignifera,
Virga Ieſſe Chriſtifera,
Arbor vitæ fructifera,
Fœminarum pulcherrima,
Humilium humilima,
Sacrarum ſanctiſsima,
Super omnes diligentiùs amanda,
Super omnes reuerentiùs celebranda,
Super omnes excellentiùs magnificanda,
Mater conditoris,
Mater redemptoris,
Mater Saluatoris,
Mater mundo deſiderabilis,
Mater inferis terribilis,
Mater terribilis,
Virgo plena gratia
Virgo plena clementia,
Pia fundens ſolatia,
Flos & decor virginalis,
Fluuius ſapientialis,
Splendor & lux Orientalis,
Virtutum cœli Regina,

Ora pro nobis.

Sãcta Maria. Oro pro nobis.

Domus Dei cypreſsina,
Feneſtra cœli chriſtallina,
Perpetuæ lucis aurora,
Virgo pulchra & decora,
Melodia dulcis & ſonora,
Delitiarum Dei dapifera,
Cæleſtis curiæ pincerna,
Placidum Deitatis vmbraculum,
Paradiſi porta peruia,
Puriſsimum cœleſtis gratiæ vaſculum,
Dignum Chriſti cœnaculum,
Virgo virginum, noua exultatio,
Mulierum prima benedictio,
Miſerorum pia conſolatio,
Vera ſalus & beatitudo,
Caritatis magnitudo,
Pietatis latitudo,
Mater orphanorum,
Mammilla paruulorum,
Conſolatio afflictorum,
Nobilis Regina cœlorum,
Cui Angeli obediunt & obſequuntur,
Cui Sancti & Sanctæ con-

Sãcta Maria.	gaudent & congratulantur. Quam omnia laudant & venerantur.	Oro pro nobis.

Propicia eſto, parce nobis Domina.

Propicia eſto, libera nos Domina.

Ab omni malo, Ab omni mala tentatione, Ab ira Dei & indignatione, A periclitatione & deſperatione, A ſuperbia præcipitante, A luxuria deturbante, Ab auaritia deuaſtante, A peccato iræ, & inuidia cruciante, A peccato gulæ & gaſtrimargiæ commaculante, Ab incurſu hoſtis malignantis, Per dulcorem & gaudium de Chriſti incarnatione, Per dolorem & anguſtiam ipſius paſsionis.	Libera nos Domina.

Per

Per gaudium & lætitiam de eius aſcenſione,
Per gaudium & lætitiam de tua coronatione,
In mortis hora deuaſtante,
In iudicis ſtricto examine,
Ab inferni horribili cruciamine,
} *Libera nos Domina.*

Peccatores,
Vt ſanctam Eccleſiam piiſſima conſeruare digneris,
Vt iuſtis gloriam, peccatoribus gratiam impetrare digneris,
Vt nauigantibus portum, peregrinantibus reditum, infirmantibus ſanitatem, tribulatis conſolationem, captiuis liberationem impetrare digneris,
Vt famulos & famulas tuas, tibi deuotè ſeruientes, conſolari digneris,
} *Te rogamus audi nos.*

Vt cunctum populum Chriſtianum, filij tuo precioſo ſanguine redemptum, conſeruare digneris.
Vt cunctis fidelibus defunctis, æternam requiem impetrare digneris.
Vt nos exaudire digneris.
Mater Dei.
Filia Dei.
Sponſa Dei.
Mater cariſsima, Domina noſtra miſerere, & dona nobis perpetuam pacem.

Te rogamus audi nos.

Kyrie eleyſon. Chriſte eleyſon. Kyrie eleyſon. Pater noſter, &c. Et ne nos inducas, &c. Sed libera, &c.

Ego

Ego dixi, Domina miſerere mei, Sana animam meam, quia peccaui coram facie tua. Conuerte miſericordiam tuam ſuper nos, & deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos. Oſtē de nobis potentiam tuam contra inimicos noſtros, vt ſanctificeris in nationibus procul. Miſerere ſeruorū tuorum ſuper quos inuocatum eſt nomen tuum, & ne ſinas anguſtiari eos in tentationibus ſuis. Ne proÿcias nos in tempore mortis noſtræ, & ſuccurre animæ meæ, cùm deſeruerit corpus ſuum. Educ de carcere animam meam, vt confiteatur tibi, & pſallat Domino Deo forti in perpetuum. Eſto nobis Domina turris fortitudinis, & petra duriſſima conterens inimicum. Adiuua me Domina, ne corruam coram eo: fac, vt conteratur ſub pedibus meis. Exaudi orationem meam Domina, & deprecationem meam, vt contabeſcant aduerſarÿ mei. Domina exaudi orationē meam, & clamorem, &c.

COLLECTA.

Omnipotens, ſempiterne Deus, qui pro nobis de caſtiſſima virgine naſci dignatus es, fac nos, quæſumus, tibi caſto corpore ſeruire, & humili mente placere. Oramus & te piÿſſima virgo regina mundi & Angelorum, vt eis, quos purgatorius examinat ignis impetres réfrigerium, peccatoribus indulgentiam, iuſtis in bono perſeuerantiam, & nos fragiles ab inſtantibus de-

ſende periculis, per eundem Chriſtum Dominum noſtrum, Amen.

Hæc ex impreſſo publico exemplari deſcripta ſunt, & exiſtimaſſem ſanè Pontificios, in tanta verbi Dei luce, quæ his temporibus, oculis ipſorum, ipſis inuitis ſæpius ſe ingerit, nec velle, nec audere, tam craſſam idolomaniam excuſare, multò minus defendere. Sed ecce anno ſuperiori editur, à Martino Iſengrino fabula, quam ex Angelis Sathanæ quidam, in obſeſſa puellula, exorciſta Caniſio, ſaltauit, vbi cum alia argumenta deſint, ab authoritate, ex ipſius ſcilicet Diaboli teſtimonio, inuocatio Sanctorum probatur, & confirmatur. Narrat enim obſeſſam quandam puellam, ex peculiari quadam Mariæ reuelatione, adductam eſſe ad capellam beatæ virginis in antiqua Oettingen, cumq; Caniſio præſide Litania cantaretur, & inuocaretur miſericordia, auxilium & liberatio Dei Patris, Filij, & Spiritus ſancti, Diabolum nihil fuiſſe motum, cum verò Lauretana Litania de beata Maria (quæ eiuſdem argumenti & ſententiæ eſt, ſicut ea, quam ex Pſalterio Mariæ iam deſcripſimus) incoaretur, tunc demum Sathanam cœpiſſe in obſeſſa turbari, clamare & furere. Mox verò Caniſium, ligneam antiquam & carioſam Mariæ imaginem arreptam, impoſuiſſe capiti

piti

piti puellæ obſeſſæ, tum verò Diabolum cœpiſſe exclamare. Ach mulier, quid me calcas, & caput meum conteris. Et quis iam dubitet, ipſo ſcilicet Diabolo teſte. Geneſ. 3. legendum eſſe, non ipſum ſemen, ſed mulierem contriuiſſe caput Sathanæ, & adhuc conculcare. Sequitur autem in Iſengrini narratione, quod Diabolo, cùm ipſi à puella obſeſſa exeundum eſſet, quaſi ſatisfactionum loco impoſitum fuerit, vt ipſe per obſeſſam, barbottaret aliquot patres noſtros, Aueq́ Marias, tanquam roſarium Mariæ, & Diabolum, quaſi inuitus & coactus illud faceret, cum gemitu & indignatione præfatū. En vos Iohannes nō vult inuocare Sanctos, cùm tamen nos Diaboli inuiti hoc cogamur facere. Cùm verò expanſis manibus, & flexis genibus, orationem dominicam Diabolus ſupplex & deuotus perora ſſet. Ac iam in ſalutatione angelica eò perueniſſet (Aue Maria gratia plena) ſcribit ſonora ac deuotâ voce ipſum Diabolum intertexuiſſe hanc apoſtillam, O Maria, gratia & miſericordia tua, ſit ſuper omnes illos, qui hanc tuam capellam viſitant, Ach ora pro omnibus illis. Atq; ita Diabolum, relicto poſt ſe (ſicut ſolet) fœtore, exijſſe. Hæc poſſent ad Alanum, tanquam noua confirmatio Pſalterij Mariæ addi, nec iniuria, vt ad Sixtum & Innocentium, tertius hic teſtis adiungeretur, ipſe ſcilicet Diabolus.

Atq; hinc manifeſtum eſt, Pontificios quicquid, vel ſimulent vel diſsimulent, omnino tamē velle ipſos neruos, veteris idolomaniæ in inuocatione Sanctorum, retinere & in theatrum reducere.

Poſſent autem multò plura exempla, ſuperſtitioſarum precularum adduci, ſed nunc tantùm ex ijs, quæ publica authoritate, in communi Pontificiæ Eccleſiæ praxi, vſitata fuerunt, & adhuc ſunt, exempla proferre volui. Inde enim iam ſtatus, ad quem refutationes dirigēdæ ſunt, rectè conſtitui poterit.

Poſtremò addam hoc loco ſequentiam (vt barbarè vocant) in Concilio Conſtantienſi decantatam, in honorem atq; inuocationem Mariæ, vt eò minus tergiuerſari nunc poſsint Pontificij, quid inuocationibus ſuis, Sanctis tribuerint. Quod enim vetus Eccleſia Spiritui ſancto piè tribuit. Veni ſanctè Spiritus, & emitte cœlitus lucis tuæ radium. Hoc Conſtantienſe Concilium eodem genere carminis, & eadem melodia, publica inuocatione à Maria petit.

Veni mater gratiæ
Fons miſericordiæ
Miſeris remedium.
Veni lux Eccleſiæ
Triſtibus lætitiæ
Nunc infunde radium.

Te reginam colimus
Tibi laudes canimus
Ex affectu cordium.
Quæ es in anguſtijs
Et in rebus dubijs
Salus & ſolatium.
O ſtella præfulgida
Tu dira certamina
Maris huius reprime,
Simonis nauicula
Filij tunicula
Ne ſcindantur probibe
Portus nauigantium
Preces ſupplicantium
Filiorum ſuſcipe.
Conſolare flebiles
Iuua puſillamines
Et errantes corrige.
Quæ Deum hominibus
Et ima cœleſtibus
Iungis ô puerpera
Hereſes interime
Schiſmataq; reprime
Firma pacis fœdera.
Amen.

DEMONSTRATIO, QVOD INVOCATIO SANCTORVM NON SIT VERBO Dei tradita, quodq́; doctrinæ de vera inuocatione in Scriptura diuinitus patefactæ, non ſit conſentanea, ſed ei repugnet.

TESTIMONIA *& fundamenta Scripturæ, quæ inuocationem illam Sanctorum, qui ex hac vita diſceſſerunt, ſicut eam hactenus ex Pontificiorum libris deſcripſimus, improbant & reijciunt, non ſunt obſcura, ſed manifeſtam & firmam præb nt refutationem, ſi modò capita, in quibus Pontificiorum inuocatio conſiſtit, obſeruentur. Ex illis autem, quæ in præcedenti capite prolixè ipſis Pontificiorum verbis deſcripſimus, hæc capita luculenter colliguntur.*

Capita præcipua de papiſtica inuocatione Sanctorum.

Primum. I. *Sanctos, qui ex hac vita diſceſſerũt in neceſſitatibus eſſe inuocandos, orationem ad illos eſſe dirigendam, & quidem ſuo modo adorandos eſſe, ſicut Romanus Catechiſmus inquit.*

Secundum. II. *Quia propter peccata indigni ſumus exauditione, beatos in cœlo, ſuis interceßionibus eſſe*

eſſe noſtros aduocatos & patronos, qui cauſam noſtram apud Deum agant, idq́ ideo, quia Chriſtus vt iudex & iuſtus, ſit durior & rigidior, ad quem Mediatorem, alijs nobis opus ſit mediatoribus. Sanctos igitur vt magis mites, propicios & miſericordes nobis propoſitos eſſe, vt ad eorum patrocinia confugiamus, qui noſtris calamitatibus, quas & ipſi in carne experti ſunt, magis afficiantur, atq́ ideo, ad ſuffragandum promptiores ſint, quàm Chriſtus.

III. *Quia nos meritis idoneis & ſufficientibus deſtituimur, ideo Sanctos inuocari, vt merita ſua, quæ ſupererogârunt nobis applicent, & accommodent, ac ea interponant inter iuſtitiam Dei, & noſtram indignitatem, vt ita digni efficiamur promiſsionibus Dei.* Tertium.

IIII. *Docent omnia beneficia, quibus indigemus, beatis in cœlo à Deo collata eſſe, vt ipſi implorati dent, largiantur & diſtribuant nobis ea, quæ ad gratiam in hac vita, & ad gloriam in futura vita pertinent, quæq́ ad externa ſeu temporalia beneficia pertinent.* Quartum.

V. *Diſertè Sanctos inuocant, vt donatores & largitores beneficiorum & ſpiritualium, & corporalium, cùm huius, tum futuræ vitæ. Item, vt auxiliatores, præſeruatores, cuſtodes, & liberatores in periculis & malis, tam* Quintum.

ſpiri-

ſpiritualibus, quàm corporalibus. Imò ſancti in inuocationibus vocantur refugium, præſidium, tutela, vita, & ſalus noſtra, &c.

Sextum. VI. *Docentur homines in neceſſitatibus ad Sanctorum gratiam, miſericordiam, opem, auxilium & præſidium confugere, atq; conſolationem, ſpem & fiduciam in Sanctos collocare.*

Septimum. VII. *Sentiunt beatos in cœlo, ſingulorum particularia vota, & quidem tacitas cogitationes mentium videre, cognoſcere, intelligere & audire, imò adeſſe & aſſiſtere ſingulis precantibus.*

Octauum. VIII. *Singulis Sanctis certæ & peculiares procurationes commiſſæ finguntur, ſicut in præcedentibus oſtendimus.*

Hos eſſe neruos & ſubſtantiam inuocationis Sanctorum per ſe notorium eſt, atq; ex authenticis monumentis, & quidem ex publica praxi Eccleſiæ Pontificiæ, quaſi ad oculum iam demonſtrauimus. Nec difficile eſt, de ea iuxta normam & regulam Scripturæ iudicare, modò ſemper in memoriã ſibi reuocet Lector, quid in controuerſia poſitum ſit, quando de inuocatione Sanctorum diſputatur. Iudico autem explicationem planiorem & expeditiorem reddi, ſi adhibeatur hæc diſtributio, vt oſtendatur. Primò, quod inuocatio Sanctorum non ſit verbo Dei tradita. Secundò, quòd non ſit conſentanea doctrinæ de vera inuocatione in Scriptura pateſactæ, ſed ab ea re-

Diſtributio capitum tractationis huius.

ea recedat. Tertiò quod cum verbo Dei in Scriptura reuelato pugnet.

Quod ad primum attinet, extra controuerſiam certum & manifeſtum eſt, inuocationem Sanctorum non eſſe in Scriptura Canonica, vel veteris vel noui teſtamenti, expreſſè traditam, id, quod Eccius in ſuo Enchiridio diſertè fatetur. Coguntur etiam Ieſuitæ hoc concedere, licet fidem ſuam implicitam libenter eò vſque extenderent, vt Laici neceſſe haberent credere, Scripturam etiam ea, quæ prorſus non habet, docere. Sed res manifeſta eſt, ſicut per enumerationem oſtendi poteſt. Nulla enim in tota ſacra Scriptura ſententia extat quæ doceat inuocationem Sanctorum. Nullum extat mandatum, quod præcipiat inuocare Sanctos, qui ex hac vita diceſſerũt. Nulla extat promiſſio, quòd talis inuocatio Deo ſit grata, & efficax, hoc eſt, quod exaudiatur, & impetret gratiam & auxilium. Nullum extat in Scriptura exemplum, à pijs inuocatos fuiſſe Sanctos, qui ex hac vita diſceſſerunt. Nulla extat comminatio in Scriptura, nullum exemplum pœnæ contra illos, qui Sanctos non inuocant. Atque ideo inuocationem Sanctorum præcipui etiam inter Pontificios, inter ea numerant, quæ ſine Scriptura & extra Scripturam recepta ſunt. Ideo etiam Tridentinum Decretum non Scripturam allegat, ſed tantum inueteratum vſum, conſenſionem Patrum, & Conciliorum

Inuocatio Sanctorum non traditur in verbo Dei.

Eccius.

Ieſuitæ.

Dicta ſeu teſtimonia Scripturæ.

Mandatum

Promiſſio.

Exemplum.

Cõminatio vel pœna nõ inuocantia ſanctos.

Inuocatio Sanctorum ſine Scriptura recepta eſt.

ciliorum Decreta, de quibus poſtea quædam dicemus.

Non leue autem, ſed maximi momenti argumentum hoc eſt. Nullum enim dogma in Eccleſia vel proponendum, vel recipiendum eſt, de quo nulla in Scriptura Canonica extent certa, firma & perſpicua teſtimonia, ſicut in prima parte, multis argumentis hoc demonſtrauimus. In primis verò in hoc loco de oratione ſeu inuocatione hoc valet. Chriſtus enim de Samaritanis loquens, Iohan. 4. veræ & falſæ inuocationis, ex illo principio (veri adoratores adorabunt patrem in Spiritu & veritate) hoc ponit diſcrimen: Vos adoratis, quod neſcitis. Nos adoramus, quod ſcimus, Quia ſcilicet veri Iudæi habebant verbum Dei, de ſua inuocatione: Samaritanorum verò inuocatio, licet bona intentione fiebat, & inueterata longi temporis præſcriptione nitebatur (allegant enim veteres patres, Iohan. 4. ſicut & Tridentinum Decretũ facit) verbi Dei tamen teſtimonio deſtituebatur, atq; ideo à Chriſto reijcitur. Et Deut. 17. Idololatria in adoratione ſeu inuocatione hac nota deſcribitur, quod ſine mandato Dei fiat. Inquit enim, adorant Deos alienos, Solem, Lunam, & omnem militiam cœli. Quæ non præcepi. *Ita Matth. 6. Ethnicorum & Phariſæorum vanis & Deo non placentibus ora-*

Quid ſit inuocatio ſine verbo Dei.

orationibus, opponitur illa forma, quæ à filio Dei præſcribitur. De cultibus enim, qui ſine verbo Dei ſuſcipiuntur, Deus ipſe pronunciat: Quis requiſiuit hæc de manibus veſtris? Ieſa. 1. Item fruſtra colunt me, Matth. 15. Præterea ipſa Scriptura, ex loco de fide, præbet & format tale argumentum, quòd nulla ratione vel labefactari vel eludi poteſt. Nec in genere tantùm, vt quādo dicit, ſine fide impoßibile eſt placere Deo. Item, quicquid non eſt ex fide peccatum eſt. Sed de oratione ſeu inuocatione nominatim dicit, Iacobi primo. Poſtulet in fide, qui enim hæſitat, non exiſtimet, ſe quicquam accepturum à Domino. Marc. cap. 11. Quæcunque orantes petitis. Credite, quia accipietis, & euenient vobis, Matth. cap. 21. Omnia quæcunque petieritis in oratione credentes, accipietis.

Certißimum autem eſt, veram fidem non ex priuatis ſomnijs aut cogitationibus, nec ex hominum traditionibus, ſed ex ſolo verbo DEI *concipi, & eo niti, ſicut Paulus Roman. cap. decimo, vbi de vera & ſalutari inuocatione loquitur, expreßè ponit hanc regulam: Fides ex auditu, auditus per Verbum* DEI. *Certißima igitur & firmißima conſequentia eſt, illam ſolam veram, &* DEO *placentem eſſe inuocationem, quæ fit ex* (Regula immota de legitima inuocatione.)

præſcripto, & ſecundum præſcriptum verbi Dei. Alias verò inuocationes, quæ non habent teſtimonium, Mandatum & promiſsionem in verbo Dei, vanas irritas & falſas eſſe, quia ſine fide fiunt. Quomodo enim mens certò & rectè poteſt ſtatuere, talem inuocationem Deo placere, acceptam eſſe & exaudiri, cùm nullam habeat promiſsionem? Et fiducia ſine verbo & promiſsione Dei, non tantùm vana eſt, ſed eſt peccatum contra primum præceptum. Quid igitur de inuocatione Sanctorum, vel propter hanc ſolam rationem, quia in Scriptura non eſt tradita, ſentiendum ſit, ex breui hac commonefactione manifeſtum eſt.

Inuocatio Sanctorum cum doctrina Scripturæ, de vera inuocatiõe, non conſentit.

Secundò, manifeſtum eſt, inuocationem Sanctorum diſcedere ab ea doctrina, quæ de vera inuocatione, in ſacra Scriptura tradita, & diuinitùs mandata eſt. Eſt verò & huius argumenti vis maxima. Cùm enim omnes Gentes ſuas habeant inuocationes (ſicut Plinius dicit, Tunc votorum locum eſſe, quando ſpei nullus eſt) quæ ideo vanæ & falſæ ſunt, q̃a ſine verbo Dei, ratio doctrinam rectæ inuocationis, naturaliter ignorat, ingens, certè & inenarrabile beneficiũ Dei eſt, quod in verbo ſuo patefecit, quomodo velit inuocari, & quæ inuocatio accapta & efficax ſit. Ab illa verò patefactione diſcedere, & alios modos inuocationis, præter

&

& extra verbum Dei comminiſci, quale peccatum ſit, à pijs facile iudicari poteſt. Sola ſiquidem vera Chriſti Eccleſia, præ omnibus aliarum Gentium religionibus, hoc proprium & peculiare habet beneficium, quod Deum rectè inuocare nouit, eo ſcilicet modo, qui in verbo Dei patefactus & monſtratus eſt. Eſt quidem inuocatio, ſicut dictum eſt, etiam apud Ethnicos, ſed vera Eccleſia inuocationem ſuam ab Ethnica, Turcica, Iudaica ſeiungit his notis, quod Deum inuocat, ſicut eſſentiam & voluntatem ſuam in verbo patefecit, & eo modo inuocat, qui in verbo præſcriptus & mandatus eſt. Inde vera inuocatio ponitur tanquam nota Eccleſiæ Dei, in qua ſunt ſanctificati in Chriſto, & vocati Sancti, cùm omnibus, qui inuocant nomen Domini noſtri Iheſu Chriſti, 1. Corinth. 1. De alijs verò religionibus, etſi dicunt, ſe inuocare vnum Deum, conditorem cœli & terræ, tamen quia non iuxta verbum Dei inuocant, Scriptura pronunciat, Pſalm. 79. Ieremiæ 10. Effunde iram tuam in Gentes, quæ te non nouerunt, & in regna, quæ nomen tuum non inuocauerunt. Cùm igitur ſapientia ſit Eccleſiæ propria, quòd ex verbo & ſecundum verbum nouit Deum rectè inuocare, cumq́; gloria Dei propriſſima ſit inuocatio, & nulla maior virtus, nulla etiam efficacior conſolatio

Sola Eccleſia Deum rectè inuocare poteſt.

Inuocationes reliquorum hominum extra Eccleſiam.

tio ſit, quàm vera inuocatio: Conſtantiſſimè retinendus eſt ille modus inuocationis, qui in Scriptura diuinitùs monſtratus & mandatus eſt, nec vlla ratione ab eo diſcedendum, vtq; inuocatio illa pura & ſincera retineatur, non ſunt miſcendi alij modi, qui nullo mandato, aut exemplo probato, in Scripturis confirmati ſunt.

Capita, in quib. conſiſtit tota doctrina veræ inuocationis.

Eſt autem doctrina inuocationis, ſicut in verbo DEI *tradita eſt, plana & perſpicua: Quomodo ſcilicet ſit orandum, quid ſit petendum, & quòd in oratione adorandus aut compellandus, & in neceſſitatibus, vt exaudiamur, recipiamur, iuuemur, cuſtodiamur, liberemur & ſaluemur, inuocandus ſit ſolus verus* DEVS, *Pater, Filius & Spiritus ſanctus, idq; in nomine Chriſti Mediatoris. Hæc inuocatio vera eſt, habet enim verbum & mandatum* DEI, *habet etiam exempla in Scripturis probata. Nec incerta eſt hæc inuocatio. Habet enim teſtimonia Scripturæ, quòd Deo placeat & efficax ſit, & habet promiſſiones, quæ iubent ſic inuocantes firma fide ſtatuere, quòd certò recipiantur & exaudiantur. Deus enim, quem inuocamus, orationes noſtras audit, quia corda ſcrutatur, Roman. 8. Poteſt iuuare, quia omnipotens eſt, & vult iuuare,*

quia

quia clemens eſt, & verax, qui iuſſit ſe inuocari, & promiſit ſe ita inuocantibus, auxilium, Pſalm. 50. Cumq́; indigni ſimus, qui à Deo exaudiamur & iuuemur, proponit nobis Scriptura Chriſtum Mediatorem, vt in eius nomine, hoc eſt, propter interceſſionem & merita ipſius, petamus nos exaudiri & iuuari. Et affirmat Scriptura interceſſionem, & merita ipſius adeo grata & efficacia eſſe coram Deo, vt propter ea certò affirmet, inuocantes licet indignos exaudiri & iuuari. Ipſe etiam Mediator iubet nos ad ſe confugere, Matth. 11. Venite ad me, &c. De hoc mediatore Scriptura affirmat, quod ingrediatur in ſanctum Sanctorum, hoc eſt, in arcanum conſilium diuinitatis, cernens pectus æterni patris, interpellans pro nobis, aſpiciens motus, dolores, gemitus & preces cordis noſtri, ac perferens ea ad patrem.

Et quid præterea ad certitudinem inuocationis deſiderari poſſet? Ab hac verò regia via, inuocatio Sanctorum diſcedit, & quaſi hic modus inuocationis, quem Scriptura præſcribit, non ſatis ſit vel tutus vel ſufficiens, vel certus, vel efficax, vel Deo gratus, alios & quidem varios modos inuocationis Sanctorũ miſcet, quos vel præfert ſicut oſtendimus, vel vbi verecundiſſimè agit, ſuccenturiatos adiungit inuocationi, quæ habet mandata & promiſſiones diuinas, in Antitheſis inuocationis Sanctorum.

Scriptura expreſſas. Hæ verò opiniones & perſuaſiones, partim impiæ, partim iniquæ ſunt, in verbum, mandata & promiſſiones diuinas, in Scripturis traditas. Et quæ pœna ſit eorum, qui à verbo Dei diſcedunt, & ei aliquid addunt, denunciatur, Apocal.22. De cultibus certè & adoratione Deus inquit, Ierem. 2. Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas, &c. Et Roman. 1. Coluerunt creaturam παρὰ τὸν κτίσαντα *præter creatorem, hoc eſt, non tantùm creatorem, ſed præterea etiam creaturas coluerunt. Ita enim* παρὰ *vſurpatur, 1. Corinth. 3. & Galat. 1. Et Samaritani reprehenduntur, quod & Deum, & præter Deum etiam creaturas adorârint & coluerint, 4.Reg,17.*

Inuocatio Sanctorum pugnat cū forma veræ inuocationis, in Scriptura traditæ.

Inuocatio igitur Sanctorum, ideo, quia diſcedit à forma veræ inuocationis, quæ in Scriptura diuinitùs eſt tradita, monſtrata & mandata, repudianda eſt, cùm, vt gratitudinem noſtram erga ingens hoc beneficium Dei, quòd doctrinam veræ inuocationis rationi ignotam, in verbo ſuo nobis patefecit, oſtendamus, tum vt à corruptelis veræ inuocationis alienos nos eſſe, probemus. Diabolus enim inde vſq; ab initio generis humani, ad corrumpendam puritatem doctrinæ de inuocatione, varijs modis ſemina ſparſit, & ſemper ſparget, initijs leuioribus

bus quidem, ſed ex quibus poſtea manifeſti idololatrici furores ſequuntur, ſicut exemplis iam oſtenſum eſt in hiſtoria inuocationis Sanctorum, mox pleniùs oſtendemus.

Quod ſi inuocatio Sanctorum nihil aliud haberet vitij, tamen periculoſum eſſet, à modo inuocationis, ab ipſo Deo, in verbo ipſius præſcripto, diſcedere, Et inter ipſos Pontificios multi agnoſcunt, meliùs, rectiùs, certiùs & tutiùs eſſe, ipſum Deum in nomine Chriſti inuocare, quam inuocationem ad Sanctos dirigere. Cur igitur propter incerta ea, quæ certa ſunt, relinquimus, aut quare certis incerta vel præferimus, vel certè miſcemus? Cum inuocatio maximè debeat religioſa eſſe, & certo ac firmo fundamento niti. Audiui à viro quodam clariſsimo, Georgium Caſſandrum, qui inuocationem Sanctorum, vt alia quædam Pontificia, pingere conabatur, cum in colloquium hac de re cum quibuſdam veniſſet, tandem poſt multas velitationes reſpõdiſſe: Ego, inquit, in meis precibus, non ſoleo Sanctos inuocare, ſed inuocationem dirigo, ad Deum ipſum, idq́ in nomine Chriſti, hoc enim tutiùs eſſe exiſtimo. Ita Hofmeiſterus, poſtquam multas ſententias veterum de inuocatione Sanctorum coacervaſſet, tandem concludit illa ſententia, quæ extat in libris de viſitatione infirmorum, qui Auguſtino adſcribuntur, libro 1. cap. 2. Tutiùs & iucundiùs loquor ad meum Iheſum, quàm ad ali-

Georgius Caſſander.

Hofmeiſterus.

quem Sanctorum ſpirituum Dei, &c. Audiui ex Sarcerio, cum Georgius Dux Saxoniæ in agone mortis conſtitutus eſſet, & Monachi certatim ipſum exhortarentur, alius vt Mariam, alius vt Angelos, alius vt diuerſos Sanctos auxiliatores inuocaret, tandem nobilẽ quendam Ducis familiarem acceſsiſſe, & Ducem ita compellaſſe: Celſitudo veſtra in politicis negocijs ſemper vſa fuit hoc prouerbio: Recta ſine ambagibus progredi, eſſe viam maximè compendiariam. Quare igitur in hac via periculoſiſsima Celſitudo veſtra tam varias ambages ſectatur, & nõ potiùs inuocatione ſua, rectà per Chriſtum ad Deum ipſum, qui certò iuuare, & vult & poteſt, accedit? Eraſmus ſuo more iocatur, cum in naufragio quiſq; ad ſuum Sanctum, tanquam ad Deum, tutelarem inuocatione confugeret, vnum quendam, cum videret præſentiſsimũ imminere periculum, quod moram longam & lenta auxilia non admitteret, varia cogitaſſe, ſi Nicolaum ſuum inuocaret, incertum eſſe an audiret, & forſan aliorum votis audiendis & expediendis occupatum, non poſſe ſibi tam cito vacare, aut ſi vellet, forſan non admitti tam cito ad audientiam apud Deum, tandem igitur id quod certiùs & tutiùs eſſet, conſtituiſſe, ſe rectà ad ipſum Deum per Chriſtum confugere velle, cum ſcriptum ſit Pſal. 50. Inuoca me in die tribulationis, & ego eripiam te, & glorificabis me. Item Ebræorum 4. Accedamus

Narratio de Georgio Duce Saxoniæ.

Eraſmus.

damus ad Pontificem noſtrum Chriſtum, thronum gratiæ, vt miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus ad auxilium oportunum.

Tertiò, Inuocatio Sanctorum non hoc tantùm habet vitij, quod ſine verbo Dei ſuſcipitur, et à norma inuocationis in Scripturis tradita recedit, ſed prætereà directè, et quaſi aduerſa fronte pugnat, contra manifeſta Scripturæ teſtimonia. Id quod manifeſtiſsimum eſt, ſi modo ea, quæ Pontificij in ſuis inuocationibus Sanctis tribuunt, ad Scripturam conferantur. Sunt autem in inuocatione Sanctorum quædam, quæ tam craſsè & enormiter, contra verbum Dei pugnant, vt piorum animi exhorreſcant, & ipſos etiam Pontificios fermè pudeat craſſæ iſtius turpitudinis, quæ à ſuperſtitione & idololatria, excuſari & defendi nequaquam poteſt. Et tamen in publica praxi Eccleſiæ ipſorum retinentur. Prolixè enim oſtendimus, Pontificios inuocare Sanctos, vt auxiliatores, præſeruatores, cuſtodes, & liberatores in neceſsitatibus, imò Sanctos in inuocationibus diſertè nominant refugium, præſidium, tutelam, vitam, ſalutem noſtram. Quod tam euidenter cum Scriptura pugnat, vt inter ipſos Pontificios, qui aliquid adhuc frontis habent, illud negare non poſsint. Soli enim Deo in inuocatione hæc tribuenda ſunt. Pſalm. 46. Deus noſter, refugium & robur,

Inuocatio Sanctorum, pugnat cum manifeſto verbo Dei.

Quid Sanctis Pōtificij in inuocatione tribuāt.

adiu-

adiutor in tribulationibus, propterea non timebimus etiamſi turbetur terra. Deus eſt in medio eius, non commouebitur, adiuuabit eam, Deus manè diluculo, Dominus exercituum, nobiſcum, ſuſceptor noſter Deus Iacob. Pſal. 18. Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus, adiutor meus, & ſperabo in eum, protector meus, & cornu ſalutis meæ, & ſuſceptor meus, laudans inuocabo Dominum, & ab inimicis meis ſaluabor. In tribulatione mea inuocaui Dominum, & exaudiuit me, de inimicis meis, & factus eſt Dominus protector meus. Liberauit me, quoniam voluit me. Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ, & dextera tua ſuſcepit me, propterea celebrabo te in nationibus, & nomini tuo canam. Pſal. 143. Dominus miſericordia mea & refugium meum, ſuſceptor meus & liberator meus, & in ipſo ſperaui. Ioh. 14. Ego ſum vita. Pſal. 36. Quoniam apud te eſt fons vitæ. Pſal. 62. Vtiq; ad Deũ ſilens reſpicit anima mea, ab ipſo enim ſalus mea: Ipſe eſt petra mea, & ſalus mea, Deus auxilij mei, & ſpes mea in Deo eſt. Semel locutus eſt Deus, duo hæc audiui, quia poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia. Actor. 4. Non eſt in aliquo alio ſalus. Iſa. 45. Rogant Deum non ſaluantem, Nam Deus ſaluans non eſt præter me. Oſe. 13. Tantummodo in me auxilium tuum. 2. Par. 20. Quando ignoramus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui,

dui, vt oculos noſtros dirigamus ad te. Eſther 14. Domine adiuua me, cui præter te nullus eſt auxiliator alius. Sed qd laboro colligere multa talia teſtimonia, cum tota Scriptura nihil aliud doceat? Quàm enormiter verò, & quàm craſſè, inuocatio Sanctorum apud Pontificios, hiſce teſtimonijs, & vniuerſæ Scripturæ repugnet, ſola inſpectio & collatio eorum, quæ ſupra ipſorum verbis transſcripſimus, plus ſatis docet.

Ita in Sanctos collocare ſpem, fiduciam & ſolatium, ſicut inuocationes Pontificiorũ expreſſè faciunt, manifeſtè pugnat cum verbo Dei. Quid enim in toto Pſalterio aliud reſonat, quam, In te Domine ſperaui, non confundar. Tu es ſpes mea. In Domino conſido. In te confidit anima mea? Et 2. Cor. 1. Pater miſericordiarum, & Deus omnis conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione. Rom. 15. Deus patientiæ & conſolationis. Et tota Scriptura ſacra aſſeuerat, ſpem & fiduciam cultus eſſe ſoli Deo debitos. Ierem. 17. Maledictus homo, qui confidit in homine. Pſal. 117. Bonum eſt confidere in Domino, quàm confidere in homine. Bonum eſt ſperare in Domino, quàm ſperare in principibus. Pſal. 146. Nolite confidere in filijs hominum, in quibus non eſt ſalus. Pſal. 113. Qui timent Dominum, ſperent in Domino, adiutor eorum, & protector eorum eſt. Spẽ, fiduciã & ſolatiũ in Sanctos collocare.

Pugnat etiam cum Scriptura, ad gratiam & miſericordiam Sanctorum in inuocatione confugere, Confugere in inuocatione ad gratiã & miſericordiam Sanctorum.

gere, quod Pontificios facere ipſorũ verbis oſtendimus. Ebræor. 4. Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ, vt miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus ad auxilium oportunum. Contumelioſum autem & blaſphemum eſt, quod fingunt, Deum vt truculentum, miſericordiam abdicaſſe, & tradidiſſe eam exercendam Mariæ & Sanctis. Totiùs enim Scripturæ vox vnica eſt, ſicut Exodi 33. Deus oſtenſurus gloriam ſuam, & omne bonum, inquit: Miſerebor cui miſerebor, & clemens ero, erga quem clemens ero. Et Pſalm. 145. Miſerator & miſericors Dominus, patiens & multùm miſericors. Bonus eſt Dominus in omnes, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius.

Blaſphemia Pontificiorum in Deũ.

Similiter cum verbo Dei ex diametro pugnat, quod omnia ea, quæ diuina beneficia ſunt, quæ Scriptura affirmat à ſolo Deo nobis dari & conferri, Pontificij à Sanctis petunt. In preculis enim ſuis, expreſſè Sanctos vt donatores & largitores beneficiorum ac donorum, tam ſpiritualium, quàm corporalium, cum huius, tum futuræ vitæ, compellant, implorant, inuocant, & propter impetranda à Sanctis illa beneficia, eos colunt & venerantur, id quod Pontificios facere ex authenticis ipſorum inuocationib. oſtendimus. Talis autem inuocatio manifeſta & horribilis idololatria eſt, gloriam enim Dei in creaturas transfert, Iſai. 48. Romanor. 1. Hæc in in-

Bona à Sanctis petere, quæ à Deo dari, Scriptura tradit

in inuocatione Sanctorum, tam enormiter & craſſè impia ſunt, vt multi ex Pontificijs, eorum defenſionē ſuſcipere non auſint. Cumq́; inficiando elabi non poſſint, (res enim manifeſta eſt) de vulgi ſuperſtitionibus & abuſibus quædam declamitant. Sed in authenticis formulis precationum, publicè talia in Eccleſijs ipſorum leguntur, demurmurantur, imò ſonoro boatu decantantur, & à ſummis Pontificibus confirmata leguntur, quæ ſi iam non probant, ſicut probare non poſſunt, cur igitur publicè & expreſſè ea non damnant, & ex Eccleſia abijciunt. Excuſationes impietatis, quæ inest inuocationi Sanctorum.

Reliqua verò in inuocatione Sanctorum, nouis coloribus pingere, & Sophiſticis fucis incruſtare, & occultare conantur. Dicunt enim, ſe non tribuere Sanctis, quod ſua poteſtate inuocantibus poſſint auxiliari, ſed quod Deus beatis in cœlo omnia illa beneficia conferat, vt ipſi inuocati, dent, largiantur & diſtribuant ea hominibus. Sed & hoc ſine omni Scripturæ teſtimonio dicitur, imò Scripturæ repugnat, quæ ad gloriam Chriſti mediatoris affirmat pertinere, quod accepit dona pro hominibus, Pſalm. 68. Et ſedens ad dexteram patris, ea conferat hominibus, Epheſ. 4. Nam dextera Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus ſancti accepta à patre, effudit hoc, quod videtis & auditis: Actorum 2. Pater enim diligit filium, & omnia ipſi dat Quomodo idololatriā inuocatiōis Sanctorum Pontificij pingant & occultent.

dat in manum. Ioh. 3. & 13. Vt ex plenitudine eius accipiamus. Ioh. 1 Ideò pater ipſum dedit caput Eccleſiæ, vt dona & beneficia diuina, à Deo per Chriſtum caput noſtrum ad membra deriuentur. Epheſ. 1. & 4. Coloſ. 2 Quia igitur inuocatio Sanctorum, hanc gloriam mediatoris & capitis noſtri, partim Chriſto prorſus adimit, & ad Sanctos transfert, partim in hoc officio mediatoris & capitis, Chriſto Sanctos tanquam ſocios & ſodales adiungit, & quidem tanto numero, & eo modo, vt Chriſtus inter tot ſocios, in hoc officio, vix agnoſci poſſit, ſicut preculæ Pontificiorum oſtendunt: manifeſtum eſt etiam, hanc qualemcunque incruſtationem inuocationis Sanctorum, verbo Dei deſtitui, imò contra Scripturam & contra officium Chriſti capitis pugnare.

Quod Sanctos tantum vt interceſſores inuocent.

Plerique hoc collyrio vtuntur, Sanctos tantum vt interceſſores apud Deum inuocari, vt ſuis interceſſionibus & meritis apud Deum nobis, qui indigni ſumus, ea, quæ petimus, impetrent & obtineant, Sed & hoc Scripturæ aduerſari planum faciemus. Ad gloriam enim ſacerdotij Chriſti, pertinet etiam officium interceſſionis, vt ſcilicet propter interceſſionem & merita ipſius exaudiamur, recipiamur, iuuemur & ſaluemur, ſicut Scriptura multis hoc probat, Ebr. 7. & 9. Quia verò viuentes in hoc ſeculo, iubentur pro ſe inuicem intercedere ſeu interpellare. 1. Timoth. 2. Et Paulus petit pro ſe preces fieri ad Deum in Eccle-

Interceſsio pars ſacerdotij Chriſti.

ſia,

ſia, Rom.15. Et certum eſt tali interceßione nihil derogari officio ſacerdotij mediatoris Chriſti: videndum igitur eſt, quomodo Scriptura illam interceßionem apud Deum, quam ſoli Chriſto mediatori & Pontifici noſtro, tanquam proprium & peculiare officium ſacerdotij ipſius tribuit, deſcribat. Inde enim manifeſtum euadet, nullum in hoc officio ſocium Chriſto adiungendum eſſe, Summa autem hæc eſt: Quia propter peccata indigni ſumus, qui in conſpectum Dei, noſtris orationibus admittamur, exaudiamur, recipiamur, miſericordiam & gratiam, ad auxilium oportunum inueniamus. Deus igitur ipſe Chriſtum conſtituit Pontificem, mediatorem, aduocatum ſeu interceſſorem. Ebræor. 7. Qui in cœlo appareat vultui Dei pro nobis. Ebræor. 9. Et ſit miſericors & fidelis Pontifex, in his, quæ apud Deum nobis agenda ſunt, vt peccatoribus Deum propicium reddat. Ebræorum 2. Vt per ipſum aditum & acceſſum habeamus ad Deum. Ephe.3. Ebræor. 7. Vt per & propter interceßionem & merita ipſius, miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus ad auxilium oportunum. Ebræorum 4. Vtq́ interceßio illa ſufficiens, Deo grata, nobis vtilis, efficax, certa & tuta ſit. Epiſtola ad Ebræos cap. 7. & 9. docet officium redemptionis & interceßionis coniuncta eſſe, ita vt dignitatem, virtutem ſeu efficaciam interceßionis Chriſti ex meritis redemptionis pendere

> Deſcriptio interceſsionis Chriſti apud Deum iuxta Scripturam.

> Officiū redemptionis & interceſsionis Chriſti coniungitur.

dere oſtendat. Secundò addit: Ideò oportuiſſe, mediatorem ſeu aduocatum noſtrum, filium Dei eſſe. Tertiò, ſecundum aſſumptam naturam, excelſiorem cœlis factum, ad dexteram Dei, ingreſſum Sanctum Sanctorum, vt appareat vultui Dei pro nobis. Quartò, Deum ipſum & quidem iureiurando conſtituiſſe illum mediatorem, aduocatum & interceſſorem. Et ex his fundamentis concludit, vnde ſaluare ad plenum poteſt, qui per ipſum accedit ad Deum, ſemper viuens ad hoc vt interpellet pro nobis. His etiam fundamentis reliqua, quæ Scriptura de hac parte ſacerdotij Chriſti tradit, nituntur, vt Iohan.16. Quicquid patrem petieritis in nomine meo, dabit vobis. Iohan.14. Ego ſum via, veritas & vita, nemo venit ad patrem niſi per me. Iohan.10. Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſaluabitur, & ingredietur & egredietur, & paſcua inueniet. Epheſ.3. Per Chriſtum habemus fiduciam & acceſſum, in confidentia per fidem ipſius. Rom.5. Per Chriſtum habemus acceſſum fide in gratiam. 1.Iohan.2. Si quis peccauerit aduocatum habemus apud patrem Iheſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris. Roman.8. Quis accuſabit? Quis condemnabit? Chriſtus mortuus eſt, imò & ſuſcitatus eſt, & eſt ad dexteram Dei, & intercedit pro nobis. Tales aduocatos ſeu mediatores, ex nulla creatura facere debemus. Solius enim Chriſti mediatoris, proprium

proprium officium hoc eſt, & ad ſacerdotium ipſius pertinet. Inde Paulus 1. Timoth. 1. dicit: Vnus eſt mediator Dei et hominum, homo Iheſus Chriſtus, vbi non tantùm de mediatore redemptionis loquitur, ſicut Pontificij per diſtinctionem inter mediatorem redemptionis & interceſsionis, locum illum Pauli eludere conantur: Sed diſertè & hoc tractat, propter quem orationes noſtræ Deo acceptæ ſint ad ſalutem, propter vnum ſcilicet illum mediatorem, qui ſemetipſum dedit, precium redemptionis pro omnibus. Et Chriſtus ipſe excluſiuam particulam expreßè ponit Iohan. 14. Nemo venit ad patrem, niſi per me. Diſtinctio Papiſtica, inter mediatorē redemptionis et interceſsionis

Huic verò officio ſacerdotij Chriſti, diſertè aduerſatur & repugnat Pontificia inuocatio Sanctorum, ſicut ex ijs, quæ ſuprà annotauimus, manifeſtum eſt. Expreßè enim Sanctos ita inuocant, vt merita ſua interponant inter iuſtitiam Dei et indignitatem noſtram. Et ſumma omnium precularum huc redit, quod petunt, interceßionibus & meritis Sanctorum ſe exaudiri, recipi, iuuari, protegi & ſaluari, ſicut & Canon Miſſæ ipſorum dicit: Quorum precibus & meritis concedas, vt in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio. Interceßionis Chriſti verò, non faciunt expreßè in ſuis preculis mentionem. Imò diſertè diſputant, Chriſtum non eſſe ita inuocandum, vt oret ſeu intercedat pro nobis. Hac verò ratione Antitheſis inuocatiōis Sanctorum. Summa precularū Papiſticarum, quib. Sāctos inuocant. Canon Miſſæ.

Chriſtus ab ea parte ſacerdotij ſui, vel prorſus deijcitur & deturbatur. Aut ſi mitiſsimè cum ipſo agatur, alij multi & varij ſocij in hoc officio ipſi adiunguntur, quod Scriptura, ſicut oſtendimus, repugnat.

Cauſæ cur Sancti inuocandi ſint, vt aduocati & interceſſores.

Prima. Sancti Chriſto miſericordiores.

Conſiderentur ſaltem illæ rationes, quas reddunt, quare præter Chriſtum, etiam Sancti vt mediatores & aduocati, ſeu interceſſores inuocandi ſint, quia ſcilicet Chriſtus durior, rigidior & aſperior ſit: Sancti verò magis propicij, clementes & miſericordes, imò ad exaudiendum & iuuandum promptiores, vt qui eaſdem calamitates in carne ipſi etiam experti ſint. Hæc certè ratio Sanctos in officio mediatoris, non tantùm Chriſto adiungit, ſed manifeſtè præfert, & ex diametro pugnat contra expreſſam Scripturæ ſententiam.

Refutatio è Scriptura.

Ebr. 2. Debuit per omnia fratribus ſimilis reddi, vt miſericors et fidelis eſſet Pontifex in his, quæ apud Deum forent agenda. Nam ex hoc quod ipſi contigit tentatum eſſe, poteſt & ijs, qui tentantur auxiliari. Ebr. 4. Non habemus Pontificem qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris, ſed tentatum per omnia, ſecundum ſimilitudinem abſq; peccato. Adeamus ergò cum fiducia ad thronũ gratiæ, vt conſequamur miſericordiam, & gratiam inueniamus ad auxilium oportunum.

Secunda. Peccatores non audere adire Chriſtum mediatorem.

Ita etiam cum Scriptura pugnat, quod dicũt, peccatores etiamſi pœnitentiam agant, nõ audere ad Chriſtum mediatorem acce-

accedere, cùm ipſe omnes voce dulciſsima ad ſe inuitet, Mat. 11. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, et ego reficiam vos. Et promiſſio extat ſuauiſsima, Ioh. 6. Eum, qui venerit ad me, non eijciam foras.

Ex his manifeſtũ eſt, immenſum & infinitum diſcrimen eſſe, inter interceſsionem Chriſti capitis, Pontificis, mediatoris & aduocati noſtri, & inter preces communes, quibus membra Eccleſiæ, in hac vita, pro ſe inuicem orant. Et oſtenſum eſt, Pontificios in ſuis inuocationibus, tribuere Sanctis illam interceſsionem, quæ ad ſacerdotium Chriſti pertinet, & ipſius propria eſt.

Imò, totũ negocium, & quidem ipſæ appellationes inuocationis & adorationis Sanctorum, pugnant cõtra Scripturam, quæ Deum iubet inuocare & adorare. Pſal. 17. Inuocabo Dominum, & ab inimicis meis ſaluabor. Itẽ, In tribulatione mea inuocaui Dominum, et ad Deum meum clamaui, &c. Pſal. 50. Inuoca me in die tribulationis, & eruam te, et honorificabis me. Pſal. 86. Beneficus eſto mihi Domine, quia te quotidiè inuoco. Lætifica animã ſerui tui, quoniã ad te Domine animam meã leuaui, quoniã tu Domine bonus es & propicius, & multæ miſericordiæ omnibus inuocantib. te. Pſa. 120. Ad Dominum cũ tribularer clamaui, & exaudiuit me. Pſal. 144. Præſto adeſt Dominus omnib. inuocantibus eũ in veritate, voluntatem timentiũ ſe faciet, & deprecationem Inuocatio et adoratio ſoli Deo debetur.

eorum exaudiet, & ſaluos faciet eos, &c. Et ne *opus ſit ire per ſingula. Solomon 3. Reg 8. enumerationem inſtituit per partes ſeu ſpecies, quod in omnibus neceßitatibus* Deus *ſit inuocandus. Quodq́ue gloria exauditionis* Deo *debeatur, teſtatur* Pſalmus *18. & 50.* Et *breuiter, ſalutarem inuocationem debere ad* Deum *fieri per* Chriſtum, *confirmat* Paulus *ex* Ioele: *Omnis qui inuocauerit nomẽ* Domini, *ſaluus erit.* Vnus *enim et idem eſt* Dominus *omnium* πλουτῶν, *hoc eſt, theſaurus bonitatis, gratiæ & beneficentiæ ſuæ, exuberans in omnes inuocantes ſe.* Et *ſalutarem inuocationem cum fide ita connectit, vt diſertè dicat:* Quomodo *inuocabunt in quem non credunt?* Eum *igitur ſolũ inuocare debemus, in quem* Scriptura *nos credere iubet.* Et *ſicut in nullũ alium, quàm in ſolum* Deum *credere debemus, ita etiam ſolum* Deum *inuocare debemus.* Aliâs *ſicut fide, ita etiam inuocatione, ſi ad creaturas transferatur, idololatria committitur.* Scriptura *quidem dicit,* Exo. *14.* Crediderunt Domino & Moſi *ſeruo eius.* Sed Patres *rectè dicunt:* Aliud *eſſe credere alicui, & aliud credere in aliquem, quod ſoli* Deo *competit.* Oſius, *quia videt hoc argumento,* Rom. *10. cauſam inuocationis* Sanctorum *funditus ſubuerti, vt ei periclitanti & labaſcenti ſubueniat, non veretur affirmare, etiam in* Sanctos *credendum eſſe.* Idq́ue *probare conatur ex* Epiſtola *ad* Philemonem, *vbi* Paulus *dicit:* Audiens *caritatem*

Credere alicui. Credere in aliquem. Oſij vox blaſphema.

tem tuam, & fidem, quam habes in Domino Ihe-ſu, & erga omnes Sanctos. Paulus verò nequaq̃ dicit: Credo in Deum & in omnes Sanctos, ſed vtitur conſueta ſua diſtributione, quod recenſet fidem in Deum, & caritatẽ erga proximũ. Scriptura certè inde probat Chriſtũ eſſe Deũ, q̃a iubemur in illum credere, & ipſum inuocare. Quod argumentũ de diuinitate Chriſti, per inuocationẽ Sanctorũ, prorſus obſcuratur et labefactatur.

Eſt & hoc firmũ & illuſtrè argumentũ contra inuocationẽ Sanctorũ, quod Chriſtus praſcribens formulã vera, pia et ſalutaris inuocationis, inq̃t: Quãdo oratis dicite: Pater noſter, qui es in cœlis, Quia tuũ eſt regnũ & potentia, & gloria. Ille ergò ſolus inuocandus eſt, qui eſt pater noſter in cœlis, cuius eſt regnũ, potentia & gloria, Quæ vt ſolius Dei propria ſunt, ita Sanctis vel verbo vel ipſo facto inuocationis ea tribuere, idololatria eſt. Hac certè nota, diſcernitur vera inuocatio à falſa, ſicut Dauid et Ieremias pronunciant. Effunde iram tuã in regna, quæ nomen tuũ non inuocauerunt. Et impiorũ deſcriptio traditur Pſal. 53. Deum nõ inuocant. Licet enim, oẽs Gentes ſentiant, ſe inuocare illũ Deum, q̃ eſt creator cœli et terra, quia tamẽ non ita ſicut ſe patefecit, inuocãt, patrem ſcilicet, filium & Spiritum S. in nomine Chriſti, ſed præter Deum, alias poteſtates intermedias inuocant, ſicut Auguſt. lib. 8. de ciuitate oſtendit, Deus p̃nunciat ipſos nõ inuocare nomen

Formula orationis Dominicæ, euertitur inuocatio Sanctorum.

Diſcrimen veræ & falſæ inuocatiõis.

ſuum. Se enim ſolum vult inuocari & adorari, ſicut Chriſtus inquit Matt. 4. Scriptum eſt, Dominum Deum tuũ adorabis, & ipſum ſolum coles. Atq; propter hanc cauſam Sancti & homines & Angeli, magno zelo adorari ſe prohibuerunt, Act. 10. & 14. Apoc. 19. & 22. Quomodo verò Pontificij locos illos eludere conentur, mox in refutatione argumentorum dicemus.

Docēt Sanctos inuocātib. adeſſe, & gemitus cordis hum. intelligere.

Poſtremò pugnat & hoc contra Scripturam, quòd Sanctis in cœlo, inuocationib. ſuis hoc tribuunt, quod præſto adſint inuocantib. quod hominum corda intueantur, cogitationes & gemitus cognoſcant, audiant, diſcernant & iudicent. Solius enim Dei & Chriſti mediatoris, proprium eſt, omnibus adeſſe, corda intueri & ſcrutari, ac cogitationes videre. Idq; in oratione fieri, Paulus ex profeſſo affirmat, Ro. 8. Qui ſcrutatur corda, ſcit quid deſideret Spiritus. Matt. 6. Ora patrem tuum qui eſt in occulto, & pater tuus qui videt in occulto, reddet tibi in propatulo. Pſal. 18. Clamor meus in cõſpectu eius, introiuit in aures eius. Pſal. 38. Gemitus meus à te non eſt abſconditus. Pſal. 79. Introeat in conſpectum tuum gemitus competitorum. Pſal. 144. Præſto adeſt Dominus omnibus ſeſe inuocantibus. Deut. 4. Non eſt alia natio, quæ habeat Deos appropinquãtes ſibi, ſicut Dominus Deus noſter adeſt cunctis obſecrationib. noſtris. De Sanctis verò, q̃ ex hac vita diſceſſerũt, Scriptura expreſſè tradit, quod nos et res noſtras inter-

Sancti mortui non cognoſcũt res hu. in terris.

in terris nõ cognoſcant, 4. Reg. 22. Colligãte ad patres tuos, vt nõ videant oculi tui omnia mala, quæ introducturus ſum ſuper locum iſtum, Iſa. 63. populus proteſtatur ſe ideo oratione ad Deum confugere, quia Abraham neſcit nos, & Iſrael ignorat nos, tu verò pater noſter es, reſpice de cœlo.

His ſimpliciter contraria ſunt, quæ in inuocatione Sanctorum geruntur, ſicut oſtendimus. Quod verò ſingulis Sanctis certas procurationes aſsignant hoc fit ſine omni Scriptura, exemplo prorſus Ethnico, ſicut Mantuanus dicit: Vt Martem Latij, ſic nos te diue Georgi.

Procurationes ſingulorum Sanctorum.

Hæc Scripturæ teſtimonia, quæ liquidò & certò oſtendunt, quid de Pontificia inuocatione Sanctorum ſentiendum & iudicandum ſit, ſine rhetoricis amplificationibus, nuda tantùm, ſimplici & breui recitatione, oppoſuimus præcipuis erroribus, qui in inuocatione Sanctorũ hærent, vt ipſa contrapoſitio iudicium ex verbo Dei oſtendat. Poſſent formari & aliæ rationes contra inuocationem Sanctorũ, quòd ſcilicet eum, quem in neceſsitatibus inuocamus, neceſſe ſit ſcire, velle, & poſſe iuuare inuocantes ſe, quodq; inuocantium preces ad ipſum poſsint pertingere, & quod melius intelligat, quibus rebus opus habeamus, quàm à nobis exponi poteſt. Hæc verò ſoli Deo conueniunt, niſi Sanctos velimus omnipotentes & omniſcios facere. Sed quando

Congeries rationum oppoſitarũ inuocationi Sanctorum.

Scripturæ teſtimonia, ipſis verbis Dei, erroribus opponuntur, tunc non humanæ argumentationes, ſed ipſa vox diuina iudicium pronunciat de controuerſia.

EXPLICATIO ET REFVTATIO ARGVMENTORVM, QVÆ À PONTIFICIIS pro ſtabilenda inuocatione Sanctorum formari & opponi ſolent.

PIIS *conſcientijs ſatis eſt, ex firmis & perſpicuis Scripturæ fundamentis, cognitam habere doctrinam de vera inuocatione Dei in nomine Chriſti. Hac enim rectè cognita, quicquid ab ea diuerſum eſt, aut cum ea pugnat, ſine diſceptatione repudiabunt, etiamſi non poſſint, omnia ſophiſmata, quæ veritati acutè opponuntur, ſoluere. Cumq́; præterea hactenus oſtenſum ſit, Pontificiam inuocationem Sanctorum non eſſe verbo Dei traditam, ſed ab eo diſſentire, imò cum eo pugnare. Et contra manifeſtam Scripturæ ſententiam, nulla argumenta vel admittenda, vel recipienda ſint, poſſet totum hoc caput, quod in refutandis argumentis aduerſariorum occupatur,*

tur, omitti. Ne tamen aliquid, quòd certam & ſolidam fidei πληροφορίαν turbare aut labefactare poſſit: relinquatur: Præcipua argumenta, quæ à Pontificijs, ad ſtabiliendam inuocationem Sanctorum formari & opponi ſolent, colligemus, addita ſingulis breui explicatione & refutatione. Nam & huius operæ non contemnendum erit precium. Qualis enim cauſa ſit, quam de inuocatione Sanctorum Pontificij defendunt, infirma, aliena & contorta argumenta, quibus ad eam ſtabiliendam vtuntur, oſtendent. Et in refutationibus iſtorum argumentorum quædam, quæ ad illuſtrandam doctrinam de vera inuocatione non parum faciunt, commodè explicari poterunt.

Priuſquam autem ordine argumenta recenſeamus illud præmittere non erit inutile, vnde colligi poteſt, qua fide & conſcientia, Scripturæ quædam teſtimonia, ad ſtabiliendam inuocationem Sanctorum detorqueant. Eccius enim in ſuo Enchiridio disertè fatetur, Spiritum ſanctum expreſſis Scripturis, hoc eſt, nec doctrina, nec mandato, nec promiſſione, nec exemplo, tradidiſſe inuocationem Sanctorum. Et in veteri teſtamento ideo non fuiſſe traditam inuocationem Sanctorum, quia populus alioquin propenſus fuerit in idololatriam, & patres in limbo nondum fuiſſe beatos, quia ante paſſionem Chriſti non peruenerint ad viſionem Dei.

Pontificij violenter Scripturam ad Sanctorũ inuocationẽ detorquent.

Eccius.

Pontificij fatentur Scripturam non tradere de inuocatione Sanctorum.

In nouo verò teſtamento non eſſe traditam, ne Gentes ad veterem cultū idolorum reuerterentur, & ne Apoſtolis arrogantiæ hoc daretur, ſi docerent Sanctos poſt mortem colendos & inuocandos, quaſi ipſi poſt mortem, gloriam illam quærerent. Hoc Lector bene notet, Si enim iuxta propriam ipſorum confeſſionem, inuocatio Sanctorum nec in veteri, nec in nouo teſtamento tradita eſt. Ergo nec ex teſtimonijs illis, quæ ex Scriptura allegari ſolent, probari poteſt. Imò ipſi Pontificij, quando tales Scripturæ ſententias citant, non credunt, inuocationem Sanctorum in illis tradi. Nihil aliud itaq; agunt, quàm quòd ſimpliciorum oculos perſtringere, & animos faſcinari conantur, vt exiſtiment, in allegatis Scripturæ teſtimonijs hoc tradi, quòd ipſi allegatores fatentur, in tota ſacra Scriptura expreſſè & certò non contineri.

Hanc gloſſam memineris ſemper præponendam, quando videris Pontificios teſtimonium aliquod Scripturæ, ad ſtabiliendam inuocationem Sanctorum, proferre. Quòd enim Aſotus dicit, in Scripturis non quidem doceri, ſed inſinuari inuocationem Sanctorum. Quòdq; Ieſuitæ ſcribunt, non apertè eam in Scripturis tradi, ſed in myſterio, vnde elicienda ſit, non probationes ſunt, ſed ludificationes in re tanta, ſed ordine argumenta ipſorum videamus.

Petrus à Soto. Ieſuitæ.

I. Argumentū à morib. aularum.

I. In Regum aulis, non ſtatim ad ipſum principem

cipem ſubditis patet aditus, & ſi quis in conſpectum ipſius Regis ſtatim prorumpat, malè accipitur. Sed illi, qui apud Principes in authoritate ſunt, primum adeundi & obſequijs deliniendi ſunt, vt per eos negotia apud Principem conficiantur. Ergo multò magis hoc obſeruandum erit, quando Deus nobis adeundus eſt.

Ad hoc argumentum, facilis eſt reſponſio. Non enim ex ſimilitudinibus rerum humanarum, præſertim, quæ per peccatum deprauatæ ſunt, ſed ex verbo diuinitus patefacto, de voluntate Dei iudicandum eſt. Quia Scriptum eſt, Deus ego & non homo, Oſe. 11. Et de ipſo negotio inuocationis diſertè ſcribitur, Iſa. 55. Non enim cogitationes meæ, cogitationes veſtræ, neq; viæ veſtræ, viæ meæ, dicit Dominus, ſed ſicut exaltantur cœli à terra, ſic exaltatæ ſunt cogitationes, & viæ meæ à veſtris. Et quæ ſint cogitàtiones ac viæ Domini, quod ad inuocationem attinet, tradito certo verbo, nobis reuelauit. Ab illo diſcedere, & Deum ex corruptis aularum moribus æſtimare, ſtultiſsimum ſanè, ne impium dicam, eſſet. Quod enim Principes ipſi non audiunt ſuos, illud non faciunt ratione officij, ſed vel præ ſuperbia & negligentia, quod ſuos deſpiciunt, & non curant, vel quod alijs delicijs & voluptatibus dediti, rebus ſuorum vacare nolint. Quàm infeliciter verò ſubditorum rebus corruptis hiſce moribus conſulatur, teſtantur

Faceta huius argumẽti irriſio. *tur totius Orientis & Occidentis querelæ, vt non inuenuſtè argumentum hoc, homo quidam facetus deriſerit. Cùm enim in aula quadam, manibus ſingulos prenſando, verbis demulcendo, & muneribus promerendo, diu circumactus fuiſſet, & tamen parum proficeret, audiens Epiſcopum quendam, declamitare de inuocatione Sanctorum, ex aulica illa conſuetudine, exclamauit. Si in cælis, quando Deus nobis adeundeus eſt, ea ratio eſt, quæ in aulis, tunc ſimpliciter actum & conclamatum nobiſcum eſt.*

Volui autem hoc argumentum, primo loco ponere, vt obſeruetur, inuocationem Sanctorum non ex verbo Dei ſumptam, ſed ex illis ipſis humanis ratiocinationibus extructam eſſe, ex Ethnicorũ hoc argumentum eſt. *quibus omnes idolomaniæ Ethnicorum ortæ ſunt. Hoc enim argumento Ethnicos ad ſtabiliendam ſuam idololatriam vſos fuiſſe (ſicut* Ambroſius. *per comites peruenitur ad regem) teſtatur Am-* Auguſtinus *broſius in primum caput ad Rom. Et Auguſtinus lib. 8. de ciuitate Dei, prolixè recitat, Platonicos ideo inter ſummum Principium, & inter vota hominum, intermedia quædam numina, tanquam internuncios ſeu mediatores, qui vota noſtra ſuſciperent, & ad ſummum Deum ea referrent, ac ibi expedirent, & expedita ad nos referrent, finxiſſe, quia cogitârint nos indignos eſſe, quib. ad ipſum Deum pateat aditus,*

&

& infra maieſtatem Dei eſſe, ſingulorum precibus vacare, cùm ſupremam illam maieſtatem alijs maioribus negotijs occupari veriſimile ſit. Nota autem eſt ex Scriptura, dulciſsima doctrina, quod Deus velit & quidem mandet, vt inuocatione ſe accedamus, & promittit ſe ſingulos audire, & ſingulorum res etiam minimas, vt capillos defluentes curare velle. Quòd ſi ſimilitudo illa, de interceſſoribus in aulis pertinaciter vrgeatur: rectè reſpondet Apologia noſtra, Si rex conſtituerit certum interceſſorem, non volet ad ſe cauſas per alios deferri. Ita cùm Chriſtus ſit conſtitutus Pontifex & interceſſor cur quærimus alios? Apologia.

II. Humilitas in oratione Deo grata, nobis vtilis & neceſſaria eſt, vt indignos nos agnoſcamus, qui ob conditionis vtilitatem, & propter enormitatem ac multitudinem peccatorũ, Deum interpellemus, & ab ipſo exaudiamur. Ergo ſancti Deo cariſsimi, in quib. nulla exorandi indignitas cognoſcitur, inuocandi à nobis ſunt. Reſpondeo: Verum eſt, quod ad Deum eò propius, quis accedit, quo ſe magis coram eo humiliat agnitione, conſcientia, & confeſsione peccatorũ & propriè indignitatis. Deus enim ſuperbiam cùm ſemper, tum maximè in oratione odit, Lu. 18. Sed inde non ſequitur, ad Sanctorũ interceſsiones & merita, nobis indignis eſſe confugiendum. Deus enim certum nobis conſtituit Mediatorẽ, filium

II. Indignitas noſtra cogit ad ſanctos confugere.

ſuum

ſuum Dominum noſtrum Iheſum Chriſtum, per hunc vult nos ad ſe accedere, & propter huius interceßionem & merita affirmat nos, licet indignos, exaudiri recipi & iuuari. Et hæc vera eſt humilitas, agnoſcere & fateri, tantam eſſe noſtram indignitatem, vt nec noſtra, nec omnium Sanctorum, ſed ſolius Chriſti merita, interpoſita inter Deum & indignitatem noſtram, poßint nobis impetrare gratiam & miſericordiam ad auxilium oportunum. Phariſaica autem ſuperbia eſt, vel noſtra, vel aliorum hominum merita Deo in oratione opponere.

Tertium. Quia ſancti ſunt honorandi.

III. *Honor, qui miniſtris & amicis alicuius Domini exhibetur, Domino non poteſt ingratus eſſe. Iudicium enim eſt beneuolentiæ erga Dominum. Ergo cultus & inuocatio Sanctorum (de quibus Chriſtus inquit: Non iam dicam vos ſeruos, ſed amicos meos) non poteſt Deo diſplicere.*

Reſpondeo: Sanctos Dei eſſe honorandos ſeu venerandos, ſuprà prolixè oſtenſum eſt, Sed inde non ſequitur, eos eſſe inuocandos. Non enim ex coniecturis aut ſimilitudinibus, ſed ex verbo Dei de voluntate ipſius ſtatuendum eſt. Scriptũ enim eſt lucerna pedibus meis verbũ tuum. In verbo Dei autem traditur, quomodo Deus Sanctos ſuos velit honorari, & quem honorẽ ſibi ſoli, vt Domino velit exhiberi, ita vt gloriam ſuam non velit dare alteri. Sanctos autem inuoca-

uocatione eſſe honorandos, Scriptura non docet, ſed affirmat ſolum Deũ adorandum & colendum eſſe, Matth.4. Item inuoca me in die tribulationis, &c.

IIII. *Chriſtus ſecundum diuinam naturam æqualis eſt maieſtatis cum patre. Secundum humanitatem aũt exaltatus eſt, ſuper omne nomen ad dexteram maieſtatis. Ergo maior & altior eſt, quam vt vel noſtris malis afficiatur, vel vt ad ipſum accedere auſimus, ſed reuerentes tantam in ipſo maieſtatem, ad Sanctos potiùs confugiamus, qui promptiores erunt ad patrocinandum nobis, quia membra noſtra ſunt, & eaſdem miſerias experti.* Quartum ex glorioſa Christi exaltatione. *Reſpondeo: Hoc argumentum ſimpliciter pugnat cum expreſſa Scripturæ ſententia. Ebre.2. & 4. Non habemus Pontificem, qui nõ poßit compati infirmitatibus noſtris, ſed ideo ſimilis factus eſt fratribus per omnia, vt miſericors fieret & fidelis Pontifex ad Deum. Nam ex hoc, quod cõtigit, ipſum tentari, poteſt & ijs, qui tentantur auxiliari. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, vt miſericordiam conſequamur & gratiam inueniamus ad auxilium opportunum, Roma 8. Eſt in dextera Dei intercedens pro nobis, Luc.23. Memento mei, quando veneris in regnum tuum. Matth.11. Venite ad me. Ioha. 16. Quicquid in nomine meo petieritis, &c, Manifeſtum igitur eſt, vel ex hoc argumento, ſine Scriptura, imò contra Scripturam, ex humani*

cordis cogitationibus & ratiocinationibus extructam eſſe inuocationem Sanctorum. Ad talia verò argumenta omnia Paulus reſpondet, Rom. 1. fruſtrati ſunt per ratiocinationes ſuas, & obtenebratum eſt inſipiens cor eorum, cùm putarent ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.

V. Ex dicto Geneſ. 48.

V. Sed Geneſ. 48. Iacob dicit: Inuocetur ſuper eos nomen meum, nomina queq; Abraham & Iſaac.

Reſpondeo: Vel hæc ſola allegatio oſtendit, qua fide cauſam hanc agant Pontificij. Certiſſimum enim eſt pios in veteri teſtamento nũquam inuocaſſe nomẽ Abraham, Iſaac aut Iacob. Quod ipſi etiam Pontificij fatentur & concedunt, addita hac ratione, quòd tunc ſancti in limbo caruerint viſione Dei. Ergo falsò, & quidem cõtrà propriam conſcientiam, hoc teſtimonium adſtabiliendam Sanctorum inuocationem allegant.

Scholaſtici. Fallacia figuræ dictionis.

Et quod Scholaſtici olim phraſin illam Gene. 48. non rectè intellexerunt barbariei iſtorum temporum imputari poteſt. Nunc verò ſtudijs linguarum tam feliciter illuſtratis, idem facere, morbidæ cauſæ, & malæ conſcientiæ indicium eſt. Vſitata enim in Scriptura hæc phraſis eſt, quando aliquis alterius nomine tanquam familiæ ipſius inſertus appellatur, vt Ieſai. 4. vxores dicunt ad maritum: Inuocetur nomen tuum ſuper nos. Et de templo ſæpiſſimè Scriptura, ita loquitur; Super quod inuocatum eſt, nomen tuum.

Inuocare nomen alicuius ſuper aliquem.

tuum. Id eſt, quod nomine tuo appellatur, ſcilicet Domus Domini. Ita Iacob nihil aliud vult dicere, quàm ſe nepotes ſuos, ex Ioſepho natos, adoptare in filios, vt ſint & dicantur filij Iacob, ſiue Iſrael, ac ſi ex ipſo Iacobo eſſent nati. Sententia verborum Iacobi. Ne quis exiſtimaret, ipſis aliquid derogari ideo, quòd vel ex matre Aegyptiaca eſſent nati, vel quòd Ioſeph inter Aegyptios viuens eos genuiſſet. Sed excipiunt, Iacobum in illa oratione, non tantùm de politica adoptione, ſed de ſpirituali etiam benedictione agere. Ad exceptionem reſponſio. Plus igitur quàm ſolam nuncupationem phraſin illam complecti. Reſpondeo: Quia tota poſteritatis Iſrael felicitas & beatitudo conſtabat diuini fœderis hæreditate. Ero Deus tuus, & ſeminis tui poſt te. Item: Multiplicabo ſemen tuum, &c. Iacob igitur hac adoptione, ſimul etiam fœderis ſucceſſionem ad nepotes illos tranſmittere voluit: Quod inde fiebat, quia iam facti erant filij Abraham, Iſaac, & Iacob. Phraſis igitur illa, per ſe ſimpliciter hoc ſonat, Ephraim & Manaſſen, familiæ Iacob annumerari, & genere ipſius cenſeri. Inde verò ſequebatur fœderis hæreditas, ideo Hebraiſmus ſimpliciter habet, Nomen meum vocetur in eis.

VI. Ierem. 15. Si ſtaret Moſes & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum. VI. Ex dicto Iere. 15. Reſpondeo: Regula vſitata & vera eſt: Conditio-

nalis nihil probat, niſi poſita conditione. Et ſenſus verborum eò inclinat, Moſen & Samuelem tunc non ſtetiſſe coram Deo pro populo. Ex hoc igitur loco contrarium potiùs oſtendi poſſet, interceßionem ſcilicet mortuorũ tunc ignotam fuiſſe. Et vt maximè alterum concederetur, non tamen ſequeretur eſſe inuocandos. Pontificij verò, non poſſunt dicere Moſen & Samuelem tempore veteris teſtamenti ſtetiſſe coram Deo pro populo. Tradunt enim, patres in limbo, ante paßionem Chriſti non admiſſos ad viſionem Dei, Iterum ergo Lector animaduertit, qua fide Pontificij cauſam hanc agant. Senſus verò Prophetæ certus & manifeſtus eſt. Tam abominandum peccatum eſſe idololatriam corã Deo, vt etiamſi talis aliquis ipſi cõtingat interceſſor, quales Moſes & Samuel, dum in hac vita eſſent, fuerunt, ſe tamen non parciturum populo. Hæc interpretatio non eſt incerta. Eodem enim prorſus modo Deus loquitur, Ezech. cap. 14. Si fuerint tres viri illi, in medio eius. Noe, Daniel & Iob, ipſi in iuſtitia ſua liberabunt animas ſuas. Et ſciunt Pontificij, Thomam ex gloſſa interlineari, Gloſſam verò ex Hieronymo eodem modo locum illum interpretari, quod ſcilicet loquatur iuxta ſtatũ, quo in hac vita Moſes & Samuel fuerunt. Hos enim legimus, dum viuerent pro populo orantes iræ Domini reſtitiſſe, & impendentem auertiſſe ſententiam. Et gloſſa addit. Hic eſt intel-

Sententia verborum Ieremiæ.

Confirmatio.

Thomas.

lectus

lectus iſtius loci. Repeto autem hinc rectè iudicari quàm ruinoſa ſit cauſa inuocationis Sanctorum, cuius talia ponuntur fundamenta.

VII. *Sed patres veteris teſtamenti in inuocatione ſæpe oppoſuerunt Deo nomina & merita Patriarcharum, vt Geneſ. 32. Deus patris mei Abraham & Iſaac erue me, &c. Exod. 32. & Deuteron. 9. Recordare ſeruorum tuorum Abraham, Iſaac & Iacob, &c. Pſalm. 132. Memento Domine Dauid & omnis afflictionis eius.* — VII. Patres vet. teſtam. in orationibus ſuis meminerũt patriarcharũ.

Reſpondeo: Ipſa Scriptura ſe diſertè declarat, quod hiſce phraſibus veteres, Deo tantùm rationem fœderis, quo Abrahamo, Iſaaco & Iacobo pepigerat, ſe poſteritati ipſorum benefacturum, proponant, quodq́; ſe promiſsionibus Dei ad Patriarchas factis, niti oſtendant. Ita enim Moſes inquit, Exod. 32. Memento Abraham, Iſaac, Iacob, quibus iurâſti per temetipſum dicens: Multiplicabo ſemen eorum & terram hanc dabo ei, ne dicant Aegyptij, &c. Deuter. 26. Sicut iuraſti patribus noſtris. Ita in Cantico græco, Daniel. 3. Propter Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſeruum tuum, & Iſrael ſanctum tuum, quibus locutus es pollicens, quòd multiplicaturus, &c. Et 3. Reg. 8. Solomon in dedicatione templi, Pſalmum 132. ita declarat, Nunc Domine Deus Iſrael, conſerua famulo tuo Dauid patri meo, quæ locu- — Solutio argumenti, & explicatio Phraſeos.

tus es ei. Item firmentur verba tua, quæ locutus es ſeruo tuo, Dauid patri meo. Pſalm.89. Diſpoſui pactum electo meo, iuraui Dauid ſeruo meo. Si deliquerint filij eius, non prophanabo pactum meum, ſemel iuraui in ſanctitate mea, ſi Dauidi mentiar. Vbi ergo ſunt miſericordiæ tuæ Domine antiquæ, ſicut iuraſti Dauid in veritate tua. Hinc 2. Paralip.21. Noluit Dominus diſperdere domum Dauid propter pactum, quod inierat cum eo. Et Ieſai.37. Protegam ciuitatem hanc propter me & propter Dauid ſeruum meum. Quòd verò in orationibus illis, non confugerint ad mortuorum interceſsiones, manifeſtum eſt ex oratione, quæ extat Ieſai.63. Abraham non cognoſcit nos & Iſrael ignorat nos, Tu Domine pater noſter.

Et tamen mox additur: Conuertere propter ſeruos tuos, quia ſumus tribus hæreditatis tuæ. Ergo tantùm ad promiſsiones patribus factas, & ad beneficium fœderis cum patribus initi, confugiunt, quando dicunt: Recordare Abraham, &c. Promittit quidem Deus, ſe propter pios, etiam poſteris benefacturum. Exod,20. Geneſ. 22. & 26, Ieſai. 37. 3. Reg.15. Sed pij in ſuis orationibus, ſicut oſtendimus, non merita patrum, ſed gratuitam Dei promiſsionem allegant. Non enim dicunt, Exaudi, quoniam illi benemeriti, ſed quia promiſiſti, pepigiſti, iuraſti illis.

VIII. *Alle-*

VIII. *Allegant exemplum 2. Reg. 14. Abſolon reconciliatus patri, non ſtatim admittitur in conſpectum eius, ſed per biennium ſedet in domo ſua, & faciem Regis non videt, donec per interceſſionem Ioab hoc impetret. Ergo multò minus peccator agens pœnitentiam, debet oratione ſua ſtatim in conſpectum Dei prorumpere, ſed ad Sanctorum interceſſionem confugere.* VIII. A comparato minori.

Reſpondeo: Alia ratio eſt reconciliationis apud ciuilem Magiſtratum, alia verò apud Deum, de qua ex verbo iudicandum eſt, quòd pronunciat nos fide per Chriſtum habere acceſſum ad Deum. Epheſ. 5. acceſſum in gratiam, Rom. 5. Et pater redeunti filio prodigo, cùm adhuc longè abeſſet, obuiam procedit, amplectens illum, Luc. 15. Filius enim qui eſt in dextera patris, intercedit pro nobis, quis ergo accuſabit, quis damnabit, cùm Deus intercedente filio iuſtificet? Rom. 8. Solutio per diſtinctionem.

IX. *Sed Adonias impetraturus Abiſagen à Solomone, matrem eius Bethſabe ſubmittit aduocatam, quia inquit, nō poteſt tibi vt matri quicquam negare. Et Solomon matrem interceſſuram collocat ad dexteram ſuam dicens, pete mater mea, neq; enim fas eſt, vt auertam faciem tuam, 3. Reg. 2. Ergo multò magis, de matre Domini hoc ſtatuendum eſt, cùm Solomon typum Chriſti geſſerit.* IX. E ſimilitudine regnorū mundi.

Reſpondeo: De regno Chriſti, non ex ſimilitudine regnorum huius mundi, ſed ex verbo Dei iudicandum eſt, regnum enim eius, non eſt de hoc mundo, ſed cælorum regnum. De ſolio verò Mariæ collocato ad dexteram Chriſti, & de authoritate eius, qua in ſocietatem officij Chriſti admiſſa ſit; Scriptura nihil docet, ſed hæc ſoli & vni Chriſto tribuit. Et Chriſtus ipſe, eorum, quæ officij ſui ſunt, nihil ad matrem pertinere oſtendit, cùm deprecanti reſpondet, Iohan. 2. Quid mihi & tibi mulier? Similis etiam hiſtoria extat, Matth. 14. Marc. 3. Luc. 8. Ipſa etiam Maria inquit: Beatam me dicent omnes generationes, non quod ego magna factura ſim, vt meum nomen ſanctum ſit, ſed quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius. Et quàm inepta ſit hæc ratiocinatio pro inuocatione Sanctorũ, ipſa hiſtoria oſtendit. Solomon enim duriter increpat matrem, ac ſanctè iurat Adoniam moriturum, eumq́; è veſtigio interfici iuſsit, infauſta ſanè interceſsio, quæ mortem affert. Talem ſibi interceſsionem Pontificij habeant: Nos Chriſtum habemus aduocatum, qui eſt propiciatio pro peccatis noſtris, 1. Ioh. 2. per cuius vitam ſeruamur ab ira, Roman. 5. Qui ſaluat eos, qui per ipſum accedunt ad Deum. Ebre. 9. Eo pro nobis intercedente, quis accuſabit? quis damnabit? Rom. 8.

X. *Iob 5. Voca ergò, ſi eſt, qui tibi reſpondeat, & ad aliquem Sanctorum conuertere.* Decimū ex dicto Iob 5.

Reſpondeo: Nequaquam ſententia eſt, Iobum debere in ſua calamitate ad Sanctorum inuocationem confugere, ſed præcedentia & ſequentia oſtendunt ſenſum: Neminem ſcilicet à iuſto Deo puniri, vbi non cauſa pœnæ ſubſit. Itaque inquit: Oſtende aliquem Sanctorum, qui in tali calamitate ſicut tu, fuerit, ſine cauſa, quemadmodum tu exiſtimas,

XI. *Iob 33. Si fuerit pro eo Angelus loquens vnus de milibus, vt annunciet hominis æquitatem, miſerebitur eius, & dicet: Libera eum, inueni in quo ei propicier. Reſpondeo: Elihu oſtendit quàm varijs modis Deus homines adducat ad pœnitentiam, vel immiſſis conſcientiæ terriculamentis, vel per flagella caſtigationum. Et ſi tunc adfuerit homini nuncius, interpres voluntatis diuinæ, ex verbo oſtendens homini, quid rectum ſit. Hoc modo ſi in terroribus conſcientiæ, ſeu in cruce acceſſerit miniſterium verbi, operatur Deus pœnitentiam ad ſalutem. Et hanc ſententiam quæ vera eſt, verba ipſa reddunt, Angelos enim vocari Doctores, tanquam nuncios Dei, notum eſt, & hoc loco addit vocabulum.* Vndecimū ex dicto Iob 33.

Angelus Scripturæ phrasi ſignificat miniſtrum verbi Dei.

מליץ *quod ſignificat interpretem, vt oſtendat qualem Angelū intelligi velit, nec textus habet (loquens pro eo) ſed ſi fuerit iuxta eum Angelus interpres. Neq; hoc textus dicit: Angelum*

Deo annunciare hominis æquitatem, habet enim לאדם *vt ſcilicet homini annunciet rectitudinem ſeu officium ipſius, quæ omnia ad miniſterium verbi congruunt.* Gregorius. *Gregorius interpretatur* Hieronym. *de interceſsione Chriſti mediatoris. Hieronymus ita accipit, ſicut Iſaias pro Ezechia ægrotante orauit. Aut ſi de Angelo intelligatur, idem erit quod Actorum 10. Angelus ad Cornelium dicit: Orationes tuæ, & eleemoſynæ tuæ, aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei. Indè verò non ſequitur Sanctos eſſe inuocandos. Nam ne Angeli quidem ſe adorari aut inuocari volunt, Apocalypſis 22. & 19.*

Duodecimũ ex viuorum hominũ pro alio interceſsionibus aut deprecationibus.

XII. *Sed Paulus vult fieri interceſsiones in Eccleſia pro omnibus hominibus, 1. Timoth. 2. Et Iacobi 5. Orate pro vobis inuicem, vt ſaluemini, multum enim valet deprecatio iuſti efficax. Et Paulus petit, vt Romani & Coloſſenſes pro ſe orent, Rom. 15. Col. 4. Et quantum illis interceſsionibus tribuat, oſtendit, cum ad Philemonem inquit: Spero quod per orationes veſtras donabor vobis. Et Deus ipſe vult interceſſores ad ſe parari ſanctos, vt propter ipſos exaudiat. Geneſis 20. Orabit pro te, eſt enim Propheta, & viues. Iob 42. Ite ad ſeruum meum Iob, & orabit pro vobis, faciem eius ſuſcipiam, vt non imputetur vobis ſtultitia.*

Ezechielis 22. Quæſiui de eis virum, qui interponeret ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me pro terra,

terra, ne diſſiparem eam, & nõ inueni. Ita Abraham pro Sodomitis, Gen. 18. Moſes pro Iſraelitis intercedit, Pſal. 106.

Reſpondeo: Hæc omnia & ſimilia etiam teſtimonia, loquuntur expreſſè de viuorum orationibus in hac vita. De illis habemus mandata, exempla, & promiſſiones in ſcriptura Canonica. Et ſicut miraculis, ita etiam ex auditione orationum, Deus ſæpè Prophetis & Sanctis ſuis, quia in hoc mundo contempti erant, teſtimonium præbuit veritatis, innocentiæ & acceptationis. Sicut cum Paulus captiuus duceretur Romam ob confeſſionem Euangelij, Deus ipſius orationibus donauit animas 276. in naufragio, Actorum 27. De ijs verò, qui ex hac vita diſceſſerunt, tale nullum extat mandatum, nullum exemplum, nulla promiſſio in ſcriptura Canonica.

Texuntur quidem ratiocinationes à minori ad maius, & cogitationes non ſunt impiæ, beatos in cœlo orare pro Eccleſia in genere, ſicut ſuprà diximus, Sed quomodo orent, in Scriptura reuelatum non eſt. Ex ijs verò, quæ Sancti in hac vita agunt, non eſt ſine expreſſis Scripturæ teſtimonijs dogma conſtituendum, aut articulus fidei faciendus de ſtatu beatorũ in altero ſæculo. Scriptura enim dicit: Oculus non vidit, auris nõ audiuit, nec in cor hominis aſcendit. Cõcedimus bonas & pias eſſe cogitationes, de beatis in cœlo, cupientibus & optantibus, cœleſti modo,

Eccle-

Eccleſiæ in terris ſub cruce militanti, optima quæq; ſicut in capite de veneratione Sanctorum oſtenſum eſt, modo non pro neceſſario articulo fidei proponatur. Inde verò non ſequitur: Sanctos eſſe inuocandos, ſicut apud Pontificios fit. De Patrum enim cogitationibus, quòd attinet ad ſocietatem orationis Sanctorum, qui in cœlo ſunt, & qui adhûc in terris verſantur, mox in hiſtoria de origine inuocationis Sanctorum quædam dicemus.

Sed vrgent Pontificij, ex citatis teſtimonijs de viuorum interceſſione hoc tamen conſequi, non repugnare officio mediatoris & Pontificis Chriſti, ſi alios & plures interceſſores paremus, qui vnà nobiſcum, Deum in nomine Chriſti, pro noſtris neceſſitatibus inuocent. Paulò antè verò ex perſpicuis Scripturæ teſtimonijs, deſcripſimus interceſſionem Chriſti mediatoris, Pontificis et aduocati noſtri, quæ ſolius ipſius ita propria eſt, vt in ea nullũ admittat ſocium. Et oſtendimus, Pontificios ſuis inuocationib. ex Sanctis tales facere tales interceſſores, vt ipſorum interceſſionibus & meritis acceſſum habeant ad Deum, exaudiantur, recipiantur, iuuentur & ſaluentur, quod ſimpliciter repugnat officio ſacerdotij Chriſti.

Eccleſiæ pro nobis interceſſio in hac vitá,

Eccleſiæ verò ſiue viuorum interceſſio alia eſt, Petimus enim vt Deum vnà nobiſcum per Chriſtum inuocent, pro noſtris neceſſitatibus. Et hoc, quia de Sanctis, in hoc ſæculo nobiſcum adhuc verſantibus,

ſantibus, habet mandatū & promiſſionem Dei, non pugnat contra officium Chriſti mediatoris, Pontificis & aduocati noſtri. Quod ſi quis verò etiam viuorum preces pro ſe fieri, ea opinione peteret, ſicut Pontificij Sanctos inuocant, vt ſcilicet viuorum interceſſione & meritis exaudiretur, reciperetur, et ſaluaretur, is non iuxta Scripturam, Eccleſiæ interceſſionem flagitaret, ſed officio ſacerdotij Chriſti manifeſtè derogaret.

Inſtant verò ex Pontificijs τὰ σκληρὰ μαλθακῶς λέγοντες. *Sicut ſine impietate poſſum viuos inuocare, hoc eſt, petere ab ipſis, vt pro me orent: Ita potero etiam Sanctos, qui iam cum Chriſto ſunt, inuocare, vt pro me intercedant. Reſpondeo, Paulus petit per literas, vt Romani pro ſe orent, ſed non inuocat Romanos. Eſt enim inuocatio præcipua pars cultus diuini, & complectitur affectum mentis, confugientis ad gratiam, præſidium & auxilium eius, quem inuocat. Atq; ideo Scriptura non dicit viuos à nobis inuocari, quos petimus, vt pro nobis orent. Sed quid, inquiunt, Si vocabulum inuocationis non tribuatur Sanctis, ſed dicantur à nobis compellari. Reſpondeo: Hoc Pontifex & Concilium Tridentinum non concedit, nam pro inuocatione Sanctorum, vt pro aris & focis pugnant. Et de ipſa etiam cōpellatione res plana eſt: Etiamſi enim beati in cœlo orent pro Eccleſia, non tamen ſequitur ipſos in oratione nominatim à nobis eſſe compellandos.*

Licet à viuis petere, vt pro nobis orent: Ergò & Sãctos inuocare licet, vt pro nobis intercedãt.

An compellandi Sãcti, ſi non inuocandi?

dos. Nullum enim dubium eſt, fideles in Africa & in India orare pro Eccleſia, ſed non ſequitur, quando vel coràm, vel per literas nō poſſum cum ipſis agere, me eos in oratione debere compellare, vt pro mea neceßitate orent. Ita enim vel tribuerem ipſis, quod deſideria & gemitus cordis mei viderent, vel certè in oratione, quæ maximè religioſa eſſe debet, luderem.

Alia exceptio Pontificiorum.

Sed poſtremò aiunt quidam: Si ſtatuam beatos in cœlo optare Eccleſiæ in terris omnia bona, potero ſine impietate in oratione mea optare, vt illis generalibus beatorum votis, mea etiam neceßitas includatur. Reſpondeo: Quomodo Patres quidam talem ſocietatem orationum beatorum in cœlis optârint in ſuis precibus, poſtea in hiſtoria annotabimus. Pontificiorum verò inuocationem, longè aliam eſſe, ex ipſorum libris & preculis, antea liquidò oſtendimus.

Tredecimū è comparatione Angelorum & Sanctorum.

XIII. Sed ſicut Angelus Actorum 10. vel coràm cernit, vel in Deo videt, vel ex eius reuelatione agnoſcit, eleemoſynas & orationes Cornelij. Et Zachariæ 1. Angelus ſcit adeſſe ſeptuageſimum annum. Et quia coram Angelis in cœlo gaudium eſt, ſuper vno peccatore agente pœnitentiam, Luc. 15. Innoteſcit igitur Angelis in cœlo, quando peccator aliquis agit pœnitentiam. Ita eodem modo dicunt beatos, quia ſunt ἰσάγγελοι, Luc. 20. Licet per ſe non poßint videre motus cordi-

cordium, tamen Deo reuelante, poſſe cognoſcere & intelligere, quando inuocantur à viuis. Reſpondeo: Angelorum officium Scriptura ita deſcribit, quòd ſint adminiſtratorij ſpiritus, qui emittantur ad miniſtrandum credentibus, Ebr. 1. Angelis enim ſuis mandauit de te, Pſalm. 91. Illis ergò à Deo reuelantur ea, quæ ad exequendum miniſterium illud circa homines neceſſaria ſunt, Et emiſſi interſunt rebus humanis. De beatis verò in cœlo, Scriptura hoc non dicit. Et lucerna pedibus noſtris eſt Dei verbum. Eadem ratio eſt alterius etiam argumenti. Quia enim Deus, qui ſolus omnia poteſt, & omnia operatur in omnibus, tamen Angelorum miniſterio vtitur ad cuſtodiam hominum. Cur igitur non idem, inquiunt, etiam de beatis in cœlo crederemus? Et ſicut Angelorum diuerſa ſunt miniſteria, Danielis 10. Quid prohiberet etiam Sanctis in cœlo, certas procurationes in terris commiſſas eſſe? Reſpondeo: Ad hanc conſequentiam vnicum tantùm deeſt, quod ſcilicet de Angelis Scriptura hoc tradit. De Sanctis verò in cœlis, Scriptura tale nihil docet. Imò de Dauide Paulus inquit Actorum 13. Poſtquam ſuæ generationi voluntate & conſilio Dei inſeruijſſet, appoſitus eſt ad Patres. Ita etiam quòd beati in cœlo, non interſint rebus humanis in terra, nec noſtra adminiſtrent, Auguſtinus probat ex loco Iſaiæ 65. & 4. Regum 22.

Aliud argumentũ eiuſdem farinæ & coloris.

Decimum quartum, A poſsibili ad ineſſe.

XIIII. *Sed 4. Reg. 5. Eliſæus ex reuelatione diuina cognoſcit, quid Giezi abſens & egerat & dixerat. Imò Danielis 2. Viſionem cordis Nabuchodonoſor, quæ ipſi exciderat, Daniel per diuinam reuelationem agnoſcit. Et 4. Reg. 6. Eliſæus inde nouit omnia, quæ Rex Syriæ ſecretò in ſuo conclaui conſultat. Inde etiam Abraham ſcit de ſcriptis Moſis & Prophetarum. Luc 16. Cur igitur impoßibile iudicaremus, beatos in cœlo poſſe, Deo reuelante, cognoſcere orationes noſtras?* Reſpondeo: *Nequaquam dicimus, Deo hoc impoßibile eſſe. Quæſtio verò eſt, non quid Deus poßit, ſed an ex abſoluta Dei potentia, quiduis ſine Scripturæ teſtimonio ſtatuendum ſit. Deus enim noſter in cœlo, omnia quæcunque voluit, fecit. Potentia igitur & voluntas Dei coniungenda ſunt, quando ſtatuere volumus Deum aliquid facere. De voluntate verò eius ex verbo iudicandum eſt. Et verbum Dei nihil prorſus docet, quod Deus beatis in cœlo, noſtras neceßitates & orationes reuelet. Sunt igitur phantaſiæ cordis humani, ſine verbo Dei, quod ex Pontificijs quidam aſſerere non verentur: Sanctos cognitione beata, omnia videre & cognoſcere. Quid enim, inquiunt, non viderent & ſcirent, qui videntem & ſcientem omnia, vident & ſciunt? Sed hoc, quia Dei proprium eſt, alij negant. Sunt qui fingant Sanctos vbique adeſſe, vbicunque inuocentur, ſed hoc Auguſtinus negat. Alij igitur Philoſophantur de reuelatoria*

Sanctos vbicunque inuocãtur, ibi adeſſe.

latoria cognitione, Et Deum hoc poſſe non eſt dubium, ſed quia inuocationem oportet certò fundamento verbi Dei niti. Dubitatio enim impedit exauditionem & impetrationem Iacobi 1. Ideò cum in Scriptura hac de re nihil ſit traditum, aſſeuerationes humanas, ſine verbo Dei non recipimus. Et cum de Chriſto mediatore, habeamus certa & expreſſa mandata, & promiſsiones Dei, cur ad ignota & incerta nos abduci pateremur? Et profectò magna audacia eſt, de rebus cœleſtibus ſine verbo Dei, tam audacter diſputare, ac ſi cum Menippo heri ex cœli penetralibus deuolaſcemus. Pia verò eſt Auguſtini modeſtia, qui inquit: Vbi de re obſcuriſsima diſputatur, non adiuuantibus diuinarum autoritatum certis clarisq́; documentis, cohibere ſe debet humana præſumptio, nihil faciens in partem alteram declinando. Solomon certè 3. Reg. 8. rationem, cur in afflictionibus oratione ad Deum ſit confugiendum, hanc reddit: Des cuiq; ſicut videris cor eius. Tu enim ſolus noſti cor omnium filiorum hominis. Auguſtinus.

XV. *Apocal. 5. Quatuor animalia, & viginti quatuor ſeniores, prociderunt coram agno, habentes ſinguli citharas & phyalas aureas, plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sanctorum. Reſpondeo: Non opus eſt diuinationibus, quales fuerint illæ προσευχαὶ Sanctorum. Iohannes enim ipſe mox explicat: Canunt can-* Decimum quintum ex Apocal. 5.

ticum nouum, dicentes: Dignus es accipere librum, & aperire ſigilla eius, quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo per ſanguinem tuum, ex omni tribu & lingua, & feciſti Deo noſtro Reges & ſacerdotes, & regnabimus ſuper terram. Ex hoc itaq; loco, non tantùm non probatur inuocatio Sanctorum, Sed cum certum ſit, beatos in cœlo non eſſe mortuos nec ocioſos, et inde colligatur eos orare. In hoc loco oſtenditur, quales ſint beatorum orationes in cælo. Et cap. 16. deſcribitur alia oratio martyrum. *Vſquequo Domine non iudicas & vindicas ſanguinem noſtrum, de his qui habitant in terra?* Quod verò vel particularia vota audiant, vel ſpeciales neceſſitates viuentium in terra cognoſcant, & pro ijs in ſpecie Deum interpellent, hoc ſanè Iohannes non vidit, nec nobis id, quod ſcriptum non eſt, affingere licet.

Decimum ſextum.

XVI. Apocal. 8. *Alius Angelus venit, & ſtetit ante altare, habens thuribulum aureum, & data ſunt illi incenſa multa, vt daret de orationibus Sanctorum omnium, ſuper altare aureum, quod eſt ante thronum. Et aſcendit fumus incenſorum, de orationibus Sanctorum, de manu Angeli coram Deo.*

Primaſius.

Reſpondeo: Primaſius intelligit per Angelum Chriſtum. Is enim apparet vultui Dei pro nobis, Ebr. 9. Et per ipſum offerimus Deo ſacrificia laudis, Ebræor. 13. Et quia propter ipſum preces noſtra

ſtræ à Deo recipiuntur, ideò dicitur addere incenſum orationibus noſtris, vt aſcendant ſicut incenſum ad Deum, Pſal. 141.

Interpres in Apocalypſi vertit, vt daret de orationibus Sanctorum, Sed Græca habent: Data Angelo incenſa, vt daret ea orationibus Sanctorum, vel ſi intelligatur de Angelo ſimpliciter, idem erit, quod Scriptura alibi dicit: Angelos offerre orationes noſtras Deo, & referre exauditionem earũ, Tob. 12. Dan. 9. & 10. Luc. 1. Acto. 10. Et illis adde incenſum odoris fragrantis corã Deo, nõ ex Angelorũ dignitate aut meritis, ſed ex ara, quæ eſt ante thronũ Dei. Chriſtus enim eſt ipſe ſacerdos, ſacrificium & ara, Ebr. 13. Et tamen Angeli adorari ſe omnino non volunt, Apo. 19 & 22.

Si quis verò contendat intelligendas eſſe orationes Sanctorum, non qui in terra ſunt, ſicut Pſal. 16. loquitur, Sed qui in cœlo verſantur, nihil aliud inde eruetur, quàm non tantùm credentes in terris, verùm etiam beatos in cœlo offerre Deo preces. Quales verò illæ beatorum preces in cœlo ſint, expreſſè deſcribitur Apoc. 5. & 6. Addit aũt Iohannes, etiã Angelos ſuas celebrationes, tanq̃ ſocia thura, adijcere, vt omnia, quæ in cœlo & in terra ſunt, adorent & glorificent Deum, Apo. 5. Hæc ſententia etiam vera eſt, ſed de inuocatione Sanctorum, nullo artificio ex loco illo aliquid elici poteſt. *Exceptio de orationibus Sanctorum in cœlo.*

XVII. Sed Scriptura teſtatur adorationem

Decimum ſeptimum. Ex æquiuocatione vocabuli adorationis.

etiam creaturis ſuo modo tribui, vt Abrahã adorauit populum terræ, Gen. 23. Iacob adorauit Eſau, Gen. 33. Nathan adorauit Dauidem, 3. Regum 1. Solomon adorauit matrem, 3. Reg. 2. Sunamitis Eliſæum, 4. Reg. 4. &c. Ergò licet Deus ſolus ſit adorandus & inuocandus, tanquam primum, ſupremum & æternum principium, nihil tamen obſtat, quo minùs ſuo modo etiam Sanctos inuocare & adorare liceat.

Reſpondeo: Notum eſt, reuerentiam quæ magnis viris geniculatione aut inflexione corporis exhibetur, appellari in veteri Teſtamento adorationem. Sed adoratio qua genua cordis flectuntur (vt Paulus loquitur) in inuocatione, vt exaudiamur, recipiamur, iuuemur & ſaluemur, eſt opus fidei, & præcipua pars cultus diuini. Ideò Chriſtus dicit: Dominum Deum tuum adorabis, & illum ſolum coles. Nec valet Sophiſticum effugium, ſi dicatur, non admitti idololatriam, ſi modo creaturæ, quæ adoratur & inuocatur, nõ tribuatur, quod ſit primũ, ſupremum, & æternum principium. Satan enim Luc. 4. petens ſe adorari, non petebat ſibi à Chriſto hoc tribui, quòd eſſet ab æterno, & principium omnium, nec quòd à ſe ipſo haberet poteſtatem & gloriam mundi, ſed inquit: Mihi tradita ſunt, & cui volo do illa, ſi igitur me adoraueris, dabo tibi. Adorare igitur ſeu inuocare Sanctos ea opinione, quòd omnia ipſis tradita ſint, ita vt adorati

Sophiſma Põtificiorũ.

rati

rati ſeu inuocati, ea nobis dent, Idololatria eſt pugnans cum illo mandato Dei, Dominũ Deum tuum adorabis, & illum ſolum coles, ſicut definitio adorationis, quæ ſoli Deo debetur, ex illo loco Lu. 4 manifeſtè colligitur. Nec verò hoc diſcrimẽ eſt, quod idololatria ſit, ſi Diabolo tribuatur adoratio ſeu inuocatio, ſi verò Sanctis tribuatur, eſſe pietatem. Nam Apocal. 19. & 22. Iohannes adoraturus Angelum, non erat tam ſtultus & prophanus, quòd cogitaret Angelũ eſſe primum, ſupremum, & æternum principium: ſed gratiam Angeli, ad conſequenda ab ipſo alia plura beneficia, illa adoratione ambire volebat. Angelus verò duriter Iohannem repellit: Vide ne feceris, Dominum adora. Manifeſtum igitur eſt, Pontificias inuocationes Sanctorum, quæ ſuperiùs deſcriptæ ſunt, eſſe non venerationes Sanctorum, ſed adorationes ſoli Deo debitas, hoc eſt, eſſe idololatriam.

Papiſtica inuocatio Sanctorum eſt idololatria.

XVIII. *Sed Auguſtinus de ciuit. 10. diſtinguit inter honorem ſeu cultum* δυλείας, *qui creaturis tribui poteſt, & inter cultum* λατρείας, *qui ſoli Deo debetur, quiq; ſine crimine idololatriæ, non poteſt creaturis tribui. Et hoc fuco omnes ſuperſtitiones pingere conantur Pontificij. Quia enim eo modo, ſicut ſuperiùs ex ipſorum libris annotauimus, Sanctos inuocant & adorant, quando ipſis opponuntur manifeſta Scripturæ teſtimonia, de ſolo Deo adorando & inuocando,*

Decimum octauum ex diſcrimine cultus δυλείας & λατρείας.

 conan-

conantur per hanc vnicam rimam elabi, quod inuocent & adorent Sanctos, cultu duliæ, non autem latriæ. Sed reſpondeo: Auguſtinus videns Scripturam docere, vt Deum diligamus, timeamus, honoremus, colamus & ipſi ſeruiamus. Et eandem etiam præcipere, vt parentes honoremus, illis ſeruiamus, amicos colamus, proximum diligamus, regem timeamus. Vt igitur honorem & cultum, qui ſoli Deo debetur, diſtingueret ab honore, qui creaturis etiam rectè impendi poteſt, bono & recto conſilio hanc diſtinctionem tradidit, alterum vocans λατρείαν, alterum δουλείαν. Ex Scriptura verò vult ſumi & iudicari, qui honores ſoli Deo debeantur, & qui creaturis etiam rectè impendi poſſint. Sed Pontificij, illa Auguſtini diſtinctione ita abutuntur, quaſi omnia quæ Sanctis tribuunt, etiamſi ſoli Deo, iuxta Scripturam, debeantur, ſi modò hanc appellationem appingant, quod ſit cultus duliæ, excuſare & iuſtificare hoc fuco poſſint, quod Auguſtino nunquam in mentem venit. Loquitur enim de reipſa, quam iuxta Scripturam vult iudicari, quod ſcilicet ſit cultus quidam, qui ſoli Deo debetur, & hunc Auguſtinus diſtinctionis gratia appellat λατρείαν. Quando verò cultus ille, ad creaturas transfertur, tunc dicit eſſe idolatriam, ſiue cultus, ille ab hominibus appelletur δουλεία ſiue λατρεία. Oſtendimus autem ſuprà clariſſimè, Pontificios adorationem & inuocatio-

Cauſa huius diſtinctiõis Auguſtini.

catio-

cationem, quæ ſolius Dei propria eſt, reipſa transferre ad Sanctos. Nihil itaq; releuantur ſi verbo dicant, ſe illud facere cultu δυλείας. Rem ipſam enim & non vocabula, quæ ſæpè optima, rebus peſſimis ab hominibus imponuntur, Deus iudicat. Neq; Auguſtinus dicit, poſſe etiam creaturas inuocari & adorari, ſi modo addatur vocabulum duliæ. Deum enim ſolum vult adorari & inuocari. Et hunc eſſe cultum λατρείας, oſtendit Pſalmus 50. Inuoca me, & eripiam te, & honorificabis me. Item: Dominum adorabis, & ipſum coles, vbi expreſſè ponitur verbum λατρεύειν. Scio Vallam diſputare λατρεύειν, tribui etiam hominibus, vt in Sophocle, & in Græca verſione, Leuit. 22. & 29. Num. 28. & 29. opus ſeruile vocatur λατρευτὸν, & δυλεύειν tribui etiam Deo, Actorum 20. Roman. 7. 1. Theſſalon. 1. Quod quidem etiam Auguſtinus non ignorauit. Inquit enim Scriptura, aut ſemper, aut tam frequenter, vt penè ſemper, ſeruitutem quæ pertinet ad colendum Deum, appellat latriam. Sed non incommoda eſt hæc Auguſtini diſtinctio, ſi rectè vſurpetur, & ſicut Auguſtinus eam tradit, nihil prorſus patrocinatur Pontificijs ſuperſtitionibus.

XIX. Ioh. 5. Eſt qui vos accuſat Moſes, in quo vos ſperatis, Ergo fides tempore Christi fuit: Moſen Iudæos apud Deum pro meritis, vel accuſare vel eis patrocinari, & Iudæos in eius patrocinio Decimũ nonũ ex dicto Chriſti Iohan. 5.

ſpem collocaſſe. Reſpondeo: Chriſtus non facit Moſen aduocatum Iudæorum coram Deo in altero ſæculo, in quo ſit ſperandum, ſed loquitur de miniſterio, ſeu de doctrina Moſis. Et idem eſt, quod Phariſæi dicunt Iohan. 9. Nos Moſis diſcipuli ſumus, & ſcimus, quod Moſi locutus ſit Deus. Sperabant igitur, ſi Moſis doctrinam ſequerentur, ſe Deo gratos & acceptos eſſe. Chriſtus verò inquit: Miniſterium ſeu doctrina Moſis vobis maximè aduerſatur & accuſat vos. De me enim loquitur, & eſt pædagogus ad me, quem vos reijcitis. Et vſitatum eſt, autorem ſeu miniſtrum nominari, quando miniſterium ſeu doctrina intelligitur, vt Luc. 16. Habent Moſen & Prophetas, audiant illos. Non intelligendum eſt, quod Moſes tempore epulonis iſtius, vel vixerit, vel reuixerit, & corporaliter tunc docuerit, ſed miniſterium & doctrina illius intelligitur. Sicut igitur tunc habebant Moſen & audiebant Prophetas, qui dudum mortui fuerant, quia doctrinam eorum habebant & audiebant, Ita & ſperabant in Moſe, & Moſes accuſabat eos.

Metonymia Scripturæ.

Vigeſimum ab exemplo damnati epulonis.

XX. *Luc. 16. Diues epulo, cum eſſet in altero ſæculo, & videret ſtatum beatorum, Abrahami & Lazari, in altero ſæculo, petiturus mitigationem pœnæ, nō Deum ipſum accedit, ſed Abrahamum inuocat, & fratribus impetraturus pœnitentiam, Abrahamum rogat, vt ſanctum Lazarum mittat.*

Reſpon-

Reſpondeo: Damnati in altero ſæculo, quia vident ſe à Deo prorſus abiectos eſſe, Deum fugiunt, & vbiuis potiùs, quàm apud Deum quærunt conſolationem, licet fruſtra. Num igitur à damnatis, qui à Deo abiecti, & in æterna deſperatione ſunt, diſcemus veram inuocationem? Ita vt propter damnatum epulonem, à manifeſta Scripturæ ſententia, de ſolo Deo in nomine Chriſti, inuocando, diſcedamus? Et certè diues ita orans non exauditur, ſed triſtem audit ſentententiam. Orent igitur cum diuite iſto, qui ita exaudiri & iuuari volunt. Nos iuxta doctrinam, mandatum & promiſsionem Chriſti, in nomine Domini inuocabimus. Vidit diues iſte Abrahamum & Lazarum, atq; ideo alloquitur illos, inde verò non ſequitur eodem modo abſentes Sanctos compellandos. Meminerat, in quo ſtatu fratres moriens reliquerat. Ignorabat autem, an poſtea pœnitentiam egiſſent, inde certè non ſequitur beatos cognoſcere omnia, quæ ſinguli viuentes in terris agunt vel cogitant. Eiuſdem verò ponderis eſt & hoc argumentum, quòd milites crucifixores Chriſti dicunt: Heliam vocat, ſinite videamus, an veniat Helias. Quid enim? Num ab impijs militibus, qui in Ethnica idololatria educati & inſtituti erant, diſcemus, quomodo Deus inuocandus ſit? Num propter militares ſarcaſmos, à verbo Dei, monſtrante veram & ſalutarem rationem inuocationis diſcedemus?

Aliud ab exemplo militum crucifigentiũ Chriſtum.

demus? Audierant milites iſti Iudæorum opinionem, quod Elias tempore Meſſiæ rediturus eſſet. Ideo putant Heliam iam adeſſe. Cumq́ linguam Syriacam non intelligant, exiſtimant ipſum à Chriſto vocari. Ex hiſce verò argumentis lector iudicet, quale dogma ſit inuocatio Sanctorum, cui ſtabiliendo talia quæruntur fulcra.

XXI. Genus Argumentorum è Cochlæo.

XXI. *Cochlæus adducit & hæc teſtimonia, Pſalm. 134. In ſeruis ſuis deprecabitur. Pſal. 32. pro hac orabit ad te omnis ſanctus. Pſal. 120. Leuaui oculos meos ad montes. Pſalm. 119. Aſpice in me, & miſerere mei, ſecundum iudicium diligentium nomen tuum. Hæc teſtimonia annotaui, non quod verear vlli ſano poſſe perſuaderi, in illis tradi & ſtabiliri inuocationem Sanctorum, ſed vt lector ex huiuſmodi argumentis & probationib. diſcat æſtimare, qua fide & qua conſcientia Pontificij cauſam hanc agant. Nam Pſalm. 134. eſt verbum* בהמב *quod ſignificat Deum commiſeratione moueri erga ſeruos ſuos, quibus iratus fuerat. Pſalm. 32. loquitur de Sanctis in hac vita, petentibus remiſſionem peccatorum ſuorũ. Ita enim Paulus, Rom. 4. exponit, Pſal. 120. Montes, in quo Sion & templũ ſita erãt, intelligit, eò enim oraturi ſe vertebãt, Dan. 6. In Pſal. verò 119. phraſis eſt ſecundũ iudicium id eſt, ſicut ſoles miſereri eorũ, qui diligunt te.*

Richardus etiam verba 2. Pet. 1. In hanc ſententiam allegat, Dabo operam poſt obitũ meum, vt he-

vt horũ omnium memoriam faciatis. Cùm verba hoc ſonent: Dabo operam, vt poſt obitũ meum habeatis. Vnde horum memoriam habere & retinere poſſitis. Illud verò ſcripta illa Epiſtola ſe efficere declarat. Sunt, qui dicunt verba Dan. 8. Gabriel fac intelligere viſionem, eſſe inuocationem Angeli, cùm ſit mandatum filij Dei, vt Gabriel viſionem illam Danieli explanet.

XXII. *Sed 2. Mach. 15. Onias olim Pontifex & Ieremias, apparẽt orantes pro populo, & pro ciuitate. Reſpondeo: liber eſt Apocryphus, & propter hiſtoriam vtilis eſt, ſi ſobriè legatur, ſicut Auguſtinus inquit: Non aũt vt inde proferantur teſtimonia ad autoritatem fidei confirmandam. Eius enim autoritas, ad corroboranda ea, quæ in contentionẽ veniunt minus idonea iudicata fuit. Hoc enim eſt Cyprian. & Hieron. iudicium de libris Apocryphis. Etſi teſtimonium illud expendatur, ſomnium eſt, quod ad excitandos militũ animos Machabæus recitat. Et tamen in illo ipſo loco, nec Machabæus, nec exercitus, vel Oniam, vel Ieremiam, ſed Dominum inuocant, ideo nec inde inuocatio Sanctorum probari poteſt.*

XXII. Ex 2. Mach. 15.

Auguſtinus

Cyprianus. Hieronym.

XXIII. *Baruch 3. Audi nunc orationem mortuorũ Iſrael. Reſpondeo: Et hic liber eſt Apocryphus. Lyra verò hæc verba ita exponit. Patriarchæ & Prophetæ dum viuerent orârunt pro felici ſtatu poſteritatis, illam orationem, quam viuentes adhuc orârunt, nunc petit exaudiri.*

XXIII. Ex Baruch 3.

Lyra.

XXIIII. Ad

XXIIII. Ex miraculis ad inuocationem Sanctorum factis.

XXIIII. *Ad inuocationem Sanctorum multa edita ſunt miracula. Et miracula ſunt teſtimonia veritatis doctrinæ.*

Reſpondeo: Ex ſolis miraculis, ſine teſtimonijs verbi diuini, non poſſe vllum dogma probari, nec hoc titulo debere recipi, ipſa Scriptura diſertè teſtatur, Deut. 13. Si ſurrexerit Propheta, & dederit tibi ſignum & portentum atq; euenerit, quod locutus eſt. Si dixerit tibi: Eamus poſt Deos alienos, quos non nouiſti, non audies verba Prophetæ illius, quia tentat vos Dominus, vt palam fiat, an diligatis ipſum. Matth. 24. Surgent Pſeudoprophetæ & dabūt ſigna magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, ſi fieri poſſet, etiam electi. 2. Theſ. 2. Aduentus Antichriſti eſt in omni virtute, & ſignis & prodigijs mendacibus in omni ſeductione iniquitatis. Apoc. 13. Facit ſigna magna, & ſeducit habitantes in terra propter ſigna, quæ data ſunt illi facere in conſpectu Beſtiæ, &c.

Differentia miraculorū.

Non igitur vnius generis ſunt omnia ſigna, quædam enim ſunt diuina miracula, quædam ſunt præſtigiæ Diaboli, quædam ſunt figmenta hominum. Quod verò ad inuocationem Sanctorum attinet, quia in Scriptura non eſt tradita: an ex ſolis miraculis poßit probari & recipi, res plana eſt. Scriptum enim eſt, Ebre. 1. Olim quidem Deum multis modis verbum ſuum patefeciſſe, quod miraculis comprobatum fuit: Nouiſ-

ſimè

ſimè verò in poſtremis diebus locutum nobis eſſe per filium, cuius doctrina, per Apoſtolos propagata, & per ſigna ſubſequentia confirmata eſt. Poſt illam igitur nouiſsimam & poſtremam patefactionem, non eſt expectanda reuelatio alterius & noui alicuius dogmatis. Cùm itaq; dogma de inuocandis Sanctis, Scriptura Canonica ignoret, atq; ita nouum ſit, nulla vel ſigna, vel portenta extra verbum Dei, ad probationem noui iſtius dogmatis admittenda ſunt. Si enim relicta regula verbi Dei, ſignis & prodigijs agendum erit, eadem opera vniuerſam Ethnicorum idolomaniam ſtabiliemus. Paria enim, ſi non plura & maiora ſigna & prodigia, edita ſunt apud Ethnicos, ad inuocationes & cultus idolorum.

Poſtremò, cùm videant, cauſam inuocationis Sanctorum, non reddi meliorem, proferendis huiuſmodi alienis & contortis ex Scriptura teſtimonijs. Alij, qui inter Pontificios prudentiores haberi volunt, omiſsis Scripturæ teſtimonijs, in quibus parum ad victoriam ſpei collocant, ad patres & ad antiquam conſuetudinem, longi temporis præſcriptione confirmatam, confugiunt. Dicunt enim, ab annis plus mille, inuocationem Sanctorum in Eccleſiam receptam fuiſſe. Et patres fermè omnes eam docuiſſe, vſurpaſſe & defendiſſe. Cùm autem euidenter hactenus demonſtratum ſit, Pontificiam inuocatio-

Patrum teſtimonia, & longiſs. temporis conſuetudo inuocandi ſanctos.

catio-

Generalis reſponſio ad teſtimonia patrum.

cationem Sanctorum, in Scriptura Canonica non tradi, poſſem ſimplici, breui, & vera ad hoc argumentum reſponſione defungi, Patres ſcilicet, ſuo ſiue ſenſu, ſiue conſenſu, ſine certis, claris & firmis verbi Dei teſtimonijs, nō poſſe nouos articulos fidei in Eccleſia facere. Nam ſicut Auguſtinus verè dicit, ad autoritatem fidei ſeu dogmatum in Eccleſia non valet. Hæc ego dico, Hæc tu dicis. Hæc ille dicit: Sed, Hæc dicit Dominus.

Reſponſio ad longiſs. tēporis conſuetudinem. Cyprianus.

Hieronym.

Poſſem etiàm ex Gratiano adferre; conſuetudinem ſine verbo Dei non eſſe veritatem, ſed vetuſtatem erroris. Iuxta Cypriani enim dictū. Non attendendum eſt, quid aliquis ante nos fecerit, ſed quid ille, qui ante omnes eſt, faciendum & docuerit & mandârit. Poſſem etiam Hieronymi dictum allegare. Errantium multitudinem non parere errori patrocinium. Sed quia canicies patrum reuerenter, ſalua tamen verbi Dei præeminentia, & fidei ſinceritate, tractanda eſt, & aliquid poterit adferre vtilitatis, ſi præcipuis ſententijs, quæ ex veteribus ad ſtabiliendam inuocationem Sanctorum proferri ſolent, addantur veræ declarationes: Ponamus ſanè in hac etiam explicatione aliquid operæ: Vt autem explicatio illa ſine tædio, ac maiori cum fructu conſiderari poßit, colligemus quaſi hiſtoriam, ex præcipuis antiquitatis Scriptoribus, de origine & progreſſu inuocationis Sanctorum.

HISTO-

HISTORIA DE ORIGINE INVOCATIONIS SANCTORUM.

NON *dubium eſt, multum acceſſurum lucis huic controuerſiæ, ſi ex veris & probatis antiquitatis monumentis, contexatur hiſtorica annotatio, de origine inuocationis Sanctorum. Inde enim non tantùm veterum ſententiæ, quas ad ſtabiliendam Sanctorum inuocationem, Pontificij colligere & oſtentui habere ſolent, rectè explicari poterunt, ſed præterea multas etiam aliàs vtiles commonefactiones hæc conſideratio præbebit. Et integram quidem talem narrationem, more & ſtilo hiſtorico formādam alijs eruditioribus & eloquentioribus concedam. Pro ratione verò noſtri inſtituti, ſimpliciter & breuiter de hiſce capitibus quædam annotabo.*

I *Quod optimis & puriſſimis Eccleſiæ temporibus, Chriſti ſcilicet & Apoſtolorum. Imò in primitiua etiam ſeu vetuſtiſſima Eccleſia, poſt Apoſtolorum tempora, prorſus ignota fuerit inuocatio Sanctorum.* Capita huius hiſtoricæ narrationis.

II. *Quibus temporibus, & à quibus authoribus ſpargi cœperint ſeminaria ratiocinationum,*

num, de orationibus beatorum in cœlis pro Eccleſia.

III. *Quòd illam opinionem primò vt priuatum, non autem tanquam publicum & authenticum dogma* Eccleſiæ, *authores habuerint.*

IIII. *Quòd illi ipſi authores ſanctos, tunc nõdum inuocarint, ſicut in* Pontificia Eccleſia *fit, ſed quod ingens diſsimilitudo ſit inter illas veterum cogitationes, & inter* Pontificiam *inuocationem* Sanctorum.

V. *Quomodo ex illis initÿs ſenſim progreſſum ſit ad ſpeciem, quandam inuocationis.*

VI. *Quod in ipſis apoſtrophis compellationum, faſsi ſint patres, ſe de opinione illa dubitare.*

VII. *Licet cœperint tunc priuatæ quædam & ſingulares veterum quorundam deuotiones (ſicut nominant) quòd tamen in publicas* Eccleſiæ *preces illæ admiſſæ non fuerint, ſed quòd priuatis quorundam deuotionibus publica illorum temporum praxis (vt ita loquar) in inuocatione* Dei in Eccleſia, *rectè opponi poſsit.*

VIII. *Quòd antiquis temporibus, cùm quidam inuocationem* Sanctorũ *inciperent vſurpâre & defendere, alÿ fuerint, qui eam improbârint & reprehenderint, donec extincta luce doctrinæ, ſuperſtitiones prorſus inualuerunt.*

IX. *Quòd ex incertis & ſuppoſititÿs ſcriptis, quæ falsò patribus tribuuntur, ad ſtabiliendam inuocationem* Sanctorum, *à* Pontificÿs *profe-*

rantur

rantur teſtimonia. Hiſce capitibus comprobatis, facilis & plana erit reſponſio ad argumenta ex patribus adducta.

Non autem inſtituam tractationem, quæ fuerit origo idololatriæ inter Gentes, ab initio mundi, & quomodo ea, etiam in populum Dei, ſub veteri teſtamento irrepſerit, ſed tantùm de temporibus noui teſtamenti dicemus, vtq; explicatio planior ſit, breuiter primum deſcribemus, qualis tunc fuerit idololatria apud Ethnicos. Ita enim diligentiùs & rectiùs ex antitheſi conſiderabitur, qualis doctrina & inuocatio in Eccleſia, primis & optimis temporibus, idololatriæ Gentium oppoſita fuerit. Quomodo poſtea ad illos Gentium διαλογισμὺς *(ſicut Paulus nominat, Rom. 1.) vtpote rationi humanæ conſentaneos, ſenſim cœperit etiam in Eccleſia fieri quædam inclinatio. Donec tandem in manifeſtam ſuperſtitionem res euaſit, quæ ſemel admiſſa, in immenſum creuit, ita vt tandem inter idololatriam Gentium, & inter cultum ac inuocationem Sanctorum, nihil niſi nominum ſeu appellationum tantùm mutatio interfuerit, id, quod Ludouicus Viues in commentarijs ſuis, ſuper libros Auguſtini de ciuitate Dei manifeſtè fatetur.* Ludouicus Viues.

Neq; verò totam Camerinam de Dijs Gentium, de cultu & inuocatione eorum, moucbi-

mus, ſed tantùm quædam, quantùm ad inſtitutam antitheſin neceſſarium iudicabitur, breuiter perſtringemus.

De Dijs Gentium & eorum cultu & inuocatione.

Vnus Deus ſummus, ſub quo alia numina inferiora.

Plerique igitur inter Gentes, vnum ſummum conſtituerunt Deum, ſed illi alia inferiora numina adiunxerunt ſeu ſubſtituerunt. Ideo, quòd exiſtimârent, ſupremam illam numinis maieſtatem ſublimiorem eſſe, quàm vt vel ſingulas mortalium res curare velit, vel à miſeris & indignis hominibus adiri poßit, Inferiores verò Deos aditu faciliores eſſe, & affici cura rerum humanarum, ac quia apud ſummũ illum Deum authoritate valeant, poſſe hominibus ea, quæ petunt, conficere, & impetrata ad homines perferre. Inde conficti tanta varietate Dij cœleſtes, aerei, terreſtres, marini, Sylueſtres, tutelares, penates. Inter quos quaſi diſtributa fuit, per certas procurationes, adminiſtratio vniuerſi, præfecti peculiares patroni, regionibus, prouincijs, ciuitatibus, familijs, domibus, elementis, frugibus, pecoribus, opibus, morbis, artibus, opificijs, &c. Pleni ſunt omnium Poetarum libri, quomodo homines inferiores illos Deos coluerint & inuocârint, & quomodo Dij illi ſic culti & inuocati, mortalium cauſas, ſuis interceßionibus apud ſummum Deum egerint. Quomodo etiam, vt ſuorum ſupplicum negotia eò meliùs conficerent, & petita impetrarent, gratiam & merita ſua coram ſummo illo Deo, prolixè

Officia & beneficia Deorũ intermediorum.

Libri Poetarum.

lixè allegârint. Hæc quia vulgata, & in lectione Poetarum, vbiq; obuia ſunt, hoc loco non repetemus, ſed tantùm ex Euſebio & Auguſtino, de Platonicorum opinione quædam adſcribam, quæ inſtitutam antitheſin illuſtrare poterunt.

Platonici enim inter ſummum Deum, & inter homines, duplices conſtituerunt mediatores: quorum interceßione & opera, mortalium preces ad Deum perferrentur, & negotia conficerentur, Dæmones ſcilicet & animas defunctorum. Quos enim in hac mortali vita, de genere humano præclarè meritos eſſe cognouerant, eorum animas poſt mortem, vt Deo propiores factas, & curare res humanas, & ijs plurimum apud Deum prodeſſe poſſe, opinabantur. Ita Aeneas patrem ſuum defunctum inuocat. Nunc pateras libate Ioui, precibusq; vocate Anchiſen genitorem. Et Euſebius de præparatione Euangelica, libro decimo quinto dicit ex Platonis & Stoicorum ſententia, duplices eſſe patronos mortalium in cœlo apud Deum, Dæmones ſcilicet & Heroas. Et Dæmones eſſe ὀυσίας ψυχικὰς, eſſentias ſpirituales. Animas verò à corporibus ſeparatas eſſe ἥρωας. Et libro duodecimo, citat ex Platone de legibus hanc ſententiam. Defunctorum animæ virtutem quandam habent, qua poſt mortem (ἐπιμελοῦνται) res humanas in fidem

Platonicorũ Dij mediatores inter Deum ſummum & homines.

Euſebius.

curamq́; ſuam recipiunt, & ijs præſunt. Et ad*dit Plato diſputationes, in quibus illa continentur, vera quidem ſunt, ſed nimium prolixæ. Credere verò oportet, & alijs de huiuſmodi rebus opinionibus & narrationibus, cùm & multæ & valdè antiquæ ſint.* Hæc Plato.

Auguſtinus de mediatoribus Platonicorum.

Auguſtinus verò in libris de ciuitate Dei plenius ex Platonicis, Apuleio & Porphyrio opinionem illam explicat, vt lib. 8. cap. 14. dicit, Platonicos aſsignare Dijs locum excelſiſsimum, hominibus infimum, Dæmonibus medium. cap. 16. & 17. Dicunt Dæmones obſequijs donisq́; placari, gaudere honoribus, diuerſis ſacrorum ritibus oblectari, & in eis, ſi quid neglectum fuerit, commoueri. Donis inuitari, honoribus mulceri, religione coli. cap. 18. Hunc honorem ipſis ideo deferri, vt quando iuxta Platonem nullus Deus miſcetur homini, iſti ad Deos perferant preces hominum, & inde ad homines impetrata, quæ poſcunt, vt homo eos patronos adhibeat, per quos illum Dij exaudiant. Cap. 20. Vrgens cauſa cogit Dæmones medios inter Deos & homines agere, vt ab hominibus aufferant deſiderata, & ad eos referant impetrata. Cap. 21. Ab hoc & ipſi Dæmones putantur colendi, per quos Dij poſsint, & quid in rebus humanis agatur addiſcere, & vbi oporteat hominibus ſubuenire. Cap. 22. Ita eſſe medios Dæmones inter Deos & homines, tanquam internun-

cios

cios & interpretes, qui hinc ferant petitiones noſtras, inde referant Deorum ſuppetias, quia meritis ſuperiores ſint hominibus. Cap.23. Apuleius dicit, Dæmones hominibus apud Deos neceſſarios eſſe, vt inter homines, Deosq́ quadam medietate verſentur. Cap.25. per Dæmonũ medietatem ambiendum ad beneuolentiam ſeu beneficentiam Deorum. Cap.26. Aeſculapij mundanus homo, id eſt, corpus iacet in monte Lybiæ, reliquus verò, vel potiùs totus (ſi eſt homo totus in ſenſu vitæ) melior remeauit in cœlum. Omnia etiam nunc hominibus adiumenta præſtans infirmis numine ſuo, quæ ante ſolebat medicinæ arte præbere. Item Hermes in cognominis ſui patria conſiſtens, omnes mortales vndiq́ venientes adiuuat atq́ conſeruat. Iſin verò vxorem Oſiris, quam multa bona præſtare propiciam, quantis ſcimus obeſſe iratam. Item opinantur Dæmones ex hominum mortuorum animis extitiſſe: Libro 9.cap.2. Per Dæmones tanquam medios Dijs cõciliari affectat & ſtudet. Cap.9. Dæmones mediatores ſunt inter homines & Deos, per quos ad Deorum amicitias homines ambiant. Cap.11 Dicunt & animas hominum Dæmones eſſe, & ex hominibus, ſi meriti boni ſint, fieri lares, ſi mali, lemures ſeu laruas. Cap.15. Quærunt mediatores, per quos arbitremur nobis peruentionis gradus ad Deum eſſe moliendos. Cap.18. Dicunt Dæmones mediatores viam præbere ad Deum.

Hermes.

Dæmones ex animab. mortuorũ.

Idem lib. 8. cap. 13. Putant Deos malos ſacris placandos eſſe, ne lædant, bonos autem vt adiuuent inuocandos. Has ſententias de Platonicorum opinionibus ex Auguſtino, ideo primo loco adſcripſi, vt eò faciliùs & rectiùs inſtitui poſſit ea, de qua ſuprà dictum eſt, Antitheſis. Cum illis enim Platonicorum opinionibus, in re ipſa, tantùm appellationibus immutatis, prorſus conueniunt ea, quæ Pontificij de mediationibus, ſuffragijs, patrocinijs, meritis, ope, & auxilio Sanctorum tradunt, ſicut ex ipſorum libris ſuprà monſtrauimus.

Veræ inuocationis doctrina opinionibus Ethnicorũ à Chriſto & Apoſtolis oppoſita.

Sed videamus iam, qualem doctrinam de vera inuocatione Dei, Chriſtus & Apoſtoli, iſtis Ethnicorum opinionibus oppoſuerint. Et Diabolos quidem ſeu malos Spiritus, non eſſe colendos & inuocandos ſeu adorandos, Chriſtus manifeſtè tradit, Matth. 4. Quia verò apud Deum ſunt ſancti & electi Angeli, qui emittuntur ad miniſterium ſaluandorum. Sunt etiam animæ iuſtorum, quæ apud Deum in cœlo viuunt, ſicut concio cœleſtis Hieruſalem deſcribitur, Ebre. 12. Num igitur Scriptura Canonica tradit, infima reduci ad ſumma, hoc eſt, homines habere acceſſum ad Deum per hæc media, hoc eſt, per interceſſiones, patrocinia & merita Angelorum & beatorum in cœlis, quorum auxilium in inuocatione implorandum ſit?

Ex

Ex Platonicorum certè ratiocinationibus hoc ſequeretur. Et Philo, qui Apoſtolorum temporibus vixit, cùm Platonicæ Philoſophiæ adeo deditus eſſet, vt de ipſo vulgò diceretur, ſicut Hieronymus notauit, ἢ φίλων πλατωνίζει ἢ πλάτων φιλωνίζει. Opinionem Platonicam de Dæmonibus, ad animas ſeu Spiritus iuſtorum defunctorum tranſtulit. Ita enim in libro, de execratione ſcribit, Iudæi tres habent aduocatos & interceſſores apud Patrem. I. Bonitatem patris. II. Priſcos Gentis conditores, qui nudis animis pro filijs & filiabus indeſinenter efficacibus precibus ſupplices, hoc honore digni habiti ſunt à patre, vt facilè exaudiantur. III. Habent profectum pœnitentium.

Philo Platonicam philoſophiam inuexit in Eccleſiam Iudæorum.

Philo de Iudæorum aduocatis apud patrē.

Et ita quidem Philo platoniſat, Chriſtus verò & Apoſtoli, nec de Angelis, nec de Spiritibus beatorum tale quid tradunt, ſed docent: Vnum nos habere Mediatorem, & aduocatum apud Patrem Iheſum Chriſtum, qui appareat vultui Dei in cœlis, interpellans & intercedens pro nobis, per hunc affirmat Scriptura, nos habere acceſſum ad Deum, addita promiſſione. Quicquid patrem in nomine huius Mediatoris petierimus, ratum fore. Chriſtus igitur & Apoſtoli docuerunt, inter Deum & homines, propter peccata & indignitatem noſtrā, omnino opus eſſe mediatore, ad quem inuocatione confugiendum ſit, vt cauſam

Quod Scriptura doceat de mediatore.

noſtram ſuſcipiat, & eam patrocinio ſuo apud patrem agat & conficiat. Illud verò officium mediationis, nec Angelis, nec beatorum ſpiritibus in cœlo, ſed ſoli Chriſto vnico mediatori tribuunt. Et contra Platonicos aſſeuerant, Deum ipſum res noſtras curare, & velle ipſum à nobis per Chriſtum inuocari. Et quidem Chriſtus addit ſententiam excluſiuam: Nemo venit ad patrem niſi per me.

Initio noui teſta. pij reprehenduntur, quòd Sanctis vel Angelis tribuerũt, quæ Platonici Dæmonib. & Heroibus

Dignum verò eſt obſeruatione, quod tempore Chriſti & Apoſtolorum, illis ipſis humanæ rationis cogitationibus, ex quibus Platonici ſuam opinionem de mediatoribus extruxerant, quidam nõ Ethnici tantùm: verùm etiam pij moti, & in eam hallucinationem adducti fuerunt, quòd tentârunt ea tribuere vel Sanctis Dei, vel Angelis, quæ Platonici Dæmonibus & Heroibus ſuis tribuerunt, ſed grauiter & ſeriò fuerunt reprehenſi & prohibiti, ac ſolum Deum in nomine Chriſti adorare & inuocare iuſſi ſunt.

Angelorum mediationẽ Paulus refutauit.

Notæ enim ſunt hiſtoriæ Actor. 10. & 14. Apocalyp. 19. & 22. Et Coloſ. 2. Paulus eorum ſeductionem cauendam eſſe docet, qui prætextu humilitatis, θρησκείαν Angelorum docebant. Quam ſententiam Theodoretus ita exponit, humilitate vtentes hoc conſulebant, dicentes: Vniuerſorum Deum nec cerni, nec comprehendi, nec

ad

ad eum poſſe perueniri, & oportere per Angelos, diuinam ſibi beneuolentiam conciliare. Ipſa igitur argumenta, quare Angeli & Sancti, iuxta Pontificiorum traditionem, ſint inuocandi, & agitata & refutata ſunt tempore Apoſtolorum. Et in nouo Teſtamento, omnes piorum preces, diriguntur ad patrem per Chriſtum, non autem vel ad Angelos, vel ad beatos in cœlo. Damnatos quia Deum fugiunt, oſtendit Scriptura præterito Deo ad Sanctorum inuocationem conuerti, ſed fruſtra, Luc. 16.

Hæc in præcedentibus, pleniùs & diligentiùs ſunt explicata. Nunc tantùm antitheſin inter opiniones Gentium, & inter doctrinam Chriſti & Apoſtolorum, de inuocatione notare volui. Cui addatur hæc obſeruatio, quod inter Iudæos, qui Chriſti & Apoſtolorum doctrinam repudiabant, ſpargi tunc cœperit opinio de inuocatione mortuorum, ſicut ex Philone oſtendimus, cum Iſaiæ tempore Patres ita orârint: Abraham ignorat nos, Iſrael neſcit nos, Tu pater noſter. Hæ antitheſes multas vtiles præbent commonefactiones.

Porrò etiam poſt Apoſtolorum tempora, vſq; ad annos à nato Chriſto ducentos & vltra, ignota fuit in primitiua Eccleſia inuocatio Sanctorum, nec de interceſſionibus & patrocinijs beatorum in cœlis, illa ætate dogma vllum fuit in Eccleſia. Cum enim Patres illius temporis, contra Inuocatio Sanctorum poſt Apoſtolorũ tempora, diu ignota fuit Eccleſiæ primitiuæ.

 ſuper-

ſuperſtitiones Gentium, qui Dæmones & Heroas, tanq̃ mediatores inter Deum & homines, colebant & inuocabant, multa grauiter et prolixè diſputarent & ſcriberent, nullibi, nunq̃ & nuſq̃, vel Sanctis Angelis, vel beatis defunctorum ſpiritibus, tale quid tribuerunt, cum tamen antitheſis, ſi Eccleſia illorum temporum ita ſenſiſſet, hoc requireret. Sed ſolum Deum per Chriſtum, vnicum mediatorem colendum, adorandum, & inuocandum docuerunt, & hanc fidem ſanguine ſuo obſignârunt. De animabus iuſtorum à corpore ſeparatis, multa diſputant, ſed quòd in cœlo patroni & aduocati ſint eorum, qui in terris viuunt, hoc prorſus ignorant.

Forma publica inuocationis, in primitiua Eccleſia.

Extant deſcriptiones apud eius ætatis ſcriptores, de publica forma inuocationis, quæ tunc vſitata fuit in Eccleſia, vt apud Clementem 7. Strom. Iuſtinum Apologia 2. Tertullianum in Apologetico cap. 30. Solum autem Deum in nomine Chriſti inuocatum fuiſſe legimus, nulla facta mentione, vel patrocinij vel inuocationis, ſiue Angelorum ſiue Sanctorum. Hæc certa & manifeſta ſunt, nec opus eſt aliquot ſententias inde deſcribere, cùm integris libris & iuſtis tractatibus, illa ab ætatis illius ſcriptoribus explicata extent. Imò hæreticos illorum temporum, vſos fuiſſe inuocationibus Angelorum, teſtatur Irenæus lib. 1. cap. 23. Et cap. 35. ponit formam

Hæretici inuocârunt Angelos. Irenæus.

inuo-

inuocationis : O Angele te oro, &c. Quidam etiam coluerunt & inuocârunt Cain & Iudam, eos enim, ſicut Auguſtinus ſcribit, exiſtimârunt eſſe fortiſſimæ virtutis. Audi verò, quid illis hæreticorum inuocationibus Irenæus opponat lib 2. cap. 58. Eccleſia, inquit, per vniuerſum mundum varias gratias à Deo accipiens, in nomine Chriſti perficit. Non inuocationibus Angelicis faciens aliquid, ſed mundè & purè & manifeſtè orationes dirigent ad Dominum, qui omnia fecit, & nomen Domini noſtri Iheſu Chriſti. Vides Irenæum non ponere hanc antitheſin. Hæretici inuocant commentitios Angelos, & falſos Sanctos, vt Cain & Iudam, Eccleſia verò inuocat veros Angelos & veros Sanctos. Sed Eccleſia inquit per vniuerſum mundum, non vtitur inuocationibus Angelicis, ſed orationes dirigit ad Deum in nomine Chriſti. Hoc ſanè illuſtrè teſtimonium eſt.

Cain & Iudas inuocati

Antitheſis veræ inuocationis tēpore Irenæi.

Extat etiam apud Euſebium libro 4. capite 15. in Epiſtola Eccleſiæ Smyrnenſis, oratio Polycarpi, qua poſtrema vſus eſt, cum in rogo iam palo alligatus eſſet. In illa oratione, Deum nominat quidem Deum Angelorum & poteſtatum, & omnis creaturæ, ac vniuerſi generis iuſtorum, qui viuunt, inquit, coram te, in conſpectu tuo. Non autem inuocat vel Angelos, vel

Euſebius.

Oratio Polycarpi morituri.

ſpiritus

ſpiritus illos iuſtorum, nec patrocinij aut ſuffragij illorum meminit, cum tamen fateatur ipſos eſſe & viuere coram Deo, Sed patrem, filium & Spiritum ſanctum inuocat et glorificat, per æternum Pontificem Chriſtum.

De honoribus & memorijs martyrũ in primitiua Eccleſia, quæ poſtea ſeminaria præbuerunt inuocationi Sanctorum.

Porrò martyres illa ætate in magno habitos fuiſſe honore, non eſt dubium. Irenæus enim lib. 3. cap. 20. dicit: Hæreticos, qui fingebant Chriſtum non verè eſſe paſſum, etiam martyres ſpreuiſſe, & vituperaſſe eos, qui propter Domini confeßionem occiduntur. Et addit: Cum inquiretur ſanguis eorum & gloriam conſequentur, tunc à Chriſto confundentur omnes, qui inhonorauerunt eorum martyrium. Eccleſia verò, ſicut Epiſtola Smyrnenſis narrat, martyrũ oſſa honorificè condidit, & in illo loco ſolebant συνάγεσθαι, *hoc eſt, Eccleſiaſticos conuentus celebrare, maximè annuo martyrij ipſorum die, quem pulcherrima appellatione vocârunt* γενέθλιον *diem natalem ſeu natalitia, eò quod miſeram hanc vitam cum meliori commutâſſent, et ex morte, in veram ac cœleſtem vitam, verè iam regenerati eſſent. Et inde quidem Pontificij conantur ſuam inuocationem Sanctorum probare & ſtabilire, quando legunt, veterem Eccleſiam apud monumenta martyrum ſolitam Eccleſiaſticos cõuentus, tractatione verbi, adminiſtratione ſacramentorum, & exercitijs orationum celebrare. Sed quæ fuerit primitiuæ illius Eccleſiæ ſententia, illuſtri narratione expli-*

Epiſt. Smyrnenſis.

Eccleſia oſſa martyrũ honorificè condidit, nõ aũt eos intercesſores in orationibus coluit.

Natalitia martyrum.

Conuentus Eccleſiaſtici ad monumẽta martyrũ.

explicatur in Epiſtola illa Smyrnenſi. Et quia ſubſequentibus temporibus, illæ πανηγύρεις ad monumenta martyrum, occaſionem & ſeminaria præbuerunt, ad cultus & inuocationem Sanctorum, grata Eccleſiæ debet eſſe Smyrnenſis illa Epiſtola, quia perſpicuè oſtendit, & affirmatiuè & negatiuè, qua opinione primitiua Eccleſia martyrum memoriam celebrârit. Narrat enim illa Epiſtola, & Gentes & Iudæos apud præfectum inſtitiſſe, ne Polycarpi corpus Chriſtianis traderetur, addita hac ratione: Ne relicto crucifixo Polycarpum inciperēt ἰσέβειν colere, Quomodo verò Eccleſia Chriſtum colit? Certè ſicut Epiſtola ad Ebræos perpetuum Chriſti ſacerdotium deſcribit, quòd ſcilicet pro peccatis noſtris mortuus ſit, & reſuſcitatus iam ſit in dextera patris, merito vnicæ ſuæ oblationis, et interceſſione apparens vultui Dei pro nobis, vt ſit aduocatus noſter & Pontifex in ijs, quæ apud Deum nobis agenda ſunt, interpellans pro nobis, vt per ipſum accedentes ad Deum, miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus ad ſalutem & ad auxilium oportunum, Ebræor. 2. 4. 7. & 9. Audi verò quid Eccleſia Smyrnenſis illis Gentium & Iudæorum calumnijs reſpondeat: Ignorant, inquiunt, quòd neq; Chriſtum, qui pro ſalute eorum, qui in toto mundo ſaluandi ſunt, paſſus eſt, vnquam relinquere, neq; aliquem alium colere poterimus. Qua igitur opinione, qua ſententia & in-

Cauſa cur Eccleſia martyrum memoriam celebrauerit

Negatiua.

Cultus Chriſti in Eccleſia.

& intentione memorias martyrum celebrârunt in primitiua Eccleſia? Reſpondet Epiſtola Smyrnenſis: Chriſtum tanq̃ filiũ Dei adoramus, martyres verò tanq̃ diſcipulos et imitatores Domini, diligimus, ἀξίως ſicut dignum eſt, propter inſuperabilem erga regem & præceptorem ſuum beneuolentiam, quorum & nos conſortes & diſcipulos fieri optamus. Et in fine: Celebramus diem nataliciũ Polycarpi, εἰς τε τῶν προηθληκότων μνήμην, καὶ τῶν μελλόντων ἄσκησιν καὶ ἑτοιμασίαν, hoc eſt, ad memoriam eorum, qui certamẽ ſuum iam decertârunt, & adſequentium exercitationẽ & præparationẽ, ſiue vt Ruffini paraphraſis habet, vt ſequentiũ animi, ad præceſſorum viam inſignibus exemplis ſuſcitentur, audiẽtes ipſos ob certamina celebrari, et iam corona incorruptionis ornatos, ac brauio incomparabili donatos eſſe. Hæc enim ſunt Smyrnenſium verba. Scripta aũt fuit Epiſtola illa circa annũ Domini 160. Vnde manifeſtum eſt primitiuam Eccleſiam, poſt Apoſtolorum tempora, in memorijs martyrũ, non propoſuiſſe hominibus ſuffragia & patrocinia, per interceſſiones & merita Sanctorũ in cœlo. Sed recitata & celebrata fuiſſe certamina martyrum, quæ pro fide Chriſti pertulerunt, addita ex verbo Dei prædicatione, quibus iam coronis ac brauijs ornati eſſent, idq́; ideò, vt auditorum animi ad imitationem ſuſcitarentur, & ad ſimilia certamina, propoſitis martyrum coronis & brauijs, præ-

Affirmatiua.

Cultus martyrum in primitiua Eccleſia.

Collectio ſuperiorum.

præpararentur & animarẽtur. Facta fuerũt etiam ibi vota ad Deum, vt Eccleſia in hac miſeriarum valle militans, conſors & ſocia fieret martyrum, cùm in virtutibus eorum in hac vita, tum in coronis & brauijs in æterna vita, ſicut Græca verba votum illud eleganter & ſignificanter exprimũt, ὧν γένοιτο καὶ ἡμᾶς συγκοινώνους γένεσθαι, in voto aũt illo, non martyres ſed ipſum Chriſtum filium Dei inuocârunt, ſicut Epiſtola illa inquit.

Cum hac confeſſione Eccleſiæ Smyrnenſis, cõſentiũt ea etiam, quæ ſub nomine Dionyſij in Eccleſiaſtica Hierarchia ſcribuntur cap. 3. Refert enim, in adminiſtratione Euchariſtiæ, ſolita ex ſacris tabulis recitari nomina eorũ, qui piè, ſanctéq́ue vixerunt, & in Domino obdormierant. Sed quæ fuerunt cauſæ, & qui fines illius ἀναῤῥήσεως? Num vt homines docerentur, ad interceſſiones, ſuffragia, patrocinia, opem & auxiliũ Sanctorum, inuocatione ſua confugere, ſicut Pontificius Canon inquit? Quorum meritis & precib. concedas, vt in omnibus tuæ protectionis muniamur auxilio. Hoc verò Dionyſius nequaquam dicit, ſed cauſas nominationis Sanctorũ has deſcribit. I. Vt viuentes ad imitationem prouocarentur, & ad exemplum beatorum ſanctè viuere, & piè in Domino mori docerentur. II. Vt Sancti illi prædicarentur eſſe non mortui, ſed viui, qui ex morte ad vitam verè diuinam tranſlati iam eſſent. III. Vt oſtenderetur eos

Dionyſius.

Memoria Sanctorum in actione Euchariſtiæ.

Cauſæ huius nominationis Sãctorũ Dionyſij.

eſſe

eſſe in memoria apud Deum. Nouit enim Deus, qui ſui ſunt. Et precioſa eſt in conſpectu Domini
IIII. *mors Sanctorum eius.* IIII. *Quando altari impoſita ſunt venerabilia ſymbola, per quæ Chriſtus* σημαίνεται ϗ μετέχεται, *ſignatur & ſumitur, ſtatim, inquit, adeſt deſcriptio Sanctorum, vt indicetur indiuidua ipſorum coniunctio, & ſacratiſſima vnio cum Chriſto.*

Hæc de cœtibus Eccleſiaſticis apud monumenta martyrum, & de recitandis nominibus Sanctorum, diligenter ſunt obſeruanda, quomodo inſtituta & obſeruata fuerint in primitiua Eccleſia. Illa ipſa enim poſtea, cum non eo modo, eo fine & ea ſimplicitate, in Eccleſia obſeruarentur, ſed additis nouis opinionibus aliò inflecterentur, facta fuerunt tandem ſeminaria cultus & inuocationis Sanctorum, ſicut mox oſtendemus. Adeò periculoſum eſt, in Eccleſia aliquid ſine verbo Dei inſtituere, etiamſi principiò nihil videatur habere incommodi.

In primitiua igitur Eccleſia, vſq; ad annos ducentos poſt Chriſtum natum, dogma de ſuffragijs, patrocinijs, interceſſionibus, meritis, ope, auxilio et inuocatione Sanctorum in cœlis, prorſus ignotum fuit: & longè alia tunc fuit, ſicut oſtendimus, ratio venerationis Sanctorũ, quàm
Tertullian. *quæ poſtea inuecta eſt. Cumq; iuxta Tertulliani dictum aduerſus Praxeam, Id ſit verùm, quodcunq; primum, id ſit adulterinum, quodcunq; poſte-*

poſterius, non difficilè erit, vel ex hac ſola obſeruatione, de hac controuerſia iudicare.

Vide autem aſtum Pontificiorum, cum enim veris primitiuæ Eccleſiæ teſtimonijs deſtituantur, & tamen intelligant non leue eſſe præiudicium, quòd Eccleſia primis, optimis & ſinceriſſimis temporib. per annos ducentos, inuocationem Sanctorum ignorauit, ex ſuppoſititijs ſcriptis, & ex locis quibuſdam mala fide detortis, teſtimonia conquirere conantur. fucũ facturi ſimplicioribus, quaſi ab ipſis Apoſtolorũ temporib. inuocatio Sanctorũ ſemper in Eccleſia fuerit. Ita ex cõmentitia Epiſtola Anacleti citant, pro omnibus aſſiduam apud Deum, omnium Sanctorum effundi orationem. Ex Miſſa ſuppoſititia Iacobi citant: Commemorationem agamus Mariæ, et omnium Sanctorum, vt precibus atq; interceſſionibus eorum, omnes miſericordiam conſequamur. Recens verò Lipomannus & Surius, ſub veterum nominibus, nouas conſarcinârunt legendas, vt videantur non deſtitui, vel vetuſtiſſimis primitiuæ etiam Eccleſiæ teſtimonijs. Ibi Aurelianus inuocat Martialem his verbis: Adſit nobis ille de cœleſtibus, vt orationibus eius muniti, mereamur hæreditatis æternæ participes adſciſci in regnum Dei. Ibi Cyrus ſcriba inuocat Leontium martyrem, per quem, inquit, Deus ſui regni partem nobis concedat. Sed ex fabulis non probantur dogmata.

Ex apocryphis & ſuppoſititijs ſcriptis Pontificij conãtur inuocationẽ afferere pro traditione Apoſtolica.

Epiſtola Anacleti.

Miſſa Iacobi.

Lipomãnus & Surius.

Perionius verò ex Iuſtino conatur inuocationem

Perionius.

nem Sanctorum probare. Vt autem Lector iudicare poßit, quis ſit candor & quæ fides Pontificiorum, locum adſcribam ex 2. Apologia, pagina

Refutatio. *137. Obiectio erat: Vos Chriſtiani eſtis athei. Iuſtinus verò reſpondet: Fatemur nos talium* (*νομιζομένων*) *qui putantur eſſe Dij, atheos eſſe: ſed non veri Dei,* ἐκεῖνον γὰρ, πατέρα, καὶ τὸν παρ᾽ αὐτοῦ υἱὸν, ἐλθόντα καὶ διδάξαντα ἡμᾶς ταῦτα, καὶ τῶν ἄλλων ἑπομένων, καὶ ἐξομοιουμένων ἀγαθῶν ἀγγέλων στρατὸν, πνεῦμά τε τὸ προφητικὸν, σεβόμεθα καὶ προσκυνοῦμεν, *hoc eſt. Nos patrem & qui ab ipſo eſt filium* (*qui venit & docuit hæc & nos, & reliquum exercitum aliorum bonorum Angelorum, qui ipſum ſequuntur & ipſi aßimilantur*) *& ſpiritum Propheticum colimus & adoramus. Hoc Perionius ita deprauat, quaſi ſenſus ſit: Nos adoramus patrem, filium, Angelos & Spiritum ſanctum. Quæ ſententia prorſus & manifeſtè impia eſt. Ita enim Angeli cum ipſo Deo, imò ſupra Spiritum ſanctum adorarentur. Cum Iuſtinus alludens ad locum Epheſ. 3. hoc tantùm dicat: Filium Dei, eam ſapientiam, quam hominibus reuelauit, etiam Angelis patefeciſſe, ſicut ſententia manifeſta eſt, ſi verba legantur in parentheſi.*

Ex Irenæo. *Alij locum Irenæi allegant, qui lib. 5. dicit: Vt virginis Euæ virgo Maria fieret aduocata. Sed ſi Lector remipſam conſideret, ſententia plana erit.*

erit. Maria enim annis fermè quater mille poſt Euæ lapſum & nata eſt, & concepit Chriſtum. Quis igitur vel per febrim ſomniabit, Euam tunc cum eſſet virgo, inuocâſſe Mariam aduocatam ſuam, quæ nondum nata erat? Et Mariam in cœlo apud Deum aduocatam fuiſſe Euæ virginis, id eſt, priuſquam illa ab Adamo cognoſceretur, cum Maria, tunc nondum nata, nedum aſſumpta eſſet? Hoc certè quam abſurdum ſit, quilibet ſanus iudicare poteſt. Nequaquam igitur hoc ſenſit Irenæus, ſed confert hæc duo inter ſe, quantum mali per Euam virginem mundo illatum, & quantum boni per Mariam virginem, eò, quòd Chriſtum peperit, mundo collatum ſit. Et in hac collatione atq; in hanc ſententiam, Mariam nominat Euæ aduocatam, quod Irenæus ſine dubio Græcè ſignificantiùs dixit. Interpres enim eius & obſcurus & infelix fuit, ſicut alibi diximus. Firmum igitur & fixum contra omnes cauillationes manet, quòd inuocatio Sanctorum, primitiuæ Eccleſiæ, per annos ducentos, ignota prorſus fuerit.

QVANDO ET A QVIBVS SPARGI COEPERINT SEMINARIA INVOCATIONIS Sanctorum in Eccleſia.

Prima ſeminaria cultus & inuocationis Sanctorum, poſt mortẽ Apoſtolorum & eorum auditorum.

Origenes.

VIDEAMVS *iam quando, à quibus, & quomodo cœperint ſeminaria ſpargi, & via ſterni ad cultũ & inuocationem Sanctorum. In tota autem vera antiquitate, inter omnes patres, Origenes primus eſt, apud quem ſeminaria illa inueniuntur. Et hoc ipſo nomine, opinio de inuocatione Sanctorum, meritò ſuſpecta habetur, quod ſeminaria eius, ab Origene autore initium ſumpſerunt. Factum enim hoc eſt illo tempore, cum hanc vitam iam reliquiſſent omnes illi, qui & Chriſtum & Apoſtolos audiuerant. Et notum eſt quid Euſebius lib. 3. cap. 32. ex Aegeſippo, de illis temporibus ſcribat: Eccleſiam ſcilicet, vſq; ad illa tempora, virginem puram & incorruptam manſiſſe, poſtquam autem generatio illa præteriſſet, tunc errores, quaſi conſpiratione facta, nudo vertice, in Eccleſiam, velut in vacuam domum, irruiſſe. De ipſo etiam autore Origene, nota ſunt veteris Eccleſiæ iudicia apud Epiphanium Tomo 2. lib. 1. hæreſi 64. Et Hieronymi ad Pommachium & Oceanum, qui inquit: Origenem lau-*

Iudicia Eccleſiæ veteris de Orig. Epiphanius Hieronym.

laudaui interpretem, non dogmatiſten, ingenium, non fidem. Item: Credite experto, venenata ſunt illius dogmata, & aliena à Scripturis ſanctis, vim Scripturis facientia, &c.

Illis igitur temporibus, & ab illo autore, circa annum Domini 240. ſpargi cœperunt ſeminaria inuocationis Sanctorum. Et operæ precium eſt conſiderare, qualia fuerint initia, & qui ſecuti ſint progreſſus. Non enim ipſa ſtatim inuocatio mortuorum, cum reliquis idolomanijs, quas inde ſecutas eſſe, in præcedentibus oſtendimus, primò impetu, nudo quod dicitur capite, in Eccleſiam irrupit. Sed Origenis tempore, primum diſputari cœpta eſt opinio illa, vt non abſurda nec inconueniens. Animas beatas, vt quæ membra adhuc ſint vnius corporis nobiſcum, & caritatem non abiecerint, in altera etiam vita ſollicitas eſſe de ſalute noſtra, atq; pro nobis, fratribus ſuis orare apud Dominum.

Initia et progreſſus inuocationis Sanctorum.

Prima opinio, beatos orare pro nobis.

Hæc verò opinio, quia nec ſententijs nec exemplis Canonicæ ſcripturæ, euidenter demonſtrari poterat, ſed tantùm ex apocryphis ſcriptis, & ex traditionibus, veriſimilitudinem quandam præ ſe ferebat, inter priuatas diſputationes & cogitationes repoſita, non autem inter publica Eccleſiæ dogmata, illis quidem temporibus, relata fuit.

Teſtimonia huius opinionis, ex apocryphis & traditionibus.

Hæc ita ſe habere, manifeſtè ex Origene oſtendi poteſt. Ita enim ſcribit Homilia 3. in Cantica:

Origenes dubitatiuè diſputat.

tica: Omnes Sancti, qui de hac vita deceſſerunt, habentes adhuc caritatem erga eos, qui in mundo ſunt, ſi dicantur curam gerere ſalutis eorum, & iuuare eos precibus ſuis, atq; interuentu ſuo
Non inconueniens. *apud Deum,* NON ERIT INCONVENIENS. *Scriptum namq; eſt in Machabæorum libris ita: Hic eſt Hieremias Prophetà Dei, qui ſemper orat pro populo.*

Sic arbitror. *Idem in Ioſue cap. 13. inquit:* EGO SIC ARBITROR, *quod omnes illi, qui dormierunt ante nos patres, pugnent nobiſcum, & adiuuent nos orationibus ſuis. Ita namq; etiam*
Magiſter ſenior dixit. *quendam de ſenioribus magiſtris audiui dicentem, &c.*

Audis teſtimonia, non ex ſcriptura Canonica, ſed ex apocryphis, & ex traditionibus. Atq; ideò de opinione illa dicit Origenes: NON EST INCONVENIENS, EGO SIC ARBITROR. *Mox tamen, ſicut fieri ſolet, ex*
Secundò, ex opinione fit aſſeueratio. Origenes. *diſputationibus fieri paulatim cœperunt aſſeuerationes. Nam ſuper Numeros cap. 31. Origenes dicit: Quis enim dubitat, quod Sancti quiq; Patrum, & orationibus nos iuuent, & geſtorum ſuorum confirment atq; hortentur exemplis? Ita etiam tractatu 27. in Matth. allegoriſans ſtructuram templi, inquit: Diſcipuli, cæteriq; Sancti, non ſolum nunc, ſed etiam modò ante conſpectum Chriſti intercedunt.*

CAP.

CAP. III.

SEd has vel diſputationes vel aſſertiones, fuiſſe illis temporibus priuatas, nequaquam autem publica & recepta Eccleſiæ dogmata, Origenes ipſe diſertè pronunciat in Epiſtola ad Rom. lib. 2. pag. 343. his verbis: Iam verò ſi etiam extra corpus poſiti Sancti, qui cum Chriſto ſunt, agunt aliquid & laborant pro nobis, ad ſimilitudinem Angelorum, qui ſalutis noſtræ miniſteria procurant, habeatur hoc quoque inter occulta Dei, nec chartulæ committenda myſteria, &c. Sicut igitur Eccleſia diligenter diſtinxit inter ſcripta Canonica, quæ publicè in Eccleſia, tanquā regula fidei & fundamentū Eccleſiaſticorum dogmatum, legebantur, & inter ſcripta apocrypha, quæ priuatim quidē cognoſcebantur, non aūt publicè in Eccleſia legebantur, nec peculiaria dogmata inde extruebantur vel cōfirmabantur. Ita accuratum illis temporib. ſeruatū fuit diſcrimen inter publica Eccleſiæ dogmata, & inter opiniones priuatas & apocryphas, qualē hanc, de interceſſione Sanctorum eſſe, ipſe Origenes pronunciat. Opinio priuata, non publicum dogma.

Atque hæc cum ita ſe habeant, Pontificij tamen non verentur Origenē adducere teſtem, probaturi inuocationem Sanctorum, ſemper in Eccleſia receptam & probatā fuiſſe. Cum enim Origenis nomine, multa ſuppoſititia & falſa ferantur, ex illis pſeudopigraphis Pontificij cauſæ ſuæ ſuf- Pontificiorum candor, in Origenis teſtimonijs allegandis.

Lamentatio Origenis.

fragia conquirunt. Ita extat lamentum, quod Eraſmus pronunciat, non eſſe ab Origene ſcriptum, nec ab Hieronymo verſum, ſed eſſe figmentum alicuius indocti. Ac Gelaſius diſt. 15. expreſſè dicit, librum de pœnitentia Origenis eſſe apocryphum. Et tamen Pontificij inde tanquam ex Origene authore, inuocationem Sanctorum probant, quia figmentum illud ita loquitur: Incipiam me genibus proſternere, & deprecari vniuerſos Sanctos, vt mihi nō audenti petere Deum, ſuccurrant. O Sancti Dei, vos deprecor, vt procidatis miſericordijs eius pro me miſero: Heu mihi, pater Abraham deprecare pro me, ne de finibus tuis alienar, quos valdè cupiui, &c.

Gelaſius de lib. Orig. de pœnitentia.

Homiliæ Origenis.

Lindani triumphus.

Eodē modo feruntur homiliæ in diuerſos, quas conſtat nō eſſe Origenis. Et tamen Lindanus, tantùm non ouans, ſed triumphans, conatur indè probare, vniuerſalem fuiſſe conſuetudinem in Eccleſia, indè vſq; ab Apoſtolorum temporibus, inuocandi Sanctos. Quia ſcilicet ibi Homilia 3. ſcribitur: Patres ſecundum voluntatem Dei mandaſſe, celebrari memoriam innocentum ſempiternam in Eccleſijs, vt eis interceſsio filiorum apud Deum prodeſſet.

Origenes in Iob.

Arriani etiā cuiuſdam cōmentaria in Iob, ſub Orige. nomine leguntur, Atq; inde etiā Sanctorū inuocationē probant Pōtificij. Autor enim ille lib. 2. dicit: O beate Iob, ora pro nobis miſeris, vt nos miſericordia Dei protegat & eripiat, &c.

Sed

Sed Origenes ipſe, etiamſi eo, ſicut dictum eſt modo, de orationibus Sanctorum cœperit diſputare, illam tamen conſequentiam non modo non texit inde. Beati in cœlo orant pro nobis, ergo ſunt inuocandi. Sed eam ex profeſſo reÿcit, lib. 8. contra Celſum. Reſpondens enim ad illud Celſi argumentum. Supremo Deo nõpoſſe diſplicere, ſi alÿ etiam inferiores, quos Dæmones appellabant, cùm ſint amici Dei, votis & ſupplicationibus colantur, vt hominum cauſas apud ſupremum Deum adiuuent. Dicit quidem Chriſtianos non tales Dæmones agnoſcere, ſicut Gentes fingunt, ſed ſcire Angelos eſſe miniſtros Dei, & beatos ipſius amicos. Non autem dicit Eccleſiam loco Dæmonum Gentilium, Angelos & beatos inuocare, ſed fidem Eccleſiæ ita deſcribit pag. 755. Ipſi Deo omnibus præſidenti, per vnigenitum ipſius filium ſupplices vota offerimus, cui ſupplicamus, quandoquidem noſtrorum ſit ille delictorũ propiciatio, vt tanquam Pontifex noſtras offerat Deo preces. Et pag. 760. Deus namq; & ſolus eſt adorandus, vnigenitusq́; & primogenitus omnis creaturæ Deus verbum ſuppliciter eſt, & vt Pontifex deprecandus, vt noſtras, quæ ad ſe peruenerint preces, ad Deum deferat.

Origenes de conſequentia Papiſtica.

Sancti orãt pro nobis. Ergo ſunt inuocandi.

Orig. cõtra Celſum.

Fides Eccleſiæ de inuocatione ſanctorum tempore Origenis.

Pag. 762. Quod ſi Angelorum multitudinem cupimus, vt in nos ſe clementiùs gerat, illa multido cognatos ſibi & amicos hos fecerit, quos ſuam viderint erga Deum pietatem imitari,

ita, vt eorum opitulentur ſaluti, qui Deum & inuocent, & ex animo deprecentur, & ad eorum beneficium concedant, qui Deum ſupplicando adorent, quem ipſi item & adorant, & ſuppliciter venerantur.

Origenes de argumento Papiſtico inuocat. ſan. à ſimilitudine & morib. aularum.

Et pagin. 773. Quantò rectiùs egerit, vt Deo ſe credat præſidi rerum, per Iheſum doctrinam nobis huiuſmodi ſuggerenti, ab eoq; omnem cùm opem, tum & tutelam depoſcat, à ſanctis Angelis & iuſtioribus cæteris prodeuntem. Et tandem pag. 774. ad Celſi ſimilitudinem (quæ columen eſt Papiſticæ inuocationis) ſicut ſcilicet inter homines, non ipſi tantùm Principes ſeu Reges, ſupplicationibus placandi ſunt, ſed primò potentiores, & ſecundum hos Reges. Ita reſpondet, vt confirmet ſolùm Deum placandum & inuocandum eſſe, & qui Deum placatum habet, ei ſimul & amicos Dei placatos eſſe. Et ijs, qui Deum inuocant, Angelos & Spiritus beatos, nec vocatos, vltrò vnà precari Deum, vt non opus ſit illos peculiaribus votis ſeu ſupplicationibus inuocare & placare. Verba Origenis hæc ſunt: Licet plena ſit hæc vita exemplorum, quòd primùm potentiores placentur, & ſecundum hos reges, vnus tamen nobis placandus eſt Deus, & vt propicius ſit exoptandum, qui vtiq; & pietate & virtute placatur. Quòd ſi quos alios velit præter Deum omnipotentem placatum iri, Celſus intelligat,

ſicut

ſicut corpus hoc cùm mouetur, & vmbram habet ſe ſubſequentem, ſic item, & qui ſummum Deum placârit, & illius amicos propicios vt habeat, ſequitur, Angelos ſcilicet, animasq́ & Spiritus cœteros beatiores, quippe qui ſimul ſentiant, qui nam Dei ſint benignitatem promeriti. Nec ſolum ſe hi erga digniores quoſq́ propicios reddunt, ſed & Deo gratificari volentibus opitulantur, huq́ & placatiorem hunc faciunt, vnaq́ & ſupplicant & precantur. Ita vt affirmare id auſim, vel hominibus vltrò, quæ potiora ſunt, animo deſtinantibus, Deoq́ ſupplicantibus, poteſtates illas innumeras, nec vocatas quidem, vltrò Deum vna comprecari, generiq́ noſtro adeſſe. Ita ille.

Origenis igitur tempore, inuocatio Sanctorum nondum fuit. Cœpit quidem ille diſputare de orationibus beatorum, & licet dicat (affirmare auſim) tamen priuata & Apocrypha fuit, tunc illa opinio, non autem publicum & receptum Eccleſiæ dogma, ſicut ipſius Origenis verbis oſtendimus. Quod enim Origenes dicit: Maneat inter occulta, nec chartis committatur, hoc Græci vno verbo vocant ἀπόκρυφον. Et tamen ex illa ſua diſputatione de orationibus beatorum, nequaquam conſequens vult eſſe Origenes, Angelos & Spiritus beatorum, eſſe votis & ſupplicationibus. Origenis tẽporenõdum fuit inuocatio Sanctorum, ſed in diſputationem venit.

tionibus colendos, imò præcipuum Pontificiorum argumentum, ex aulicis ſupplicationibus petitum, Origenes in Celſo refutat.

Apparitionibus & ſpectris creuit opinio de inuocatione Sanctorum.

Operæprecium tamen eſt conſiderare, quomodo priuata & Apocrypha illa diſputatio Origenis de orationibus beatorum, paulatim progreſſu temporis, vires maiores acquiſierit. Nam ex Apocryphis Machabæorum libris, & ex traditionibus opinio illa primùm inchoata, mox apparitionibus ſeu ſpectris ſtabiliri cœpit. De Potamiena enim, quæ ex Origenis Schola prodijt, & martyrio celebris facta eſt, ſcribit Euſebius lib. 6. cap. 5. quod tunc cùm ad martyrium duceretur. Baſilidem Ethnicum, propter exhibita humanitatis quædam officia, iuſſerit bono eſſe animo ἐξαιτήσεσθαι γὰρ αὐτὸν ἀπελθοῦσαν, ſe enim poſt diſceſſum ſuum pro pœna ipſius (eò, quòd ſententiam damnationis in Potaminenam tuliſſet) deprecaturam Dominum ſuum, & non multò poſt beneficiorum remunerationem ipſi repenſuram. Et addit Euſebius, Baſilidem, cùm non multò poſt conuerſus, & ob confeſsionem in vincula coniectus fuiſſet, narraſſe: Potamienam triduo poſt martyrium, noctu ſibi aſtitiſſe, & coronam capiti ſuo impoſuiſſe, ac dixiſſe, ſe pro ipſo Dominum deprecatam (παρακεκληκέναι) & petita impetraſſe. Subiungit etiam Euſebius quoſdam ſcribere, alios plures Alexandrinos, illis temporibus confertim ad Chriſti doctrinam acceſsiſſe,

Potamiena.

Euſebius.

ceſsiſſe, eò, quòd Potamiena in ſomnis apparuiſſet, & ipſos ad fidem vocaſſet. Et hæc quidem mirifica eſt hiſtoria (Spiritus ſcilicet mortuorum infideles ad fidem vocare) carens verbi Dei exemplo, imò pugnans cum expreſſa Scripturæ ſententia, Ieſa. 8. & Luc. 16. Ideo etiam Euſebius addit, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὧδὶ ἐχέτω. *Sed hæc quidem ita ſe habeant. Omnibus verò temporibus, apparitiones ſeu ſpectra multum turbârunt in doctrina religionis. Inde enim multæ factæ ſunt diſceßiones à verbo Dei, & multa ſine verbo, imò contra verbum Dei, ex ſpectrorum apparitionibus recepta ſunt.*

Abſurditas fabulæ.

Mortuorũ apparitiones religioni ſemper nocuerunt.

Porrò ad ſtabiliendam opinionem illam de interceßionibus beatorum, præter Apocrypha teſtimonia ex Machabæis, præter traditiones & apparitiones mortuorum, acceßit quartũ etiam, Miracula ſcilicet. Cùm enim Deus ad monumenta Martyrum varia ederet miracula, vt doctrinam & fidem, pro qua Martyres paßi fuerant, illuſtri teſtimonio, cõtra perſecutorum blaſphemias apud poſteros confirmaret, ac gloriam, in quam aſſumpti erant Martyres, conſpicua indicatione, inter totius mundi contumelias, teſtatam faceret, vt ita reliqui ad amplectendam fidem Chriſti incitarentur, & in ea ita corroborarentur, vt pro eius confeſsione non dubitarent, nec detrectarent, extremum vel fortunarum, vel vitæ diſcrimen adire. Hoc poſtea, ſedatis perſecutio-

Fons inuocatiõis mortuorum, miracula ad monumẽta martyrum.

ſecutionum procellis, & remiſſo ardore confeſſionis ac martyrij, de orationibus & auxilijs Sanctorum communi perſuaſione pleriq; interpretari cœperunt. Inde ſubſequentibus temporibus, tanquam confeſſum & indubitatum dogma, publicè etiam tradi cœpit, quòd Origenis tempore, vt probabilis tantùm & priuata opinio habebatur. Beatorum ſcilicet orationibus viuentes adiuuari, commemorationes etiam ſeu memorias Martyrum, ſicut Cyprianus loquitur libro ſecundo, epiſt. ſexta, annuis paßionis ipſorum diebus, & conuentus ſolennes in ijs locis, vbi exuuiæ ipſorum conditæ erant, accepto ex vetuſtate more, quem ſuprà ex Epiſtola Smyrnenſi, & ex Dionyſio deſcripſimus, diligenter retinebant. Sed celebrationes iſtas, præter & contra piæ vetuſtatis obſeruationem, nouis opinionibus transformabant, ideo ſcilicet eas frequentandas, vt Martyrum orationibus adiuuentur. Inde paulatim fieri cœpit inclinatio ad ipſam inuocationem Sanctorum, quæ inclinatio, quibus initijs cœpta, quibus progreßibus aucta, quomodo ſæpius vel apertè reprehenſa, vel tacitè, oppoſita vera doctrina de inuocatione Dei, & veteri conſuetudine de memorijs Martyrum, repreſſa fuerit, donec adhærescentibus ſubinde ſub deuotionis ſpecie, ſuperſtitionis ſeminarijs, & Epiſcopis partim dißimulantibus

Publici dogmatis loco haberi cœpit, beatorū orationibus viuentes iuuari.

Memoriæ martyrum ſine ſuperſtitioſo fieri cœptæ.

Inclinatio ad inuocationem ſanctorum.

bus propter vulgi perſuaſiones (ſicut Auguſtinus fatetur epiſtola 119. Ego, inquit, multa huiuſmodi propter nonnullarum, vel ſanctarum, vel turbulentarum perſonarum ſcandala, deuitanda liberiùs improbare non audeo, tam multis præſumptionibus plena ſunt omnia) partim priuatas ſuas, vt vocant, deuotiones, in Eccleſiam inuehentibus, ſuperſtitio tandem præualuit, & paulatim admiſſa, in immenſum creuit. Cumq; vbi conſiſteret, non inueniret, in tam craſſam & tetram idolomaniam, ſicut ſuprà oſtendimus, euaſit, cuius nunc pleroſque inter ipſos Pontificios pudet, illam Hiſtoriam ex certis veterum monumentis, quanta fieri poterit breuitate & perſpicuitate, colligemus. Hæc ipſa enim nuda hiſtoricà annotatio, ſine prolixiori, vel explicatione, vel refutatione, multa vtiliter monebit, & totam hanc controuerſiam, quòd ad ſententias veterum attinet, quæ pro ſtabilienda Sanctorum inuocatione afferri ſolet, rectè illuſtrabit.

Hiſtoria de initijs & incremētis inuocatiōis Sanctorum.

Mota igitur & ſparſa primùm ab Origene circa annum Domini 240. diſputatione illa de orationibus beatorum ſpirituum, non tamen ſtatim inſecuta eſt inuocatio. Firma enim & fixa retinebantur adhuc illa Scripturæ principia, inuocationem eſſe cultum,

Origenis ætas anno Chriſti 230. ignorat inuocationem Sanctorum.

ſoli

ſoli Deo debitum. Iuxta illa dicta: Dominum Deum tuum adorabis, & illum ſolum coles, inuoca me in die tribulationis: Quiſquis nomen Domini inuocauerit, ſaluus erit: Effunde iram tuam in Gentes, quæ nomen tuum non inuocauerunt. Ideo cùm Celſus obieciſſet. Non ſolùm Deum orandum, verùm etiam beatis ſpiritibus, qui Deo aßiſtunt, ſupplicandum. Origenes hoc negat, & tantùm dicit, eos, qui vnum Deum per Chriſtum inuocant, & pietati ſtudent habere Angelos & beatos Spiritus, nõ vocatos orationis ſocios & comprecatores. Item ab ipſo & vno Deo poſcendam eſſe opem & tutelam, ad quam Deus pro ſuo beneplacito, Angelos & beatorum Spiritus (de quo tamen ipſe etiam Origenes dubitat) adhibet. Hæc bene & diligenter notentur.

An beatis ſpiritibus ſupplicandum.

Non multò verò pòſt, circa annum Domini 250. Cyprianus apud Latinos alium & nouum gradum addidit. Quia enim viuentes mutuo pro ſe orant, & in hac vita, Scripturæ exemplo alter alterius orationibus ſe rectè commendat, ſicut illis temporibus vſitatum erat, quod lapſi eos, qui ob confeßionem fidei in vinculis detinebantur, adibant. & ipſorum ſe orationibus cõmendabant. vt Deo & Eccleſiæ reconciliarentur, lib. 3. epiſt. 18. Cyprianus igitur & inde, atq; etiam ex hypotheſi Origenis, de interpellationibus Sanctorum in altera etiam vita, non quidem mortuos

Cypriani ætate anno 250. noua deuotio orta.

Martyres viui rogantur, vt poſt mortem viuorum apud Deum ſint memores.

tuos inuocauit, ſed viuentes priuſquàm ex hac vita diſcederent, admonere cœpit, vt poſt mortem ſui apud Deum memores eſſent. Ita lib. 1. epiſt. 1. ad Cornelium, inquit: Memores noſtri inuicem ſimus, vtrobiq; pro nobis ſemper orantes. Et ſi quis noſtrum prior diuinæ dignationis celeritate præceſſerit, perſeueret apud Deum noſtra dilectio, pro fratribus & ſororibus noſtris apud miſericordiam patris non ceſſet oratio. *Et lib. 2. de habitu virginum, inquit,* Durate fortiter, ſpiritualiter pergite, peruenite feliciter, tantùm mementote tunc noſtri, cùm incipiet in vobis virginitas honorari. *Hæc verò noua & priuata eſt Cypriani deuotio, ſine Scripturæ & antiquitatis exemplo ſuſcepta. Quæ licet excuſari poſſe videatur, propterea quia eos, qui adhuc in hac vita conſtituti erant, alloquitur, quia tamen caret Scripturæ teſtimonio & exemplo, gradum poſtea fecit ad inuocationem eorum, qui ex hoc ſæculo iam diſceſſerant.*

Suppoſititia & pſeudopigraphia Cypriani.

Quæ verò præterea ex Cypriani vel ſuppoſititijs, vel Pſeudopigraphis citãtur, meritò nõ curamus, vt quod in Sermone de Stella & Magis ſcribitur, paruuli ab Herode occiſi, ſecretorum conſcij diuinorum, clementiam Dei pro noſtris exorant laboribus. *Item* facti ſunt ſupremi capitolij Senatores & Iudices, nonnullis veniam obtinentes immeritis, aſſiſtuntq; miſerationibus & vltionibus diuinis, &c. *De Apocrypho verò ſcri-*

Ll pto de

pto de conuerſione Cypriani in Nazianzeno poſtea dicemus.

Seminaria inuocationis mortuorum Arij tẽpore repreſſa: quòd ſolus Deus inuocãdus ſit.

Porrò poſt Cyprianum, cùm Arriana hæreſis Chriſto honorem diuinitatis detraheret, & orthodoxi ipſum verum Deum eſſe, inter cætera argumenta inde etiam probarent, quia in Scriptura & inuocetur & inuocari iubeatur: Repreſſa aliquantulum & aliquandiu fuerunt ſeminaria illa inuocationis Sanctorum. Loquimur autem non de incertis, Apocryphis & ſuppoſititijs ſcriptis, quæ recens magna copia, ſub titulo venerandæ vetuſtatis à Pontificijs in theatrum produci cœperunt, ſed de certis probatorum autorum ſcriptis.

Euſebij opinio de interpellationib. Sanctorum.

Ita Euſebius retinet quidem anticipatã opinionem, de interpellationibus Sanctorum, ſed inuocationẽ eorum nec docet, nec vſurpat, ſed Chriſto gloriam perferendi preces noſtras ad patrem relinquit. Lib. 10. hiſtor. Eccle. in vita Conſtantini. Frigidè autem, ne dicam ridiculè facit Euſebius, quòd opinionem illam, de orationibus Sanctorum, ex Platone probare conatur, & quidem illis verbis, quibus fatetur opinionem illam non facilè probari poſſe: ſed tamen credi debere. Nam de præparatione Euãgelica lib. 12. ex Platone de legibus hanc ſententiam, & hæc verba Euſebius deſcribit: Certè defunctorum animæ virtutem quãdam habent, qua vel poſt mortem rebus humanis auxiliantur: Vera enim hæc opinio eſt,

Platonica ratio Euſebij de Sanctorum orationibus.

ſed

ſed niſi prolixis rationibus probari non poteſt. Credere autem oportet huiuſmodi ſermonibus, quoniam à priſcis valdè viris traditi ſunt. Hæc eſt Platonica Euſebij demonſtratio de ſuffragijs Sanctorum.

Lactantius vnum Deum docet inuocandum. Hilarius verò in Origenicis ſuis allegorijs de mõtibus & auribus Dei (vt ſolet Græcorum floſculis ornatus incedere, ſicut Hieronymus inquit) diſputat quidem de interceſsionibus angelorum, in Pſalmum 129. Item de cuſtodijs & præſidijs Apoſtolorũ, Patriarcharũ, vel potiùs, vt inquit, Angelorum. In Pſalmum 124. Non tamen, vel *Angelos, vel Sanctos, ſed vnum Deum inuocat, & honorem inuocationis ideo communicat Chriſto, quia credit ipſum verum eſſe Deum. Et rationem addit in Pſalmum 124. Adeſt enim, & cùm fideliter inuocatur, per naturam ſuam præſens eſt, & ei, qui in eum credit, aſsiſtit. Et dignum eſt obſeruatione, quòd Origenicam illam Hilarij allegoriam, qua in Pſalmum 124. de montibus vtitur, Auguſtinus ex profeſſo ita inuertit, vt inde inuocationis & auxilij honorem Sanctis adimat, & ſoli Deo vindicet, in lib. de paſtoribus cap. 8.. Vide quia non in montibus tibi ſpes eſt. Auxilium meum, inquit, à Domino, qui fecit cœlum & terram. Noli putare iniuriam te facere montibus ſanctis, quando dixeris: Auxilium meum non in montibus, ſed à*

Lactantius. Hilarius. Auguſtinus Hilarij ſententiam inuertit.

Domino, qui fecit cœlum & terram. Ipſi montes hoc tibi clamant. 1. Cor. 1. vt ſecurus ſine vlla iniuria montium, dicas auxilium meum à Domino, qui fecit cœlum & terram. Non ſolùm tunc tibi non ſuccenſebunt montes. ſed tūc amabunt, tunc magis fauebunt. Si in ipſis ſpem tuam poſueris contriſtabuntur, Angelus multa diuina & mira oſtendens homini ab homine adorabatur, ille tanquam leuantem oculos in montem reuocans, ad Dominum ait: Noli facere illum adora, nam ego conſeruus tuus ſum, & fratrum tuorum. Hæc Auguſtinus.

Athanaſius de inuocatione.

Athanaſius verò hoc argumento ſæpius probat, Chriſtum eſſe verum Deum, quia eius auxilium in neceſſitatibus inuocatur, vt oratione ſecunda contra Arrianos, Sancti non poſtulant à creato aliquo, vt ſit auxiliator. Chriſtus ergo, cuius auxilium Sancti inuocant, eſt verus Deus. Et oratione tertia: Creatura non adorat creaturam, ſed Deum. Chriſtus ergo, quia adoratur Deus eſt. Et in libro de incarnatione verbi, ex inuocatione ſeu adoratione probat, Verbum habitare in Chriſto, nō vt in reliquis Sanctis, ſed perſonaliter. Inquit enim: Si adoras hominem Chriſtum, eò, quòd ibi inhabitet Dei verbum, eadem opera adora quoq; Sanctos ob Deum, qui ibi domicilium habet. Cumq; ex hoc Athanaſij fundamento, inuocatio creaturarum prorſus ſubuertatur, tamen ex pſeudopigrapho & ſuppoſititio

titio quodam ſermone. De ſanctiſſima Deipara, conantur Pontificij etiam ſub Athanaſij nomine inuocationem ſuam Sanctorum ſtabilire, quia ſcilicet ſuppoſititius ille Athanaſius ita inquit. Et iam audi filia Dauidis & Abrahæ, & inclina aurem tuam in preces noſtras, & ne obliuiſcaris populi tui, neq; noſtri, qui ſumus de familia & domo patris tui. Ad te clamamus, recordare noſtri ſanctiſſima virgo, & retribue nobis pro exiguis iſtis eloquijs magna dona, ex diuitijs gratiarum tuarum, tu qua gratia plena es. Item, intercede hera & Domina, & regina & mater Dei pro nobis.

Suppoſititius Athanaſius.

Hactenus igitur per annos à nato Christo 350. & amplius, Eccleſia inuocationem Sanctorum in publica (vt ita dicam) praxi ignorauit. Tandem verò circa annum Domini, 370. per Baſilium, Nyſſenum & Nazianzenum, in publicos Eccleſiæ conuentus, occaſione orationum panegyricarum, inuehi cœpit, eodem tempore, cùm ab ijſdem authoribus, Monachatus ex Aegypto & Syria in Græciam introduceretur. Et videtur hæc ſiue portio ſiue appendix Monachatus fuiſſe. Inter Monachos enim illos, perſuaſionem de inuocatione Sanctorum, aliquantò antè in ſolitudinibus priuatim receptam & vſurpatam fuiſſe, ex vitis Palladij & Theodoreti (ſi tamen γνήσια ſunt omnia) non obſcurè colligitur. In publicos verò Eccleſiæ conuentus, nondum ma-

Baſilius, Nyſſenus, Nazianzenus inuocationem Sanctorum publicè in Eccleſiam inuexerunt, Rhetoricis ſuis Apoſtrophis.

Inuocatio Sanctorum Monachis fuit vſitata.

nifeſtè & exertè introducta aut recepta fuerat. Sed Baſilius, Nazianzenus, & Nyſſenus, primi fuerunt, qui eam ex priuatis & Monachorum deuotionibus, & vulgi perſuaſionibus, in Eccleſiam inuexerunt. Cùm enim in Rhetorum Scholis educati, eloquentiæ laudem & haberent & affectarent, non contenti fuerunt pia illa antiquitatis ſimplicitate, qua eam in commemorationibus martyrū vſam fuiſſe, ſuprà ex Smyrnenſis Eccleſiæ Epiſtola, & ex Dionyſio oſtendimus, ſed orationes panegyricas declamatorijs floſculis & Rhetoricis apoſtrophis, & quæ præterea ad figuram προσωποποιΐαν pertinent, ita exornârunt, vt opinionem de comprecationibus & auxilijs Sanctorum, quæ Origenis tempore Apocrypha & priuata erat, tanquam publicum dogma in immenſum exaggerarent, & ad compellationes eorum, quorum memoriam celebrabant, orationem conuerterent. Atq; ita figuram orationis ad formam inuocationis declinarent: Cuius tamen exempla, nec ex Scriptura, nec ex vetuſtiori & puriori Eccleſia habebant.

Apoſtrophe Baſil. Nazianzen. figurata.

Et hæc de figuris declamatorijs. Non affingimus illis patribus, ſed ipſi has præbent indicationes. Nā de Apoſtrophe & proſopopœia oratoria, ipſe Nazianzenus exempla luculenta oſtendit, vt oratione in ſanctum Paſcha, vbi inquit: O Paſcha, magnum & ſacrum, totiusq; mundi expurgatio. Tecum enim tanquam cum animato aliquo

Quo colloquar. Et oratione prima in Iulianum. Audite hæc omnes Gentes. Omnes enim appello magno præconio. Audite populi, tribus, linguæ, ætas omnis, & qui nunc viuitis, & qui dehinc naſcituri eſtis. Et vt maius mihi ſit præconium, omnis cœlorum exercitus, omnesq́ Angeli audite. Audi & tu quoq́ magni Conſtantini anima, (εἴ τις αἴσθησις) ſi quid ſentis, & reliquorum Chriſtianorum Imperatorum. Item voco ad hanc panegyrin omnes animas, &c. Et mox, Quid hoc rei eſt Imperatorum diuiniſsime? Cogor enim illum tanquam præſentem & audientem inculpare, licet cum Deo conſtitutum, ac in tantum ſegregatum, quantum etiam ad melius tranſiuit regnum. Et in ſecunda oratione in fine prolixa apoſtrophe Iulianum mortuum compellat. Et talia exempla in carminibus ipſius multa ſunt. Eodem modo, licet de orationibus mortuorum, declamatorijs aſſeuerationibus vtantur, non tamen diſsimulant, ſe de illa opinione non prorſus certos eſſe, ſed dubitare, ſicut mox oſtendemus.

Operæprecium autem eſt conſiderare, quod Baſilius, non ex Scripturæ vel teſtimonijs, vel exemplis, nec ex publicis veteris Eccleſiæ ritibus, ſed ex vulgi & mulierculārum priuatis deuotionibus, Sanctorum inuocationem in panegyres ſuas inuexerit. Fundamenta inuocationis mortuorum Baſilij.

Vetus Eccleſiæ ritus.

Ex veteris quidem Eccleſiæ ritu hoc retinet, ſicut inquit in Gordium martyrem. Eius feſtum celebramus, qui in huiuſmodi die certamen pro Chriſti morte ſubijt. Et cùm vitam Sanctorum exponimus, primò dominum per ſeruos ſuos glorificamus. Deinde iuſtos ipſos laudamus, & populum per honeſtorum factorũ narrationem exhilaramus. Item nõ noſtris indigent laudibus ornari, ſed nos ipſorum vitæ hiſtoria & cõmemoratione, imitationis gratia indigemus. Quid verò ipſe ex vulgi opinionibus & narrationibus, de miraculis & apparitionibus attexat, ex oratione in Manantem martyrem manifeſtum eſt. Inquit enim: Quæ quiſq; in memoria habet, ad mentem reuocet. Mementote martyris, quotquot illo per ſomnia potiti eſtis, quotquot in hoc loco conſtituti σύνεργον ipſum in precationibus habuiſtis, quibus (ὀνόματι κληθεὶς) nominatim vocatus, in operibus aſtitit, quos peregrinantes reduxit, quos ex infirmitate reſtituit, quibus liberos iam defunctos reddidit, quibus vitæ terminum prorogauit. Hæc in commune conferte, & inter viuos mutuo, quæ quiſq; nouit, ei, qui non nouit, diſtribuite, quæ ignorat ab eo, qui nouit, accipiat, &c.

Opinio vulgi.

Vulgi perſuaſione Baſilius allegat.

Conſuetudo & opinio vulgi & mulierculārum

Eodem modo homilia in 40. martyres, non dicit ſicut quædam verſio habet: Qui premitur ad hos confugiat, qui lætatur hos oret, ſed recitatiuè vulgi & mulierculārum concurſum exponit.

Qui

Qui tribulatur ad quadraginta confugit, qui lætatur ad ipſos decurrit, ille vt moleſtiarum ſolutionem reperiat, hic vt res ſecundæ ipſi conſeruentur. Hoc loco *mulier pia pro liberis orans deprehenditur, marito peregrinanti reditum, infirmo ſanitatem petens.*

Indè verò Baſilius erumpit in oratorias exclamationes: Hi ſunt qui regionem noſtram, (διαλαβόντες) *inter ſe partiti, velut turres muniunt, non vno loco ſe ipſos cõcludentes, ſed multis iam locis hoſpites facti, &, quod paradoxon eſt, non ſingilatim diuiſi ad ſuſcipientes accedunt, ſed omnes ſimul ſunt, & apud ſingulos omnes ſunt.* O *ſufficiens beneficentia, paratũ Chriſtianis auxilium:* Eccleſia *martyrum: Quantum laborares, vt vnum aliquem reperires, qui pro te* Dominum (δυσωποῦντα) *exoratũ placaret, quadraginta iam ſunt, &c.* Cum *his martyribus fiant preces veſtræ.* O *communes generis humani cuſtodes, boni curarum* (κοινωνοὶ) *ſocij, precationis ſynergi, legati potentiſsimi, &c.* Exclamatio Baſilij ſine ſcriptura.

Et hæc licet extra Scripturam, ſine verbo Dei, & citra exemplum primitiuæ Eccleſiæ, πανηγυρικῶς *declamitentur, ita, vt interceſsionis Chriſti, ne verbo quidem mentio fiat, quaſi ipſe gubernatione* Eccleſiæ *ſe abdicaſſet, & adminiſtrationis ſuæ munera ſpiritibus defunctorum, qui vbiq; omnibus adſint, diſtribuiſſet, quod contra perpetuum regni & ſacerdotij Chriſti, officium*

 pugnat,

pugnat, & ab Auguſtino, ſicut poſtea annotabimus, non conceditur: Tamen videre eſt, quanta in doctrina religionis, & in exercitijs pietatis inclinatio fiat, quando ad præſumptas vulgi opiniones, magnorum & eloquentium virorum accedit autoritas. Factis enim talibus initijs à Baſilio, mox longiùs progreſſum fuit ab illis, qui Baſilium admirabantur ac ſuſpiciebant.

Nyſſenus Baſilij fratris ſectator in inuocationibus.

Nyſſenus enim, Baſilij frater, oratione in Theodorum martyrē, inquit: Qui reliquias attingūt, martyri tanq̃ omnibus partib. integro & vigenti ſupplicant, vt pro ſe apud Deū legationis munere fungatur, vt Dei miniſtrū appellant, qui quando vult, inuocatus munera impetret. Et mox: Tu verò, quacunq; te ora tenet, huc ad nos veni. Nos enim te vocantē viciſsim vocamus. Quocirca ſiue ſublimi in æthere moráris, ſiue cœleſtem aliquam abſidē circumuertis, ſiue inter Angelorū choros conſtitutus, Dominū adoras, iſtis omnib. parumper intermiſsis, ad nos, qui te colimus & honoramus, accede. Multis beneficijs indigemus, tu legationis munere apud communem regem pro nobis fungere. Quanq̃ vitam hanc tranſcendiſti, humanas tamen neceſsitates non ignoras, impetra nobis pacem. Nos quidē, quòd hactenus ſarti tecti ſeruati ſumus, tibi acceptum referimus, ſed in poſterum etiam ſecuritatem poſtulamus. Quod ſi maiori opus ſit auxilio, fratrum tuorum martyrum chorum adhibe, vnà cum omnibus ſupplica:

Multo-

Multorum preces iuſtorum, nationũ & populorum crimina diluant. Petrum admone, Paulum excita, Iohannem aduoca, vt Eccleſiarum ſollici-ti curam ſuſcipiant. Idem in vita Ephrem: Tu verò aßiſtens vitæ principi, omnium noſtrum recordare, nobisq́, peccatorum veniam impetra. Et in vita Meletij: Iam facie ad faciem Deum alloquitur, & erroríb. noſtris veniam implorat, &c. Vita Ephrẽ. Vita Meletij.

Hæc qualia ſint, ſi ad Scripturæ Canonem exigantur, manifeſtum eſt. Primitiua certè Eccleſia, ita nec ſenſit nec docuit, & poſtea etiam Auguſtinus ea, quæ à Nyſſeno aſſeuerantur, improbauit, vt de præſentia martyrum, quodq́; neceßitates viuentium videant, et quod auxilium Sanctis ſit acceptum referendum. Auguſtinus hanc Nyſſeni ſententiã improbat.

Illas ſemitas non antiquas ſanè, ſed admodum tunc recentes, ſecutus eſt ijſdem temporibus etiam Nazianzenus. Si enim ſepoſita norma & lucerna Scripturæ, noſtris pauliſper cogitationibus indulſerimus, facilis & procliuis eſt in hanc ſiue opinionem ſiue deuotionem inclinatio. Eſt enim ſingularis & mirifica ſuperſtitum affectio erga eos, qui hinc diſceſſerunt, præſertim quorum virtutes admiramur, vel quibus familiariter vſi fuimus. Inde enim Gentes ſuos Heroas & Dæmones fecerunt, ſicut Plutarchus in Romulo deſcribit. Nazianzenus igitur ex humana illa affectione, non ex Scriptura, inquit, oratione in Baſilium: Nunc in cœlis degit, ibiq́; Nazianzenus nouãm Baſilij opinionem amplectitur.

pro

Vt arbitror. *pro nobis, vt arbitror, ſacrificia offert, ac pro populo orat. Licet enim nos reliquerit, non tamen omnino reliquit. Tu autem ſacrum & diuinum caput, ex alto nos reſpice, & carnis ſtimulum, aut tuis ſiſte precibus, aut fortiter me ferre perſuade, totamq́ue vitam nobis in meliùs permuta. Cum verò emigrabimus, nos ibi tuis excipe tabernaculis.* In Athanaſium: *Tu autem è ſupernis, propicius nos reſpice, & populum hunc dirige, noſq́ue in pace foue, in certamine dirige, et cum temetipſo ſtatue.* Et in Cyprianum: *Tu verò ab alto propicius nos reſpice, noſtrumq́ue ſermonem & vitam dirige, & ouile hoc paſce, ac lupos abige, &c.* Atque ita quidem rapidis & quaſi aureis, panegyricarum declamationum fluminibus, ſtipulæ ſeu quiſquiliæ inuocationis Sanctorum, in Eccleſiam, non multo ante annum Domini 400. inuehi cœperunt.

Innocatio Sanctorum inuecta circa annum 400.

Conſiderandum autem eſt in hiſtoria illorum temporum, quod non vbique & ab omnibus, pro certis, veris & Catholicis dogmatibus, receptæ fuerint panegyricæ illæ declamationes. Cuius illuſtre hoc eſt argumentum, quod ipſi autores panegyrici, inter ipſas Rhetoricas exaggerationes, dubitationem ſuam non diſsimulant, quodq́ue coguntur declamatorias ſuas figuras mitigare. Nazianzenus enim declamitans Baſilium in cœlis pro populo ſacrificia offerre & orare, addit parentheſin (ὡς οἶμαι vt arbitror) Et in Epitaphio

Patres huius ætatis, de hac opinione ipſi dubitârunt.

phio patris ſui dicit quidem: Nunc precibus magis proficit, quàm antea doctrina, quantò Deo iam eſt propinquior, dignus effectus Angelico ordine & parrheſia. Mox autem addit correctionem πείθομαι δὲ *vt ego mihi perſuadeo. Item:* εἰ μὴ τολμηρὸν τοῦτο εἰπεῖν, *ſi non audax & temerarium eſt hoc dicere. Et quod ante ex oratione 1. in Iulianum adduximus: Audi tu quoq; Conſtantini anima* εἴ τις αἴσθησις. *Item: Cogor illum tanquam præſentem & audientem compellare. Et in Baſilium: Conſulo vt in ipſum reſpiciatis* (καὶ ὡς ὁρῶντος καὶ ὁρωμένου) *& quaſi ipſe videat & videatur, ſpiritu præparemini. Omnium verò apertiſsimè dubitationem ſuam profitetur in funere ſororis Gorgoniæ. Ibi enim poſt multas apoſtrophas, tandem concludit: Si noſtri honores tibi curæ ſunt, & ſi* (τοῦτο γέρας) *hæc dignatio loco premij Sanctis animabus à Deo confertur,* (τῶν τοιούτων ἐπαισθάνεσθαι) *vt talia ſentiant, reſciſcant vel intelligant, ſuſcipe & tu ſermonem noſtrum. Hoc certè modo de dogmatibus certis, firmis & Catholicis, ſeu de articulis fidei, non loquitur Eccleſia, ſed credimus, ſcimus, certus ſermo, & omni acceptione dignus, firmiter crede, & nullatenus dubites, &c.*

Porrò obſeruandum eſt hoc, cum nouitatis ſuſpitione tunc laboraret inuocatio Sanctorum, quomodo ex pſeudopigraphis Nazianzenus ſuffragia cõquiſiérit. Allegat enim ſcriptum quodam Suffragia inuocatiõis Sanctorum Naziãzeni, ex pſeudopigraphis.

Liber de pœnitentia Cypriani. *dam de pœnitentia ſeu conuerſione Cypriani, quaſi ab ipſo Cypriano conſcriptum, quod ſcilicet is ante conuerſionem Magus fuerit, & Chriſtianæ cuiuſdam virginis pudicitiam, per Dæmonem quendam proſtitutorē attentârit, virginem verò illam, cognitis inſidijs Diaboli, alijs omnib. omiſſis, ad Deū confugiſſe, et ſponſum ſuum Chriſtum protectorem feciſſe. Cūq; hoc feciſſet, etiā virgini Mariæ ſupplicaſſe, vt virgo virgini periclitanti opem ferret (*καὶ τὴν παρθένον μαρίαν ἱκετεύουσα βοηθῆσαι παρθένῳ κινδυνευούσῃ) *atq; hanc fuiſſe viam liberationis puellæ illius, & conuerſionis Cypriani.* Ita Nazianzenus.

Sed librum illū de pœnitentia Cypriani, apocryphum & ſuppoſititium eſſe, Gelaſius ex autoritate Romanæ Eccleſiæ, *diſertè et expreßè oſtendit diſt. 15. c.* Sancta Romana. *Et* Hieronymus *in* Catalogo, *ac in commentario* Ionæ, *dicit:* Cyprianum profeſſorem Rhetorices fuiſſe, & conuerſatione ac ſuaſu Cæcilij, occaſione verò lectionis Ionæ, ad fidem Chriſtianam cōuerſum. *Et ipſe* Cyprianus *lib. 2. Epiſt. 2. contexens hiſtoriam ſuæ conuerſionis, nihil de Magica illa tragœdia dicit.*

Lyrinenſis. *Quia verò Catholicū hoc eſt, ſicut* Lyrinenſis *non malè definit, quod ſemper, quod vbiq;, & ab*
Inuocatio Sanctorum, hæreſeos dānata hoc ipſo tēpore. *omnib. fidelibus, ex Scriptura conſtanter receptū fuit, addenda eſt & hæc obſeruatio, quod nō dubitatum tantū de inuocatione Sanctorū fuit iſtis temporibus: cū ex priuatis vulgi et mulierculorū*

deuotio-

deuotionibus, in Eccleſiā inciperet introduci, ſed diſertè et quidē magno zelo reprehenſa, & in catalogū hæreſeon relata fuit ab Epiphanio, qui iïſdem fermè temporib. vixit. Sicut aūt hiſtoria Eccleſiæ omniū temporum oſtendit, quando errores plauſibili aliqua ſpecie palliati, in perſonis, ſicut Auguſt. loquitur, vel multis, vel magnis, liberè & vtiliter, ſine offenſione Eccleſiæ reprehendi non poterant, quod iïdē in aliïs perſonis, ſiue minorib. ſiue paucioribus. vel quādo exceſſus cōmittebantur craßiores, liberè fuerūt taxati. (Hoc enim modò Auguſt. in Pelagianis dānauit, quæ in plerisq; veterum ſcriptis, totidē fermè verbis leguntur) ita Epipha. arripit craſſum exceſſum, muliercularū quarundam Thracū, in Arabia & in ſuperiorib. partibus Scythiæ, quæ in ſella quadrata, expanſo linteo, panē ſeu collyridē proponebant, & offerebāt in nomē Mariæ. Illa verò occaſione, multa & varia inuocationis Sanctorū ſeminaria, quæ variïs in locis erumpere, & à magnis quibuſdā viris foueri cœperant, magna vehemētia taxat & reprimit. Non enim hoc tantū agit, Mulierib. non licere ſacrificare, et alia, quæ ad publicū miniſterium verbi et ſacramentorū pertinent, peragere, Item: Soli Deo eſſe ſacrificandum. Sed longiùs progreditur, dicit enim mulierculas illas offerre collyridem, vt ſit profeßio quod colant & adorēt Mariam. Transfert igitur diſputationem illam ab hypotheſi ad theſin, de cultu ſcilicet & ado-

Epiphanius contra inuocationem Sanctorum.

Status diſputationis Epiphanij de Collyridianis.

& adorationem Sanctorum. Nec verò ignotum mihi eſt Pontificiorum κρησφύγετον, *quòd fingunt adorationem Sanctorum, non autem inuocationem damnari ab Epiphanio. Et adorationem nimis anguſtè definiunt, quando ſcilicet tribuitur alicui, quod ſit eſſentia æterna, infinita, omnipotens, &c. Atqui Epiphanius cum ex profeſſo, & quidem prolixè materiam illam tractet, ne verbo quidem vel innuit ſaltem eam differentiam, quod Sanctos non liceat quidem adorare, tanquam æternas & omnipotentes Deos. Liceat autem ipſos, tanquam legatos apud Deum, & auxiliatores in neceſſitatibus inuocare, & certis cultibus, vel votis vel donarijs placare. Nec Aegyptij, quos Epiphanius Pharaonis filiam, ob nutricationem Moſis, adoráſſe ſcribit, tam amentes fuerunt, quaſi ſenſerunt eã ab æterno fuiſſe. Sed quid intelligat per* λατρείαν *& adorationem, ipſe declarat exemplis, ſicut ſcilicet apud Ieremiam colunt exercitus cœleſtes & reginam cœli. Et ſicut Noe ſacrificium fuit profeſſio, quod beneficium ſeruationis Deo acceptum referret. Et Iacobi ſacrificium fundentis oleum ſuper lapidem, petit panem, veſtimenta, vtq; in peregrinatione ſua incolumis reducatur. Talia verò ſacrificia, hoc eſt, talem adorationem, qua petit beneficia & auxilia in neceſſitatibus, Epiphanius contendit cultum eſſe ſoli Deo debitum. Atq; ideò ipſe in principio & in fine contra Collyridianos, implorans*

Papiſticum diuerticulũ, de diſcrimine inuocatiõis et adorationis.

rans auxilium ad errores reſutandos, & veritatem illuſtrandam, non Mariam ſed Deum inuocat, & pro verbo adorandi vtitur hiſce vocabulis, θεὸν αἰτησάμενοι καὶ ἐπικαλούμενοι, *Deum orantes & inuocantes, vnde manifeſtum eſt, ſub adoratione comprehendi inuocationem, ſicut ſuprà hoc oſtendimus.*

De adoratione igitur ſeu inuocatione Sanctorum, Epiphanius ita loquitur contra Antidicomarionitas: Sint Sancti in honore, & quies ipſorum in gloria. Non autem conuenit Sanctos vltrà, quàm decet, honorare, ſed honorare Dominũ ipſorum. Et addit, in Scriptura hoc damnari. Erunt, inquit, mortuis cultũ præſtantes, ſicut & in Iſrael coluerunt. Et memorabile eſt quod dicit, ab ipſis Sanctis diſcendum eſſe, qui honores Deo, & qui Sanctis debeantur, nec honores illos, (vt adorationem & inuocationem) quos ipſi Sancti, dum viuerent, Deo tribuerũt, eſſe poſtea vel Sanctis ipſis, vel alijs per errorem tribuendos. Verba Epiphanij hæc ſunt, ἡ τῶν ἁγίων κατὰ καιρὸν εἰς θεὸν δόξα, *&c. Honor, quem Sancti ſuo tempore Deo exhibuerunt, factus eſt alijs non videntibus, veritas in errorem. Et contra Collyridianos dicit: Quidam contemptim de Maria ſentiunt & loquuntur, quidam verò in alteram partẽ declinantes, vltra decorum eam glorificant. Item: Sub prætextu eius, quod iuſtum eſt, Diabolus ſubiens hominum mentem, mortalem naturam*

Epiphanius de Sanctorũ adoratione ſeu inuocatione.

Deificans, ſtatuas humanam imaginem referentes expreßit, vt mortuos adorent, & imagines adorandas introducunt, adulterante mente ab vno & ſolo Deo. Reuera ſanctum erat Mariæ corpus; non tamen Deus, virgo erat honorabilis, ſed non ad adorationem nobis data, ſed ipſa adorans eum, qui ex ipſa, ſecundum carnem, natus eſt. Atq; ideò Dominus dixit ad eam: Quid mihi & tibi mulier? Ne quis exiſtimaret ſanctam virginem excellentiorem eſſe, & nimia eius admiratione in hæreſin dilabatur. Et totam hanc diſputationem, Epiphanius à ratiocinationibus humanarum affectionum, reuocat ad normam Scripturæ, & argumenta Baſiliana & Gregoriana tectè & obliquè refutat, ſicut ex collatione facilè animaduerti poteſt. *Quæ, inquit, Scriptura narrauit? Quis Prophetarum præcepit, hominem adorari? Helias mortem non vidit, ſed translatus eſt. Iohannes ſuper pectus Domini recubuit. Sed neq; Helias adorandus eſt, etiamſi in viuis ſit, neq; Iohannes προσκύνητος, licet per preces dormitionem ſuam admirandam effecerit. Sed neq; Tecla, neq; quisquam Sanctorum adoratur. Non enim dominabitur nobis ἀρχαῖα πλάνη antiqua ſeductio, vt relinquamus viuentem, & adoremus ea, quæ ab ipſo facta ſunt, ſicut ſcriptum eſt: Præter creatorem coluerunt creaturam. Si enim Angelos Deus adorari non vult, quantò minùs Annæ filiam. Item: Verbum*

Deus carnem aſſumpſit ex Maria, non tamen vt adoretur virgo, neq; vt Deum illam faceret, ſit in honore Maria. Pater verò & filius & Spiritus ſanctus adoretur, Mariam nemo adoret. Hoc enim myſterium, nec mulieri, nec viro, ſed Deo (προστέτακται) *certò & ſeriò mandato attributum eſt. Neq; Angeli talem glorificationem capiunt. Conuertatur itaq; creatura ad Dominum, vt ſolum Deum colat. Item: Licet ſancta ſit Maria & honorabilis, non tamen ad adorationem. Hæc Epiphanius, qui præterea magno animi ardore, & ſingulari verborum vehementia, contra hæreſim illam, quam à mulieribus dicit profectam, inſurgit, quæ apud ipſum, qui volet, legat. Tota verò illa Epiphanij diſputatio, rectiùs intelligetur, ſi, vt dixi, conſideretur, qualia circa illud tempus initia inuocationis Sanctorum, ex mulierculaprum deuotionibus, ſicut Baſilius fatetur, in Eccleſiam inuehi cœperint. Ideò Epiphanius dicit: Compeſcat Ieremias mulierculas, ne turbent orbem terrarum, ne dicant: Honoremus Reginam cœli. Item: Ne credas Iſrael mulieri, reſulta à malæ mulieris conſilio.*

Oſius Cardinalis allegat Ephrem Syrum, his verbis inuocantem Mariam: Eſto noſtra conciliatrix & aduocata in hora iudicij, libera nos à futuro igni et tenebris, tu namq; es ſpes apud Deum Chriſtianorum. Quæ ſi Ephrem ille vel dixit, Oſius de Ephrem.

vel ſcripſit, quia circa Baſilij & Epiphanij tempora vixit, nō obſcurum erit, qualis cœperit tunc Mariæ inuocatio ſeu adoratio, quam tanto zelo Epiphanius inſectatur. Quia verò videbat Epiphanius, multorum animos, perſuaſionibus illis de nimia Sanctorum admiratione præoccupatos, ita concludit: Hæc ſcripſimus volentibus diſcere Scripturæ veritatem, quæ ſi quidam non volunt tolerare, neq; vtilia, ſed potiùs contraria ſuſcipere, dicendum erit: Qui audit audiat, qui inobediens eſt, ſit inobediens. Hæc Epiphanius.

Chryſoſtomi ſeculum de Sanctis.

Pertexemus autem aliquantò vlteriùs, Græcæ Eccleſiæ hiſtoriam, deinde ad Latinos reuertemur. Chryſoſtomus igitur, qui circa annum 400. potiſſimum floruit, proximè poſt Baſilij & Nazianzeni tempora ſucceſſit. Nam & Baſilio tanquam præceptore vſus fuiſſe, à quibuſdam ſcribitur. Cumq; illis temporibus inuocationem Sanctorum, ſicut oſtendimus, quidam aſſererent, quidam reprehenderent, quidam verò de ea dubitarent, non inutilis erit obſeruatio, quomodo Chryſoſtomus ſuam ſententiam interpoſuerit, & Eccleſiam ab ingruentibus tunc ſuperſtitionibus, ad vera inuocationis fundamenta retraxerit. Summa autem eorum, quæ ex ſcriptis Chryſoſtomi, vbi quæſtionem hanc tractat, colligitur, in his conſiſtit capitibus.

Pugnantes de inuocatione Sanctorũ ſentẽtiæ.

I. *Quia videbat vulgi perſuaſionem totum negocium exauditionis, atq; adeò ipſius etiam ſalutis,*

lutis, neglecta pœnitentia & pietate erga Deum, reijcere in aliorum interceſsiones; ſæpè & grauiter hanc perſuaſionem reprehendit, vt Homilia 44. in Geneſin. Homilia 5. in Matthæ. Homilia 42. in priorem ad Corinth. Homilia 1. ad Theſſa. &c.

II. *Quia inuocatio Sanctorum, præcipuè hac perſuaſione nitebatur, quod nos peccatores indigni ſimus, qui vel ad ipſum Deum, noſtris orationibus, accedamus, vel qui orantes exaudiamur, ideò opus nobis eſſe interceſsionibus, patrocinijs & mediationibus Sanctorum ad Deum. Chryſoſtomus hanc perſuaſionem multis in locis conatur populo eximere, propoſitis promiſsionibus de Christi mediatoris officio & interceſſione.*

Ita Homilia 5. in Matthæum: Si mente vigilemus, multò magis noſtro, quam alieno tuti eſſe poſſumus ſuffragio. Nam & Deus ſalutem noſtram, non tam alijs pro nobis rogantibus vult donare, quàm nobis. Sic enim & Chananæam illam aliquando miſeratus eſt, ſic etiam meretrici donauit fidem, ſic deniq; latronem à cruce in paradiſum tranſtulit, nullius patroni, nullius precibus mediatoris inflexus. Et de muliere Chananæa Homilia 12. dicit: Miſerere mei. Non inquit habeo conſcientiam bonorum operum, nec rectæ vitæ fiduciam: Ad miſericordiam confugio, ad tranquillum portum peccantium;

vbi ceſſat iudicium, vbi ineffabilis ſalus eſt. Dic mihi mulier, quomodo auſa es, cum ſis peccatrix & iniqua, accedere ad Chriſtum? Ego, inquit, noui quid agam, vide prudentiam mulieris, non rogat Iacobum, non obſecrat Iohannem, neq; pergit ad Petrum, nec intendit ad Apoſtolorum chorum, non quæſiuit mediatorem, ſed pro omnibus illis pœnitentiam accepit comitem, quæ aduocati locum impleuit, & ſic ad ſummum fontem perrexit. Propterea, inquit, deſcendit, propterea carnem aſſumpſit, & homo factus eſt, vt ego ei audeam loqui. Surſum in cœlis Cherubin eum tremunt, & Seraphin metuunt, & deorſum meretrix loquitur cum eo. Ibidem ad Deum non oſtiario, non mediatore, non miniſtro opus eſt, Sed dicito: Miſerere mei Deus, &c.

Idem Homilia de profectu Euangelij: *Vis diſcere, quod etiam per nos ipſos orantes plus apud Deum efficimus, quam dum alij pro nobis orant: Clamauit Chananæa, & acceſſerunt diſcipuli. Et ad illos quidem dixit: Non ſum miſſus, &c. Quando autem ipſamet acceßit, tunc beneficium dedit. Vides quomodo repulit cum alij precarentur, vbi verò ipſamet orans, clamauit, annuit. Cum hæc omnia non ignoremus, licet peccatores ſimus & indigni, licet ſoli ſimus & interceßoribus careamus, ne deficiamus, nec deſpondeamus animum. Ibidem: Cæterùm*

terùm non opus eſt patronis apud Deum, neq; vllo diſcurſu, vt blandiare alijs, ſed licet ſolus ſis, patronoq; careas, & per te ipſum Deum preceris, omnino tamen voti compos eris. Neq; enim tam facilè Deus annuit, cum alij pro nobis orant, vt cum ipſimet oramus, etiamſi plurimis pleni ſimus malis.

III. *Quia verò Scriptura docet: Licet ipſi Deum inuocemus, aliorum tamen pro nobis orationes non eſſe contemnendas. Chryſoſtomus illas ſententias, de Sanctorum pro nobis interceßionibus, de illis, qui adhuc in hoc ſæculo nobiſcum viuunt, interpretatur. Et notanda eſt fraus Pontificiorum. Vbicunq; enim Chryſoſtomus mentionem facit interceßionis Sanctorum (vt cum Homilia 44. in Geneſin dicit: Quando quod ex nobis eſt, ſimul offerimus, & accedit interceßio Sanctorum, plurimum nobis confert. Et Homilia 5. in Matth. Habent enim vim pro nobis, & quidem maximam orationes ſupplicationesq; Sanctorum. Et Homilia 1. in Epiſtolam ad Theſſalon. Non contemnamus preces Sanctorum, ſed oremus etiam, vt pro nobis precentur, manumq; porrigant.) Hæc omnia Pontificij, de Sanctis in altero ſæculo, interpretantur. Sed Chryſoſtomus expreßè & diſertè loquitur, de interceßionibus Sanctorum, in hoc ſæculo viuentium. Nam Homilia 44. in Geneſin,*

Chryſoſtomus viuos intelligit appellatione Sanctorum.

Fraus Pontificiorum.

exempla interceſsionis Sanctorum adducit, ex Geneſis cap. 18. Ieremiæ 7. 11. & 14. Et Homilia 1. ad Theſ. allegat exempla Actor. 12. Phil. 1. 2. Corint. 2. quæ de viuorum interceſsionibus loquuntur. Atq; in illa Homilia dictum Ieremiæ: Si ſtarent Moſes et Samuel, &c. ita exponit: Si illi iam ſtarent. Itē: εἰ τοίνυν οὗτος ἦν νῦν καὶ ταῦτα ἔλεγεν, *Si Moſes nunc eſſet & hæc diceret: Dele me, &c.*

IIII. *Illud quidem Chryſoſtomus ſæpius vrget, Deum propter pios patres, ſæpè liberis & poſteris benefacere. Et in hanc ſententiam aliquoties adducit illas ſententias Scripturæ: Recordatus ſum teſtamenti mei, quod erat ad Abraham. Item: Propter Dauid ſeruum meū, protegam ciuitatem hanc. Homilia in Geneſin 41. & 44. Homilia 27. in Matt. &c. Sed hoc nihil aliud eſt, quàm Deum ipſo facto hoc cōprobare, quod ex gratia clementer promiſit, faciens miſericordiam in milia his, qui diligunt me.*

V. *Ad illam verò, quæ vulgari tūc cœperat, opinionem, de orationibus et patrocinijs Sanctorum in altero ſæculo, alicubi inclinat etiam Chryſoſtomus, vt quando de miraculis, quæ ad martyrum ſepulchra edebantur, declamitat. Ita in Babylam martyrem dicit: Sanctorum vbi hinc emigrârint fortitudinem terrificam eſſe, tum Regibus tum Dæmonibus, tum ipſi etiam Dæmonum principi. Et in Iuuentium ac Maximum martyres inquit: Sicut milites vulnera in prelijs ſibi*

Chryſoſtomus inclinat in opinionē de patrocinijs Sanctorum, in altero ſeculo.

inflicta

inflicta regi monſtrantes, fidenter loquuntur, ita & illi in manibus abſecta capita geſtantes, & in medium afferentes, quæcunq; voluerint apud regem cœlorum impetrare poſſunt. Et homilia 22. ad Rom. Si Paulus cùm hîc eſſet vſq; adeo dilexit homines, multò magis illic feruentiorem amorem oſtendet.

VI. *Sed tamen in ſcriptis illis, quæ certò conſtat eſſe Chryſoſtomi, nec docet, nec defendit, nec vſurpat inuocationem Sanctorũ. Cumq; apud ſepulchra martyrum tunc conuenirent, ad tractationem verbi, ad Sacramentorum adminiſtrationem, & ad preces Deo fundendas, qualis inde perſuaſio, ſenſim & tacitè animis inſederit, ipſe Chryſoſtomus narrat, oratione in Babylam, vbi inquit: Si quis huiuſmodi conditor ijs aßiſtat, ipſius capſulæ aſpectus in animam inuadens ipſam percellit, ac perindè afficit, quaſi qui illic mortuus iacet, preces ſimul fundat præſensq; adeſſe cernatur, &c. Sed tamen nõ martyres, ſed ipſum Deum inuocat Chryſoſtomus.*

Chryſoſtomus nec vſurpat, nec defendit inuocationem Sanctorum.

Iterum autem obſeruet Lector, quomodo Pontificij cùm veris teſtimonijs deſtituantur, ad ψευδοπιγραφα confugiant. Miſſam enim, quæ Chryſoſtomi titulo fertur, in qua Sancti exertè inuocantur, ſuppoſititiam eſſe alibi planè oſtendimus. Et eiuſdem generis eſſe etiam homiliam in natali Petri & Pauli, oſtendunt ineptæ falſæ & deprauatæ Scripturæ citationes, vt cùm dicit:

Pſeudopigrapha vt Miſſa Chryſoſtomi.

Homilia in natali Petri & Pauli.

cit: Petre & Paule ſine intermiſſione pro nobis rogamus, orate, promiſſa veſtra implete. Sunt enim hæc veſtra conuenta, vnius quidem hoc, venite mecum, & bonis ne deficiamur. Alterius verò illud, ſtudebo poſt meum obitum veſtri facere mentionem. Ita Homilias ad populum Antiochenum ex varijs tum locis tum authoribus conſutas eſſe conſtat.

Homiliæ ad populũ Antiochenum.

Et in illarum 66. ita legitur. *Et ipſe, qui purpuram indutus eſt, accedit illa complexurus ſepulchra & faſtu depoſito, ſtat Sanctis ſupplicaturus, vt pro ſe apud Deum intercedant, & ſcenarum fabrum ac piſcatorem, etiam mortuos, vt protectores orat.* Quæ totidem fermè verbis leguntur, inter ſermones Auguſtino inſcriptos de ſancto Paulo. Et Garetius Canonicus ex authore multò recentiore Theodoro Daphnopato, illam ipſam ſententiam citat. In veris autem & certis Chryſoſtomi ſcriptis, tale nihil legitur. Quòd enim ex homilia poſt reditum exilij afferunt Pontificij, vbi Chryſoſtomus inquit: *Inuitaui vos ad Apoſtolos, veniamus ad Timotheum, ad Andream, &c.* Non ſunt inuocationes, ſed deducit populum ad cõſideranda exempla perſecutionum in Sanctis, ſicut contextus orationis manifeſtè oſtendit. Ita Ieſuitæ Colonienſes inuocationem Sanctorum conantur ex homilia 5. Chryſoſtomi in Matthæum, probare. Ita autem citant verba. *Hæc non eò dicimus,*

Homil. poſt reditum ab exilijs.

Ieſuitæ Colonienſes.

dicimus, vt ſupplicandum Sanctis eſſe negemus. Sed manifeſta eſt falſatio. Verba enim Chryſoſtomi hæc ſunt. Et benedicimus, non vt pro peccatoribus ſupplicandum eſſe Sanctis negemus. Hoc enim agit, ſe non negare, quin Sancti (loquitur autem, ſicut exempla, quæ allegat, oſtendunt, de viuentibus in hoc ſæculo) debeant pro peccatoribus ſupplicare.

Chryſoſtomus igitur gliſcentem tunc ſuperſtitionem inuocationis Sanctorũ, aliquantulum repreſſit, & doctrinam piæ inuocationis ad veros fontes reuocare conatus fuit, ſed videamus, quid ij, qui ipſum ſecuti ſunt, fecerint.

De Theodoreto Cyri Epiſcopo.

Chryſoſtomi igitur diſcipulum atq; ſectatorẽ fuiſſe Theodoretum Cyri Epiſcopum, ſcribit Nicephorus. In eius verò ſcriptis (ſi modò γνήσια ſunt omnia) pugnantia prorſus & cõtradictoria de hac materia leguntur. Extant enim 12. libri, de curatione Græcarum affectionum, quorũ tamen Nicephorus in Catalogo lucubrationum Theodoreti nullam facit mentionem, in horũ 8. multis verbis cõmendatur & ſtabilitur inuocatio Sanctorum. In cõmentarijs verò in Epiſtolas Pauli, quæ ex Nicephori Catalogo certò conſtat eſſe Theodoreti, prorſus contrarium traditur. Non eiuſdem autem ponderis & autoritatis eſſe ea, quæ ex incertis ſcriptis proferuntur, cum ijs, quæ certorum ſcriptorum teſtimonia habent, extra controuerſiam eſt.

Libri de curatione Græcarum affectionum.

Commentarij in epiſto. ad Coloſſ.

Et

Et inter diſsimiles ſiue pugnantes Patrum ſententias, ſemper videndum eſt, vtra Scripturæ magis ſit conſentanea.

Status librorum Theodoreti, de curatione affectionũ Græcorum.

In libris ergo illis, qui inſcribuntur Curatio Græcarum affectionum, propoſitum autoris eſt, ſicut in titulo indicat, Euangelicam veritatem ex Græcorum & Gentium Philoſophia demonſtrare. Inde in octauo libro de martyrum honoribus diſputaturus, quod tanquam vrbium cuſtodes, & locorum præſides, quorum precibus & interuentu apud Deum vtentes homines, per eos demum diuina munera conſequantur, honorandi ſint, multas ex Philoſophis & Poetis, ex Heſiodo præcipue & ex Platone ſententias tranſ ſcribit, quòd Gentes ſuos Heroas & Dæmonas eodem etiam modo coluerint, ſcilicet vt φύλακας θνητῶν ἀνθρώπων πλουτοδότας *iuxta Heſiodum, quos ſoliti fuerint,* θεραπεύειν καὶ προσκυνεῖν αὐτῶν τὰς θήκας *iuxta Platonem.*

Honores martyrum ſuperſtitioſi vnde.

Et poſt hanc collationem tandem circa finem concludit, Martyres apud Chriſtianos, non tantùm eo modo, ſed multò ampliùs coli: Martyrũ, inquit, templa, magnitudine & ſplendore præſtantia ſunt, neq; hæc per annum ſemel aut bis aut quinquies viſitamus, ſed in eis ſæpenumero dies feſtos peragimus. Quiq; homines proſpera ſunt valetudine, conſeruari ſibi eam à Martyribus petunt. Qui verò ægritudinem aliquam patiuntur, ſanitatem expoſcunt. Inſuper ſteriles viri

Templa martyrum, & feſta.

viri & mulieres, dari ſibi filios petunt, qui verò parentes ſunt, integra ſibi cuſtodiri, quæ conſecuti ſunt, dona. Item qui peregrè aliquo proficiſcuntur, petunt Martyres ſibi comites eſſe in via, vel potiùs itineris duces. Qui verò iam ſoſpites redierunt, gratias agunt acceptum beneficium confitentes. Non qui ſe ad Deos accedere arbitrentur, ſed qui orent Dei Martyres, tanquam diuinos homines, interceſſoresq́ ſibi eos apud Deum aduocent & precentur. Piè verò fideliterq́ precatos, ea maximè conſequi, quæ deſiderant, teſtantur illa, quæ votorum rei dona perſoluunt, manifeſta nimirum adeptæ ſanitatis indicia. Nam alij quidem oculorum, alij verò pedum, alij porrò manuum ſimulachra ſuſpendunt, ex argento auroúe confecta, &c. Ita Donaria in martyrum templis ſuſpenſa. *Theodoretus in libris illis, quos inſcripſit. De Euāgelicæ veritatis, ex Græcorum atq́ Gentium Philoſophia, cognitione, quorum tamen librorum ſicut dictum eſt, in catalogo lucubrationum Theodoreti apud Nicephorum nulla ſit mentio.*

Idem verò Theodoretus in commentarijs ad Epiſtolas Pauli, quæ inter γνήσια ipſius opera Nicephorus recenſet, ipſum fundamentum & neruos inuocationis Sanctorum, ex Scriptura ſubuertit, & ſuperſtitionem illam Synodorum authoritate damnatam ſcribit. Quod Theodoreti teſtimonium eò gratius nobis eſſe debet, quia in magnis illis Conciliorum voluminibus, Canon Theodoret. inuocationis Sanctorum fundamenta refellit.

ille

ille non ita legitur, ſicut eum Theodoretus citat. Explicans igitur Theodoretus illud Pauli Coloſ. cap. 2. In humilitate & religione Angelorum, inquit: Qui legem defendebant, eos etiam ad Angelos colendos inducebant, dicentes, fuiſſe legem per eos datam. Manſit autem diu hoc vitium in Phrygia & Piſidia. Quocirca ſynodus quoq́;, quæ conuenit Laodiceæ, quæ eſt Phrygiæ metropolis, lege prohibuit, ne precarentur Angelos. Et in hodiernum vſq́; diem, licet videre apud illos & eorum finitimos, oratoria ſancti Michaelis. Illi ergo hoc conſulebant, vtiq́; humilitate vtentes, dicentes vniuerſorum Deum, nec cerni, nec comprehendi, nec ad eum poſſe perueniri, & oportere per Angelos diuinā ſibi beneuolentiam conciliare. Et hoc eſt, quod Paulus dicit: In humilitate & cultu Angelorum. Hoc autem (in ijs, quæ non vidit incedens) pro eo, quod eſt proprijs rationibus & cogitatis vtens. Idem repetit in 3. caput. Præcipit Paulus, vt Deo patri gratiarum actionem emittant per Chriſtum, non per Angelos. Hanc etiam legem ſequens Laodicena ſynodus, & volens veteri illi morbo mederi, cauit, ne precarētur Angelos, & ne relinquerent Chriſtum. Hæc Theodoretus, qui etiam in compendio Hæreticarum fabularum, Cainis hoc tribuit, quod Angeli alicuius nomen inuocent. Et tamen Andradius non veretur ſcribere, veterem Cainam hæreſin eſſe, inuocationem Sanctorum improbare.

Angelorum inuocatio damnata.

Synodus Laodicena.

Andradij veracitas.

Cele-

Celebrata autem fuit Laodicena illa Synodus, circa annum Domini 368, hoc eſt, circa tempora Baſilij & Nazianzeni, quod notabile eſt. Operaprecium autem eſt conſiderare, qua fraude Canon ille nunc deprauatus, Angelos in Angulos transformârit. Ita enim nunc habet 35. Canon. Non oportet Chriſtianos, derelicta Eccleſia, abire, & ad Angulos idololatriæ abominandæ congregationes facere, quæ omnia interdicta ſunt. Quicunq; autem inuentus fuerit, occultæ huic idololatriæ vacans, Anathema ſit, quoniam derelinquens Dominum noſtrum Iheſum Chriſtum filium Dei, acceſsit ad idola, &c. *Altera editio legit (Angelos nominare) Theodoretus verò dicit: Canonem illum prohibere inuocationem Angelorum, ne quis Angelos oret aut precetur, quaſi per illos aditum ſibi ad Dei gratiam & beneuolentiam facturus.*

Laodicena ſynodus.

De Canone Laodicenæ Synodi.

Proderit verò ad illam Theodoreti narrationem de lege Laodicenæ ſynodi, & de Michaelio conferre ea, quæ Nicephorus ſcribit Tom. 7. cap. 50, de apparitionibus Michaelis, & de oratorio Michaelio, extructo à Conſtantino. Et quæ in Lambardica hiſtoria ſcribuntur de apparitione Michaelis in Gargano facta. Anno Domini 390. Illa enim collatio oſtendet, quales fabu-

Templum Michaelis.

fabulæ ſub titulo venerandæ antiquitatis Eccleſijs obtrudantur.

Sed reuertamur ad Theodoretum, qui ſi author eſt librorum de Græcis affectionibus, cùm cōtrarium illis ſcribat in commentarijs ad Paulum, ſicut oſtendimus, non obſcurum eſſe poteſt, quid illi eius narrationi, de martyrum inuocatione tribuendum ſit. Hanc enim ex collatione Philoſophiæ Græcorum atq; Gentium, ſicut titulus teſtatur aſſumit. Alteram verò ſententiam ex fundamento verbi Dei, Coloſſ. 2. & 3. extruit.

Hiſtoria religioſa.

Inuocatio Sanctorum hac ętate nō fuit vniuerſalis.

Cyrillus contra inuocationem ſanctorum.

Et quod diligenter obſeruandum eſt, etiamſi Theodoretus Sanctos inuocaſſet, ſicut in hiſtoria religioſa, quæ ipſi tribuitur, aliquot extant exempla, non tamen vniuerſalis fuit in omnibus Eccleſijs illa obſeruatio, ſicut ex Cyrillo, qui ijſdem temporibus vixit, manifeſtum eſt. Iulianus enim apoſtata Chriſtianis obiecerat, quòd Chriſtum hominem & martyres colerent. Si, inquit, adhuc nobiſcum (id eſt, cum Ethnicis) eſſetis, vnum pro multis Dijs coluiſſetis, non hominem, imò non multos homines miſeros, vſos lege dura & aſpera, intelligens martyres. Cyrillus verò reſpondens lib. 6. quòd ad Chriſtum attinet, inquit: Non vt hominem colimus, ſed hominem, qui apparuit, Dei verbum agnoſcentes. De martyribus verò reſpondens, memoriam & honorem martyrum confitetur, adorationem

negat,

negat, inuocationis verò nullam prorſus facit mentionem. Hæc enim ſunt eius verba. At Sanctos martyres, neq; Deos eſſe dicimus, neq; adorare conſueuimus. Laudamus autem eos potiùs ſummis honoribus, quòd pro veritate ſtrenuè certârunt, ita vt & ſuam animam cõtempſerint, &c. Proinde non eſt indignum. Imò etiam neceſſarium, eos, qui tam claris operibus glorioſi ſunt, perpetuis honorari laudibus. Et paulò poſt venerationem martyrum deſcribit: Non cultu, *non adoratione, non inuocatione, ſed inquit: Omni honore eos dignamur, quodammodo reponentes illis memoriam inacceßibilem, pro honoribus & remuneratione fortitudinis tam conſpicuæ. Imò recitans, quomodo Græci ſuos Dæmonas, quos ex hominibus præſtantibus fieri fingebant, coluerint, ſcilicet tanquam cuſtodes & auxiliares ſuperſtitum, cùm Deum eſſe nihil aliud intellexerint, quã vtilitati cuipiam hominum Præfectum eſſe. Non addit, ſicut Theodoretus facit, Chriſtianos idem, aut multò magis de martyribus ſuis ſentire, ſed ita concludit. Proinde nos quidem minimè. Græci autem potiùs deprehenduntur fuiſſe hominum cultores, & Dei gloriam incircumſpectè, quibus voluerunt, tribuiſſe. Ita lib. 10. Iulianus inquit: Ad antiquum illum mortuum additis multos recens mortuos. Cyrillus verò reſpondens, dicit: Chriſtianos magni facere reuerentiam & honorem erga San-*

Veneratio martyrum apud Cyrillum.

Adoratur ſolus Deus.

ctos martyres, ſed addit: Scriptura nobis vnum Deum prædicauit, alium autem præter illum omnino nullum adorare conſueuimus. Idem Cyrillus in 16. cap. Iohan. inquit: Nullus accedit ad patrem, niſi per filium, per quem adductionem habemus ad patrem in Spiritu. Ideo ſe portam & viam appellat, quia inquit: Nemo venit ad patrem, niſi per me. Nam in quantum Filius & Deus eſt, vna cum patre, nobis bona largitur. In quantum verò Mediator eſt & Pontifex, & Paracletus, noſtras preces ad patrem adducit. Et tandem concludit, *orandum igitur eſt in nomine Saluatoris, ſi exaudiri à patre volumus.*

Concluſio historiæ Eccleſiæ Græcæ vſque ad Theodoreti & Cyrilli tempora.

Atque ita hactenus in Græca Eccleſia, inuocatio Sanctorum alicubi, & à quibuſdam, variè tentata, vſurpata & defenſa, non tamen vbiq; ab omnibus Eccleſijs recepta & approbâta fuit. Sed ſemper fuerunt quidam præſtantes viri, qui eam non admiſerunt, ſed improbârunt, & fundamenta eius refutârunt, & Eccleſiam ad fontes veræ inuocationis Dei deduxerunt, ſicut oſtendimus. Poſt hæc verò tempora, inſecuta quidem eſt triſtior & maior confuſio dogmatum & rituum in Græca Eccleſia: In receptas tamen & vniuerſales formulas publicarum precationum inuocatio Sanctorum tardè admiſſa fuit. Et memorabile eſt, ac ad per-

perpetuam rei memoriam dignum obſeruatione, quòd Petrus Gnapheus, qui in quinta vniuerſali Synodo, vt hæreticus damnatus fuit. Primus author & inuentor fuit miſcendæ inuocationis Sanctorum inter publicas Eccleſiæ preces. Nicephorus enim lib. 15. cap. 28. inter ea, quæ Petrus ille Fullo inueniſſe ſeu reperiſſe dicitur, numerat & hoc, vt in omni precatione Dei genetrix nominaretur, & diuinum eius nomen inuocaretur. Factum hoc fuit circa annum Domini 470.

Petrus Gnapheus publicis Eccleſiæ precibus inuocationem Sanctorum primus inſeruit.

Pontificij verò, qui in publicis Eccleſiæ ſuæ precibus, inuocationi Sanctorum primarium locum tribuunt, ne videantur Fullonem illum hæreticum huius rei authorem habere, allegant Canonem ſeptimum, vniuerſalis ſextæ ſynodi, vt prætendere poßint, publica vniuerſalis Eccleſiæ authoritate receptam, atq; adeo ſancitam eſſe inuocationem Sanctorum. Cumq; reliqua dogmatica illius Synodi de incarnatione Chriſti recipiamus, exiſtimant eadem authoritate etiam inuocationem Sanctorum recipiendam eſſe. Sed certum eſt. 9, illos Canones, qui in Tomis Conciliorum ſextæ Synodo tribuuntur, ſuppoſititios & adulterinos eſſe, id, quod ipſi etiam Pontificij pronunciat. Et hoc Lector diligenter notet. Ita autem habet adulterinus ille Canon:

Pontificij ad ſtabiliendã Sanctorum inuocationẽ falſò ſynodo VI. abutuntur.

Suppoſititius Canon 9. Synodi VI.

Singulis diebus, qui amplius non poteſt, ſaltem duabus vicibus oret, mane ſcilicet & veſperi, dicens Symbolum ſiue orationem Dominicam, vel. Qui plaſmaſti me miſerere mei, vel etiam: Deus propicius eſto mihi peccatori. Et Deo gratias agat, pro quotidianæ vitæ commeatibus, & quia ſe ad imaginem ſuam creare dignatus ſit, & à peccatoribus ſegregare. His actu, & ſolo Deo creatore ſuo adorato, inuocet Sanctos, vt pro ſe intercedere apud maieſtatem diuinam dignentur, &c. Poſtea tamen præualeſcente ſuperſtitione, vnà cum cultu & adoratione imaginum, inuocatio Sanctorum etiam recepta & ſtabilita eſt in Græca Eccleſia, in ſeptima ſynodo, circa annum Domini 781.

Innocatio Sanctorum in Græca Eccleſia ſtabilitur ſynodo ſeptima. Iuſtinianus. Intercesſio Sanctorum.

Atq; ita in Græca Eccleſia à voto cõmunium precum, quo primùm ſocietas inuocationis ſolius Dei expetebatur, inclinatio ſenſim facta eſt ad manifeſtas & craſſas ſuperſtitiones. Ita Iuſtinianus Imperator lib. 1 Codicis, Tit. 30. tantùm interceſſionis facit mentionem, cùm inquit: *Hoc etiã deprecantes exoramus glorioſæ Mariæ virginis precibus, vt quicquid minus eſt Reipub. noſtræ, per nos indignos ſeruos ſuos, reſtituat in ſuo nomine Deus.*

Euagrij inuocationes.

Euagrius non longè poſt ea tempora craſſiùs progreditur. Facit enim Choſroem Perſarum regem, ita inuocantem beatum Sergium: *vt & ego & Syra Amaſia, & omnes, qui in mũdo ſunt,*

eis

εἰς τὴν σὴν δύναμιν ἐλπίζωμεν, καὶ εἰς σὲ ἔτι πιστεύωμεν. *Vt in tuam potentiam ſperemus, & in te amplius credamus. Et ne opus ſit, plura exempla ex poſteriorum ſcriptis conquirere. Vnus Damaſcenus ſatis craſſa ſuppeditat exempla. In eius enim hiſtoria ſcribitur, cùm à Leone Iſaurico vna manu mutilatus eſſet, quod ſtatim confugerit ad Mariam, feruideq; ipſi ſupplicârit, atque hoc pacto ipſum detruncatam manum, ſanitate reſtituta, mirabiliter recepiſſe. Et ipſe Damaſcenus in hymnis ſuis ita inuocat Mariam: Inuituperabilem ſpem tuam Deipara habens, ſeruabor, defenſionem tuam poßidens, non timebo, perſequar inimicos meos, & in fugam vertam, ſolam habens, vt thoracem protectionem tuam, & omnipotens auxilium tuum. Et deprecor clamans tibi Domina, ſalua me interceßionibus tuis. Item glorioſa mater Dei adduc noſtram deprecationem filio tuo, vt ſaluet per te animas noſtras. Miſericordiæ ianuam aperi nobis benedicta Deipara: Sperantes igitur in te ne aberremus, liberemur per te à calamitatibus. Tu enim es ſalus generis hominum, omnem ſpem meam in te repono, mater luminis, ſerua me ſub protectionem tuam, &c.*

Damaſceni inuocationes.

Inde hoc tēpore Græci in precibus ſuis Horarijs, craßißimas habent ſuperſtitiones inuocationis Sanctorum, cuius exempla quædam à D.

Græci noſtræ ætatis.

Camerarius Chytræus. *Camerario & Chytræo recitantur, vt te murum inexpugnabilem, munitionem ſalutis, Deipara virgo ſupplices inuocamus, aduerſariorum diſsipes conſilia, vrbem muni. Item, ſpes, præſidium & perfugium Chriſtianorum, quæſo, vt quæ mundum ſaluas indeſinente tua deprecatione, memineris noſtri, virgo laude omni digniſsima. Ibidem extat fabula, quòd Apoſtoli, cùm priùs ſoliti fuiſſent, Chriſtum ita inuocare, Domine Iheſu Chriſte, opitulare nobis, eius loco, poſt aſſumptionem Mariæ, exclamaſſe: Sanctiſsima Deipara opitulare nobis. Ibidem etiam ſinguli manc è ſomno ſurgentes, dicere iubentur Sanctus es DEVS, propter Dei genitricem miſerere noſtri, &c.*

Fabula impudens.

Hæc certè talia ſunt, quæ nec excuſari, nec defendi poſſunt. Sed deſino δύσφημα *talia plura recitare. Hæc enim ad inſtitutam noſtram hiſtoricam conſiderationem, de initijs, de progreſſu, & tandem de craſſo exceſſu inuocationis Sanctorum, in Græca Eccleſia, ſufficere poſſunt.*

De Latinis patrib. poſt Lact. & Hilarium. *Reuertamur iam ad reliquos Latinos Scriptores poſt Lactantium & Hilarium, de quibus ſuprà dictum eſt, & ex illis etiam hiſtoriam inuocationis Sanctorum breuiter contexemus.*

Ambroſius de inuocatione. *Ambroſius igitur, qui ijſdem fermè temporibus floruit, quibus Baſilius & Nazianzenus, quando Scripturam interpretatur, ipſa fundamenta*

damenta inuocationis Sanctorum, in exemplis Ethnicæ idololatriæ conuellit. Gentes enim, quòd non rectà ipſum ſupremum Deum, ſed Heroas, Dæmonas, & alias creaturas, cultibus, votis & inuocationibus ſuis accederent, duabus potiſsimùm rationibus mouebantur.

Rationes cur Gentes inuocarint creaturas.

I. *Sicut in aulis, non ſtatim ad ipſum Regem prorũpitur, nec ad illum cuius patet aditus, ſed Comites & Tribuni primò adeundi & deliniendi ſunt, vt vel ſupplicationes Subditorum ad regem perferant, vel aditum ipſis ad regem parẽt.*

II. *Qui vel miſer vel indignus, vel malè meritus eſt, is, quando à rege aliquid vult impetrare, implorat ſuffragia eorum, qui apud regem in gratia & authoritate ſunt. Et hæc ſunt ipſiſsima etiam fundamenta inuocationis Sanctorum apud Pontifices.*

Ambroſius verò exponens illa verba Pauli, Roman. cap. 1. (ſeruierunt creaturæ potiùs, quàm creatori) Iſtas rationes diſertè refutat his verbis. Solent tamen pudorem paſsi neglecti Dei, miſera vti excuſatione, dicentes: Per iſtos poſſe ire ad Deum, ſicut per Comites peruenitur ad regem. Age nunquid tam demens eſt aliquis, & ſalutis ſuæ immemor, vt honorificentiam Regis vendicet Comiti? Cùm hac de re ſi qui etiam tractare fuerint inuenti, iure vt rei damnentur maieſtatis. Et iſti non putant reos, qui honorem nominis

minis Dei deſerunt creaturæ, & relicto Domino conſeruos adorant, quaſi ſit aliquid plus, quod ſeruiatur Deo. Nam & ideo ad regem per Comites, & Tribunos itur, quia homo vtiq; rex, & neſcit quibus debeat Rempub. credere. Ad Deum autem, quem vtiq; nihil latet (omnium enim merita nouit) promerendum ſuffragatore non eſt opus, ſed mente deuota. In libro etiam de Iſaac & anima, de Chriſti Mediatoris officio piè & ex Scriptura inquit: *Ipſe Chriſtus os noſtrum eſt, per quod patri loquimur, oculus noſter, per quem patrem videmus, dextera noſtra, per quam patri nos offerimus, quo niſi intercedente, nec nobis, nec Sanctis omnibus quicquam cum Deo eſt.*

Apoſtrophę Rhetoricæ Ambroſij.

Alibi verò, ſicut ferebat ſtylus illius temporis, Rhetoricis apoſtrophis ludit, vt in funere fratris Satyri. *Sed priùs vltimum vale dico: Præcede ad illam communem omnibus & debitam, ſed iam mihi præ cæteris deſiderabilem domum, para hoſpiti conſortium. Ne quæſo, cupientem tui diu differas, properantem expecta, feſtinantem adiuua, & ſi diutiùs tibi morari videbor, accerſi, &c.* Sed figuram hanc eſſe Proſopopœiam, Rhetores norunt, ſicut & in Lucam libro decimo, Ambroſius hac figura vtitur, cùm inquit: *Vnde te euocem Petre, vt doceas me, quid flens cogitaueris? Vnde inquam te euocem, de cælo, vbi iam choro in-*

ro inſertus es Angelorum? An etiam de tumulo? &c.

Non tamen nego, Ambroſium tandem, cum Monachatum à Baſilio mutuo ſumpſiſſet, etiam ad inuocationem Sanctorum cœpiſſe inclinare. Nam in libro de viduis inquit: Cum ſocrus Simonis magnis febribus detineretur, Petrus & Andreas rogauerunt Dominum pro ea: Et tu vidua habes proximos, qui Deo pro te ſupplicent: Habes Apoſtolos proximos: Habes martyres proximos. Item: Videtis quod magno peccato obnoxia, minùs idonea ſit, quæ pro ſe precetur, certè quæ pro ſe impetret. Adhibeat igitur ad medicum alios precatores: Infirma eſt caro, mens ægra, & peccatorum vinculis impedita, ad medici illius ſedem debile non poteſt explicare veſtigium. Obſecrandi ſunt Angeli, qui nobis ad præſidium dati ſunt. Martyres obſecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vendicare. Poſſunt pro peccatis rogare noſtris, qui proprio ſanguine, etiamſi quæ habuerunt peccata, lauerunt. Iſti enim ſunt Dei martyres, noſtri præſules, ſpeculatores vitæ, actuumq́ʒ noſtrorum. Non erubeſcamus eos interceſſores noſtræ infirmitatis adhibere, qui & ipſi infirmitatem corporis, etiam cum vincerent, cognouerunt. Hæc ibi Ambroſius, præter, imò contra Scripturam. Quæ enim Scriptura docet, peccatorem pœnitentem non poſſe pro ſe orare? Non poſſe ad

Ambroſius ad inuocationem Sanctorũ, inclinauit contra Scripturam.

Martyres proprio ſanguine peccata ſua lauiſſe, contra Scripturam.

Collatio Scripturæ.

Chriſtum accedere, atq; ideò Angelos & martyres defunctos, eſſe inuocandos. Imò contra Scripturã exertè pugnat, Martyres peccata ſua proprio ſanguine lauiſſe, 1. Ioh. 1. Apoc. 1. 7. 17. Cumq́; Chriſtus clamitet: Venite ad me oẽs, qui onerati eſtis, Mat. 11. Et promittat Ioh. 6. Quicquid ad me venerit, non eijciã foras. Ambroſius in illa ſuâ declamatione, contrariũ ſtatuit. Et manifeſtũ eſt, quomodo impingat in dulciſsimam ſententiam Ebr. 2. Quod Chriſtus ideò paſſus ſit & tentatus, vt fieret fidelis & miſericors Pontifex, & poſſit eis, qui tentantur, auxiliari: Cumq́; Angelus nolit adorari, Apoc. 19. Ambroſius dicit: Obſeruandi ſunt Angeli. Quæ verò conſequentia eſt? Petrus in hac vita, pro ſocru ſua orauit. Ergò inuocandi ſunt Sancti, qui ex hac vita diſceſſerunt. Illas ipſas certè rationes, quibus hoc loco Ambroſius vtitur, ipſe, tractans textum Rom. 1. in alijs refutat. Et Chryſoſtomus illud Ambroſij, quod peccator pœnitens, non poſsit pro ſe precari, nec ad Chriſtum accedere, ſæpius in multis locis refutat, ſicut oſtendimus. Auguſtinus etiam iuſta diſputatione reijcit illud, quod Ambroſius dicit: Martyres in altero ſæculo eſſe ſpeculatores vitæ, actuumq; noſtrorũ. Qualis igitur debeat eſſe autoritas huius ſententiæ Ambroſij, cordato Lectori non obſcurũ eſſe poteſt. Quæ verò præterea ſub Ambroſij nomine, ex ſermonib. et ex præparationẽ ad Miſſam, proferri ſolent, ſuppoſititia ſunt.

[Margin: Ἀσυλλόγιστον.]

[Margin: Suppoſititia Ambroſij.]

Sed

Sed tamen circa illa tempora, in Latina etiam Eccleſia, alicubi & à quibuſdam, inuocationem Sanctorum, vel certè ſpeciem eius, vſurpatam fuiſſe, oſtendunt obiectiones Gentium & Manichæorum, de quibus in Auguſtino dicemus: Vigilantianum etiam certamen Hieronymi tempore idem oſtendit. Et fieri quidem poteſt, ſicut in certaminibus ſolet, quòd Vigilantius nimium deflexerit in alteram partem, derogans debitæ venerationi, & iuſtis honoribus martyrum, ſi vera ſunt, quæ Hieronymus in ſuis criminationibus ipſi tribuit. Vigilantij certamen.

Sed tamen inde colligitur, Eccleſias apud Celtas & Germanos, offenſas fuiſſe noua illa perſuaſione inuocationis Sanctorum, qui ex vita diſceſſerant. Non enim tantùm Vigilantius preſbyter eam reprehendit, ſed (quod Hieronymus ad Ripacium conqueritur) Epiſcopus etiam Galliarum, vir ſanctus, cum multis alijs ſententiæ ipſius acquieuit. Irenæus enim ſcribit, Celtas & Germanos, quos Barbaras Gentes appellat, ſimplicitatē fidei Apoſtolicæ, tam tenaciter & mordicus retinuiſſe, vt ſtatim aures obturârint, ſi quis diuerſum ab eo, quod ſemel acceperant, annunciaret. Cùm igitur Apoſtolicam initio traditionem accepiſſent, Solum Deum, in nomine Chriſti mediatoris, adorandum & inuocandum, non potuerunt non offendi, ſubintroducta

Celtæ & Germani offenſi inuocatione ſanctorum.

Irenæus.

noua

noua opinione inuocationis Sanctorum. Quod ſi Vigilantius, iuxta Baſilij ſimilitudinem, more inſitorum, qui dum curuæ arboris ſtatum corrigere ſtudent, nimia attractione in alteram partem deflectendo, peccant. eò progreſſus eſt, quod contemptim & ſcurriliter de martyribus, & eorum reliquijs, & ſenſit & locutus eſt, ſicut Hieronymus ipſum accuſat, non defendo. Quanquam optandum eſſet, vel ipſius Vigilantij ſcriptũ extare, vnde de eius ſententia rectè ſtatui poſſet, vel Hieronymum non conuitijs & criminationibus, ſed Scripturæ argumentis modeſtè & placidè cauſam illam egiſſe, Quòd enim Vigilantio multa impingat, quæ nunquam dixit, ipſe non poteſt diſsimulare, cùm inquit: Miror quod non dicas nequaquam perpetranda martyria: Quod cum dixeris, imò & ſi non dixeris, ita habeberis quaſi dixeris, &c. Sed hæc relinquamus Deo iudici iuſto.

Nos verò remotis pauliſper è ſcena perſonis, rem ipſam videamus. Et de reliquijs martyrum poſtea dicemus. Quod verò ad hunc locum attinet, Vigilantius quantum ex Hieronymo colligitur, tria hæc capita diſputauit. I. *Martyres ſeu Sanctos, qui ex hac vita diſceſſerunt, non eſſe colendos & adorandos.* II. *Dum viuimus, mutuo pro nobis orare debere, poſt mortem verò nullum pro alijs deprecari.* III. *Martyrum ſeu beatorum animas non adeſſe ſuis tumulis, nec intereſſe*

Capita diſputationũ Vigilãtij ex Hieronym.
Primum.
Secundum.
Tertium.

tereſſe rebus viuentium. Ad hæc capita Hieronymus reſpondens, nequaquam vel probat vel defendit Sanctorum cultum & adorationem, ſed dicit: Nos autem, non dico martyrum reliquias, ſed ne Solem quidem & Lunam, nõ Angelos, non Archangelos, non Cherubin & Seraphin, & omne nomen quod nominatur, & in præſenti ſæculo & in futuro, colimus & adoramus, ne ſeruiamus creaturæ potiùs, quàm creatori. Item: Quis aliquando martyres adorauit? Quis hominem putauit Deum? Item: Populi qui ſanctis Samuelis reliquijs occurrerunt, nõ Samuelem adorabant, ſed Chriſtum, cuius Samuel & Propheta & Leuites fuerat, &c. Reſponſio Hieronymi ad hæc capita.

Nota mihi eſt Lindani & aliorum Sophiſtice, qui fingunt, Hieronymum quidem adorationem martyrum damnare, ſed inuocationem eorum probare & defendere. In tota verò prolixa & acerba illa Hieronymi inuectiua, nulla ſyllaba extat de hac diſtinctione, quòd martyrum animæ, non quidem adorandæ, ſed tamen inuocandæ ſint. Et ex Auguſtino mox oſtendemus, illis temporibus, in publicis Eccleſiæ precibus, Sanctos nec adoratos nec inuocatos. Circa idem etiam tempus Laodicena Synodus lege prohibuit, ne quis Angelos precetur, ſed ad memorias martyrum, ipſum & ſolum Deum adorabant, inuocabant & precabantur, ſicut ex Auguſtino mox oſtendemus. Quòd igitur Hieronymus dicit: Si quis

Sophiſtica Lindani diſtinctio adorationis & inuocatiõis.

Nec inuocati, nec adorati Sancti.

quis precator ad martyrum memorias aduenerit: Intelligit de adoratione & inuocatione ipſius Dei, quæ fiebat apud memorias martyrum. Demonſtrari enim non poteſt, vlla vel dictione, vel ſyllaba, Hieronymum aduerſus Vigilantium, hoc agere & defendere, quod Sancti, qui ex hac vita diſceſſerunt, ſint inuocandi.

Secundum caput controuerſiæ Vigilantij.

Quòd verò ad alteram quæſtionem attinet, recepta tunc à plerisq; erat ſententia illa, de qua Origenes, ſicut ſuprà oſtendimus, cùm non habeat expreſſum Scripturæ teſtimonium, dubitando & ambigendo diſputauit: Beatos ſcilicet in altera vita orare pro Eccleſia. Et acceſſerat illa perſuaſio, quando Deus ad monumenta martyrum adorabatur & inuocabatur, tunc martyres vnà cum illis precatoribus ſua vota coniungere, & Deum comprecari, ac propter votum talium communium precum ſeu comprecationis, fiebant tum adorationes & inuocationes Dei apud monumenta martyrum. Hanc perſuaſionem, quia extra Scripturam recepta erat, nec veræ antiquitati nota fuerat, à multis in Gallia non fuiſſe, tanquam articulum fidei, receptam, ex illo Hieronymi libro manifeſtè apparet. Vigilantius verò, ſicut in contentionibus fieri ſolet, non tantùm dimicauit, opinionem illam, cum claris Scripturæ teſtimonijs deſtituatur, non eſſe æquandam articulis fidei, ſed eam (ſi vera ſunt, quæ Hieronymus ipſi tribuit)

An beati orent pro nobis.

buit.) ſimpliciter ita damnauit, vt diceret: Poſt mortem in altero ſæculo nullum Audere pro alijs deprecari. Item: Dum viuimus mutuo pro nobis orare poſſe. Poſtquam autem mortui fuerimus, nullius eſſe pro alio exaudiendam orationem. Et hanc negatiuam Vigilantius conatus fuit probare ex Apocryphis Eſdræ, & ex tranſlatione quadam Solomonis non autentica. Attulit etiam illud ex Apocalyp.6. quod martyres vltionē ſui ſanguinis obſecrantes impetrare non quiuerint. Hieronymus verò in contrariam partem, magna vehementia inſurgens, tanquam pro articulo fidei pugnat, Beatos in altero ſæculo orare pro Eccleſia credentium in hac vita. Cùm Origenis tempore fuerit tantùm priuata, dubia & apocrypha opinio, quæ aliqua probabilitate tantùm diſputabatur. Et Hieron. ex Scriptura nulla expreſſa adfert teſtimonia, tantùm ita argumētatur: Si Apoſtoli & martyres adhuc in corpore conſtituti, poſſunt orare pro cæteris, quando pro ſe adhuc debent eſſe ſoliciti, quantò magis poſt coronas, victorias, triumphos, &c. Sed ſub initium huius loci oſtendimus, quid noſtræ Eccleſiæ de hac diſputatione (An beati in cœlo, pro Eccleſia militante, ſoliciti ſint & orent) ſentiant, ſi non, vt articulus fidei, cum neceſſitate credendi, ſed vt probabilis opinio proponatur. De orationibus igitur Sanctorum Hieron. diſputat, non autem contendit, Sanctos eſſe inuocandos.

Quòd

Tertia quæſtio Vigilãt.

Quòd verò ad tertiam quæſtionem attinet, Vigilantius diſputauit, ſicut verba ipſius Hieronymus recitat: Animas Apoſtolorum ac martyrum, vel in ſinu Abrahæ, vel in loco refrigerij, vel ſubter aram Dei conſediſſe, nec poſſe ſuis tumulis, & vbi voluerint, adeſſe præſentes. Hieronymus verò reſpondet: *Tu Deo leges ponis? Tu Apoſtolis vincula inijcis? vt vſq; ad iudicij diem teneantur cuſtodia, ne ſint cũ Domino ſuo, de quibus ſcriptum eſt: Sequuntur agnum quocunq; vadit? Si agnus vbiq;, ergo & hi, qui cum agno ſunt, vbiq; eſſe credendi ſunt, &c.* Sed hanc Hieronymi aſſeuerationem, non multò pòſt disertè negârunt, reiecerunt, improbârunt & refutârunt Auguſtinus & Chryſoſtomus. Et Auguſtini quidem teſtimonia mox adſcribemus. Chryſoſtomus verò Homilia 29. in Matthæum dicit: *Non poteſt anima è corpore ſeparata, in his regionibus errare. Iuſtorum enim animæ in manu Dei ſunt: Peccatorum verò poſt hunc exitum continuò abducuntur, quod à Lazaro & diuite planum efficitur.* Et paulò poſt: *Multis è locis Scriptura comprobari poteſt, non errare hîc poſt mortem, iuſtorum hominum animas. Nam & Stephanus ait: Suſcipe ſpiritum meum. Et Paulus, reſolui ac eſſe cum Chriſto, deſiderabat. De Patriarcha quoq; Scriptura dicit: Et appoſitus eſt ad patres ſuos. Quod verò nec peccatorum animæ hîc commorari poſſint, diuitẽ audias quid dicat, perpendasq; quid*

An beati adſint in terris

Hieronym. refellitur ab Auguſtino & Chryſo.

Chryſoſto.

Animas poſt mortẽ non errare in terris.

quid petit, & non impetrat. Quod ſi poſſent animæ hominum hîc conuerſari, veniſſet ipſe vt cupiebat, &c. Idem concione 4. de Lazaro prolixè diſputat, mortuos non apparere viuentibus. Et inquit: Animæ corpus egreſſæ, non ampliùs hîc commorantur, ſed protinùs abducuntur.

Non omnia igitur ſimpliciter Catholica dogmata ſunt, quæ Hieronymus contra Vigilantium diſputat. Sed quod ad hunc locum, de inuocatione Sanctorum attinet, non opus habemus hac reſponſione. Certum enim & manifeſtum eſt, Hieronymum in tota illa diſputatione, nec probare, nec defendere inuocationem Sanctorum, neq; hoc diſputare, orationem eſſe ad Sanctos, qui in altero ſæculo ſunt, dirigendam. Quòd verò de oratione beatorum in cœlo pro Eccleſia diſputat, de eo, quæ ſit Apologiæ noſtræ ſententia, ſub initium huius loci expoſuimus. Indè verò non ſequitur, Sanctos eſſe inuocandos, nec eam conſequentiam Hieronymus inde texit: Quicquid igitur ſit de Ambroſij obſecrationibus, hoc certum eſt, Hieronymum non diu poſt Ambroſium, in certamine contra aduerſarium, licet vniuerſam bilem effundat, non tamen vel voluiſſe, vel auſum fuiſſe, inuocationem Sanctorum defendere. Vnde rectè colligitur, eam tunc non habitã pro dogmate ſeu articulo fidei. Ea enim, quæ dogmata ſunt, quando ab aduerſarijs impugnãtur, aperto Marte, & maiori zelo ſolent defendi.

Hieronym. nõ defendit inuocationẽ Sanctorum defunctorũ.

Apoſtrophe Rhetoricæ Hieronymi.

Quòd verò in Epitaphio Paulæ, Hieronymus dicit: (Vale ô Paula, & cultoris tui vltimam ſenectutem orationibus iuua) Non ſtabilire Pontificiorum opiniones de inuocatione Sanctorum, ſed eſſe apoſtrophen Rhetoricam, ex ipſo Hieronymo oſtendi poteſt. Nam in Epitaphio Nepotiani diſertè inquit: Quicquid dixero, quia ille non audit mutum videtur. Et ſub finem: Cum quo loqui non poſſumus, de eo loqui nunquam deſinamus. Ita in oratione ſuper obitu Bleſillæ, attribuit Bleſillæ mortuæ prolixum ſermonem, qua matrem lugentem alloquatur: Quas nunc exiſtimas Bleſillam noſtram pati cruces, quæ ferre tormenta, quod tibi Chriſtum videat ſubiratũ? Clamat nũc lugenti: Si vnquam me amaſti mater: Si tua vbera ſuxi, &c. Quem ſermonem figuratum eſſe nemo non videt. Et continua illa figura ibidem etiam dicit: Loquitur illa & alia multa, quæ taceo, & pro te Dominum rogat, mihiq́ vt de eius mente ſecurus ſim, veniam impetrat peccatorum, &c. Et licet Rhetoricæ illæ compellationes inclinare tunc cœperint ad inuocationem Sanctorum. Ipſe tamen Hieronymus, per mitigationem quandam eas declarat, ne ſint inuocatio, vt in vita Hilarionis, Conſtantiæ cuiuſdam, quam ſanctiſſimam mulierem appellat, deuotionem deſcribens, inquit: Erat enim ſolita peruigiles in ſepulchro Hilarionis

Epitaphiũ Nepotiani.

Vita Hilarionis.

rionis noctes ducere, & quaſi cum præſente, ad adiuuandas orationes ſuas ſermocinari. Sicut ſimili figurarum licentia, Euſebius in vita Conſtantini dicit: σὲ μὲν εὐσέβεια καὶ φιλανθρωπία προσκυνῶ. Te quidem, ô pietas & humanitas, adoro. Quid verò ex figuratis iſtis compellationibus, ſine vllo Scripturæ teſtimonio vel exemplo introductis, tandem extructum ſit, in Græcæ Eccleſiæ hiſtoria iam oſtendimus, & in Latina hiſtoria mox idem ſequetur. Sed iam ad Auguſtinum progrediamur.

In ea igitur tempora Auguſtinus incidit, cum quæſtionibus & diſputationibus, de orationibus & patrocinijs Sanctorum, perſonarent omnia. Et operæ precium eſt conſiderare, vbi Auguſtinus temporibus ceſſit, & quomodo tamen à præſumptionibus, ad veros fontes inuocationis nominis diuini, Eccleſiam reuocare ſtuduerit, cum receptas & communes præſumptiones, liberiùs reprehendere non auderet. Omnia enim iſtis temporibus plena fuiſſe præſumptionibus, ipſe ad Ianuarium conqueritur, vbi & hoc addit: Multa huiuſmodi propter nonnullarum, vel Sanctarum, vel turbulentarum perſonarum ſcandala deuitanda, liberiùs improbare non audeo. Et quod contra Fauſtum dicit: Aliud eſt quod docemus, aliud quod ſuſtinemus, aliud quod præcipere iubemur,

Auguſtini ſeculum.

Ad Ianuarium.

Contra Fauſtum.

aliud, quod emendare præcipimur, et donec emendemus tolerare compellimur.

Beatos in cœlo, pro Eccleſia militante orare.

Auguſtinus igitur, vnà cum alijs etiam ſecutus eſt opinionem illam, quæ tunc fermè communis facta fuerat, quod ſcilicet beati in cœlo, ſolliciti ſint pro Eccleſia in terris militante, & pro ea orent. In hanc ſententiam allegat Cypriani dictum, capit. 14. de prædeſtinatione Sanctorum. Magnus illic nos carorum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum, frequens nos & copioſa turba deſiderat, iam de ſua incolumitate ſecura, adhuc de noſtra ſalute ſollicita. Et lib. 9. Confeſſ. Nunc Nebridius meus in ſinu Abraham viuit, & ſpirituale os ponit ad fontem diuinum, & bibit quantum poteſt, ſapientiam pro auiditate ſua. Nec ſic eum arbitror inebriari ex ea, vt obliuiſcatur mei, cum tu Domine, quem potat ille, noſtri ſis memor. In Pſalm. 88. Natalicia Sanctorum cum ſobrietate celebrate, vt imitemur eos, qui præceſſerunt, & gaudeant de nobis, qui orant pro nobis, &c. De exauditione etiam illarum orationum, diſputat quæſtione in Exodum 108. & 149. Et de Ciuit. lib. 22. cap. 9. dicit martyres talia à Domino impetrare poſſe, & pro patientia iam habere potentiam. Addit etiam libro 20. contra Fauſtum, capit. 21. Populum Chriſtianum memorias martyrum, religioſa ſolennitate concelebrare, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum

Conſociatio meritorum.

conſo-

conſocietur, atq; orationibus adiuuetur. Per conſociationem autem Auguſtinus illud reddere voluit, quod Epiſtola Smyrnenſis Eccleſiæ, de qua ſuprà dicit, ὧν γένοιτο καὶ ἡμᾶς συγκοινωνοὺς γενέσθαι, vt ſcilicet Eccleſia militans in hac vita, illarum virtutum, quas in martyribus celebrabat, conſors redderetur, acceptis à Deo ſimilibus virtutum donis. Vtq; aliquando conſors & ſocia fieret præmiorum, quorum in vita æterna martyres iam compotes facti ſint. Vtrũq; enim vocabulo meriti veteres intelligunt. Et ipſe Auguſtinus conſociationem ita exponit, vt lib. 8. de ciuitate Dei: Deum martyres Angelis cœleſti honore ſociaſſe. Et lib. 11. dicit: Ad ſanctorum Angelorum ſocietatem & congregationem, in hac peregrinatione laborioſiſſima ſuſpiramus. Omnium verò manifeſtiſſimè hanc phraſin explicat de vera religione, capit. 55. Sancti illum à nobis coli volunt, quo illuminante lætantur, meriti ſui nos eſſe conſortes. Quòd verò de adiumento orationum addit, nequaquam intelligit Sanctos inuocandos. Hoc enim, ſicut mox oſtendemus, diſertè negat, ſed perſuaſio erat illius temporis, quando apud memorias martyrum Deus inuocabatur, quod tunc martyrum animæ, vnà Deum comprecarentur. In hanc ſententiam dicit Tractat. 8. in Iohannem: Ad menſam Domini non ſic martyres commemoramus, quemadmodum alios, qui in pace requie-

Adiumentũ orationum.

ſcunt, vt etiam pro eis oremus, ſed magis vt orent ipſi pro nobis, vt eorum veſtigijs adhæreamus. Et *ſermone 17. de verbis Apoſtoli:* Iniuria *eſt, pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus cõmendare.* Ipſe *etiam Auguſtinus alicubi erumpit, non quidem in inuocationem, ſed in votum communium precum, ſeu comprecationis Sanctorum, vt lib. 5. contra* Donatiſtas*, cap. 1. Beatus Cyprianus iam corpore non aggrauante animam, ſerenius perſpicit veritatem.* Adiuuet *itaq; nos orationibus ſuis, in iſtius carnis mortalitate, tanquam in caliginoſa nube laborantes, vt donante* Domino*, quantum poſſumus, bona eius imitemur.* Et *hæc Auguſtinus, ſine* Scriptura*, temporibus & conſuetudini cedens.*

Auguſtinus præſumptiones ſui temporis corrigere, aut in dubium vocare ſtudet.

Vide autem & conſidera, quomodo Auguſtinus, ſicut ipſe loquitur, ea, quæ tolerare compellitur, corrigere & emendare ſtudeat, vt Ecclesiam *à præſumptis perſuaſionibus, ad* Scripturæ *doctrinam de inuocatione* Dei *reuocet.* Nam *poſt Baſilium plæriq; patres, vt* Nazianzenus, *Nyſſenus,* Theodoretus, *Ambroſius,* Hieronymus, *&c. non tam diſputârant, quàm aſſeuerârant, animas martyrum & beatorum, apud memorias ſuas, & alibi in hoc mundo præſentes eſſe, rebus viuentium intereſſe, eas cognoſcere, curare, diſponere & adminiſtrare, vota precantium audire, & ad* Deum *perferre, cultoribus*

ſuis

ſuis auxilio eſſe, ac omnis generis beneficia non impetrare tantùm, ſed conferre. Hac enim potiſsimum præſumptione, Deum precaturi ad monumenta martyrum concurrebant, ac ipſos ſæpius martyres nominatim compellabant, beneficia etiam exauditionum & auxiliorum, ipſis tribuebant martyribus, volebant etiam ideò apud monumenta martyrum ſepeliri. Auguſtinus verò, cum præſumptiones illas liberiùs, ſicut ipſe loquitur, improbare non auderet, reuocat eas in dubium, & ſenſim ad negandas eas progreditur, vt in libro de cura pro mortuis. Reſponſurus ad obiectionem, quod martyres, ipſis beneficijs, quæ dantur orantibus indicent, ſe intereſſe rebus humanis, quorundam etiam aſpectibus appareant, & in ſomnis eos alloquantur: Cùm varias quæſiuiſſet ſolutiones, ita concludit cap. 16. Quanquam iſta quæſtio vires intelligentiæ meæ vincat, quemadmodum opitulentur martyres ijs, quos per eos certum eſt adiuuari, vtrum ipſi per ſeipſos aſsint, vno tempore, tam diuerſis locis, & tanta inter ſe longinquitate diſcretis: An ipſis in loco ſuis meritis congruo, ab omni mortalium conuerſatione remoto, & tamen generaliter orantibus pro indigentia ſupplicantium, ſicut nos oramus pro mortuis, quibus vtiq; nō præſentamur, qui eſt vbiq; præſens, exaudiens martyrum preces, per Angelica miniſteria,

vbiq; diffuſa, præbeat hominibus iſta ſolatia. Res hæc altior eſt, quam vt à me poßit attingi, & abſtruſior eſt, quã vt à me valeat perſcrutari, &c. Sed cap. 13. Vulgatam tunc opinionem, ſimpliciter ex verbi Dei fundamentis refutat, vt volet, inquit, accipiat quiſq; quod dicam: Si rebus viuentium intereſſent animæ mortuorũ, me ipſum pia mater nulla nocte deſereret, ſed profectò, quod ſacer Pſalmus perſonat, verum eſt, quoniam pater & mater dereliquerunt me. Si autem parentes noſtris curis & rebus non interſunt, qui ſunt alij mortuorum, qui nouerunt, quid agamus, quidúe patiamur? Iſaias Propheta dicit: Tu es pater noſter, quia Abraham neſciuit nos, & Iſrael non cognouit nos. Si tanti Patriarchæ, quid erga populum ex his procreatum ageretur, ignorauerunt: quomodo mortui viuorum rebus atq; actibus cognoſcendis adiuuandusq́; miſcentur? Quomodo dicemus eis fuiſſe conſultum, qui abierunt, antequam venirent mala, quæ illorum obitum conſecuta ſunt, ne viderent mala illa, 4. Regum 22. & 2. Paralipom. 34. Et indè concludit: Ibi ergò ſunt ſpiritus defunctorum, vbi non vident, quæcunque aguntur aut eueniunt in iſta vita hominum. Et capit. 14. ad obiectionem de diuite ita reſpondet: Ita illi cura fuit de viuis, quamuis quid agerent, omnino neſciret, ſicut eſt nobis cura de mortuis, quamuis quid agant, vtique neſcia-

neſciamus. Et cap. 15. dicit poſſe quidem mortuos quædam, quæ ſinuntur audire ab ijs, qui hinc ad eos moriendo pergunt, vel ab Angelis, vel Spiritu Dei reuelante, cognoſcere, vel per diuinam potentiam poſſe rebus viuentium intereſſe. ſed cap. 16. Hæc omnia oſtendit & relinquit dubia & incerta.

De beneficijs martyrum.

Secundò, Eodem modo etiam vulgatam tunc opinionem, de auxilijs ſeu beneficijs, quæ à martyribus præſtari & conferri præſumebant, in dubium reuocat, vt faciliùs poſtea mentibus in dubitationem adductis, eximi poſſet. Ita de ciuitate Dei, lib. 22. cap. 9. de miraculis, quæ ad monumenta martyrum edebantur, inquit: Siue Deus per ſeipſum, miro modo, quo res tēporales operatur æternus, ſiue per ſuos miniſtros iſta faciat, & eadem ipſa, quæ per miniſtros facit, ſiue quædam faciat etiam per martyrum Spiritus, ſicut per homines adhuc in corpore cōſtitutos, ſiue omnia iſta per Angelos, quib. imperat, operetur, vt quæ per martyres fieri dicuntur, eis orantibus & impetrantibus, non etiam operantibus, fiant, ſiue alia fiant iſtis, alia illis modis, qui nullo modo comprehendi à mortalibus poſſunt, ei tamen atteſtantur hæc fidei, in qua carnis in æternum reſurrectio prædicatur.

De inuocatione Sanctorum ad monumenta martyrum.

Tertiò, Quando apud memorias martyrum conuentus celebabrant, ſacrificia offerebant, & preces faciebant, multi, ſicut in præcedentibus

 oſten-

oſtenſum eſt, ipſos Sanctos inuocabant, ſicut etiam ex Catecheſi Cyrilli Hieroſolymitani citatur hæc ſententia: Cùm hoc ſacrificium offerimus, facimus mentionem Sanctorum, qui ante nos obdormierunt, vt Deus orationibus illorum & deprecationibus, ſuſcipiat preces noſtras. Auguſtinus verò conſueta ſua moderatione oſtenſurus, hoc non rectè fieri, opponit veterem formam, publicæ & communis orationis, quæ in Synaxi nomine totius Eccleſiæ, tanquam Collecta recitabatur, quam vocârunt quidam precem Canonicam, eò quod Canon & regula eſſe debebat orationum. Verba Auguſtini hæc ſunt de Ciuit. lib. 22. cap. 10. Nos martyribus noſtris non templa, ſicut Dijs, ſed memorias ſicut hominib. mortuis, quorum apud Deum viuunt ſpiritus fabricamus. Nec ibi erigimus altaria, in quibus ſacrificemus martyribus: ſed vni Deo & martyrũ & noſtro ſacrificium immolamus. Ad quod ſacrificium, martyres ſicut homines Dei, qui mundum in eius confeſsione vicerunt, ſuo loco & ordine nominantur, non tamen à ſacerdote, qui ſacrificat, inuocantur. Deo quippè non ipſis ſacrificat, quamuis in memoria ſacrificet eorum. Et lib. 8. cap. 27. Honoramus memorias martyrum, vt ea celebritate, & Deo vero, de illorum victorijs gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum atq; palmarum, eodem inuo-

Sancti apud Auguſtinũ non inuocantur.

inuocato in auxilium, ex eorum memoria renouatione adhortemur.

Auguſtinus igitur vtrumq; diſertè ponit: Non *martyres eſſe inuocandos, ſed vnum verum Deum, etiam quando apud martyrum memorias preces fiebant, eſſe in auxilium inuocandum.* Et circa idem tempus, in Carthaginenſi Concilio tertio, cautum fuit, ne priuatæ & nouæ formulæ precationum temerè vſurpentur, ſed ad altare, ſemper ad patrem dirigatur oratio. Et hanc habet ſententiam, quod Auguſt. Epi. 42. dicit: *Videtis imperij nobiliſsimi eminentiſsimum culmen, ad ſepulchrum piſcatoris Petri, ſubmiſſo diademate ſupplicare.* Quod ſcilicet non Petro, ſed ipſi Deo, licet apud monumentum Petri, ſupplicet.

Axiomata Auguſtini de inuocatione.

Concilium Carthaginenſe III. de inuocatiõe.

Orantes igitur apud monumenta martyrum, non debere martyres, ſed Deum inuocare, nec orationem ad martyres, ſed ad Deum, qui ſolus adorandus & inuocandus eſt, dirigere, Auguſtini doctrina & ſententia eſt. Cumq; de martyrum comprecationibus ſeu interceſsionibus, multa opponerentur, Auguſtinus nõ concedit inde ſequi inuocationem, ſed reſpondet: Vel martyres generaliter orare pro Eccleſia militante, quã ſciunt ſub cruce adhuc gemere, licet neſciant quid agant viui, (De cura pro mortuis, cap. 16.) *vel ſi poſſunt preces ſentire, id tunc fieri, quando Deum inuocamus, & preces ad Deum dirigimus.*

Ita

Ita inquit de vera religione cap.55. Quiſquis in Deo manet, & poteſt humanas preces ſentire, in illo me exaudit. Et de Ciuita.10.cap.12. Nam & cùm exaudiunt Angeli Dei, ipſe in eis exaudit. Et hoc diligenter notetur, quod nō conſequatur, ſi Sancti in altera vita orāt pro Eccleſia, quòd ſint inuocandi, & oratio ad ipſos dirigenda.

An ſi ſancti in altera vita pro Eccleſia orēt, ſint inuocandi.

Quartò, Cùm ex ſuperſtitionibus vulgi Chriſtianorum, & Gentes & Hæretici varias calumnias Eccleſiæ Dei ſtruerēt, Auguſtinus improbatis ſuperſtitionibus, veterem & veram Eccleſiæ fidem opponit. Cùm enim Maximus Madaurenſis Grammaticus. Epiſt.43. deſcribens Gentilium religionem, dixiſſet: Nos Dei virtutes *multis vocabulis inuocamus, varijs ſupplicationibus proſequimur, pijs precibus adoramus. Et addidiſſet, Chriſtianos in Africa, loco Iouis, Iunonis, Mineruæ & Veneris, habere & colere punicos Martyres, Mygdonem, Sananem, Namplanionem & Lucitam. Auguſtinus epiſtol.44. nequaquam hoc concedit, martyres in Eccleſia inuocari, ſupplicationibus & precibus coli: ſed reſpondet: Scias à Chriſtianis Catholicis, nullum coli mortuorum, nihil deniq; vt numen adorari, quod ſit factū & conditum à Deo, ſed vnum ipſum Deum, qui fecit & condidit omnia.*

Diſcrimen paganiſmi & Chriſtianiſmi in venerādis ſanctis.

Nullū mortuorū Chriſtiani colunt.

Ita de vera religione cap. 55. dicit: Non ſit nobis religio cultus mortuorum, quia ſi piè vixerunt,

runt, non ſic habentur, vt tales quærant honores, ſed illum à nobis coli volunt, quo illuminante, lætantur meriti ſui nos eſſe conſortes. Honorandi ergo ſunt, propter imitationem, non adorandi propter religionem. Item, hoc etiam ipſos optimos Angelos velle credamus, vt vnum cum ipſis colamus Deum, cuius contemplatione beati ſunt. Quare honoramus eos caritate, non ſeruitute. Nec eis templa cōſtruimus: Nolunt enim ſe ſic honorari à nobis. Et in Pſal. 96. Omnes Sancti vel Angeli, illius quærunt gloriam, quem diligunt. Ad eius cultum, ad eius orationem, ad eius contemplationem omnes, quos diligunt, rapere & inflammare ſtudent. Item, volunt potiùs, vt Deus vnus colatur, vnus adoretur, Deo vni ſacrificium offeratur, non ſibi.

Quomodo ipſi Sancti à nobis honorari velit Auguſt.

Et contra Fauſtum, lib. 20. cap. 21. Fauſtus hæc obijcit Chriſtianis: Idola vertiſtis in martyres, quos votis ſimilibus colitis. Qualibus autem votis Gentes idola coluerint, non vt Deos, ſed vt Mediatores, ſuprà ex Auguſtino oſtendimus. Auguſtinus verò, nequaquā hoc concedit, martyres ſimilibus votis apud Chriſtianos coli, quibus idola apud Gentes coluntur, ſed inquit: Colimus Martyres eo cultu dilectionis & ſocietatis, quo & in hac vita coluntur Sancti homines Dei, ſed illos tantò deuotiùs, quantò ſecuriùs poſt incerta omnia ſuperata, iam in vita feliciori victores ſunt. At illo cultu, qui Græcè λατρεία dicitur,

citur, cum ſit quædam propriè diuinitati debita ſeruitus, nec colimus, nec colendum docemus, niſi vnum Deum. Cumq́ ad hunc cultum, pertineat oblatio, nullo modo tale quid offerendum docemus, vel martyri vel Angelo.

Idem in libris de ciuitate Dei, aliquoties repetit: Non eſſe ſacrificia offerenda Sanctis. Atqui certum eſt inuocationem eſſe ſacrificium ſpirituale, ac cultum ſoli Deo debitum. Pſalm. 50. Imola Deo ſacrificium laudis, & inuoca me in die tribulationis. Ebræor. 13. Per Chriſtum offeramus hoſtiam laudis Deo ſemper, hoc eſt, fructum labiorum noſtrorum. Ita Tertullianus dicit: Sacrificamus Deo, pro ſalute Imperatoris, ſed prece pura. Et Auguſtinus lib. 10. de Ciuit. cap. 19. vbi diſputat: Dæmones non fumis aut nidoribus ſacrificiorum, ſed ſupplicantium animo delectatos: tamq́ paria ponit orationem & ſacrificium. Ita autem inquit: Sicut orantes atq́ laudantes, ad eum dirigimus ſignificantes voces, cui res ipſas, quas ſignificamus, offerimus, ita ſacrificantes, non alteri viſibile ſacrificium offerendum eſſe nouerimus, quàm illi, cuius in cordibus noſtris, inuiſibile ſacrificium noſipſi eſſe debemus. Tunc nobis fauent, nobisq́ congaudent, atq́ ad hoc ipſum nos pro ſuis viribus adiuuant Angeli, virtutesq́ ſuperiores. Si autem illis hæc exhibere volue-

Soli Deo ſacrificandū.

voluerimus, non libenter accipiunt, imò vetant.

Quintò, Auguſtinus ipſe agnoſcit & fatetur, ſolere homines cultus ſoli Deo *debitos, ad homines transferre.* De ciuit. *lib.10.cap.4.multa inquit de cultu diuino vſurpata ſunt, quæ honoribus deferuntur humanis, ſiue humilitate nimia, ſiue adulatione peſtifera. Ita tamen, vt quibus ea deferuntur, homines haberentur, qui dicuntur colendi et venerandi, ſi autem eis multum additur & adorandi.* Honores diuini hominibus.

Et lib. 21. cap. 18. oſtendit: Origeniſtas *iiſdem prorſus argumentis, quibus inuocatio Sanctorum ſtabilitur vſos, cùm probare vellent: Infideles debere quidem in æternnm perire, ſed cum ad iudicium ventum fuerit, miſericordiam ſuperaturam.* Donabit enim eos, *inquiunt, miſericors* Deus, *precibus & interceſsionibus Sanctorum ſuorũ. Si enim orabant pro illis, quando eos patiebantur inimicos, quantò magis quando videbunt humiles, ſupplicesq́ proſtratos. Neq́ enim credendum eſt, aiunt, amiſſuros Sanctos viſcera miſericordiæ, cùm fuerint pleniſsimæ ac perfectiſsimæ ſanctitatis, vt qui tunc orabant pro inimicis ſuis, quando & ipſi ſine peccato non erant, tunc non orant pro ſupplicibus ſuis,* Originiſtarum inuocationes.

ſuis, quando nullum cœperint habere peccatum. Aut verò Deus tunc eos non exaudiet tot & tales filios ſuos, quando in tanta eorum ſanctitate nullum inueniet orationis impedimentum? Et poſtea addit hoc, quod ipſi de ſuis cordib. ſuſpicantur: Putant Scripturas diuinas tacuiſſe, vt multi ſe corrigant, &c. Hæc ſunt ipſiſſima Pontificiorum argumenta. Et profectò quicquid argumentorum pro inuocatione Sanctorum affertur, quia Scripturæ diuinæ tacent, tantùm ſunt humani cordis ſuſpiciones, ſicut hoc loco Auguſtinus loquitur.

Auguſt. de fine miraculorū ad tumulos martyrum.

Sextò, Quia miracula, quæ apud martyrum memorias edebantur, plerique ipſis martyribus ita tribuebant, vt opiniones de cultu, inuocationes & auxiliis maryrū, inde ſtabilirent. Auguſtinus miracula illa ipſi Deo tribuit, & verum finem ac vſum, tum illorum miraculorum, tum etiam celebritatum apud memorias Martyrum oſtendit, vt de Ciuit. lib. 22. Cùm multa & varia miracula ad martyrum memorias tunc edita, recenſuiſſet, tandem concludit cap 9. *Cui niſi huic fidei atteſtantur iſta miracula, in qua prædicatur Chriſtus reſuxrrexiſſe in carne, & in cœlum aſcendiſſe cum carne. Nam & ipſi martyres huius fidei martyreres, id eſt, teſtes fuerunt. Item ei profecto atteſtantur fidei, in qua carnis in æternum reſurrectio prædicatur.* Et cap. 8. deſcribens exultationem Eccleſiæ,

ad

ad editum miraculum apud memoriam Stephani, inquit: Quid erat in cordibus exultantium, niſi fides Chriſti, pro qua Stephani ſanguis effuſus eſt? Et cap. 10. faciunt iſta martyres, vel potiùs Deus, vel orantibus, vel cooperantibus eis, vt fides illa proficiat, qua eos non Deos eſſe noſtros, ſed vnum Deum habere nobiſcum credamus. Item ideo vt in Deum credatur, quod & Chriſtus eſt: martyres faciunt, quicquid mirabile faciunt. Lib. 10. cap. 12. Quæcunq; miracula, ſiue per Angelos, ſiue quocunq; modo fiunt, Dei vnius, in quo ſolo beata vita eſt, cultum, religionemq́; commendant. De cura pro mortuis cap. 16. Deus edit miracula per martyrum memorias, quoniam hoc nouit expedire nobis, ad ædificandam fidem Chriſti, pro cuius illi confeſſione ſunt paſſi.

Ipſas etiam celebritates martyrum ad verum & veterem finem ac vſum reuocat, vt de Ciuit. lib. 8. cap. 27. apud memorias martyrum offertur Deo, vt ea celebritate, & Deo vero, de illorum victorijs gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum atq; palmarum, eodem inuocato in auxilium, ex eorum memoriæ renouatione adhortemur. Et contra Fauſtum lib. 20. cap. 21. Quod offertur, Deo offertur apud memorias martyrum, quos coronauit, vt ex ipſorum locorum admonitione, maior affectus exurgat, ad acuendam caritatem, & in Celebritates martyrum.

illos, quos imitari poſſumus, & in illum, quo adiuuante, poſſumus. Colimus ergo martyres eo cultu dilectionis & ſocietatis, quo & in hac vita coluntur ſancti homines Dei, &c.

Inuocatio mortuorum ab Auguſtino repreſſa, oppoſita doctrina de orando Deo & de mediatore Chriſto

Poſtremò, vt gliſcentem ſuperſtitionem inuocationis Sanctorum, ſolidè reprimeret Auguſtinus, veram doctrinam de inuocatione Dei, ſiue de orando Deo, & de interceſſione Mediatoris Chriſti, frequenter & diligenter vrget, vt ita homines ad veros fontes Scripturæ reuocaret. Nec opus eſt aliquot eius ſententias adſcribere cùm omnes libri eius pleni ſint. Extat Epiſtola eius 121. de orando Deo, ad probam viduam, vbi totam doctrinā de oratione pulcherrimè explicat.

Oratio dominica lex orationis.

Et ibi poſt explicatā Dominicam orationē dicit: Si per omnia precationum Sanctarum verba diſcurras, nihil inuenies, quod non iſta dominica contineat & concludat oratio. Item, quiſquis in oratione id dicit, quod iſta Euangelica prece non continetur, vel carnaliter vel illicitè orat. Et hoc diligenter notetur. Nam inuocatio Sanctorum non continetur oratione dominica, quam Tertullianus rectè & eleganter vocat, legem orationis.

Idem Auguſtinus in libro de paſtoribus cap. 8. Sunt etiam montes boni. Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Et vide, quia non in montibus tibi ſpes eſt: Auxilium, inquit, meum à Domino, qui fecit cœlum & ter-

terram. Noli putare iniuriam facere te montibus ſanctis, quando dixeris: Auxilium meum à Domino, &c. Ipſi montes hæc tibi clamant. Mons erat, qui clamabat: Audio ſchiſmata in vobis. Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego Cephæ, ego autem Chriſti. Leua oculos in iſtum montem, audi quid dicat, & in ipſo remaneas. Nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis? Ergo poſtquam leuaueris oculos tuos in montes, vnde venit auxilium tibi, id eſt, in authores Scripturarum diuinarum. Attende omnibus medullis ſuis, omnibus oſſibus clamantem: Domine quis ſimilis tibi? Vt ſecurus ſine vlla iniuria montium, dicas: Auxilium meum à Domino, qui fecit cœlum & terram. Non ſolum tibi tunc non ſuccenſebunt montes, ſed tunc amabunt, tunc magis fauebunt. Si in ipſis ſpem tuam poſueris contriſtabuntur. Angelus multa diuina & mira oſtendens homini, ab homine adorabatur, ille tanquam leuantem oculos in montem reuocat ad Dominum: Noli, inquit, facere, Deum adora. Nam ego conſeruus tuus ſum, & fratrum tuorum.

Ita doctrinam de officio Mediatoris Chriſti, pulcherrimè illuſtrat Auguſtinus, vt lib. Confeſ. 10. cap. 42. dicit. Ideo Angelos non debere inuocari, vt per ipſos ad Deum veniamus, & ipſi reconciliemur, quia nulla talis oratio, in Scriptura ſit tradita. Verba hæc ſunt: Quem inuenirem, De officio mediatoris Chriſti Auguſtinus.

qui me reconciliaret tibi. An eundem mihi fuit ad Angelos? Qua prece? quibus Sacramentis? Multi conantes ad te redire, neq; per ſe ipſos valentes, ſicut audio, tentauerunt hæc, & digni habiti ſunt illuſionibus, &c. Et *capite ſequenti, verus autem Mediator, quem ſecreta tua miſericordia demonſtraſti humilibus, homo* Chriſtus Iheſus, *inter mortales peccatores, & immortalem iuſtum apparuit. Meritò mihi ſpes valida in illo eſt, quod ſanabis omnes languores meos per eum, qui ſedet ad dexteram tuam, & te interpellat pro nobis, alioquin deſperarem, conterritus peccatis meis, & mole miſeriæ meæ meditatus fueram fugam, ſed prohibuiſti me & confirmaſti me, dicens: Ideo pro omnibus Chriſtus mortuus eſt, &c.* Ecce Domine *iacto in te curam meam & viuam.*

An Sancti Mediatores August.

Contra Parmenianum lib. 2. cap. 8. Iohannes *non dicit: Aduocatum habetis, quaſi ſegregans ſe ipſum à peccantibus, vt iam non ei opus eſſet propiciatione, quæ fit per Mediatorem, ſedentem ad dexteram patris, & interpellantem pro nobis: Quod vtique non ſolùm ſuperbè, ſed etiam falsò diceret. Si verò ita diceret: Mediatorem me habetis apud patrem, ego exoro pro peccatis veſtris (ſicut* Parmenianus *quodam loco Mediatorem poſuit* Epiſcopum *inter populum &* Deum.) *Quis eum ſicut Apoſtolum Chriſti, & non ſicut Antichriſtum*

ſtum intueretur. Vt igitur ſeruent vnitatem Spiritus, in omnibus orationibus ſuis, de vno Mediatore ſecuri ſint. Homines enim Chriſtiani inuicem ſe commendant orationibus ſuis. Pro quo autem nullus interpellat, ſed ipſe pro omnibus, hic vnus verusq; Mediator eſt. Paulus autem quanquã ſub capite præcipuum membrum, ſed tamen, quia membrum eſt, ſe orationibus fidelium, & ipſe commendat. Nec Mediatorem ſe facit inter populum & Deum, ſed rogat vt pro ſe orent inuicem omnia membra corporis Chriſti. Ac ſic oratio pro inuicem membrorum omnium adhuc in terra laborantium, aſcendat ad caput, quod præceſſit in cœlum, in quo eſt propiciatio pro peccatis noſtris. Nam ſi eſſet mediator Paulus, eſſent vtique & cæteri Coapoſtoli eius, ac ſic multi Mediatores eſſent, nec ipſi Paulo conſtaret ratio, qua dixerat vnus Mediator, &c.

Eandem ſententiam repetit. Tractatu in Epiſtolam Iohannis 1. Iohannes talis vir non dixit: Aduocatum habetis, ſed habemus. Nec me habetis dixit, ſed & Chriſtum poſuit, non ſe, & habemus, dixit non habetis. Maluit ſe ponere in numero peccatorum, vt haberet aduocatum Chriſtum, quàm ponere ſe pro Chriſto aduocatum, & inueniri inter damnandos ſuperbos fratres: Iheſum Chriſtum iuſtum ipſum An Sancti aduocati noſtri in cœlo: Auguſt.

 habe-

habemus aduocatum ad patrem, ipſe propiciatio eſt peccatorum noſtrorum. Hoc qui tenuit, hæreſin non fecit. Hoc qui tenuit. ſchiſma non fecit. Inde enim facta ſunt ſchiſmata, cùm dicunt homines: Nos iuſti ſumus, nos ſanctificamus immundos, nos iuſtificamus impios, nos petimus, nos impetramus? Et mox quidem Auguſtinus ponit obiectionem. Ergo Sancti non orant pro nobis? Sed diſertè loquitur de precibus Sanctorum, qui in hac vita adhuc ſuperſtites ſunt. Nequaquam autem vel ſentit vel dicit: Beatos in altero ſæculo, eſſe noſtros apud Deum aduocatos & mediatores, ſed ratio de Mediatore generalis eſt.

Suppoſititia ſcripta ſub nomine Auguſtini de inuocatione.

Sermo de S. Paulo.

Ita ergo Auguſtinus, præſumptiones & ſuperſtitiones, cultus & inuocationis Sanctorum reprimere, & Eccleſiam ad veros fontes inuocationis Dei reuocare ſtuduit. Poſtea verò ſub Auguſtini titulo & nomine, multa ſuppoſititia ſcripta ſparſa ſunt, in quibus contra certa, veri Auguſtini ſcripta, inuocatio Sanctorum docetur & vſurpatur, vt in Sermone de ſancto Paulo. Curuant Imperatores genua ad memoriam piſcatoris, qui eius auxilia, & apud Deum patrocinia inuocant. Sed eius contrarium Auguſtinus tradit de Ciuit. lib. 8. cap. 27. Imò in Codice homiliarum, Louanij edito ſub Auguſtini nomine, citante Lindano, dicitur: Excellentiam Imperatorum genibus prouolutam ADORARE *Petrum*

Lindanus Petrum adorandum.

trum Piſcatorem, cùm Auguſtinus totis neruis contendat, neminem niſi vnum ſolum Deum adorandum. Ita in libello de cognitione veræ vitæ, ſub Auguſtini nomine diſputatur, Sanctos in orationibus inuocari, & Sanctos intueri verba & res viuentium. Cùm Auguſtinus prorſus contrarium ſtatuat, de Ciuitat. & de cura pro mortuis, ſicut oſtendimus. Ita exempla inuocationis Sanctorum proferuntur ex libro de Spiritu & anima. Item ex libro Meditationum, quos libros conſtat non eſſe Auguſtini. Et verus Auguſtinus diſertè dicit, Sanctos non inuocari, ſicut oſtendimus.

De cognitione veræ vitæ.

De Spiritu & anima, meditationes.

Sed hoc artificio Pontificios in citandis veterũ teſtimonijs, vt ſuperſtitiones ſuas ſpecie aliqua pallient & ſtabiliant, abuti iam non eſt nouum, quæ tamen fraus, commonefactionis gratia ſubinde repetenda & detegenda eſt. In hac ipſa tractatione obſeruaui, quàm inſidioſè & fraudulenter, poſteriorum ſuperſtitiones, adſcribantur vetuſtioribus. Sicut enim de homilia Chryſoſt. 66. ad Antiochenos ſuprà annotauimus, quod ſit alterius multò recentioris. Ita Garetius Pontificiæ Eccleſiæ columen, ex Fulberto quodam, qui poſt annum Domini milleſimum vixit, citat ſuperſtitionem iſtam Pontificijs vſitatam. Sancta Maria ſuccurre miſeris, iuua puſillanimes, refoue flebiles. Sentiant omnes tuum leuamen, &c. Pontificij verò, vt ſuperſtitionem

Fraudulentia Papiſtarum in citandis veterũ teſtimonijs.

Nouæ ſuperſtitiones veterum autoritate proponuntur.

Garetius.

illam antiquitatis, pietatis & anthoritatis ſpecie populo venditent, inſidioſè & fraudulenter eam Auguſtino tribuunt, idq́ in duobus locis, ſcilicet ſermone 2. de annuntiatione, & de aſſumptione, quos ſermones non Auguſtini; ſed Fulberti illius eſſe conſtat.

Poſt Auguſ. in poetarum Scholis inuocatio mortuorum vires acquiſiuit & creuit.

Ad hanc verò de inuocatione Sanctorum hiſtoriam, tanquam peculiaris obſeruatio, præcipuè hoc pertinet, quod circa Auguſtini tempora, & poſtea, materia illa inuocationis Sanctorum, incidit in Poetas, qui inuocationes Muſarum, Dæmonum, & Heroum, ex poematis veterum poetica imitatione & licentia, ad martyres tranſtulerunt. Atq́ ita inuocatio Sanctorum ſine Scripturæ mandato, promiſſo & exemplo, primò per declamatorias rhetorum figuras, in Eccleſiam inuecta, ſed à multis variè repreſſa & reiecta. Poſtea verò cùm nulli eſſent Epiphanij & Auguſtini, qui ſe opponerent: Per Poetas, figuris Poeticis, imitatione & licentia poetica, ita amplificata, & ad ſummum exceſſum perducta fuit, vt omnia, quæ in Scriptura à Chriſto petere & ſperare iubemur, Poetæ iſti à Sanctis petant & ſperent. Et ne parum eſſent Poetæ, ea, quæ Epiphanius & Auguſtinus in cultu Sanctorum diſertè improbârunt & reiecerunt, ipſi in verſibus liberrimè vſurpare cœperunt. Atq́ ex Damaſceni quidem carminibus ſuprà quædam deſcripſimus. Nunc verò ex latinis Chriſtianorum

rum

rum Poetis, pauca quædam adijciemus, vt conſideretur, quomodo ſuperſtitio ſemel admiſſa, in immenſum creſcat, & quomodo humanum ingenium, eruditionis, eloquentiæ & elegantiæ affectatione & oſtentatione, ſibi placens & indulgens, quando ſemel verbi Dei metas tranſiuit, non poſsit ſibi modum ponere, ſed longiùs ſubindè progrediatur, vt tandem vbi conſiſtat, nec habeat, nec inueniat. Ita Prudentius, qui circa Auguſtini fermè tempora vixit, elegans ſanè Poeta, ſed licentia nimis Poetica luſit in inuocatione Sanctorum, vt:

Exempla Poeticarum ſuperſtitionum.

Prudentius.

HYMNO IN S. LAVrentium.

Quæ poteſtas ſit credita
Et muneris quantum datum,
Probant Quiritum gaudia,
Quibus rogatus annuis.
Quod quiſq; ſupplex poſtulat
Fert impetratum proſperè,
Poſcunt, LITANTVR, indicant,
Et triſtis haud vllus redit.
Hos inter ô Chriſti decus
Audi Poetam ruſticum
Cordis fatentem crimina
Et facta prodentem ſua.
Indignus agnoſco & ſcio,
Quem Chriſtus ipſe exaudiat.

Sed per patronos martyres
Poteſt medelam conſequi.
Audi benignus ſupplicem
Chriſti reum Prudentium,
Et ſeruientem corpori
Abſolue vinclis ſaculi.

IDEM HYMNO IN S. Vincentium.

ADeſto nunc & percipe
Voces precantum ſupplices
Noſtri reatus efficax
Orator ad thronum patris.
Per te, per illum carcerem,
Per vincla, flammas, vngulas,
Per quem trementes poſteri
Exoſculamur lectulum.
Miſerere noſtrarum precum
Placatus vt Chriſtus ſuis
Inclinet aurem proſperam
Noxas nec omnes imputet.
Pauliſper hûc tu illabere
Chriſti fauorem deferens,
Senſus grauati vt ſentiant
Leuamen indulgentiæ.

IDEM HYMNO IN SANctam Agnem.

Seruat

SEruat ſalutem virgo Quiritium,
Nec non & ipſos protegit aduenas,
Puro ac fideli pectore ſupplices,
O virgo felix, ô noua gloria,
Intende noſtris colluuionibus
Vultum, &c.

IN SANCTOS MARTYRES Calaguritanos.

FAma nam terras in omnes,
Præcucurrit proditrix.
Hîc patronos eſſe mundi,
Quos precantes ambiant.
Non ſinunt manè vt vllus,
Voce murmur fuderit.
Audiunt ſtatimq́; ad aurem
Regis æterni ferunt.
Inde larga fonte ab ipſo,
Dona terris influunt, &c.

IDEM IN CASSIANVM martyrem.

SVggere ſi quod habes iuſtum vel amabile votum,
Spes ſi qua tibi eſt, ſi quid intus æſtuas.
Audit crede preces martyr proſperrimus omnes,
Ratasq́; reddit, quas videt probabiles
Audior, vrbem adeo, dextris ſucceſſibus vtar,
Domum reuertor, Caßianum prædico.

IN

IN S. CYPRIANVM.

DEſine flere bonum tantùm tenet ille regna cœli
Nec animus inuolitat terris, nec ab hoc recedit orbe.
Nec Lybiæ populos tantùm regit, exitusq; in ortum
Solis & vſq; obitum, Gallos fouet, imbuit Britannos,
Deniq; Doctor humi eſt, idem quoq; Martyr in ſupernis
Inſtruit hîc homines, illinc pia dona dat patronus, &c.

Pontius Paulinus. *Non multò pòſt Pontius Paulinus Poeticas illas inuocationes imitatus, de ſuo etiam quædam addidit, fidem, ſpem & fiduciam, in Sanctos collocans, vt Epiſtola 12. ita inuocat Clarum.*

Hæc peccatorum bonus accipe vota rogantum,
Vt ſis Paulini, Theraſiæq; memor.
Sic cum Martino ſocia pietate labores
Vt vincant veſtræ, crimina noſtra preces.
Vt ſimul in veſtri ducamur ſorte Seueri,
Veſtraq; nos ſemper protegat ala ſinu.

IDEM NATALI III. IN Felicem.

Hic

HIc amor, hic labor eſt nobis, hæc vota tuorum
Suſcipe, commendaq; Deo, vt cum ſedula cura
Seruitium noſtrum longo tibi penderit æuo.
Tunc demum placidos pietate laboris alumnos
Abſoluas, mittente manu, poſitasq; tuorum
Ante tuos vultus animas, vectare paterno
Ne renuas gremio Domini Fulgentis ad ora,
Quem bonitate pium, ſed maieſtate tremendum
Exora, vt precibus plenis meritisq; redonet
Debita noſtra tuis.

Item.

Poſce ouium grege nos ſtatui, vt ſententia ſummi
Iudicis, hoc quoq; nos iterum tibi munere donet
Ne malè gratatis læuos adiudicet hædis.

IDEM IN NATALI Felicis V.

ERigit in cælum mentem, & mox corde refecto,
Præſumente fidem, ſpem voti compotis haurit,
Sanctaq; Felicis rapido petit atria curſu,
A Felice pio, velut à cuſtode, repoſcit
Increpitans miſcetq; precantia verba querelis:
Sancte Deo Felix inopum ſubſtantia ſemper:
Pro miſeris Felix & ſemper diues egenis
Te requiem feſſis Deus, afflictisq; leuamen,
Te poſuit mœſtis ad ſaucia corda medelam,

Pro-

Propterea tanquam gremio confiſa paterno,
In te pauperies caput inclinata recumbit,
Felix ſancte meos ſemper miſerate labores, &c.

IDEM IN NATALI VIII. Felicis.

Concurramus ad hunc ſpe conſpirante patronum,
Suſcipiat noſtras placida pietate querelas,
Et dum natalem illius celebramus ouantes.
Ille preces noſtras meritis pius adſeret altis,
Nos lætamur ei, non eſt cura hæc noua Sanctis
Exorare Deum pro peccatoribus ægris,
Atq; bonis meritis meritum ſuperare ſiniſtrum,
Vt quondam hos habuit ætas: ſic modo noſtra
Felicem ſortita ſalus, petat omne quod audet,
Quodq; cupit tali ſperet confiſa patrono,
Sancte Deo, dilecte Dei, tu dextera Felix
Eſto precor nobis tu munitiſſima turris.

IDEM NATALI IX.

Poſco tuas Felix tecum ad tua vota parentes,
Hîc quoq; ades mihi, nunc poſcas vt adeſſe vocatos,
Qui colitis lætos Paradiſi cœlitus hortos,

Quiq; ſub excelſa Domini requieſcitis ara,
Pulcher Apoſtolici chorus agminis & Patri-
archæ,
Vos etiam Sancti ſupplex depoſco Prophetæ,
Vos quoq; corporibus cæſis & ſanguine fuſo,
Occiſum & viuum teſtati martyres agnum.
Hæc tibi Chriſte Deus tenui fragiliq; paratu
Pro nobis facimus, nec enim te ſumme creator
Facta manu capiunt, toto quem corpore mun-
dus
Non capit, anguſtum cui cœlum terraq; pun-
ctum eſt.
Sed Sanctis ſine fine tuis deuota ferentes
Obſequia, exiguo magnos veneramur honore.
Sperantes illis exoratoribus vt tu
In nobis operum ponas perfecta tuorum, &c.

Deinde poſt annum Domini 500. Fortuna-tus Martinum ſimpliciter facit mediatorem Dei & hominum, & quidem adorandum, vt lib. 2. de vita S. Martini. Fortunatus.

VIr tranſcripte, potens, æterna in ſæcula, cuius
Signifer arma crucis fers nobilitata trium-
phis.
Dulcis ADORANDE, *& mihi pectore voce*
colende.
Fer pietatis opem miſero, miſeri miſerere,

Rector

Rector vt altithrono cum venerit arbiter orbis,
Tunc memor obtineas delicti obliuia noſtri,
Inter me & Dominum MEDIATOR *adeſto benigne,*
Quem ſua culpa ligat, tua vt interuentio ſoluat,
Spes fortunati ſit fida ſalutis egena
Suppliciter humilem tibi ſe ſtrauiſſe patrone.
Nam prece multa vales apud illum cuius haberis,
Quod peto tu poteris, quia totum præſtat amicis,
Sic tibi quæq; petis tribuat præſentia Regis.

LIB. V.

Qui potes ore mei veniam depoſce reatus,
Et viciata tibi mea lingua remurmurat audi.

LIB. IIII.

Intercede precor veniam, vir adopte coronam,
Eripe paſtor ouem ne clauda vel extera reſtet,
Porrige celſe manum, rege greſſum, dirige ſenſum,
Exceſſusq; graues leuiori examine penſes,
Inter & ipſe Deum atq; reum MEDIATOR *adeſto,*
Obtineas meritis iudex cùm venerit orbis,
Tunc precor vt fragilem ſacro velamine cœles,
Et tua me trepidum defendat ab igne poteſtas.
Nam ſcio certò reum quemuis tibi cedere Chriſtum, &c.

Item.

Item.

Talibus officijs placatus opime ſacerdos,
Quorum vota vides redde benigne vicem.
Qui virtute potens Orientis in axe ſepultus,
Ecce ſub occiduo cardine præbet opem.
Ergo memento preces, & reddere vota viator
Obtinet hîc meritis, quod petit alma fides, &c.

Iſtæ Poeticæ Sanctorum inuocationes, quomodo & quantum, & à Scriptura, & à puriori antiquitate diſcedant, imò quomodo cum Scripturæ doctrina, de inuocatione Dei, in nomine mediatoris Chriſti, pugnent, atq; ea, quæ veteres negârunt, affirment, ea etiam licentia nimis Poetica vſurpent, quæ veteres, ſicut oſtendimus, reprehenderunt & reiecerunt, manifeſtum eſt, ſicut collatio eorum, quæ hactenus in hac hiſtoria annotauimus, oſtendit. Non enim interceßionem tantùm, ſed omnia, quæ Scriptura nos iubet à Deo, & à Chriſto mediatore, petere, Poetæ iſti à Sanctis petunt, ita, vt nihil fermè ſit, quod Deo & Chriſto reſeruetur. Nam & fidem, ſpem ac fiduciam, in Sanctos collocare docent, quæ profectò nec excuſari, nec defendi, vel poſſunt, vel debent.

Immoderatā ſibi Poetę contra Scripturā vſurpârunt licentiam.

Cùm verò nec tunc, nec poſtea, vllus eſſet vel Epiphanius vel Auguſtinus, qui ſuperſtitiones iſtas cum autoritate vel reprimeret vel corrigeret, aperta non tam feneſtra, quam latißima ianua, in ipſam Eccleſiam irruperunt, ac à poſterioribus

Inuocatio Sanctorum, deſijt in horrendam idololatriam.

rioribus ſemper cumulatæ & auctæ ſunt, donec in manifeſtam & craſſam idololatriam, cuius ſuprà exempla, ex Pontificia Eccleſia, adſcripſimus, euaſerunt. Vtq; hæc commodiùs & faciliùs inter ſe conferri poßint, pauca quædam ex poſteriorum ſcriptis annotabimus.

Maximus. *Ita Maximus Homilia in martyres Tauricos inquit: Licet vniuerſi vbiq; ſint Sancti, & omnibus proſint, ſpecialiter tamen illi pro nobis interueniunt, qui & ſupplicia pertulêre pro nobis. Semper enim nobiſcum ſunt, nobiſcum morantur, hoc eſt, & in corpore nos viuentes cuſtodiunt, & de corpore recedentes cuſtodiunt. Et ideò veneremur eos in ſæculo, quos defenſores habere poßimus in futuro.*

Leo. *Leo ſermone primo de natali Apoſtolorum: Credimus atq; confidimus, inter omnes labores iſtius vitæ, ad obtinendam miſericordiam Dei, ſemper nos ſpecialium patronorum orationibus adiuuandos, vt quantùm proprijs peccatis deprimimur, tantùm Apoſtolicis meritis erigamur. Item, Si quid à nobis rectè diſcernitur & agitur. Si quid à miſericordia Dei, quotidianis ſupplicationibus obtinetur, Petri eſt operum atq; meritorum.*

Speciales patroni.

Euthymius. *Euthymius Monachus in Encomio Mariæ: Vides ante pedes pulcerrimæ capſæ tuæ, nos omnes tuum poſtulare auxilium, expectantes tuam*

am defenſionem, tuum in omnibus inuocantes auxilium. Itaq; vt dum hîc quidem manemus, nos protegas ſupplicamus, cùm verò excedemus, vt in ædibus ſemper viuentibus, & luminoſis habitemus, obſecramus.

Victor lib. 3. perſecutionis Vuandalicæ, inuocat Patriarchas, Prophetas, Apoſtolos: Proſtrati, inquit, rogamus, vt non ſpernatis veſtros miſeros peccatores, per eum, qui vos ad Apoſtolicum culmen prouexit. Victor.

Fulgentius in ſermone de laudibus Mariæ, inquit: Venite virgines ad virginem Mariam, concipientes ad concipientem, parturientes ad parturientem, matres ad matrem, lactantes ad lactantem, iuuenculæ ad iuuenculam. Ideò enim omnes iſtos curſus naturæ Maria ſuſcepit, vt omnibus ad ſe conuenientibus fœminis ſubueniret, & ſic reſtauraret omne genus fœminarum ad ſe venientium. Fulgentius.

Gregorius Magnus Homilia 32. in Euangelia: Adſunt defenſores noſtri ſancti martyres, rogari volunt, atq; quærunt vt quærantur. Hos ergò adiutores, veſtris orationibus quærite, hos protectores veſtri reatus inuenite. Idem Epiſtola 39. libro 4. In omnipotentis Dei gratia, atq; beati Apoſtoli Petri adiutorio confidat. Lib. 11. Epiſtola 44. Ipſe ſit veſtri cuſtos imperij, ſit vobis protector in terra, ſit pro vobis inter- Gregorius Magnus.

ceſſor in cœlo. Et lib.12. Epiſt.22. Speramus in omnipotentis Dei virtute, & in ipſius beati Petri Apoſtolorum principis adiutorio.

Inuocatio Sanctorum, publicis Eccleſiæ ſupplicationibus inſerta.

Atq; hactenus inuocatio Sanctorum in priuatis preculis regnauit, eam verò hic Gregorius, apud Latinos in publicas Eccleſiæ ſupplicationes, quas Græco vocabulo λιτανείας vocant, primus intruſiſſe ſcribitur. Apud Græcos enim, Petrus Gnapheus idem antea tentauit, ſicut ſuprà notauimus.

Litaniæ Eccleſiæ vetuſtiſsimæ.

Antiquiſſimus verò mos, publicarum & communium ſupplicationum, ſemper fuit in Eccleſia: Sed in illis vnus & ſolus verus Deus, in nomine Chriſti mediatoris, inuocabatur. Talium enim ſupplicationum meminit Irenæus. Iuſtinus capita commemorat, quòd nati ſimus, quòd valetudini conſultum ſit, quòd ſpecies rerum conſeruentur, quòd vices annuæ bene ſuccedant, quòd immortalitatem ſperare ac impetrare liceat.

Iuſtinus de capitibus Litaniarum Eccleſiæ.

Tertullian.

Tertullianus addit: Oramus pro inimicis, pro perſecutoribus, precantes ſumus omnes ſemper pro imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium ſecurum, domum tutam, exercitus fortes, ſenatum fidelem, populum probum, orbem quietum, & quæcunq; hominis & Cæſaris vota ſunt. Item, Oramus pro imperatoribus, pro miniſtris eorum & poteſtatibus, pro ſtatu ſæculi, pro rerum quiete, pro mora finis.

Cyprianus.

Cyprianus inquit: Publica eſt nobis & com-

munis

munis oratio, non pro vno, ſed pro toto populo.

Et in illis publicis ſupplicationibus, Eccleſiam ad ardentiores preces, peculiaribus exhortationibus & geſtibus, excitatam fuiſſe conſtat. Cyprianus dicit: Quando incoaturi eſſent preces, ſacerdotem illam exhortationem præmiſiſſe: Surſum corda. *Et populum reſpondiſſe:* Habemus ad Dominum.

Geſtus ſupplicantium.

Apud Iuſtinum ſurgunt ad ſupplicationes. Apud Tertullianum cælum ſuſpicientes, manibus expanſis, capite nudo, precantur pro omnibus, aliquando ſtantes, aliquando genibus flexis. Milites Antonini oraturi pro pluuia, curuatis genibus prouoluunt ſe in terram apud Euſebium. Apud Clementem abijciunt ſe in terram. Apud Sozomenum lib. 7. cap. 23. Cùm populus Antiochenus, Theodoſij imperatoris iram, ob motam ibi ſeditionem timeret, inſtituerunt ſupplicationem publicam ad Deum, vt imperatoris iram mitigaret, vſurpatis ad eam ſupplicationem melodijs lugubribus. Autor librorum de vocatione Gentium, ſiue is Ambroſius ſiue Proſper eſt, explicans locum Pauli 1. Timoth. 2. Vt fiant obſecrationes, poſtulationes & gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, inquit: Quam legem ſupplicationis, ita omnium ſacerdotum, & omnium fidelium deuotio concorditer tenet, vt nulla pars mundi ſit, in qua huiuſmodi orationes non celebrentur à populis Chri-

ſtianis. Supplicat ergò vbiq; Eccleſia Deo, non ſolùm pro Sanctis, & in Chriſto iam regeneratis, ſed etiam pro omnibus infidelibus, & inimicis crucis Chriſti, pro hæreticis & ſchiſmaticis, &c. Et talia exempla multa extant in hiſtorijs, quod tempore belli, peſtis, tempeſtatum, terræ motuum, decretæ & celebratæ fuerint tales publicæ ad Deum ſupplicationes. Ita apud Nicephorum, Theodoſius cum tota Eccleſia ſupplicationem fecit Deo, pro ſerenitate, priuato habitu medius inter canentes Hymnos incedens. Et apud Theodorum lectorem, Martianus imperator hortatur Anatoliam, vt tales ſupplicationes decernat.

Mamercus Viennenſis, inſtituit ſupplicationes ſtatas.

Non multò poſt, Mamercus Viennenſis conſtituit, vt annuatim ſtatis diebus ſolennes ſupplicationes fierent, ob imminentia tunc pericula, terræmotuum, incendij & incurſionis ferarum. Talis conſtitutio etiam extat in Concilio Toletano quinto. Et ratio vocabuli λιτανείας, quod extat etiam in 63. Epiſtola Baſilij, explicatur in 32. Canone Concilij Moguntini, ſub Carolo Magno, his verbis: Litaniæ Græco nomine appellantur, quæ Latinè dicuntur Rogationes. Inter λιτανείας autem & ἐξομολογήσεις hoc differt: Quòd exomologeſes, pro ſola peccatorum confeßione agantur: Litaniæ verò, indicuntur propter rogandum Deum, & impetran-

Vocabulum λιτανείας.

λιτάνειαι. ἐξομολογήσεις.

dum

dum in aliquo miſericordiam eius. Sed nunc iam vtrumq; vocabulum ſub vna dignatione habetur. Hæc Canon ille.

Sed inde Pontificij nectunt tale argumentum. Quia vſus Litaniarum, hoc eſt, ſupplicationum ſeu rogationum, ſemper fuit in Eccleſia, & in Litania extant expreſſæ inuocationes Sanctorum. Ergò inuocatio Sanctorum, in ſolennibus Eccleſiæ precibus, ſemper fuit in publico vſu. Atqui non ſequitur, ſi nunc in Pontificia Litania Sancti inuocantur, quod ſemper in veteris etiam Eccleſiæ Litanijs, fuerit inuocatio defunctorum. Nam ipſorum Pontificiorum hiſtoriæ narrant, inuocationem Sanctorum, additam & inſertam eſſe Litaniæ à Gregorio Magno. Circa annum Domini 600. vtq; nouum inuentum ſpecie aliqua, quaſi de cœlo deſcendiſſet, Eccleſijs obtruderetur, addiderunt hanc fabellam: In ſolenni celebratione Litaniæ, Angelos auditos canentes: Regina cœli lætare, atq; tunc Gregorium addidiſſe hæc verba: Ora pro nobis Deum. Quod igitur nunc in Litania Pontificij Sanctos inuocant, non eſt prima & antiqua forma veteris Litaniæ, ſed noua Gregorij additio. Veteres enim, vbi Litaniarum meminerunt, diſertè dicunt: Deo ſupplicatum fuiſſe. Ita Tertullianus in Apologetico dicit: Sacrificamus prece pura pro ſalute imperatoris, ſed Deo vni & vero. Pro-

An inuocatio Sanctorum, ſemper fuerit in Litania.

Fabula de cantico, Regina cœli.

Veterum Litania. Tertullian.

Proſper. ſper dicit: Supplicat ergò vbiq; Eccleſia Deo. Et Canon Moguntinus. Moguntinus Canon dicit: Litanias indici propter rogandum Deum. Ipſe etiam Gregorius & P. Diaconus, teſtantur, in Græca & Latina Eccleſia, ſemper à Clero & à populo, in Litanijs acclamatum fuiſſe, Κύριε ἐλέησον, Chriſte eleiſon. Et quidem à plæriſq; in Litanias ægrè receptum τρισάγιον Litaniæ. fuiſſe τρισάγιον illud: Sancte Deus, Sancte fortis, Sancte immortalis, miſerere nobis, cum antea ad ſingulas petitiones, ingeminarent tantùm Kyrie eleiſon.

De Miſſa Chryſoſto. Leo Thuſcus. Quòd verò Miſſa Chryſoſtomi, in verſione Leonis Thuſci, inuocat Michaelem, Nicolaum, & reliquos Sanctos, non ſatis idoneum & firmum argumentum eſt antiquitatis. Miſſam enim illam non à Chryſoſtomo conſcriptam, ſed ſub eius nomine, diuerſis temporibus, varijs additionibus conſutam, vel inde conſtat, quod verſio Leonis Thuſci, multum diſcrepat ab exemplari, quo Eraſmus vſus eſt.

Ambroſius. Pelargus. Et Ambroſius Pelargus aliud exemplar habuit, cui affirmat, nec cum Thuſci, nec cum Eraſmi exemplari conueniſſe, Et addit: Se Romæ adhuc aliud exemplar vidiſſe, quod ab omnibus illis variârit. Et extant apud Chryſoſtomum deſcriptiones, quales ſuo tempore vſitatæ fuerint ſupplicationes in Liturgia, Homilia 26. in Matthæum. Homilia 18. in ſecundam ad Corinthios. In 2. caput prioris ad Timotheum, quæ cum

ſuppo-

ſuppoſititia illa Miſſa non conſentiunt, & nihil habent de inuocatione Sanctorum. Conſutam autem eſſe illam Miſſam, poſt Chryſoſtomi tempora, & hoc oſtendit, quod inter Sanctos, qui ibi commemorantur, ipſius etiam Chyſoſtomi mentio fit. Hoc tamen commodi adferunt iſtæ rhapſodiæ, quòd inde, adhibitis alijs veterum deſcriptionibus, colligi poteſt, quæ fuerit ſimplicitas & puritas prima & veteris Litaniæ, & quomodo poſtea ſubinde nouæ additiones acceſſerint, donec tandem ad inuocationem Sanctorum in ipſis Litanijs deuentum ſit. Quæ obſeruatio digna eſt diligenti conſideratione.

Capita igitur petitionũ, quæ in Litanijs Deo proponebantur, paulò ante commemorauimus. Et Chryſoſtomus in locis iam allegatis dicit, fieri ab Eccleſia obſecrationes & gratiarum actiones, pro fidelibus, pro infidelibus, pro magiſtratibus, pro felicibus omnium ſucceſſibus, pro amicis, pro cognatis, & pro inimicis etiam, pro vniuerſo orbe: Pro præſentibus, pro abſentibus, pro energumenis, pro pœnitentibus, &c. Litaniæ tempore Chryſoſtomi.

Forma verò Litaniarum hæc fuit: Diaconus quadam ἐκφωνήσει, conceptis verbis populo preces præibat, commemorans petitionum capita, vt: Pro ſuperna pace & ſalute animarum noſtrarum. Pro proſperitate ſanctarum Dei Eccleſiarum. Pro Clero & populo. Pro magiſtratibus. Pro pace totius mundi. Pro hac regione & ciuitate. Forma Litaniarum.

tate. Pro temperie aeris, fertilitate & temporibus pacificis. Pro nauigantibus, viatoribus, ægrotantibus, laborantibus, captiuis, vt liberet nos à tribulatione periculi & neceſsitate. Singulis verò petitionibus Diaconus addebat, τοῦ κυρίου δεηθῶμεν Dominum ſupplices rogemus. Populus verò ad ſingula reſpondebat, κύριε ἐλέησον. Chriſte eleiſon. Hæc fuit prima & vetuſtiſsima forma Litaniæ, ſicut & ex ijs, quæ paulò aute diximus, colligitur.

Formæ additæ in Litanijs. *Additæ verò fuerunt poſtea & hæ formulæ, ἐξάκουσον: Exaudi Domine, ſubueni, defende, ſerua, cuſtodi nos Deus, tua gratia.*

Item, diem ſanctum, pacificum, & ſine peccatis à Domino poſtulemus. Præſta Domine remiſsionem peccatorum conducibilia animabus noſtris: Pacem mundo, Chriſtianũ finem vitæ noſtræ à Domino poſtulemus. Tribue Domine, &c. In his omnibus Deo, ſicut Proſper loquitur, Eccleſia ſupplicauit.

Tandem ſenſim admiſceri cœpit Litaniæ, non Commemoratio Sanctorum admixta Litanijs. *quidem ſtatim inuocatio, ſed tantùm cõmemoratio Sanctorum, ſicut aliquoties repetitur in Miſſa Chryſoſtomi hæc formula: Sanctiſsimæ Deiparæ & ſemper virginis Mariæ, cum omnibus Sanctis memoriam agentes, nos ipſos, & inuicem, & omnem vitam noſtram Chriſto, Deo noſtro commendemus.*

Ex commemoratione verò illa, deinde ſecuta

ſunt

ſunt ſuffragia, vt vocant, & primo, vt ita dicerent: Precibus & ſupplicationibus Mariæ, & omnium Sanctorum, quorum memoriam celebramus, exaudi & reſpice nos. Inde hoc ſecutum eſt, quod poſtea dixerunt, Precibus Sanctorum tuorum, miſerere noſtri. Interceßionibus Sanctorum tuorum, Saluator, ſalua nos. Item, confirma nos, dirige, cuſtodi vitam noſtram, ſtabili greſſus noſtros, precibus & ſupplicationibus Mariæ & omnium Sanctorum. Tandem extructa inde eſt directa inuocatio Sanctorum, quæ extat in verſione Leonis Thuſci. Maria Deo ſupplica, vt animas noſtras ſaluet. Apoſtoli legatione fungimini apud Deum, vt peccatorum remißionem animabus noſtris tribuat. Pater Nicolae fungere legatione apud Chriſtum Deum, vt animæ noſtræ ſalutem conſequamur. Martyres confeſſores, orate pro nobis, ſaluate animas noſtras. Sancte Michael, rogamus te, vt tuis interceßionibus munias nos, vmbra alarum tuarum cuſtodi nos. Ad te clamamus, à periculis erue nos.

Suffragia Sanctorum.

Tandem inuocatio ſanctorum inſuta Litanijs

Atq; hoc modo ex commemoratione Sanctorum, deuentum tandem fuiſſe ad inuocationem, oſtendit etiam Litania Cœnobij Corbeienſis, vbi Sancti nominantur quidem, ſed ſemper additur, Exaudi Chriſte, Item: Chriſtus vincit, Chriſtus regnat, Chriſtus imperat. Illam Litaniam, quam ante triennium, in Cœnobia Corbeiæ nouæ, quæ ſub Ludouico, ex veteri Galliæ Corbeia, tãquam

Litania Cœnobij Corbeienſis, ad viſurgim.

colonia,

colonia, ad viſurgim flumen deducta eſt in vetuſto Codice inueni, quia aliquid monere poteſt, hoc loco adſcribam.

LITANIA EX VETVSTO CODICE Collegij Corbeienſis ad Viſurgim deſcripta, videtur autem in vſu fuiſſe circa annum Domini 890. Fit enim in ea mentio Stephani Pontificis & Arnulphi Imperatoris.

CHriſtus vincit, Chriſtus regnat, Chriſtus imperat: Exaudi Chriſte.
Stephano ſummo Pontifici Salus & vita: Saluator mundi tu illum adiuua.
Sancte Petre. S. Paule. S. Andrea. S. Clemens. S. Sixte. Exaudi Chriſte.
Arnulpho regi vita & victoria: Redemptor mundi, tu illum adiuua.
S. Dei genitrix. S. Michael. S. Gabriel. S. Raphael. S. Iohannes. Exaudi Chriſte.
Omnibus iudicibus & cuncto exercitui Francorum vita & victoria, Saluator mundi tu illos adiuua.
S. Maurici. S. Sebaſtiane. S. Martine. S. Ambroſi. S. Hieronyme. Exaudi Chriſte.
Bouoni Abbati & congregationi. S. Stephani ſalus & vita. Redemptor mundi tu illos adiuua.
S. Ste-

S. Stephane. S. Vite. S. Dionyſi. S. Blaſi. S. Georgi. *Chriſtus vincit, Chriſtus regnat, Chriſtus imperat.*

Rex Regum,
Rex noſter,
Arma noſtra inuictiſsima,
Spes noſtra
Fortitudo noſtra,
Murus noſter inexpugnabilis,
Gloria noſtra,
Victoria noſtra,
Liberatio & Redemptio noſtra,
Defenſio & exaltatio noſtra,
Miſericordia noſtra,
Lux, via & vita noſtra,

} *Chriſtus vincit.*

Ipſi ſoli imperium, gloria & poteſtas, per immortalia ſæcula ſeculorum. *Amen.*
Ipſi ſoli honor, laus & iubilatio per infinita ſæcula ſæculorum. *Amen.*
Ipſi ſoli virtus, fortitudo & victoria per omnia ſæcula ſæculorum. *Amen.*
Chriſte exaudi nos.
Kyrie eleiſon.
Chriſte eleiſon.
Kyrie eleiſon.

Hactenus Litania Corbeienſis.

Sed

Sed poſtquam in publicas Eccleſiæ preces admiſſa eſſet Gregoriana forma inuocationis Sanctorum (S. Maria ora pro nobis) ſine fine & modo poſtea progreſſa eſt, vt omnia fermè, quæ Dei & Chriſti propria ſunt, à Sanctis nominatim & publicè peterentur. Nec opus eſt ex ſingulis Scriptoribus annotare. Suprà enim deſcripſimus, quæ ſit forma inuocationis Sanctorum in Eccleſia Pontificia, vbi omnia illa comprehenduntur.

Beneficia Dei & Chriſti Sanctis adſcripta.

Et quidem hoc ipſo tempore Pontificij craſſiſſima illa defendere non verentur. Garetius enim Canonicus edidit libellum de inuocatione Sanctorum, vbi citat & probat ex Michaele Syngelo. Sancte Dionyſi, qui Iheſum vniuerſo mundo propicium reddis, cultoribus tuis Deum propicium reddere, & precibus compellare velis, &c.

Garetius.

Ex Theofredo Abbate citat. Sancti ſunt inter Deum, & nos Mediatores poſiti, vt qui per noſtra cum Phariſæo deſpicimur merita, per illorum interceſſionem iuſtificemur cum publicano. Ibi Nicenus quidam dicit: Habes Tharaſium interceſſorem, defenſorem, propugnatorem, & tuæ ſpei adimpletorem. Citat etiam ex Andrea quodam Cretenſi: S. Maria placa Dominum pro communi figmento. Nam ex quo translata es è terra, te vniuerſus mundus habet commune propiciatorium. Sicut & in proſa quadam canitur:

Sancti mediatores.

Nicenus.

Andreas Cretenſis,

O pia

O pia puerpera, pians ſcelera, iure matris impera redemptori. Sed talia plura ſuprà annotauimus.

Et ſanè non habuerunt poſtrema illa tempora, vel Epiphanios, vel Auguſtinos, qui ſuperſtitiones illas feriò, & cum autoritate reprimeret. Omnibus tamen temporibus fuerunt aliqui, qui vel contradixerunt, vel moderatiùs & rectiùs ſenſerunt. Ita in Aula Caroli Magni Imperatoris, fuit Claudius quidam Hiſpanus presbyter, in explanandis lectionibus Euangeliorum celebris. Is Taurinenſi Eccleſiæ præfectus ſub Ludouico, cum adoratione imaginum etiam inuocationem Sanctorũ reprehendit, ſicut ex Iona Aurelianenſis refutationibus manifeſtum eſt.

Inuocationi Sanctorum, ſemper fuerũt, qui reclamarent.

Claudius presbyter Caroli Magni.

Ionas Aurelianenſis.

Hildebertus Turonenſis circa annum Domini 1120. ſcribit contra quendam, qui multos ſibi ſocios adiunxerit. Auguſtini ſententiam defendendo, Sanctorum animas ignorare, quid in iſta vita agatur, atq; ideo ocioſas eſſe Litanias, quibus oramus, vt pro nobis orent Sancti, cùm nec audiant nos, nec norint, quid agatur apud nos.

Hildebertus Turonenſis.

Bernhardus etiam Sermone 66. in Cantica dicit, ſuo tempore quoſdam irriſiſſe, quod Sanctorum ſuffragia in Litanijs poſtularentur.

Bernhardi tempore.

Poſtea inter ſententiarios Alenſis quæſt. 92. dixit: Solum Deum adorãdum & inuocandum Sanctos magis ſe habere ex parte orantium, quaſi coadiuuantes, quàm illius, qui oratur.

Alenſis.

Bona-

Bonauentura. *Bonauentura in 3 ſentent. dicit: Cauendum eſſe, ne, dum Mariæ matris excellentia ampliatur, filij gloria minuatur, & ſic in illo mater prouocetur, quæ magis vult extolli filium, quàm ſeipſam, vtpote creatorem creatura. Et ad obiectionem, quòd honor matris referatur ad filium, Reſpondet: Non omnem honorem, qui filio debetur, matri tribuendum.*

Sed quia non ſigillatim omnia conſtituimus perſequi, hæc ad inſtitutam noſtram obſeruationem ſufficere iudico. Tandem igitur hiſtoricam hanc conſiderationem, de origine, progreſſu & craſſo exceſſu inuocationis Sanctorum, concludemus hac Cypriani ſententia. Cyprianus. *Non videndum eſt, quid aliqui ante nos fecerint, ſed quid Chriſtus, qui ante omnes eſt, & fecerit & faciendum mandârit. Non enim vel conſuetudinem, vel hominis cuiuſq; errorem, ſed Dei veritatem ſequi iubemur. Addatur huc & laudata illa ab Auguſtino Cypriani ſententia, ex epiſtola ad Pompeium. In compendio eſt apud religioſas mentes, & errorem deponere & inuenire veritatem. Nam ſi ad diuinæ traditionis caput & originem reuertamur, ceſſabit error humanus. Si canalis aquæ, qui copioſè prius, & largiter profluebat, ſubitò deficiat, non'ne ad fontem pergitur? Vt illic defectionis ratio noſcatur, vtrum, areſcentibus venis, in capite ſiccauerit, an verò integra inde & plena procurrens, in medio itinere deſtiterit?*

rit? Ita ergo ſuadet Cyprianus, nutantibus & vacillantibus diſputatorum ſententijs, ad originem Dominicam, & Euangelicam & Apoſtolicam traditionem, recurrendum, atq; inde canalem in noſtra tempora dirigendum. Intelligit autem traditionem ſcriptam, quia addit, Ea eſſe facienda, quæ ſcripta ſunt. Concludamus igitur Cypriani verbis, Si aut in Euangelio præcipitur, aut in Apoſtolorum epiſtolis & actibus continetur traditio Inuocationis Sanctorum, obſeruetur ſanè: Sin minus, meminerimus, quod Auguſtinus dicit, in Eccleſia non valere, Hæc ego dico, Hæc tu dicis, Hæc ille dicit: Sed hæc dicit Dominus. Deus Spiritu gratiæ & precum nos illuminet & gubernet, vt abiectis ſuperſtitionibus, ſolum ipſum in ſpiritu & veritate adoremus, & ſolum Domini noſtri Ieſu Chriſti nomen inuocemus. Quiſquis enim Inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit.

Traditio Cypriano quid.

Auguſtinus.

FINIS.

LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ, IN TERTIO HOC OPERE *pro vtraque parte allegatorum,* ELENCHVS.

GEn.1.& 9.Creſcite & multiplicamini. 27.35.37.
Gen.2.Faciamus ei adiutorium. 66
Gen.18.Poſtquam conſenui, & Dominus meus vetulus. 38
Gen.23.Iacob adorauit Eſau. 852
Gen.32.Deus patrum meorum Abraham, Iſaac, &c. fol. 837
Gen.34.De conſtupratione Dinæ. 122
Gen. 48. Inuocetur nomen meum ſuper pueros hos. 834
Exodi 20.Ne reueletur turpitudo tua.122
Exodi 28.Vt operiant carnem turpitudinis tuæ. 122
Leuit.15.Vir à quo egreditur ſemen. 229
Leuit.18.Reuelare turpitudinem. 122
Leuit.21.Sacerdos viduam ne ducat. 381
Num.8.De purificatione Leuitarum. 229
Num. 30. Si quis virorum votum Domino vouerit. 131
Ibid.Si pater,maritus, &c. contradixerit. 138.
Num.31.Virgines reſeruate vobis. 52
Deut.7.Nõ erit infœcundus inter vos. 86
Deu.12.Nõ facietis ſinguli, quod vobis re

ctum videtur. 61
Deut.23.Non intrabit Eunuchus, &c. 86
Ibid.Cùm voueris votũ Domino. 132. 154
Iudic.11.Votum Iephte. 137.138
Iudic.21.Virgines autem reſeruate. 52
1.Reg.14.Iuramentum Saulis. 154
1.Reg.21.Si mundi ſunt pueri. 77
1.Reg.25.Iuramentum Dauidis contra Nabal. 154
1.Reg.28.Samuelis apparitio. 567
2.Reg.7.Votum Dauidis pro extruendo templo. 137
2.Reg.14.Iutercesſio pro Abſalome. 839
3.Reg.2.Bethſabe pro Adonia intercedit. 839
3.Reg.3.Oratio Solomonis. 112.113
1.Para.24.De vicibus Sacerdotum in templo. 227
Iob.3.Pereat dies, qua natus ſum. 25
Iob.5.Ad aliquem Sanctorum conuertere. 841
Iob.33.Si fuerit pro eo Angelus loquens. 841
Pſal.8.Omnia ſubiecisti, piſces maris, &c. 586
Pſal.9.Dum ſuperbit impius, incenditur pauper. 104
Pſal.17.Igne me exanimaſti. ibi.
Pſal.22.Vota mea reddam. 132
In medio Eccleſiæ laudabo te. 133
Pſal.31. Saluaſti de neceſsitatib. animam meam. 64
Pſal.32. Pro hac orabit ad te omnis Sanctus.

ctus. 858
Pſal.45.Sponſa Chriſti. 51
Virgines poſt eam. 89
Pſal.48.Deus redimat animã meam. 576
Pſal.50.Non in ſacrificijs te arguam. 136
Pſal.51.In peccatis conceptus ſum. 25
Sacrificiũ Domino ſpiritus tribulatus. 136
Pſal.66. Tranſiuimus per aquam & ignẽ. 573
Reddam tibi vota. 131.133
Pſal.76.Vouete, & reddite. 131
Pſal.79.Et in regna, quæ nomen tuum nõ inuocant. 74
Pſal.106.Eduxit nos de tenebris. 576
Pſal.110.Populus tuus ſpontaneus. 142
Pſal.116. Calicem ſalutaris accipiam. 135
Pſal.134.In ſeruis tuis deprecabitur. 858
Prouerb.5.Lætare cum vxore adoleſcentiæ tuæ. 38.67
Prouerb. 7. Sequitur, ſicut bos ad lanienam. 8
Prouerb.12.Mulier diligens corona viro. 66
Prouerb.14.Mulier ſapiens ædificat domum. 226
Prouerb.18. Qui mulierem inuenit. 66
Prouerb.31.Mulierem fortem quis inueniet? 66
Eccceſiaſ.5.Si quid vouiſti Deo. 131.154
Eccleſiaſ.9. Perfruere vita cum vxore. 38.67
Sapien.3.Felix, ſterilis & incoinquinata. 62

Sapien.8. Et vt ſciui, quoniam aliter non poſſem. 112.126
Syrac. 26. Omnis ponderatio non digna animæ continentis. 91
Eſai. 1. Quis hæc requiſiuit de manibus veſtris. 52
Eſai. 37 Virgo filia Zion, &c. 89
Eſai. 47. Virgo Iſrael. 89
Eſai. 51. Mundamini, qui fertis vaſa Domini. 24
Eſai. 54. Iubila ſterilis. 87
Eſai. 56. De Eunuchis, dabo illis nomen. 25.61.86.234.
Eſai. 61. Quaſi ſponſam ornatam monilibus. 50
Ierem. 15. Si ſtaret Moſes & Samuel coram me. 835
Ierem. 16. Ne ducas vxorem, &c. 84
Ierem. 35. Votum Rechabitarum. 137
Baruch. 3. Audi orationem mortuorum Iſrael. 859
Ezech. 16. Saturitas panis & abundantia. 151
Ezech. 44. Viduam tamen, quæ vidua à Sacerd. 381
Dan. 11. Non amabit mulierum concupiſcentiam. 260
Dan. 12. Doctores quaſi ſtellæ. 70
Oſe. 2. Deſponſabo te mihi. 50.51
Oſe. 4. Fornicatio aufert cor. 8
Mich. 7. Ne læteris inimica mea ſuper me. 575
Malac. 3. Deo reſtiterũt, & ſalui facti ſunt. 14

Erit

Erit quaſi ignis conflans. 577
2.Machab.14.Razias continentiæ propoſitum tenuit. 181
2.Machab.15. Onias & Ieremias orant pro populo. 859
Matth.3.In cuius manu eſt ventilabrum. 585
Matth.5.Non exibis inde, donec perſolueris. 586
Qui viderit mulierem ad cõcupiſcendum. 28.106
Matth.6.Nemo poteſt duobus dominis. 12
Matth.8.Multi venient ab Oriente, &c. 87
Matth.12.Dominus eſt Sabbathi. 14
Non remittetur, nec in præſenti, nec, &c. 590
Generatio adultera quærit. 90
Matth.13. Vobis datum eſt. 97
Matth.14. Iuramentum Herodis. 154
Matth.15.Fruſtra colunt me. 62.140
Matth.18.Quicquid petieritis. 109
Matth.19.Quæ Deus coniunxit. 31.361
Qui poteſt capere capiet. 28.94
Non omnes capiunt. 7.39.94.95.97
Qui ſeipſos caſtrãt. 25.39.54.61.69.85.102
Si ſic, &c. nõ expedit contrahere. 83.245
Matth.23. Ne vocaueritis patrem in terris. 25
Matth.24. Sicut in diebus Noah. 24
Væ prægnantibus & lactantib. 24.29.84
Matth.25. Virgines intrãt cũ ſponſo, &c. 50.75.89
Matth.26.Spiritus promptus, at caro infirma.

firma eſt. 27
Marc. 11. Omnia poſsibilia Credenti. 110
Marc. 13. Homo quidam peregrè profectus eſt. 585
Luc.1. Virum non cognóſco. 177
Luc.6. Omni petenti da. 13
Luc.14. Vxorem duxi. 25
Qui non odit vxorem ſuam. 12.25
Luc.16. Exemplum Epulonis. 584.856
Luc.17. In diebus Loth. 24
Luc.18. Oportet ſemper orare. 73
Luc.20. Erimus ſimiles Angelis. 846
Filij huius ſeculi nubunt. 24
Luc.23. Beatæ ſteriles. 84
Hodie mecum eris in Paradyſo. 543
Ioan.2. Nuptiæ in Cana Gal. 253.361
Ioan.3. Qui ſponſam habet. 50
Ioan.5. Moſes, in quo vos ſperatis. 855
Ioan.20. Vt credentes vitam habeatis. 46
Act.2. Habebant omnia communia. 12.13
Act.4. Non eſt aliud nomen. 45
An iuſtum ſit homines magis audire. 130
Act.6. De viduis. 157
Act.10. Angelus ſcit preces Cornelij. 846
Cornelius procidens adorauit Petrū. 872
Remiſsionem peccatorū accipere per nomen eius. 46
Act.13. Mores eorum ſuſtinuit. 36
Act.14. Dij in ſpecie hominum. 872
Act.15. Petrus ſola fide iuſtificatur. 46
Abſtineatis à ſcortatione. 9
Ideò ego iudico, nō obturbandum eſſe.

ſe. 124
Rom.1.In mentem reprobam. 8
Maſculi in maſculos. 122
Rom.2.Ira & tribulatio ſuper omnem animam. 13
Rom.3.Gratis,per Dei gratiam, in ſanguine ipſius. 46
Rom.4.Imputatur ſine operibus. 46
Rom.5.Mors regnauit. 23
Rom.6. Finis illorum mors. 28
Non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia. 14
Num peccabimus,quia ſumus ſub Lege? 14
Rom.7. Viuente viro adultera vocabitur. 178.179
Rom.8.Qui in carne ſunt,Deo placere nō poſſunt. 24
Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis. 142
Rom.9. κοίτην ἔχουσα: ex vno conceperat. 33
Rom.10. Quiſquis inuocauerit nomen Domini. 74
Ro.12. Corpora veſtra hoſtiam Sanctam. 68.83.141
Habentes dona iuxta gratiam. 96
In vno corpore membra multa. 521
Rom.13.Non in cubilibus. 31.33
Rom. 14. Regnum Dei non eſt cibus & potus. 140
1.Corint.3. Saluus erit, ſic tamen,tanquã per ignem. 430.596
1.Corin.5.Iam decreui tanquam præſens. 124
1.Corin. 6. Neq; ſcortatores, neque,&c.5. 90.151

90.151
Eſca ventri, venter eſcis. 10
Corpus non ſcortationi. 13
Corpora veſtra tẽpla Spiritus Sancti. 83
Conrinth. 7. Vt vacetis orationi. 25.28.38. 73
Propter incontinentiam veſtram. 25. 35.100.102.106
Cælebs curat ea, quæ ſunt Domini. 25. 67.69.75. 225.
Alligatus es vxori. 26
Sanctificatur infidelis. 26.33.68
Melius eſt nubere, quàm vri. 27. 99. 106. 109.111.118. 130. 216
Bonum eſt mulierem non tangere. 28
Ego autem vobis parco. 29.95.66.82.119
Qui non elocat nuptũ, melius facit. 41. 56.58.83
Ad id quod vobis cõducibile eſt. 123.127
Vnuſquiſque propriũ donum habet. 58.66.94.97.102. 106.108. 109
Bonum propter inſtantẽ neceſsitatem. 62,63.84.
Tanquam non habens. 64.66.77
Velim vos eſſe ἀμερίμνους. 65
Cogitat quæ ſunt mundi. 65.67
Sicut quenque vocauit Dominus. 64. 66.71.77.97.106.108.124
Ne fraudetis inuicem. 73
Hoc dico ſecundum veniam. 78
Non peccat. 79.97.119.149
Precio empti eſtis. 89
Præceptũ domini non habeo. 92.96.119. 120

120
Si quis ſtat firmus. 99.102.123.124.125.160.230
Non vt laqueũ vobis inijciam. 99.109.127.129
Ne vos tentet. 100.102.106
Afflictionem in carne. 119
Quod ſi quis indecorũ virgini ſuæ.120.122
Vidua nubat cui vult, modò in Domino. 126.161.320.
Non habens neceſsitatem. 122.135
Si ſe non continent, nubant. 149
1.Corinth.8. Eſca nos non commendat. 140
1. Corinth. 9. Habemus poteſtatem circumducendi vxorem. 26.28.207
1.Corinth.10.Non ſinat vos tentari. 1.96
Multi vnum corpus ſumus. 521
1. Corinth. 11.Iudicate apud voſipſos.124
1.Corinth.12. Quæ putamus minùs honeſta eſſe. 35.122
Corpus vnum, & membra multa. 521
Diſtribuens vnicuique vt vult. 109
Diuiſiones donorum ſunt. 96.97
1.Corinth.14.Mulieres domi viros interrogent. 75
1.Corinth.15.Stabiles ſitis, immobiles.125
Alia claritas corporũ cœleſtium. 70
2. Corinth. 2. Cui aliquid donatis, & ego. 29
2.Corinth. 3. Vbi ſpiritus Domini, ibi libertas. 145
Non ſumus idonei ex nobis. 110

2. Corinth.

2.Corinth.5. Probamus peregrè abeſſe à corpore. 469
Poſuit in nobis verbum reconciliationis. 544
2.Corinth.6.Ab omni inquinamento carnis & ſpiritus. 83
2.Corinth.8.Non ſecundum præceptum loquor. 142
2.Corinth. 11. Deſpondi vos vni viro. 24.50.90.141.179
Et ego non vror. 104
Gal.2. Si ex Lege, Chriſtus fruſtra mortuus. 44
Gal.3.Non eſt maſculus neq; fœmina. 14
Non ſumus amplius ſub pædagogo.142
Gal.4.Infirma & egena elementa mundi. 240
Gal.5.Nō detis libertatem in occaſionem carnis. 14
Euacuati eſtis à Chriſto. 46
Nolite iugo ſeruitutis,&c. 140
Gal. 6.Qui ſeminat in carne ſua. 22.25
Epheſ.4. Semetipſos tradiderunt dedolentes. 8
Omnis ſermō ſpurcus, &c. 5.8
Epheſ.5. Hoc ſcitis, quod omnis ſcortator. 5
Myſterium hoc magnum. 31.37.51
Gal.6.Siue ſeruus, ſiue liber. 71
Orantes omni tempore. 73
Philip.2.Omne genu cœleſtium,terreſtrium,&c. 579
Operatur in nobis & velle & perficere. 110

Philip.

Philip.3. Conuerſatio noſtra in cœlis eſt. 25
Omnia poſſum in Chriſto. 110
Phil. 4. Compar germane. 26,31
Coloſ.2. Nemo vos iudicet. 140.356
Egena elementa mundi. 140
Secundũ præcepta & doctrinas hominum. 62
ἐν ἐθελοθρησκείᾳ. 140.147
Per ſuperſtitionem (θρησκείαν) Angelorum. 872
Coloſ.3. Non quæramus, quæ ſupra terram. 25
1. Theſſ.4. Hæc eſt voluntas Domini, ſanctificatio veſtra. 5.31.33.36.38.68
Ne triſtemini ſicut reliqui. 538
1. Theſſ.5. Sine intermiſsione orate. 73
1. Tim.1. Iuſto non eſt Lex poſita. 14
1. Timoth.2. Salua fiet per generationem liberorum. 26.28.31.33.35.49.66.68.75.76.83.97
Interceſsiones pro omnibus hominibus. 842
1. Timoth.3. Epiſcopum oportet eſſe, &c. 203.206.266.358.373.277
1. Timoth. 4. Doctrinam dæmoniorum, prohibentium nubere. 23.26.60.207.217
Hæc meditare. 26
Exemplum eſto, &c. in Caſtitate. 31
1. Timoth.5. Volo iuniores nubere. 26.101.127.128.149.156
Viua mortua eſt. 61.75.341
Vidua annorum ſexaginta. 126.156

Quæ

Quæ primā fidē irritam fecerunt. 156
Vidua, quæ vnius viri vxor. 377
Poſt Sathanam conuerſæ. 101.109.140
2.Tim.3. Omnes, qui piè viuere volunt 63
Tit.1.Epiſcopum oportet eſſe. 91.113.204. 206.266.358.370
Tit.2. Vt maritos ſuos diligant. 31.
Ebre.12. Ne quis ſcortator. 5
Tit.13. Honorabile inter omnes coniugium. 31.33.79.82
Iacob.1. Omne datum bonum. 95.109
1.Petri 1. Qui animas veſtras parificaſtis. 13.
1.Petri.2. Libertas non ſit relamen malitiæ. 14
1.Pe.3. Ne impediantur orationes veſtræ. 29.38. 73.75
Mulieres ſubditæ viris. 32.33
Velut infirmiori vaſi. 36.51.75
Cohabitantes ſecundum ſcientiam. 65
Per mulierum conuerſationem lucrifiant. 68.75
2.Pet.1. Scriptura non eſt priuatæ interpretationis. 85
2.Pet.2. Qui poſt carnem in concupiſcentia. 14.15
1.Ioan.1.& 2. propitiatio pro peccatis. 45. 48
1. Ioan.2. Si quis peccauerit, Aduocatum. 644.
1.Ioan.5. Si ſecundum voluntatem eius petierimus. 109
Iudæ. Carnis inquinamenta ſectantur ſoporati.

porati. 8.14
Apocal.2.De Nicolaitis. 11.14
Apocal.5. Omnis creatura dicit:agno honor. 581
Quæ ſunt orationes Sanctorum. 849
Apocal.7. Signaculum duodecim tribuum. 89
Apocalyp. Virgines ſunt: hi ſequuntur agnum. 24.89.
Ij ſunt,qui cum mulieribus non ſunt inquinati. 88
Apocal.17. In fronte nomen ſcriptum, myſterium. 4
Apocal.19.& 22. Vide ne feceris: conſeruus tuus ſum. 872
Apocal.21. Nō intrabit ad coinquinatum. 582
Sponſa Chriſti. 51

FINIS.

RERVM AC VERBORVM IN TERTIA PARTE HVIVS OPERIS obſeruatu maximè dignorum, INDEX.

A

ABſolutio Monachorum. 41
Adiaphora quomodo docenda. 92. 140
Adorationis vox. 852. 912. 941
Aërij hæreſis. 467. 475
Aetas coniugio apta. 126
Agapæ veterum. 12
Ἀνάγκη, vox. 63. 64. 121
Angeli non adorandi. 872. 926
Animarum ſtatus poſt mortem. 386. 500. 540
Animarũ balnea. 500
Animas non mori. 633
Animas non dormire. ibid.
Antiquitatis authoritas quanta. 117. 183. 238. 562. 861
Apocrypha. 177. 181. 184. 249. 251. 412. 501. 881
Apologia Aug. Confeſſ. de oratione pro mortuis. 460
Apoſtoli cõiugati. 234. 261
Apoſtolorum Canones confiсti. 256
Appetitiones naturales à Deo. 34
Aqua, quid ſignificet in Scripturis. 573
Argumenta pro cælibatu. 72. 107. 109. 153. 220. 319
Argumenta pro purgatorio.

torio. 562.571
Argumenta cõtra ſanctorum inuocationem. 798
Ἀσχημονεῖν quid. 122
Auguſtana Confeßio. 58
Auguſtinus refutat Hieronymum. 82
Auguſtinus de purgatorio. 426

B

Baptiſmo æquata caſtitas. 42.43.53
Baptiſmi vis. 141
Baptiſmi adminiſtratio. 311
Beatus, variæ ſignificationis. 84
Bonorum diuiſio Auguſtini. 60
Bonũ variè acceptũ. 83
Βρόχος quid. 127

C

pro Cælibatu dicta. 1. 2.3.16.39.46.54. 58.92.117.121.124
Cælibatus an potior cõiugio. 2.40.46.47. 53.54.56.57.58.319
de Cælibatu Papiſtarũ opinio. 41.49.56. 62.72.76.95. 107. 114. 117. 143. 147. 153. 235
Cælibatus & Caſtitas Papiſtica. 5.82.95. 144.147.149.201. 216.220.318.
Cælibatus veteris Teſtamenti. 53
Cælibatus non eſt per ſe cultus. 59.88.140. 180
Cælibatus finis. 60.62. 65.67.69.122.123. 153
Cælibatus ſine dono nõ eſt approbatus, nec poßibilis. 76.94. 101.102.129.148.153. 181
ad Cælibatum idonei. 92.94.99.127.153
Cælibatus non præceptus à Deo. 75.92. 94.

94. 139. 201. 220. 360.361
Cælibatus quomodo liber. 94.202.220
de Cælibatu ſuſcipiendo regulæ. 121.128. 153.173.201
Cælibatus vocatio Dei quando. 124
Cælibatui quæ ætas apud Papiſtas aßignata. 173
Cælibatus origo, & integra biſtoria. 241. 309
Cælibatus Ethnicorũ. 241
Cælibatus in Germaniam inuectus. 309
Cælibatus qui effectus. 318.320.340
contra Cælibatum dicta. 26.60.76.109. 128. 147. 150. 192. 201. 218. 220. 232. 318.340.347
Caniſius diabolum è puella eijcit. 794
Canones Apoſtolorum. 236
Canon Miſſæ. 819
Cantica ex Prophetis in honorem Mariæ Virg. 778
Carnales qui Papiſtis dicantur. 52
Carpocratianorum libidines. 12
de Caſtitate. 1.6
Caſtitatis laus. 5.6.7
Caſtitas oppoſita matrimonio quomodo. 4.5.7.14.16.38
Caſtitati vagæ libidines rectè opponuntur. 14
Caſtitatis & Continẽtiæ donum an omnibus petentibus detur. 1.95.98.100.108. 109. 111.115.148.215. 267
Caſtitatis donum petẽdum & exſuſcitandum. 103.111.114.116
Caſtitas Coniugij. 17. 26.30.34.35.83.91. 113.114.202.206

Caſtitas Cælibatus. 17. 83. 202
Caſtitatis gradus. 155. 202
Κατάχειμα quid. 170. 188
Celebratio Dei per Creaturas qualis. 581
Ceremonialia ſine moralibus non placent Deo. 136
per Chriſtum an tantum reatus culpæ mortalis remittatur. 389. 549
Chriſtus in Eccleſia colendus, non Sancti. 877
de Ciborum delectu error. 2. 140
Circumſtantiæ ad regulam charitatis alligatæ. 142
Circumſtantiarum libertas. ibid.
Clauium vſus. 545
Clerici & Sacerdotes Caſtitatem profeſſi, non poſſunt matrimonium contrahere. 1. 117. 144. 150. 192
Coactus apud Papiſtas cælibatus. 218
Communio rerum. 13
an Compellãdi ſancti. 639. 845
Concilij Tridentini impudentia. 3. 14. 100. 103. 118. 130. 148. 191. 363. 649
Concil. Triden. aſtus & Sophiſtica. 4. 17. 40. 49. 103. 130. 193
Concil. Nicenum de cõiugio. 32
Concil. Gangrenſe de virginitate & viduitate. 39. 47
Concupiſcentia eſt peccatum. 105
Concupiſcentia diſcernenda à Coniugio. 35. 37. 79
contra Cõiugiũ dicta. 2. 5. 16. 18. 19. 23. 27. 72. 151. 194. 319

à Con-

à Coniugio Abſtinētia & Caſtitas differunt. 6.74
non Coniugium, ſed libidines ſunt ex Sathana. 15.356
pro Coniugio dicta. 26. 31.35.36.37.47.58. 65.66.68.75.85.108 114.124. 201. 204. 206
Coniugium non prohibitū diuinitus. 26. 74.75.108.119
Cōiugij prohibitio. 33. 60.75.147.218
Coniugij finis. 38. 61. 67.68.100.108
Coniugium non generaliter neceſſariū. 39.92
Coniugij Crux & tribulationes. 63.65
Coniuges moroſi. 66
Coniugium quatenus pietatem impediat. 74
Coniuges fuerunt multi pij & ſancti. 54. 75.108.270.273
de Coniugio dicta alia ſunt præcepta, alia conſilia. 76
ad Coniugiū idonei. 94
Coniugium quomodo liberum. 94
Coniugium eſt vocatio Dei. 64.106.108.124
ad Coniugium quorū cōſilijs opus ſit. 125
Coniugij ætas. 126
Coniugium et Cœlibatus quomodo voueri poſsint. 143
Cōiugiū ſpirituale. 180
Coniugij iuri quomodo renunciandum. 180
Coniugium ſacerdotū. 201. 206. 260. 270. 316.356.363
Coniugium an peccatum ſit. 15.105.356
Conſcientiæ ex ſcripturis, non hominum doctrinis erudiendæ. 118.141.143
Cōſciētiæ libertas. 123. 130.144.149.356

Conſilia gubernanda ſunt à Spiritu S. 125
Cōſilia matura ad res gerendas adhibenda. 123.125.173
Conſtantini Magni cōſilium. 118
à Conſuetudine longi temporis argumentum. 861.904
Cōtinētiæ donum. 92. 95. 98. 100. 102. 105. 107. 114. 118. 148. 202. 215
Continentiæ dono præditis nihilominus permittitur Coniugium. 107.119.122. 149
Continentia immaturæ ætatis. 126.173
Continētia quare difficilis. 148.215
Continentia nō omnibus perpetua eſt. 149
Continentia propter ægritudinem Coniugis. 182
Corporis ſanctitas.
Credere alicui, & Credere in aliquē. 8
Κρίμα quid. 170.1
Κρίνειν quid. 12
Crux, ad quam vocamur, non quam ipſi eligimus, promiſſionem habet. 183
Cultus Dei ſine verbo. 140.141.147

D

Decretales de Coniugio. 34
Deliberatio ad cælibatum & coniugium amplectendum neceſſaria. 123.173
Digamia. 369
Diſſonantia Papiſtarum. 173. Vid. infrà Papiſtarum.
Diuitiæ Papiſtarū. 216
Dogmata vnde poſſint & non poſſint conſtitui. 572
Dona Dei, alia generalia, alia particularia

ria, quæ non omnibus dantur. 96.100. 101.110
Donaria in templis ſuſpenſa. 925
Δυλεία, 853

E

Eccleſiæ poteſtas. 221. 231
Εδραῖος quid. 124
Εγκρατὴς diuerſæ ſignificationis. 113
Encratitæ hæretici. 21
Epicuræorum cælibatus. 56.62
Επιδιορθόω. 213
Epiſcopi virtutes. 198
Epiſcopi Papiſtarũ. 201
Errores in Eccleſiam quomodo irrepſerint. 21
Εςήκειν quid. 124
Εθελοθρισκεία. 140
Ethnicorũ cælibatus. 242
ad Euchariſtiam Sãctorum memoria. 879
Eunuchi. 25.39.54.
86 94.234
Exempla Inuocationis ſanctorum apud Papiſtas. 655
Εξομολόγησις quid Tertulliano. 440. 982

F

Fabulæ Papiſtarum. 498. 503. 513. 934. 981
de Feſtis error. 2
Fides ſeruanda. 137
ex Fide nihil poteſt fieri ſine verbo Dei. 140
Fidei analogia in expoſitione ſcripturæ ſpectanda. 156
Fides implicita. 801
Fiduciam Papiſtæ in Sanctis ponunt. 813
Finis cælibatus & coniugij ſpectandus. 60. 61.69
Fornicatio ſpiritualis. 180
Fraternitates. 551

G

Generatio quia poſt lapſum cepit, à Tatiano damnatur. 25
Generatio non ſola finis Coniugij. 37
Generationis laus. 53. 86
Gentilis inuocatio diuorum. 866
Germani Epiſcopi diutiſsimi Coniugium retinuêre. 305
Gloriatio in caſtitate ſeu cælibatu. 54. 60. 71. 121
Gnoſticorũ libidines. 13
Gratia eſt vniuerſalis. 89
Gratitudinis fuerunt vota olim. 132
Gregorij Magni palinodia cælibatus. 3

H

Hæreſes. 9. 11. 12. 13. 19. 20. 22. 24. 41. 52. 232. 874
Hæretici præceptores Papiſtarũ. 232. 283
Hieronymi ſophiſmata. 73
Hieronymi exemplum vſtionis. 100
Hominum doctrina, quàm periculoſa. 118. 147
Humana fragilitas à Papiſtis in voto caſtitatis excipitur. 144

I

Idololatria. 865. 977 vid. Inuocatio ſanctorum.
Idololatria eſt fornicatio. 90
Ieiunij error. 2. 74
Ieiunij votum. 137
Ieſuitarum impudentia. 2. 794. 801. 922
Ignis in ſcriptura quid. 433. 573. 597
Ignorantia iuſtitiæ Euangelicæ. 582
de Imaginibus error. 2

Imbe-

Imbecillitas humana excepta in voto Caſtitatis. 144
Immunditia num in Coniugio. 78
Immunditia nō omnis damnat corā Deo. 78
Impunitatis perſuaſio quantum malum. 9
de Incontinentiæ remedijs. 111
Inconſtantiæ vitium. 170
de Indulgentijs error. 2
Infanticidia ex cælibatu. 289
Interceßio apud Deū ſolius Chriſti eſt. 816
Interceßio Eccleſiæ & piorum viuentium. 844
Interceßio viuorū pro viuis. 845
Interceßio Sanctorum apud Papiſtas gentilis eſt. 866.885
de Inuocatione ſanctorum error. 2.612 798.853
Inuocationis ſanctorū apud Papiſtas exempla. 655
Inuocationis Sanctorū refutatio. 798.826. 962
Inuocatio ſine verbo Dei. 802.853
Inuocatio vera. 803. 806.870
Inuocationis ſanctorū cauſæ. 820.829.917. 935
Inuocationis ſanctorū origo, & hiſtorica narratio. 863.881. 884
Inuocatio diuorū apud gentes. 866
Inuocatio Sanctorum hæretica. 874.911. 931.964
Inuocatio quid differat ab adoratione. 852.912.941
Ioſuam propter virginitatem ſuam ingreſſum

greſſum eſſe terram promiſſam. 52
Iouiniana hæreſis. 41. 56. 57
Iudæorum reiectio. 87
Iuramenta quatenus ſeruanda. 154
Iuſtificatio vnde. 45. 46
Iuſtificationi aduerſa doctrina Papiſtarũ de cælibatu. 44
Iuuenili ætati de coniugio nõ relinquendum conſilium. 125

L

Laqueus in Scriptura. 127
Laquei cõſcientiarum vnde. 37. 38. 147. 148
Λατρεία. 853
Legendæ Sanctorum. 630. 650
Leuitatis peccatum. 170
Lex cælibatus vnde. 220
Libertas noui Teſtamenti. 140
Libidines vagæ quo loco à Papiſtis habeãtur. 5. 14. 151. 153. 190
Libidinum turpitudo. 7. 8. 9. 11. 13. 39. 311
Libidinis remedia. 8. 15
Libidines vagæ, non caſtitas, coniugio opponendæ. 15
Libidines, nõ coniugium, ex Sathana. ib.
Licentiæ opinio. 9. 11
Litania Mariæ Virginis. 786
Litaniæ vetuſtiſſ. Eccleſiarum. 980. 982. 983. 988
Luth. de Coniugio. 36. 58
Luth. de Cælibatu. 58. 67
Luth. de Oratione pro mortuis. 460
Luth. de Purgatorio. 628

M

Macchabæorũ liber II. 181. 397. 402

Manda-

Mandata à Deo nõ eſſe vouenda, Papiſtæ docent. 146
Manichæi hæretici. 22. 217
Mantuanus de cœlibatu. 3
Marcion hæreticus. 19
Mariæ virginis celebratio qualis apud Papiſtas. 643
Martyrum Memoria & honores in primitiua Eccleſia. 876. 894. 953. 961
Martyres rogati, vt poſt mortem intercederent. 896
Martyres proprio ſanguine à peccatis ablutos fuiſſe, Ambroſij opinio. 937
Ματαιοθρησκεία. 140
Matrimonium apud Papiſtas quibus illicitum. 1. 16. 33
Matrimonium caſtitati à Conc. Tridentino quomodo opponatur. 4. 7. 16
S. Matthiæ dictum. 13
Mediator vnus Chriſtus. 871. 963
Mediatores gentium. 866
Mediator duplex Papiſtis. 819
Memoria Sanctorum apud Euchariſtiã. 879
Merita pro alijs. 49
Merita noſtra nihil ad ſalutem. 88
Meriti opinio vbi noxia. 141. 143. 147
Miniſterij dignitas. 197. 236
Miracula pro cœlibatu ficta. 107
Miracula inuocationẽ Sanctorum ſecuta. 860. 893. 960
Miraculorum differentia. 960
Miſſæ Canon. 819
Monachorum ſtatus. 53. 91. 244
Monachorum & reliquorum

quorum Papiſtarũ mẽdacia. 71.91.107. 250.301.378.901
Monaſtica vota. 151. 340
Monogamia. 262.371
Montanus hæreticus. 21.261
Moralia quæ. 136.141. 142
Moralia in vtroq; Teſtamento eadẽ. 141
Moralia in verbo non alligata certis circumſtantijs. 142
Mors piorũ quid. 472
pro Mortuis oblationes in Germania quando. 311
Mortui num à viuis iuuentur. 396.398. 417.894
Morientium in fide peregrinatio. 470
Mortui non norunt res huius vitæ. 824. 942.944.948
Moſes cur nõ ingreſſus terrã ſanctam. 52

N

Natales Sanctorum. 635
in Neceßitatibus vota facta. 132
Nicænum Concilium de Coniugio. 32. 239.263
Nicolaitæ. 11
Nouatiani. 439
Noui & vet. Teſtamenti diſcrimen. 140
Nouum Teſt. veteris Lux eſt. 578
Nuptiæ ſecundæ. 261. 371.372

O

Oblationes pro mortuis. 311.396.417. 460
Opera Monaſtica. 53. 71
Opera Supererogationis. 53
Oratio vera quæ. 803. 806.962

Oratio

Oratio dominica Lex omnis orationis. 962
Oratio pro defunctis. 398.409.417.442. 449.452.459.469 480.521
Origenis Purgatoriũ. 414.
de Origene iudicium. 884

P

Parentum poteſtas in Coniugio. 125.126. 152
Paphnutius. 32
Papiſtarum errores alij ſubtiles, alij craſſi. 2.100
Papiſticorum de Cœlibatu ſententia. 3. 72.130
Papiſtarum fraus & Sophiſtica. 4.57. 69.71.75.117.144. 172.182.186.209. 212.363.378.434. 451.470.560.614. 618.640.653.815. 828.852.887.912. 919.967
Papiſtarum libidines. 15.95.100.150.151. 190.201.215.313. 344
Papiſtæ docent tentare Deum. 100.149. 172.183
Papiſtarum Tyrannis. 139.147.194.231. 323
Papiſtica vota. 142. 144.145.146.151. 172
Papiſtæ blaſphemi. 148 149.152.814.822
Papiſtæ è diametro cũ D. Paulo pugnant. 149.151.172.201. 214.369.471
Papiſtæ peccata extenuant. 151
Papiſtica vota Legi contraria. 152
Papiſtarum, ſicut & Patrũ, inter ſe diſſonantia.

ſonantia. 173.186. 209.216.277.354. 417.423.489.524. 600.615.638.650. 809.827.889.907. 908.916 928
Papiſtarum ſpiritualitas. 227
Papiſtæ hæreticorum diſcipuli. 232.283. 394.874
Papiſtæ de inuocatione Sanctorum. 640
Papiſtarum cultus ſanctorum eſt gentilis. 866
Patrum & doctorum veterum ſententiæ reprehenſæ. 16.20. 21.22.27.49.52. 53.56.68.114.130. 156.183.223.244. 414.861
Patrum ſententiæ probatæ. 3.11.13.14. 24.25.30.32.34. 36.39.47.53.54. 56.59.60.68.70.78. 79.114.115.126. 144.161.173.175. 178.186.194.205. 211.223.244.341. 370.553.861.&c.
Patrum ſanior expoſitio. 116.183.238 562
Patrum authoritas quanta. vide Antiquitatis.
Patroni ſpeciales in Papatu ſancti habiti. 978
Pauli in 1.Cor.7.ſententia 76.77.80.84 92.100.106.107.119. 127.246.359.
Paulus eſt Pater Patrum. 238
Paupertati parcendũ. 138
Peccata venialia per nos ipſos oportere redimi. 389
Perfectionis ſtatus apud Papiſtas. 48. 259
in Periculis vota facta. 132

Perſecutiones cauſa fuerunt cælibatus. 63

Petenda quæ, & quomodo. 98.100.124

Petrus filios genuit. 26

Philippus filios procreauit, & filias elocauit. 26

Philoſophi hæreticorum Patriarchæ. 394.871

Philoſophia Platonica per Philonem inuecta. 871

Pius II. de cælibatu. 3

Plato Purgatorij autor. 391

Pœnitētia public. 438. 441

Pœnitentia eſt huius vitæ. 555.592

Poëtæ. 968

Præmia virginitatis in vita æterna. 70.122

Preces & ieiunia. 74. 124

Preces aliæ quotidianæ, aliæ ſolēnes. 74

Prophetarum cantica in honorem Mariæ virginis. 778

Pſalterium Mariæ virginis. 727

Pſeudapoſtolorum libidines. 14

Pudicitia. 5.113

Purgatorij error qualis. 2 382.384

Purgatorij effecta. 385

Purgatorij fundamenta. 389.413.437. 442.496.501.508

Purgatorij hiſtoria. 390

Purgatorium exploſum à Græcis. 419

Purgatorij inuentū repugnat S. ſcripturis. 529.535.538

Purgatorij doctrina in quibus cōſiſtat. 533

Purgatorij refutatio. 562

Puritas. 5

Q

Quæſtiones ex ſcripturis ſol-

ris ſoluenda. Conſtantini Magni conſilium. 118

R

Regnum cœlorum variè acceptum. 69. 85

Regulares non poſſe matrimonium contrahere. 1.193

de Reliquijs error. 2

Remiſsio peccatorum vnde. 45

S

Sacerdotum cælibatus.192.220.vi.Clerici.

Sacerdotum coniugium. 201.260.305.316.356

Sacerdotes impij multi. 215

Sacerdotes veri pauci. 215

Sæculares Papiſtarum. 52

Salus æterna ex mera gratia, ſine merito. 69.70.85.88

Sanctimonia. 5

Sanctimoniales Papiſtarum. 52

Sanctitas corporis. 68. 83

Sanctitas alia ſpiritus, alia carnis & ſpiritus. 83

de Sanctorum inuocatione. 612.616.637. 638.640.798

Sanctorum veneratio vera in quibus conſiſtat.621.630.632. 957

Sanctorum lapſus. 624

Sanctorum afflictiones & pœnæ. 624

Sanctorum dona. 625

Sancti quomodo imitandi. 626.628

Sanctorum Legenda. 630

Sancti falſi. 631

Sancti

Sancti in hac vita qui. 634

Sanctorum natales. 635

Sancti defuncti an pro nobis ſoliciti. 635. 846. 942. 948

Sanctorum officia diſtributa apud Papiſtas. 651. 825

Sanctorum inuocationis apud Papiſtas exempla. 655

Sanctorum inuocatio refutata. 798. 826. 991

in Sanctis fiducia Papiſtarum. 811. 813. 906

Sanctorum compellatio. 639. 845

Sancti ſimiles Angelis. 846

Sancti an vbique. 848

Sanctorum inuocationis origo, & integra hiſtoria. 865

Sancti non adorandi. 872

Sapientia vnde. 113

Satanæ tentationes. 35. 100. 102

Satisfactio vera. 45

Satisfactionis pars eſt Papiſtis cælibatus. 147

Satisfactionibus proprijs à nobis expurgari peccata. 389. 437. 609

contra Satisfactiones. 439. 547. 610

Scriptura Satan abutitur. 11. 13. 18. 59

Scriptura ſola de vera caſtitate audienda. 18. 38. 118. 196. 222

Scripturæ detorſio per Papiſtas. 50. 52. 68. 69. 73. 78. 82. 114. 186. 209. 258. 376.

376.424.473.488 494.543.546.560. 571. 615. 629. 827. 882
ex Scripturis quæſtiones ſoluēdæ, Conſt. Mag. ſententia. 118. 187. 197. 209. 222. 429. 530. 621
Scripturæ dicta plana obſcuris anteferenda. 572
Scriptura cur dicta Canonica. 671
Scripta ſuppoſititia. 881. 897. 909. 921. 931. 938. 966. 985. vide Apocrypha.
Secundus hæreticus. 19
Seruitus veteris Teſtamenti. 140
Simonis Magi libidines. 9
Sodomia ex cælibatu. 302
Sophiſtica Papiſtarum. 4. 209. vide Papiſtarum Sophiſt.
Spectra. 497.501.508. 563.892
Spirituales Papiſtarum. 52
Statuum ſeu vocationum collatio differt ab earundem vſu. 72.88
Supererogationis opera. 48.53. 88
Συγγνώμη vox. 81
Σωώεργος, quid ſignificet. 197

T

Tatianus hæreticus. 20.24
Tentare Deum. 100. 149. 172. 183
Tentationes generales à ſpecialibus diſcernendæ. 111
in Teſtamento nouo

cultus veteris Teſtamenti eſt abrogatus. 140
Thomæ Aquinatis recta interpretatio. 104
Traditiones humanæ Dei verbo prælatæ. 147
Traditionum Apoſtolis aſſcriptarum fraus. 177.371.490. 881

V

Valentinianorum libidines. 12
Verbi Dei neceßitas. 37.140.143
ſine Verbo doctrinæ & conſequentiæ. 37. 38.140
Veteris & noui Teſtamenti diſcrimen. 140
Viduitas quatenus bona. 39. 46. 75. 120. 149. 158
Viduæ quoq; ſæpè non curant, quæ domini ſunt. 1. Tim. 5. 75. 102.149
Viduarum tempore Apoſtolorum conditio. 157
Viduarum ætas. 173
Viduitas ſine iudicio ſuſcepta. 173
Vigiliæ mortuorum. 525
Virginitas. 1.2.4.39. 53. 54. 75
pro Virginitate argumenta. 72
Virginis vox, quæ ſignificet. 89
de Virginitate Papiſtarum opinio. 41. 49. 56. 72. 95
de Virginitate Auguſtana Conf. 58
de Virginitate Luth. 58
de Virginitate Auguſtinus. 59. 69. 70.

70. 71. 85
Virgines non omnes pia. 75
Virtutes fidelium. 5
Vocationis dona petenda. 110. 123
Votum Caſtitatis apud Papiſtas. 6. 41. 42. 96. 117. 139. 142. 144. 145. 146. 147. 151. 170. 160. 233
Votorum Papiſticorum fundamenta. 95. 142
Votum cælibatus. 117. 131. 142. 172. 320. 339
Vota veteris Teſtamenti. 131
Votorum in veteri Teſtamẽto cauſa. 132. 133
Votum aliud generale, aliud ſpeciale. 132. 144
Vota palàm in Eccleſia reddita. 133
Vota alia in periculis, alia extra pericula. 133
Vota ſpontanea. 134. 136. 146. 149
Vota certo verbo regulata. 134. 136. 137. 143
Vota moralia. 134. 141
Vota rerum, per ſe ex Lege Deo debitarũ. 134. 141
Vota ceremonialia. 135. 136
Vota illicita. 137. 138. 148
Vota quæ ſeruanda. 137. 154. 155. 173
Votorum limitatio & diſpenſatio. 138. 143. 144. 190. 272. 340
Votorum finis. 139. 141
de Votis nullum mandatum in nouo Teſtamen-

ſtamento. 139
Votorum ſuperſtitio. 141. 143
Votum Baptiſmi. 141
Voti appellatio in recta ſignificatione non reijcitur. 141. 143. 145
Voti propria. 145
in Votis conſyderanda. 153
Vota ſine iudicio facta. 173
Votorum doctrina ſemper diſceptata. 185
Vouenda quæ, quæ nō. 134. 136. 146. 148. 190
Vri, πυροῦσθαι, quid ſit. 104
Vſtio, eſt peccatū. 106

Y

Ὑπερφρονεῖν. 377

FINIS.

FRANCOFVRTI AD MOENVM APVD GEORGIVM CORVINVM, IMpenſis Sigiſmundi Feyerabend.

M. D. LXXIII.

VA A
1527890